Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця

№ 12

Електронний журнал

грудень 2016

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця

№ 12

грудень 2016

Електронний журнал

Виходить раз на місяць

Засновник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Видавець – ФОП Лібуркіна Л. М.

Затверджено на засіданні вченої ради університету протокол № 4 від 22.12.2016 р.

Періодичність – щомісяця
Мова видання – українська, російська, англійська, французька, німецька

Засновано в січні 2015 року згідно з рішенням вченої ради

Редакційна колегія
Пономаренко В. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця (головний редактор)

Афанасьєв М. В. – канд. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Внукова Н. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Гонтарева І. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця ***(науковий редактор)***
Дікань Л. В. – канд. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Дороніна М. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Дорохов О. В. – канд. техн. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Іванов Ю. Б. – докт. екон. наук, професор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України
Кизим М. О. – докт. екон. наук, професор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України
Клебанова Т. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Малярець Л. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Назарова Г. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Орлов П. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Пилипенко А. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця ***(заступник головного редактора)***
Попов О. Є. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Пушкар О. І. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Ястремська О. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Поштова адреса засновника:

61166, Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а, ***Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця***

Головний редактор – ***Пономаренко В. С.*** *Конт. телефон: (057)702-03-04*

Поштова адреса редакції:
61166, Україна, м. Харків,
пров. Інженерний, 1а, 1 під'їзд
Тел.: *(057)702-07-38, 702-07-28*
E-mail: *vydav@hneu.edu.ua*

Поштова адреса видавця:
61001, Україна, м. Харків, а/с 870

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.
Рішення про розміщення статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.
Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

У разі копіювання чи передрукування матеріалів посилання на електронний журнал обов'язкове.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК № 4853 від 20.02.2015 р.

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2016

ЗМІСТ

Авраменко Т. І. Особливості автоматизації обліку витрат на промислових підприємствах 12

Айметова О. В. Особливості імпорту запасів 16

Александрова А. І. Нормативно-методологічна основа формування облікової політики 18

Анацька А. Ю. Облік доходів від операційної діяльності 20

Ахмедова Л. А. Сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення 22

Бабенко К. В. Облік доходів від операційної діяльності 25

Баличева Ю. І. Системи оподаткування діяльності для фізичної особи – підприємця 27

Барабаш А. Ю. Особливості податкової політики України: переваги та недоліки 29

Барабаш А. Ю. Порядок виправлення помилок у фінансовій звітності 31

Барабаш А. Ю. Проблеми застосування методів і систем обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції на українських підприємствах 33

Бараболя Ю. Є. Порядок відображення змін у обліковій політиці підприємства 36

Башина А. Е. Реформирование бухгалтерского учета в Украине 38

Бебех А. О. Формування інформаційної бази для управління грошовими потоками підприємства 40

Беліков М. П. Аналіз ринку платіжних карток в Україні 43

Бистро В. В. Економічна сутність поняття «запаси» 45

Бредченко А.С. Влияние информационных технологий на ведение бухгалтерского учета 47

Бублєй В. Ю. Облік логістичних витрат 49

Бураханова Р. Е. Бухгалтерский учет услуг туристической деятельности 51

Варгасова Д. В. Облік кредитів банку, порядок їх оформлення 53

Василенко В. С. Виникнення й розвиток консолідованої фінансової звітності 56

Ващук Т. Ю. Упровадження міжнародних стандартів звітності в Україні 58

Вернигора А. Р. Сучасні проблеми бухгалтерського обліку та шляхи їх вирішення в Україні 61

Віннікова А. В. Основи організації облікового процесу
за умов функціонування системи автоматизованої
обробки інформації 63

Водолазський З. В. Бухгалтерська звітність як джерело
економічної інформації 66

Войкова О. О. Облікова політика як складова
системи управління витратами 68

Волошина К. Г. Інноваційний розвиток підприємства 70

Воротинцева Р. В. Особливості відображення дебіторської
заборгованості у формах фінансової звітності та її оцінювання 73

Воротинцева Р. В. Особливості управління
дебіторською заборгованістю 75

Воротинцева Р. В. Конкурентні переваги статусу платника
податку на додану вартість 78

Гаврашенко О. В., Ткаченко Ю. О. Визнання доходів
і необхідність автоматизації ведення обліку
на підприємствах туристичної галузі 81

Гаврилюк Ю. В. Иностарнные инвестиции в Украине:
проблемы и перспективы 84

Гайтерова М. А. Организация учета субъектами
туристической деятельности 86

Гнеда К. В. Адаптація сучасної національної системи
бухгалтерського обліку та фінансової звітності
до міжнародних стандартів 88

Головаш С. О. Технологія розробки й упровадження
внутрішньої управлінської звітності 91

Гончарова А. Л. Проблемы и перспективы развития
системы налогообложения в Украине 94

Горобець Є. М. Коучинг і соціальне забезпечення
організації обліку 96

Грошова Т. В. Значення управлінського обліку та проблеми
його впровадження на підприємстві 98

Грошова Т. В. Податковий облік в Україні: сучасний стан
і перспективи розвитку 101

Грошова Т. В. Шляхи вдосконалення методики складання
фінансової звітності 103

Грузіна І. В. Особливості обліку витрат на сільськогосподарських
підприємствах 105

Грузіна І. В. Особливості нарахування й терміни перерахування
місцевих податків і платежів до бюджету 108

Грузіна І. В. Особливості складання фінансової звітності
бюджетних установ 111

Гусленкова М. В. Особливості управлінського обліку
на сільськогосподарських підприємствах 113

Гусленкова М. В. Особливості відображення основних засобів
в фінансовій звітності 115

Дерев'янченко А. О. Формування облікової політики
бюджетної установи 117

Дерев'янченко А. О. Особливості відображення
курсових різниць у фінансовому обліку бюджетних установ 119

Домогацька М. В. Специфіка застосування спеціального
режиму оподаткування податку на додану вартість в Україні 122

Дугінова І. О. Фінансова звітність сільськогосподарських
підприємств та шляхи її вдосконалення 124

Дукач А. В. Особливості організації бухгалтерського
обліку в торгівлі 128

Єнь Л. Ю. Особливості оподаткування страхових
компаній податком на прибуток 130

Єнь Л. Ю. Особливості складання консолідованої
фінансової звітності за міжнародними стандартами 134

Єнь Л. Ю. Управління витратами газотранспортного
підприємства 136

Жданюк А. В. Виды оплаты труда и поощрений работников
на туристических предприятиях 139

Житник М. О. Взаємозв'язок бухгалтерського обліку
з іншими науками 141

Журавко С. В. Особливості обліку й оподаткування
матеріальної допомоги працівникам підприємства 143

Забашта А. В. Особливості розбудови управлінського
обліку на сільськогосподарських підприємствах 146

Заїченко Є. С. Методи обліку витрат і калькулювання
собівартості продукції 148

Заїченко Є. С. Нормативно-правові аспекти організації
бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні 150

Заїченко Є. С. Функції податків і податкове регулювання 152

Засуха Г. І. Особливості й переваги бухгалтерського
аутсорсингу 154

Зіміна А. В. Забезпечення достовірності фінансової
звітності 156

Зіміна А. В. Проблеми й перспективи екологічного
оподаткування в Україні 159

Карпенко Т. В. Особливості формування облікової
політики на сільськогосподарських підприємствах 161

Каткова О. М. Сутність поняття конкурентоспроможності банку 163

Качала Л. О. Особливості організації обліку основних засобів і напрями його вдосконалення 167

Ковальова М. О. Застосування інформаційних можливостей управлінського обліку для обґрунтування оперативних рішень керівництва підприємства 169

Коваленко А. В. Акцизний збір: сутність, ставки та методики визначення 171

Коваленко Ю. Є. Нематеріальні активи: основи бухгалтерського обліку й оцінювання 174

Коваленко М. В. Проблемні аспекти бухгалтерського обліку маркетингових витрат 177

Ковальова М. О. Статистична звітність торговельного підприємства 179

Кодацька І. М. Визнання й оцінювання дебіторської заборгованості згідно із П(С)БО 10 та П(С)БО 13 182

Кодацька І. М. Проблеми розвитку малого та середнього підприємництва в Україні 185

Козлова А. С. Податкові наслідки виплати дивідендів 188

Колесниченко А. О. Основні засоби: проблеми й ефективність використання 190

Колмикова О. І. Обґрунтування доцільності впровадження управління витратами на підприємтсвах України 192

Колмикова О. І. Сучасний туризм в Україні та його організація 195

Корнієнко М. О. Удосконалення облікової політики сільськогосподарських підприємств 197

Кочеткова А. О. Дебіторська заборгованість підприємства 200

Кочкарьова М. С. Тенденції розвитку аудиту в Україні 202

Кравчук І. О. Фінансова звітність суб'єктів малого підприємства 204

Кравчук І. О. Податок на додану вартість як об'єкт обліку платників податку 206

Кужель А. Є. Перспективи впровадження міжнародних стандартів бухгалтерсько обліку в Україні 209

Кузьменко А. М. Облікова політика як інструмент впливу на фінансові результати діяльності підприємства 211

Кузьмичова Ю. Е. Оподаткування як фактор цінової політики держави 214

Кузьмичова Ю. Є. Сутність таргет-костингу й доцільність його застосування на підприємствах України 216

Кулішенко А. О. Застосування платіжних карткових систем 218

Ликова К. В. Методика обліку придбання виробничих запасів 220

Лисенко В. Д. Внутрішній аудит в управлінні витратами підприємств ресторанного господарства 223

Лисенко Е. Ю. Зарубіжний досвід державної підтримки розвитку малого підприємництва 225

Литвинова А. В. Професійна етика аудиторів 228

Лихольот Т. О. Принципи побудови податкової системи України й напрями її вдосконалення 230

Лихольот Т. О. Вимоги до фінансової звітності: відміності між НП(С)БО та МСФЗ 233

Лютий В. В. Вибір оптимального методу оцінки вибуття запасів на м'ясокомбінатах 235

Малюшенко А. В. Історичні передумови формування податкового обліку 239

Мануйлікова Л. Ю. Стратегічний облік у системі управління підприємством 241

Мариненко А. В. Організація бухгалтерського обліку й оподаткування орендних операцій 244

Мокрицький І. К. Акцизний збір: сутність і методики визначення 246

Мороз Т. В. Особливості обліку й оподаткування бюджетних установ як неприбуткових організацій 249

Мороз Т. В. Особливості складання фінансової звітності за міжнародними стандартами 251

Мороз Т. В. Особливості й проблеми формування управлінського обліку на вітчизняних підприємствах 254

Немченко А. В. Концепция управленческого учета в международной практике 257

Нікітіна Л. Ю. Критичний аналіз бухгалтерської економічної категорії «фінансовий результат» 259

Нікітіна Л. Ю. Особливості відображення на бухгалтерських рахунках фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств 261

Нікіфорова А. О. Особливості організації обліку витрат на виробництво 264

Нікіфорова А. О. Особливості планування витрат виробничого підприємства 267

Новікова В. В. Визначення шляхів удосконалення бухгалтерського обліку в бюджетних установах 269

Омельчук Е. П. Анализ состояние рынка платежных карточных систем в Украине 271

Панченко А. С. Безналичные расчеты на украинских предприятиях и их организация....274

Панченко В. О. Проблеми розвитку малого підприємництва в Україні....277

Печёная Я. А. Бухгалтерский учет как наука....279

Пліш І. М. Гроші: сутність, функції й історія розвитку 282

Погромська В.О. Формування й особливості обліку фінансових результатів підприємства 284

Подсевалова А. В. Роль бухгалтера в повышении имиджа предприятия 287

Полиняк Ю. Ю. Облік і документальне оформлення доходів і витрат підприємства 289

Полякова Н. А. Особенности содержания балансов в Украине и других странах 292

Полякова Я. М. Ефективність упровадження системи автоматизації обліку для управління виробництвом підприємства 294

Помазан А. В. Особливості формування звіту про рух грошових коштів 297

Попова І. С. Значення незворотних витрат для ефективного функціонування підприємства 299

Попова М. С. Облік доходів підприємств: основні особливості та шляхи поліпшенняя системи 301

Рєзнікова А. В. Гроші в сучасному світі: види, функції, необхідність 304

Рєпіна М. О. Порівняльний аналіз бухгалтерського та податкового обліку прибутку підприємства....306

Рєпіна М. О. Порівняльна характеристика систем калькулювання собівартості – direct-costing та absorption-costing 308

Рєпіна М. О. Фінансова звітність як інформаційне забезпечення аналізу господарської діяльності підприємства....311

Рєпіна Ю. О. Викривлення у фінансовій звітності підприємств 313

Рєпіна Ю. О. Релевантність інформації для прийняття управлінських рішень....315

Рєпіна Ю. О. Оптимізація оподаткування як складова поліпшення фінансово-економічного стану підприємства....317

Роговец И. С. Роль бухгалтерского учета в антикризисном управлении предприятием....319

Рубан В. В. Основні напрями вдосконалення механізму податкового регулювання 322

Рубан В. В. Особливості складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва 325

Рубан В. В. Проблеми становлення управлінського обліку на підприємстві 327

Рубель А. Є. Особливості методики й організації обліку фінансових результатів 330

Самойленко Б. В. Історія розвитку бухгалтерського обліку 332

Сименко Ю. О. Використання методів управлінського обліку для управління рухом запасів підприємства 335

Сименко Ю. О. Особливості складання фінансової звітності в Україні за міжнародними та національними стандартами 337

Сименко Ю. О. Особливості розрахунку податку на доходи фізичних осіб у зв'язку зі змінами в законодавстві 340

Слєпченко А. В. Особливості включення витрат на утримання й експлуатацію основних засобів до загальновиробничих витрат сільськогосподарського підприємства 343

Слєпченко А. В. Основні проблеми обліку основних засобів у комплексі прийнятого Податкового кодексу України 345

Собакар М. В. Організація обліку витрат операційної діяльності на підприємствах туристичної галузі 348

Старцева В. М. Організація обліку фінансових інвестицій на підприємствах України 350

Стасюк Д. Р. Податкова пільга в бухгалтерському обліку 353

Стешкіна Н. В. Особливості обліку й оподаткування безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості 356

Стешкіна Н. В. Особливості складання звіту про власний капітал 359

Струкова М. О. Оцінка фінансових інвестицій та її вплив на достовірність балансу 361

Сулейманова А. Г. Місце бухгалтерського обліку в системі управління підприємством 364

Сушильнікова А. О. Електронний документообіг як складова бухгалтерського обліку 366

Таранкова М. О. Історія розвитку бухгалтерського обліку 368

Тарусина Е. С. Кредиторская и дебиторская задолженности предприятия: теоретические аспекты 371

Татарінова К. А. Трансформація об'єктів бухгалтерського обліку в бюджетних установах у контексті модернізації обліку в державному секторі 373

Тимченко Л. М. Податок на прибуток як складова системи оподаткування сільськогосподарських підприємств 376

Федоренко І.О. Використання облікової інформації в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства 378

Фірсова О. О. Організація та методика обліку витрат операційної діяльності на промислових підприємствах 381

Фоменко К. Ю. Управління оборотними активами підприємства за сучасних економічних умов 384

Фоменко К. Ю. Розробка технології обліку оборотних активів підприємства 386

Халілова С. Облік витрат у туристичних організаціях 389

Харченко А. Ю. Специфіка грошових коштів як об'єкта бухгалтерського обліку 391

Херхадзе А. О. Формування облікової політики в частині обліку запасів 394

Хижняк Р. В. Організація обліку дебіторської заборгованності на підприємстві 397

Христенко А. М. Сучасний стан обліку доходів страхових компаній і напрями його вдосконалення 399

Худокормова А. О. Особливості формування облікової політики та відображення змін у облікових оцінках 401

Ценко О. В. Сутність формування облікової політики підприємств різних форм власності 404

Чала Ю. С. Сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні та перспективи його розвитку 407

Чаплина Б. В. Роль інформаційних систем у бухгалтерського обліку 409

Черноморська Г. Л. Сутність поняття «достатність капіталу банку» 412

Чумак О. О. Важливість підвищення реальної заробітної плати 415

Шаповалов О. О., Ківаркова М. В. Безготівкові розрахунки та їх значення 417

Шевченко Ю. І. Актуальні проблеми податкової політики України 420

Шевченко Ю. І. Забезпечення достовірності фінансової звітності 422

Шевченко Ю. І. Основні проблеми впровадження системи бюджетування на українських підприємствах 425

Широносова А. О. Види посередників та їх класифікація.....427

Шмакова Н. О. Оцінка ефективності й якості організації бухгалтерського обліку на підприємстві 430

Шмакова Н. О. Стратегічний облік: поняття й особливості організації за умов функціонування системи контролінгу 433

Щукін В. О. Зміст, завдання та джерела аналізу фінансових результатів підприємств туристичної галузі 435

Юшкевич Р. А. Відображення власного капіталу у фінансовій звітності за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку 438

Яниева Д. Д. Роль информационных технологий в бухгалтерском учете 441

ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 657.1.011.56

Авраменко Т. І.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано перспективи автоматизації виробничих процесів на підприємстві задля досягнення високих показників ефективності виробництва. Досліджено особливості автоматизації обліку витрат на виробництво в інформаційній системі «1С: Підприємство 8.3». Запропоновано засоби для ефективнішого використання можливостей автоматизованих систем.*

Ключові слова: *підприємство, промислове підприємство, виробництво, показники, облік, витрати, виробничі витрати, автоматизація, облік виробничих витрат.*

Аннотация. *Проанализированы перспективы автоматизации производственных процессов на предприятии для достижения высоких показателей эффективности производства. Исследованы особенности автоматизации учета затрат на производство в информационной системе «1С: Предприятие 8.3». Предложены средства для эффективного использования возможностей автоматизированных систем.*

Ключевые слова: *предприятие, промышленное предприятие, производство, показатели, учет, расходы, производственные затраты, автоматизация, учет производственных затрат.*

Annotation. *Analyzed the prospects of industrial automation processes in the enterprise to achieve high rates of efficiency. The features of automation of production costs in the information system «1C: Enterprise 8.3». A means for effective use of automated systems.*

Keywords: *enterprise, industrial enterprise, production, indicators, accounting, costs, production costs, automation, accounting of production costs.*

Витратами підприємства на рівні виробничих підрозділів є виробнича собівартість продукції (робіт, послуг). Собівартість продукції є важливим економічним показником, що характеризує економічну ефективність виробництва й відображає результати господарської діяльності за певний період. Правильно організований облік витрат у розрізі статей калькуляції за місцями їх виникнення за видами продукції надає керівництву достатній обсяг інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Метою написання статті є дослідження порядку здійснення автоматизованого обліку виробничих витрат на промислових підприємствах на базі програмного продукту «1С: Підприємство 8.3», а також визначення доцільності використання сучасних комп'ютерних технологій для обліку виробництва.

Проблеми автоматизації обліку витрат досліджують Бутинець Ф. Ф., Івахненков С. В., Шквір В. Д., Осмятченко В. О., Терещенко Л. О. та ін. Проте питання застосування інформаційних технологій в обліку виробничих витрат висвітлено недостатньо. Тому дослідження особливостей автоматизації обліку витрат виробництва в популярній на українських підприємствах системі автоматизації бухгалтерського обліку «1С: Підприємство 8.3» є актуальними з точки зору забезпечення ефективного розвитку підприємств. Автоматизація обліку витрат виробництва має свою специфіку, оскільки на цій ділянці обліку є використовуваними отримані на інших ділянках (праця та заробітна плата, матеріали тощо) дані [1].

Облік виробничої діяльності в системі «1С: Підприємство 8.3» охоплює врахування всіх витрат виробництва протягом виробничого періоду, облік випуску готової продукції протягом місяця й розрахунок фактичної собівартості виготовленої продукції та наданих послуг.

Здійснення автоматизованого обліку витрат на виробництво вимагає попереднього налаштування облікової політики організації (команда меню «Підприємство» – «Облікова політика організацій»). Необхідно налаштувати алгоритми розподілу витрат на рахунках 23, 91. У документі «Установлення порядку підрозділів для закриття рахунків витрат» задають порядок підрозділів для закриття рахунків із розрахунку собівартості готової продукції.

Витратами на виробничу діяльність є прямі виробничі витрати (незавершене виробництво), обліковують на субрахунках рахунку 23 «Виробництво»; непрямі витрати (загальновиробничі) на виробництво, обліковують на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати»; витрати на брак, обліковують на рахунку 24 «Брак у виробництві». Для всіх витрат розрізами аналітичного обліку є види субконто «Підрозділи» та «Статті витрат». Усі можливі статті витрат виробництва зберігаються в довіднику «Статті витрат», що відповідає за класифікацію витрат за

© Авраменко Т. І., 2016

економічними елементами (рис. 1). Із урахуванням статей витрат загальновиробничі витрати поділяють на змінні та постійні.

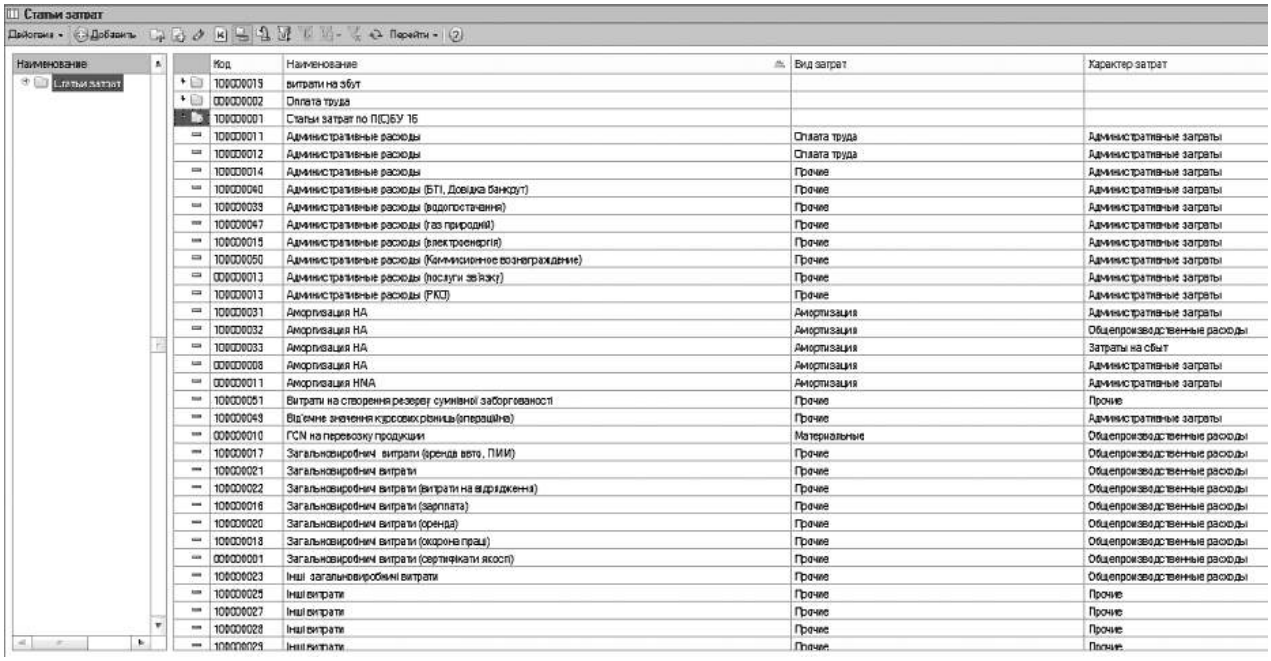

Статьи затрат

Действия · Добавить · Перейти ·

Наименование	Код	Наименование	Вид затрат	Характер затрат
Статьи затрат	00000019	витрати на збут		
	00000002	Оплата труда		
	00000001	Статьи затрат по П(С)БУ 16		
	00000011	Административные расходы	Оплата труда	Административные затраты
	00000012	Административные расходы	Оплата труда	Административные затраты
	00000014	Административные расходы	Прочие	Административные затраты
	00000040	Административные расходы (БТІ, Довідка банкрут)	Прочие	Административные затраты
	00000039	Административные расходы (водопостачання)	Прочие	Административные затраты
	00000047	Административные расходы (газ природний)	Прочие	Административные затраты
	00000015	Административные расходы (електроенергія)	Прочие	Административные затраты
	00000050	Административные расходы (Комиссионное вознаграждение)	Прочие	Административные затраты
	00000013	Административные расходы (послуги зв'язку)	Прочие	Административные затраты
	00000013	Административные расходы (РКО)	Прочие	Административные затраты
	00000031	Амортизация НА	Амортизация	Административные затраты
	00000032	Амортизация НА	Амортизация	Общепроизводственные расходы
	00000033	Амортизация НА	Амортизация	Затраты на сбыт
	00000008	Амортизация НА	Амортизация	Административные затраты
	00000011	Амортизация НМА	Амортизация	Административные затраты
	00000051	Витрати на створення резерву сумнівної заборгованості	Прочие	Прочие
	00000049	Від'ємне значення курсових різниць(операційна)	Прочие	Административные затраты
	00000010	ГСМ на перевозку продукции	Материальные	Общепроизводственные расходы
	00000017	Загальновиробничі витрати (оренда авто, ПММ)	Прочие	Общепроизводственные расходы
	00000021	Загальновиробничі витрати	Прочие	Общепроизводственные расходы
	00000022	Загальновиробничі витрати (витрати на відрядження)	Прочие	Общепроизводственные расходы
	00000016	Загальновиробничі витрати (зарплата)	Прочие	Общепроизводственные расходы
	00000020	Загальновиробничі витрати (оренда)	Прочие	Общепроизводственные расходы
	00000018	Загальновиробничі витрати (охорона праці)	Прочие	Общепроизводственные расходы
	00000001	Загальновиробничі витрати (сертифікати якості)	Прочие	Общепроизводственные расходы
	00000023	Інші загальновиробничі витрати	Прочие	Общепроизводственные расходы
	00000025	Інші витрати	Прочие	Прочие
	00000027	Інші витрати	Прочие	Прочие
	00000028	Інші витрати	Прочие	Прочие
	00000029	Інші витрати	Прочие	Прочие

Рис. 1. **Довідник «Статті витрат»**

У системі «1С: Підприємство 8.3» зберігається інформація про матеріали та напівфабрикати, що є необхідними для виготовлення визначеної кількості продукції (послуг), у довіднику «Специфікація номенклатури», що надає можливості автоматизувати процес заповнення документів, які списують матеріали зі складу до виробництва. Одна номенклатурна позиція може мати кілька специфікацій [2].

Передачу матеріалів і напівфабрикатів до виробництва відображують у документі «Вимога-накладна» (рис. 2). Вартість переданих матеріалів списують на витрати виробництва.

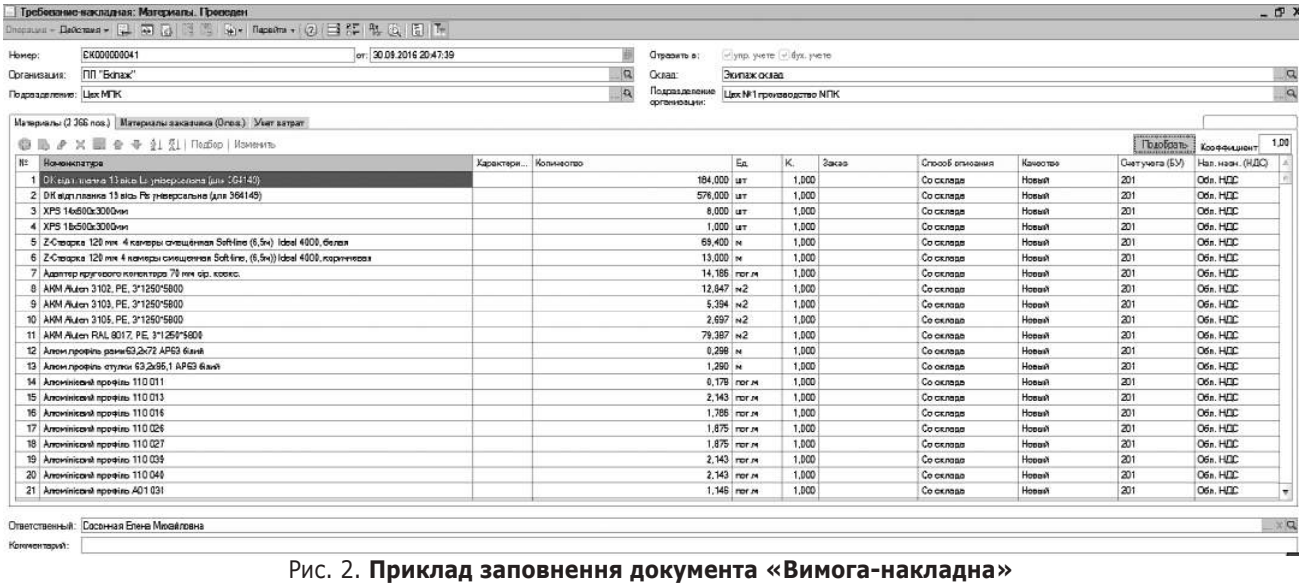

Требование-накладная: Материалы. Проведен

Операция · Действия · Перейти ·

Номер: ЕК000000041 от: 30.09.2016 20:47:39 Отразить в: упр. учете бух. учете

Организация: ПП "Баланс" Склад: Экипаж склад

Подразделение: Цех МПК Подразделение организации: Цех №1 производство МПК

Материалы (2 366 поз.) | Материалы заказчика (Опер.) | Учет затрат

Подбор | Изменить Подобрать Коэффициент 1,00

№	Номенклатура	Характери...	Количество	Ед.	К.	Заказ	Способ списания	Качество	Счет учета (БУ)	Нал. назн. (НДС)
1	DK відл.планка 13 вісь Li універсальна (для 364149)		184,000	шт	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
2	DK відл.планка 13 вісь Ra універсальна (для 364149)		576,000	шт	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
3	XPS 14x600x3000мм		8,000	шт	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
4	XPS 18x600x3000мм		1,000	шт	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
5	Z-Створка 128 мм 4 камеры смещённая Softline (6,5м) Ideal 4000, белая		69,400	м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
6	Z-Створка 128 мм 4 камеры смещенная Softline, (6,5м)) Ideal 4000, коричневая		13,000	м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
7	Адаптер кругового коннектора 79 мм сір. коекс.		14,186	пог.м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
8	AKM Alukon 3102, PE, 3*1250*5800		12,847	м2	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
9	AKM Alukon 3103, PE, 3*1250*5800		5,394	м2	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
10	AKM Alukon 3105, PE, 3*1250*5800		2,697	м2	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
11	AKM Alukon RAL 8017, PE, 3*1250*5800		79,387	м2	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
12	Алюм.профиль рамн63,2х72 АР63 білий		0,298	м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
13	Алюм.профиль стулки 63,2х96,1 АР63 білий		1,290	м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
14	Алюмінієвий профіль 110 011		0,179	пог.м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
15	Алюмінієвий профіль 110 013		2,143	пог.м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
16	Алюмінієвий профіль 110 016		1,786	пог.м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
17	Алюмінієвий профіль 110 026		1,875	пог.м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
18	Алюмінієвий профіль 110 027		1,875	пог.м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
19	Алюмінієвий профіль 110 039		2,143	пог.м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
20	Алюмінієвий профіль 110 040		2,143	пог.м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС
21	Алюмінієвий профіль А01 031		1,146	пог.м	1,000		Со склада	Новый	201	Обл. НДС

Ответственный: Сосновая Елена Михайловна

Комментарий:

Рис. 2. **Приклад заповнення документа «Вимога-накладна»**

Цей документ також є призначеним для відображення загальновиробничих, адміністративних витрат і витрат на збут.

Списання матеріалів можна здійснювати одночасно із відображенням випуску продукції за документом «Звіт виробництва за зміну» (рис. 3). Для цього встановлюють прапорець «Використовувати матеріали». Якщо на продукцію є нормативи, то посилання на специфікацію в табличній частині надає можливості автоматично заповнити закладку «Матеріали». У закладці «Послуги» зазначають послуги, що надаються підрозділам підпри-

ємства, вказують підрозділ, якому надано послуги, рахунок витрат, на який відносять ці послуги, та наводять аналітику рахунків.

Випуск готової продукції й оприбуткування їх на склад оформляють у закладці «Продукція».

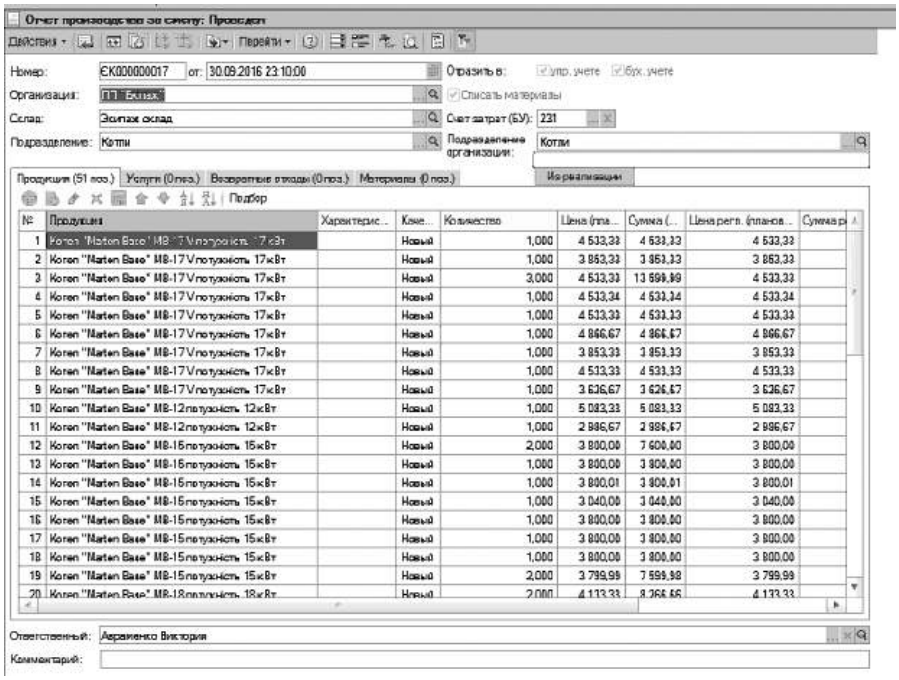

Рис. 3. **Приклад заповнення документа «Звіт виробництва за зміну»**

Розрахунок фактичної собівартості здійснюють наприкінці звітного періоду операцією «Розрахунок і коригування собівартості продукції (послуг)» документа «Закриття місяця» (рис. 4). Розрахунок продукції здійснюють із урахуванням початкових залишків незавершеного виробництва, фактичних витрат виробництва звітного періоду та залишків незавершеного виробництва на кінець звітного періоду.

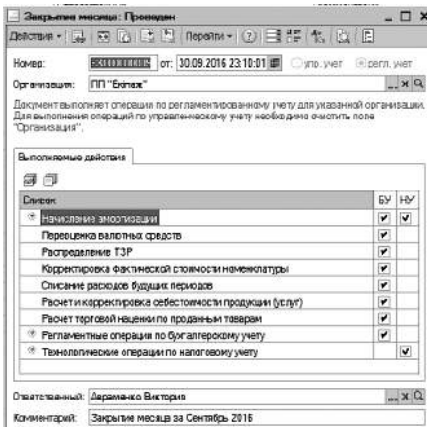

Рис. 4. **Приклад заповнення документа «Закриття місяця»**

Після розрахунку собівартості за прямими витратами здійснюють розподіл загальновиробничих витрат.

Загальновиробничі витрати розподіляють за номенклатурними групами пропорційно до встановлених користувачем баз розподілу [3].

Для визначення незавершеного виробництва формується «Оборотна відомість». У процесі формування цієї відомості бухгалтер може вибрати угрупування для отримання інформації [4].

Окрім системи «1С: Підприємство 8.3», існують інші програмні продукти, за допомогою яких можна вести облік виробничих витрат.

Програма «Парус» автоматизує розділи обліку, такі як банк, заробітна плата, товар тощо. Програма має ті ж властивості, що і «1С», лише з тією відмінністю, що в «Парусі» всі документи і звіти відображаються як електронні таблиці Excel. Програма «Парус» є застосовуваною як на малих, так і на середніх підприємствах [5].

Програма «Галактика» комплексно об'єднує витрати підприємства. Зібравши дані про витрати, керівництво може отримати дані про відхилення від запланованого кошторису. За структурою ця програма є складнішою за програми «1С» та «Парус». Позитивною стороною є її багатофункціональність, саме тому її застосовують на великих підприємствах.

Таким чином, за сучасного розвитку комп'ютерних технологій комп'ютеризація обліку є необхідною умовою, основним інструментом ефективної обробки економічної інформації. Вибір програм є зумовленим ціною, функціональними можливостями, цілями підприємства, типом підприємства тощо. Усі програмні продукти мають свої особливості. Їх завданням є забезпечення високої ефективності ведення фінансового й управлінського обліку на підприємстві. Система «1С: Підприємство 8.3» надає такі можливості, що продемонстровано на прикладі обліку витрат виробництва. Необхідно правильно налаштовувати параметри обліку в автоматизованій системі, максимально адаптувати форми документів і звітності, із урахуванням особливостей конкретного підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф., Давидюк Т. В. Інформаційні системи і технології в обліку: підручник. Житомир: Рута, 2007. 468 с. **2.** Івахненков С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2003. 349 с. **3.** Шквір В. Д., Загородній А. Г., Височан О. С. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2013. 260 с. **4.** Осмятченко В. О., Матюха М. М. Електронне документування у бухгалтерському обліку. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету.* 2013. Вип. 2 (88). С. 98–108. **5.** Терещенко Л. О., Матієнко-Зубенко І. І. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2004. 187 с.

ОСОБЛИВОСТІ ІМПОРТУ ЗАПАСІВ

УДК 339.562:330.123.3

Айметова О. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано особливості використання базисних умов Інкотермс у зовнішньоекономічній діяльності українських підприємств. Акцентовано увагу на імпортних операціях постачання запасів від контрагентів-нерезидентів. Досліджено особливості бухгалтерського обліку імпортних операцій за умов змінювання валютного курсу.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, діяльність, зовнішньоекономічна діяльність, контракт, імпорт, імпортні операції, контрагенти, баланс, валютний курс, курсова різниця, бухгалтерський облік, монетарна стаття балансу.*

Аннотация. *Проанализированы особенности использования базисных условий Инкотермс во внешнеэкономической деятельности украинских предприятий. Акцентировано внимание на импортных операциях поставки запасов от контрагентов-нерезидентов. Исследованы особенности бухгалтерского учета импортных операций в условиях изменений валютного курса.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, деятельность, внешнеэкономическая деятельность, контракт, импорт, импортные операции, контрагенты, баланс, валютный курс, курсовая разница, бухгалтерский учет, монетарная статья баланса.*

© Айметова О. В., 2016

Annotation. *The features of the basic conditions using Incoterms in foreign economic activities of Ukrainian enterprises. Attention is focused on import operations supply stocks of non-resident contractors. The features of accounting Import conditions for exchange rate changes.*

Keywords: *enterprise, production, activities, foreign economic activity, contract, import, import transactions, counterparties, balance, exchange rate, exchange rate difference, accounting, monetary balance sheet.*

За сучасних умов у нашій країні за відносно частої потреби закупівлі виробничих ресурсів у нерезидентів для здійснення підприємницької діяльності все більшої актуальності набувають питання розкриття особливостей обліку імпорту запасів. За даними Державної служби статистики, у 2015 р. Україна в середньому підтримувала економічні відносини з 152 країнами світу [1]. Основною метою здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні є економічне зростання, розширення технологічного ринку, інновації та насичення ринку, зокрема виробничими запасами.

Імпортна діяльність є напрямом зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Багато вчених присвятили свої роботи проблемам здійснення й обліку зовнішньоекономічної діяльності. Завдяки дослідженню зовнішньоекономічної діяльності такими вченими, як Новак В. О., Шкурупій О. В., Макогон Ю. М., Філіпенко А. С., Стровський Л. Е. було закладено своєрідний фундамент для подальшої розбудови теоретичних основ операцій із нерезидентами. Слюсарева Л. В. і Жмайлова О. Г. відокремили теоретико-методичні підходи до оцінювання ефективності експортно-імпортних операцій, а також обґрунтували точку зору щодо необхідності попереднього економічного аналізу перед затвердженням у контракті варіанта форми здійснення зовнішньоекономічних операцій [2]. Мельник О. Г. запропонувала логічно структуровану типологію основних різновидів імпортної діяльності підприємства, визначила фактори, що впливають на імпорт, та пояснила дію цих факторів на практичних прикладах [3]. Моргун Г. В. розробила низку вдосконалень для стратегічного управління експортно-імпортною діяльністю на основі формування інформаційного забезпечення стратегічного контролінгу такої діяльності [4].

Метою написання статті є виявлення особливостей імпорту запасів на підприємстві, а також уточнення сутності поняття «імпорт запасів». Об'єктом дослідження є імпортна діяльність, що є здійснюваною резидентами України. Предметом дослідження є господарські операції, що є пов'язаними з імпортом запасів на митну територію України.

За ст. 74 Митного кодексу України, імпорт – це митний режим, за якого після сплати митних платежів, установлених законодавством України, та виконання всіх митних формальностей товар випускають для вільного використання на митній території України [5].

У П(С)БО 9 поняття «запаси» визначено як активи, що є утримуваними для подальшого продажу або для переробки під час виробничого процесу і будуть продані після переробки як готовий продукт виробництва чи використані в управлінні підприємством [6]. З огляду на різноманітність запасів їх класифікують за:

- місцем продукції в логістичному ланцюзі (матеріальні ресурси, незавершене виробництво, готова продукція, тара, відходи);
- етапами логістичної діяльності (постачання, виробничі, збутові, складські, транспортні, запаси вантажопереробки, сукупні);
- функціональним призначенням (поточні, страхові, підготовчі, сезонні, неліквідні);
- відношенням до посередників (запаси у постачальників, запаси у споживачів, запаси у торговельних посередників).

Виробничі запаси іноземного походження українські підприємства закуповують у нерезидентів за межами митної території за іноземну валюту. Придбані запаси обліковують із використанням плану рахунків: сировина й матеріали – 201 рахунок, паливо – 203, будівельні матеріали – 205, товари на складі – 281. Сільськогосподарські підприємства застосовують також 208, 211, 212 та 213 рахунки.

За необхідності придбання запасів за кордоном перед підприємством постає вибір між трьома варіантами здійснення такої господарської операції: придбання запасів у вітчизняного оптового продавця, який вже перевіз запаси через кордон (ціна є вищою, ніж за самостійного ввозу на територію України); самостійний імпорт товарів (для цього підприємство має бути попередньо зареєстровано в митних органах як суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності та мати валютний рахунок); імпорт через посередників (актуально для разової закупівлі або якщо підприємство перебуває на початковому етапі своєї діяльності).

У разі імпортування слід пам'ятати, що ціна змінюватиметься у зв'язку із місцезнаходженням запасів та умовами їх поставки. Для визначення оптимального варіанта поставок у сучасному економічному просторі заведено як підґрунтям користуватися торговельними правилами, викладеними у Інкотермс-2010, де визначено терміни й умови стандартних контрактів із міжнародної купівлі та продажу. Під час укладання контракту із нерезидентом щодо придбання в нього запасів загальноприйнятим є визначення контрактної вартості в іноземній валюті. Також у процесі формування контракту з купівлі-продажу товарно-матеріальних цінностей сторони мають розподіли-

ти зобов'язання й вибрати базисну умову постачання Інкотермс, за якою здійснюватиметься імпортна операція й визначатиметься перехід ризиків від постачальника-нерезидента до вітчизняного покупця. Імпортовані товари в обліку вітчизняного підприємства розглядають як запаси, оскільки вони відповідають усім критеріям цієї категорії активів. Виходячи з цього, їх оцінювання й облік є підпорядкованими П(С)БО 9 «Запаси», тобто придбані товари зараховують на баланс і оцінюють за первісною вартістю, що містить:

- товарну вартість за документами з відвантаження;
- витрати на заготівлю, транспортування до місця їх використання, вантажно-розвантажувальні роботи, витрати зі страхування ризиків транспортування;
- суму ввізного мита;
- непрямі податки, які підприємству не будуть відшкодовані;
- інші витрати, що є пов'язаними з придбанням запасів і доведенням їх до стану використання.

Виходячи з цього, повна імпортна вартість складатиметься з вартості за договором, накладних витрат, що сплачуються в іноземній валюті, сплачених податків, зборів і мита. У процесі формування первісної вартості імпортованих ресурсів на відповідний рахунок класу 2 «Запаси» буде віднесено їх контрактну вартість. Гривневий еквівалент цієї вартості визначають згідно із вимогами П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Якщо за запаси попередньо було перераховано передплату, то їх облікову вартість у частині авансу розраховують за курсом НБУ на дату авансу, а в неоплаченій частині – за курсом НБУ на дату відвантаження.

У процесі розрахунків із іноземним постачальником за придбані запаси для обліку заборгованості використовуватиметься рахунок 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками». За цим рахунком ведеться паралельний облік у національній та іноземній валюті. У процесі наступної оплати імпортних запасів або товарів грошовими коштами рахунок заведено вважати монетарним, через що виникає необхідність визначати в бухгалтерському обліку, відбулося зменшення або збільшення курсу іноземної валюти. За зростання різниця між курсами зазначатиметься на рахунку 945 «Втрати від операційної курсової різниці», а за зменшення – на 714 «Дохід від операційної курсової різниці». На кінець звітного місяця всі курсові різниці залучають до складу фінансових результатів на рахунку 791 «Результат основної діяльності». У табл. 1 наведено розрахунок курсових різниць за дебіторською та кредиторською заборгованістю на дату погашення та на дату закінчення звітного періоду.

Таблиця 1

Розрахунок курсових різниць за дебіторською та кредиторською заборгованістю

Дата	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума дол. / грн	Податковий облік	
		Дебіт	Кредіт		Доходи	Витрати
1.03	Залишок на валютному рахунку, курс 24,5	312	–	11000 / 269500	–	–
3.03	Відвантажені товари покупцю А, курс 24,6	362	702	4500 / 110790	110790	–
	Списано собівартість	902	281	56000	–	56000
7.03	Перераховано аванс нерезиденту Б, курс 23,7	632	312	8000 / 189920	–	–
	Курсова різниця за перерахованою з рахунку валюти (2,45-23,74) Х 8000 дол.	945	312	6080	–	6080
10.3	Погашена заборгованість нерезиденту С	632	312	2000$ / 48860	–	–
	Відображено курсову різницю за погашеною монетарною заборгованістю нерезиденту	945	632	1220	–	1220
	Відображено курсову різницю за перерахованою валютою	945	312	140	–	140
31.03	Переоцінено залишок валюти на рахунку	945	312	1570	–	1570
	Переоцінено заборгованість нерезиденту А	945	362	7605	–	7605

Таким чином, у статті обґрунтовано значення імпортних операцій, виявлено особливості перевезення запасів із країни продавця до митної території України, проаналізовано заведені в сучасному економічному просторі базисні умови транспортування товару від постачальника до покупця. Визначено особливості бухгалтерського обліку імпортних операцій із запасами, що полягають у своєчасному визначенні курсових різниць за монетарними статтями балансу в разі зміни валютних курсів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Зовнішньоекономічна діяльність // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/zed.htm. **2.** Слюсарева Л. В., Жмайлова О. Г. Теоретико-методичні підходи до оцінки ефективності експортно-імпортних операцій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* 2014. № 9. С. 88–89. **3.** Мельник О. Г., Нагірна М. Я. Імпортна діяльність підприємств як об'єкт етіологічної діагностики. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* 2013. № 7 (78). С. 173–179. **4.** Моргун Г. В. Інтеграція інформаційної підсистеми експортно-імпортної діяльності підприємства в загальну інформаційну систему в процесі впровадження стратегічного контролінгу. *Бізнес Інформ.* 2015. № 7. С. 206–212. **5.** Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17. **6.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Закон України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99.

НОРМАТИВНО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ

УДК 657:33.021

Александрова А. І.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено нормативно-методологічні основи формування облікової політики на вітчизняних підприємствах. Визначено фактори, що впливають на вибір облікових методик. Проаналізовано етапи формування облікової політики на підприємствах України.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, діяльність, облік, бухгалтерський облік, облікова політика, облікові методики.*

Аннотация. *Исследованы нормативно-методологические основы формирования учетной политики на отечественных предприятиях. Определены факторы, влияющие на выбор учетных методик. Проанализированы этапы формирования учетной политики на предприятиях Украины.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, деятельность, учет, бухгалтерский учет, учетная политика, учетные методики.*

Annotation. *Investigated the regulatory and methodological basis of formation of accounting policy on domestic enterprises. The factors influencing the choice of accounting methods. Stages of formation of accounting policy in the Ukraine.*

Keywords: *enterprise, production, activities, accounting, accounting policies, accounting methods.*

Процесом формування облікової політики є надана законом можливість суб'єкту господарювання самостійно здійснювати в межах правового поля облікову діяльність, що є сукупністю принципів, методів і процедур здійснення первинного спостереження, аналізу, поточного групування, підсумкового узагальнення фактів господарської діяльності, складання та подання фінансової звітності [1].

Ефективність облікової політики залежить від того, наскільки точно сформульовано її елементи, що відображають особливості ведення бухгалтерського обліку, оподаткування й управління.

Дослідженням проблем формування облікової політики займаються Аксьонова Т., Бутинець Ф., Войнаренко М., Давидов Г., Дуда Т., Петрук О., Швець В. та ін. Проте однозначного підходу до вирішення проблеми не вироблено й донині.

© Александрова А. І., 2016

Метою написання статті є дослідження нормативно-методологічних основ формування облікової політики на підприємстві задля визначення факторів впливу на вибір облікових методик.

Об'єктом дослідження є облікова політика, предметом дослідження є аспекти формування облікової політики підприємств.

На державному рівні вітчизняна облікова політика формується й застосовується відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і підпорядкованих йому нормативно-правових актів [2].

Відповідно до чинного законодавства, облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що є використовуваними підприємством для складання й подання фінансової звітності. Підприємствам надано право самостійно вибирати облікову політику на основі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку й інших нормативно-правових актів щодо бухгалтерського обліку [2].

Формування облікової політики є надзвичайно складним і трудомістким процесом, що вимагає зусиль широкого кола фахівців і залучення відповідних матеріальних ресурсів [3]. Процеси глобалізації, що відбуваються в економіці, розширюють сферу облікової політики, оскільки спричиняють перехрещування традиційного бухгалтерського обліку з елементами планування, прогнозування, економічного аналізу, ціноутворення. За таких умов формування облікової політики може цілеспрямовано відбуватися тільки за об'єднання різних сфер економічної роботи. У табл. 1 наведено етапи формування облікової політики на підприємстві.

Таблиця 1

Етапи формування облікової політики на підприємстві

Назва етапу	Зміст	Очікуваний результат
Вступний	Визначення мети і завдань, а також місця головного бухгалтера, керівника й інших фахівців підприємства в процесі формування облікової політики підприємства	Застосування компетентності та взаємостосунків керівника, головного бухгалтера й інших фахівців підприємства
Нормативно-законодавчий рівень	Розгляд та оцінювання законодавчих актів і нормативних документів, що регулюють питання бухгалтерського, податкового й статистичного обліку та звітності	Урахування нормативних і методичних принципів обліку
Облікова політика підприємства	Ознайомлення й аналіз факторів впливу на вибір облікової політики підприємства	Урахування цих факторів на практиці
Розробка наказу про облікову політику	Визначення напрямів облікової політики. Ознайомлення зі структурою та технікою складання наказу про облікову політику	Складання наказу про облікову політику
Зміна облікової політики підприємства	Визначення випадків, передбачених законодавством, які враховують зміни в обліковій політиці підприємства	Складання пояснювальної записки до річної звітності

Облікова політика підприємства є визначуваною на підставі принципів, методів і процедур, регламентованих методологічними основами облікової політики НП(С)БО і П(С)БО, затверджених Міністерством фінансів України, й можливістю вибору конкретних способів оцінювання, калькулювання, переліку бухгалтерських рахунків тощо. Отже, облікова політика підприємства – це не просто сукупність способів ведення обліку, вибраних відповідно до умов господарювання, але й вибір методики обліку, що надає можливості використання різних варіантів відображення фактів господарського життя в обліку [4].

Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» не встановлює чітких правил щодо формування й реалізації облікової політики. За сучасних умов труднощі розробки облікової політики полягають у тому, що фахівці з обліку мають не тільки розуміти теорію, що стоїть за проголошеними бухгалтерськими принципами обліку, а й знати, якою мірою цих принципів по суті та за формою дотримуються на практиці [4].

Ступінь свободи підприємства у формуванні облікової політики є обмеженим державною регламентацією бухгалтерського обліку, що є переліком методик і облікових процедур.

Облікова політика підприємства, поряд із тим, що вона ґрунтується на нормативно-правових актах, може бути виваженою лише тоді, коли в процесі її формування враховано конкретний зміст вимог щодо організації бухгалтерського обліку й звітності на підприємстві. Відтак вона не вичерпується дублюванням окремих статей Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і «Положень (стандартів) бухгалтерського обліку» насамперед хоча б через їх недосконалість [5].

Облікова політика кожного підприємства, базуючись на загальних нормативно-правових актах, що її регулюють у всьому народному господарстві, відрізняється через індивідуальний підхід на кожному окремому підприємстві. Тим більше, щороку наказ щодо облікової політики на підприємства доводиться коригувати, бо яким би досконалим він не був, але внесення змін є необхідним хоча б через доволі часті поправки, які здійснює Міністерство фінансів України, Державна податкова адміністрація України, Правління Пенсійного фонду,

Державне казначейство щодо змісту нормативних актів, що регулюють організацію бухгалтерського обліку. Водночас необхідність коригування наказів про облікову політику підприємства є зумовленою й внутрішніми причинами [6].

За таких умов для ефективного управління обліком необхідно передбачити структури, які б могли розробляти інструментарій і методичне забезпечення формування облікової політики підприємства. Для рішення проблем, що виникають у процесі формування облікової політики, необхідно виділити проміжний рівень облікової політики підприємства, на якому має превалювати аналітична функція управління, основним завданням якої буде розробка методичного забезпечення формування облікової політики. Суб'єктами облікової політики такого рівня можуть бути галузеві міністерства, відомства, асоціації підприємств, науково-дослідні установи галузевого напряму.

Таким чином, за сучасних умов для ефективного управління обліком особливо актуальною є розробка інструментарію та методичного забезпечення для формування облікової політики підприємства. Визначення облікової політики підприємства вимагає досконалого оволодіння як нормативно-правовими документами, що регулюють організацію бухгалтерського обліку й звітності в Україні, так і опанування специфічних технологічних особливостей діяльності конкретного підприємства, для якого є розроблюваною облікова політика. Тільки через поєднання основних методологічних вимог із конкретизованою методикою відображення господарських операцій на підприємстві, що є вповні пристосованою до специфіки його діяльності, можна сподіватися на розробку обґрунтованої облікової політики.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Жук В. М. Розвиток моделювання в бухгалтерському обліку. *Облік і фінанси АПК*. 2010. № 3. С. 26–32. **2.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/-laws/show/996-14. **3.** Давидов Г. М. Облікова політика: навч. посіб. Київ: Знання, 2010. 479 с. **4.** Дуда Т. Т., Королівський П. О., Левицька І. В. Суттєвість в обліковій політиці підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2011. № 1. С. 68–70. **5.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **6.** Войнаренко М. П., Аксьонова Т. М. Проблеми формування облікової політики підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2009. № 4. С. 96–99.

ОБЛІК ДОХОДІВ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 657:005.337

Анацька А. Ю.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано особливості обліку доходів від операційної діяльності як складової прибутку підприємства. На підставі поняття операційної діяльності визначено рахунки, що є застосовуваними для обліку доходів від цієї діяльності.*

Ключові слова: *підприємство, прибуток, дохід, облік, облік доходів, операційна діяльність.*

Аннотация. *Проанализированы особенности учета доходов от операционной деятельности как составляющей прибыли предприятия. С учетом понятия операционной деятельности определены счета, используемые для учета доходов от этой деятельности.*

© Анацька А. Ю., 2016

Ключевые слова: *предприятие, прибыль, доход, учет, учет доходов, операционная деятельность.*

Annotation. *The peculiarities of accounting for taxes from operating activity as a component of the enterprise profit are analyzed. Taking into account the definition of the activity, the accounts used to account for the deactivations from this activity are defined.*

Keywords: *enterprise, profit, income, accounting, accounting income, operating activities.*

Дохід є спонукальним мотивом і джерелом діяльності підприємства. Підприємство приводить у рух усі виробничі фактори – капітал, працю, природні ресурси для створення продукту, його подальшої реалізації та отримання доходу. Значення аналізу доходів підприємства полягає в обґрунтуванні шляхів їх збільшення. Загальний аналіз прибутку передбачає попередній розподіл доходів за джерелами утворення.

Актуальність цього дослідження є зумовленою передусім тим, що підтримання необхідного рівня прибутковості є об'єктивною закономірністю нормального функціонування організації за умов ринкової економіки. Систематична відсутність прибутку та його незадовільна динаміка свідчать про неефективність і ризикованість бізнесу. Одним із засобів досягнення максимального прибутку є збільшення валового доходу.

Проблеми обліку доходів від операційної діяльності досліджують Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Івашкевич В. Б., Калюга Є. В., Кужельний М. В., Палій В. Ф., Пушкар М. С., Рудницький В. С. та ін.

Метою написання статті є дослідження основних принципів отримання доходів від операційної діяльності підприємства.

Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу, крім зростання капіталу за рахунок внесків власників [1]. Грошові кошти або інше майно, що надійшли протягом певного періоду, є доходами організації. Але доходи мають бути розділені, оскільки існують комерційні операції, які сприяють зростанню активів протягом певного періоду часу, але не є доходами. Це, наприклад, отримання застави, депозити, аванси та передоплати за контрактами комісійних доходів, агентств та інші подібні угоди на користь основного боргу, основних сум ПДВ, акцизів, експортних мит та інших аналогічних обов'язкових платежів [2].

Усі ці надходження хоча й поповнюють розрахунковий рахунок (або касу) організації, але не є його доходами, оскільки належать іншим юридичним особам або бюджетам різних рівнів і не сприяють зростанню капіталу. Проте не кожний приріст капіталу є результатом зростання доходів. Наприклад, якщо власник вкладає додаткові кошти, капітал організації зростає, але до його доходів ці надходження не належать. Розрізняють діяльність, що триває, та діяльність, що припиняється.

Діяльністю, що триває, є звичайна діяльность і надзвичайні події. Під звичайною діяльністю розуміють будь-яку діяльність компанії. Прикладом звичайної діяльності можуть бути виробництво і продаж продукції, платежі постачальникам, співробітникам, банківським установам, податковим органам тощо.

Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, що є пов'язаною з виробництвом і реалізацією продукції (робіт, послуг). Вона забезпечує значну частку доходу й є основною метою створення підприємства. Операційну діяльність поділяють на основну й іншу операційну діяльність [3].

Для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства призначено рахунки класу 7 «Доходи та результати діяльності». Склад доходів і порядок їх визнання є визначуваними відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

На рахунках 7 класу, окрім рахунку 76 «Страхові платежі», протягом звітного року за кредитом відображають суму загального доходу разом із сумою непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), що є залученими до ціни продажу, за дебетом – щомісячне відображення належної суми непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати».

Для обліку операцій, що є пов'язаними із реалізацією, використовують рахунки 70 «Доходи від реалізації» та 90 «Собівартість реалізації».

Для обліку операцій із реалізації готової продукції (товарів, інших активів) застосовують такі субрахунки:

– дохід від реалізації готової продукції (701);

– дохід від реалізації товарів (702);

– дохід від реалізації робіт і послуг (703);

– собівартість реалізованої готової продукції (901);

– собівартість реалізованих товарів (902);

– собівартість реалізованих робіт і послуг (903).

Відповідно до п. 8 П(С)БО 15, дохід від реалізації готової продукції, а також інших активів визнається за певних умов, а саме:

– покупцеві передано ризики й вигоди, що є пов'язаними з правом власності на продукцію (товар, інший актив);

– підприємство не здійснюватиме надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);

– суму доходу (виручки) можна достовірно визначити;

– існує впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід підприємства;

– витрати, що є пов'язаними з цією операцією, можна достовірно визначити [4].

Для відображення всіх інших доходів від основної діяльності (крім доходів від реалізації) використовують рахунки 71 «Інший операційний дохід» та 94 «Інші витрати операційної діяльності» [5].

Валовий прибуток від реалізації готової продукції визначають як різницю між чистим доходом від реалізації готової продукції й собівартістю її реалізації. У плані рахунків немає спеціального рахунка для визначення фінансового результату, тобто прибутку від реалізації готової продукції. Підприємствам, що здійснюють такий облік, слід спочатку відкрити рахунок другого порядку 791 «Результат основної діяльності», на який наприкінці звітного періоду (місяця, року) списують сальдо рахунків 71 і 94.

Таким чином, доходами є збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, унаслідок чого зростає власний капітал підприємства (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників). Доходи організації залежно від їх характеру, умов одержання й напрямів діяльності організації поділяють на доходи від звичайних видів діяльності, операційні та позареалізаційні. Доходи, відмінні від доходів від звичайних видів діяльності, вважають іншими, до них належать також і надзвичайні доходи. Операційна діяльність складається з основної й іншої операційної діяльності. Вона є основною статутною діяльність, здійснюваною в рамках операційної системи задля отримання певної корисності шляхом перетворення ресурсів усіх видів на готові продукти та послуги.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф., Давидюк Т. В., Малюга Н. М. Бухгалтерський управлінський облік: підручник/ за ред. Бутинця Ф. Ф. Житомир: Рута, 2000. 480 с. **2.** Кутер М. И. Теория бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 2007. 592 с. **3.** Міністерство фінансів України // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: http://www.minfin.gov.ua/. **4.** Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі. Київ: Лібра, 2011. 840 с.

СУЧАСНИЙ СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

УДК 657

Ахмедова Л. А.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сучасні тенденції розвитку та модернізації системи бухгалтерського обліку в Україні. Доведено важливість ведення бухгалтерської звітності на підприємстві. Визначено основні проблеми*

© Ахмедова Л. А., 2016

ведення бухгалтерського обліку на підприємствах України, проаналізовано шляхи їх вирішення. Запропоновано шляхи реформування системи бухгалтерського обліку в Україні.

Ключові слова: *підприємство, фінанси, облік, звітність, фінансова звітність, реформи, податки, нормативно-правове регулювання.*

Аннотация. *Рассмотрены современные тенденции развития и модернизации системы бухгалтерского учета в Украине. Доказана важность ведения бухгалтерской отчетности на предприятии. Определены основные проблемы ведения бухгалтерского учета на предприятиях Украины, проанализированы пути их решения. Предложены пути реформирования системы бухгалтерского учета в Украине.*

Ключевые слова: *предприятие, финансы, учет, отчетность, финансовая отчетность, реформы, налоги, нормативно-правовое регулирование.*

Annotation. *The modern trends of development and modernization of the accounting system in Ukraine. The significance of doing accounting for businesses and the public sector. The main problem of accounting at the enterprises of Ukraine, analyzed solutions. Ways Accounting Reform in Ukraine.*

Keywords: *enterprise, finance, accounting, reporting, financial reporting, reform, taxes, legal regulation.*

Кожна держава має свої особливості ведення обліку й складання фінансової звітності, і наша країна не є винятком. За умов розвитку ринкової економіки в Україні виникає необхідність у ширшому та повнішому використанні бухгалтерської інформації для ефективнішого управління підприємством. Ця тенденція є пов'язаною із тим, що розширюється коло суб'єктів економічної взаємодії, які беруть участь у прийнятті рішень щодо інвестування й вирішенні інших важливих питань на основі бухгалтерської звітності. Основною проблемою ведення бухгалтерського обліку в Україні є уніфікація бухгалтерської та фінансової звітності, оскільки за поширення глобалізаційних процесів іноземні інвестори вимагають зрозумілих форм звітності для прийняття рішень. Відтак для облікової політики важливими є вироблення однотипності та прозорості принципів формування й розрахунку прибутків, бази оподаткування тощо.

Вивченням проблем бухгалтерського обліку в Україні займаються Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Гуцалюк З. В., Бондар М. І., Лоханова Н. О., Пушкар М. С., Швець В. Г. та ін.

Метою написання статті є дослідження сучасного стану системи бухгалтерського обліку в Україні, основних проблем у сфері обліку, а також можливих шляхів їх вирішення.

Для вирішення проблем розвитку бухгалтерського обліку в Україні було прийнято «Програму реформування бухгалтерського обліку», що є затвердженою Кабінетом Міністрів України, Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність України», а також ухвалено Положення бухгалтерського обліку та новий План рахунків.

У ст. 3 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» основною метою ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності визначено надання суб'єктам необхідної, повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [2]. Згідно із Законом, бухгалтерський облік має надавати повну й якісну інформацію для всіх зовнішніх і внутрішніх користувачів.

Особливостями систематизації та ведення облікових записів у сучасному бухгалтерському обліку в Україні є:

- формування її під впливом зовнішньоекономічних факторів;
- часто дані обліку та результатів фінансової діяльності використовують у прогностичних цілях;
- бухгалтерський облік в Україні є спрямованим на дотримання норм податкового законодавства, і деякі підприємства складають фінансові звітності тільки для потреб держави.

Однак, нині основною є проблема гармонізації українського бухгалтерського обліку, тобто адаптація нормативно-правової бази України з питань ведення бухгалтерського обліку до законодавства Європейського Союзу та вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ).

Нині в Україні реформування системи бухгалтерського обліку відбувається за «Стратегією застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні». Основною метою цієї Стратегії є вдосконалення української системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності для того, щоб вона відповідала всім стандартам та вимогам МСФЗ.

Проблема стандартизації фінансової звітності є актуальною, адже українські підприємства донині складають звітність, що не відповідає міжнародним стандартам. Така колізія виникає, оскільки українська система обліку є підпорядкованою податковому законодавству. Через це інформація, що є поданою в звітах про фінансову діяльність підприємства, не є достатньою для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Протягом останніх років у нашій країні відбуваються зміни в системі бухгалтерського обліку в плані її уніфікації. Однак, прийняття МСФЗ у чистому вигляді не є метою реформування всієї системи, а тільки інструментом, що має забезпечити суб'єктів економічної діяльності повною, зрозумілою й якісною інформацією, що надає правдиву картину фінансових результатів і стану підприємства.

Реформування системи бухгалтерського обліку в напрямі прийняття й запровадження МСФЗ допоможе сформувати більш прийнятне середовище для потенціальних інвесторів.

Однак, в України залишаються проблеми, що потребують негайного вирішення, для успішного проведення реформи системи бухгалтерського обліку в Україні:

– відсутність відкритості й прозорості інформації, що подається в обліковій звітності й у звітах про фінансові результати підприємства;

– керівники підприємств недооцінюють значущість коректного ведення бухгалтерського обліку та його роль у прийнятті ефективних управлінських рішень;

– бухгалтери в практичній роботі недостатньо застосовують економічний аналіз, що спричиняє деформацію результатів фінансової діяльності підприємства у звітах;

– загальна підготовка українських бухгалтерів не завжди відповідає вимогам сучасної практики ведення обліку [4].

Українська система бухгалтерського обліку протягом багатьох років зазнає постійного реформування, що має свої наслідки. Разом із цим, в українській системі обліку існує велика кількість проблем і недоліків, що вимагають усунення для більш ефективного регулювання фінансових питань підприємства. Основною проблемою є стандартизація й уніфікація відповідно до принципів МСФЗ. Для її запровадження потрібне вдосконалення нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку, що полягає в забезпеченні всіх зацікавлених суб'єктів правдивою, систематизованою й зрозумілою інформацією [5]. При цьому необхідно усунути колізію, що виникає в процесі взаємодії принципів МСФЗ та національної системи оподаткування. В Україні необхідно запровадити процедуру корегування бухгалтерської звітності у зв'язку із впливом різних економічних факторів, і переглянути методи оцінювання вартості активів і зобов'язань.

Однією зі значущих проблем української облікової системи також є методичне та кадрове забезпечення. Ця проблема виникає у зв'язку з тим, що сучасний бухгалтер має не тільки фіксувати факти фінансово-господарської діяльності, а й підраховувати її результати, бути аналітиком, вчасно інформувати керівництво про відхилення, очікувані фінансові результати та пропонувати методи запобігання погіршенню фінансової ситуації підприємства.

Таким чином, система бухгалтерського обліку України змінюється, але дуже повільно. Для кращого функціонування вона потребує перегляду теоретичних основ бухгалтерського обліку, коригування вимог до фінансової звітності, уніфікації та стандартизації відповідно до законодавства Європейського Союзу та принципів МСФЗ, а також забезпечення високого рівня внутрішньої мотивації українських бухгалтерів для більш продуктивної роботи.

Науковий керівник – старший викладач Доценко Н. С.

Література: 1. Васьковська М. С. Особливості організації обліку запасів в комп'ютерній управлінській системі «1С: Підприємство 8.1». *Вісник Хмельницького національного університету.* 2009. № 6. С. 90–96. **2.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/-laws/show/996-14. **3.** Бірюк О. Г. Формування облікової політики в Україні. *Збірник наукових праць Вінницького державного аграрного університету.* 2013. № 7. С. 25–29. **4.** Рожелюк В. М. Стандартизація та гармонізація обліку в контексті міжнародних та національних стандартів. Інноваційна економіка. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/soc_gum/inek/2011_4/118.pdf. **5.** Лоханова Н. О. Діючий стан системи бухгалтерського обліку в Україні як відбиття конфлікту економічних інтересів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 721. С. 161–166.

ОБЛІК ДОХОДІВ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 657:336.25/26

Бабенко К. В.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано теоретичні та практичні аспекти обліку доходів від операційної діяльності. Розглянуто сучасний стан і напрями вдосконалення обліку доходів від операційної діяльності в системі бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, діяльність, дохід, реалізація продукції, облік, бухгалтерський облік.*

Аннотация. *Проанализированы теоретические и практические аспекты учета доходов от операционной деятельности. Рассмотрены современное состояние и направления совершенствования учета доходов от операционной деятельности в системе бухгалтерского учета.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, деятельность, доход, реализация продукции, учет, бухгалтерский учет.*

Annotation. *Theoretical and practical aspects of income from operations. The current status and directions of improvement of income from operations in the accounting system.*

Keywords: *enterprise, production, activity, income, sales, accounting.*

Доходами є зростання економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, що сприяє зростанню власного капіталу.

Діяльністю, що триває, є звичайна діяльність і надзвичайні події. Під звичайною діяльністю розуміють будь-яку діяльність підприємства (операції, які її забезпечують чи виникають унаслідок здійснення такої діяльності). Прикладом звичайної діяльності є виробництво та реалізація продукції, розрахунки з постачальниками, замовниками, працівниками, банківськими установами, податковими органами тощо.

Метою написання статті є висвітлення методологічних і практичних засад обліку доходу від операційної діяльності на підприємстві.

Операційна діяльність є основною статутною діяльністю підприємства. Її поділяють на основну й іншу операційну діяльність.

За умов переходу України до ринкової економіки, розвитку фінансових інститутів зростає потреба в удосконаленні методологічних і організаційних аспектів управління фінансово-промисловими системами. Високий рівень динамізму, властивий ринковій економіці, постійна зміна соціально-економічних відносин у всіх сферах діяльності країни потребують реформування механізму економічного регулювання на основі вдосконалення обліково-аналітичних і контрольних функцій. Ці функції слід розвивати як систему попередження, що забезпечує раціональне злиття фінансового й промислового капіталу та ефективний загальноекономічний розвиток елементів суспільного відтворення.

Дохід від реалізації продукції (робіт або послуг) є основним джерелом прибутку, що має забезпечити розвиток підприємства, створити певні гарантії для подальшого існування підприємства, допомагати долати наслідки економічного ризику. Проте за умов економічної й соціальної нестабільності, політичної невизначеності отримання запланованої величини прибутку ускладнюється. Саме це спонукає підприємства до пошуку нової моделі управління доходами, в основі якої вдосконалення обліку доходів операційної діяльності підприємства [1].

Доходи відображають у обліку та звітності згідно із принципами нарахування та відповідності доходів і витрат. Принцип нарахування передбачає відображення в обліку та фінансовій звітності доходів на момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Принцип нарахування має застосовуватися одночасно з принципом відповідності, згідно із яким витрати визнаються у звіті про фінансові результати на основі прямого зв'язку між ними й отриманими доходами [2].

Так само, як і інші активи, дохід визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначеною. Критерії визнання доходу застосовують окремо до кожної операції. Проте за певних умов для відображення сутності операції необхідно застосовувати критерії визнання до окремих елементів однієї операції, які підлягають оцінці, якщо це не випливає із сутності такої господарської операції.

© Бабенко К. В., 2016

У бухгалтерському обліку й фінансовій звітності доходи відображаються в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Це означає, що облік доходів і складання звітності є здійснюваним на підставі облікового принципу нарахування. Складена згідно із принципом нарахування фінансова звітність інформує користувача не лише про проведені операції, що супроводжувалися виплатою або одержанням грошових коштів, але й про зобов'язання сплатити грошові кошти надалі, та про ресурси, наведені у грошовому вираженні, що мають бути отримані надалі.

У статті «Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» відображають загальний дохід (виручку) від реалізації продукції, товарів, робіт або наданих послуг, тобто без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів і непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору тощо). Організації, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, у цій статті відображають вартість, за якою реалізовано цінні папери, та суму винагороди за виконання інших операцій, що є пов'язаними з розміщенням, купівлею і продажем цінних паперів.

Віддаючи належне науковим напрацюванням вчених, слід зазначити, що окремі питання вдосконалення обліку доходів і визначення результатів операційної діяльності за умов переходу до міжнародних стандартів обліку й контролю потребують подальшого науково-практичного дослідження й уточнення [3].

На думку Сідун В. А. та Пономарьової Ю. В., дохід є виручкою підприємства від реалізації продукції, послуг і виконання робіт без урахування податку на додану вартість та акцизного збору. Валовий дохід – це загальна сума доходу, що підприємство отримує від усіх видів діяльності у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, як на території України, так і за її межами, за певний проміжок часу. Чистий дохід є різницею між доходами від реалізації продукції й обов'язковими платежами, що є складовою ціни товару [4].

Для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, а також від надзвичайних подій призначено рахунки класу 7 «Доходи і результати діяльності». До фінансового результату від операційної діяльності належать фінансовий результат від реалізації, а також інші операційні доходи й витрати.

Дослідженню питань обліку доходів підприємства присвячено праці багатьох сучасних дослідників. Аналіз доробку різних авторів надає можливості стверджувати, що визначення поняття доходу в бухгалтерському обліку відрізняється від такого в економічній літературі. Як правило, з бухгалтерської точки зору під доходом визнають зростання економічних вигід, а з економічної – певну суму грошових коштів.

У статті «Інші операційні доходи» відображають суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

У примітках до фінансової звітності наводять таку інформацію:

- характеристику облікової політики щодо визнання доходу, у тому числі спосіб визначення ступеня завершеності робіт, послуг, дохід від виконання та надання яких визнається за ступенем завершеності;
- розподіл доходу за кожною групою доходів;
- суму доходу за бартерними контрактами в розподілі за групами доходів;
- частку доходу за бартерними контрактами із пов'язаними сторонами [5].

Первинними документами з обліку доходів від реалізації є рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, платіжні вимоги, прибутковий касовий ордер, виписки банку, розрахунки (довідки) бухгалтерії.

Розрахункові документи вважають пред'явленими покупцю (замовнику) за умови, що це відбулося способом, передбаченим договором (якщо розрахунки є здійснюваними без участі банківських установ) або після подання їх до банківської установи (якщо розрахунки здійснюються через банківські установи).

Бухгалтерськими документами з обліку інших операційних доходів є прибутковий касовий ордер, виписка банку, рахунки-фактури, товарно-транспортна накладна, накладна вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, акт приймання-передачі (внутрішнє переміщення) основних засобів, документально оформлені рішення судових органів, книга обліку розрахунків із депонентами, інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей тощо.

Віднесення інших операційних доходів на фінансовий результат від основної діяльності є здійснюваним на підставі розрахунку (довідки), оформленої працівником бухгалтерії.

Для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, а також від надзвичайних подій призначено рахунки класу 7 «Доходи й результати діяльності». На рахунках класу 7, крім рахунку 76 «Страхові платежі», протягом звітного періоду за кредитом відображають суму загального доходу разом із сумою непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), що є залученими до ціни продажу, за дебетом – щомісячне відображення належної суми непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати» [6]. Завдяки аналізу

обліку доходів можна визначити, наскільки ефективним є підприємство, наскільки прибутково воно працює та чи є якісь недоліки щодо ведення обліку доходів підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 312 с. **2.** Вещунова Н. Л., Фомина Л. Ф. Бухгалтерский учет. М.: Рид Групп, 2011. 608 с. **3.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2006. 832 с. **4.** Сідун В. А., Пономарьова Ю. В. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2003. 436 с. **5.** Нашкерська Г. В. Фінансовий облік: навч. посіб. Київ: Кондор, 2005. 503 с. **6.** Чая В. Т., Латыпова О. В. Бухгалтерский учет. М.: Кнорус, 2011. 520 с.

СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ – ПІДПРИЄМЦЯ

УДК 366.221

Баличева Ю. І.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано види систем оподаткування діяльності фізичної особи – підприємця. Визначено переваги та недоліки загальної та спрощеної систем оподаткування. Запропоновано оптимальну систему оподаткування для мінімізації податкового навантаження для підприємства.*

Ключові слова: *оподаткування, підприємець, єдиний податок, загальна система оподаткування, спрощена система оподаткування, єдиний соціальний внесок, звітність.*

Аннотация. *Проанализированы виды систем налогообложения деятельности физического лица – предпринимателя. Определены преимущества и недостатки общей и упрощенной систем налогообложения. Предложена оптимальная система налогообложения для минимизации налоговой нагрузки для предприятия.*

Ключевые слова: *налогообложение, предприниматель, единый налог, общая система налогообложения, упрощенная система налогообложения, единый социальный взнос, отчетность.*

Annotation. *Analyzed the types of tax systems of the individual – the entrepreneur. Advantages and disadvantages of common and simplified tax system. The optimum tax system to minimize the tax burden for the company.*

Keywords: *taxation, entrepreneur, single tax, general taxation sistem, simplified taxation system, single social contribution, reporting.*

Метою діяльності фізичної особи – підприємця є одержання доходу, а правильно вибрана система оподаткування істотно впливає на кінцевий результат підприємницької діяльності.

Дослідженням питань застосування системи оподаткування займаються Білова Н. В., Буряк Н. Б., Жук О. І., Сибірянська Ю. В. та ін.

Метою написання статті є порівняльна характеристика чинних систем оподаткування діяльності фізичної особи – підприємця (далі – ФОП) в Україні, визначення їх переваг і недоліків, виявлення оптимальної системи оподаткування та перспектив подальшого застосування суб'єктами підприємницької діяльності.

© Баличева Ю. І., 2016

Об'єктом дослідження є загальна та спрощена системи оподаткування, оцінювання їх переваг і недоліків. Предметом дослідження є оптимальний вибір системи оподаткування із урахуванням її особливостей і специфіки діяльності фізичної особи – підприємця.

Відповідно до чинного законодавства України фізична особа – підприємець, яка здійснює господарську діяльність, може перебувати як на загальній системі оподаткування своїх доходів, так і на спрощеній.

Спрощена система оподаткування є запроваджуваною для таких суб'єктів малого підприємництва фізичних осіб — підприємців, які є громадянами України, здійснюють види діяльності, де складно контролювати отриманий обсяг доходу, та відповідають сукупності таких критеріїв протягом чотирьох послідовних податкових (звітних) періодів (кварталів): не використовують найману працю, у тому числі фізичних осіб, за цивільно-правовими договорами; обсяг доходу сукупно не перевищує 300 розмірів мінімальної заробітної плати, установленої законом на 1 січня податкового (звітного) року; кількість осіб, що перебувають із ними у трудових відносинах, не перевищує десяти осіб (у тому числі членів сімей таких фізичних осіб); обсяг доходу сукупно не перевищує 1000 розмірів мінімальної заробітної плати, установленої законом на 1 січня податкового (звітного) року [1].

Фізична особа – підприємець може вибрати спрощену систему оподаткування – єдиний податок, незалежно від прибутку, проте існує обмеження щодо річного обігу [2]. Звітність є максимально спрощеною, її подають до податкових органів щокварталу. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва є частиною загальної системи оподаткування України. Окремим її елементом є сплата єдиного податку.

Базою оподаткування єдиним податком є обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Перевагами спрощеної системи оподаткування є те, що суб'єкти господарювання не використовують реєстратори розрахункових операцій, якщо обсяг їх доходу не перевищує 1 млн грн, сплачують єдиний соціальний внесок у розмірі мінімального страхового внеску. Однак слід зазначити, що сплачувати єдиний соціальний внесок вони мають незалежно від того, чи здійснюють господарську діяльність і чи отримують дохід.

Фізичні особи – підприємці на спрощеній системі оподаткування мають деякі обмеження у видах діяльності (обміні іноземної валюти, реалізації коштовних металів і каменів, виробництві, експорті, імпорті підакцизних товарів). Також законодавством обмежено кількість найманих працівників, а також обсяг доходу за рік таких суб'єктів господарювання [3].

Загальна система оподаткування діяльності фізичної особи – підприємця має складнішу форму оподаткування для бізнесу з точки зору ведення обліку й складання звітності. Проте вона надає можливості займатися будь-яким незабороненим законом видом діяльності, а також не має інших обмежень, притаманних спрощеній системі оподаткування [4].

Загальна система оподаткування максимально враховує економічні показники діяльності: у більшості випадків у платника податків із невисокими показниками доходу не виникає великих податкових зобов'язань. Підприємства, що мають збитки у звітному періоді, часто взагалі не сплачують основні податки.

Об'єктом оподаткування є чистий дохід, тобто різниця між загальним оподатковуваним доходом (виручка у грошовій і негрошовій формі) і документально підтвердженими витратами, що є пов'язаними із господарською діяльністю такої фізичної особи – підприємця.

Як переваги загальної системи оподаткування діяльності фізичної особи – підприємця можна розглядати такі моменти:

- податком на доходи обкладається чистий дохід, тобто якщо фізична особа – підприємець не отримала дохід від своєї діяльності за певний звітний період, податок сплачувати не треба;
- немає обмежень у виборі виду діяльності;
- немає обмежень щодо кількості найманих працівників;
- немає обмежень щодо суми доходу.

Як недоліки загальної системи оподаткування діяльності фізичної особи – підприємця можна розглядати такі моменти:

– є складнішою з точки зору обліку та звітності; підприємці зобов'язані вести облік і документально підтверджувати всі свої доходи та витрати, обов'язковим є застосування реєстратора розрахункових операцій у разі здійснення готівкових розрахунків;

- досить високе податкове навантаження, особливо за наявності найманих працівників;
- обов'язковою є реєстрація платником ПДВ у разі перевищення обігу в 1 000 000 грн за 12 місяців;
- обов'язковим є застосування реєстраторів розрахункових операцій у разі здійснення операцій за готівкові кошти.

Посилюється контроль із боку податкових органів за підприємцями на загальній системі, адже розмір податку з доходів фізичних осіб перебуває в прямо пропорційній залежності від результатів господарської діяльності.

Таким чином, вибір системи оподаткування залежить від виду господарської діяльності фізичної особи – підприємця. Якщо суб'єкт господарювання займається будь-яким видом діяльності (крім тих, що перелічені в Податковому кодексі України) та в перспективі планує розширювати свій бізнес, оптимальним є вибір спрощеної системи оподаткування та сплачування єдиного податку [5]. За інших умов, якщо суб'єкт планує відкрити великий об'єкт торгівлі, торгувати всіма, у тому числі підакцизними товарами, не мати ніяких обмежень щодо кількості сукупного доходу та найманих працівників, доцільним є вибір загальної системи оподаткування.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Білова Н. В. Деякі особливості визначення бази обкладання єдиним податком. *Податки і бухгалтерський облік.* 2012. № 52. С. 14–20. **2.** Буряк Н. Б., Лукаш С. В. Шляхи удосконалення спрощеної системи оподаткування в Україні. *Інноваційна економіка.* 2011. № 3. С. 219–222. **3.** Жук О. І. Особливості обліку та оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва: монографія/за ред. О. І. Жука, І. Ф. Баланюка, Н. І. Пилипів, В. М. Якубів. Івано-Франківськ: Фоліант, 2014. С. 122–130. **4.** Сибірянська Ю. В., Кондратенко М. Б. Нова модель податкової системи України: перерозподіл податкового навантаження. *Бізнес Інформ.* 2014. № 7. С. 276–283. **5.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. .

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ Й НЕДОЛІКИ

УДК 33.021(477)

Барабаш А. Ю.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сучасний стан податкової системи України. Розглянуто основні переваги й недоліки Податкового кодексу України. Проаналізовано методологію системи оподаткування після реформування податкової системи України.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, діяльність, бізнес, прибуток, податок, податкова політика, податкова система.*

Аннотация. *Исследовано современное состояние налоговой системы Украины. Рассмотрены основные преимущества и недостатки Налогового кодекса Украины. Проанализирована методология системы налогообложения после реформирования налоговой системы Украины.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, деятельность, бизнес, прибыль, налог, налоговая политика, налоговая система.*

Annotation. *The current state tax system of Ukraine. The main advantages and disadvantages of the Tax Code of Ukraine. The analysis methodology of taxation on reforming the tax system of Ukraine.*

Keywords: *enterprise, production, activity, business, income, tax, tax policy, tax system.*

Нині за умов ринкових відносин і реформування політики в Україні важливого значення набуває визначення механізмів ефективного функціонування податкової політики України. Від податкової політики багато в чому залежить економічний розвиток окремих регіонів і країни в цілому. Одним із важливих питань економічного й соціального розвитку країни є показники ефективної діяльності суб'єктів окремих підприємств. Під час вивчен-

© Барабаш А. Ю., 2016

ня питань раціонального й ефективного функціонування підприємств основним важелем фінансової діяльності є система оподаткування, що є регульованою Податковим кодексом України й нормативними документами. Податки надають можливості державі поповнювати казну, здійснювати контроль за розподілом і перерозподілом валового національного доходу [1].

Щоб підтримати економічний розвиток країни й стабільну ситуацію, потрібно вести ефективну податкову політику, що відповідає сучасному стану економіки й раціонально регулює економічні відносини між громадянами та державою.

Вивченням проблем й особливостей податкової політики займаються Артеменко Ю. А., Василевська Г. В., Голишевська Л. В., Мельник П. В., Новосельська Л. І., Процьків А. Р., Тарангул Л. Л., Швець А. Г. та ін.

Метою написання статті є дослідження особливостей податкової політики України, виявлення проблемних і позитивних моментів оподаткування податків.

Податкова політика країни істотно впливає на податкову систему, що взаємодіє із великою кількістю податків і зборів, принципами та методами їх стягнення. Стратегія проведення податкової політики в Україні має зосереджуватися на теоретичній базі, від якої залежить вирішення проблем перехідного періоду економіки країни. Податки мають бути економічно обґрунтованими, щоб підприємства й організації мали можливість розвиватися [3].

Протягом останніх років недоліки податкової системи постійно обговорюються як науковцями, так і громадянами країни. Це відбувається через фіскальний тиск, заплутаність законодавства, нестачу точної концепції побудови системи оподаткування: співвідношення підсистем оподаткування юридичних і фізичних осіб, складу податкової системи, співвідношення прямих і непрямих податків, визначення елементів оподаткування [4].

На фінансову політику країни значно впливає саме податкова політика. В Законі «Про основні положення податкової політики в Україні» визначено засади податкової політики, що були затверджені Постановою Верховної Ради України від 4 грудня 1996 р.

Розглянемо основні засади податкової політики відповідно до основних положень системи оподаткування в Україні:

– стимулювання підприємницької виробничої діяльності й інвестиційної активності: надання пільг до оподаткування прибутку (доходу), спрямованого на модернізацію й розвиток виробництва;

– застосування норм при сплаті податків, визначених за достовірними даними про об'єкти оподаткування, визначення відповідальності платників податків за різні порушення;

– рівнозначність й пропорційність: сплата податків юридичними особами залежить певною мірою від отриманого прибутку, обов'язковою є сплата рівних податків на рівні прибутку й пропорційно більших податків на більші доходи;

– рівність, жодних проявів податкової дискримінації: має бути однаковий підхід до суб'єктів господарювання (юридичних і фізичних осіб, також для нерезидентів) за певними обов'язками сплати податків;

– соціальна справедливість: надання соціальної підтримки малозабезпеченим верствам населення через запровадження економічно обґрунтованого неоподатковуваного мінімуму доходів громадян та отримання диференційованого й прогресивного оподаткування громадян, що мають достатні доходи;

– стабільність: податки та їх ставки, а також податкові пільги мусять мати постійний характер;

– рівномірність сплати: надання певних термінів податків для забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджету для фінансування видатків.

Постійні, стабільні, відомі всім принципи податкової політики надають можливості ефективно працювати, сприяють розвитку ринкових відносин.

Розглянемо основні переваги й недоліки Податкового кодексу України.

Перевагами Податкового кодексу України є:

– зменшення кількості податків та зборів;

– зниження ставок оподаткування;

– усунення економічно необґрунтованих розбіжностей між правилами ведення податкового й бухгалтерського обліку щодо визнання й оцінювання доходів і витрат;

– поступове зменшення ставки податку на прибуток;

– перенесення податкового навантаження на більш платоспроможну категорію громадян.

Недоліками Податкового кодексу України є:

– великий фіскальний тиск і негативні умови оподаткування для середнього й особливо малого бізнесу;

– низький рівень соціальної спрямованості податку на доходи громадян;

- великий податковий тягаря, що зумовлює фінансову нестабільність підприємств;
- зниження сукупного попиту та частини податкових надходжень до бюджету;
- обмеження кола осіб, які мають можливість користуватися спрощеною системою оподаткування [5].

Відтак сучасний Податковий кодекс України потребує подальшого вивчення й удосконалення. Податковий кодекс має забезпечувати інтереси всіх груп населення, стимулювати виробників і створювати умови для раціональної зміни всієї податкової системи держави.

Таким чином, однією з основних характеристик економічного розвитку країни є ефективне функціонування підприємств. Основним важелем фінансової діяльності є система оподаткування, що є регульованою Податковим кодексом України й нормативними документами. До системи податкового регулювання належить багато фінансових інструментів, але основним серед них є податок на прибуток підприємства. Недоліки в системі оподаткування стимулюють пошук шляхів реформування й удосконалення системи оподаткування. Відтак питання вдосконалення податкової політики не втрачає актуальності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Артеменко Ю. А., Вертелецька Я. Ю. Проблеми реформування податкової системи України. *Економіка і регіон.* 2013. № 2 (17). С. 119–121. **2.** Міністерство фінансів України // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: http://www.minfin.gov.ua/. **3.** Василевська Г. В. Податкова політика у регулюванні економічного зростання. *Фінанси України.* 2009. № 2. С. 39–43. **4.** Новосельська Л. І. Переваги та недоліки Податкового кодексу України. *Економіка планування та управління галузі.* 2012. № 6. С. 269–272.

ПОРЯДОК ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

УДК 336:[657.23+657.37]

Барабаш А. Ю.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено основні причини виникнення помилок у фінансовій звітності за умов чинної нормативної бази, розглянуто види помилок. Наведено порядок виправлення помилок у фінансовій звітності, які виникли в поточному році чи в попередніх звітних періодах.*

Ключові слова: *нормативна база, фінанси, звітність, достовірність, помилки, виправлення, фінансова звітність, звітний період.*

Аннотация. *Определены основные причины возникновения ошибок в финансовой отчетности в условиях действующей нормативной базы, рассмотрены виды ошибок. Приведен порядок исправления в финансовой отчетности возникших в текущем году или предыдущих отчетных периодах ошибок.*

Ключевые слова: *нормативная база, финансы, отчетность, достоверность, ошибки, исправления, финансовая отчетность, отчетный период.*

Annotation. *The main causes of errors in the financial statements for the current regulatory framework conditions are considered types of errors. An order of correction of errors in financial reporting that occurred during the current year or the previous reporting period.*

Keywords: *legal environment, finance, accounting, accuracy, error, correction, financial reporting, reporting period.*

© Барабаш А. Ю., 2016

Безпомилкове складання фінансової звітності є важливою умовою діяльності підприємства. Слід пам'ятати, що фінансова звітність надається не тільки державним органам, вона надає інформацію про стан підприємства інвесторам та іншим зовнішнім користувачам. Нині актуальним є питання виправлення помилок у фінансовій звітності та зміни у фінансовій звітності підприємства. На підприємстві, якщо не приділяти увагу цим питанням, наявність помилок може вказувати і на шахрайство.

Вивченню проблем виправлення помилок і змін у фінансовій звітності на підприємстві значну увагу приділяють відомі вітчизняні учені-економісти, серед них Усач Б., Швець В., Голов С., Сопко В., Чумаченко М., Кузьминський А., Тарасова М., Петрик О., Кужельний М. та ін.

Метою написання статті є виявлення основних причин виникнення помилок у фінансовій звітності та визначення порядку їх виправлення, а також внесення змін у фінансову звітність підприємств.

Вивчення цього питання слід починати з огляду нормативної бази, що регулює порядок виправлення помилок у фінансових звітах, що є регламентованим Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» (далі – П(С)БО 6). Норми П(С)БО 6 є застосовуваними до фінансової звітності підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім бюджетних установ) [1].

Чинна система нормативного регулювання бухгалтерського обліку надає одноваріантні й багатоваріантні розпорядження стосовно методології виправлення помилок і змін у фінансових звітах. Національні нормативні акти надають вибір альтернативних методів амортизації основних засобів і нематеріальних активів, оцінювання вибуття запасів, визначення межі суттєвості, варіантів оцінювання активів і зобов'язань та інших якісних ознак, що істотно впливають на величину деяких статей фінансової звітності підприємства. Такий вибір методів визнання й оцінювання статей фінансової звітності є визначуваним управлінським персоналом.

Важливою умовою правильної та точної фінансової звітності згідно із Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (далі – НП(С)БО 1) є її достовірність [2]. Це означає, що інформація, що надається у фінансовій звітності, має бути достовірною, без помилок і перекручень, які можуть впливати на рішення користувачів звітності. Це є актуальним тільки якщо у фінансових звітах немає помилок або їх своєчасно й повністю виправлено [3].

Існують різні причини виникнення помилок: недбалість працівника, його низький кваліфікаційний рівень, несправність технічного забезпечення ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Помилки можуть бути в тексті операції, кореспонденції рахунків, арифметичних підрахунках, веденні бухгалтерського обліку, через недотримання податкового законодавства. Згідно із п. 41 Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» (далі – МСБО 8) помилки можуть виникати щодо визнання, оцінювання, подання або розкриття інформації про елементи фінансових звітів [4].

Підприємство оприлюднює інформацію про виправлення помилок фінансової звітності за попередні роки або в примітках до річної фінансової звітності зазначає про недоцільність оприлюднення такої інформації.

Допущені в бухгалтерському обліку за поточний рік помилки виправляють у первинних документах та облікових регістрах згідно із правилами. Існує коректурний спосіб виправлення помилок і спосіб «сторно». У місяці виявлення помилку виправлено, після цього дані обліку є правильними [5].

Відповідно до п. 4 П(С)БО 6, помилки, що виникли у процесі складання фінансових звітів у попередніх роках, виправляють шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного року, якщо ці помилки впливають на величину нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Разом із цим виправлення помилок попередніх років мають бути повторно відображені відповідно в порівняльній інформації у фінансовій звітності. Якщо помилки минулих років не впливають на величину нерозподіленого прибутку (непокритого збитку), то їх виправлення полягає тільки в повторному відображенні відповідної порівняльної інформації в поточній фінансовій звітності [1].

На відміну від податкової звітності, помилки в якій можуть бути виправленими в будь-який час шляхом подання уточнюючих декларацій чи розрахунків, для фінансової звітності подання будь-яких уточнюючих звітів законодавством не передбачено. Помилки у фінансовій звітності виправляють лише шляхом відображення уточнених (відкоригованих) показників у складі наступних чергових звітів. Тобто порівняно з податковою фінансова звітність може виправлятися лише в одному варіанті. Не передбачено також подання звітності з позначкою типу «нова». Йдеться про ситуацію, коли підприємство ще до закінчення граничного терміну подання звітності за звітний період замінює звіт із помилкою новим, «переписаним» [6].

З'ясуємо, що слід робити для виправлення помилок:

– визначити суму допущеної в попередні звітні періоди помилки, що призводить до коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного періоду;

– відобразити суму коригування нерозподіленого прибутку за попередній звітний період у балансі;

– відобразити суму коригування нерозподіленого прибутку за попередній звітний період у звіті про власний капітал;

– розкрити інформацію про вплив помилки і коригування в примітках до річної фінансової звітності.

Відповідно до п. 20 П(С)БО 6 в примітках до фінансових звітів слід розкривати таку інформацію про виправлення помилок, які мали місце у попередніх періодах:

– зміст і суму помилки;

– статті фінансової звітності минулих періодів, що були перераховані задля повторного подання порівняльної інформації;

– факт повторного оприлюднення виправлених фінансових звітів або недоцільність повторного оприлюднення [7].

Доцільність або недоцільність оприлюднення інформації про виправлення помилок фінансової звітності минулих років визначається істотністю інформації про помилки.

Таким чином, питання виправлення помилок у фінансовій звітності та зміни у фінансовій звітності підприємства нині є актуальним. У статті розглянуто причини виникнення помилок та шляхи їх виправлення. Важливою умовою правильної та точної фінансової звітності є її достовірність. Точність і прозорість відображеної у фінансових звітах суб'єктів господарювання інформації забезпечує відсутність або своєчасне й коректне виправлення помилок.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Закон України від 28.05.1999 № 137 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99. **2.** Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **3.** Ловінська Л. Г., Жилкіна Л. В., Голенко О. М., Небильцова О. В. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посіб. Київ: КНЕУ, 2002. 370 с. **4.** Васюта-Беркут О. І., Шепітко Г. Ф., Ромашевська Н. О. Теорія бухгалтерського обліку. Київ: МАУП, 2003. 176 с. **5.** Коробко О. М. Принципи формування фінансової звітності. *Науковий вісник Національного аграрного університету.* 2002. Вип. 58. С. 257–260. **6.** Петрик О. А. Аудит: методологія і організація: монографія. Київ: КНЕУ, 2003. 260 с.

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ І СИСТЕМ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 657:338.512(477)

Барабаш А. Ю.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено сутність і значення методів розрахунку собівартості продукції. Досліджено особливості систем обліку виробничих витрат. Розглянуто основні напрями зниження виробничих витрат на підприємстві. Досліджено шляхи зменшення собівартості продукції за сучасних економічних умов.*

© Барабаш А. Ю., 2016

Ключові слова: *підприємство, виробництво, діяльність, собівартість, прибуток, витрати, виробничі витрати, продукція, облік, бухгалтерський облік.*

Аннотация. *Определены сущность и значение методов расчета себестоимости продукции. Исследованы особенности систем учета производственных затрат. Рассмотрены основные направления снижения производственных затрат на предприятии. Исследованы пути уменьшения себестоимости продукции в современных экономических условиях.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, деятельность, себестоимость, прибыль, расходы, производственные затраты, продукция, учет, бухгалтерский учет.*

Annotation. *The essence and importance of methods for calculating the cost of production. The features of accounting production costs. The main areas of lower production costs in the company. Studied ways to reduce production costs in the current economic conditions.*

Keywords: *enterprise, production, activity, cost, revenue, costs, production costs, profit, expenses, production.*

За умов ринкових відносин мінімізація собівартості продукції набуває важливого значення для підприємницької діяльності, а відтак особливої уваги заслуговують питання зниження виробничих витрат підприємства. Управління витратами й собівартістю продукції забезпечує промисловим компаніям прийняття обґрунтованих керівних рішень щодо зростання чи зменшення обсягів виробництва певних видів продукції, установлення цін на продукцію й інших аспектів формування внутрішньогосподарських відносин [1].

Дослідженням питань собівартості продукції займаються Домбровський В. М., Гетьман О. О., Ковальчук І. В., Сідун В. А., Шегда А. В. та ін.

Метою написання статті є дослідження сучасних методів і систем обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції з точки зору їх застосування вітчизняними промисловими підприємствами.

Собівартістю продукції на підприємстві є витрати на сировину, матеріали, паливо, енергію, основні засоби, заробітну плату й інші ресурси, тобто це виробничі витрати, що є вираженими у грошовій формі та розрахованими на одиницю, виготовлюваної продукції. Собівартість продукції є якісним показником. Якщо собівартість продукції знижується, зростає економія праці, покращується робота з основними фондами. Вартість матеріалів, палива, витрати на виробництво продукції зменшуються, що позитивно впливає на саму організацію, а на макрорівні – на економіку в цілому. Собівартість продукції безпосередньо впливає на ефективність усього процесу виробництва, бо в ній відображається рівень організації виробничого процесу, технічний рівень, продуктивність праці [2].

Загальна собівартість виготовленої продукції дорівнює:

$$Ск = Сз + Сн_1 - Сн_2, \quad (1)$$

де $Ск$ – собівартість продукції, виготовленої підрозділом, на кінець планового періоду, грн;

$Сз$ – загальні витрати підрозділу, грн;

$Сн_1$, $Сн_2$ – собівартість залишків незавершеного виробництва відповідно на початок і кінець планового періоду, грн [3].

Нині серед методів розрахунку собівартості розрізняють метод послідовного підсумовування витрат і метод прямого накопичення витрат. Використовують також простий, попередільний, позамовний і нормативний методи обліку витрат.

Єдиної чіткої класифікації методів обліку витрат у фаховій літературі не існує. Мішин Ю. А. за класифікаційною ознакою технології й організації виробництва виокремив невиробничий, попроцесний, позамовний, попередільний, безособовий, нормативний та оперативний методи. Вахрушина М. А. розмежовує методи обліку витрат за трьома ознаками: об'єктами обліку витрат (попроцесний, попередільний, позамовний, метод обліку витрат, АВС-метод), за повнотою врахованих витрат (калькулювання повної та неповної собівартості), за оперативністю обліку й контролю витрат (облік фактичної собівартості та нормативних витрат) [1].

Позамовний метод обліку собівартості є одним із основних методів обчислення собівартості на підприємствах, де виробничі витрати розраховують за окремими або за спеціальними замовленнями. У промисловості його використовують на підприємствах із дрібносерійним та індивідуальним типом організації виробництва. Позамовний метод використовують, якщо кожне замовлення розглядають як окрему облікову одиницю, для якої розраховують прямі матеріальні й трудові, а також накладні витрати [5].

Попроцесний метод калькулювання собівартості продукції найчастіше застосовують у галузях, де переважають масове виробництво, обмежена номенклатура виготовлюваної продукції, нетривалий виробничий цикл, відсутнє незавершене виробництво. Для масового виробництва характерним є високий ступінь комплексної механізації й автоматизації всіх основних технологічних процесів. За попроцесного методу прямі й непрямі витрати на виробництво враховують за статтями калькуляції на весь випуск продукції [6].

Основними системами обліку витрат і калькулювання собівартості на виробничих підприємствах є:

– розрахунку собівартості за змінними витратами – методом директ-костингу. Це ринковий метод обліку витрат, що є ґрунтуваним на розподілі витрат на змінні й постійні; передбачає аналіз витрат і результатів для прийняття оперативних управлінських рішень;

– розрахунку собівартості за повними витратами – методом абзорпшен-костингу: усі витрати на виробництво продукції збирають на рахунку «Основне виробництво», потім їх розподіляють на витрати між незавершеним виробництвом і готовою продукцією та витрати між залишками готової продукції на складі й реалізованою продукцією [6].

– система розрахунку собівартості за вимогами П(с)БО 16 «Витрати» є законодавчо регламентованою.

Усі методи обліку витрат і розрахунку собівартості мають як переваги, так і недоліки. Відтак кожна організація має на свій розсуд вибрати методу обліку витрат і розрахунку собівартості продукції.

В Україні фінансовий облік можна вести тільки згідно з П(С)БО 16 для складання стандартизованої звітності за формами 1–5. А в підсистемі управлінського обліку за бажанням можна вести паралельний облік витрат і калькулювання собівартості за будь-якою іншою методикою. Внутрішньогосподарську управлінську звітність, на відміну від фінансової, не оприлюднюють.

Основними шляхами зниження собівартості продукції за рахунок скорочення витрат є:

– зменшення собівартості продукції шляхом зниження витрат на матеріали та сировину;

– зростання продуктивності праці;

– зменшення собівартості за збільшення обсягу продукції.

На підприємстві можуть застосовуватися й інші заходи задля зниження собівартості продукції. Зміна номенклатури й асортименту виготовлюваної продукції є одним із вагомих факторів, що впливають на рівень витрат на підприємстві. Різний рівень рентабельності виробів відносно собівартості, зміни у складі продукції також впливають на ефективність виробництва.

Визначальним фактором зниження собівартості продукції є обґрунтоване й раціональне використання природних ресурсів. Слід ураховувати зміну складу й якість сировини, продуктивність родовищ, час на підготовчі роботи при добуванні сировини, способи видобування природної сировини [8].

Таким чином, собівартість продукції є дуже важливим показником на підприємстві, оскільки впливає на підготовку, організацію, ведення виробництва й реалізацію продукції. Це якісний показник, що визначає результати господарської діяльності на підприємстві, її резерви та рентабельність. Підприємствам доречно методи розрахунку собівартості встановлювати самостійно, залежно від специфіки своєї виробничої діяльності. В Україні стандартизований фінансовий облік ведеться тільки згідно з П(С)БО 16. Але паралельно можна вести управлінський облік за оптимальнішою для керівництва та зручнішою для власного підприємства системою. Основними шляхами зниження собівартості продукції за скорочення витрат є зменшення собівартості продукції шляхом зниження витрат на матеріали та сировину, зростання продуктивності праці й зменшення собівартості за збільшення обсягу продукції. Вважаємо за доцільне подальші наукові дослідження здійснювати в напрямі розробки чіткої класифікації методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, узгодженої із потребами планування, обліку, контролю й аналізу собівартості, як це заведено за кордоном.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Вахрушина М. А. Бухгалтерский управленческий учет: учебник. М.: Омега-Л, 2010. 570 с. **2.** Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2010. 488 с. **3.** Будняк Т. Фактори зниження собівартості продукції // Теоретико-методологічні і науково-політичні засади інвестиційного, фінансового та облікового забезпечення розвитку економіки: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. ПДАТУ. Ч. 1. 2014. С. 360–368. **4.** Сідун В. А., Пономарьова Ю. В. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2006. 356 с. **5.** Рыбакова О. В. Бухгалтерский управленческий учет и управленческое планирование: учебное пособие. М.: Финансы и статистика, 2005. 464 с. **6.** Маренич Т. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. № 12. С. 19–25. **7.** Добровський В. М., Гнилицька Л. В., Коршикова Р. С. Управлінський облік: навч посіб./за ред. В. М. Добровського. Київ: КНЕУ, 2005. 278 с. **8.** Ковальчук І. В. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 679 с.

ПОРЯДОК ВІДОБРАЖЕННЯ ЗМІН У ОБЛІКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657:33.021:33.05

Бараболя Ю. Є.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Відповідно до нормативно-правових актів визначено поняття облікової політики. Розглянуто умови зміни облікової політики та її вплив на події й операції минулих періодів. Проаналізовано способи відображення змін у обліковій політиці.*

Ключові слова: *підприємство, діяльність, фінанси, облік, облікова політика, фінансова звітність, бухгалтерський облік, стандарт, виправлення помилок.*

Аннотация. *Согласно нормативно-правовым актам определено понятие учетной политики. Рассмотрены условия изменения учетной политики и ее влияние на события и операции прошлых периодов. Проанализированы способы отображения изменений в учетной политике.*

Ключевые слова: *предприятие, деятельность, финансы, учет, учетная политика, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, стандарт, исправление ошибок.*

Annotation. *According to the regulations defined the concept of accounting policies. Highlighted conditions change in accounting policy and its impact on developments and operations of previous periods. The ways reflect changes in accounting policies.*

Keywords: *enterprise, activity, finance, accounting, accounting policy, financial reporting, standard, error correction.*

Облікова політика є основою ведення бухгалтерського обліку. Від правильної розробки наказу (розпорядження, положення) про облікову політику підприємства залежить не лише об'єктивне висвітлення інформації у фінансовій звітності, але й аналіз діяльності підприємства загалом, прийняття зважених рішень щодо організації роботи підприємства тощо. Але у зв'язку із постійними змінами та доповненнями до Податкового кодексу виникає необхідність внесення змін до облікової політики.

Особливості внесення змін до облікової політики сучасного підприємства досліджують Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Давидов Г. М., Дем'яненко М. Я., Лишиленко О. В., Пилипенко А. А., Сопко В. В., Шипунова О. В. та ін. Науковці докладно описали основні економічні категорії, що є пов'язаними з цим питанням, а також методику відображення зазначених змін згідно із нормативно-правовими актами. Однак, і нині це питання залишається актуальним.

Метою написання статті є визначення порядку відображення змін у обліковій політиці підприємства. Предметом дослідження є зміна облікової політики підприємств. Об'єктом дослідження є процес організації бухгалтерського обліку на підприємствах.

Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні є регламентованими Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]. Згідно із Законом, обліковою політикою є сукупність принципів, методів і процедур, що є використовуваними підприємством для складання й подання фінансової звітності. Згідно із Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» (МСБО 8) обліковою політикою є конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, що є застосовуваними суб'єктом господарювання в процесі складання й подання фінансової звітності [2]. Відтак сутність облікової політики є визначуваною через її складові, що реалізуються на різних рівнях регуляції облікової політики; це принципи, методи та процедури.

За загальним правилом облікова політика є застосовуваною підприємством до подій та операцій з моменту їх виникнення. Перегляд облікової політики з ініціативи підприємства є можливим за умови обґрунтування, що такі зміни забезпечать більш достовірне відображення подій (господарських операцій) у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності [3].

Умови зміни облікової політики подано в табл. 1 [4].

Зауважимо, що внесення доповнень до облікової політики підприємства можна здійснювати в будь-який час за умов виникнення нових подій або операцій, обмежень із цього приводу Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» не визначає [4]. Змінювати облікову політику

© Бараболя Ю. Є., 2016

можна в будь-який момент, не тільки з 1 січня. Але задля дотримання принципу послідовності й забезпечення співставності даних фінансової звітності зміни до облікової політики підприємств бажано вносити з початку звітного року.

Таблиця 1

Умови зміни облікової політики

П(С)БО 6 п. 9 Облікова політика може змінюватися, якщо	змінюються статутні вимоги (для підприємств державного та комунального секторів економіки – вимоги установчих документів підприємства)
	змінюються вимоги органа, що здійснює функції державного регулювання методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності
	зміни облікової політики забезпечать більш достовірне відображення подій або господарських операцій у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємства
П(С)БО 6 п. 10 Не є зміною облікової політики встановлення облікової політики для	подій або операцій, що відрізняються за змістом від попередніх подій або операцій
	подій або операцій, що не відбувалися раніше

Зміни та доповнення до облікової політики оформлюють у тому самому порядку, що і за заведеної підприємством облікової політики, відповідним розпорядчим документом – наказом (розпорядженням), яким власне і коригується базовий наказ (розпорядження) про облікову політику підприємства. У ситуації, коли внесені до облікової політики зміни за обсягом охоплюють більшу частину тексту або суттєво впливають на її зміст, рекомендовано розпорядчий документ про облікову політику підприємства повністю викласти в новій редакції [5].

Норми МСБО передбачають відображення змін облікової політики в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності двома способами.

1. Перспективний підхід означає, що немає необхідності в перерахунку попередніх фінансових звітів і не потрібно перераховувати сумарний ефект від змін в обліковій політиці у звіті про фінансовий результат за поточний період. Зміна облікової політики впливає тільки на фінансову звітність поточного або майбутніх звітних періодів.

2. Ретроспективне відображення зміни полягає в застосуванні нової облікової політики до подій та операцій у такий спосіб, наче така нова облікова політика застосовувалася завжди, а не з моменту її прийняття [2]. Ця вимога випливає з того, що п. 11 П(С)БО 6 передбачено застосування підприємством облікової політики до подій та операцій з моменту їх виникнення [2].

Вплив зміни облікової політики на події й операції минулих періодів правила п. 12 П(С)БО 6 «Виправлення помилок та зміни у фінансових звітах» вимагають відображати у фінансовій звітності шляхом:

– коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного року. Якщо на початок звітного року у фінансовій звітності підприємства замість нерозподіленого прибутку є непокритий збиток, то коригувати потрібно саме цей показник. Якщо зміни облікової політики впливають на інші статті фінансової звітності, крім статті «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» балансу (звіту про фінансовий стан), зокрема, на статті активів, зобов'язань, власного капіталу, то вхідні залишки відповідно активів, зобов'язань і власного капіталу на початок звітного періоду також необхідно коригувати;

– повторного подання порівняльної інформації за попередні звітні періоди, передбачає перегляд даних фінансової звітності за всі попередні звітні періоди в такий спосіб, наче до подій та операцій спочатку застосовувалася змінена облікова політика. У фінансовій звітності за звітний період переглянуті показники необхідно зазначити у графах, призначених для відображення інформації за попередні звітні періоди відповідних рядків звітності. У такий спосіб є забезпечуваною співставність звітних даних поточного й минулих звітних періодів [2].

Якщо існує необхідність не вносити зміни до облікової політики, а тільки доповнити її у зв'язку із виникненням нових подій або операцій, то жодних коригувань фінансової звітності за минулі періоди здійснювати не потрібно. У цьому контексті п. 22 П(С)БО 6 «Виправлення помилок та зміни у фінансових звітах» зобов'язує в примітках до фінансових звітів обгрунтовувати:

– неможливість достовірного визначення суми коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного року;

– недоцільність перерахунку порівняльної інформації про попередні звітні періоди [3].

Розкривають зміни до облікової політики, а власне облікову політику наводять у примітках до річної фінансової звітності в описовій формі або ж додаванням до фінансової звітності копії розпорядчого документа про встановлення або зміну облікової політики. За допомогою облікової політики можна регулювати розмір балансових статей, впливати на показники фінансового стану і навіть оптимізувати оподаткування, а відтак ефективно управляти фінансовим станом підприємства, вибираючи ті альтернативи, які надають можливості, з одного боку,

максимально достовірно відображати в обліку факти господарської діяльності, а з іншого – впливати на показники фінансового стану. Від облікової політики може залежати безпосередньо і прибутковість підприємства. Вибір способу та форми ведення бухгалтерського обліку забезпечує оптимізацію витрат і, як наслідок, впливає на результативність господарської діяльності [6].

Таким чином, обліковою політикою є вибрана підприємством із урахуванням установлених норм та особливостей методологія бухгалтерського обліку, що є спрямованою на досягнення його цілей і завдань. Її використовують задля забезпечення надійності фінансової звітності й якісної системи управління. Реалізація продуманої облікової політики суб'єктом господарювання надає можливості забезпечувати користувачів у повному обсязі необхідною обліково-аналітичною інформацією про фінансово-господарську діяльність підприємства

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 (МСБО 8) «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та [...]:Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_020. **3.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Закон України від 28.05.1999 № 137 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99. **4.** Васюта-Беркут О. І., Шепітко Г. Ф., Ромашевська Н. О. Теорія бухгалтерського обліку. Київ: МАУП, 2003. 176 с. **5.** Чебан Т. М. Зміни облікової політики та облікових оцінок: алгоритм ідентифікації та розкриття в звітності. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2016. № 1. С. 91–95.

РЕФОРМИРОВАНИЕ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УКРАИНЕ

УДК 657:33.021.8(477)

Башина А. Е.

Студент 3 курса
факультета экономики и права ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Исследованы предпосылки трансформации экономико-правовой среды в Украине. Доказано, что курс на рыночные и интеграционные преобразования в Украине, сопровождаемый реформированием бухгалтерского учета, требует пересмотра и совершенствования нормативно-методической базы.*

Ключевые слова: *предприятие, деятельность, бюджет, хозяйственная операция, правовая среда, учет, бухгалтерский учет, план счетов.*

Анотація. *Досліджено передумови трансформації економіко-правового середовища в Україні. Доведено, що курс на ринкові й інтеграційні перетворення в Україні, супроводжуваний реформуванням бухгалтерського обліку, вимагає перегляду й удосконалення нормативно-методичної бази.*

Ключові слова: *підприємство, діяльність, бюджет, господарська операція, правове середовище, облік, бухгалтерський облік, план рахунків.*

Annotation. *The prerequisites for the transformation of the economic and legal environment in Ukraine are investigated. It is proved that the course towards market and integration reforms in Ukraine, accompanied by the reform of accounting, requires revision and improvement of the regulatory and methodological base.*

Keywords: *enterprise, activity, budget, business transaction, legal environment, accounting, chart of accounts.*

© Башина А. Е., 2016

Глобализация финансовых, фондовых и товарных рынков, развитие предпринимательских структур, банковских и небанковских финансовых учреждений активизирует вступление нашей страны в европейское и мировое пространство. Процесс вступления Украины в Европейский Союз требует пересмотра как действующего законодательства, так и системы учета отчетности и статистики. Законом Украины «Об общегосударственной программе адаптации законодательства Украины к законодательству Европейского Союза» предусмотрено требование непосредственного применения предприятиями, ценные бумаги которых обращаются на регулируемых фондовых рынках, международных стандартов финансовой отчетности [1]. Вышеуказанным нормативным актом законодательство Украины о бухгалтерском учете отнесено к приоритетным сферам адаптации.

Переход на международные стандарты финансовой отчетности открывает для предприятий Украины новые возможности для согласования и эффективного функционирования информационной системы и дальнейшей гармонизации отчетности.

Вопросы реформирования и стандартизации бухгалтерского учета и контроля в бюджетных учреждениях Украины не являются явлением уникальным и новым. Обсуждаются вопросы совершенствования бюджетной системы в контексте долгосрочного планирования и прогнозирования, а также методов определения ее приоритетов.

Целью написания статьи является исследование состояния бухгалтерского учета в Украине и основных направлений адаптации финансовой отчетности с точки зрения требований международных стандартов.

За последние годы в бюджетной сфере произошли значительные преобразования. В частности, изменилось в целом бюджетное законодательство и, как следствие, легализовано казначейское обслуживание бюджета, создана централизованная модель управления государственными ресурсами через единый казначейский счет, что позволило объединить ресурсы всех субъектов сектора государственного управления, введен учет обязательств распорядителей средств в системе органов казначейства. Перечисленные меры – это движение к общему изменению подхода к планированию бюджетных показателей, что обуславливает изменение идеологии бюджетного процесса и порядка отражения учета и отчетности в бюджетных учреждениях. Именно это является фундаментом реформирования бухгалтерской отрасли. Основными задачами реформирования учета в бюджетных учреждениях являются:

– модернизация системы учета в секторе государственного управления;

– совершенствование системы финансовой и бюджетной деятельности;

– создание унифицированной организационно-методической учетной системы [2].

Международная практика учета в государственном секторе свидетельствует, что процесс реформирования финансового управления был сосредоточен на развитии классификации доходов и расходов для бюджетных целей. Правительство стремится установить связь между системой учета затрат и существующей системой камерального финансового учета с одинарной записью. Для этого необходимо внедрять целостные и интегрированные системы управления финансами, которые составляются по методу начисления, способствующем расширению управленческих возможностей, а также предоставляющем полную информацию о государственных актах и обязательствах. При применении метода начисления необходимо решить ряд вопросов, которые должны быть четко определены: доходы и расходы, оценки финансовых и нефинансовых активов. Основным недостатком этого метода является сложность и трудоемкость по сравнению с простой регистрацией [3].

Ведение учета в бюджетных учреждениях осуществляется на основе плана счетов бюджетных учреждений, в основу которого положен Международный стандарт бухгалтерского учета и план счетов активов, обязательств, капитала и хозяйственных операций бюджетных учреждений. В государственном секторе Украины сейчас используют несколько планов счетов: план счетов учета использования бюджета (Государственное казначейство Украины), план счетов учета бюджетных учреждений (распорядители бюджетных средств), государственные целевые фонды ведут учет по планам счетов, базирующемся на плане счетов бюджетных учреждений и плане счетов хозрасчетных операций предприятия [4].

Предложено использовать отдельные счета в действующем и новом плане счетов, что обеспечит прозрачность и полноту переноса остатков по счетам, которые сложились на момент перехода на новую методологию.

Учет должен основываться на надежных системах внутреннего контроля, предоставлять возможность получать и отражать в учете информацию относительно осуществления операций на всех стадиях выполнения бюджета. Бюджетная реформа в Украине, осуществление которой является одним из приоритетных направлений экономического и социально-политического развития государства, предполагает решение вопросов комплексного характера. Среди них обеспечение реальных плановых показателей бюджета и их выполнение, определение приоритетов бюджетного финансирования, концентрация бюджетных средств на наиболее важных социально-экономических программах, обеспечение эффективного использования средств общего и специального фондов государственного и местных бюджетов [5].

Таким образом, в современных условиях эффективность и результативность деятельности бюджетных учреждений все в большей степени определяется уровнем информационного и аналитического обеспечения управления. В теории и на практике учетно-аналитическое обеспечение ориентировано на выполнение функций отчетности, однако, не разработаны теоретико-методологические подходы к созданию интегрированной системы учетно-аналитического обеспечения управления.

Научный руководитель – преподаватель Чухлебова Т. А.

Литература: 1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1629-15. **2.** Дрозд І. К. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. Київ: Імекс-ЛТД, 2007. 304 с. **3.** Бардаш С. В. Економічний контроль в Україні: системний підхід: монографія. Київ: КНТЕУ, 2010. 656 с. **4.** Сушко Н. М. Бухгалтерський облік у державному секторі України та перспективи його реформування. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2005. № 8. С. 19–21. **5.** Свірко С. В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах: навч. посіб. Київ: КНТЕУ, 2003. 380 с.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 336.18.06.761

Бебех А. О.

Магістрант 2 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено теоретичні основи управління грошовими потоками. Досліджено якісні характеристики інформації щодо грошових потоків. Запропоновано узагальнену систему показників грошових потоків для оцінювання ефективності діяльності виробничих підприємств.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, грошові потоки, інформаційна база, управління грошовими потоками, господарська діяльність, виробниче підприємство, система показників, якісні характеристики.*

Аннотация. *Определены теоретические основы управления денежными потоками. Исследованы качественные характеристики информации о денежных потоках. Предложена обобщенная система показателей денежных потоков для оценки эффективности деятельности производственных предприятий.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, денежные потоки, информационная база, управление денежными потоками, хозяйственная деятельность, производственное предприятие, система показателей, качественные характеристики.*

Annotation. *Theoretical basics of cash flow management. Qualitative characteristics of information on cash flows. A generalized system of indicators of cash flows for evaluating the efficiency of industrial enterprises.*

Keywords: *enterprise, production, cash flow, information base, cash flow management, business activity, industrial enterprise, system of indicators, qualitative characteristics.*

Функціонування економічних суб'єктів є складним динамічним процесом, характерною ознакою якого є безперервність руху грошових засобів, що є використовуваними для господарської діяльності підприємств, а та-

© Бебех А. О., 2016

кож реалізації їх ключових цілей. Тому ефективне управління платоспроможністю можна вважати основним фактором їх сталого фінансового стану. За умов нестабільності зовнішнього середовища, високої конкуренції існує потреба в побудові та реалізації цілісної системи планування, прогнозування та контролю за фінансовими потоками, підвищенні ефективності управління грошовими потоками.

Особливості управління грошовими потоками підприємств досліджують Андросова Т. В., Гринько А. П, Деменіна О. М., Кошельок Г. В., Лігоненко Л. О., Смиричинський В. В. та ін.

Метою написання статті є узагальнення теоретичних основ і розробка заходів і шляхів їх запровадження задля вдосконалення інформаційної бази для управління грошовими потоками. Об'єктом дослідження є безпосередньо узагальнений процес управління грошовими потоками підприємства.

За сучасних економічних умов для кожного господарюючого суб'єкта найголовнішим фактором забезпечення функціонування господарської діяльності та сплати боргових зобов'язань є безперервний грошовий потік, що визначають як систему розподілених за часом надходжень і видатків коштів, що підлягають генеруванню економічною діяльністю підприємства та супроводжують рух вартості, у свою чергу, виступаючи зовнішньою ознакою функціонування господарюючого суб'єкта [1].

Досить часто поряд із поняттям «управління грошовими потоками» використовують поняття «ліквідність», що означає здатність підприємства покривати свої короткострокові боргові зобов'язання. Основою для аналізу структури й обсягу грошових потоків та їх різноманітності є фінансова звітність, яка надає можливості оцінити спроможності підприємства генерувати грошові потоки в перспективі, а відтак є безумовним індикатором його успішності [2].

Існує велика кількість джерел інформації для проведення аналізу грошових потоків, що зумовлює потребу в систематизації та згрупуванні потоків із точки зору виявлення найбільш значущих.

Саме систематизація звітної інформації надає можливості виявити взаємозв'язок між джерелами інформації, завданнями аналізу потоків і факторами, що безпосередньо впливають на обсяг, структуру та склад грошових потоків виробничого підприємства [3].

У формуванні вихідної інформації стосовно аналізу грошових потоків існує кілька проблематичних аспектів, серед них недостатній рівень компетентності осіб, відповідальних за рух вхідної та вихідної звітної інформації; динамічні зміни в нормативно-законодавчій базі, що зумовлює виникнення проблем у зіставленні даних за різні періоди часу; навмисне перекручування даних конкретними особами.

За основу інформаційного забезпечення взято постійний збір, збереження, обробку й відновлення та підготовку до використання інформативних даних, які надають характеристику діяльності, визначають тенденції розвитку та перспективи на майбутнє.

Необхідно визначити, що основними принципами створення раціонального грошового потоку є:

– об'єктивність відображення виробничих процесів, процесів обігу, розподілу та використання, а також використання ресурсів, наявних на підприємстві;

– єдність звітних даних, отриманих за допомогою особистих джерел, визначення інформаційних потреб і способів для найефективнішого їх досягнення;

– оперативність даних, певною мірою обмеження обсягу первинної інформації та підвищення коефіцієнта її використання;

– розробка програм використання й аналізу первинних даних для управління грошовими потоками підприємства й планування [4].

До якісних характеристик даних щодо грошових потоків належать:

– значущість, тобто існування можливості впливати на прийняття управлінських рішень за сферою управління грошовими потоками;

– співставність: інформативні дані, що відображають рух грошових потоків, мають бути співставними за такими ознаками, як час і підрозділи;

– надійність, достатня свобода від певних можливих помилок і неупередженість;

– релевантність: інформація має стосуватися дій, для яких вона призначається;

– зворотний зв'язок, чітке підтвердження чи коригування минулих передбачень стосовно грошових потоків;

– чіткість, можливості для прямого використання інформативних даних стосовно грошових потоків для управління без додаткових виправлень;

– передбачуваність – особлива властивість, яка надає можливості тим, хто приймає рішення, підвищити вірогідність реальності прогнозів грошових потоків [5].

Очевидно, що процес реалізації цілей управління грошовими потоками є тісно пов'язаним із отриманням інформативних даних.

Запропоновано розробити процедуру побудови збалансованої системи показників грошових потоків підприємства виробничої сфери для формування інформаційного забезпечення економічного управління грошовими потоками. До цієї процедури належать експрес-діагностування грошових потоків; аналіз показників, що характеризують здійснення виконання стратегічних цілей; аналіз грошових потоків від реалізації товарів, робіт і послуг на основі їх сегментування та безпосередньо прийняття управлінських рішень.

Оцінювання ефективності діяльності виробничого підприємства є здійснюваним із використанням певної узагальненої системи показників грошових потоків [6].

Нині існують багато підходів до визначення методів оцінювання грошових потоків, але найголовнішими вважають два методи:

– базований на аналізі абсолютних показників;

– базований на аналізі відносних показників грошових потоків.

Узагальнену систему показників грошових потоків подано в табл. 1.

Таблиця 1

Система показників аналізу показників ефективності використання грошових потоків

Показник	Формула розрахунку	Значення	Сутність
Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	$K_{ДЧГП} = \frac{ЧГП}{ПК + \Delta З + Д}$	ЧГП – сума чистого грошового потоку ПК – сума погашення довгострокових і короткострокових кредитів; ΔЗ – приріст виробничих запасів; Д – сума виплачених дивідендів	Визначає достатність створення акціонерним товариством чистого грошового потоку із урахуванням фінансових потреб
Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку	$K_{РЧГП} = \frac{ЧГП - Д}{\Delta НОА}$	ΔНОА – приріст необоротних активів	Визначає частку грошових інвестицій, що мають замінити активи зростанням виробництва
Коефіцієнт якості чистого грошового потоку	$K_{Я} = \frac{ЧГП}{Г}$	Г – загальна сума чистого грошового потоку	Визначає якість грошового потоку за рахунок збільшення питомої ваги чистого прибутку
Рівень ліквідності грошового потоку	$КЛ_{ГП} = \frac{ЧГП}{НГП}$	*НГП* – від'ємний грошовий потік, тобто видатки коштів	Визначає оцінку синхронності формування додатного та від'ємного грошових потоків за окремими періодами звітного періоду

Для одержання найбільш реальної оцінки грошових потоків господарюючого суб'єкта спочатку здійснюють горизонтальний аналіз: вивчають динаміку формування від'ємного, додатного, а також чистого грошового потоку; водночас із цим розраховують темпи приросту та зростання, тенденції динаміки обсягу грошових потоків. Не менш важливим є і вертикальний аналіз, що надає можливості визначити частку кожного окремого виду діяльності у формуванні від'ємного, додатного та чистого потоків грошових коштів [5].

Таким чином, перспективними напрямами наукових досліджень є розробка заходів для підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства, удосконалення шляхів досягнення мети, а також забезпечення отримання достовірної й якісної інформації для управління потоками підприємства.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Лігоненко Л. О., Ситник Г. В. Управління грошовими потоками: навч. посіб. Київ: КНТЕУ, 2005. 255 с. **2.** Деменіна О. М. Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги. *Актуальні проблеми економіки.* 2004. №7 (37). С. 14–18. **3.** Андросова Т. В., Гринько А. П., Гринько П. Л. Використання збалансованої системи показників в економічному управлінні грошовими потоками торговельного підприємства. *Бізнес Інформ.* 2014. № 4. С. 24–28. **4.** Кошельок Г. В. Інформаційне забезпечення аналізу грошових потоків підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень.* 2014. Вип. 3 (54). С. 232–239. **5.** Смиричинський В. Інформаційне забезпечення логістичної системи управління фінансовими потоками підприємств. *Соціально-економічні проблеми і держава.* 2014. Вип. 1 (10). С. 194–202. **6.** Головко В., Мисака Г. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками. *Вісник КНУ ім. Т. Г. Шевченка.* 2010. Вип. 118. С. 5–9.

АНАЛІЗ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ

УДК 631.15 (477)

Беліков М. П.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто загальні питання, що є пов'язаними з поняттям платіжної системи. Проаналізовано загальні показники рівня розвитку ринку платіжних карток в Україні. Досліджено особливості й основні тенденції розвитку ринку платіжних карток у нашій країні.*

Ключові слова: *банк, банківська система, платіжна система, платіжна картка, ринок платіжних карток, безготівкові розрахунки.*

Аннотация. *Рассмотрены общие вопросы, связанные с понятием платежной системы. Проанализированы общие показатели уровня развития рынка платежных карт в Украине. Исследованы особенности и основные тенденции развития рынка платежных карт в нашей стране.*

Ключевые слова: *банк, банковская система, платежная система, платежная карта, рынок платежных карт, безналичные расчеты.*

Annotation. *The general questions that are related to the concept of the payment system. The common indicators of development of the market of payment cards in Ukraine. The features and major trends in the payment card market in our country.*

Keywords: *bank, banking, payment system, payment cards, payment cards market, non-cash payments.*

Платіжна система є сукупністю інститутів, інструментів, банківських процедур і міжбанківських систем грошових переказів, що забезпечують обіг грошових коштів між економічними агентами. До того ж здійснення переказу грошей є обов'язковою функцією, яку має виконувати платіжна система.

Нині відбувається процес прискореної інтеграції економічних та інформаційних систем держав, у тому числі платіжних систем, що є спрямованим на зростання обсягів безготівкових форм розрахунків, які набирають популярності в сучасному світі. Спроби потіснити готівку із обігу за допомогою різних платіжних інструментів мають тривалу історію, однак, тільки наприкінці двадцятого століття развиток міжнародних платіжних систем на базі пластикових карток надав можливості частково виключити з обігу готівкові гроші. Нині в світі відбувається прискорене звуження сфери використання готівки й паперових платіжних документів. Найпопулярнішим інструментом безготівкових розрахунків є пластикова картка, що є одним із видів платіжних карток, які різняться за своїм функціоналом. Саме через спроби відмовитися від готівки й на підставі еволюції грошових відносин була створена карткова платіжна система. Вона є сукупністю економічних суб'єктів і відносин між ними, що виникають за здійснення операцій із використанням платіжних карток і проведення розрахунків за ними. Ядром карткової платіжної системи є платіжна організація – юридична особа, яка має права на товарні знаки та знаки обслуговування (ідентифікують належність платіжних карток до цієї системи) і встановлює самостійно або спільно з іншими учасниками правила використання платіжних карток, емітованих у рамках цієї системи. Такими платіжними організаціями є, наприклад, компанії Visa International і Europay International. Члени системи здійснюють емісію платіжних карток і (або) еквайринг на підставі договорів із відповідною платіжною організацією. До складу платіжної системи також входять підприємства торгівлі й сервісу, вони створюють мережу точок обслуговування [1].

Проблемам функціонування ринку платіжних карток присвячено праці Харченко В., Капралова Р., Вовчак О., Шпаргало Г. та ін. Аналіз загальних показників розвитку ринку платіжних карток в Україні надає можливості зрозуміти сучасний стан ринку, особливості, тенденції й напрями його розвитку.

Основним призначенням платіжної системи, побудованої на основі платіжних карток, є виконання розрахунків між постачальником послуги / товару (продавцем) і споживачем послуги / товару (покупцем), який пред'явив до оплати платіжну картку. Важливо підкреслити, що ці розрахунки здійснюються в безготівковій формі.

Нині в світі діє кілька міжнародних платіжних систем. Найвпливовішими з них є Visa International, MasterCard International, American Express, Diners Club International і JCB Card. У компетенції таких асоціацій розробка загальних правил проведення розрахунків, аналізу й коригування діяльності системи. Крім того, головні компанії платіжних систем акумулюють ресурси для розробки й запровадження нових технологій, а також створення та розвитку інформаційних комунікацій. Витрати покриваються за рахунок внесків банків – учасників

© Беліков М. П., 2016

платіжної системи пропорційно обсягу їх карткових операцій. Використання платіжних карток має тенденцію до зростання в усьому світі, а платіжні картки залишаються основним безготівковим платіжним інструментом. Згідно із даними World Payments Report щодо кількості безготівкових розрахункових операцій у світі, загальна їх кількість у 2015 р. має складати 426,3 млрд, що на 39,1 млрд перевищує дані 2014 р. Найбільша кількість таких операцій є здійснюваною в Північній Америці, на другому місці – Європа. Стрімко зростає кількість безготівкових розрахунків у країнах Азії [2].

Кількість платіжних карток в обігу подано в табл. 1 [3].

Таблиця 1

Кількість платіжних карток у обігу

Період	Кількість платіжних карток у обігу, млн	Кількість активних платіжних карток, млн
1-й квартал 2016	58,2	30,7
2-й квартал 2016	57,5	30,9

Кількість платіжних карток в обігу в другому кварталі 2016 р. зменшилася на 700 тис., що становить 1,2 %, проте кількість активних карток зросла на 200 тис. од.

Показники інфраструктури платіжних карток у 2014 р. та 2016 р. (дані на 01.07.) подано в табл. 2 [3].

Таблиця 2

Показники інфраструктури платіжних карток

Об'єкт	2014	2016
Банкомати, тис. од.	36,6	33,6
Термінали, тис. од.	203,8	198,4
Підприємства торгівлі та сфери послуг, тис. од.	123,5	128,1

На підставі даних табл. 2 можна говорити про тенденцію до зменшення кількості об'єктів інфраструктури, що є наслідком кризи банківської системи, яка пов'язана із закриттям деяких банків, падінням довіри до неї з боку клієнтів і знеціненням гривні. Банки намагаються мінімізувати свої витрати, клієнти – ризики. Водночас зростає рівень безготівкового використання карток утримувачами, що теж не на користь зростання кількості банкоматів. Разом із тим кількість торговельно-сервісних підприємств, у яких можна розплатитися платіжними картами, зросла за цей період майже на 5 тис., що стимулює зростання безготівкових операцій за картками.

Суми та кількість операцій із використанням платіжних карток подано в табл. 3 [3].

Таблиця 3

Використання платіжних карток

Період	Сума операцій, млн грн		Кількість операцій, млн	
	Безготівкові платежі	Отримання готівки	Безготівкові платежі	Отримання готівки
1-й квартал 2016	115,3	216,7	386	166
2-й квартал 2016	132,9	247,5	427	187

У другому кварталі 2016 р. спостерігається тенденція до зростання як у кількості безготівкових платежів і операцій з отримання готівки, так і щодо їх обсягу. Зростання безготівкових операцій у цілому носить позитивний характер, що є зумовленим розвитком нових платформ онлайн-розрахунків та спробами НБУ популяризувати безготівкові розрахунки в Україні для виведення операцій з «тіні» шляхом установлення ліміту за операціями з готівкою. Згідно із даними НБУ, частки платіжних систем за обсягами безготівкових операцій з використанням платіжних карток розподілилися у такий спосіб: 63,12 % – MasterCard; 36,83 % – Visa; 0,05% – інші платіжні системи.

Слід зазначити, що, незважаючи на непрості часи в економіці й фінансовій системі країни, а також на скорочення інфраструктури прийому платіжних карток у 2016 р., основні показники ринку платіжних карток, такі як обсяги операцій, відношення обсягу безготівкових операцій до готівкових, відношення кількості активних карток до їх загальної кількості показали стійке зростання.

Науковий керівник – старший викладач Доценко Н. С.

Література: 1. Волосович С. В. Ринок платіжних карток в Україні. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.* 2010. № 120. С. 52–54. **2.** Мельничук О. І. Ринок платіжних карток в Україні: сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування.* 2015. Вип. 1 (3). С. 100–104. **3.** Харченко В., Капралов Р. Банківські платіжні картки: передумови створення єдиного національного платіжного простору в Україні. *Вісник Національного банку України.* 2009. № 2. С. 28–30. **4.** Вовчак О. Д., Шпаргало Г. Є., Андрійків Т. Я. Платіжні системи: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 341 с. **5.** Національний банк України // Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. URL: https://www.bank.gov.ua/control/uk/index.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЗАПАСИ»

УДК 657.330

Бистро В. В.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Узагальнено визначення економічної сутності таких категорій, як запаси, матеріальні ресурси, матеріальні цінності вітчизняними і зарубіжними вченими, а також у законодавчих актах. На цій підставі запропоновано власне визначення поняття «запаси».*

Ключові слова: *підприємство, економічна сутність, ресурси, запаси, матеріальні ресурси, активи, матеріали, матеріальні цінності.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности определения экономической сущности таких категорий, как запасы, материальные ресурсы, материальные ценности отечественными и зарубежными учеными, а также в законодательных актах. На основании этого предложено собственное определение понятия «запасы».*

Ключевые слова: *предприятие, экономическая сущность, ресурсы, запасы, материальные ресурсы, активы, материалы, материальные ценности.*

Annotation. *Overview determine the economic substance of categories such as stocks, material resources, wealth domestic and foreign scientists, as well as legislation. On this basis actually proposed definition of «reserves».*

Keywords: *enterprise, economic essence, resources, supplies, material resources, assets, material, wealth.*

Нині підприємства можуть функціонувати нормально лише тоді, коли на них відбувається постійний колообіг ресурсів, значне місце серед яких посідають запаси. Стан, формування й раціональне використання запасів є визначальним фактором забезпечення конкурентоспроможності, а відтак необхідно безперервно вести облік запасів на підприємствах.

Питання сутності обліку запасів досліджують багато провідних вчених-економістів: Бутинець Ф. Ф., Безруких П. С., Голов С. Ф., Єфименко В. І., Пушкар М. С., Бланк І. А., Швець І. Б. та ін.

Визначення науковцями та законодавчими актами поняття запасів подано в табл. 1 [1; 3–5].

Аналіз точок зору сучасних економістів надає можливості говорити, що Бутинець Ф. Ф. не відображає джерела покриття витрат на запаси. Оглобін А. А. запаси розглядає з точки зору витрат підприємства на їх придбання, що нівелює таку характерну особливість запасів, як частина оборотних активів підприємства. Іванієнко В. В. розглядає виробничі витрати як сукупність певних видів сировини й матеріалів, проте не вказує на терміни їх споживання та джерела фінансування.

© Бистро В. В., 2016

Таблиця 1

Визначення науковцями та законодавчими актами поняття «запаси»

Джерело інформації	Визначення
Безруких П. С. [3]	Запаси – це різні речові елементи виробництва, що є використовуваними як предмети праці у виробничому та інших господарчих процесах
Борисов А. Б. [4]	Запаси – це сукупність усіх матеріалів, які має підприємство, частина оборотних засобів підприємства, які ще не є залученими до процесу виробництва, але надійшли на робочі місця
Бутинець Ф. Ф. [5]	Запаси – це активи, що є використовуваними для подальшого продажу; під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством
Даєничева В. А.	Запаси – це матеріальні цінності, що є на складі підприємств, призначені для подальшого використання
Іванієнко В. В.	Запаси – це матеріальні ресурси, що містяться на складах фірми
Оглобін А. А.	Запаси – це сплачені споживачем сировина, матеріали, покупні напівфабрикати, що не є ще залученими до виробничого процесу
П(С)БО 9 [1]	Запаси – це сировина, основні матеріали, що комплектують вироби й інші матеріальні цінності, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб
П(С)БО 16	Вартість сировини, основних матеріалів, що становлять основу виготовленої продукції, придбаних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних речовин

Відтак єдиного чіткого визначення поняття серед науковців не існує. Неоднозначність трактування визначення поняття «запаси» є пояснюваною різними підходами науковців до цієї категорії. Вони характеризують запаси як «матеріальні активи», «матеріальні ресурси», «цінності». Усе це свідчить про необхідність і актуальність подальших досліджень для уточнення й поглиблення розуміння економічної сутності запасів.

Попри це в більшості літературних джерел запаси визначаються як матеріальні ресурси або як виробничі запаси, залежно від того, з якої позиції їх розглядають, з точки зору економічної чи бухгалтерської. Для визначення сутності категорії «матеріальні ресурси підприємства» розглянемо поняття «ресурс». Термін «ресурс» походить від французького ressource – допоміжний засіб і є тлумачуваним як засоби, запаси, можливості, джерела доходів. Під засобами розуміють прийоми, способи дії для досягнення чого-небудь, а також предмети, пристосування (або їх сукупність), що є необхідними для здійснення будь-якої діяльності. Розглянемо підходи до трактування категорії «матеріальні ресурси» для вибору найоптимальнішої дефініції із запропонованих та імплементації її для забезпечення виконання завдань бухгалтерського обліку (табл. 2).

Таблиця 2

Визначення науковцями категорії «матеріальні ресурси»

Джерело інформації	Визначення
Грузинов В., Грибов В.	Фактори, що є використовуваними для виробництва економічних благ
Ільїн А., Волков В.	Залучені до господарського обігу фактори виробництва
Азриліян А., Мочерний С., Тимошенко Л.	Під матеріальними ресурсами розуміють предмети праці
Іванюта П., Луговська О.	Предмети та засоби праці, тобто засоби виробництва
Вознюк Г., Гордієнко Д., Загородній А.	Матеріальні ресурси розглядають лише як основні й допоміжні матеріали, вироби, конструкції, сировину, паливо, незавершене виробництво й відходи власного виробництва, тару й тарні матеріали, а також запасні частини, що є призначеними для ремонту обладнання
Мочерний С., Ларина Я., Устенко О., Юрій С.	Матеріальні ресурси розглядають як основні й оборотні засоби, що є використовуваними (або можуть бути використані) у виробничому процесі та формують його матеріально-речову базу

Вважаємо за доцільне під матеріальними ресурсами розуміти основні й оборотні засоби, що є використовуваними у виробничому процесі та такими, що формують його матеріально-речову базу.

При визначенні об'єкта бухгалтерського обліку слід виходити з економічної спільності складових частин об'єкта обліку та факторів його організації. Із цих методологічних позицій розглядають термін «матеріальні цінності», що є використовуваним для позначення матеріалів або товарів, які перебувають у власності підприємства, призначені для продажу споживачам або використання в процесі виробництва. Термін значною мірою відображає характерні властивості матеріальних елементів виробництва, основним призначенням яких є обробка в процесі виробництва, формування основи виробів [3]. Проте поняття «цінність» є описовою кате-

горією, ознакою, якісним або критеріальним показником, що характеризує запаси як економічні елементи, які мають користь для їх власника і можуть принести йому економічні вигоди. Така відмінність у трактуванні свідчить про те, що розкриття сутності будь-якої економічної категорії залежить від вибраного підходу до її визначення.

Таким чином, вважаємо за доцільне застосовувати уточнене визначення запасів: це частина матеріальних ресурсів підприємства, які є сукупністю предметів праці, що є на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих, палива, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що складають матеріальну основу продукції підприємства, надають їй необхідних якостей, беруть участь у виробництві протягом одного виробничого циклу й повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **2.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і [...]: Закон України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **3.** Безруких П. С. Бухгалтерский учет: учебник. М.: Бухгалтерский учет, 2002. 719 с. **4.** Борисов А. Б., Лившиц А. Я., Никулина И. Н., Груздева О. А. Большой экономический словарь/под ред. А. Б. Борисова. М.: Книжный мир, 2005. 895 с. **5.** Бутинець Ф. Ф., Чижевська Л. В., Герасимчук Н. В. Бухгалтерський управлінський облік: навч. посіб. Житомир: Рута, 2000. 448 с.

ВЛИЯНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ВЕДЕНИЕ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

УДК 657

Бредченко А. С.

Студент 3 курса
факультета экономики и права ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Проанализировано влияние информационных технологий на ведение бухгалтерского учета. Определены преимущества ведения учета с использованием информационных технологий, что позволяет обезопасить хранение информации, повысить скорость и точность вычислений, а также эффективность деятельности предприятия в целом.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, деятельность, учет, бухгалтерский учет, информационные технологии.*

Анотація. *Проаналізовано вплив інформаційних технологій на ведення бухгалтерського обліку. Визначено переваги ведення обліку з використанням інформаційних технологій, що надає можливості убезпечити зберігання інформації, підвищити швидкість і точність обчислень, а також ефективність діяльності підприємства в цілому.*

Ключові слова: *підприємство, організація, діяльність, облік, бухгалтерський облік, інформаційні технології.*

© Бредченко А. С., 2016

Annotation. *The influence of information technologies on accounting is analyzed. The advantages of accounting with the use of information technologies are determined, which makes it possible to secure the storage of information, to increase the speed and accuracy of calculations, and also the efficiency of the enterprise as a whole.*

Keywords: *enterprise, organization, activity, accounting, information technology.*

Бухгалтерский учет является средством записи, классификации и обобщения. Учет также может упоминаться как информационная система, измеряющая, обрабатывающая и передающая финансовую информацию о хозяйствующем субъекте. Достижения в области информационных технологий существенно изменили системы учета и трансформировали экономическую жизнь.

Многие отечественные ученые исследуют особенности организации и методики учета и анализа с применением информационных технологий, среди них Бачинский В. И., Задорожный С. В., Крупко Я. Д., Кузьминский Ю. А., Нападовская Л. В., Рудницкий В. С., Сопко В. В., Яремко И. И. и др.

Однако, несмотря на многоплановость и глубину проведенных исследований, проблема информационного обеспечения бухгалтерского учета остается недостаточно изученной.

Целью написания статьи является определение сущности информационных технологий, их влияния на бухгалтерский учет, а также анализ преимуществ, открывающих новые возможности для финансовых работников.

Компьютеры, серверы, интернет, беспроводные и персональные цифровые устройства навсегда изменили сущность ведения бизнеса. Пакеты программного обеспечения улучшили традиционные операции и производственные процессы. Бухгалтерское программное обеспечение автоматизирует традиционные бумажные бухгалтерские книги и отчеты. ИТ-технологии и компьютерные системы сократили время, необходимое бухгалтерам для подготовки и предоставления финансовой информации руководству и заинтересованным сторонам, а также способствовали повышению общей эффективности. Информационные технологии обеспечивают быстрый обмен документами, исследованиями, сотрудничество с отдаленными партнерами, а также сбор и анализ данных, что способствует повышению производительности труда. Они предоставили хозяйствующим субъектам новые ценные инструменты для выявления и осуществления экономических и деловых операций [1].

Рассмотрим некоторые преимущества автоматизированных систем.

1. Расширение функциональности.

Автоматизированные системы учета модернизировали функциональность бухгалтерий за счет своевременности получения бухгалтерской информации, подготовки отчетов и операций анализа, предоставляющих руководству точное отображение текущих операций. Отчеты о движении денежных средств, финансовых операциях, прибылях и убытках теперь более доступны.

2. Повышенная точность.

Большинство автоматизированных систем бухгалтерского учета имеют внутренние функции, чтобы все сделки и счета надлежащим образом были сбалансированы, прежде чем финансовая отчетность будет подготовлена. Точность улучшена за счет ограничения количества бухгалтеров, имеющих доступ к финансовой информации. Это гарантирует, что финансовая информация корректируется только квалифицированными контролерами.

3. Быстрая обработка.

Автоматизированные системы учета позволяют бухгалтерам быстро обрабатывать большие объемы финансовой информации. Автоматизация отдельных операций способствует сокращению времени, необходимого для закрытия каждого отчетного периода, в результате сокращаются количество часов работы и расходы на оплату труда, что обеспечивает повышение общей эффективности компании.

4. Улучшение внешней отчетности.

Улучшенная внешняя отчетность позволяет инвесторам определить, является ли компания хорошим вложением, имеет ли высокий потенциал и возможности для роста. Компании могут привлекать инвесторов для долевого финансирования, которое можно направить на расширение и увеличение производительных сил.

5. Безопасность.

Использование идентификаций и паролей обеспечивает строгий контроль доступа к конфиденциальной информации. Учетная информация благодаря использованию программы может быть зашифрована таким образом, чтобы предотвратить несанкционированное использование [3].

Очевидно, что информационные технологии имеют несомненные преимущества и с каждым годом все больше упрощают и модернизируют работу бухгалтера. Продвижение в информационных технологиях позволило компаниям автоматизировать свои информационные системы. Бухгалтерские информационные системы также были компьютеризированы в результате значительных улучшений в технологии [4].

Использование информационных технологий для выполнения бухгалтерских функций позволяет компаниям приблизиться к так называемым безбумажным офисам, способствует значительному повышению эффективности деятельности предприятия в целом.

Научный руководитель – преподаватель Чухлебова Т. А.

Литература: 1. The impact of Information Technology (IT) on modern accounting systems. URL: http://ac.els-cdn.com/S1877042811024621/1s2.0S18770. **2.** Петрук О. М. Гармонізація національної системи бухгалтерського обліку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2005. 420 с. **3.** Івахненков С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 343 с. **4.** Рожелюк В. М. Стандартизація та гармонізація обліку в контексті міжнародних та національних стандартів. *Інноваційна економіка.* 2011. № 4 (118). С. 24–28. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/por...al/soc_gum/inek/2011_4/118.pdf..

ОБЛІК ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ

УДК 658.7

Бублєй В. Ю.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано логістичні витрати з точки зору бухгалтерського обліку. Досліджено особливості й недоліки відображення витрат на логістичну діяльність підприємства в балансі й у звітності. Визначено пов'язані з логістикою складові операційної діяльності підприємства. Доведено доцільність і важливість обліку логістичних витрат.*

Ключові слова: *підприємство, організація, діяльність, облік, бухгалтерський облік, витрати, логістика, логістичні витрати, збутова діяльність, облік витрат.*

Аннотация. *Проанализированы логистические издержки с точки зрения бухгалтерского учета. Исследованы особенности и недостатки отображения расходов, связанных с логистической деятельностью предприятия, в балансе и в отчетности. Определены связанные с логистикой составляющие операционной деятельности предприятия. Доказана целесообразность и важность учета логистических издержек.*

Ключевые слова: *логистика, учет, логистические издержки, сбытовая деятельность, учет расходов.*

Annotation. *Logistical costs from the point of view of accounting are analyzed. The peculiarities and shortcomings of the display of expenses associated with the logistic activity of the enterprise in the balance sheet and in the reporting have been explored. The logistics-related components of the company's operations have been identified. The expediency and importance of accounting for logistics costs is proved.*

Keywords: *logistics, accounting, logistics costs, sales activity, cost accounting.*

Як відомо, XX сторіччя називають сторіччям логістики. Саме тому правильний підхід до вирішення проблеми обліку логістичних витрат є необхідним для розуміння економічності й ефективності діяльності підприємства.

Логістичні витрати – це сума всіх витрат, що є пов'язаними з виконанням логістичних операцій, серед яких організація закупівлі, доставка, організація зберігання та доставка споживачу [1].

Питання відображення витрат, що є пов'язаними з логістичною діяльністю підприємства, розглядають Неруш Ю. М., Казарина Л. А., Колодізєва Т. О., Моїсеєва Н. К., Попова В. Д., Сумець О. М., Богач А. Г., Малей Є. Б. та ін.

© Бублєй В. Ю., 2016

З огляду на те, що в Україні логістика виникла не так давно порівняно з іншими функціями підприємства, проблема обліку логістичних витрат є недостатньо вивченою й потребує розгляду та пошуку шляхів ефективних рішень. Запровадження сучасного логістичного управління до практики бізнесу надає можливості підвищити організаційно-економічну стійкість компанії й скоротити загальний рівень витрат ресурсів компанії.

Метою написання статті є вивчення й аналіз методів обліку витрат на логістичну діяльність. Відповідно до мети завданням дослідження є вивчення особливостей логістичної діяльності підприємства.

Обов'язки спеціаліста, який управляє логістичними витратами, охоплюють облік логістичних витрат за видами діяльності підприємства, аналіз загальних витрат на функціонування логістичної системи, а також контроль за логістичними витратами [2].

На жаль, існуючі методи обліку витрат не надають можливості відокремити й контролювати логістичні витрати. Існуюча система бухгалтерського обліку в Україні розподіляє витрати за укрупненими групами. Існує думка, що логістичні витрати складно піддаються реєстрації й ідентифікації. Це є зумовленим різноманітністю підходів до обліку окремих складових та їх впливом на кінцевий фінансовий результат [3].

Перш за все, групування логістичних витрат ускладнюється тим, що вони наявні як у виробництві, так і в обігу. Складові логістичних витрат й фінансові результати логістичних процесів по-різному відображаються як в обліку, так і в балансі підприємства. Різноманітність класифікацій логістичних витрат відповідно до економічного складу подано на рис. 1 [4].

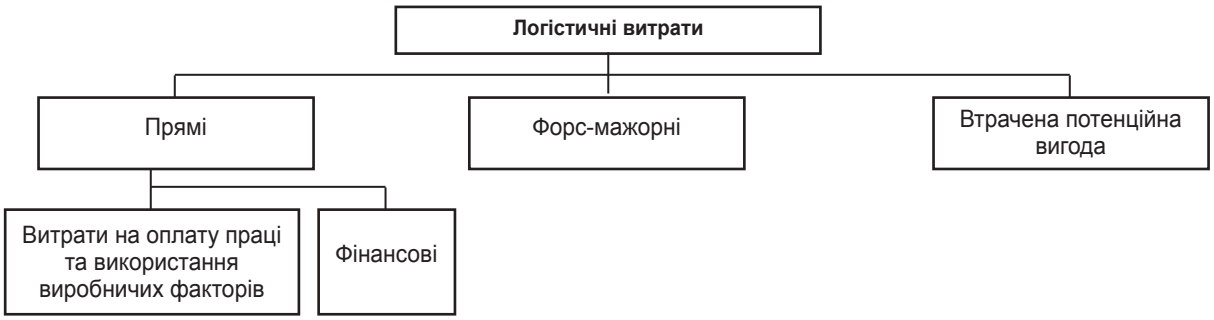

Рис. 1. **Структура логістичних витрат**

Створена на підприємстві система обліку витрат виробництва й обігу має відокремлювати витрати, що виникають під час здійснення функцій логістики, інформувати про найбільші затрати та характер їх взаємодії. За дотримання цих умов можна досягнути мінімізації сукупних витрат на всьому логістичному ланцюжку.

Логістика передбачає фіксування обліку витрат пооопераційно протягом усього шляху руху матеріального потоку. Цей облік дозволяє використовувати показник зміни суми витрат як критерій ефективності рішень, що їх приймають у сфері управління матеріальними потоками.

Щоб зрозуміти місце логістичних витрат серед інших видів витрат підприємства, розглянемо складові витрат операційної діяльності підприємства та виокремимо витрати, що є пов'язаними з логістикою [5].

Першою складовою є виробнича собівартість продукції. У цій складовій до логістичних належать транспортно-заготівельні витрати (ТЗВ). До них належать витрати на завантаження, заготівлю запасів, транспортування вантажу, страхування ризиків під час транспортування.

Другою складовою витрат операційної діяльності, у якій мають місце логістичні витрати, є збутова діяльність підприємства. Витрати, що є пов'язаними зі збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг, у тому числі і логістичні витрати, в обліку акумулюють на рахунку 93 «Виграти на збут». За дебетом рахунку відображається сума визнаних логістичних витрат на збут, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати». Сплачені наперед логістичні витрати, які супроводжують збут, відображають на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» (як усі операційні витрати, що не входять до собівартості) і за умови настання таких періодів залучають до витрат на рахунок 93 [4].

Серед витрат, що є пов'язаними зі збутовою діяльністю підприємства, можна виділити логістичні витрати в сфері дистрибуції. Логістичні витрати дистрибуції є сумою витрат на реалізацію всіх функцій, що забезпечують переміщення продукції підприємства до кінцевого споживача, збільшеною на величину витрат, що є пов'язаними з вичерпанням запасів на будь-якій сходинці системи дистрибуції через її неякісне функціонування.

Третьою складовою витрат операційної діяльності підприємства є інші витрати операційної діяльності (обліковують на субрахунках рахунку 94 з такою самою назвою). Переважна частина інших витрат операційної діяльності, що належать до логістичних, є пов'язаними із ризиками настання чи ненастання тих чи інших подій.

Так, на субрахунках 946 та 947 враховують витрати фізичного старіння запасів, решта субрахунків містять витрати санкцій і не враховані логістичні витрати в перелічених складових операційних витрат [5].

Традиційні методи обліку, що мають місце на всіх етапах діяльності логістичної системи, є спрямованими на виявлення витрат за функціональними областями та не дозволяють виділити витрати, що з'являються протягом наскрізного процесу, формувати інформацію щодо найбільш вагомих витрат, а також стосовно характеру їх взаємодії.

У процесі обліку логістичних витрат протягом шляху руху матеріального потоку отримуємо реальну картину формування витрат, що є пов'язаними із виконанням замовлення.

У процесі традиційного обліку витрат відомо тільки, яких витрат потребує реалізація тієї чи іншої функції.

Зміною, що надасть можливості деталізувати витрати на логістику, може бути залучення до рахункового плану додаткових субрахунків і аналітичних рахунків. Можна вивести витрати логістичної служби в окрему статтю та відображати інформацію на окремому субрахунку, наприклад, «Утримання складських приміщень», «Утримання транспортних засобів», «Витрати, що є пов'язаними з підготовкою товару до відвантаження» тощо.

Таким чином, сучасна система бухгалтерського обліку не приділяє належної уваги якісному й ефективному обліку логістичних витрат. Ефективною логістика підприємства стане, якщо на підприємстві буде встановлено оптимальне співвідношення між зменшенням логістичних витрат, зростанням прибутку й покращенням якості обслуговування споживачів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Яценко Г. Не совсем очевидные нюансы порождают большие проблемы с толкованием термина «логистические затраты». *Логистика: проблемы и решения.* 2011. № 3. С. 66–67. **2.** Тюріна Н. М., Гой І. В., Бабій І. В. Логістика: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2015. 392 с. **3.** Ткаченко А. М., Бакута А. В. Облік логістичних витрат: проблеми та шляхи їх вирішення. *Вісник НТУ «ХПІ».* 2012. № 51 (957). С. 22–30. **4.** Моисеева Н. К. Экономические основы логистики: учебник. М.: Инфра-М, 2008. 528 с. **5.** Сумець О. М. Логістичні витрати підприємства: теоретичний аспект: монографія. Харків: Міська друкарня, 2011. 224 с.

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ УСЛУГ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

УДК 657:338.487/.488

Бураханова Р. Е.

Студент 4 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены особенности учета расходов производства туристического продукта. Выявлена и обоснована недостаточная информированность по вопросам ценообразования, бухгалтерского учета, налогообложения, отчетности и по другим вопросам, касающимся финансово-хозяйственной деятельности туристических организаций.*

Ключевые слова: *организация, производство, деятельность, бухгалтер, учет, бухгалтерский учет, туристическая деятельность, туроператор, туристический продукт, себестоимость туристического продукта, налог на прибыль, расходы.*

© Бураханова Р. Е., 2016

Анотація. *Розглянуто особливості обліку витрат виробництва туристичного продукту. Виявлено й обґрунтовано недостатню інформованість з питань ціноутворення, бухгалтерського обліку, оподаткування, звітності й інших питань, що стосуються фінансово-господарської діяльності туристичних організацій.*

Ключові слова: *організація, виробництво, діяльність, бухгалтер, облік, бухгалтерський облік, туристична діяльність, туристичний оператор, туристичний продукт, собівартість туристичного продукту, податок на прибуток, витрати.*

Annotation. *Features of the account of expenses of manufacture of tourist product are considered. The insufficient information on pricing, accounting, taxation, reporting and other matters relating to the financial and economic activities of tourist organizations was identified and justified.*

Keywords: *organization, production, activity, accountant, accounting, tourist activity, tour operator, tourist product, cost of tourist product, profit tax, expenses.*

Каждое юридическое лицо и работник туристического предприятия в современных условиях сталкиваются с одной из основных экономических категорий – расходами, которые являются основой предпринимательской деятельности в туризме.

Целью написания статьи является изучение особенностей учета расходов производства туристического продукта.

Стратегия экономических реформ в Украине предполагает комплексное развитие новых хозяйственных отношений во всех звеньях экономики, формирование гибкой и адаптивной системы управления и создание условий, необходимых для эффективной предпринимательской деятельности. Одним из наиболее динамично развивающихся секторов мировой экономики является индустрия туризма, а одним из основных направлений государственной политики в области туризма является привлечение граждан к рациональному использованию свободного времени, содержательному проведению досуга, ознакомление с историко-культурным наследием, природной средой, оздоровление населения.

В Украине туристическая индустрия находится в стадии своего становления в качестве самостоятельного сектора экономики. Основной задачей туристических предприятий является формирование туристического продукта с целью дальнейшей продажи туристам и другим покупателям, а также организация предоставления туристических услуг. Основным документом, регулирующим осуществление туристической деятельности, является Закон Украины «О туризме», в котором определены общие правовые, организационные, воспитательные и социально-экономические принципы реализации государственной политики Украины в области туризма [1]. Одной из ключевых категорий, фигурирующих в базисных понятиях туристического бизнеса, является туристический продукт. В соответствии с Законом Украины «О туризме» туристический продукт – это предварительно разработанный комплекс туристических услуг, который соединяет в себе не менее чем две такие услуги, реализуется или предлагается к реализации по определенной цене. В туристический продукт входят услуги перевозки, размещения и другие туристические услуги, не связанные с перевозкой и размещением (услуги по организации посещений объектов культуры, отдыха и развлечений, реализации сувенирной продукции и др.). Как и любое другое существующее предприятие, туристические фирмы для того чтобы получить прибыль, сначала должны осуществить определенные расходы. Расходы эти касаются приобретения комплекса туристических услуг и отображаются в бухгалтерском и налоговом учете. При организации бухгалтерского учета производственных расходов туристические предприятия используют П(С)БУ 16 «Расходы» [3] и Положение о перечне и составе статей калькулирования себестоимости туристического продукта, которое составляется самим предприятием. Себестоимость туристического продукта – это стоимостная оценка материальных и других затрат, которые используются в процессе производства и продажи туристического продукта, а также затрат на его продвижение и реализацию.

Перечень налогов и сборов, которые оплачивают субъекты туристической деятельности, определяется системой налогообложения, на которой работает такой субъект: общая (с уплатой налога на прибыль) или упрощенная (с уплатой единого налога). Налогообложение субъектов туристической деятельности имеет особенности, обусловленные целым рядом причин: статусом субъекта, видом договора, местом предоставления туристических услуг [4].

Закон Украины «О налогообложении прибыли предприятий» предусматривает две основные схемы определения объекта обложения:

– общую, при которой объект налогообложения определяется по формуле «валовые доходы – валовые расходы – амортизация», характерную для договоров купли-продажи;

– посредническую, при которой объектом налогообложения является комиссионное вознаграждение, характерную для договоров комиссии, поручения, агентских соглашений.

Как известно, валовой доход и валовые расходы возникают по первому событию – предоплате за услуги или предоставлению услуг без предварительной их оплаты [5].

Путевка (ваучер) по своей сути является документом, гарантирующим получение услуг, поэтому ее передача покупателю без предварительной оплаты не формирует доход продавца и соответственно валовые расходы покупателя.

Финансовый результат деятельности туристической организации характеризует ее положение на рынке, успешность управления, капитализацию фирмы и другие аспекты, интересующие всех пользователей финансовой отчетности. Достоверные показатели прибыли (убытка), понятные и позволяющие сделать однозначные выводы, возможны в том случае, если они формируются на основе унифицированных и общеизвестных правил.

Таким образом, в настоящее время в Украине недостаточно информации для ведения учета деятельности туристических предприятий, что требует научной разработки системы бухгалтерского учета, ориентированной на особенности туристической деятельности.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Литература: 1. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України від 18.11.2003 № 1282-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1282-15. **2.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і [...]: Закон України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **3.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **4.** Державна фіскальна служба України // Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: http://sfs.gov.ua. **5.** Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28.12.1994 № 334/94-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/334/94-%D0%B2%D1%80.

ОБЛІК КРЕДИТІВ БАНКУ Й ПОРЯДОК ЇХ ОФОРМЛЕННЯ

УДК 336.77:004.738.5-053-6

Варгасова Д. В.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність обліку кредитів банку, його методи й порядок, а також умови оформлення кредитів та їх роль у економіці країни. Проаналізовано нормативно-правову базу, що регламентує порядок організації обліку кредитів банку.*

Ключові слова: *банк, кредит, банківський кредит, облік кредитів банку, позичальник, погашення банківського кредиту.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность учета кредитов банка, его методы и порядок, а также условия оформления кредитов и их роль в экономике страны. Проанализирована нормативно-правовая база, регламентирующая порядок организации учета кредитов банка.*

Ключевые слова: *банк, кредит, банковский кредит, учет кредитов банка, заемщик, погашение банковского кредита.*

© Варгасова Д. В., 2016

Annotation. *The essence of accounting for bank loans, its methods and procedures, as well as the conditions for issuing loans and their role in the economy of the country are considered. The regulatory and legal framework regulating the organization of accounting for bank loans is analyzed.*

Keywords: *bank, credit, bank credit, accounting of bank loans, borrower, repayment of bank credit.*

У діяльності підприємства можуть виникати ситуації, коли власних фінансових ресурсів недостатньо для фінансового забезпечення діяльності, що зумовлює необхідність залучення зовнішніх фінансових ресурсів. Основною формою залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел є кредитування. Підприємства можуть тимчасово поповнювати свої фінансові ресурси, оформлюючи банківські кредити. Від форми й умов кредитування підприємницької діяльності залежить швидкість обертання обігових коштів підприємства, його витрати та прибуток.

Метою написання статті є дослідження сутності обліку кредитів банків та його методики, а також аналіз нормативно-правової бази, що регламентує порядок організації обліку кредитів банків.

Економічна наука довела, а господарська практика підтвердила, що кредит є універсальним інструментом розподілу й перерозподілу національного доходу, фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, вирівнювання рівнів рентабельності підприємств на основі переливання капіталів, що сприяє прогресивним структурним зрушенням у національній економіці. Банківське кредитування й отримання процентів за кредит є важливим джерелом отримання прибутку банку, а також одним із основних джерел фінансування діяльності підприємств за умов ринкової економіки [1].

У економічній енциклопедії поняття кредиту визначається як економічна категорія, що є вираженням відносин між суб'єктами господарювання щодо надання й отримання позики в грошовій або товарній формі на умовах зворотності, терміновості й платності.

Відповідно до Цивільного кодексу України за кредитним договором банк або інша фінансова установа зобов'язується надати грошові кошти позичальнику в розмірі та на умовах, установлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит і сплатити відсотки [3].

Кредитом банку є платне надання банками грошових коштів у тимчасове користування на визначених кредитним договором умовах з додержанням принципів повернення, строковості, забезпеченості, платності.

З метою обліку кредити поділяють на:

– поточні, що мають бути погашені протягом 12 місяців від дати балансу або протягом операційного циклу підприємства;

– довгострокові, термін погашення яких перевищує 12 місяців або операційний цикл [2].

За терміном надання розрізняють короткострокові, середньострокові й довгострокові кредити.

Короткострокові кредити підприємства можуть отримувати в разі фінансових труднощів, які виникають у зв'язку з витратами виробництва й обігу. Їх термін не перевищує 12 місяців.

Середньострокові кредити (від одного до трьох років) надаються на поточні витрати, оплату обладнання й фінансування капітальних вкладень.

Довгострокові кредити (понад 12 місяців) можуть надаватися для формування основних фондів. Об'єктами кредитування є капітальні витрати на реконструкцію, модернізацію, розширення діючих основних фондів і нове будівництво [3].

Існують аналітичний і синтетичний облік кредитів. Такий облік є здійснюваним із застосуванням планів рахунків. При відображенні в обліку операцій, що є пов'язаними з одержанням кредиту, використовують субрахунки 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками», 951 «Відсотки за кредит», 952 «Інші фінансові витрати».

Позичальником є фізична або юридична особа, яка в межах договору (угоди) отримує гроші у борг і зобов'язується повернути їх у визначений термін. Погашення банківського кредиту – це погашення основної суми кредиту та сплата нарахованих відсотків. Відсоток нараховується на суму непогашеного кредиту [4].

Для отримання кредиту підприємство має надати банку такі документи:

– заяву на отримання кредиту – клопотання про надання кредиту, у якому зазначено основні його параметри: сума та цільове призначення кредиту, термін користування, відсоткова ставка, пропонована застава;

– анкету клієнта, що містить відомості про підприємство;

– договір, рахунок-фактуру, бізнес-план, під який береться кредит, його обґрунтування та розрахунок повернення кредиту;

– розпорядчі документи, що підтверджують повноваження посадових осіб позичальника на укладення кредитних договорів і договорів застави;

– документи, що характеризують фінансовий стан клієнта, у тому числі банківські виписки про рух коштів за всіма рахунками позичальника (зазвичай через 3–6 місяців), довідки про обсяг реалізації продукції та терміни отриманої за неї оплати, фінансову звітність за останні кілька звітних періодів (якщо фінансовий стан підприємства незадовільний, у кредиті може бути відмовлено);

– документи, які є пов'язаними із забезпеченням кредиту, що підтверджують право власності на предмет застави, юридичні та фінансові документи поручителя, копії документів (договір, рахунки-фактури на постачання устаткування або матеріалів, під які береться кредит);

– інші документи на вимогу банку [2].

Після детального розгляду співробітниками банку наданих документів укладають кредитний договір і договори застави.

Якщо говорити про нормативно-правову базу, що регламентує порядок обліку кредиту банками, то слід назвати Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Ним визначено правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку витрат за елементами та складання фінансової звітності в Україні. Цим Законом визначено, що підприємство самостійно вибирає власну облікову політику, форму бухгалтерського обліку як певну систему регістрів обліку, порядку та способу реєстрації й узагальнення інформації в них із дотриманням єдиних засад, установлених цим Законом, та з урахуванням особливостей своєї діяльності, розробляє систему та форми внутрішньогосподарського обліку, звітності й контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів, затверджує правила документообігу й технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і регістрів аналітичного обліку [3].

Аналіз обліку кредитів банків і порядку їх оформлення надає можливості говорити, що банківські кредити відіграють важливу роль не тільки у функціонування підприємств, але й у економіці країни в цілому. Через акумулювання тимчасово вільних грошових коштів юридичних осіб і населення банк здійснює перерозподіл у ті сфери національної економіки, де виникає їх дефіцит, а це, у свою чергу, сприяє розвитку як суб'єктів господарювання, так і економіки країни в цілому. Банківські кредити не втрачають з роками своєї затребуваності не тільки серед підприємців, але й мешканців країни.

На жаль, кредитування банками стримується через низьку платоспроможність населення, закредитованість корпорацій і жорсткі умови видачі позик. Великою проблемою для банків, як і раніше, залишаються кредити, які не гасяться позичальниками.

Вважаємо за доцільне змінити умови видавання кредитів, а саме відсоток, оскільки платоспроможність населення нині перебуває на низькому рівні, і кредити повністю не виплачуються.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Владичин У. В. Сутність та значення банківського кредиту в розвитку економіки. URL: http://westudents.com.ua/glavy/9-21-sutnst-ta-znachennya-bankvskogo-kreditu-u-rozvitku-ekonomki.html. **2.** Облік кредитів банку // Все про бухгалтерський облік. URL: http://www.vobu.com.ua/ukr/crib_categories/question/56. **3.** Кредити банків. Порядок оформлення й відображення в обліку. URL: http://edportal.net/referaty/bankovskoe_delo/53315/. **4.** Михайлов М. Г., Глумаченко А. І., Гончар В. П., Бачмат Г. А. Бухгалтерський облік: навч. посіб./ за ред. М. Г. Михайлова. Київ: Центр навч. літ., 2007. 247 с.

ВИНИКНЕННЯ Й РОЗВИТОК КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

УДК 657.37

Василенко В. С.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано визначення поняття «консолідована фінансова звітність» різними авторами. Визначено етапи зародження консолідованої звітності в різних країнах, а також вплив окремих факторів на її розвиток. Розкрито основні причини появи консолідованої звітності.*

Ключові слова: *фінанси, підприємство, звітність, консолідація, холдинг, консолідована фінансова звітність, холдингові компанії, зведена звітність, материнські підприємства, дочірні підприємства.*

Аннотация. *Проанализированы определения понятия «консолидированная финансовая отчетность» разными авторами. Определены этапы зарождения консолидированной отчетности в различных странах, а также влияние отдельных факторов на ее развитие. Раскрыты основные причины появления консолидированной отчетности.*

Ключевые слова: *финансы, предприятие, отчетность, консолидация, холдинг, консолидированная финансовая отчетность, холдинговые компании, сводная отчетность, материнские предприятия, дочерние предприятия.*

Annotation. *Analysis of the definition of «consolidated financial statements» by different authors. The stages origin consolidated accounts in different countries, and the impact of certain factors on its development. The basic causes of the consolidated accounts.*

Keywords: *finance, business, accounting, consolidation, holding, consolidated financial statements, holding companies, consolidated reporting, parent company, subsidiaries.*

Розширення бізнесу та ринкові перетворення в Україні, приватизація й реконструкція великих підприємств зумовлюють потребу створення їх об'єднань, що охоплюють материнські й дочірні підприємства, та необхідність розрахунку консолідованих показників діяльності. Потреба в консолідації даних зростає зі зростанням підприємства, адже розширюються джерела інформації та кількість її споживачів.

Питання складання консолідованої фінансової звітності досліджують Бурлакова Л. В., Костюченко В. М., Крупка Я. Д., Проскуріна М. Н., Руденко Л. В., Соколов Я. В., Онищенко В. П. та ін. До того ж питання складання консолідованої фінансової звітності висвітлено в положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку.

Метою написання статті є дослідження процесу виникнення й розвитку консолідованої фінансової звітності.

Задачами дослідження є розкриття сутності поняття «консолідована фінансова звітність» та визначення історичних етапів і причин виникнення консолідованої фінансової звітності.

Поняття «консолідована фінансова звітність» в економічній літературі різні вчені трактують по-різному. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» консолідована фінансова звітність – це фінансова звітність, що відображає фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці [1]. Проте це визначення має низку недоліків. По-перше, як суб'єкти консолідованої фінансової звітності розглядаються тільки материнські та дочірні підприємства. Це призводить до того, що фінансову звітність, складену за методом участі в капіталі, неможливо віднести ні до первинної, ні до зведеної, ні до консолідованої. По-друге, це визначення не пояснює, яким чином утворюються показники такої звітності, що призводить до ототожнення консолідованої та зведеної фінансової звітності [2].

Семчук І. В. визначає консолідовану фінансову звітність як звітність, що є призначеною для відображення фінансового стану, результатів діяльності, руху грошових коштів, організаційних особливостей, системи участі й внутрішніх зв'язків між материнським підприємством та його дочірніми підприємствами, що функціонують на основі стосунків контролю [3].

Від консолідованої звітності слід відрізняти зведену звітність. Основною відмінністю є те, що зведена звітність складається для тих підприємств, у яких відсутній вплив компаній один на одного, тобто вони належать одному власнику [4].

© Василенко В. С., 2016

Уперше консолідовану фінансову звітність було опубліковано американською компанією Моргана Д. П. «United States Steel Company» 12 березня 1903 р. Поштовхом для її складання в США стала промислова революція. Авторами техніки консолідації став бухгалтер і представник аудиторської компанії «Price Waterhouse» Дикинсон А. і головний бухгалтер Филберт В. Широке поширення консолідована звітність у США отримала на початку XX ст. Це спричинено створенням великої кількості холдингових компаній і відсутністю єдиних методів обліку та правил складання звітності.

В європейських країнах розвиток консолідованої звітності відбувався значно повільніше порівняно з США. Це спричинено особливостями європейського бізнесу, адже великі компанії воліли не збільшуватись у розмірах, а домовлятися зі своїми конкурентами для здобуття монопольного контролю над ринком. Першою європейською країною, що реалізувала свою ідею консолідації, стала Велика Британія. У 1922 р. спеціалісти компанії «Nobel Industries Ltd» підготували перший консолідований звіт, у 1939 р. Лондонська фондова біржа схвалила ідею консолідації та запровадила її як обов'язкову для зареєстрованих на біржі компаній, хоча в законодавстві вперше згадується про консолідований звіт тільки в 1947 р. Наступною країною, у якій згадується про консолідований звіт, стає Голландія завдяки фірмі «Mueller&Co», яка опублікувала свій звіт у 1926 р. У Німеччині консолідована звітність з'явилася в 1930 р., а законодавчо її закріплено в 1960 р.

Наступною країною, у якій набула поширення консолідована звітність, стала Франція, хоча перші європейські холдингові компанії з'явилися саме там. З 1985 р. складання консолідованої фінансової звітності для компаній, цінні папери яких котируються на біржі, стало обов'язковим.

Для більш чіткого розуміння історії та причин виникнення консолідованої фінансової звітності розглянемо таблицю (табл. 1) [5].

Таблиця 1

Зародження консолідованої звітності та вплив факторів на її розвиток

Країна	Час зародження консолідованої фінансової звітності	Період становлення практики складання консолідованої фінансової звітності	Розповсюдження великого приватного бізнесу	Наявність розвинутого фінансового ринку
США	1903-ті р.	1920-ті р.	Значне	Є
Велика Британія	1922 р.	1940-ві р.	Значне	Є
Голландія	1926 р.	1940-ві р.	Значне	Є
Німеччина	1930-ті р.	1960-ті р.	Значне	Немає
Франція	1340-ві р.	1970-ті р.	Низьке	Немає
Японія	1970-ті р.	1980-ті р.	Значне	Немає
Росія	1989 р.	1996 р.	Низьке	Немає

Відтак вплив двох основних факторів – розповсюдження великого приватного бізнесу й наявність розвиненого фінансового ринку став відправним моментом для появи консолідованої звітності.

Структурна перебудова економіки та широкомасштабна приватизація державних підприємств сприяли створенню холдингів в Україні. До середини 90-х рр. цей процес набув масштабного характеру. Він відбувався за двома основними напрямами:

– одна частина холдингів створювалася шляхом перетворення великих підприємств із виділенням з їх складу підрозділів як юридично самостійних осіб;

– інша частина формувалася шляхом об'єднання пакетів акцій юридично самостійних осіб до статутного капіталу холдингу.

Розвиток консолідованої фінансової звітності в Україні відбувався завдяки появі та розвитку приватних корпорацій, добре розвиненому фінансовому ринку, розширенню кола й потреб користувачів звітності.

Ще однією важливою причиною розвитку консолідованої фінансової звітності є розширення кола й потреб користувачів звітності, якими є власники, інвестори та кредитори, фізичні особи, банки, державні органи.

В Україні консолідована звітність і досі є малорозвиненою. Це зумовлено низкою причин, основною з яких є незначна роль комерційних користувачів бухгалтерської інформації в процесі визначення принципів і стандартів обліку й звітності.

Таким чином, консолідація звітності стрімко почала розвиватися в XX ст., що є спричиненим бурхливим розвитком холдингового бізнесу та відсутністю перешкод щодо застосування нових методів обліку й складання фінансової звітності. Із розширенням кола користувачів консолідованої звітності, стрімким розвитком фінансово-

го ринку та наявністю великого приватного бізнесу зростає потреба в удосконаленні організаційно-методичних засад підготовки такої звітності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Онищенко В. П. Методика та організація консолідованої фінансової звітності: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2008. 21 с. **3.** Семчук І. В. Консолідована фінансова звітність групи підприємств: організаційно-методичні засади формування і контролю: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2010. 20 с. **4.** Модеров С. В. Совместимая финансовая отчетность: логика и техника построения: автореф. дис. … канд. экон. наук: 08.00.12. Санкт-Петербург, 2014. 27 с. **5.** Алиев З. М. Формирование консолидированной финансовой отчетности холдингов в соответствии с международными стандартами финансовой отчетности: автореф. дис. … канд. экон. наук: 08.00.12. М., 2011. 28 с.

УПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

УДК [657.6:006.35] (477)

Ващук Т. Ю.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Доведено необхідність упровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, їх позитивний вплив на бухгалтерський облік та фінансову звітність. Проаналізовано цілі їх упровадження в нашій країні, а також визначено проблеми, із якими зіткаються підприємства після впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, фінанси, облік, звіт, звітність, фінансова звітність, бухгалтерський облік, Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).*

Аннотация. *Доказана необходимость внедрения международных стандартов финансовой отчетности в Украине, их положительное влияние на бухгалтерский учет и финансовую отчетность. Проанализированы цели их внедрения в нашей стране, а также определены проблемы, с которыми сталкиваются предприятия после внедрения Международных стандартов финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, финансы, учет, отчет, отчетность, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО).*

Annotation. *The necessity of implementing IFRS in Ukraine, their positive impact on the accounting and financial reporting. Analyzed the purpose of their introduction in the country, and also the problems with which zitkayutsya company after the introduction of International Financial Reporting Standards.*

Keywords: *enterprise, manufacturing, finance, accounting, report, reporting, financial reporting, International Financial Reporting Standards (IFRS).*

Факторами, що стримують залучення іноземного капіталу до економіки країни, є якість наданої фінансової інформації, її повнота й прозорість. Нині склалася ситуація, за якої служби фінансового менеджменту українських підприємств не завжди мають необхідні знання для обробки фінансової інформації, що надається їм іно-

© Ващук Т. Ю., 2016

земними компаніями. В іноземних суб'єктів викликає труднощі розгляд фінансової звітності, складеної за українськими стандартами.

Питання уніфікації вітчизняного бухгалтерського обліку, його стандартизації та гармонізації із міжнародними стандартами фінансової звітності досліджують Нишенко Н., Петрук О., Голов С., Каменська Т., Жук В., Смоленюк П., Федун С., Бойчук А., Сопко В. та ін.

Метою написання статті є розгляд проблем, із якими стикаються суб'єкти господарювання за впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності, а також розробка заходів, які сприятимуть подоланню цих проблем.

Процеси глобалізації економіки характеризуються принциповими змінами економічних взаємовідносин між країнами, фінансовими системами, а також правил ведення та механізмів бізнесу. Нині суб'єкти господарювання України отримують нові можливості для експорту й імпорту товарів, капіталів, робочої сили, надання різноманітних послуг на зовнішніх ринках, здійснення науково-технічної, науково-виробничої діяльності в кооперації з іноземними суб'єктами, для підготовки фахівців за кордоном, здійснення міжнародних фінансових, кредитних та інших операцій на території України й за її межами. Саме впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності сприяє реалізації цих можливостей.

Процеси гармонізації та стандартизації фінансової звітності почалися в світовій економіці на початку 70-х років XX століття та тривають донині. Міжнародні стандарти фінансового обліку дозволено в 25 країнах, обов'язковими до використання вони є в 91 країні, обов'язковими для деяких підприємств – у 6 країнах [3].

Система бухгалтерського обліку, що нині є застосовуваною в Україні, ґрунтується на міжнародних стандартах, методологічно й методично забезпечує створення інформаційної бази діяльності суб'єктів господарювання. При цьому вона враховує національні правові норми підприємницької діяльності. Однак, положення (стандарти) бухгалтерського обліку істотно відрізняються від міжнародних і не відповідають усім вимогам до розкриття інформації та методології обліку міжнародних стандартів. Тому стратегічним завданням реформування бухгалтерського обліку в Україні є перехід до застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності, які є визнаними одним з інструментів, що сприяють поліпшенню інвестиційного клімату, а також підвищенню довіри до українських підприємств із боку іноземних інвесторів (рис. 1) [3].

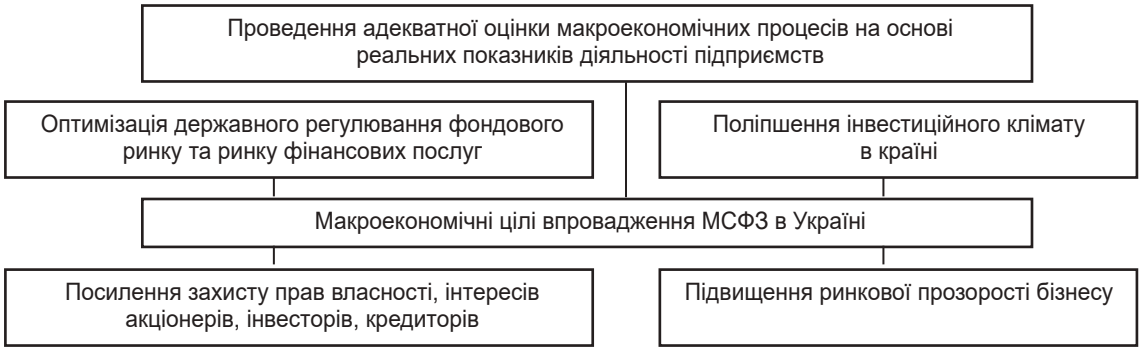

Рис. 1. **Макроекономічні цілі впровадження МСФЗ в Україні**

Істотним кроком у напрямі реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності на базі міжнародних стандартів став Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»» від 12.05.2011 р. Згідно із цим Законом в Україні Міжнародні стандарти фінансової звітності застосовують компанії, законодавчо зобов'язані складати фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами; публічні акціонерні товариства, банки, страховики, а також підприємства, перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України.

До Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) належать:

- Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS);
- Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (IAS);
- Інтерпретації, розроблені Комітетом з інтерпретації Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRIC) або колишнім Постійним Комітетом з інтерпретації (SIC) [2].

В Україні складання фінансової звітності має свої особливості, що є пов'язаними з економічною ситуацією в країні, відсутністю комплексної законодавчої бази та методології ведення бухгалтерського обліку й складання звітності, наявністю значного за масштабами тіньового сектора економіки, ухиленнями від оподаткування та багатьма іншими факторами.

Особливостями переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності суб'єктів господарювання України є:

– вимоги прозорості й достовірності відображення господарських операцій не підтримують компанії, що мають тіньові грошові потоки, здійснюють незаконні фінансово-господарські операції;

– зміна багатьох статей звітності та фінансових показників за умови переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності не завжди є вигідною для компанії;

– несумісність завдань, що ставлять власники підприємства перед службами фінансового менеджменту;

– зростання навантаження на бухгалтерський апарат через необхідність складання звітності згідно із Міжнародними стандартами фінансової звітності та ведення обліку за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;

– необхідність залучення істотних фінансових, кадрових і консалтингових ресурсів;

– часовий фактор впровадження МСФЗ.

Кожна компанія, що запроваджує Міжнародні стандарти фінансової звітності, має здійснити:

– повну інвентаризацію рахунків обліку для побудови ефективної системи управління;

– визначити господарську, фінансову, кадрову й управлінську політику компанії;

– зміну всіх процесів, систем і організаційної структури обліку та звітності.

Основними недоліками існуючих в Україні положень (стандартів) бухгалтерського обліку є відсутність прозорості й зрозумілості, економічної логіки, реальних принципів оцінювання й переоцінювання активів, послідовності облікової політики, неупередженості ведення бухгалтерського обліку, складання звітності, відображення господарських операцій відповідно до їх сутності й економічної реальності, недостатній зв'язок із міжнародними правовими нормами [6].

Підприємства, що використовують МСФЗ, зіткаються з тим, що складання фінансової звітності за міжнародними стандартами відбувається паралельно з веденням обліку за національними стандартами. Слід зазначити, що значну частину робочого часу бухгалтери витрачають на ведення податкового обліку, який, незважаючи на певне зближення останнім часом із бухгалтерським обліком, формується за своїми правилами. Бухгалтери підприємств часто просто не можуть приділяти належну увагу питанням упровадження МСФЗ, а керівництво підприємств із різних причин не вважає за доцільне створювати для цього окремий підрозділ або розширювати штат працівників.

Однією з основних проблем, що стримують процес поширення МСФЗ на підприємствах України, є гостра нестача фахівців відповідної класифікації. На відміну від існуючої нормативної бази, МСФЗ викладено у такий спосіб, що вони не містять детальних інструкцій, є гнучкими.

Бухгалтер має вміти на основі стандартів оцінювати господарську операцію, аналізувати, робити висновки, приймати рішення про вибір певних методик. Може здатися, що судження бухгалтера є суб'єктивним, але суб'єктивне судження, засноване на грамотному аналізі ситуації, є професійним. Тому підприємства мають приділяти значну увагу навчанню та сертифікації своїх фахівців.

Важливо зазначити, що МСФЗ суперечать деяким положенням українського законодавства. Українським законодавством визначено, що проміжна звітність є складовою балансу та звіту про фінансові результати. За МСФЗ це мають бути хоча б короткі, але п'ять форм звітності. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» не дозволяє формувати проміжну фінансову звітність за МСФЗ. Існують також деякі складності з валютою звітності. Ст. 5 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» визначено, що бухгалтерський облік і фінансова звітність складаються в грошовій одиниці України – гривні. Згідно з українським законодавством, гривня не може бути переведена в іншу валюту при поданні звітності.

Таким чином, адаптування фінансової звітності до положень, принципів і вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності є здійснюваним для виходу на світові ринки. Нині МСФЗ є ефективним інструментом європейської інтеграції й частиною сталого економічного розвитку для України. Більша прозорість і відкритість фінансової звітності показує реальний фінансовий стан суб'єктів господарювання, надає чітке уявлення про його інвестиційну привабливість. Використання МСФЗ є очевидною перевагою для багатьох підприємств і користувачів фінансової звітності. Процес запровадження МСФЗ має бути поступовим і цілеспрямованим. Необхідно розробити такі нормативно-правові засади та методологічні підходи, які б надавали можливості усунути недоліки вітчизняної системи обліку, удосконалити методику ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Нишенко Н. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2008. 20 с. **2.** Петрук О. М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку. Житомир: ЖДТУ, 2007. 448 с. **3.** Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. Київ: Центр навч. літ., 2007. 522 с. **4.** Лоханова Н. О. Реформування системи бухгалтерського обліку і звітності в Україні: реалії, проблеми перспективи. *Вісник соціально-економічних досліджень.* 2012. Вип. 2. С. 132–137. **5**. Про затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: Закон України 31.03.1999 № 87 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0391-99. **6.** Михайличенко Р. О. Досвід країн пострадянського простору у процесах адаптації до міжнародних стандартів фінансової звітності. URL: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2014-2/doc/3/08.pdf.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ

УДК 657(477)

Вернигора А. Р.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні, визначено основні проблеми. Проаналізовано недоліки організації облікового процесу та його державного регулювання, а також основні аспекти переходу на міжнародні стандарти. Розглянуто проблеми, що виникають через змінюваність нормативно-правової бази в сфері обліку й невідповідність бухгалтерського та податкового законодавства. Запропоновано й обґрунтовано шляхи вирішення проблем задля вдосконалення обліку й звітності в Україні.*

Ключові слова: *підприємство, фінанси, облік, звітність, фінансова звітність, бухгалтерський облік, державне регулювання, податкове законодавство, бухгалтерське законодавство.*

Аннотация. *Исследовано современное состояние бухгалтерского учета в Украине, определены основные проблемы. Проанализированы недостатки организации учетного процесса и его государственного регулирования, а также основные аспекты перехода на международные стандарты. Рассмотрены проблемы, возникающие из-за изменений нормативно-правовой базы в сфере учета и несоответствия бухгалтерского и налогового законодательства. Предложены и обоснованы пути решения проблем для совершенствования учета и отчетности в Украине.*

Ключевые слова: *предприятие, финансы, учет, отчетность, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, государственное регулирование, налоговое законодательство, бухгалтерское законодательство.*

Annotation. *The current state of accounting in Ukraine, the main problem. Analyzes the shortcomings of an organization and its process of government regulation and the basic aspects of the transition to international standards. The problems arising from the variability of the legal framework in the field of accounting and financial and non-compliance with tax laws. A reasonable and solutions to problems in order to improve accounting and reporting in Ukraine.*

Keywords: *enterprise, finance, accounting, reporting, financial reporting, government regulation, tax laws, accounting laws.*

Бухгалтерський облік є важливою складовою економічного життя будь-якої держави. Методика ведення сучасного бухгалтерського обліку в Україні не є досконалою. Для надання суб'єктам господарювання для при-

© Вернигора А. Р., 2016

йняття рішень повної, правдивої й неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства методика ведення бухгалтерського обліку потребує значної модернізації.

Організація бухгалтерського обліку є важливим елементом ефективного функціонування підприємства. Характерним для бухгалтерського обліку є системний і безперервний процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Питання сучасного стану й розвитку бухгалтерського обліку досліджують Бутинець Ф. Ф., Валуєв В. І., Вернтц В. В., Жук В. М., Литвин Ю. Я., Серебрянський Д. М., Смирнов О. М., Тимофєєв В. М., Турянський Ю. І., Палій В. Ф., Герасименко С. С., Єпіфанов А. О., Островерх Р. Е. та ін. Зважаючи на постійні зміни в економіці, зміни інформаційного простору, а також зростання значення організації бухгалтерського обліку для підприємства важливість назрілих питань бухгалтерського обліку важко переоцінити.

Нині немає потреби доводити, що недоліки в теорії будь-якої економічної науки або ігнорування основних її положень обертається на практиці величезними втратами. Дані обліку надають можливості користувачам отримувати повну картину діяльності підприємства. Якщо ж на підприємстві функціонує недосконала система обліку, то користувачі отримуватимуть недостовірну й викривлену інформацію про господарські процеси та фінансовий стан господарюючого суб'єкта. Це, у свою чергу, може призвести, з одного боку, до втрати підприємством потенційних інвесторів, покупців, замовників, а з іншого – до санкцій і штрафів з боку податкових органів [1].

Основними проблемами розвитку бухгалтерського обліку в Україні є:

– організації бухгалтерської служби, що полягає в нестачі та недосконалості технічних засобів обліку та недостатньому рівні кваліфікації окремих працівників;

– організації облікового процесу: затримка між поданням звітних даних та іншої отриманої інформації й моментом її використання, що не сприяє підвищенню економічної ефективності діяльності підприємств; громіздкість методів ведення бухгалтерського обліку; неправильний вибір організації облікової праці та форми ведення бухгалтерського обліку на підприємстві;

– державного регулювання бухгалтерського обліку;

– невирішеним є питання щодо дотримання міжнародних стандартів: немає чітко сформованої відповіді на питання, за якими стандартами мають працювати вітчизняні підприємства, за національними чи міжнародними, яким із них слід віддавати перевагу;

– через суперечності між бухгалтерським і податковим обліком [2].

Сучасний облік потребує певного реформування, тобто нині необхідним є створення такої моделі бухгалтерського обліку, яка б реально відображала господарську й фінансову діяльність підприємств України [3].

Вважаємо за необхідне задля вдосконалення вітчизняної системи обліку та звітності вирішити низку проблемних питань. В Україні потрібно створити систему неперервної професійної освіти бухгалтерських кадрів, реалізувати програми сертифікації бухгалтерів і аудиторів, які б відповідали міжнародним вимогам, а саме стандартам освіти Міжнародної федерації бухгалтерів. Необхідним є впровадження раціональних схем документообігу, що дозволять із найменшими затратами трудових, матеріальних і фінансових ресурсів забезпечити своєчасне виконання поставлених завдань. Важливими також є розробка й застосування новітніх комп'ютерних програм бухгалтерського обліку, які нададуть можливості максимально пришвидшити процес збирання, реєстрації, групування, обробки й узагальнення обліково-економічної інформації [5].

Доцільним є введення спеціального державного органа, який має займатися наданням консультацій підприємствам щодо організації бухгалтерського обліку й узгодження методів визначення даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності.

Нині склалася ситуація, коли стандарти фінансової звітності встановлює Міністерство фінансів України, але їх дотримання держава не контролює. Тому стосовно достовірності й правильності звітної бухгалтерської інформації доводиться покладатися тільки на сумлінність бухгалтера. Відтак необхідно внести відповідні зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». На сучасному етапі дуже важливо чітко визначити, який інститут несе відповідальність за регулювання бухгалтерського обліку в країні. Також слід внести зміни до повноважень Міністерства фінансів та Державної служби статистики або ж створити окремий регуляторний орган, повноваженням якого мала б бути повна відповідальність за облікову сферу в Україні [6].

Ще один спектр проблем є пов'язаним із визначенням оптимальної адекватності системи бухгалтерського обліку та звітності щодо реалізації податкової політики держави. Така адекватність є одним із важливих аспектів загальнодержавної облікової політики, оскільки надає можливості максимально реалізувати інтереси як держави, так і суб'єктів господарювання, а також забезпечити ефективне регулювання ринкових відносин.

Тільки в Україні існують суперечності між показниками бухгалтерського та податкового обліку, що ускладнює роботу як бухгалтерів, так і працівників податкової. В той час як у економічно розвинених країнах існує

взаємозв'язок між бухгалтерським обліком і механізмом оподаткування, від істотного впливу податкових вимог на систему обліку до незалежного співіснування обох систем.

Важливим також є узгодження фінансової звітності й облікових процесів підприємницької та непідприємницької діяльності з положеннями міжнародних стандартів. Перехід на Міжнародні стандарти фінансової звітності має стати суттєвою допомогою бухгалтерам у веденні обліку, складанні звітності й наданні швидкої та достовірної інформації користувачам [7].

Застосування міжнародних стандартів до вітчизняної системи бухгалтерського обліку має бути не метою реформування бухгалтерського обліку в Україні, а однією з найважливіших умов її досягнення, механізмів забезпечення інтересів користувачів у отриманні якісної інформації, яка надає правдиву й цілісну картину фінансового стану та результатів діяльності суб'єкта господарювання.

Для здійснення успішної трансформації НП(С)БО у МСФЗ необхідно визначити суб'єкт влади, який буде відповідальним за впровадження міжнародних стандартів, організувати заходи щодо перепідготовки кадрів і вдосконалення їх кваліфікації.

Таким чином, вирішення визначених проблем істотно прискорить процес реформування системи бухгалтерського обліку та звітності в Україні, сприятиме переходу до міжнародних стандартів обліку, надасть можливості уникнути неадекватних оцінок облікової інформації на підприємствах.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Гладких Т. В. Проблеми організації бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: монографія/за ред. О. М. Губачової. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009. 364 с. **2.** Мартиненко П. Ю. Основні проблеми розвитку бухгалтерського обліку в Україні та шляхи їх подолання. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/63590.doc.htm. **3.** Портна К. Л., Журба Т. С. Сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні // Матеріали VII наук.-практ. конф. «Спецпроект: аналіз наукових досліджень» (Дніпропетровськ, 14–15 червня 2012 р.). Дніпропетровськ, 2012. Т. 7. С. 65–69. **4.** Кузьмінський Р. Реформування бухгалтерського обліку. *Актуальні проблеми бухгалтерського обліку.* 2006. № 8. С. 59–63. **5.** Островерха Р. Е. Шляхи удосконалення організації облікового процесу. *Сталий розвиток економіки.* 2010. № 1. С. 178–179. **6.** Жук В. М. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку і їх вирішення. *Фінанси України.* 2009. № 7. С. 100–113. **7.** Алєксєєва В. О., Клименко С. О. Проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. *Економічні науки.* 2013. Вип. 10 (3). С. 10–14.

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ЗА УМОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ

УДК 657:004

Віннікова А. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основи організації облікового процесу за умов функціонування системи автоматизованої обробки інформації. Обґрунтувано необхідність застосування інформаційних систем для зниження ймовірності виникнення помилок і підвищення ефективності в процесі ведення бухгалтерського обліку. Визначено, які типи організації інформаційних систем бухгалтерського обліку є використовуваними на підприємствах.*

© Віннікова А. В., 2016

Ключові слова: *підприємство, виробництво, фінанси, облік, бухгалтерський облік, інформація, обліковий процес, автоматизована обробка, інформаційні системи.*

Аннотация. *Рассмотрены основы организации учетного процесса в условиях функционирования системы автоматизированной обработки информации. Обоснована необходимость применения информационных систем для снижения вероятности возникновения ошибок и повышения эффективности в процессе ведения бухгалтерского учета. Определено, какие типы организации информационных систем бухгалтерского учета используются на предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, финансы, учет, бухгалтерский учет, информация, учетный процесс, автоматизированная обработка, информационные системы.*

Annotation. *Considered basis for the organization of accounting process conditions for the functioning of the automated processing. Justifying the need to use information systems to reduce the likelihood of errors and increase efficiency in the process of accounting. Determined what types of organizations accounting information systems are used in the workplace.*

Keywords: *enterprise, manufacturing, finance, accounting, information, accounting processes, automated processing, information systems.*

Розширенням діяльності українських підприємств на міжнародних ринках зумовлено потребу модифікації не лише методології, а й організації бухгалтерського обліку згідно із міжнародною теорією та практикою.

Дослідженням особливостей розвитку й упровадження інформаційних систем у процесі ведення бухгалтерського обліку займаються Бутинець Ф. Ф., Писаревська Т. А., Береза А. М., Терещенко Л. О., Лучко М. Р. та ін. Однак, слід сказати, що це питання й донині залишається недостатньо дослідженим.

Метою написання статті є визначення особливостей системи організації облікового процесу за умов формування автоматизованої системи обробки інформації.

За сучасних умов на підприємствах здійснюється велика кількість операцій, що є підтвердженими первинними документами. Потім ці документи бухгалтер має обробити, систематизувати й узагальнити. Щоб зменшити кількість монотонної роботи з паперами, використовують системи автоматизованої обробки інформації. Ці системи не тільки допомагають обробити первинну інформацію, а й надають можливості здійснювати обмін інформацією між управлінськими відділами, що забезпечує розширення співпраці та швидкість прийняття рішень. За умов функціонування системи автоматизованої обробки інформації створюються автоматизовані робочі місця, що й забезпечує доступ до цих інформаційних систем.

У процесі ведення бухгалтерського обліку за умов автоматизованої обробки інформації весь процес відбувається в чотири етапи.

1. Усі господарські операції, що є здійснюваними підприємством, оформляються за допомогою документів. На основі цих документів формують бухгалтерські проведення, які бухгалтер може виконувати вручну, але це може спричинити виникнення помилок, а також вимагає суттєвих затрат часу.

2. Формується книга обліку господарських операцій, яка містить хронологічно впорядковані бухгалтерські проведення, які було виконано на першому етапі.

3. Формуються реєстри бухгалтерського обліку, внутрішня звітність, у якій узагальнено інформацію про рух коштів і джерел на рахунку бухгалтерського обліку, а також зовнішня звітність.

4. Обліковий період закривають і виконують формування архіву облікових даних [1].

Щоб здійснювати автоматизовану обробку інформації на цих етапах, на підприємствах створюють автоматизовані робочі місця.

Автоматизоване робоче місце (далі – АРМ) спеціаліста є інструментом раціоналізації й інтенсифікації управлінської діяльності. Професійні АРМ є автономними робочими місцями, інтелектуальними терміналами великих електронних обчислювальних машин, робочими станціями в локальних мережах – основним інструментом спілкування людини з інформаційними системами. Автоматизовані робочі місця мають відкриту архітектуру й є легко пристосовуваними.

За організаційною структурою управління автоматизовані робочі місця поділяють на автоматизовані робочі місця керівника, а також автоматизовані робочі місця управлінського працівника середнього й оперативного рівнів. Із застосуванням автоматизованих робочих місць користувачі можуть швидко вирішувати поточні задачі, вводити дані, вести контроль, здійснювати обробку інформації, визначати достовірність інформації, виводити й передавати її каналами зв'язку [2].

Якщо облік є здійснюваним автоматизовано, управлінський персонал працює безпосередньо над здійсненням функцій обліку, контролю й аналітики, складає у визначеному порядку бухгалтерську звітність, збирає, реєструє й готує первинну інформацію, а потім передає її системі обробки даних [1].

Основні типи організації інформаційних систем бухгалтерського обліку та їх застосування на різних видах підприємств подано на рис. 1 [4–6].

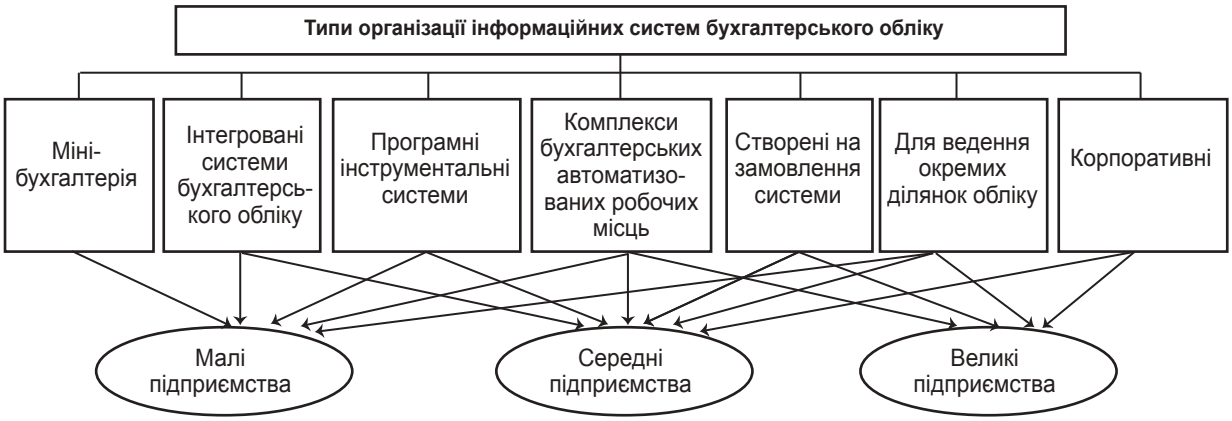

Рис. 1. **Типи організації інформаційних систем бухгалтерського обліку для різних видів підприємств**

Міні-бухгалтерію раціонально використовувати на малих підприємствах. За її допомогою можна здійснити синтетичний і нескладний аналітичний облік. До таких програмних засобів належать «1С-Бухгалтерія», «Інфо-Бухгалтер», «Фінанси без проблем», «Головний бухгалтер» та ін.

Інтегровані системи бухгалтерського обліку побудовано на основі записів, які показують інформацію за різними розділами, здійснюють інтеграцію до всіх розділів обліку. Зрозуміло, що ці програмні засоби діють як один виконуючий модуль, що є ядром інформаційної системи бухгалтерського обліку. Такі програмні засоби використовують переважно для невеликих підприємств, але, на відміну від програмних засобів міні-бухгалтерії, для них характерною є розвинена реалізація функцій натурально-вартісного й інвентарного обліку і більша глибина аналітичного обліку. До цього класу програмних засобів належать інформаційні системи «Інтегратор», «Галактика», «Інфін», «Парус» та ін. [3].

Програмні інструментальні системи надають можливості користувачам власноруч конструювати систему обробки облікових даних, здійснювати опис необхідних розрахункових алгоритмів, макетування спеціальною формальною мовою введення висновків за первинною й вихідною інформацією. Для інструментальних систем, як і для інтегрованих інформаційних систем, характерною є загальна модель бухгалтерського обліку, що не виділяє явно специфіку окремих ділянок.

До комплексу бухгалтерських автоматизованих робочих місць належать окремі автоматизовані робочі місця бухгалтера (далі – АРМБ) й у деяких випадках інформаційні підсистеми. Але більша частина комплексів між собою не є пов'язаними й працюють локально. До комплексу бухгалтерських автоматизованих робочих місць належать інформаційні системи «FinExpert», «Бест», «1С Бухгалтерія», «Бухоблік-Фінанси-Бізнес», «ФінЕко» та ін.

Створені на замовлення системи є комплексом програмних засобів, до яких належать комплекси АРМБ й інструментальні засоби, що є створеними відповідно до вимог і умов певного замовника.

Локальні автоматизовані робочі місця бухгалтера є використовуваними для вирішення окремих завдань обліку, вони не є пов'язаними між собою й здійснюють виконання окремих необхідних для підприємства функцій.

Для корпоративних інформаційних систем характерною є комплексна автоматизація завдань аналізу, обліку, аудиту й контролю із застосуванням інших систем управління, що діють на підприємствах. Взаємодія різних бізнес-процесів є забезпечуваною гнучкою побудовою програмних модулів. Корпоративні інформаційні системи складаються з комплексу взаємопов'язаних автоматизованих робочих місць бухгалтера із використанням розподіленої системи обробки даних [4–6].

Таким чином, за сучасних умов для здійснення бухгалтерського обліку доцільно застосовувати автоматизовані системи обробки інформації. За умови використання автоматизованих робочих місць бухгалтера процес обліку є організованим як послідовний взаємозв'язок робочих місць, до яких належать робочі місця бухгалтера й інших працівників, які пов'язані зі здійсненням бухгалтерського обліку. На цих робочих місцях є здійснюваними формування й обробка інформації, що потім передається через канали зв'язку іншим підрозділам для подальшого опрацювання. Існують різні типи організації інформаційних систем бухгалтерського обліку, тому підприємства можуть вибрати той, що є найзручнішим саме для них. Створення автоматизованих робочих місць надає можливості зменшити кількість монотонної роботи з паперами й зекономити час, а відтак підвищити ефективність діяльності в цілому.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. Київ: КНЕУ, 2000. 260 с. **2.** Терещенко Л. О., Матієнко-Зубенко І. І. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2004. 187 с. **3.** Береза А. М. Основи створення інформаційних систем. Київ: КНЕУ, 2001. 214 с. **4.** Бутинець Ф. Ф., Івахненков С. В., Давидюк Т. В., Шахрайчук Т. В. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2002. 544 с. **5.** Лучко М. Р., Хорунжак М. Н. Організація інформаційних систем і технологій обліку в бюджетних установах: навч. посіб. Тернопіль: Видавець Стародубець В. О., 2002. 178 с. **6.** Писаревська Т. А. Інформаційні системи в управлінні персоналом та економіці праці. Київ: КНЕУ, 2006. 284 с.

БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

УДК 657.37

Водолазський З. В.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Доведено важливість бухгалтерської звітності для нормального функціонування підприємства. Визначено основні показники успішного ведення бізнесу. Досліджено основні види економічної інформації, охоплювані звітністю підприємства. Проаналізовано методи підвищення ефективності діяльності підприємства із урахуванням наведених у бухгалтерській звітності результатів.*

Ключові слова: *підприємство, облік, звітність, фінансова звітність, бухгалтерський облік, бухгалтерська звітність, баланс, прибуток, активи, пасиви.*

Аннотация. *Доказана важность бухгалтерской отчетности для нормального функционирования предприятия. Определены основные показатели успешного ведения бизнеса. Исследованы основные виды экономической информации, входящие в отчетность предприятия. Проанализированы методы повышения эффективности деятельности предприятия с учетом приведенных в бухгалтерской отчетности результатов.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, отчетность, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, бухгалтерская отчетность, баланс, прибыль, активы, пассивы.*

Annotation. *The significance of accounting for the normal functioning of the company. The main indicators of a successful business. The basic kinds of economic information covered by the reporting company. The methods of increasing the efficiency of the company, taking into account the above-reporting results..*

Keywords: *enterprise, accounting, reporting, financial reporting, financial statements, balance, profit, assets, liabilities.*

Бухгалтерський облік забезпечує об'єктивне сприйняття діяльності підприємства та його фінансово-майнового стану. Аналіз фінансово-майнового стану здійснюють за допомогою бухгалтерського балансу, що містить інформацію про активи, зобов'язання й власний капітал підприємства, а також інформацію про ресурсну базу, що надає можливості власникам контролювати грошові потоки для отримання прибутку надалі. Стан власного капіталу підприємства надає можливості оцінити потребу в фінансових ресурсах надалі, ефективність діяльності, платоспроможність перед потенційними кредиторами, а також провести розрахунки перерозподілу прибутку наприкінці звітного періоду. За даними бухгалтерського балансу розраховують велику кількість необхідних для оцінювання ефективності діяльності підприємства показників: ліквідність, автономність, платоспроможність тощо.

© Водолазський З. В., 2016

Проблеми бухгалтерського обліку на підприємствах досліджують Валуєв Б. І., Верига Ю. А., Ганяйло О. М., Кірейцев Г. Г., Кужельний М. В., Мних Є. В., Олійник С.О., Шевчук В. О. та ін.

Метою написання статті є аналіз економічного значення бухгалтерської звітності для підвищення ефективності діяльності підприємства, а також для прийняття управлінських рішень.

У ринковій економіці бухгалтерська звітність відіграє важливу роль, оскільки є одним з основних джерел інформації для багатьох груп користувачів. Зміст і структура бухгалтерської звітності останнім часом зазнали істотних змін. Звітність наблизилася за своїми параметрами до міжнародних вимог, але процес її вдосконалення як на вітчизняному, так і міжнародному рівнях є ще не завершеним.

Структура бухгалтерського балансу в Україні є призначеною не лише для відображення стану господарських засобів і джерел їх формування на певну дату, а й для отримання інформації, що є необхідною для прийняття управлінських рішень менеджментом підприємства. Звітність складається також для зовнішніх користувачів – статистичних, податкових, фінансових органів, а також для інвесторів.

Відповідно до ст. 11 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» баланс разом зі звітом про фінансові результати, звітом про рух грошових коштів, звітом про власний капітал і примітками до звітів визнано фінансовою звітністю підприємства.

Оперативне управління діяльністю підприємства вимагає достовірних і точних даних щодо стану господарюючого суб'єкта, засобів виробництва, їх складу й розміщення, а також щодо джерел формування активів і цільового їх призначення. Баланс – це результат професійних розрахунків фахівців, що є інструментом для визначення економічного стану підприємства, необхідним для поточного й довготривалого планування діяльності.

Для визначення фінансового результату діяльності підприємства використовують баланс, за допомогою якого розраховують фінансові коефіцієнти. Ці коефіцієнти визначають рентабельність, ліквідність, платоспроможність і кредитоспроможність підприємства. Фінансовий аналіз проводять для своєчасного виявлення й ліквідації недоліків діяльності підприємства. За проведення такого виду аналізу та виявлення відхилень керівництво починає пошук резервів зміцнення свого фінансового стану [1].

Зміст і структуру балансу встановлює П(с)БО 2 «Баланс». Обов'язковою для розрахунку є фінансова звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів підприємства й інші показники діяльності за звітний період. Стандарти складання цієї форми звітності є регламентованими національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку – нормативно-правовими актами, затвердженими Міністерством фінансів України. У процесі проведення щорічного аналізу бухгалтерської звітності можна простежити динаміку розвитку підприємства, його економічний стан. Своєчасний і правильно складений баланс надає можливості кожному керівнику, ураховуючи позитивні й негативні сторони діяльності підприємства, свідомо вести господарство та пошук внутрішніх резервів [2].

Бухгалтерський баланс надає можливості розрахувати вартість власних оборотних активів для здійснення поточного контролю їх використання. Надана в балансі інформація щодо матеріальних ресурсів, які є на підприємстві, надає можливості оптимізувати використання грошових коштів на закупівлю й виробництво сировини та матеріалів [3].

Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої й неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату для прийняття ефективних економічних рішень. Для оцінювання фінансового стану підприємства необхідною є інформація, яку можна отримати з балансу [3].

Для кращого розуміння користувачем звітної інформації вона має бути:

– доступною й розрахованою на однозначне її тлумачення;

– доречною, впливати на прийняття рішень користувачами, надавати можливості вчасно оцінити минулі, поточні й майбутні рішення, підтвердити чи скоригувати попередні оцінки користувача;

– достовірною, не містити помилок чи неточностей, що можуть вплинути на висновки користувача;

– порівняльною, надавати можливості користувачам порівнювати інформацію з балансу за різні періоди та різних підприємств [3; 4].

Згідно зі ст. 12 П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Звітність підприємства складають на кінець останнього дня звітного періоду. Для забезпечення порівнянності даних у балансі підприємства наводять дані на початок і кінець звітного періоду (у квартальних балансах) та на кінець звітного року [4].

Датою подання фінансової звітності для підприємства вважають день фактичної її передачі за належністю, а в разі надсилання її поштою – дату одержання адресатом звітності, що є зазначеною на штемпелі підприємства зв'язку, яке обслуговує адресата. Якщо дата подання звітності припадає на неробочий день, термін подання переноситься на перший після вихідного робочий день. Перед складанням річної фінансової звітності обов'язковим є проведення інвентаризації активів та зобов'язань підприємства. Підприємства, що мають дочірні підприємства,

крім фінансових звітів про власні господарські операції, подають консолідовану фінансову звітність власникам (засновникам) у визначені ними терміни, але не пізніше 45 днів після закінчення звітного кварталу.

Таким чином, кінцевим етапом бухгалтерського обліку є складання фінансової звітності, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Бухгалтерська звітність є однією з основних складових фінансового аналізу, необхідною для своєчасного виявлення помилок і недоліків діяльності господарюючого суб'єкта. Оперативне управління фінансовими потоками підприємства, що передбачає своєчасне прийняття управлінських рішень, є запорукою успішної діяльності кожного підприємства. Існують умови для аналізу бізнесу за певний період, що надає можливості простежити економічний розвиток у динаміці. Для прийняття правильних управлінських рішень користувачу потрібний певний багаж знань, умінь і навичок для свідомого сприйняття економічної ситуації на підприємстві.

Науковий керівник – старший викладач Доценко Н. С.

Література: 1. Джога Р. Т. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2011. 250 с. **2.** Кулик В. А. Бухгалтерський баланс та його використання в процесі прийняття економічних рішень на підприємствах АПК. Київ: КНЕУ, 2014. 248 с. **3.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **4.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» (Форма № 1): Закон України від 31.03.1999 № 87 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99. **5.** Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 526 с.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

УДК 33.021:336.5

Войкова О. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано сутність облікової політики підприємства як вагомої складової облікового процесу. Визначено особливості формування обліку витрат із урахуванням положень нормативно-правових і законодавчих актів. Доведено важливість вибору облікової політики у прийнятті зважених управлінських рішень.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, витрати, облік, звітність, фінансова звітність, бухгалтерський облік, облікова політика, управлінські рішення.*

Аннотация. *Проанализирована сущность учетной политики предприятия как важной составляющей учетного процесса. Определены особенности формирования учета расходов в свете положений нормативно-правовых и законодательных актов. Доказана важность выбора учетной политики в принятии взвешенных управленческих решений.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, расходы, учет, отчетность, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, учетная политика, управленческие решения.*

© Войкова О. О., 2016

Annotation. *The essence of accounting policies as an essential part of the process. The features of formation of cost accounting with regard to the provisions of normative and legal acts. The significance of the choice of accounting policies in making management decisions suspended.*

Keywords: *enterprise, production, costs, accounting, reporting, financial reporting, accounting policies, management decisions.*

Питання вибору підприємством облікової політики задля оптимізації власних облікових процесів є для підприємства надзвичайно важливим. Воно стосується правильного оформлення обліку витрат, адже саме від цього показника залежать результати господарської діяльності, а також зваженість управлінських рішень керівництва.

Сутність і порядок формування облікової політики, її місце в інформаційно-обліковій системі підприємства та проблемні питання правильності оформлення обліку витрат із урахуванням специфіки діяльності і чинних нормативно-правових актів досліджують Бутинець Ф. Ф., Давидюк Т. В., Малюга Н. М., Чижевська Л. В., Житний П. Є., Кучеренко Т. Є., Лень В. С., Верига Ю. А., Кулик В. А. та ін.

Метою написання статті є визначення особливостей формування обліку витрат у обліковій політиці. Об'єктом дослідження є операції та процеси, пов'язані з їх виникненням та цільовим використанням. Предметом дослідження є витрати підприємства.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що є використовуваними підприємством для складання та подання фінансової звітності [1]. Окрім Закону, правильність ведення облікової політики є регламентованою такими нормативно-правовими актами: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», П(С)БО 16 «Витрати» тощо.

Необхідно зазначити, що об'єктами облікової політики є засоби виробництва, джерела їх утворення, господарські події та фінансові результати, а відтак витрати слід вважати самостійним об'єктом, що потребує належної уваги [2].

В обліковій політиці виокремлено пункт, що уособлює контроль за витратами підприємства – управлінський облік. Правильність ведення цього обліку контролюється підприємством самостійно, із урахуванням П(С)БО 16.

Управлінський облік є процесом виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації й передачі інформації, що є використовуваною управлінською ланкою для планування, оцінювання й контролю всередині підприємства. Управлінський облік є вагомою складовою облікової політики підприємства [3].

Метою управлінського обліку є забезпечення керівництва підприємства робочою інформацією, що є необхідною для планування й контролю діяльності, а надалі – задля прийняття управлінських рішень.

Для правильного ведення управлінського обліку на підприємстві мають бути регламентовані складові витрат як самостійного об'єкта облікової політики й особливості їх обліку. У складі витрат як окремого об'єкта облікової політики виділяють варіанти обліку витрат, системи обліку витрат, перелік об'єктів обліку витрат, перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат, бази розподілу загальновиробничих витрат, варіанти зведеного обліку витрат виробництва, методи обліку витрат і калькулювання собівартості готової продукції, методи оцінювання вибуття запасів, розмір нормальної виробничої потужності, порядок оцінювання залишків незавершеного виробництва, визначення центрів витрат і відповідальності тощо [4].

Не слід забувати, що в правильності ведення обліку витрат підприємством зацікавлені й податкові служби.

Згідно із Податковим кодексом України в обліковій політиці підприємства необхідно окреслити питання щодо переліку та складу статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), що суперечить П(С)БО 16, адже в ньому зазначено, що підприємства мають їх встановлювати самостійно, із урахуванням специфіки власної діяльності.

До виробничої собівартості згідно із П(С)БО 16 належать прямі витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі й постійні розподілені загальновиробничі витрати [5]. Проте, згідно із Податковим кодексом України загальновиробничі витрати не належать до виробничої собівартості і, як наслідок, не розподіляються. Ці витрати є складовими інших витрат того періоду, у якому їх здійснили, за наявності належного документального підтвердження.

Стосовно обліку понесених витрат від браку, у Податковому кодексі України зазначено, що підприємствам надано право самостійно визначати допустимі норми технічно неминучого браку за умови обґрунтування його розміру (для врахування при визначенні об'єкта оподаткування), що надалі необхідно зазначити в окремому внутрішньому наказі [6].

Адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати, фінансові витрати діяльності відображають у податковому обліку, як і в бухгалтерському, керуючись П(С)БО 16, але із урахуванням особливостей витрат подвійного призначення, витрат, що є пов'язаними з нерезидентами, офшорами та витратами, що не на-

лежать до складу витрат відповідно до Податкового кодексу України (суми авансів та витрати, понесені у зв'язку із придбанням товарів (робіт, послуг) та інших матеріальних і нематеріальних активів у фізичної особи – підприємця, що сплачує єдиний податок (окрім витрат у сфері інформатизації)).

Таким чином, облікова політика є регламентованою значною кількістю нормативно-правових і законодавчих актів, які іноді суперечать один одному. Взаємозалежність між вибором облікової політики та прийняттям управлінських рішень стосовно витрат на підприємстві є очевидною: саме від того, які в розпорядчому документі вибрано методи обліку й калькулювання витрат, методи оцінювання та вибуття запасів, ведення управлінського обліку, залежатимуть результати, на основі яких керівництво вирішуватиме важливі питання й прийматиме управлінські рішення задля підвищення ефективності діяльності підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Верига Ю. А., Кулик В. А., Ночовна Ю. О., Іванюк С. Ю. Облікова політика підприємства: навч. посіб. Полтава: ПУЕТ «Центр навч. літ.», 2015. 310 с. **3.** Лень В. С. Управлінський облік: підручник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2015. 328 с. **4.** Житний П. Є. Організаційно-методологічні засади облікової політики підприємства. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2011. № 3. С. 36–38. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **6.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.589

Волошина К. Г.

Студент 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто питання впровадження й ефективної інноваційної діяльності підприємства. Проаналізовано основні напрями впровадження й особливості інноваційної стратегії розвитку підприємства. Досліджено основні результати впровадження інноваційної діяльності на підприємстві.*

Ключові слова: *підприємство, фінанси, економіка, інновація, упровадження, інноваційна діяльність, управління, інноваційна стратегія.*

Аннотация. *Рассмотрены вопросы внедрения и эффективной инновационной деятельности предприятия. Проанализированы основные направления внедрения и особенности инновационной стратегии развития предприятия. Исследованы основные результаты внедрения инновационной деятельности на предприятии.*

Ключевые слова: *предприятие, финансы, экономика, инновация, внедрение, инновационная деятельность, управление, инновационная стратегия.*

Annotation. *The question of introducing innovative and efficient business enterprise. The basic directions of implementation and features innovative development strategy. The basic results of the introduction of innovation in the enterprise.*

Keywords: *enterprise, finance, economics, innovation, implementation, management, innovation strategy.*

© Волошина К. Г., 2016

Якісні зміни в сучасній економіці демонструють значне перегрупування факторів і джерел, що відповідають за економічний розвиток. Перехід до нового типу суспільства й скорочення традиційних ресурсів економічного розвитку змушує переосмислювати основи економічного зростання й висуває на перший план процеси, що є базованими на наукових знаннях, нових технологіях і перспективних ідеях. Саме інноваційна діяльність стає рушійною силою економічного, технологічного, екологічного й соціального розвитку кожного підприємства, що й зумовлює актуальність цієї теми.

Розробка новаторських підходів, упровадження нових принципів інноваційного розвитку й виокремлення внутрішньо-організаційних перешкод, що заважають упровадженню інновацій, є важливими складовими діяльності підприємства.

Метою написання статті є дослідження теоретичних положень і внутрішньо-організаційних перешкод для впровадження інновацій. Об'єктом дослідження є інноваційна діяльність підприємства. Предметом дослідження є принципи подолання бар'єрів на шляху впровадження інновацій.

Дослідженням особливостей управління інноваційним розвитком промислових підприємств займаються багато відомих вчених. Вони акцентують увагу на тому, що в основі сталого й успішного впровадження інноваційної діяльності на підприємстві має бути інноваційна стратегія. Найгрунтовнішими є дослідження Покропивного С., Фатхутдинова Р., Пономаренко Л., Стадник В., Лебедєва І. та ін.

Батьком поняття «інновація» вважають австрійського вченого Шумпетера Й. У дослідженні «Теорія економічного розвитку» ним запропоновано поняття «нова комбінація». Шумпетер Й. мав на увазі, що покращення якості виробництва відбувається не шляхом дрібних покращень старого устаткування, а через запровадження нових засобів виробництва. Науковцем визначено п'ять основних типів нових комбінацій змін, або інновацій:

- виробництво нового продукту або відомого продукту в новій якості;
- упровадження нового методу виробництва;
- освоєння нового ринку збуту;
- залучення до виробничого процесу нових джерел сировини;
- здійснення реорганізації [1].

У сучасній економічній літературі існує безліч тлумачень терміна «інноваційна діяльність». Проте найчастіше вживаним є визначення, згідно із яким інновацією є певний результат у процесі використання в суспільному виробництві. Згідно із висновками в науковій літературі, залежно від цілей та специфіки аналізованого суб'єкта розрізняють два основні підходи до визначення поняття інновації. Згідно із першим, інновація є кінцевим результатом певного творчого процесу. Згідно із другим підходом інновацією є процес уведення нового виробу, елемента, підходу, принципу замість існуючих. Предметом цих змін можуть бути продукти, технологічні процеси, сировина, організація виробництва та нові ринки збуту.

Розглянемо визначення поняття інновація, які дають сучасні економісти. Пригожин А. визначає інновацію як цілеспрямовану зміну, що вносить у середовище впровадження нові відносно стабільні елементи. Нововведення є процесом, переходом певної системи з одного стану до іншого [2]. Лапін В. визначає інновацію як комплексний процес створення, поширення й використання нового практичного засобу (нововведення) для нової (чи для кращого задоволення вже відомої) суспільної потреби. Разом із тим це є процесом у тій соціальній і речовинній сфері, у якій відбувається життєвий цикл [3]. Багато науковців визначають інновацію як комплексний процес, що відбувається в економічних і соціальних сферах та полягає в розробці й використанні ідей і винаходів для покращення життєдіяльності людей і повнішого задоволення їх потреб. Ці автори розглядають інновацію як розроблену й упроваджену ідею, яка несе в собі новизну чи покращення. Проте існує й протилежна точка зору, згідно із якою інновацію розглядають як певні зміни для створення й покращення техніки, виробництва, організації або будь-якої іншої макроекономічної чи мікроекономічної сфери. Цей підхід визначає інновацію як перехід структури будь-якого явища до нового стану. Він є вужчим, оскільки з точки зору мети створення інновації зміна не завжди є кінцевим результатом, а лише засобом її досягнення.

Нині визначення класиків поняття «інновація» не розкривають уповні його сутності, оскільки швидкість економічного розвитку та постійна трансформація процесів передбачає постійний пошук шляхів вирішення цього питання. Сучасний підхід визначає інновацію як щось нове, що тільки увійшло до вжитку.

Нині економіка України вимагає негайного впровадження інноваційної політики. Застарілі моделі управління, зношені основні фонди більшості підприємств не сприяють розвитку; потрібні швидкі й рішучі дії. Саме інноваційна діяльність є рушійною силою економічного, технологічного, екологічного й соціального розвитку кожного підприємства та економіки держави в цілому.

Для того щоб інновація запрацювала на користь підприємства і стала невід'ємним компонентом його конкурентоспроможності, дослідники пропонують:

- визначити інноваційну стратегію, планувати інноваційні портфелі й заохочувати створення важливої цінності;

– ототожнювати інновацію із діловим менталітетом компанії;

– урівноважити творчість й отримання цінності у такий спосіб, щоб компанія генерувала нові успішні ідеї й водночас отримувала прибуток від своїх вкладень;

– нейтралізувати так звані «організаційні антитіла», що вбивають продуктивні ідеї тільки тому, що ті не вписуються в загальноприйняті норми;

– створювати інновації у вигляді мережі як усередині компанії, так і за її межами, адже сама мережа, а не окремі особистості є основним матеріалом для інновацій;

– корегувати системи параметрів і винагород для того, щоб управляти інновацією [4].

Швидкоплинність сучасного економічного процесу породжує нестабільність і багато непорозумінь серед підприємців. Для зменшення негативного впливу на роботу підприємств цих факторів необхідно підвищувати інноваційну активність, запроваджувати сучасні розробки та моделі управління підприємством. Труднощі в економіці породжують необхідність стимулювання інноваційних процесів.

Сучасні підприємства здійснюють господарську діяльність за складних умов: знижується попит на продукцію, постійно зростає рівень конкуренції, майже не надаються фінансові позики. Щоб залишатися конкурентоспроможним та отримувати сталий фінансовий результат, сучасним підприємствам украй необхідно стати новаторськими. Проте більшість керівників підприємств думають не про розвиток персоналу, не про інноваційні технології та моделі управління, а про власні прибутки.

Останнім часом в управлінні підприємствами відбулися значні зміни, що стали можливими завдяки новим корпоративним бізнес-правилам. Кожна організація має ключовий бізнес, який можна назвати рушієм результативності. Основне завдання ключового бізнесу – бути ефективним, повторюваним і передбачуваним. Інновації ж є неповторюваними та непередбачуваними. У людей, які звикли працювати за правилами, виникає супротив інноваціям [5].

Для зниження й руйнування наявних бар'єрів на шляху застосування інновацій підприємства мають керуватися пропонованими дослідниками принципами.

1. Пов'язаною з інноваціями роботою мають займатися креативні працівники. Креативність, здатність до інноваційного мислення позитивно впливають на створення й упровадження інноваційних ідей.

2. Мотивування групи: застосування матеріальних чи нематеріальних засобів мотивації надасть можливості підвищити результативність інноваційного процесу.

3. Чітке планування робочих процесів на підприємстві надає можливості чітко визначати цілі, контролювати виконання поставлених завдань.

4. Постійний контроль за втіленням тактичних і стратегічних завдань інноваційної політики із застосуванням спеціально розроблених критеріїв оцінювання [2–5].

Таким чином, саме продумана й ефективна політика інноваційної діяльності надасть можливості підприємствам України вийти на нові ринки збуту, підвищити конкурентоспроможність виготовлюваної продукції, зменшити собівартість виробництва. Застаріле обладнання, відсутність чіткої продуманої стратегії розвитку, неефективний менеджмент – ось що нині є основою промисловості України. Підписання угоди про зону вільної торгівлі з Європейським Союзом відкриває перед вітчизняними підприємствами можливості за короткий проміжок часу значно розширити як ринки збуту, так і обсяги реалізації продукції. Проте вихід на ринок Європейського Союзу без упровадження інновацій та інноваційної стратегії просто неможливий.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Шумпетер Й. История экономического анализа. СПб.: Экономическая школа, 2004. **2.** Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия: социальные проблемы инноватики. М.: Политиздат, 1989. 271 с. **3.** Лапин Н. В. Актуальные теоретико-методологические аспекты исследований российской модернизации. *Социологические исследования.* 2015. № 1. С. 5–10. **4.** Вайджей Г., Тримбл К. Обратная сторона инноваций. Harvard Business School Press, 2012. 256 с. **5.** Космидайло І. В. Проблеми інноваційного розвитку в Україні та шляхи їх вирішення. *Актуальні проблеми економіки.* 2007. № 2. С. 20–27.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ У ФОРМАХ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ

УДК 332.62:332.64

Воротинцева Р. В.

Студент 4 курсу
факультету факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто теоретичні основи обліку дебіторської заборгованості на підприємстві, а також основні види дебіторської заборгованості та особливості їх оцінювання в обліку на підприємствах України. Проаналізовано особливості відображення дебіторської заборгованості в формах фінансової звітності.*

Ключові слова: *підприємство, фінанси, звітність, фінансова звітність, фінансовий стан, бухгалтерський облік, дебіторська заборгованість, показники дебіторської заборгованості, розрахункові операції, постачальники, покупці, резерв сумнівних боргів.*

Аннотация. *Рассмотрены теоретические основы учета дебиторской задолженности на предприятии, а также основные виды дебиторской задолженности и особенности их оценки в учете на предприятиях Украины. Проанализированы особенности отражения дебиторской задолженности в формах финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *предприятие, финансы, отчетность, финансовая отчетность, финансовое состояние, бухгалтерский учет, дебиторская задолженность, показатели дебиторской задолженности, расчетные операции, поставщики, покупатели, резерв сомнительных долгов.*

Annotation. *The theoretical basis of accounting receivables in the company, and the main types of receivables and the characteristics of their evaluation accounted for the Ukraine. The features reflect receivable financial statements.*

Keywords: *enterprise, finance, accounting, financial accounting, financial condition, accounts receivable, accounts receivable, performance, payment operations, suppliers, buyers, reserve of doubtful debts.*

Сучасний етап економічного розвитку країни зумовлює необхідність удосконалення або формування нових критеріїв, напрямів, параметрів, підходів до управління дебіторською заборгованістю. Підприємствам слід шукати способи ефективного регулювання управління дебіторською заборгованістю, удосконалювати бухгалтерський облік взаєморозрахунків, систему внутрішньогосподарського контролю тощо.

Одним із найважливіших показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, є стан розрахунків із клієнтами. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», що є затвердженими наказом Міністерства фінансів України (далі – П(С)БО 10), визначають методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності підприємствами, установами, організаціями й іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних організацій) [1].

Питання обліку дебіторської заборгованості досліджують Івашкевич В. Б., Толмачова І. В., Бабаєв В. Ю., Петряєва З. Ф. та ін.

Метою написання статті є визначення особливостей відображення дебіторської заборгованості у формах фінансової звітності як складової організації бухгалтерського обліку.

Згідно із П(С)БО 10 під дебіторською заборгованістю слід розуміти суму дебіторської заборгованості підприємству на визначену дату [1].

Для організації обліку розрахунків із дебіторами на підприємстві слід визначитися з її класифікацією відповідно до чинного законодавства. Обов'язковим в Україні є поділ дебіторської заборгованості згідно із П(С)БО 10 на довгострокову й поточну. Дебіторську заборгованість класифікують за видами залежно від умов (способу) її виникнення та групують у різних рядках балансу (звіту про фінансовий стан).

Дебіторську заборгованість згідно із П(С)БО 10 і залежно від платоспроможності дебіторів також поділяють на сумнівну й безнадійну.

Сумнівна дебіторська заборгованість визначається, коли своєчасність здійснення розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю за продукцію, товари, роботи, послуги порушилася з різних причин або не була виконана у визначені договором терміни, тобто щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

© Воротинцева Р. В., 2016

Довгострокову дебіторську заборгованість у формі 1 відображають у розділі 1 активу балансу за поточною вартістю, а поточну дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги – у розділі 2 активу балансу. Підприємство, реалізуючи товари (роботи, послуги), відображає дохід від реалізації та дебіторську заборгованість. Разом із тим завжди існує ризик непогашення певної частини цієї заборгованості, тому на підприємстві, як правило, існує сумнівна дебіторська заборгованість. Сумнівні борги завищують реальний результат реалізації, тому відповідно до принципу передбачливості підприємство має знаходити можливі втрати від неповернення частини боргів покупцями на момент визнання доходу від реалізації товарів, робіт і послуг, а не в тому періоді, коли покупці не змогли сплатити за товар.

Говорячи про оцінювання дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги), слід розпочати з її первісної вартості. Варто сказати, що вона є наближеною до справедливої. На момент здійснення операції і покупці, і продавці аналізують ціни, що склалися на ринку, на певний вид продукції чи послуг [7].

Зарубіжні науковці вважають, що не використані покупцем знижки є штрафом для покупця, що додається до ціни продажу, і є заохоченням до своєчасної оплати. Тому покупець, який здійснює оплату після завершення дії знижки, має заплатити додаткову суму, що містить нереалізовану знижку. Дебіторська заборгованість у цьому випадку відображається на момент виникнення без урахування знижки і зростає при оплаті покупцем за межами періоду її дії [8].

Відтак визнання поточної дебіторської заборгованості здійснюється за собівартістю, що дорівнює вартості обміну, яка встановлена сторонами проведення розрахункових відносин. Така оцінка може бути зменшена за рахунок знижок і деяких інших факторів.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги у фінансовій звітності має бути відображеною за чистою реалізаційною вартістю, що є визначуваною як первісна вартість, зменшена на суму резерву сумнівних боргів. П(С)БО 10 визначає два методи нарахування резерву сумнівних боргів: за платоспроможністю окремих дебіторів і за класифікацією дебіторської заборгованості.

Використання першого методу передбачає аналіз платоспроможності кожного дебітора. Цей метод застосовують, якщо клієнтів небагато або якщо дебіторська заборгованість не є пов'язаною з реалізацією.

Використання другого методу передбачає групування дебіторської заборгованості за термінами її непогашення. Якщо клієнт прострочив термін оплати, то існує ймовірність того, що заборгованість може бути погашеною. Для кожної групи встановлюють прогнозний коефіцієнт сумнівності. Цей коефіцієнт підприємства встановлюють, виходячи з фактичної суми дебіторської безнадійної заборгованості за попередній період. Коефіцієнт зростає зі зростанням термінів погашення дебіторської заборгованості. Величину резерву сумнівних боргів визначають як суму добутків поточної дебіторської заборгованості та коефіцієнта сумнівності відповідної групи.

У разі визнання дебіторської заборгованості безнадійною, тобто такою, щодо якої існує впевненість про її неповернення або за якою минув термін позовної давності, така дебіторська заборгованість буде списана за рахунок нарахованого резерву сумнівних боргів.

Розглянемо особливості відображення дебіторської заборгованості в балансі суб'єктами малого підприємництва, які при веденні бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності керуються нормами П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства». Такі суб'єкти поділяють на дві групи: які складають фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (у тому числі баланс, форма № 1 м); які складають спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (у тому числі баланс, форма № 1мс).

Довгострокову дебіторську заборгованість відображають у рядку 1090 «Інші необоротні активи» балансу (форма № 1 м).

Дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги відображають у окремих рядках у балансі (форма № 1м): дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги – рядок 1125, дебіторську заборгованість за розрахунками із бюджетом – рядок 1135 (у тому числі податок на прибуток – рядок 1136). Усю іншу поточну дебіторську заборгованість відображають у рядку 1155 балансу (форма № 1 м). У формі 1-мс дебіторську заборгованість відображають у такий спосіб: поточну дебіторську заборгованість – рядок 1155, довгострокову дебіторську заборгованість – рядок 1090. Згідно із П(С)БО 25 суб'єкти малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного бухгалтерського обліку доходів і витрат, поточну дебіторську заборгованість включають до підсумку балансу за її фактичною сумою. Резерв сумнівних боргів вони розраховувати не зобов'язані.

Важливим питанням є оцінювання дебіторської заборгованості для відображення її в балансі підприємства. Визнання й оцінювання поточної дебіторської заборгованості впливають на достовірність облікових даних, а також на ефективність їх відображення у фінансовій звітності.

Важливою проблемою є об'єктивне оцінювання дебіторської заборгованості, визначення її ринкової вартості. Нині не існує загальноприйнятої методики оцінювання дебіторської заборгованості.

Чинна методологія обліку розрахункових операцій не вповні відповідає П(С)БО, що є зумовленим як певним консерватизмом бухгалтерів, так і деякою незручністю регістрів аналітичного обліку. Найбільш практичним

методом визначення резерву сумнівних боргів є метод із застосуванням коефіцієнта сумнівності, визначеного як рівень сумнівної дебіторської заборгованості в загальній сумі дебіторської заборгованості.

Стабільно високі розміри коштів у розрахунках із дебіторами підприємств свідчать про незадовільне управління коштами в розрахунках із дебіторами, низьку платіжну дисципліну покупців (замовників), а також про наявність неплатежів. Оптимізація стягнення дебіторської заборгованості є важливим резервом покращення фінансового стану підприємства.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99. **2.** Петрик О. Аудит дебіторської заборгованості відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2000. № 7. С. 10–19. **3.** Ивашкевич В. Б. Бухгалтерский управленческий учет: учебник. М.: Магистр; Инфра-М, 2011. 576 с. **4.** Толмачова І. В. Оцінка і аналіз дебіторської заборгованості за галузями економіки ПМР. *Молодий вчений.* 2015. № 2. С. 599–603. **5.** Бабаєв В. Ю., Гальченко І. О. Управління дебіторською заборгованістю підприємств. *Теорія та практика державного управління.* 2011. № 2 (33). С. 203–209. **6.** Петряєва З. Ф., Петряєв О. О. Аналіз фінансової звітності підприємства: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2009. 248 с. **7.** Фаренюк О. П., Таранюк К. М. Особливості поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги. URL: http://intkonf.org/farenyuk-op-taranyuk-km-brovko-ot-osoblivosti-potochnoyi-debitorskoyi-zaborgovanosti-za-produktsiyu-tovari-roboti-i-poslugi. **8.** Нашкерська Г. В. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2009. № 11. С. 31–37. **9.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого [...]: Закон України 5.02.2000 № 39 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

УДК 657.4

Воротинцева Р. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості управління дебіторською заборгованістю за умов фінансової кризи задля залучення грошових коштів, підвищення ефективності управління оборотними активами, а також рівня платоспроможності й прибутковості. Проаналізовано особливості систем управління дебіторською заборгованістю.*

Ключові слова: *підприємство, фінанси, грошові кошти, управління, облік, бухгалтерський облік, фінансовий цикл, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, оцінювання дебіторської заборгованості.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности управления дебиторской задолженностью в условиях финансового кризиса для привлечения денежных средств, повышения эффективности управления оборотными активами, а также повышения уровня платежеспособности и прибыльности. Проанализированы особенности систем управления дебиторской задолженностью.*

© Воротинцева Р. В., 2016

Ключевые слова: *предприятие, финансы, денежные средства, управление, учет, бухгалтерский учет, финансовый цикл, дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, оценка дебиторской задолженности.*

Annotation. *Features of management of a debt receivable in the conditions of financial crisis for attraction of money resources, increase of efficiency of management of turnaround actives, and also increase of level of solvency and profitableness are considered. Features of management systems of a debt receivable are analyzed.*

Keywords: *enterprise, finance, cash, management, accounting, bookkeeping, financial cycle, accounts receivable, accounts payable, estimation of accounts receivable.*

Однією з найважливіших складових управління фінансами підприємства є управління дебіторською заборгованістю. Але, як показує практика, управлінці вищої ланки в процесі управління дебіторською заборгованістю зіткаються із труднощами, що є пов'язаними із браком обґрунтованих наукових підходів. Через це використовувані методи та запроваджувані заходи щодо регулювання цього виду активів часто є здійснюваними у відриві від звичайних завдань і цілей системи управління фінансами підприємства, без урахування впливу на кінцеві фінансові результати діяльності. Необхідним є чіткий механізм аналізу й оцінювання методів управління дебіторською заборгованістю, що надасть можливості приймати найбільш ефективні управлінські рішення.

Дослідженням цієї проблеми займаються Маляревський Ю., Белозерцев В., Іванілов О., Лищенко О., Білик М., Блонська Н., Бражникова Л. та ін.

Управління дебіторською заборгованістю є основою управління фінансовими потоками, найважливішим показником фінансового моніторингу економічної діяльності підприємства. Метою управління дебіторською заборгованістю є забезпечення найбільш ефективної реалізації управлінських рішень у процесі діяльності підприємства. Завданнями управління дебіторською заборгованістю є скорочення рівня дебіторської заборгованості, прискорення запитів боргів, контроль за бюджетними боргами, оцінювання пов'язаних із дебіторською заборгованістю можливих витрат [1].

Дебіторська заборгованість є активом компанії та як будь-який актив має вартість, що відіграє важливу роль у здійсненні підприємницької й виробничої діяльності підприємства. Оцінювання проводять відповідно до термінів появи й погашення дебіторської заборгованості, юридичних прав і підстав.

На суму оцінки дебіторської заборгованості в балансі підприємства впливають обсяг загальної реалізації та частки на умовах наступної оплати, умови розрахунків із клієнтами, політика стягнення заборгованості та платіжна дисципліна покупців.

Серед методів оцінювання розрізняють доходний, витратний і метод порівняльних продажів. Найбільш поширеним у оцінюванні заборгованості є доходний підхід із застосуванням дисконтування величини боргового потоку [2]. Застосовуючи порівняльний метод, оцінювач часто посилається на колекторські організації, що спеціалізуються на скуповуванні й стягнення боргів.

Оцінювання дебіторської заборгованості передбачає розгляд і аналіз незалежним оцінювачем фінансового стану дебітора, його забезпечення виконання прав вимоги, грошового зобов'язання та терміну прострочення дебіторської заборгованості.

Найвагомішими факторами впливу на вартість при оцінюванні дебіторської заборгованості є наявність застав чи інших забезпечень за відповідним зобов'язанням, наявність претензій за якістю й відхилень від умов договору з дебітором, фінансовий стан дебітора.

Однією з основних причин зростання дебіторської заборгованості є проблеми в управлінні грошовими потоками. Відсутність своєчасних оперативних даних щодо заборгованості може призвести до відсутності необхідних обігових коштів або до неправильного планування обсягу грошових коштів для поточних і перспективних виплат. Без оперативного контролю дебіторської заборгованості неможливе ефективне планування грошових потоків [3].

Неплатоспроможне підприємство має характерну ознаку: за невеликих сум грошових коштів на розрахунковому рахунку і в касі значні суми поміщено в кредиторську й дебіторську заборгованість. Якщо підприємство є прибутковим, дебіторська заборгованість перевищуватиме кредиторську. Якщо ж підприємство є збитковим, співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю є зворотним. Бажаним є таке співвідношення, коли кредиторська заборгованість перевищує дебіторську на 10–12 %. Однак, як показують дослідження, на деяких підприємствах кредиторська заборгованість переважає зобов'язання в десять і більше разів.

Розуміння «корисності» дебіторської заборгованості носить неоднозначний характер, оскільки є як позитивні, так і негативні моменти, що повністю залежать від ефективності системи управління на підприємстві. Саме управління на будь-якому підприємстві є пов'язаним насамперед із оптимізацією розміру заборгованості покупців за розрахунками за реалізовану продукцію. Для підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю на підприємстві має розроблятися й запроваджуватися особлива фінансова політика управління.

Управління дебіторською заборгованістю є однаково актуальним для прибуткових і збиткових підприємств. Воно передбачає передусім контроль за оборотністю засобів при розрахунках, відбір надійних покупців, якщо в кризового підприємства є можливість вибору.

Політика управління дебіторською заборгованістю на підприємстві має проводитися в кілька етапів:

– необхідно визначити найбільш загальні шляхи вирішення питань, що є пов'язаними із заборгованістю;

– розробити алгоритм для успішної реалізації вибраного напряму, який дозволив би оцінити реальну ситуацію на підприємстві;

– оцінити запропоновані зміни з точки зору економічної ефективності.

На відміну від національних стандартів бухгалтерського обліку міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (далі – МСБО) не передбачено окремого стандарту для обліку дебіторської заборгованості. Порівняння особливостей обліку дебіторської заборгованості за П(С)БО та МСБО подано в табл. 1 [5; 6].

Таблиця 1

Порівняння обліку дебіторської заборгованості за П(С)БО та МСБО

П(С)БО	МСБО
Класифікація дебіторської заборгованості	
1. Довгострокова (п. 4 П(С)БО 10). 2. Поточна (п. 4 П(С)БО 10), у тому числі за товари, роботи, послуги; за розрахунками з бюджетом, за виданими авансами, нарахованими доходами, внутрішніми розрахунками, інша дебіторська заборгованість	1. Непоточна (довгострокова) (§ 57 МСБО 1). 2. Поточна. Дебіторську заборгованість також поділяють на два види (§ 54 МСБО 1): торговельну й іншу
Визнання й оцінювання	
Поточна заборгованість визнається одночасно з визнанням доходу від реалізації й оцінюється за первісною вартістю (п. 6 П(С)БО 10). При наданні відстрочення платежу з утворенням різниці між справедливою вартістю і номінальною сумою майбутнього платежу різницю визнають доходом за нарахованими процентами (п. 6 П(С)БО 10)	Після первісного визнання дебіторська заборгованість, що є фінансовим інструментом згідно з МСБО 39, оцінюється за амортизованою собівартістю за допомогою методу ефективного процента (§ 46 МСБО 39)
Відображення в балансі	
Поточну дебіторську заборгованість залучають до підсумку балансу за чистою вартістю реалізації, що дорівнює первісній вартості за вирахуванням суми резерву сумнівних боргів (п. 4, 7 П(С)БО 10). Довгострокову дебіторську заборгованість, що підлягає погашенню протягом 12 місяців із дати балансу, відображають на ту ж дату в складі поточної. Ту, на яку нараховуються проценти, відображають за поточною вартістю. Визначення поточної вартості залежить від виду заборгованості й умов її погашення (п. 12 П(С)БО 10)	Торговельну дебіторську заборгованість відображають у фінансовій звітності за чистою вартістю реалізації без зазначення первісної вартості та суми резерву сумнівних боргів. Така оцінка не є згортанням (§ 33 МСБО 1)

Порівняльний аналіз особливостей П(С)БО та МСБО надає можливості говорити, що в міжнародних стандартах наведено загальні (базові) правила класифікації, оцінювання й визнання дебіторської заборгованості, що надає керівництву підприємства більшої незалежності та самостійності. У національних стандартах норми ведення обліку є чітко регламентованими, їх недотримання може призвести до різного роду відповідальності.

Таким чином, ефективне управління дебіторською заборгованістю підприємств є комплексним процесом, що має на меті мінімізацію її обсягів. Для створення раціонального механізму управління на підприємствах важливим є вдосконалення процесів управління заборгованістю на основі обґрунтованих складових процесу управління. Тому напрямом подальших досліджень має стати розробка практичних рекомендацій щодо управління дебіторською заборгованістю на підприємствах, вивчення організації контролю за цим активом і створення правил, яких підприємство має чітко дотримуватися в процесі проведення обліку дебіторської заборгованості задля запобігання фінансовим проблемам.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Маляревський Ю. Д., Лабунська С. В., Безкоровайна Л. В. Перспективи управлінського обліку: організаційно-економічний механізм як основа ефективної операційної діяльності підприємства: монографія. Харків: ХНЕУ, 2008. 164 с. **2.** Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових [...]: Закон України від 10.09.2003 № 1440 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF. **3.** Блонська В. І., Толопка Н. Б. Вдосконалення

управління дебіторською заборгованістю торговельних підприємств в умовах дефіциту оборотних коштів. *Наука й економіка.* 2009. № 4 (16). С. 65–74. **4.** Толмачова І. В. Оцінка і аналіз дебіторської заборгованості за галузями економіки ПМР. *Молодий вчений.* 2015. № 2. С. 599–603. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99/ed20021210. **6.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 (МСБО 39). Фінансові інструменти: визнання та оцінка: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_015.

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ СТАТУСУ ПЛАТНИКА ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

УДК 338.26 (657.1)

Воротинцева Р. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто проблемні питання застосування податку на додану вартість (ПДВ) в Україні. Визначено переваги й недоліки статусу платника податку на додану вартість. Проаналізовано порядок сплати податку на додану вартість до бюджету та процедуру коригування податку на додану вартість. Обґрунтовано роль бюджетного відшкодування, його вплив на загальний рівень надходжень податку на додану вартість до бюджету.*

Ключові слова: *підприємство, фінанси, звітність, фінансова звітність, фінансовий стан, бухгалтерський облік, дебіторська заборгованість, показники дебіторської заборгованості, постачальники, покупці, система оподаткування, державне податкове навантаження, податкові надходження до місцевих бюджетів.*

Аннотация. *Рассмотрены проблемы применения налога на добавленную стоимость (НДС) в Украине. Определены преимущества и недостатки статуса плательщика налога на добавленную стоимость. Проанализированы порядок уплаты налога на добавленную стоимость в бюджет и процедура корректировки налога на добавленную стоимость. Обоснованы роль бюджетного возмещения, его влияние на общий уровень поступлений налога на добавленную стоимость в бюджет.*

Ключевые слова: *предприятие, финансы, отчетность, финансовая отчетность, финансовое состояние, бухгалтерский учет, дебиторская задолженность, показатели дебиторской задолженности, поставщики, покупатели, система налогообложения, государственное налоговое бремя, налоговые поступления в местные бюджеты.*

Annotation. *The problems applying value added tax (VAT) in Ukraine. The advantages and disadvantages of the status of the payer of value added tax. The analysis procedure for payment of VAT to the budget and adjustment procedure of VAT. The role of budgetary compensation, the impact on overall revenue of VAT to the budget.*

Keywords: *enterprise, finance, accounting, financial reporting, financial condition, accounts receivable, accounts receivable, indicators, suppliers, customers, taxation, public tax burden, tax revenues to local budgets.*

Забезпечення сталого динамічного соціально-економічного розвитку, зростання зайнятості й добробуту громадян є основним завданням будь-якої держави. Але для реалізації цього за сучасних ринкових умов господарювання необхідно створити таке економічне середовище для функціонування великих, середніх і малих підприємств, а також роботи кожного громадянина, за яких вони б мали стимули для ініціативної, високопродуктивної й ефективної праці. Важливе місце у формуванні такого середовища посідає податкова система. Визначаючи рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання, законодавцям слід ураховувати, що оптимальна структура національного господарства передбачає функціонування великого й малого бізнесу.

© Воротинцева Р. В., 2016

Питання побудови оптимальної системи оподаткування в Україні досліджують Соколовська А. М., Борейко В. І., Пісков Ж. В., Малишкін О. І., Білецька Г. М. та ін. Науковці звертають увагу на недосконалість податків, які справляються в Україні, складність у їх адмініструванні, негативний вплив на розвиток національної економіки.

Податок на додану вартість виробник або продавець залучають до ціни товару, він оплачується покупцем. ПДВ, який виробник або продавець вносить до державного бюджету, є різницею суми ПДВ, отриманого від покупця за реалізовані йому товари, роботи, послуги (податкове зобов'язання), і суми ПДВ, сплаченого постачальникам товарів, ресурсів, використовуваних у виробництві цих товарів, робіт і послуг (податковий кредит).

Податкове зобов'язання нараховують не коли товар продається кінцевому споживачу, а коли було здійснено будь-який продаж, не має значення, кінцевому споживачу чи компанії, що перепродасть товар ще кілька разів, до того як товар потрапить до рук кінцевого споживача. Інша справа, що кінцевий споживач, дійсно, замикає ланцюжок, оскільки облік ПДВ тоді і закінчується, коли було продано товар кінцевому споживачу, і далі вже не відстежують його подальшу долю. А кінцевим споживачем у ланцюжку ПДВ можна вважати як фізичну особу, так і підприємство або постійного підприємця – неплатника ПДВ, адже головне, що їх об'єднує, це те, що вони не отримують так званий податковий кредит при купівлі тих самих товарів.

Податковим кредитом є сума, на яку платник ПДВ має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду [5].

Відомо, що не всі об'єкти господарювання, навіть із тих, хто перебуває на загальній системі оподаткування, є платниками ПДВ, не всі підприємства (підприємці) з моменту свого створення реєструються як платники цього податку. Такий стан може стати наслідком різних факторів: здійснення операцій, що не є об'єктами оподаткування, пільгових операцій чи недосягнення загальної суми здійснюваних операцій межі розміром 1 млн грн (без урахування ПДВ) [5].

До заяви на залучення податковими органами до реєстру платника ПДВ суб'єкт не є платником ПДВ. До залучення до реєстру суб'єкт не може і не мусить обчислювати, нараховувати й сплачувати ПДВ до бюджету. Однак у процесі подальшої діяльності підприємства можливою є ситуація, коли здійснюватимуться операції (угоди), що зумовлюють виникнення обов'язку зареєструватися як платник ПДВ. Реєстрація як платника ПДВ та анулювання такої реєстрації регулюються ст. 181–184 розділу V Податкового кодексу України [5].

Робота із ПДВ здається на перший погляд менш вигідною для фірми, ніж без ПДВ. Адже при роботі без ПДВ не треба сплачувати такий податок, вести податкові регістри й складати звітність. Однак, і в тому, і в іншому варіанті є свої переваги й недоліки.

Головним плюсом роботи з ПДВ, який зазвичай вказують у цьому випадку, є можливість покупця прийняти ПДВ за придбаними цінностями до відрахування, тобто сформувати податковий кредит. Податок відшкодовувати можна, але лише в такій самій сумі, у якій сплатили його постачальнику. Якщо ж покупцю на загальній системі оподаткування відпускається товар без ПДВ, то він цей ПДВ і постачальнику не оплачує, і з бюджету не відшкодовує.

Мінусами роботи з ПДВ є необхідність платити один із найскладніших і найвагоміших податків, що тягне за собою серйозні ускладнення податкового й бухгалтерського обліку: необхідність скрупульозної перевірки вхідних первинних документів, які містять ПДВ, ведення податкових регістрів, складання й подання декларацій, електронний документообіг. Мінус може виявитися і для підприємств на спрощеній системі оподаткування. Покупка товару в постачальника – платника ПДВ призводить до неможливості відрахування ПДВ навіть за наявності товарної накладної й інших первинних документів.

Багато великих підприємств працюють тільки з контрагентами – платниками ПДВ. У зв'язку із цим у працюючих без ПДВ завжди є ризик отримати відмову від потенційного партнера. До цього слід бути готовим, і, щоб якось підвищити свою конкурентну привабливість, підприємствам – неплатникам ПДВ необхідно продумувати кроки, які зроблять співпрацю вигідною.

Якщо підприємство є неплатником ПДВ, то сума вхідного ПДВ залучається до вартості товару. Це, у свою чергу, сприяє зростанню ціни такого товару на суму ПДВ, яка є врахованою у вартості товару. Покупець – платник ПДВ, купуючи товар у неплатника ПДВ, може компенсувати будь-яку частину втрат від вхідного ПДВ, якщо реалізовуватиме цей товар із вищою націнкою, оскільки з економічних підрахунків за умови перепродажу товару з високою націнкою витрати в процентному відношенні скорочуватимуться. Ступінь високої націнки підприємство може визначити самостійно. На різний товар вона буде різною і залежатиме від попиту на таку продукцію. Але, компенсувавши собі витрати, підприємство так чи інакше впливатиме на інших контрагентів, яких може не задовольнити ціна. Слід зазначити, що в деяких випадках це використовують, коли партнери мають взаємовигідні відносини і не конкурують.

Якщо підприємство перейде на сплату єдиного податку, слід ураховувати фактори, які можуть надалі вплинути на іншу частину контрагентів. Якщо і покупець, і продавець є неплатниками ПДВ, то однозначну зважену відповідь дати складно, бо все залежатиме від конкретної ситуації, передусім від того, через скільки фірм пройде

товар до кінцевого споживача, як і наскільки перетинаються їх економічні відносини і хто з наступних споживачів теж є неплатником ПДВ.

Якщо покупець – неплатник ПДВ є кінцевим споживачем, то така схема проблемного ПДВ і подальшого комерційного руху товарів зникає сама по собі, бо в цьому разі підприємству неважливо, хто буде покупцем, юридичні чи фізичні особи. У будь-якій ситуації споживачу не потрібно сплачувати ПДВ і тим більше мати цінові конкурентні переваги. Відтак фірма-продавець може без втрат для себе переходити на спрощену систему оподаткування за ставкою 5 % і ставати неплатником ПДВ. Нині левову частку таких підприємств складають підприємства роздрібної торгівлі та фірми, що надають послуги населенню.

У разі, коли аж до кінцевого споживача всі фірми є неплатниками ПДВ, впевнено можна стверджувати, що слід переходити на спрощену систему оподаткування за ставкою 5 %. Якщо десь у схемі з'явиться фірма, яка є платником ПДВ, весь податковий вантаж дістанеться їй, що може вплинути як на характер відносин, так і на ціну.

Якщо покупець – неплатник ПДВ є проміжним споживачем між фірмами – платниками ПДВ (перепродавачем товарів, робіт, послуг), він матиме на меті продавати товари (роботи, послуги) і надалі своїм контрагентам. Для нього невід'ємною часткою успіху є ціновий фактор, і йому вигідніше сплачувати ПДВ. У такому разі можна перейти на спрощену систему оподаткування за ставкою 3 %, тобто залишатися платником ПДВ.

Податковим кодексом України передбачено також процедуру коригування ПДВ. Продавець – платник ПДВ у разі повернення товарів покупцем – платником чи неплатником ПДВ має право на коригування податкових зобов'язань щодо ПДВ. Цивільно-правовим законодавством повернення покупцем проданих товарів розглядається як розірвання угоди, а не як перегляд цін (товар, що повертається, не стає дешевше або дорожче, ціна його за подальшого продажу покупцю не зміниться). Тобто повернення товару й перегляд ціни на товар розглядають як різні операції і цивільно-правове, і податкове законодавство.

Звітним (податковим) періодом є один календарний місяць, а в окремих випадках, що є визначеними Податковим кодексом України, календарний квартал. Платники, що звітують щомісячно, мають це зробити до 20 числа місяця, наступного за звітним. Платники, що звітують щоквартально, мають це зробити протягом 40 днів, наступних за останнім календарним днем звітного кварталу. Сплата ж ПДВ здійснюється протягом 10 днів із моменту закінчення терміну подання звіту [5].

Облікова політика щодо ПДВ на підприємстві може бути оформлюваною як окремий документ, у формі розділу або додатка до основної облікової політики підприємства. Деталізація інформації з ПДВ в обліковій політиці залежить від потреб платника податків і може містити різні обліково-звітні аспекти. Облікова політика з ПДВ на 2016 р. є необхідною всім працюючим із ПДВ організаціям і підприємцям.

Таким чином, податок на додану вартість є «наймолодшим» у системі оподаткування України. Водночас він відіграє найважливішу роль як з точки зору поповнення доходної частини бюджету держави, так і з точки зору стимулювання виробництва й перерозподілу доходів, є одним із найбільш ефективних фіскальних інструментів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Соколовська А. М. Податкова політика в Україні в контексті її впливу на розвиток економіки. *Фінанси України.* 2006. № 9. С. 65–81. **2.** Борейко В. І. Державне регулювання соціально-економічного розвитку: теорія, методологія, проблеми: монографія. Рівне: НУВГП, 2008. 379 с. **3.** Малишкін О. І. Підготовка податкової інформації з ПДВ: аспекти автономії. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю й аналізу.* 2012. Вип. 3. С. 305–315. **4.** Білецька Г. М., Кармаліта М. В., Куц М. О. Гармонізація податкового законодавства: українські реалії: монографія. Київ: Алерта, 2012. 222 с. **5.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

ВИЗНАННЯ ДОХОДІВ І НЕОБХІДНІСТЬ АВТОМАТИЗАЦІЇ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

УДК [657.22:338.486]:004

Гаврашенко О. В.
Ткаченко Ю. О.

Магістранти 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості діяльності туристичних підприємств. Проаналізовано визначення понять «дохід», «турагенство» та «туроператор». Досліджено особливості відображення доходів у обліку на підприємствах туристичної галузі. Обґрунтовано необхідність автоматизації ведення обліку на підприємствах туристичної галузі.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, дохід, бухгалтерський облік, туризм, туристична галузь, турагенство, туроператор.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности деятельности туристических предприятий. Проанализированы определения понятий «доход», «турагенство» и «туроператор». Исследованы особенности отражения доходов в учете на предприятиях туристической отрасли. Обоснована необходимость автоматизации ведения учета на предприятиях туристической отрасли.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, доход, бухгалтерский учет, туризм, туристическая отрасль, турагенство, туроператор.*

Annotation. *The features of the activities of tourism enterprises. Analyzed the definition of «income», «travel agent» and «tour». The features of display revenue in accounting at the enterprises of the tourism industry. The necessity of automation of accounting at the enterprises of the tourism industry.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, revenue, tourism, tourist industry, travel agency, tour operator.*

Сучасна індустрія туризму є однією з швидко прогресуючих галузей світового господарства. Діяльність туристичних фірм полягає у формуванні, просуванні й реалізації туристичного продукту. Різноманіття і складність невирішених проблем у організації бухгалтерського обліку доходів туристичних операторів і туристичних агентів за відсутності сучасних галузевих методичних рекомендацій зумовлюють підвищений інтерес до цієї теми.

Окремі організаційні аспекти обліку туристичної діяльності досліджують Балченко З., Гура Н., Король С., Богданова Ж., Басова І., Прокопішина О., Ткаченко Т. та ін. При цьому особливості організації обліку доходів підприємств, які здійснюють свою діяльність у сфері туризму, розкрито недостатньо, залишається відкритим питання щодо вдосконалення обліку доходів суб'єктів туристичної діяльності.

Метою написання статті є визначення особливостей організації й напрямів удосконалення обліку доходів туристичних підприємств. Об'єктом дослідження є процес ведення бухгалтерського обліку на підприємствах туристичної галузі. Предметом дослідження є визнання та відображення доходів у обліку туристичних підприємств.

Відповідно до ст. 5 Закону «Про туризм» учасниками відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, є юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги (перевезення, тимчасового розміщення, харчування, екскурсійного, курортного, спортивного, розважального й іншого обслуговування) або здійснюють посередницьку діяльність із надання характерних і супутніх послуг, а також громадяни України, іноземці й особи без громадянства (туристи, екскурсанти, відвідувачі), у інтересах яких є здійснюваною туристична діяльність [1].

Туристичні агенства, на відміну від туристичних операторів, не мають права організовувати й забезпечувати створення власного туристичного продукту, обмежуючись діяльністю в сфері комерційного посередництва. Комерційне посередництво (агентська діяльність), згідно з Господарським кодексом України, є підприємницькою діяльністю, що полягає в наданні комерційним агентом послуг суб'єктам господарювання за здійснення ними господарської діяльності шляхом посередництва від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок суб'єкта, якого він представляє. У такому разі комерційним агентом є туристична агенція, а суб'єктом, якого він представляє, – туристичний оператор [2].

© Гаврашенко О. В., Ткаченко Ю. О., 2016

З точки зору бухгалтерського обліку доходом є виручка від реалізації товарів, робіт, послуг, тобто за фактично реалізовані товари, роботи, послуги [3]. У загальній сумі доходів підприємств туристичної галузі переважають доходи операційної діяльності, а відтак від правильного відображення цих доходів у бухгалтерському обліку залежить правильність визначення фінансового результату й якість сформованої фінансової звітності (табл. 1) [4].

Для обліку доходів від реалізації туристичних послуг використовують субрахунок 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг», субрахунок другого порядку «Дохід від реалізації туристичних послуг» (у туроператора), «Дохід від реалізації турагентських послуг» (у турагента).

Таблиця 1

Порядок визнання доходів операційної діяльності підприємств туристичної галузі

Вид доходу	Порядок і момент визнання в бухгалтерському обліку
Дохід від реалізації туристичних послуг	Дохід – вартість поставленого підприємством туристичного продукту (туристичної послуги) разом із сумою нарахованих зобов'язань з податку на додану вартість. Визнається на дату оформлення документа, що засвідчує факт постачання туристичного продукту (туристичної послуги)
Дохід від переоцінювання дебіторської заборгованості	Дохід – різниця між сумою заборгованості іноземного споживача туристичного продукту (туристичної послуги) на дату первісного визнання заборгованості та сумою грошових коштів, фактично отриманих як оплату туристичного продукту (туристичної послуги). Визнається на дату документа, що засвідчує отримання туристичним підприємством оплати на поточний рахунок у іноземній валюті
Дохід від переоцінювання кредиторської заборгованості	Дохід – різниця між сумою заборгованості туристичного підприємства за отриманий туристичний продукт (туристичні послуги) на дату первісного визнання та сумою грошових коштів, фактично перерахованих як оплату туристичного продукту (туристичної послуги). Визнається на дату документа, що засвідчує перерахування туристичним підприємством оплати з поточного рахунка в іноземній валюті на користь іноземного постачальника туристичного продукту (туристичної послуги)
Дохід від переоцінювання грошових коштів у іноземній валюті	Дохід – різниця між балансовою вартістю іноземної валюти й вартістю цієї валюти за офіційним курсом на дату перерахування з поточного рахунка в іноземній валюті. Визнається на дату документа, що засвідчує проведення операції з валютними коштами
Дохід від переоцінювання грошових коштів у іноземній валюті	Дохід – різниця між вартістю іноземної валюти за офіційним курсом на дату отримання на поточний рахунок у іноземній валюті (або балансовою вартістю валюти, якщо валюта значиться як залишок із попереднього періоду) та вартістю іноземної валюти за офіційним курсом на дату звітного балансу. Визнається на дату балансу
Дохід від придбання іноземної валюти	Дохід – різниця між сумою грошових коштів у національній валюті, що є витраченими на купівлю іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України, та балансовою вартістю придбаної іноземної валюти. Визнається на дату зарахування грошових коштів у іноземній валюті на поточний рахунок туристичного підприємства
Дохід від реалізації іноземної валюти	Дохід – різниця між сумою грошових коштів у національній валюті, отриманих від продажу іноземної валюти, та балансовою вартістю реалізованої іноземної валюти. Визнається на дату зарахування грошових коштів у національній валюті на поточний рахунок туристичного підприємства

Аналіз вибору дат для визнання доходів засвідчує, що їх визнання за датою реалізації продукту в туристичного оператора і за датою підтвердження туру в туристичного агента призводить до необхідності коригувань суми економічних вигід, що є спричиненими відмовою споживачів від придбаних турів. Використання дат закінчення туру й затвердження звіту агента призводить до того, що момент визнання доходів, а відповідно і витрат у обліку, переноситься на невизначений період часу. У зв'язку із цим найоптимальнішим є використання дати початку туру при визнанні доходу агента, оскільки на цей момент суми доходів і витрат відомі.

Бухгалтерський облік доходів туристичного оператора від продажу туристичного продукту має забезпечити не тільки об'єктивне відображення в синтетичному й аналітичному обліку доходів від основної й операційної діяльності, ефективний аналіз доходів, а й правильне визначення фінансового результату підприємства від господарської діяльності.

Щодо умов визнання доходу, то в туристичного оператора дохід визнається, виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо результат цієї операції може бути достовірно оцінений, у туристичного агента, послуги якого є посередницькими, – надаються відразу в повному обсязі, визначати ступінь завершеності не треба.

Організація й методика бухгалтерського обліку в туризмі є зумовленою особливостями цієї сфери економіки, серед яких найбільш важливими є:

- висока соціальна значущість, що зумовлює контроль з боку держави та державне регулювання;
- одночасність і місцевий характер виробництва та споживання послуг, а відтак відсутність запасів готової продукції;
- специфічна структура основних засобів і витрат;
- специфіка взаємовідносин і розрахунків із споживачами послуг.

Під час організації бухгалтерського обліку туристичної діяльності слід ураховувати:

– вид діяльності суб'єкта господарювання: фірма-туроператор чи фірма-турагент (доходом турагента є тільки сума комісійної винагороди);

– показником ефективності діяльності суб'єктів туристичної індустрії є кількість туристів, яким надано послуги;

– процес виробництва послуги співпадає з моментом її споживання;

– зміна якості туристичного продукту потребує чіткої організації обліку розрахунків за претензіями споживачів до якості послуг [6].

Бухгалтерський облік як засіб організації діяльності підприємств туристичної сфери завжди використовуватиметься, але при цьому за умов технічного прогресу існує потреба постійно його розвивати й удосконалювати. Облік туристичної діяльності є надзвичайно специфічним, тому для реалізації функції контролю на кожному підприємстві галузі доцільним є впровадження автоматизації облікового процесу. На території України нині запроваджується спеціалізоване програмне забезпечення, зокрема, розробка вітчизняних програмістів – конфігурація «МКМ: Турагент». Ця програма спеціалізується на таких операціях, як бронювання готелю, замовлення квитків, організація екскурсій, страхування, а також підготовка звітності й оцінювання ефективності роботи фірми.

Програмний комплекс «Майстер-Тур» охоплює всі основні аспекти діяльності туристичної фірми, від створення прайс-листа і каталогів до реалізації туристичного продукту, від розрахунку реальної собівартості до ведення взаєморозрахунків із постачальниками, від оперативного обліку до управлінського. Цей комплекс створено для автоматизації діяльності туристичних операторів, він відповідає постійно змінюваним умовам туристичного ринку. Програмний комплекс «Майстер-Тур» є гнучким у налаштуваннях, що дозволяє застосовувати його як багатопрофільним туристичним операторам за різними напрямами, так і операторам, які працюють із індивідуальними туристами, компаніям, що займаються круїзами й автобусними турами, невеликим готелям і пансіонатам.

Таким чином, за умов сучасного технічного прогресу доцільним є ведення обліку й зберігання документації на електронних носіях, що надає можливості користувачам інформації одержувати її швидко в будь-якому місці, контролювати діяльність підприємства та вчасно виявляти й усувати недоліки в роботі, веденні документації, складанні фінансової звітності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80. **2.** Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15. **3.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 29.11.1999 № 290 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99. **4.** Прокопішина О. В. Особливості обліку та оподаткування доходів підприємств туристичної галузі. *Економічний аналіз.* 2014. № 15 (3). С. 133–141. **5.** Рошко Н. Б. Особливості обліку туристичних послуг, обумовлені специфікою туристичної діяльності. URL: http://zbirnuk.bukuniver.edu.ua/issue_articles/2011.pdf. **6.** Момонт Т. В. Особливості організації бухгалтерського обліку підприємствами туристичної сфери. *Вісник Житомирського державного технологічного університету.* 2014. № 1. С. 34–41.

ИНОСТРАННЫЕ ИНВЕСТИЦИИ В УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

УДК 339.727.22(477)

Гаврилюк Ю. В.

Студент 2 курса
факультета экономики и права ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены основные проблемы и перспективы привлечения иностранных инвестиций в экономику Украины. Проанализированы статистические данные по объемам инвестирования. Доказана важность привлечения иностранных инвестиций для дальнейшего эффективного развития украинской экономики.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, финансы, статистические данные, инвестиции, инвесторы, иностранные инвестиции, инвестиционная привлекательность.*

Анотація. *Розглянуто основні проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій у економіку України. Проаналізовано статистичні дані щодо обсягів інвестування. Доведено важливість залучення іноземних інвестицій для подальшого ефективного розвитку української економіки.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, фінанси, статистичні дані, інвестиції, інвестори, іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість.*

Annotation. *The main problems and prospects of attracting foreign investments into the economy of Ukraine are considered. Statistical data on investment volumes are analyzed. The importance of attracting foreign investments for the further effective development of the Ukrainian economy is proved.*

Keywords: *economics, enterprise, finance, statistics, investment, investors, foreign investment, investment attractiveness.*

В современных условиях иностранные инвестиции являются важнейшим средством поднятия экономики Украины, улучшения деятельности примышленного комплекса, внедрения новых технологий. Именно поэтому вопрос иностранного инвестирования в экономику Украины является очень актуальным.

На сегодняшний день вопросы привлечения иностранных инвестиций в экономику Украины исследуют Денисенко М., Музыченко А., Пересада А., Татаренко Н., Милаш В., Матюшенко И. и др. Однако, проблема остается актуальной, поскольку экономика в целом и ее составляющие динамичны в своем развитии.

Целью написания статьи является определение места и роли иностранных инвестиций в украинской экономике, выявление проблем ведения бизнеса иностранцами в нашей стране и определение путей их решения. Объектом исследования является процесс притока инвестиций из разных стран в экономику Украины. Предметом исследования являются проблемы и перспективы привлечения иностранных инвестиций в экономику Украины.

В соответствии с Законом Украины «О режиме иностранного инвестирования», иностранная инвестиционная деятельность является поэтапной деятельностью, которая включает капитализацию собственности, накопление инвестиционных вкладов, регулирование процессов инвестирования и перемещения инвестиций, усовершенствование инвестиционного климата [1]. Украина обладает огромным потенциалом для привлечения инвестиций, чему способствуют богатые природные ресурсы и благоприятные природные условия. Перспективными отраслями для инвестирования могли бы стать сельскохозяйственный, туристический и энергетический секторы [2].

По данным Государственной службы статистики Украины, в 2016 р. прямые иностранные инвестиции (акционерный капитал) составил 45152,2 млн долл. США, в 2015 г. эта цифра была на уровне 45744,8 млн долл. США, в 2014 г. – 57056,4 млн долл. США, что свидетельствует о наличии тенденции к снижению объемов инвестиций [3].

Основными причинами, препятствующими привлечению иностранных инвестиций, стали интенсивное вмешательство органов государственной власти в сектор частного бизнеса, незаконное ведение бизнеса, исключительно теоретический план экономического развития Украины, проблемы системы налогообложения, военные действия на востоке страны, коллосальная по своим масштабам коррупция.

Для того чтобы убедить иностранных инвесторов в целесообразности вложения капитала в экономику страны, необходимо провести ряд социально-экономических реформ, улучшить инвестиционный климат страны. Для этого уже выполнены определенные действия.

© Гаврилюк Ю. В., 2016

1. Создано правовое поле для инвестирования и прогрессивных партнерских отношений. Законодательством предоставляется гарантия деятельности для инвесторов, созданы все юридические основы для ведения экономической деятельности на территории Украины.

2. Применен национальный режим инвестиционной деятельности к иностранным инвесторам, уравнены права отечественных и зарубежных инвесторов.

3. Ратифицирована Вашингтонская конвенция 1998 г. «О порядке разрешения инвестиционных споров между государствами и иностранными лицами» Законом Украины «О ратификации Конвенции о порядке решения инвестиционных споров между государствами и иностранными лицами» [4].

4. Подписаны соглашения о сотрудничестве и защите инвестиций с 70 странами, в частности двусторонне подписано Соглашение между Украиной и Японией, которое юридически закреплено Законом Украины «О ратификации Соглашения между Украиной и Японией о содействии и защите инвестиций» [5].

Поддерживается привлечение инвестиций в наиболее необходимые отрасли производства для Украины, в частности, при ввозе некоторых товаров освобождаются от уплаты пошлины, в которых есть наиболее высокая необходимость; предоставляется отсрочка оплаты НДС до 60 дней на товары, которые ввозятся на основании векселя в соответствии с Законом Украины «О стимулировании инвестиционной деятельности в приоритетных отраслях экономики с целью создания новых рабочих мест» [6].

Таким образом, в результате проведенного анализа установлено, что в Украине созданы определенные условия для результативного притока инвестиций из зарубежных стран. Однако, существуют еще не решенные проблемы. Необходимо искать прогрессивные пути привлечения иностранного капитала в экономику страны. Поставленная украинским государством цель должна воплощаться в жизнь благодаря конкретным действиям, способствующим созданию у инвесторов уверенности в перспективах развития бизнеса, гарантии соответствия «де-юре» и «де-факто». Украина неконкурентоспособна на фоне других стран, поставивших иностранное инвестирование во главу угла. Необходимо следовать прогрессивной и результативной стратегии, используя опыт успешных в экономическом отношении стран.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Часовникова Ю. С.

Литература: 1. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80. **2.** Пересада А. А., Майорова Т. В. Управління банківськими інвестиціями: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 388 с. **3.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html. **4.** Про ратифікацію Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними [...]: Закон України від 16.03.2000 № 1547-III // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1547-14. **5.** Про ратифікацію Угоди між Україною та Японією про сприяння та захист інвестицій: Закон України від 03.06.2015 № 505-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/505-19. **6.** Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових [...]: Закон України від 06.09.2012 № 5205-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5205-17.

ОРГАНИЗАЦИЯ УЧЕТА СУБЪЕКТАМИ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

УДК 657:338.48

Гайтерова М. А.

Студент 4 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены особенности деятельности туристических предприятий. Проанализированы актуальные вопросы организации учета субъектами туристической деятельности. Доказана важность изучения и внедрения в учет субъектами туристической деятельности новых информационных систем. Предложены пути совершенствования организации учета на туристических предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, расходы, учет, учет туристической деятельности, учетная политика, документооборот.*

Анотація. *Розглянуто особливості діяльності туристичних підприємств. Проаналізовано актуальні питання організації обліку суб'єктами туристичної діяльності. Доведено важливість вивчення й запровадження до обліку суб'єктами туристичної діяльності нових інформаційних систем. Запропоновано шляхи вдосконалення організації обліку на туристичних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, витрати, облік, облік туристичної діяльності, облікова політика, документообіг.*

Annotation. *The features of the activities of tourism enterprises. Analysis of current issues of accounting subjects of tourist activity. The significance of studying and implementing the accounting subjects of tourist activity of new information systems. The ways of improvement of accounting for business travel.*

Keywords: *enterprise, production, costs, accounting, accounting of tourism, accounting policy, workflow.*

Объем туристических услуг, предоставляемых субъектами туристической деятельности, растет с каждым годом, как и заинтересованность в них на территории Украины. Такое явление обуславливает необходимость изучения особенностей организации учета деятельности предприятий туристической сферы. Значительная часть туристических агентов являются малыми предпринимателями, не выполняющими требования к организации учета. В связи с отменой лицензирования таких субъектов утрачена важная функция контроля со стороны государства, возрастает вероятность попасть на туристического агента – мошенника. Туристические операторы организуют свой учетный процесс по-разному. В значительной степени это зависит от их назначения: если они только организуют тур, то у них небольшое количество объектов учета, в отличие от предоставляющих все услуги.

С начала 2012 г. Министерством финансов Украины был внесен ряд изменений в Положения (стандарты) бухгалтерского учета и План счетов, что обусловило изменения в учетной политике на многих предприятиях Украины. Новые требования разделяют предприятия по стандартам ведения учета на национальные и международные (IAS и IFRS).

Целью написания статьи является определение основных особенностей организации учета и направлений совершенствования учетной политики и документооборота на предприятиях туристической деятельности.

Основным первичным звеном туристической деятельности является предприятие. К туристическим предприятиям относятся туристические фирмы, туристические комплексы, учреждения по организации международного туризма, санатории, дома отдыха, турбазы, пансионаты [1]. Субъектами туристической деятельности являются туристические операторы, туристические агенты и другие субъекты предпринимательской деятельности, предоставляющие услуги по временному размещению, питанию, экскурсионные, развлекательные и другие туристические услуги [2].

Бухгалтерия субъекта туристической деятельности выполняет по сути функции трех подразделений: финансового, экономического и бухгалтерского и осуществляет такие основные операции:

- ведение кассовых операций;
- заполнение отчетных документов;
- учет доходов и расходов;
- учет оплаты труда и заработной платы;
- начисление налогов и других платежей;

© Гайтерова М. А., 2016

– расчеты с туристами и поставщиками туристических услуг, туроператорами (агентами) и страховыми компаниями.

Одной из важнейших задач является определение учетной политики субъекта туристической деятельности, о чем так часто забывают турагенты. Учетная политика – это организация деятельности предприятия, применяемая с начала осуществления его хозяйственных операций. От составных элементов учетной политики предприятия туристической деятельности зависит достоверное отражение хозяйственных операций и информации в финансовой отчетности [3]. Положение (распоряжение, приказ) об учетной политике разрабатывается на длительный срок (минимум на год), поэтому относиться к его разработке нужно серьезно.

Существуют две точки зрения относительно источников получения дохода туристической фирмы в бухгалтерском учете. Согласно первой, доход возникает на дату поступления средств на текущий счет или в кассу туристической фирмы по оплате туристического продукта. Чаще используется на практике второй подход, согласно которому прибыль считается полученной только после окончания тура [3].

Количество объектов учета зависит от субъекта туристической деятельности. Для небольшого туристического агентства характерно малое количество объектов учета, при этом, как показала практика, на таких предприятиях отсутствует продуманная, грамотная учетная политика. Для туристического оператора характерно большое количество объектов учета, среди них основные средства, запасы, нематериальные активы, дебиторская задолженность, обязательства, доходы, расходы и др.

Учетная политика должна быть постоянной величиной, но при необходимости можно вносить изменения в действующий приказ. В некоторых случаях необходимо трансформировать уже утвержденную учетную политику, в том числе если:

– изменяются уставные требования предприятия;

– изменяются требования органа, утверждающего положения бухгалтерского учета;

– изменения обеспечивают достоверное отражение событий или операций в финансовой отчетности предприятия [3].

Важным аспектом учетной политики является выбор вида договора: договора на туристическое обслуживание или договора купли-продажи. От выбранного договора зависит правильность отражения в учете операций по предоставлению туристических услуг: отражение дохода от реализации турпродукта, НДС, налоговой льготы и формы первичных документов. В целом туристическая деятельность осуществляется на основании различных видов договоров: на туристическое обслуживание, купли-продажи, поставки (оказания услуг), агентских договоров, комиссии, поручения, договоров страхования.

Схема движения документов по пунктам обработки для выполнения необходимых технических операций с документами представляет собой документооборот предприятия туристической сферы. Документооборот на таких предприятиях представлен тремя основными потоками: входной (документы управляющих организаций или организаций, осуществляющих контроль); выходной (документация, доступная для внешних пользователей) и внутренний (документы, участвующие в обращении между подразделениями и работниками предприятия). Основной единицей документооборота является первичный документ, составленный на момент совершения операции, удостоверяющей его осуществление. Основными первичными документами в туристической деятельности являются ваучер, страховой полис, договор, заявление, счет, платежное поручение и другие сопровождающие документы.

Основным первичным документом считают ваучер, но на современном этапе он теряет свою актуальность. Турагенты в Украине привыкли облегчать свою работу, поэтому этот важный бланк строгой отчетности они не всегда заполняют. Целесообразно учитывать международный опыт учета. Например, в Хорватии, которая заинтересована в развитии туризма, ваучеры получает каждый турист, это контролируется на государственном уровне, поскольку предприятия туристической сферы заботятся о своей репутации. Еще одной важной составляющей организации учета является выбор формы учета. Туристический оператор при этом выбирает между журнальной, автоматизированной или упрощенной, а туристический агент ведет упрощенную форму учета.

Малые предприятия туристической деятельности ведут учет без двойной записи в соответствии с приказом Министерства финансов Украины, которым определены методические рекомендации по применению регистров бухгалтерского учета малыми предприятиями.

В настоящее время субъекты туристической деятельности отдают предпочтение автоматизированной форме учета. Очевидно, что при такой форме меньше ошибок и выше качество учета. Большинство предприятий используют в своей работе программу «1С: Бухгалтерия», а также менее известные специализированные программы «МКМ: Турагент», «Мастер-Агент» или «Мастер-Тур». Многие туристические операторы Украины сегодня используют в своей деятельности программное обеспечение «Мастер-Тур». Этот комплекс создан для автоматизации деятельности туристических операторов, он отвечает постоянно изменяющимся условиям туристического рынка. Программный комплекс «Мастер-Тур» является гибким в настройках, что позволяет применять его как

многопрофильным туристическим операторам по разным направлениям, так и операторам, работающим с индивидуальными туристами; компаниям, занимающимся круизами и автобусными турами.

Таким образом, определены варианты выбора учетной политики в отношении различных объектов учета, описаны формы учета, в том числе специфические программы для учета субъектами туристической деятельности. Особенности туристической деятельности должны отражаться в приказе об учетной политике, соответствующей информационным потребностям как руководства, так и внешних пользователей. Предметом дальнейшего изучения станут особенности внедрения на предприятии новых автоматизированных форм для учета субъектами туристической деятельности.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Леонова Ю. А.

Литература: 1. Балченко З. А. Бухгалтерський облік в туризмі і готелях України: навч. посіб. Київ: КУТЕП, 2006. 232 с. **2.** Богданова Ж. А. Бухгалтерський облік і контроль туристичної діяльності: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.09. Житомир: ЖДТУ, 2011. 20 с. **3.** Лучко М., Бенько І. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 312 с. **4.** Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80. **5.** Король С. Облік витрат туристичного підприємства. *Вісник КНТЕУ.* 2011. № 4. С. 72–84. URL: http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2011/04/8.pdf.

АДАПТАЦІЯ СУЧАСНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

УДК 657.37:006.032

Гнеда К. В.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто питання адаптації національної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності до міжнародних стандартів фінансової звітності. Проаналізовано можливості запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності до практики застосування вітчизняних стандартів у випадках, що є зумовленими сучасними економічними, соціальними та політичними факторами.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, витрати, облік, фінансова звітність, бухгалтерський облік, облікова політика, міжнародні стандарти, міжнародна інтеграція.*

Аннотация. *Рассмотрены вопросы адаптации национальной системы бухгалтерского учета и финансовой отчетности к международным стандартам финансовой отчетности. Проанализированы возможности внедрения международных стандартов финансовой отчетности в практику применения отечественных стандартов в случаях, обусловленных современными экономическими, социальными и политическими факторами.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, расходы, учет, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, учетная политика, международные стандарты, международная интеграция.*

© Гнеда К. В., 2016

Annotation. *The question of adapting national accounting system and financial reporting to IFRS. The possibilities to attract international financial reporting standards to national standards of practice in cases that are caused by current economic, social and political factors.*

Keywords: *enterprise, production, costs, accounting, financial reporting, accounting policy, international standards, international integration.*

Фінансова звітність підприємств різних країн має свої особливості, що є зумовленими соціальними, економічними та політичними факторами. Стратегія реформування системи бухгалтерського обліку, що існує нині в Україні, передбачає застосування міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що є характерними для більшості країн із розвиненою інфраструктурою ринкових відносин. Упровадження цих стандартів є необхідною умовою активного розвитку країни та її співпраці з зарубіжними країнами із розвиненою економікою.

Метою написання статті є дослідження особливостей міжнародних стандартів фінансової звітності та їх упровадження на території України. Об'єктом дослідження є міжнародні стандарти фінансової звітності. Предметом дослідження є процес упровадження цих стандартів в Україні.

Питанням сучасного стану та впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності присвячено праці Голова С. Гармонізацією бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з Міжнародними стандартами фінансової звітності займається Нишенко Л.

Необхідність розробки єдиних стандартів фінансової звітності є зумовленою розвитком міжнародної торгівлі, транснаціональних корпорацій, глобалізацію фінансових ринків. Органом стандартизації в галузі бухгалтерського обліку було визначено Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (КМСБО), який створено 29 червня 1973 р. для формулювання, видання й удосконалення в інтересах суспільства стандартів бухгалтерського обліку, яких слід дотримуватися при поданні фінансових звітів.

Становлення України як незалежної держави на початку 90-х років і входження її до світової спільноти потребувало значних структурних змін в економіці, а також адекватного реформування системи обліку й звітності, нівеляції її як стримуючого фактора розвитку ринкових стосунків і залучення іноземного капіталу до економіки країни. Такою ситуацією зумовлено закономірну необхідність проведення в Україні масштабної реформи бухгалтерського обліку. Ініціатором змін у напрямі впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності стали Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку (ДКЦБФР) і Національний банк України [3].

Міжнародні стандарти фінансової звітності – це документи, що визначають загальний підхід до складання фінансової звітності, а також пропонують варіанти обліку окремих засобів або операцій підприємств.

На даному етапі Міжнародні стандарти фінансової звітності використовують:

- як основу національних вимог до бухгалтерського обліку в багатьох країнах світу;
- як міжнародний базовий підхід у тих країнах, які розробляють свої власні вимоги до фінансової звітності;
- фондові біржі та регулюючі органи, що вимагають або дозволяють іноземним емітентам подавати звіти відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності;
- Світовий банк, що вимагає подання інформації відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності;
- національні комісії, наприклад Європейська комісія.

Слід зазначити, що Міжнародні стандарти фінансової звітності мають рекомендаційний характер, що найбільше відповідає сучасній ринковій економіці.

Міжнародні стандарти фінансової звітності мають переваги як для всіх країн-користувачів, так і для України окремо. Важливим є те, що вони є визнаними й розроблялися спеціально для стандартизації й гармонізації обліку в різних країнах, що робить їх відносно менш складними і дешевими для використання порівняно з існуючими в розвинених країн стандартами. Міжнародні стандарти фінансової звітності створювалися для узагальнення накопиченого міжнародного бухгалтерського досвіду відображення особливостей ринкової економіки, перехід до якої є метою українських реформ. Міжнародна практика засвідчує, що складання звітності за міжнародними стандартами забезпечує її прозорість і надійність, що є надзвичайно важливим для інвесторів. Використання Міжнародних стандартів фінансової звітності сприяє професійному зростанню бухгалтера, відкриває українським компаніям доступ на міжнародні ринки.

За умов невідповідності податкового законодавства нормативним актам, що регулюють бухгалтерський облік, існує різний ступінь законодавчої захищеності податкового та бухгалтерського обліку. Це надає можливості при створенні й використанні податкового законодавства нехтувати правилами та поняттями. Усе це суттєво ускладнює зв'язок процесу гармонізації й розвитку системи бухгалтерського обліку, що стає залежною від податкового законодавства [4].

Відтак попри окремі проблеми переваги застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в нашій країні є очевидними (табл. 1) [5].

Таблиця 1

Переваги застосування МСФЗ для різних категорій користувачів

Користувачі	Переваги
Компанії	Підвищення якості інформації для прийняття рішень менеджерами; полегшення доступу до капіталу, у тому числі з іноземних джерел; зниження вартості капіталу
Інвестори	Підвищення якості інформації для прийняття рішень, підвищення довіри до поданої інформації, поліпшення розуміння ризиків і прибутковості
Державні діячі	Зміцнення українського ринку капіталу й підвищення його привабливості, полегшення доступу до світових ринків капіталу
Національні органи регулювання	Поліпшення нагляду й правозастосування органами регулювання, підвищення стандартів розкриття фінансової інформації, ширші можливості щодо залучення й моніторингу лістингу іноземних компаній
Інші зацікавлені особи	Підвищення довіри й поліпшення економічних перспектив для бухгалтерів і аудиторів, поліпшення звітності за новими й іншими аспектами бізнесу

Не є секретом, що Україна входить до числа найбільш корумпованих країн світу з відсутністю відкритості ведення бізнесу. Багато передових бухгалтерів вважають, що саме перехід до Міжнародних стандартів фінансової звітності має змінити цю ситуацію. Упровадження цих стандартів вимагає ведення відкритої господарської діяльності, відповідальності та достовірності інформації. Такі зміни сприятимуть залученню інвестицій до економіки нашої країни.

Відтак невідкладними обов'язковими завданнями є гармонізація нормативної бази бухгалтерського обліку, урегулювання бухгалтерського обліку на національному рівні, застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності для певної категорії підприємств (галузей).

Таким чином, питання впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності до облікової політики України є своєчасним і перспективним. Для досягнення результату необхідно усунути всі недоліки й перешкоди, що заважають міжнародній кооперації українських бухгалтерів.

Науковий керівник – старший викладач Доценко Н. С.

Література: 1. Голов С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: вдосконалення та застосування. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2007. № 11. С. 43–58. **2.** Нишенко Л. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2006. № 5. С. 6–9. **3.** Хегарті Д., Гелен Ф. Запровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та аудиту. *Школа професійного бухгалтера.* 2006. № 7. С. 17–31. **4.** Костюченко В. Гармонізація національних положень бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2005. № 4. С. 17–22. **5.** Нишенко Л. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2008. 23 с.

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗРОБКИ Й УПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ

УДК 657.37-021.361

Головаш С. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано визначення поняття внутрішньої управлінської звітності. Узагальнено принципи формування й розробки внутрішньої звітності підприємства, а також особливості її структури та змісту. Запропоновано організаційні етапи впровадження та застосування управлінської звітності підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, витрати, звітність, облік, бухгалтерський облік, управлінський облік, внутрішня звітність, управлінська звітність.*

Аннотация. *Проанализировано определение понятия внутренней управленческой отчетности. Обобщены принципы формирования и разработки внутренней отчетности предприятия, а также особенности ее структуры и содержания. Предложены организационные этапы внедрения и применения управленческой отчетности предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, расходы, отчетность, учет, бухгалтерский учет, управленческий учет, внутренняя отчетность, управленческая отчетность.*

Annotation. *Analyzed the definition of internal (management) reporting. Overview principles of formation and development of internal statements, and especially its structure and content. The organizational stages of implementation and application management statements.*

Keywords: *enterprise, production, costs, reporting, accounting, financial accounting, management accounting, internal accounting, management reporting.*

Сучасні умови розвитку й постійні трансформаційні процеси в економіці потребують створення на підприємствах відповідної злагодженої системи інформації. Основним джерелом інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства є управлінська звітність, саме вона є основним фактором підвищення якості управлінських рішень.

Необхідно зазначити, що нині не існує однозначного підходу до визначення послідовності формування й упровадження внутрішньої управлінської звітності.

Основні методологічні та практичні засади управлінського обліку та формування системи управлінської звітності досліджують Бутинець Ф. Ф., Вахрушина М. А., Вербило О. Ф., Малюга Н. М., Палій В. Ф., Пушкар М. С. та ін. Незважаючи на досить велику кількість наукових робіт за досліджуваною темою, існують питання, що залишаються недостатньо розробленими.

Метою написання статті є висвітлення основних підходів до технології розробки й етапів запровадження внутрішньої управлінської звітності на підприємстві.

Нині серед науковців не сформовано єдиного визначення поняття «управлінська звітність». Одні автори вживають термін «управлінська звітність», інші ототожнюють його із «сегментною», «оперативною» чи «внутрішньогосподарською звітністю». Деякі автори визначають управлінську звітність як внутрішньоорганізаційну.

Вважаємо за доцільне визначати внутрішню управлінську звітність як упорядковану систему економічних показників, які показують умови та результати виробничої й фінансово-господарської діяльності підприємства за відповідний період, а також сукупність способів і прийомів узагальнення даних поточного обліку для керівної ланки.

Система управлінської звітності є однією із найбільш складних і вагомих складових управлінського обліку, що надає можливості керівництву розмежувати власні можливості й можливості інформаційної та технічної служб, а також зважити важливі складові процесу, проаналізувати особливості оформлення звітів, а також зручність користування останніми для прийняття управлінських рішень.

Для того щоб сформувати систему внутрішньої управлінської звітності, необхідно вибрати форму, визначитися із термінами подання звіту та призначити відповідального за його складання, розкрити схему формування управлінських звітів. Потрібно також визначити, хто є власником вихідної інформації; призначити працівника,

© Головаш С. О., 2016

який стане сполучною ланкою між керівництвом і нижчими рівнями підприємства; деталізувати користувачів інформації, обов'язково визначити дозволені межі отримання інформації.

Вимоги до складання внутрішньої управлінської звітності підприємства узагальнено на рис. 1 [1].

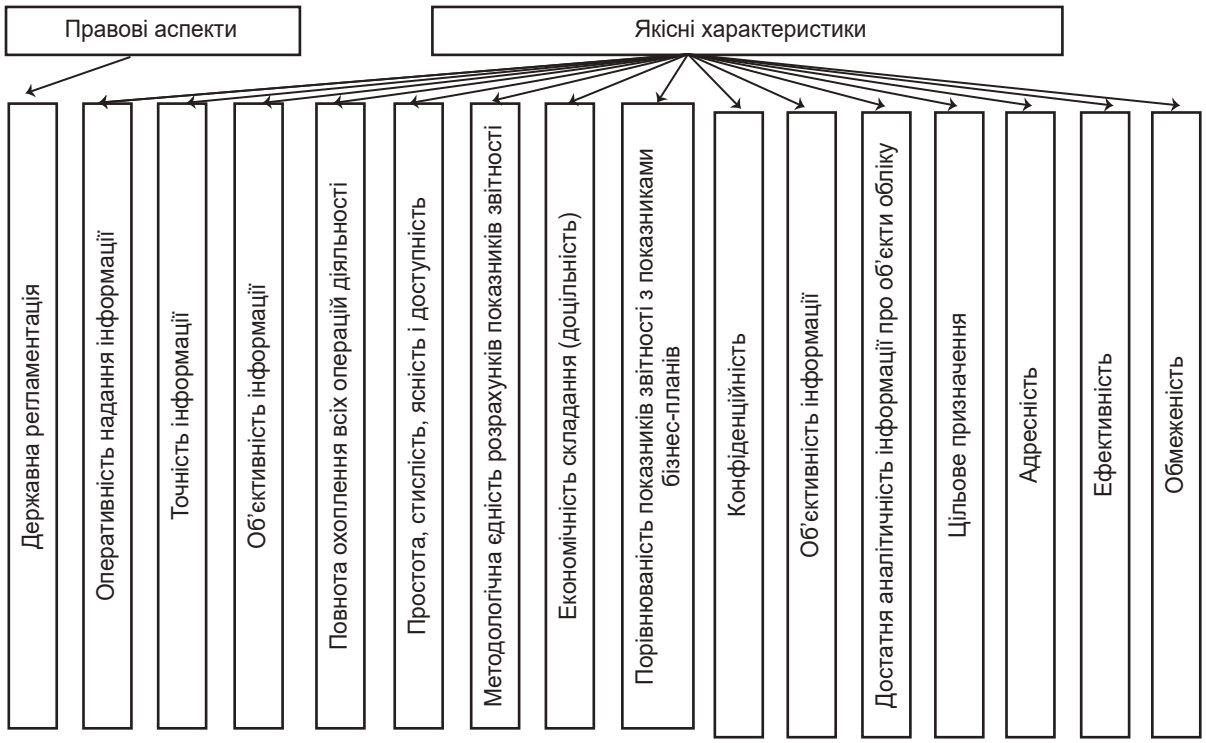

Рис. 1. **Вимоги до складання внутрішньої управлінської звітності підприємства**

Внутрішня звітність має забезпечувати швидке визначення фактичних показників і результатів, їх відхилень від планів і кошторисів, оцінку недоліків і вибір варіантів їх усунення. У процесі її розробки необхідно враховувати реалії конкретного сектора, окремого підприємства та світосприйняття конкретної особи чи групи осіб. Обов'язковою умовою внутрішньої звітності є її адекватність, тобто вона має базуватися на певних стандартах і принципах. Які б специфічні вимоги до звітності не були в управлінців, вони мають не розходитися із базовими принципами та стандартами ведення обліку, наприклад, визнання витрат за методом нарахування (тобто в періоді, коли витрати фактично мали місце, незалежно від моменту їх оплати), визнання й оцінювання активів тощо [2].

Технологія розробки й упровадження управлінської звітності на підприємстві може здійснюватися за етапами:

- організаційний;
- методологічний;
- адаптаційний.

На першому етапі відбувається формування групи для управління розробкою й упровадженням управлінської звітності. Ця група займається координацією розробки методики управлінського обліку та його організацією на підприємстві. Представники групи мають приймати оперативні рішення в процесі реалізації поставлених завдань щодо розробки управлінської звітності; створити проектну групу в основному офісі та відокремлено на місцях (філіях), що займатиметься запровадженням управлінської звітності на місцях, контролюватиме систему та програми звітності; здійснювати керування та контроль процесу розробки управлінських звітних форм.

Другий етап передбачає визначення оптимальної структури та складу облікового персоналу, розробку конкретних форм управлінської звітності підприємства, аналіз потрібної інформації для формування відповідного документа, затвердження термінів складання та подання звітності, формування корпоративних стандартів. На цьому етапі необхідним є виділення місць виникнення витрат із урахуванням особливостей господарської діяльності структурних підрозділів, а також формування й поділ за сферами відповідальності номенклатури готової продукції, напівфабрикатів і послуг. Встановлюють стандарти на кожній ділянці обліку, наприклад, на ділянці фінансового обліку опрацьовують облікову політику, робочий план рахунків, синтетичні й аналітичні шифри обліку; матеріального обліку – розроблюють довідник-кодифікатор матеріалів; формують стандарти обліку руху

товарних запасів, вибирають первинні документи, облікові регістри та супровідні документи; принципи управління складськими запасами в розрізі матеріалів; виробничого обліку – установлюють перелік і склад витрат на виробництво продукції, методику розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, порядок розрахунку собівартості продукції основного й допоміжного господарства. Більш точний перелік стандартів визначатиметься відповідно до особливостей конкретного підприємства (виду діяльності, масштабів діяльності, організаційної структури тощо). Розробляють чіткий перелік звітних форм із вибраними показниками та вказаною методикою їх розрахунку, визначеними джерелами одержання первинних даних, сформованим колом відповідальних осіб і встановленими термінами подання.

Третій етап передбачає діагностування та моніторинг управлінської звітності, удосконалення існуючих форм як за зовнішнім виглядом, так і за способами подання інформації. Групі розробників звітності необхідно розглянути перспективи щодо створення автоматизованої системи формування управлінської звітності (наприклад, у Excel, Lotus, ERP-системах).

Джерелом аналізу необхідної інформації для формування управлінського звіту є бухгалтерські регістри. Але не завжди необхідна інформація для управлінських форм міститься в облікових регістрах. Тому потрібно визначити альтернативні джерела отримання важливої інформації (наприклад, відділ продажів, закупівель, виробничий відділ). Одним із основних завдань у цьому разі є аналіз самого факту наявності необхідної інформації. Якщо такої немає, потрібно провести роботу з удосконалення форм первинних документів або запровадження нових внутрішніх первинних документів із різними розрізами аналітичної інформації. На практиці вони можуть мати форму внутрішніх звітів із чітко визначеним переліком показників, кількістю відповідальних осіб і термінами їх складання й подання представникам керівної ланки [3].

Нині модель побудови внутрішньої управлінської звітності за центрами відповідальності є найбільш виправданою. Центр відповідальності є частиною управлінської системи організації, у якій керівник відповідає за ті чи інші показники свого центру. Це дозволяє підприємству налаштувати систему обліку в такий спосіб, щоб витрати й доходи збиралися та відображалися у звітах на різних рівнях управління. Кожна структурна одиниця підприємства звітуватиме тільки за ті витрати і доходи, які вона контролює [4].

Відтак внутрішня управлінська звітність є важливим джерелом інформації для управлінського персоналу. Необхідно зважено підходити до техніки та методики формування внутрішньої звітності, особливостей запровадження й удосконалення, адже від цього залежатиме достовірність показників, поданих у звітних формах, та правильність прийнятих управлінських рішень.

Таким чином, розглянуто поняття внутрішньої управлінської звітності, узагальнено основні принципи та вимоги до порядку формування, розробки й призначення внутрішньої звітності підприємства. Наведено організаційні етапи запровадження й застосування внутрішньої звітності підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Хомин П. Я. Формування звітності в підсистемах управлінського, фінансового й податкового обліку: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2004. 350 с. **2.** Кузнецова С. А. Управлінська бухгалтерська звітність: проблеми створення. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2008. № 11. С. 15–24. **3.** Нападовська Л. В. Управлінській облік: підручник. Київ: КНТЕУ, 2010. 648 с. **4.** Атамас П. Й. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2006. 440 с.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В УКРАИНЕ

УДК 336.221(477)

Гончарова А. Л.

Студент 2 курса
факультета экономики и права ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены современные проблемы системы налогообложения в Украине, а также основные тенденции ее развития. Определены ключевые принципы системы налогового контроля. Доказана необходимость применения методов сокращения уклонения от уплаты налогов.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, производство, расходы, учет, налоги, бюджет, эффективность, налоговое регулирование, налоговое бремя, налоговая политика, экономическая эффективность.*

Анотація. *Розглянуто сучасні проблеми системи оподаткування в Україні, а також основні тенденції її розвитку. Окреслено ключові принципи системи податкового контролю. Доведено необхідність застосування методів скорочення ухилення від сплати податку.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, виробництво, витрати, облік, податки, бюджет, ефективність, податкове регулювання, податкове навантаження, податкова політика, економічна ефективність.*

Annotation. *The modern problems of the tax system in Ukraine and the main trends of development. Outlined the key principles of the tax control. The necessity of the application of techniques to reduce tax evasion.*

Keywords: *economy, enterprise, production, costs, accounting, taxes, budget, performance, tax regulation, tax burden, tax policy, economic efficiency.*

Проблема налогообложения является предметом обсуждения и остается актуальной. Несовершенство налоговой политики Украины признано многими теоретиками и практиками, что и определяет выбор именно этой темы.

Теоретические и практические аспекты налогового регулирования экономических процессов, влияния налогов на деятельность предприятий и выбора стратегии развития исследуют Василик А., Вишневский В., Карпова В., Козенкова Т., Крысоватый А., Мельник П., Меркулова Т. и др. Однако, есть много еще не исследованных вопросов, связанных с повышением качества системы налогообложения.

Целью написания статьи является анализ налоговой политики Украины, исследование основных проблем и поиск возможных вариантов их решения, изучение перспектив развития системы налогообложения. Объектом исследования является налоговая система Украины как экономическая категория. Предметом исследования являются особенности налоговой системы Украины.

Существующая в Украине налоговая система имеет фискальную направленность и создает в ряде отраслей значительную налоговую нагрузку. Главными показателями налоговой политики являются экономическая эффективность и социальная справедливость. Ключевым вопросом налоговой политики Украины является формирование налоговой системы, ориентированной на экономический рост. Украинская налоговая система – одна из наиболее сложных и наименее эффективных среди налоговых систем европейских стран, а также в глобальном масштабе. Это регулярно подтверждают международные исследования и отчеты отечественных экономистов, а также оценки инвесторов, работающих в Украине. В рейтинге легкости уплаты налогов Paying Taxes Украина занимает 84 место из 190 стран. Рейтинг составляется ежегодно Всемирным банком совместно с аудиторской компанией PricewaterhouseCoopers по итогам предыдущего налогового года [1].

Экономические трансформации в стране невозможны без формирования дееспособной налоговой системы, от которой во многом зависят возможности экономического развития государства, а также экономическая и инвестиционная активность плательщиков. Эффективность налоговой системы определяется способностью равнозначно выполнять фискальную и регулирующую функции. В настоящее время к налогу относятся как к инструменту государственной политики, к такому мнению пришли исследователи Онишко С. В. и Меркулова Т. В. [2; 3]. Это, по их мнению, игнорирует сущность налога как важнейшего экономического института. Такое отношение стало причиной активизации исследований налогов, а также снижения его регулирующей функции.

Потребность в коренном реформировании налоговой системы Украины, прежде всего, связана с бюджетным дефицитом, а именно с учетом его реальных масштабов. Проведение налоговой реформы провозглашено в Украине одной из приоритетных задач. Но уже на первом этапе возникает ряд проблем, без решения которых эффективность реализации налоговой реформы будет поставлена под сомнение.

© Гончарова А. Л., 2016

В системе налогообложения Украины отсутствует системное комплексное видение налоговой политики, ее задач, целей и приоритетов. В государстве нет четкой идеологии налоговой политики, которая была бы одобрена широким кругом политических сил и гражданами. Нет четкого понимания того, какие налоги должны выполнять фискальную функцию, а какие – регулирующую, на какие объекты налогообложения должна быть усилена налоговая нагрузка, а на какие, наоборот, ослаблена. Неравномерные налоговые нагрузки создают дисбалансы налоговой системы. На макроэкономическом уровне высокая налоговая нагрузка на предприятия иллюстрируется высоким показателем налогового коэффициента, который отражает уровень перераспределения валового внутреннего продукта через бюджет страны системой налогообложения.

Практика хозяйствования в Украине показывает, что сфера материального производства практически подавлена налогами, что приводит к сокращению бюджетных поступлений. Действующая налоговая система не стимулирует производство, а способствует его сокращению.

Существенной проблемой действующей системы налогообложения является отсутствие постоянных ориентиров ее реформирования. Каждое новое правительство, прежде всего, решает текущие задачи, достаточно часто без учета последствий проводимой политики. В последние годы поляризация политических сил привела к тому, что новое правительство упраздняет базовые документы по налоговой реформе своих предшественников и одобряет собственный вариант [4].

Наблюдается централизация финансовых ресурсов и полномочий в плане их распределения. На данный момент большинство налогов закреплено исключительно за бюджетом государства. Налоги, которые закреплены за местными бюджетами, относятся к корзине доходов, учитываемых при определении размера межбюджетных трансфертов. Другими словами, если доходы от уплаты налога вырастут, то местным бюджетам от этого не будет никакой пользы, поскольку на аналогичную величину сократится объем трансферта из государственного бюджета. В результате сложилась дестимулирующая система межбюджетных отношений, при которой местные органы власти, не будучи заинтересованными, устранились от решения проблем налоговой политики.

На сегодняшний день существует проблема с регламентацией налоговых льгот. Цивилизованная налоговая система предполагает наличие минимального количества экономически обоснованных налоговых льгот, что практически доказало свою эффективность при существовании контролируемой системы целевой финансовой поддержки физических лиц, которые в этом нуждаются. Определение оптимального перечня таких льгот на практике – процесс достаточно сложный. Поскольку при имеющемся высоком уровне регламентации эффективность льгот довольно низкая, льготы чаще всего создают стимулы для развития своего рода посреднических полукриминальных структур, предоставляющих услуги по легальным схемам занижения налоговых платежей в бюджет. Доходная часть бюджета из-за этого несет колоссальные потери.

Складывается ситуация, когда честные налогоплательщики должны нести налоговую нагрузку не только за себя, но и за неплательщиков. При этом эффективная ставка налога, определяемая как отношение суммы налога к величине налоговой базы, исчисленной без учета льгот, в тех или иных организациях может отклоняться в сторону увеличения или в сторону уменьшения на десятки процентов от общеустановленной ставки. На данный момент уровень тенизации экономики Украины находится в пределах 40–50 %, что намного больше, чем в других странах, недавно вошедших в состав Европейского Союза. Об этом сообщается в докладе Министерства экономического развития и торговли Украины [5].

Реформирование системы налогообложения нужно проводить путем ослабления налогового давления в отношении тех, кто платит налоги и инвестирует средства в сферу производства. Для этого следует, прежде всего, снизить количество налогов. Предполагается внедрение стимулирующей системы налогов. Если наблюдается рост объемов и рентабельности производства, норматив уплаты налогов будет снижаться, что должно стимулировать производителя к увеличению производства продукции. Рыночная экономика должна способствовать переходу Украины к использованию международных стандартов налогового права. В этой ситуации должны учитываться особые условия национальной экономики.

Во многих странах мира каждая семья имеет право выбирать правила налогообложения. Исходя из этого, самым популярным видом налогообложения в мире является семейный. В мировой практике существуют значительные налоговые льготы, предоставляемые в виде сумм необлагаемого налогами дохода, которые можно использовать для образования или содержания детей. Применение семейного налогообложения в Украине позволит решить не только экономические проблемы, но и социальные и демографические [6].

Таким образом, главной задачей налоговой политики Украины является обеспечение целостности и сбалансированности системы налогообложения. Поэтому сначала нужно модернизировать институт налоговой политики как основы для изменения отдельных налогов, а также взаимоотношений с другими государственными и частными институциями. В дальнейшем необходимо определить приоритеты развития в налоговой политике и реализовать их путем реформирования системы.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Часовникова Ю. С.

Литература: 1. Ежегодный доклад PwC и Группы Всемирного банка (2015). URL: http://www.pwc.com/ua/ru.html. **2.** Онишко С. В. Проблеми та можливості модернізації інституту податкової політики в Україні. *Актуальні проблеми економіки.* 2007. № 26. С. 129–131. **3.** Меркулова Т. В. Институциональные основы налогообложения и налогового регулирования экономики: дис. ... д-ра экон. наук: 08.01.01; 08.04.01. Харьков, 2006. 434 с. **4.** Молдован А. А., Шевченко О. В., Егорова О. А. Приоритеты реформирования налоговой политики Украины: как перейти от фискализма к стимулированию деловой активности? Киев: НИСИ, 2010. **5.** Звіт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України про виконану роботу за 2015 р. // Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang. **6.** Ефименко Т. Основные направления трансформации налоговой системы в Украине. *Финансы Украины.* 2010. № 9. С. 10–11.

КОУЧИНГ І СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ

УДК 331.08.37

Горобець Є. М.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні особливості коучингу як інструменту організації управлінської діяльності підприємства, що сприяє розвитку бізнес-процесів, виявленню умов їх реалізації та прийняттю зважених управлінських рішень. Досліджено основні принципи коучингу, умови й особливості їх дотримання.*

Ключові слова: *підприємство, організація, діяльність, бізнес-процеси, управлінська діяльність, коуч, коучинг, коучер, принципи коучингу.*

Аннотация. *Рассмотрены основные особенности коучинга как инструмента организации управленческой деятельности предприятия, способствующего развитию бизнес-процессов, выявлению условий их реализации и принятию взвешенных управленческих решений. Исследованы основные принципы коучинга, условия и особенности их соблюдения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, деятельность, бизнес-процессы, управленческая деятельность, коуч, коучинг, коучер, принципы коучинга.*

Annotation. *The main features of coaching as a tool of the company management organization that promotes business processes, identify conditions for their implementation and adoption of the weighted-making. The basic principles of coaching, conditions and compliance features.*

Keywords: *enterprise, organization, activity, business processes, management activity, coach, coaching, coacher, principles of coaching.*

Сучасні організації функціонують за умов швидко змінюваних принципів ділової активності, що змушує їх працювати над самовдосконаленням для досягнення стійкого розвитку. Діяльність організації є спрямованою на пошук нових способів впливу на розвиток працівників для їх професійного зростання. За сучасних умов динамічного розвитку зовнішнього середовища на вершині перебувають ті організації, що концентруються на постійному розвитку, підвищенні кваліфікаційного рівня працівників, упровадженні нових технологій розкриття й розвитку потенціалу підлеглих.

Однією з таких сучасних персональних технологій, яка підвищує мотивацію працівників, а також розкриває прихований потенціал, є коучинг, базований на самопізнанні й розвитку потенціалу працівника. Як окрема про-

© Горобець Є. М., 2016

фесія коучинг сформувався на початку 90-х рр. XX століття. У США професія коуча офіційно визнана у 2001 р. завдяки Міжнародній федерації коучів.

Провідні дослідження у цій галузі здійснювали Голві Т., Кові С., Аткінсон М., Дауні М., Уітмор Д. та ін. Поняття «коучинг» у синтезі із веденням й організацією обліку є не чим іншим, як методом консалтингу в поєднанні із тренінгом, у процесі якого коучер (людина, яка має теоретичні знання й практичні навички бухгалтерського обліку та його організації), допомагає навчитися та досягнути певного професійного рівня. На відміну від менторства, коучинг орієнтує людину на досягнення чітко визначених цілей, які були вибрані на початкових етапах. На необхідність упровадження коучингу в бухгалтерському обліку вплинула глобалізація та розвиток інформаційних технологій. Нині коучинг є перспективною формою навчання співробітників, що є зумовленим необхідністю постійного підвищення кваліфікації задля наближення до міжнародних стандартів та отримання практичних навичок молодими спеціалістами. Професійний коучинг охоплює такі техніки, як перефразування, слухання, постановку питань, уточнення, які допомагають працівнику поглянути на матеріал під іншим кутом. Коучер через психоемоційну та соціальну складові учасників синтезує та доносить інформацію. Для людей непосидючих або із розсіяною увагою коучинг є альтернативним засобом навчання та передачі корисної інформації за робочими ланками.

Коучинг дає найпродуктивніші результати за дотримання певних принципів.

1. Принцип розуміння ступеня відповідальності. У процесі аналізу поставленої задачі відбувається розширення меж пізнання дійсності. У цьому процесі коуч відіграє роль підтримки працівника під час вирішення поставленої проблеми. Йдеться про здатність нести відповідальність за скоєне, у результаті в людини з'являється мотивація, інтерес, вона повністю занурюється у процес.

2. Принцип відсутності стандартів: працівник сам вибирає спосіб вирішення проблеми на шляху до своєї мети, оскільки відповідальність за вчинки та невдачі лежить тільки на ньому.

3. Принцип взаємозв'язку: успіх у відповідній сфері діяльності зумовлює успіх у інших; теж і з невдачами [2].

4. Принцип обмеженості. Кожна людина має свої обмеження, які часто не дають процесу рухатися далі; коуч є рушійною силою, допомагає з поетапним формуванням нової стратегії й тактики [3].

5. Принцип рівності є базованим на формуванні партнерських відносин і співпраці у форматі «керівник – підлеглий».

6. Принцип поетапного вирішення. Керівник не може ставити технічно неможливі завдання для працівника, цілі мають бути великими, сміливими, надихати на досягнення, а кроки до виконання поставленої цілі мають бути повільними, але впевненими.

7. Принцип ієрархічного розвитку. Існує теорія, що людина проходить кілька етапів персонального зростання: власний інтерес, конкуренція та співпраця.

8. Принцип моніторингу. Основою принципу є чітке дотримання поставленої цілі [4].

Відтак коучинг є базованим на психологічних принципах і моделях, що є основою для пізнання людиною її можливостей для достатньої мотивації на шляху до своєї цілі. Він є інструментом організації управлінської діяльності підприємства, ціль якого полягає у розвитку бізнес-процесів, а також виявленні умов для їх реалізації. Основними складовими моделі є мотивуюча ціль, визначення засобів для реалізації, визначення взаємовідносин для закріплення цілі й аналіз результатів.

Коучинг як соціальне забезпечення організації обліку є орієнтованим на досягнення підприємством поставлених завдань за допомогою ефективного управління працівниками. За умов загальної глобалізації коучинг має важливе значення не тільки як альтернативна форма навчання, а й упровадження новітніх модернізованих знань організації бухгалтерського обліку на підприємствах. Такий метод надає можливості якісніше і швидше засвоїти необхідну інформацію для її подальшого застосування на практиці. Керівник має працювати для розвитку потенційних можливостей підлеглих, маючи на меті їх професійне зростання, чому сприяє застосування коучингу. Досвід зарубіжних компаній засвідчує, що використання коучингу в управлінні персоналом дозволяє значно підвищити ефективність роботи й удосконалити професійні навички співробітників. Спостерігається навіть тенденція працевлаштування коучера на постійну роботу в компанії для підвищення мотивації й альтернативного подання знань на окремих етапах. Деякі організації вдаються до пошуку групи коучерів, які регулярно надаватимуть компанії послуги у вигляді тренінгів і курсів для підвищення фахової кваліфікації. Доцільним є запровадження коучингу на постійних основах.

Таким чином, для підвищення ефективності діяльності персоналу важливим є пошук вмілого коуча, який є спроможним мотивувати, стимулювати, навчати, розвивати та спрямовувати всіх працівників на досягнення поставлених цілей.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Никитина Т. А., Шаталина М. А. Технология успешной управленческой деятельности: коучинг: монография. Самара: Самарский муниципальный институт управления, 2010. 319 с. **2.** Аткинсон М., Чоис Р. Наука и искусство коучинга: Внутренняя динамика. Киев: Companion Group, 2009. 208 с. **3.** Уитмор Д. Новый стиль менеджмента и управления персоналом: практ. пособие. М.: Финансы и статистика, 2001. 160 с. **4.** Бала Р. Д. Економічне оцінювання та розвиток коучингу на промислових підприємствах: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.04. Львів, 2013. 26 с. **5**. Чуева М. Ю. Психологическое бизнес-консультирование и коучинг: учеб.-метод. комплекс. М.: МГУТУ, 2011. 50 с.

ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 657.1

Грошова Т. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність управлінського обліку як вагомої складової успішного функціонування підприємства. Визначено місце управлінського обліку в системі прийняття управлінських рішень. Досліджено сучасні проблеми, що стають на перешкоді розвитку управлінського обліку. Запропоновано шляхи їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, звітність, фінансова звітність, бухгалтерський облік, управлінський облік, система управлінського обліку, система менеджменту.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность управленческого учета как важной составляющей успешного функционирования предприятия. Определено место управленческого учета в системе принятия управленческих решений. Исследованы современные проблемы, препятствующие развитию управленческого учета. Предложены пути их эффективного решения.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, отчетность, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, управленческий учет, система управленческого учета, система менеджмента.*

Annotation. *The essence of management accounting as an important component of the success of the enterprise. The place of management accounting system management decisions. The modern problems are an obstacle to the development of management accounting, the ways of their effective solution.*

Keywords: *enterprise, production, reporting, financial reporting, management accounting, management accounting system, system management.*

На сучасному етапі розвитку економіки методи управління господарськими процесами підприємств та установ потребують більш детального обґрунтування й організації облікової політики як інформаційної основи управління підприємством. Розробка й ведення управлінського обліку на підприємствах є складовою вдосконалення діяльності будь-якого підприємства. Керівники підприємств, що не є зацікавленими у веденні управлінського обліку, не усвідомлюють його цільового призначення.

Дослідженням проблем організації системи управлінського обліку займаються Голов С. Ф., Лабунська С. В., Кузьмінська К. І. , Дутчак Р. Р. та ін. Але все ще залишаються невирішеними питання практичного використання управлінського обліку.

Метою написання статті є дослідження особливостей системи управлінського обліку, визначення основних проблем його функціонування, а також розробка шляхів їх ефективного вирішення.

© Грошова Т. В., 2016

Розглянемо визначення поняття «управлінський облік». Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», внутрішньогосподарський управлінський облік – це система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством [1]. Основною метою управлінського обліку є забезпечення інформацією менеджерів підприємства, які відповідають за конкретні сфери й види діяльності.

Управлінський облік забезпечує підготовку й аналіз бухгалтерської інформації для допомоги керівництву в управлінні, плануванні й контролі діяльності підприємства, оскільки в оперативному порядку надає інформацію про формування собівартості, забезпечує даними про відхилення фактичних показників від прогнозних значень. Важливу роль відіграє управлінський облік при вирішенні завдань прогнозного характеру: прогнозуванні рентабельності нових видів продукції, визначенні очікуваного доходу від запланованих господарських заходів, оцінюванні ефективності нових інвестицій; прийнятті рішень за умов використання обмежених ресурсів, а також рішень типу «купувати чи виробляти». Менеджери підприємства можуть приймати управлінські рішення як тільки на основі фінансового обліку, так і на основі тільки управлінського обліку. Але для того щоб забезпечити максимальну ефективність прийнятих рішень, потрібно користуватися даними і фінансового, і управлінського обліку. Управлінський облік надає можливості приймати раціональні управлінські рішення на основі аналізу й обробки фінансового обліку й інформації про діяльність підприємства [3].

На рис. 1 наведено схему взаємодії управлінського та фінансового обліку для прийняття рішень системою менеджменту підприємства [3].

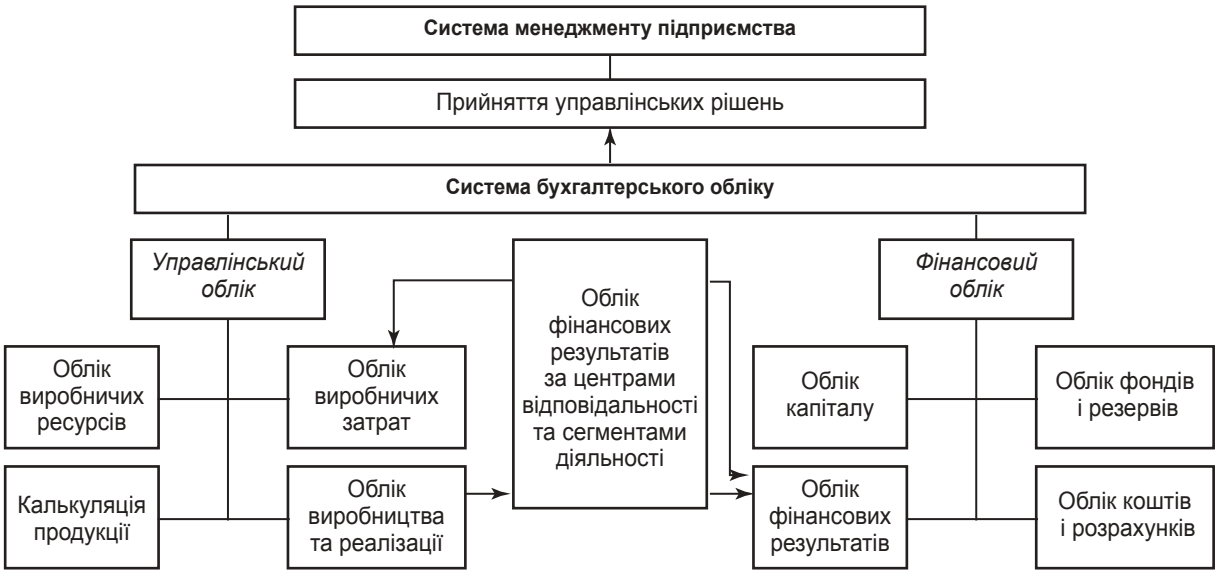

Рис. 1. **Взаємодія управлінського й фінансового обліку для прийняття управлінських рішень**

Сучасний стан розвитку системи менеджменту на підприємстві не передбачає застосування управлінського обліку як цілісної системи. Переважно управлінці приймають рішення на основі інформації фінансового обліку, аналізуючи її самостійно. Але зазначимо, що інформація саме управлінського обліку про ціни реалізації продукції, попит, конкурентоспроможність і рентабельність різних продуктів надає можливості для залучення інвесторів і покращення позиції на ринку.

На сучасному етапі розвитку управлінського обліку проблемою є відсутність загального трактування його складових. Так, багато науковців-практиків поняття «видатки» та «витрати» вважають синонімічними, хоча вони несуть різне смислове навантаження. На рис. 2 відображено взаємодію активів, витрат і видатків у діяльності підприємства.

Як бачимо, витрати є спрямованими або на придбання активів, або на видатки із отриманням економічної вигоди в майбутньому. Видатки, у свою чергу, можуть перетворюватися на активи або використовуватися на інші потреби підприємства для отримання доходу.

Одним із недоліків функціонування системи управлінського обліку є те, що постійні загальновиробничі витрати потрапляють до складу виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) у повному обсязі тільки якщо фактична сума таких витрат дорівнює або є меншою від встановленого нормативу, розрахованого із урахуванням нормальної потужності. У такому разі постійні загальновиробничі витрати списуються з кредиту рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» до дебету рахунку 23 «Виробництво» в повній сумі.

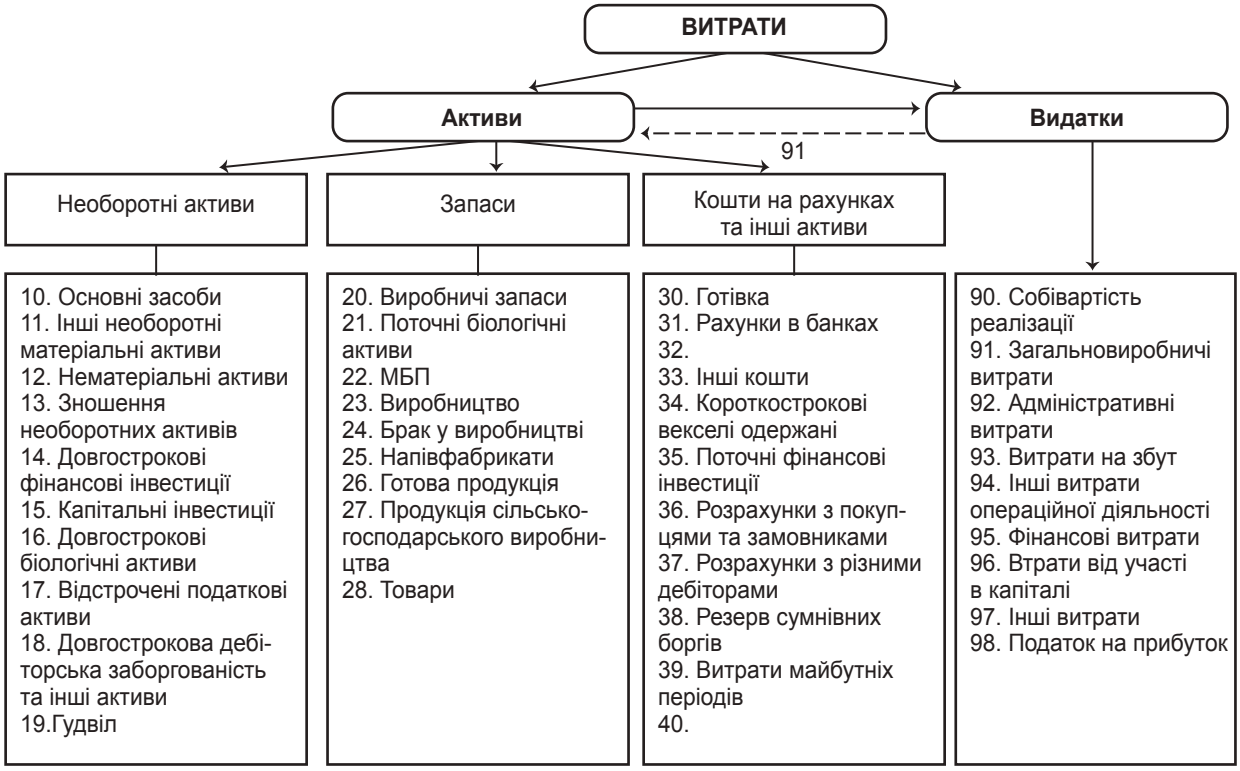

Рис. 2. **Взаємодія активів, витрат і видатків у діяльності підприємства**

Якщо фактичний розмір постійних загальновиробничих витрат перевищує розрахований норматив, до складу виробничої собівартості залучають лише частину постійних загальновиробничих витрат, що перебувають у межах такого нормативу. Решту нерозподілених витрат залучають до складу собівартості реалізованої продукції, тобто списують до дебету рахунку 90 «Собівартість реалізації» незалежно від моменту реалізації готової продукції [5].

Оскільки в загальній системі плану рахунку 29 активний рахунок не є використовуваним для відображення операцій у обліку, пропонуємо всі постійні загальновиробничі витрати, що перевищують установлений норматив, списувати на цей рахунок, щоб забезпечити управлінський облік детальнішою інформацією про процес реалізації та виробництва продукції.

Для успішного впровадження або вдосконалення системи управлінського обліку на підприємстві необхідними є спеціальні ресурси для реалізації цієї задачі:

– матеріальні затрати та витрати часу;

– кваліфіковані фахівці: керівництву слід усвідомлювати, що до постановки управлінського обліку слід залучати не бухгалтерів, а саме спеціалістів, які мають досвід такої діяльності;

– участь у процесі постановки: часто керівництво вважає, що не слід втручатися до тієї сфери, де працюють наймані спеціалісти. Але для прийняття ефективних управлінських рішень керівник має перевіряти та затверджувати роботу.

Для успішного функціонування підприємства важливо, щоб витрати, які воно несе для отримання інформації, не перевищували вигід, отриманих на основі обробки цієї інформації та прийняття управлінських рішень [5].

Таким чином, визначено економічну сутність управлінського обліку й обґрунтовано його важливість для прийняття зважених управлінських рішень та управління підприємством у цілому. Виявлено проблеми впровадження управлінського обліку за сучасних економічних умов, запропоновано шляхи вдосконалення системи управлінського обліку.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

2. Маляревський Ю. Д., Лабунська С. В., Безкоровайна Д. В., Чечетова Н. Ф. Управлінський облік: навч. посіб. Харків: ІНЖЕК, 2009. 248 с. **3.** Кузьмінська К. І. Управлінський облік витрат підприємства за процесами: теорія, методика, організація: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.09. Львів, 2014. 21 с. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **5.** Лучко М. Р., Бенько І. Д. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 359 с.

ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 336

Грошова Т. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розкрито економічну сутність податкового обліку як однієї з найважливіших складових податкової системи. Проаналізовано сучасний стан податкового обліку в Україні. Досліджено сучасні проблеми, що стають на перешкоді розвитку управлінського обліку. Запропоновано шляхи їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, звітність, фінансова звітність, облік, податок, бухгалтерський облік, управлінський облік, податковий облік, податкова система.*

Аннотация. *Раскрыта экономическая сущность налогового учета как одной из важнейших составляющих налоговой системы. Проанализировано современное состояние налогового учета в Украине. Исследованы современные проблемы, препятствующие развитию управленческого учета. Предложены пути их эффективного решения.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, отчетность, финансовая отчетность, учет, налог, бухгалтерский учет, управленческий учет, налоговый учет, налоговая система.*

Annotation. *The economic essence of taxation as one of the key elements of the tax system. The current state tax accounting in Ukraine. The modern problems are an obstacle to the development of management accounting. The ways of their effective solution.*

Keywords: *enterprise, production reporting, financial reporting, accounting, tax, management accounting, tax accounting, tax system.*

Однією з основних передумов забезпечення стабільності економіки на сучасному етапі розвитку України є ефективне функціонування податкової системи. Мобілізація податкових платежів до державної казни надає можливості органам державної виконавчої влади здійснювати реалізацію внутрішньої та зовнішньої політики. Податковий облік має надзвичайно важливе значення для результативної діяльності податкової системи в Україні, є однією з основних умов ефективної діяльності підприємств.

Різні аспекти проблем податкового обліку досліджують Тимофєєв В. М., Віленська А. М., Огороднікова І. І., Серебрянський Д. М., Смірнова О. М., Стадник М. В., Турянський Ю. І. та ін.

Метою написання статті є аналіз особливостей податкового обліку як складової податкової системи, а також дослідження факторів впливу на його стан.

Розглянемо поняття «податковий облік» з точки зору різних вчених. Як стверджує Храбров А. О., податковим обліком є визначена податковим законодавством послідовність дій контролюючих органів щодо здійснення реєстрації, перереєстрації або зняття з реєстрації осіб, що підлягають податковому обліку, а також діяльність контролюючих органів щодо ведення Єдиного державного реєстру платників податків. Гарасим П. М. вважає, що

© Грошова Т. В., 2016

податковим обліком є система збору, реєстрації, узагальнення, зберігання та передачі інформації для визначення податкової бази з податків на основі даних первинних документів, що є згрупованими згідно із порядком, передбаченим чинним податковим законодавством.

Інформаційною базою податкового обліку є:

– первинні облікові документи (документи, що містять відомості про господарську операцію та підтверджують її здійснення);

– реєстри податкового обліку (форми систематизації даних податкового обліку за звітний (податковий) період, що є згрупованими згідно із вимогами податкового законодавства. Податкові реєстри є призначеними для систематизації й накопичення інформації, яка міститься в первинних документах; аналітичних даних податкового обліку для відображення в податкових деклараціях;

– податкова звітність щодо певних податків і зборів, яку складає платник податків, виходячи з даних податкового обліку.

Система податкового обліку функціонує із застосуванням методичного й організаційно-технічного забезпечення.

Нині серед науковців-економістів немає єдиної точки зору щодо тлумачення поняття «податковий облік». Це є загальною проблемою, що перешкоджає розвитку податкового обліку. Його розглядають як:

– категорію, що примикає до правового механізму податку;

– окрему облікову дисципліну;

– складову податкового обов'язку;

– елемент податкової діяльності;

– інформаційно-облікову систему;

– прояв податкової облікової політики.

Чинна податкова методика розрахунку результатів діяльності господарських суб'єктів ускладнює процедуру розрахунку податкових зобов'язань. Крім того, постійне змінювання й упровадження додаткових облікових процедур потребує від платників податків збільшення штату працівників і витрат на оплату праці. Цим зумовлено необхідність ерахування принципу прозорості й стабільності в процесі вдосконалення системи податкового обліку [1].

Податковий облік платникам податків доцільно здійснювати самостійно, спираючись на принцип послідовності й регулярності застосування норм і правил оподаткування. Облікові процедури слід здійснювати регулярно й послідовно, від одного податкового періоду до наступного.

Нині існує чимало проблем здійснення податкового обліку. Потребують зміни правила ведення податкового обліку щодо моменту виникнення валових доходів і валових витрат. Основною відмінністю в процесі визначення валових витрат і доходів у цих двох системах є застосування в податковому обліку правила першої події, що не завжди об'єктивно відображає реальний стан формування валових доходів і валових витрат. Відтак більш прийнятним для їх визначення є використання даних бухгалтерського обліку, що значно спрощує систему податкового обліку, зменшує адміністративні витрати господарюючих суб'єктів, надає можливості вдосконалити контроль за достовірністю податкового обліку, запобігати зловживанням у сфері оподаткування, підвищити ефективність прогнозування та надходження доходів до бюджету.

У податковому та фінансовому обліку існують певні розбіжності щодо обліку амортизаційних відрахувань основних фондів. Практика свідчить, що сума нарахувань за податковим методом є значно меншою, ніж за методами, що є передбаченими П(С)БО 7 «Основні засоби».

Постійні зміни податкового законодавства в процесі реформування, з одного боку, є спрямованими на вирішення проблем оподаткування, а з іншого – спричиняють нестабільність податкових правил, що значно ускладнює сплату податків, контроль за їх сплатою, негативно впливає на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва. Слід зазначити, що наслідком постійних змін податкових законів є неузгодженість окремих норм податкового законодавства, неоднозначність їх трактування [2].

Важливим принципом податкового обліку, що є відображенням компромісного поєднання фіскальної та стимулюючої функцій податків у цілому, є принцип збалансованості інтересів платників податків і держави. Цей принцип полягає в тому, щоб не допускати переваги фіскальної та контролюючої функцій податків над усіма іншими, оскільки це призводить до того, що держава ігнорує інтереси господарських суб'єктів. Водночас не слід допускати завищення витрат і заниження доходів підприємств для мінімізації податкових зобов'язань [3].

Належна якість інформації, що надходить до державних податкових органів, залежить від створення ефективної системи підготовки облікових даних, оскільки правильна організація податкового обліку надає можливості уникнути фінансових санкцій із боку державних фіскальних органів та оптимізувати податкові платежі. Само-

стійна розробка методики організації та ведення податкового обліку на підприємстві є дуже важкою справою, оскільки немає методологічної підтримки з боку держави. Тому підприємства найчастіше користуються послугами аудиторських компаній щодо постановки системи податкового обліку. Автоматизація обліку є важливим моментом під час вирішення цього завдання, оскільки це значно розширює його можливості й сприяє підвищенню ефективності й якості роботи бухгалтера [4].

Застосування автоматизованої системи ведення податкового обліку надає можливості значно скоротити час, що є необхідним для підготовки документації, а також уникнути низки технічних проблем. На практиці помилки в обліку без використання комп'ютерних технологій виникають переважно під час перенесення даних з одного облікового реєстру до іншого, а також у процесі складання різних довідок і звітів. Автоматизована система податкового обліку надає можливості уникнути таких проблем, оскільки, як правило, за автоматизованого обліку ведеться тільки один обліковий реєстр, а всі інші формуються автоматично [4].

Таким чином, для подальшого розвитку й удосконалення податкового обліку слід передусім виробити чітке одностайне визначення поняття податкового обліку як самостійної складової суцільного обліку на підприємствах. Його автоматизація надасть можливості запобігати помилкам у процесі ведення податкового обліку. Урахування наслідків змін законодавства для всіх податкових суб'єктів є гарантією успішного реформування податкового обліку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Огороднікова І. І., Серебрянський Д. М., Стадник М. В., Турянський Ю. І. Гармонізація податкового та бухгалтерського обліку в контексті оподаткування прибутку підприємств в Україні: монографія/за ред. Д. М. Серебрянського. Київ: Алерта, 2013. 366 с. **2.** Мурашко О. Податковий облік і його узгодженість з фінансовим обліком. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2003. № 3. С. 50–53. **3.** Матвійчук Л. О. Податкова система України: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2015. 119 с. **4.** Лазур С. П. Податкова система України в умовах антикризового регулювання економіки: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.03. Ужгород, 2014. 20 с.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

УДК 657.37

Грошова Т. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто зміст і структуру фінансової звітності на сучасному етапі розвитку. Доведено важливість фінансової звітності для діяльності підприємства. Запропоновано шляхи вдосконалення методики складання фінансової звітності для полегшення сприйняття й застосування її користувачами.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, звітність, фінансова звітність, бухгалтерський облік, удосконалення фінансової звітності.*

Аннотация. *Рассмотрены содержание и структура финансовой отчетности на современном этапе развития. Доказана важность финансовой отчетности для деятельности предприятия. Предложены пути совершенствования методики составления финансовой отчетности для облегчения восприятия и применения пользователями.*

© Грошова Т. В., 2016

Ключевые слова: *предприятие, производство, отчетность, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, совершенствование финансовой отчетности.*

Annotation. *The content and structure of the financial statements present stage of development. The significance of the financial reporting of the company. Ways of improving methods of financial reporting for ease of comprehension and application of its users.*

Keywords: *enterprise, production, reporting, financial reporting, financial reporting improvements.*

За сучасних умов успішне функціонування підприємства потребує підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності на підставі вдосконалення управління виробництвом, створення конкурентоспроможної продукції й залучення інвестицій. Для цього необхідно створити таку інформаційну систему, що була б спроможна задовольнити запити всіх зацікавлених користувачів. Інструментом інформування користувачів є фінансова звітність.

Нині питання вдосконалення методики складання фінансової звітності є актуальним, оскільки саме фінансова звітність є надійним джерелом аналітичних висновків щодо визначення економічного потенціалу підприємства й подальшого розвитку.

Питання вдосконалення методики складання фінансової звітності досліджують Бутинець Ф. Ф., Івахненков С. В., Кірейцев Г. Г., Кужельний М. В., Кузьмінський А. М., Кузнецова С. В., Лінник В. Г., Лозенко Т. О. та ін.

Метою написання статті є дослідження особливостей методики складання фінансової звітності та розробка пропозицій щодо її вдосконалення. Для досягнення поставленої цілі необхідно проаналізувати зміст і структуру фінансової звітності, а також розробити шляхи вдосконалення методики складання фінансової звітності.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» фінансовою звітністю є бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Користувачами фінансової звітності є фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень [1].

На основі фінансової звітності можна не тільки зробити висновки про діяльність підприємства в минулому, оцінити перспективи розвитку та розробити заходи, що є спрямованими на підвищення ефективності його діяльності в майбутньому, а й оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності в цілому, вивчити й проаналізувати механізми управління власним капіталом і прибутком, що є важливим для акціонерів підприємства, його потенційних інвесторів і партнерів по бізнесу.

Фінансова звітність складається з балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до фінансової звітності [2].

Для того щоб фінансова звітність була зрозумілою користувачам, вона має містити дані про підприємство (назву, організаційно-правову форму, місцезнаходження, короткий опис діяльності; назву органу управління, якому підпорядковується підприємство, або назву його материнської (холдингової) компанії); дату звітності або звітного періоду. Якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від звітного періоду, передбаченого Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», то причини й наслідки цього мають бути розкриті в примітках до фінансової звітності; валюту звітності й одиницю виміру. Якщо валюта звітності відрізняється від валюти, у якій ведеться бухгалтерський облік, підприємство має розкрити причини цього та методи, що було використано для переведення фінансових звітів із однієї валюти в іншу; облікову політику підприємства та її зміни, тобто принципи оцінювання статей звітності, метод обліку щодо окремих статей звітності; іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами) [3].

Фінансова звітність має достовірно відображати ресурси підприємства, їх використання та фінансові результати діяльності. Показники звітності мають бути об'єктивними, обґрунтованими, перевіреними даними поточного обліку й підтвердженими відповідними документами. Своєчасність складання й подання звітності є невід'ємною умовою її корисності. Найбільш достовірна інформація втрачає свою значущість, якщо вона є наданою користувачам несвоєчасно. Відтак звітність має бути складеною та поданою відповідним органам у терміни, що є встановленими нормативними актами, які забезпечують ефективне її використання для управління та контролю.

Важливим напрямом підвищення рівня аналітичності фінансової звітності має стати правильна побудова її форм у такий спосіб, щоб максимально полегшити вивчення відображених у них господарських взаємозв'язків.

Бухгалтерський баланс є основним джерелом інформації про фінансовий і майновий стан підприємства на звітну дату. Вважаємо за доцільне для об'єктивного подання інформації в балансі:

– виключити з підсумку балансу статті «Відстрочені податкові активи» й «Відстрочені податкові зобов'язання» та розглядати їх як регулюючі;

– перегрупувати розділи пасиву балансу відповідно до їх економічної сутності (залучити статтю «Цільове фінансування» до розділу «Власний капітал»);

– здійснити поділ дебіторської заборгованості залежно від терміну її обігу в складі оборотних активів.

Напрямами удосконалення форми звіту про фінансові результати є:

– виділення в розрізі звичайної діяльності окремими статтями підсумків фінансової, інвестиційної діяльності й окремою статтею – розкриття підсумків надзвичайної діяльності;

– уведення статті «Використання прибутку» із детальнішим розкриттям сум у примітках до фінансової звітності та за статею «Нерозподілений прибуток (збиток)», що надасть можливості тісніше ув'язати між собою баланс і звіт про фінансові результати.

Важливою формою звітності є звіт про рух грошових коштів. Для його вдосконалення доцільно складати звіт про рух грошових коштів за прямим методом і наводити цю форму в примітках до бухгалтерської фінансової звітності [4].

Сучасні тенденції розвитку бухгалтерської фінансової звітності потребують звернути увагу на примітки й пояснення до бухгалтерської фінансової звітності, основним завданням яких є розкриття та внесення коректив, уточнення й доповнення інформації, поданої в основних звітних формах.

Таким чином, удосконалення методики складання фінансової звітності сприятиме полегшенню роботи бухгалтерів, зроблять подавану в звітності інформацію доступнішою й зрозумілішою для користувачів.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **3.** Нападовская Л. В., Добия М., Сандер Ш., Матезич Р. Теория бухгалтерского учета: монография. Киев: КНТЭУ, 2008. 735 с. **4.** Лучко М. Р., Бенько І. Д. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 359 с. **5.** Рзаєв Г. І. Фінансова звітність підприємств: аналітичні можливості та перспективи використання: монографія. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2015. 223 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 631.11

Грузіна І. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено основні методи обліку й аналізу витрат сільськогосподарських підприємств і калькулювання собівартості витрат виробництва сільськогосподарської продукції, зокрема продуктів бджільництва. Проаналізовано особливості складання прогнозу їх величини на наступний звітний період.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, дохід, сільське господарство, сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарська продукція, калькулювання, бджільництво, побічна продукція.*

Аннотация. *Исследованы основные методы учета и анализа затрат сельскохозяйственных предприятий и калькулирования себестоимости издержек производства сельскохозяйственной продукции, в частности про-*

© Грузіна І. В., 2016

дуктов пчеловодства. Проанализированы особенности прогнозирования их величины на следующий отчетный период.

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, доход, сельское хозяйство, сельскохозяйственные предприятия, сельскохозяйственная продукция, калькулирование, пчеловодство, побочная продукция.*

Annotation. *The basic methods of accounting and cost analysis of agricultural enterprises and costing costs of agricultural production, particularly bee products. The features of the projection of the value of the next reporting period.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, income, agriculture, farms, agricultural products, calculation, beekeeping, by-products.*

Основною метою діяльності будь-якого сільськогосподарського підприємства є отримання прибутку. Величина чистого прибутку залежить від розміру витрат, які були понесені під час виробничого процесу. Оскільки вони є невід'ємною частиною діяльності сільськогосподарського підприємства, виникає необхідність щодо здійснення аналізу й калькулювання витрат, а також складання прогнозу їх величини на наступний звітний період.

Метою написання статті є визначення основних методів обліку витрат сільськогосподарських підприємств за окремими видами діяльності на прикладі витрат на утримання бджолярства. Об'єктом дослідження є витрати на виробництво продукції сільськогосподарських підприємств. Предметом дослідження є основні методи обліку витрат і калькулювання в сільському господарстві.

Важливою галуззю економіки є сільське господарство, що охоплює галузі тваринництва та рослинництва, які є базовими. Кожна галузь виробляє різні види продукції та має свою технологічну індивідуальність, що необхідно враховувати в процесі планування й організації бухгалтерського обліку [1].

Важливе місце в управлінському обліку сільськогосподарської продукції посідає калькулювання собівартості витрат виробництва сільськогосподарської продукції [2].

Визначення основних методів і принципів калькулювання собівартості в системі управлінського обліку є предметом дослідження Басманова І. А., Бутинця Ф. Ф., Голова С. Ф., Литвина Б. М., Палія В. Ф., Соколова Я. В., Сопка В. В. та ін.

Бджолярство є однією з перспективних галузей в Україні. За останні 15 років відбулися значні зміни щодо обсягів виробництва меду в Україні (рис. 1) [6].

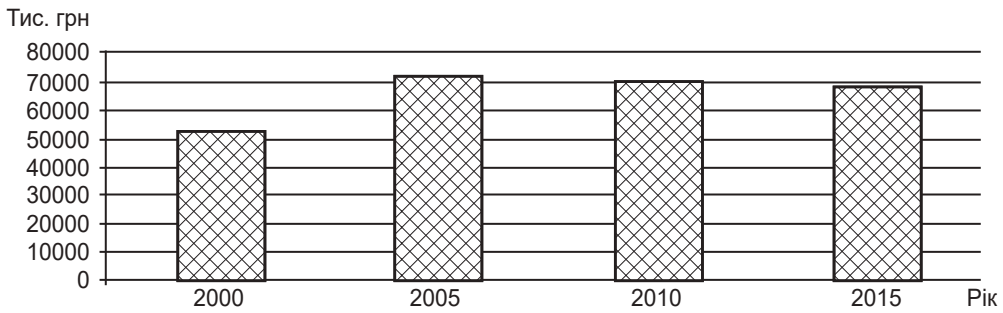

Рис. 1. **Динаміка виробництва меду в Україні, 2000–2015 рр.**

Для виробництва меду не потрібно створювати спеціальні виробничі потужності, оскільки цей процес відбувається за участю комах у вуликах. Згідно із Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 42 «Сільське господарство» біологічним активом є рослина або жива тварина. Виробництво меду є органічним процесом і безвідходним виробництвом. Побічні продукти, такі як віск, пилок, забрус, прополіс і матове молочко користуються неабияким попитом у населення.

Оскільки сільськогосподарське підприємство прагне мінімізувати свої витрати на виробництво продукції та максимізувати прибуток, виникає необхідність правильного визначення вартості побічної продукції у процесі виробництва меду. Під час оцінювання вартості меду важливо, що в процесі виробничого циклу створюється основна продукція – мед, а також супутня – віск, пилок, матове молочко й побічна – забрус і прополіс. Відтак одночасно створюється супутня продукція, що не може бути віднесена на собівартість основної продукції. Згідно із П(С)БО 16 «Витрати» виробнича собівартість продукції зменшується на справедливу вартість супутньої продукції, що реалізується, і на вартість супутньої продукції в оцінці можливого її використання [3].

Тому доцільно здійснювати розподіл витрат між основною та супутньою продукцією, здійснюючи оцінювання супутньої продукції залежно від її наступного використання: зменшувати загальну суму витрат на отримання супутньої продукції шляхом її оцінювання. Результати досліджень науковців України свідчать, що в договорах

на постачання меду вказують ціни на віск, пилок, забрус, прополіс і матове молочко в розрахунку на калькуляційну одиницю. Це, звісно, спрощує процедуру оцінювання й розподілу витрат.

Згідно із Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку № 41 «Сільське господарство» доцільно оцінювати продукцію бджолярства за ринковою вартістю [4].

Визначення собівартості продукції бджолярства є регульованим Методичними рекомендаціями з планування, обліку й калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, у яких надано рекомендації щодо визначення собівартості продукції бджолярства. Об'єкти й одиниці калькулювання собівартості продукції бджолярства подано в табл. 1 [5].

Таблиця 1

Об'єкти й одиниці калькулювання собівартості продукції бджолярства

Об'єкт	Одиниця
Рій	1 шт.
Безплідна матка, матка плідна, пакети з бджолами / рої, стільники бджолині	1 шт.
Мед, віск бджолиний	1 ц
Прополіс	1 кг
Сторамки	1 шт.
Отрута бджолина (сирець), пилок квітковий, маточне молочко	1 г
Запилення культур	1 га

Для визначення собівартості продукції бджолярства необхідно враховувати специфіку цієї галузі. Собівартість бджолиних сімей оцінюють за цінами продажу, а собівартість кілограма бджіл прирівнюють до собівартості 10 кілограмів меду. Частину витрат на утримання бджіл відносять на вартість робіт, що є пов'язаними із запиленням сільськогосподарських культур рослинництва.

Для здійснення калькулювання собівартості продукції бджолярства медово-обпилювального напряму першим етапом є визначення витрат, які відносять на вироблену продукцію, і на запилення сільськогосподарських культур рослинництва відповідно до затверджених норм.

Зазвичай витрати на утримання бджолиних сімей становлять 20–40 % вартості запилених сільськогосподарських культур, а на вартість насінників конюшини і люцерни, плодово-ягідних культур – 40–60 %, що залежить від урожайності запилених культур і розмірів посівних площ.

Витрати бджолярства, що є віднесеними на собівартість запилених культур, не зростають, якщо витрачено на запилення корисної площі поля більшу кількість бджолиних сімей, ніж передбачено нормами [6].

Собівартість певних видів продукції бджолярства обчислюють шляхом поділу сукупної суми витрат, враховуючи при цьому вартість незавершеного виробництва на початок року між видами продукції, пропорційно до їх вартості за цінами реалізації. *Для* визначення собівартості приросту загальної кількості сот визначають собівартість топленого кондиційного воску. Наприклад, гніздовий сот розміром 435 х 230 мм відповідає 110 г, розміром 435 х 300 мм – 140 г, магазинний сот розміром 435 х 145 мм – 70 г воску.

У бджолярстві здійснюють калькуляцію валового виходу меду, до якого враховують мед, що є призначеним для продажу, і мед, який залишено у вуликах; вартість його прирівнюється до вартості незавершеного виробництва на кінець звітного періоду.

Бджолярству є властивою сезонна залежність, що необхідно враховувати в процесі нарахування амортизації. Виробничий метод нарахування амортизації залежить від обсягу виготовленої продукції, а відтак його доцільно застосовувати в цій галузі сільського господарства.

Витрати, що виникають у бджолярському господарстві: консервування вуликів на зиму, придбання племінних маток, витрати на транспортування вуликів, витрати, що є пов'язаними з покиданням сім'єю вулика, належать до загальновиробничих.

Науковий керівник – д-р. екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Адамов Н. А., Адамова Г. А. Бюджетное планирование в организации. *Аудиторские ведомости.* 2008. № 2. С. 77–84. **2.** Васильева Л. С. Бухгалтерский управленческий учет. М.: Эксмо, 2007. 368 с. **3.** Панчина В. А. Организация управленческого учета на основе принципов МСФО и системы внутреннего контроля. *Экономический анализ: теория и практика.* 2015. № 32. С. 45–48. **4.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 (МСБО 41). Сільське господарство: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство Украї-

ни»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_027. **5.** Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Закон України від 18.05.2001 № 132 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://www.uazakon.com/big/text1528/pg1.htm. **6.** Довідник пасічника. URL: http://akadem8.at.ua/index/organizacija_zapilennja_bdzholami_silskogospodarskikh_kultur/0-57.

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ Й ТЕРМІНИ ПЕРЕРАХУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ПЛАТЕЖІВ ДО БЮДЖЕТУ

УДК 336.22

Грузіна І. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено чинний склад і розміри місцевих податків і платежів, що надходять до загальнодержавного й місцевого бюджетів. Визначено порядок відображення їх у бухгалтерському обліку. Розглянуто прямі й непрямі податки місцевого бюджету. Наведено терміни перерахування податків і зборів. Визначено умови, за яких є потреба в їх зміні.*

Ключові слова: *підприємство, організація, бюджет, фінанси, облік, дохід, податок, прямі податки, непрямі податки, місцевий бюджет, місцеві податки, місцеві платежі.*

Аннотация. *Исследованы действующий состав и размеры местных налогов и платежей, поступающих в общегосударственный и местный бюджет. Определен порядок отражения их в бухгалтерском учете. Рассмотрены прямые и косвенные налоги местного бюджета. Приведены сроки перечисления налогов и сборов. Определены условия, при которых возникает потребность в их изменении.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, бюджет, финансы, учет, доход, налог, прямые налоги, косвенные налоги, местный бюджет, местные налоги, местные платежи.*

Annotation. *. Investigated the current composition and size of local taxes and charges received by the national and local budgets. Determined the order of their accounting. Consider direct and indirect taxes local budget. An enumeration terms of taxes and fees. The conditions under which there is a need of change.*

Keywords: *enterprise, organization, budget, finance, accounting, income, tax, direct taxes, indirect taxes, local budget, local taxes, local charges.*

Податки є основними надходженнями, за рахунок яких формуються державний і місцевий бюджет. Із них фінансуються поліція, армія, органи виконавчої та законодавчої влади.

Метою написання статті є дослідження особливостей нарахування та перерахування основних місцевих і державних податків і платежів до бюджету та визначення їх розміру. Об'єктом дослідження є складові місцевих і державних податків і платежів. Предметом дослідження є відображення податків і платежів у бухгалтерському обліку, а також терміни їх перерахування до бюджету.

Податки є формою фінансових відносин між державою та членами суспільства для створення загальнодержавного централізованого фонду грошових ресурсів, що є необхідним для виконання державою покладених на неї функцій [1].

Питання відображення податків і платежів у бухгалтерському обліку досліджують Андрущенко В. Л., Василик О. Д., Сутормінa В. М., Федосов В. М. та ін.

© Грузіна І. В., 2016

Збором (платою, внеском) є невід'ємний платіж до відповідного бюджету, що утримується з платників зборів за умови отримання ними особливої вигоди, державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими вповноваженими органами й особами юридично значущих дій. Податком є обов'язковий безумовний платіж до відповідного бюджету, що є утримуваним з платників податку відповідно до Податкового кодексу України [1]. За формою оподаткування всі податки поділяють на прямі й непрямі. Розмір прямих податків залежить від розмірів об'єкта оподаткування. Непрямі податки містяться в цінах послуг і товарів, їх розмір для окремого платника не залежить прямо від рівня його доходів, що стягуються у вигляді надбавки до ціни товару і сплачуються споживачами при його покупці (ПДВ, акцизний збір) [2].

Об'єктом оподаткування можуть бути товари, майно, прибуток або його частина, операції з поставки товарів (послуг, робіт), обіги з реалізації товарів, інші об'єкти, що є визначеними податковим законодавством, із наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення в платника податкового боргу [1].

До місцевих належать податки та збори, що визначені Податковим кодексом України, рішеннями сільських, селищних, міських рад і рад об'єднаних територіальних громад, які є створеними згідно із законом і планом формування територій громад, у межах їх повноважень; є обов'язковими до сплати на відповідних територіях. До таких податків і зборів належать податок на майно (у частині транспортного податку та плати за землю), єдиний податок, туристичний збір, збір за місця для паркування транспортних засобів [3].

Терміном сплати податку та збору визнано період, що розпочинається з моменту появи податкового обов'язку платника податку із сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем терміну, протягом якого такий податок чи збір має бути сплачений у визначеному податковим законодавством порядку. Термін його сплати обчислюється роками, кварталами, місяцями, декадами, тижнями, днями або вказівкою на подію, що має настати або відбутися [4].

Термін сплати податку та збору встановлюється відповідно до податкового законодавства для кожного податку та збору окремо. Зміну платником податку, податковим агентом або представником платника податку чи контролюючим органом визначеного терміну сплати податку та збору заборонено, крім випадків, передбачених Податковим кодексом України. Зміна терміну сплати обов'язкового платежу є здійснюваною шляхом зміни встановленого податковим законодавством терміну сплати податку та збору або його частини на пізній термін.

Одним із сплачуваних до бюджету податків є єдиний податок. Він справляється суб'єктами господарської діяльності, що використовують спрощену систему оподаткування. Ставки єдиного податку для платників першої-другої груп встановлюються у відсотках (фіксовані ставки) до розміру мінімальної заробітної плати, установленої Законом на 1 січня податкового (звітного) року, і третьої групи – у відсотках до доходу (відсоткові ставки).

Відсоткова ставка єдиного податку для платників третьої групи встановлюється в розмірі 3 % від доходу – у разі сплати податку на додану вартість відповідно до Податкового кодексу України, 5 % від доходу – у разі залучення податку на додану вартість до складу єдиного податку. Для платників єдиного податку четвертої групи розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь і земель водного фонду становить у відсотках бази оподаткування від 0,16 % до 5,4 % залежно від категорії земель, їх розташування.

Для узагальнення інформації для розрахунків податків, зборів, обов'язкових платежів використовують рахунок 64. Згідно із нормативними документами рахунок використовують для відображення інформації про розрахунки підприємства за всіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємств, а також за фінансовими санкціями.

Кредит 64 рахунку показує нарахування платежів до бюджету, а дебет відображає суми, що підлягають відшкодуванню з бюджету податків, їх сплату та списання (табл. 1). Податки, що підлягають сплаті до місцевого бюджету, відображають на субрахунку 641, де вказують назву податку, що стягується. Для кожного податкового платежу відкривають окремий рахунок [5].

Податки є важливою складовою надходжень коштів до місцевого та державного бюджетів. За сучасних економічних умов вони є невід'ємною частиною підприємництва, що здійснюють суб'єкти господарської діяльності. За рахунок податків фінансується армія, митниця, міністерства, виплачується пенсія та допомога з тимчасової непрацездатності. Для узагальнення інформації проведених розрахунків з податків, зборів та обов'язкових платежів використовують рахунок 64. Аналітичний облік за субрахунками 641 та 642 ведуть за видами податків і зборів. Податки та збори належать до адміністративних витрат (Дт 92).

Таким чином, для системи місцевого оподаткування в Україні характерними є впровадження й скасування місцевих податків і зборів, постійне змінювання та доповнення нормативно-правових актів задля покращення й удосконалення податкової системи в цілому. Для сучасного стану місцевих податків і зборів характерними є подальше реформуванням системи місцевого оподаткування, а також реалізація податкової реформи на законодавчому рівні. Положення оновленого Податкового кодексу України стали своєрідним взірцем для органів місцевого самоврядування під час прийняття ними рішень щодо впровадження місцевих податків і зборів. Очевидно, що раціонально організоване місцеве оподаткування сприятиме забезпеченню зростання економіки й підвищенню соціального добробуту населення України.

Таблиця 1

Типові господарські операції з нарахування та сплати податків до місцевого бюджету

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума (умовно)
Податок на нерухоме майно, що є відмінним від земельної ділянки			
Відображена річна сума податку на нерухомість	39	641 / Податок на нерухомість	16536,00
Списана на витрати сума податку на нерухомість за квартал	92 (93)	39	4134,00
Перерахована до бюджету сума податку за квартал	641 / Податок на нерухомість	311	4134,00
Плата за землю			
Відображена річна сума плати за землю	39	641 / Податок на землю	2400,00
Списана на витрати місячна сума плати за землю	92 (91,93)	39	200,00
Перерахована до бюджету сума податку на землю за місяць	641 / Податок на землю	311	200,00
Транспортний податок			
Відображена річна сума транспортного податку	39	641 / Транспортний податок	25000,00
Списана на витрати сума транспортного податку за квартал	92 (93)	39	6250,00
Перерахована до бюджету сума транспортного податку за квартал	641 / Транспортний податок	311	6250,00
Єдиний податок			
Нарахований єдиний податок	92	641/ЄП	7500,00
Перерахована до бюджету сума єдиного податку	641 / ЄП	311	7500,00

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **2.** Фрадинський О. А. Основи оподаткування. Львів: Новий світ-2000, 2010. 344 с. **3.** Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17. **4.** Василик О. Д. Податкова система України: навч. посіб. Київ: Поліграфкнига, 2004. 478 с. **5.** Корягін М. В., Гончарук І. В., Гринкевич С. С. Соціально-економічна природа та функції податків. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2009. Вип. 19 (9). С. 132–138.

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

УДК 628.157

Грузіна І. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено методичне забезпечення функціонування системи бухгалтерського обліку бюджетних установ і організацій. Проаналізовано особливості складання фінансової звітності в бюджетних установах і організаціях. Наведено класифікацію фінансової звітності бюджетних установ.*

Ключові слова: *підприємство, організація, бюджет, фінанси, облік, дохід, звітність, бюджетна установа, фінансовий стан, фінансова звітність, кошторис, документація, класифікація.*

Аннотация. *Исследовано методическое обеспечение функционирования системы бухгалтерского учета бюджетных учреждений и организаций. Проанализированы особенности составления финансовой отчетности в бюджетных учреждениях и организациях. Приведена классификация финансовой отчетности бюджетных учреждений.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, бюджет, финансы, учет, доход, отчетность, бюджетное учреждение, финансовое состояние, финансовая отчетность, смета, документация, классификация.*

Annotation. *Investigated the functioning of methodical accounting of budgetary institutions and organizations. The features of financial reporting in budgetary institutions and organizations. Classification of financial statements of budgetary institutions.*

Keywords: *enterprise, organization, budget, finance, accounting, income, reporting, budgetary institutions, financial condition, financial statements, estimates, documentation, classification.*

Нині проблема формування фінансової звітності бюджетних установ є надзвичайно актуальною. Станом на 26 вересня 2016 р. в Україні налічувалось 79249 організацій, що є розпорядниками й одержувачами грошових коштів із місцевого та державного бюджетів [1]. Відтак необхідно здійснювати доцільне методичне забезпечення функціонування системи бухгалтерського обліку діяльності бюджетних установ.

Питання формування фінансової звітності бюджетних установ розглянуто в працях Атамаса П. Й., Самборського В. І., Соловйова Г. А. та ін. Науковці визначають напрями змін методичного забезпечення функціонування системи бухгалтерського обліку в державному секторі економіки, які сприяли б підвищенню ефективності управління державними фінансами, модернізації планування й контролю бюджетних коштів, що є важливим для приведення вітчизняного фінансового обліку в державному секторі до міжнародних стандартів.

Метою написання статті є визначення методичного забезпечення функціонування системи бухгалтерського обліку бюджетних установ і організацій.

Бюджетною установою є органи місцевого самоврядування або державної влади, а також організації, що є створеними ними в установленому законом порядку, утримувані повністю за рахунок коштів місцевого або державного бюджету [5].

Фінансовою звітністю є бухгалтерська звітність, що містить інформацію про результати діяльності, рух грошових коштів і фінансовий стан суб'єкта господарювання. Методичне забезпечення функціонування системи бухгалтерського обліку діяльності бюджетних установ відрізняється від форм фінансової звітності комерційних установ. У процесі його формування необхідно враховувати специфіку бюджетних організацій [2].

Фінансова звітність є необхідною для підтвердження правильності цільового використання бюджетних асигнувань.

Бюджетні організації за функціональною сферою діяльності поділяють на соціальні фонди й служби; установи, що виконують законодавчі, управлінські та контролюючі функції, та установи соціально-культурної сфери.

Джерела інформації для здійснення аналізу діяльності бюджетних установ подано в табл. 1 [2; 3].

Через фінансову звітність підприємств держава здійснює контроль за дотриманням ефективного використання коштів, оцінювання достатньої кількості асигнувань і доцільності використання коштів бюджетними установами, а також оцінювання якості функціональної діяльності. Методологічно й організаційно звітність є важливим і невід'ємним елементом усієї системи бухгалтерського обліку, завершальним етапом облікового про-

© Грузіна І. В., 2016

цесу, що зумовлює єдність згрупованих у ній відповідно до первинних облікових регістрів показників. Фінансова звітність бюджетних установ складається з дотриманням принципів, що є визначеними в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6].

Таблиця 1

Джерела інформації для здійснення аналізу діяльності бюджетних установ

Облікова інформація	Позаоблікова інформація
Баланс (форма № 1)	Накази
Звіт про виконання загального фонду кошторису установи (ф. № 2д, № 2м);	Доповідні й пояснювальні записки; протоколи виробничих нарад і зборів колективу
Звіт про виконання загального фонду кошторису установи (ф. №2 – валюта)	
Звіт про надходження та використання коштів, отриманих як плата за послуги, що надаються бюджетними установами (ф. № 4–1д, № 4–1м)	Акти ревізій і перевірок
Звіт про надходження та використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень бюджетних установ (ф. № 4–2д, № 4–2м)	
Звіт про надходження та використання інших надходжень спеціального фонду (ф. № 4–3д, № 4–3м)	
Звіт про надходження та використання інших надходжень спеціального фонду (позики міжнародних фінансових організацій) (ф. № 4–3д.1, № 4–3м 1)	
Звіт про заборгованість бюджетних установ (№ 7д, № 7м)	
Звіт про заборгованість бюджетних установ за окремими програмами (№ 7д-1, № 7м-1)	
Звіт про виконання плану за штатами й контингентами (ф. № 3–4 гр.), пояснювальна записка	

Регулювання питань щодо методології складання фінансової звітності бюджетних установ покладено на Міністерство фінансів і Державне казначейство України, які затверджують нормативні акти для складання, а також визначають форми фінансової звітності для бюджетних організацій. Бюджетні установи надають звітність про виконання кошторисів доходів і видатків, податкову та статистичну звітність. Звітним періодом для складання фінансової звітності є бюджетний період, що становить календарний рік, який розпочинається 1 січня й закінчується 31 грудня.

Законом України «Про затвердження Порядку складання фінансової, бюджетної та іншої звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів» визначено склад і правила складання місячної, квартальної й річної фінансової звітності бюджетними установами, вимоги до розкриття її елементів.

Фінансовий стан бюджетної установи характеризує її здатність фінансувати свою діяльність, ефективно використовувати кошти, нарощувати свій економічний потенціал [3].

В Україні в 2008 р. розпочато реформу системи бухгалтерського обліку та звітності в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Питанню реформування бухгалтерського обліку в державному секторі присвячено рішення уряду, якими затверджено Стратегію модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2008–2016 рр., Стратегію застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та Стратегію модернізації системи управління державними фінансами. Метою реформи є вдосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів фінансової звітності.

Таким чином, необхідність стандартизації бухгалтерського обліку є визначуваною насамперед розвитком процесів економічної інтеграції країн. Розробка національних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектора з урахуванням міжнародних стандартів є важливою передумовою ефективного функціонування й визнання бухгалтерського обліку в державному секторі на міжнародному рівні.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Державна казначейська служба України // Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. URL: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index. **2.** Атамас П. Й. Облік у бюджетних установах: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2009. 288 с. **3.** Соловьев Г. А. Ревизия и контроль хозяйственной деятельности бюджетных учреждений. М.: Финансы и статистика, 1983. **4.** Реформування системи бухгалтерського обліку в державному секторі. URL: http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/459?view=material. **5.** Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17. **6.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада Укра-

їни. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **7.** Про затвердження Змін до Порядку складання фінансової, бюджетної та іншої звітності розпорядниками та [...]: Закон України від 02.06.2016 № 523 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0847-16.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 657:631.11

Гусленкова М. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості діяльності сільськогосподарських підприємств, що впливають на процес прийняття управлінських рішень. Визначено сутність, значення й основні завдання управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, бюджет, фінанси, облік, дохід, витрати, звітність, фінансовий стан, управлінський облік, сільськогосподарське підприємство, біологічні активи.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности деятельности сельскохозяйственных предприятий, влияющие на принятие управленческих решений. Определены сущность, значение и основные задачи управленческого учета на сельскохозяйственных предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, бюджет, финансы, учет, доход, затраты, отчетность, финансовое состояние, управленческий учет, сельскохозяйственное предприятие, биологические активы.*

Annotation. *The features of agricultural enterprises that affect the decision making process. The essence, meaning and major tasks of management accounting on farms.*

Keywords: *enterprise, budget, finance, accounting, income, expense, reporting, financial condition, managerial accounting, agricultural company, biological assets.*

В Україні сільське господарство забезпечує населення продуктами харчування. Нині існують передумови для розвитку виробництва сільськогосподарської продукції й підвищення його ефективності. Однією зі сприятливих передумов може стати впровадження управлінського обліку до господарчої практики підприємств, що займаються тваринництвом і рослинництвом. Саме він створює повну інформаційну базу щодо витрат, яка стає основою прийняття раціональних управлінських рішень, а отже, забезпечує контроль, сприяє швидкому підйому й значному прискоренню виробничих процесів, своєчасній реалізації сільськогосподарської продукції.

Модернізація управління на сільськогосподарських підприємствах істотно впливає на ефективність виробництва. Розбудова управлінського обліку надає можливості створити базу достовірних і актуальних даних щодо витрат підприємства, а відтак сприяє підвищенню якості управлінських рішень.

Проблеми ведення управлінського обліку досліджують Нападовська Я. В., Бутинець Ф. Ф., Пушкар М. С., Чумаченко М. Г., Мухін А. Ф., Ткачов М. В. та ін.

Метою написання статті є аналіз доцільності впровадження управлінського обліку до господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, а також визначення особливостей його організації. Для виконання цього завдання необхідно визначити сутність управлінського обліку й вимоги, що висуває до нього специфіка сільськогосподарської діяльності.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» внутрішньогосподарським управлінським обліком є система обробки й підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством [1].

© Гусленкова М. В., 2016

Згідно із дослідженнями Голова С. Ф., управлінський облік є процесом виявлення, зміни, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що є використовуваною управлінською ланкою для планування, оцінювання й контролю в організації, а також для забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів [2]. На думку Каплана Р., завданням управлінського обліку є забезпечення всіх рівнів управління даними, що є необхідними для прийняття управлінських рішень. Відтак упровадження управлінського обліку до господарської діяльності підприємства, у тому числі агропромислового, є необхідним для управління виробничими витратами, здійснення повного обліку й контролю витрат, а також для обґрунтованого планування змін у виробничій діяльності підприємства.

Значення управлінського обліку полягає в наданні достатнього обсягу даних для оперативного планування, аналізу, контролю й обліку окремих напрямів господарювання. Управлінський облік забезпечує керівництво необхідною інформацією задля зваженого здійснення управління матеріальними, фінансовими та людськими ресурсами. Упровадження управлінського обліку до господарчої практики підприємств, що займаються тваринництвом і рослинництвом, має здійснюватися поступово, аргументовано й зважено, з огляду на інформаційні запити управління.

На кожному окремому сільськогосподарському підприємстві облік має свої особливості, оскільки господарства займаються виробництвом різних видів сільськогосподарської продукції. Технологічні особливості вирощування й обробки продукції рослинництва та тваринництва визначають особливий порядок формування собівартості кінцевої продукції. Цей факт слід брати до уваги в процесі розбудови управлінського обліку. Крім того, до уваги слід брати природно-кліматичні умови, тип ґрунту, тривалість операційного циклу, характеристики біологічних активів, продукції, сезонність виробництва, особливості ринків збуту, а також трудових і матеріальних ресурсів [4; 5].

На організацію управлінського обліку впливають й інші фактори, у тому числі наявність на підприємстві кваліфікованих працівників на всіх рівнях управління й умови реалізації продукції. Для успішного впровадження управлінського обліку до інформаційного забезпечення агропромислових підприємств слід зважати на особливості сільськогосподарської діяльності, передусім, на особливу класифікацію витрат (за напрямами: рослинництво й тваринництво), методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції, сезонність розрахунку собівартості. Важливим є визначення й застосовування такої класифікації витрат, що повністю відповідає його потребам і забезпечує керівників необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень.

Особливістю сільськогосподарського підприємства є нерівномірний вихід продукції протягом періоду за рівномірних витрат. Це пояснюється тим, що витрати на вирощування біологічних активів (рослин, тварин) здійснюються постійно, а сільськогосподарську продукцію отримують зазвичай лише раз на рік – як врожай або приріст поголів'я худоби. Особливості тваринництва й рослинництва слід ураховувати в процесі впровадженні управлінського обліку.

На початку ведення управлінського обліку на сільськогосподарському підприємстві слід брати до уваги Методичні рекомендації з планування, обліку й калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств від 18.05.2001 р. [6]. Ці рекомендації слід використовувати для вимірювання результатів і калькулювання продукції рослинництва й тваринництва. Фінансовий облік є дуже важливим на підприємстві, але він не може забезпечити підприємство вповні інформацією про зовнішні події й обстановку на ринку. У зв'язку із цим важливим фактором є управлінський облік, що забезпечує сільськогосподарське підприємство інформацією про стан сільськогосподарської продукції й інших факторів, що впливають на виробництво продукції підприємства.

Таким чином, визначено сутність і значення управлінського обліку на сільськогосподарському підприємстві, а також особливості його ведення. Очевидно, що нині неможливо ефективно управляти сільськогосподарським підприємством, не застосовуючи грамотно організований управлінський облік.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Голов С. Ф., Костюченко В. Н. Міжнародні стандарти фінансової звітності та основи управлінського обліку: практикум. Харків: Фактор, 2010. 398 с. **3.** Аткинсон Э. А., Банкер Р. Д., Каплан Р. С., М. С. Янг. Управленческий учет. М.: Вильямс, 2007. 880 с. **4.** Нападовська Л. В. Управлінський облік: підручник. Київ: Наука, 2004. 544 с. **5**. Белова І. М. Управлінський облік в умовах сільськогосподарського виробництва. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_1/234.pdf. **6.** Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Закон України від 18.05.2001 № 132 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://www.uazakon.

com/big/text1528/pg1.htm. **7.** Тлучкевич Н. Організація управлінського обліку (практика впровадження на сільськогосподарських підприємствах). *Бухгалтерський облік та аудит.* 2007. № 7. С. 78–93.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

УДК 330.123.7:657.37

Гусленкова М. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено роль і значення основних засобів у формах звітності. Розглянуто особливості відображення основних засобів у формах фінансової звітності. Проаналізовано проблеми відображення основних засобів у балансі й примітках до фінансової звітності та шляхи їх вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, організація, бюджет, фінанси, облік, баланс, основні засоби, звітність, фінансова звітність, фінансовий стан, форми фінансової звітності, примітки до фінансової звітності, переоцінювання основних засобів.*

Аннотация. *Определены роль и значение основных средств в формах отчетности. Рассмотрены особенности отражения основных средств в финансовой отчетности. Проанализированы проблемы отражения основных средств в балансе и примечаниях к финансовой отчетности и пути их решения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, бюджет, финансы, учет, баланс, основные средства, отчетность, финансовая отчетность, финансовое состояние, формы финансовой отчетности, примечания к финансовой отчетности, переоценка основных средств.*

Annotation. *The role and value of fixed assets in the reporting forms. The features of the display of fixed assets in the financial statements. The problems of fixed assets reflected on the balance sheet and the notes to the financial statements and their solutions.*

Keywords: *enterprise, organization, budget, finance, accounting, balance reporting, fixed assets, financial reporting, financial condition, financial statements, notes to financial statements, revaluation of fixed assets.*

У процесі побудови системи ефективного й раціонального використання майна суб'єктів господарювання надзвичайно важливим є формування на підприємстві достовірної інформації про рівень забезпеченості й ефективність використання основних засобів. У зв'язку із цим провідне місце в системі належить фінансовій звітності підприємства. У сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності облік основних засобів є однією із найважливіших ланок. Його вдосконалення сприятиме позитивним змінам у діяльності підприємства.

Дослідженням питань удосконалення відображення інформації про основні засоби у фінансовій звітності займаються Бутинець Ф. Ф., Гайдуцький П. І., Жук В. М., Кірейцев Г. Г., Огійчук М. Ф. та ін.

Метою написання статті є дослідження особливостей відображення основних засобів підприємства у фінансовій звітності. Для виконання завдання слід визначити сутність основних засобів, розглянути особливості відображення основних засобів у балансі й у Примітках до річної фінансової звітності.

Перед тим як розглядати відображення основних засобів у фінансовій звітності, з'ясуємо сутність основних засобів. До основних засобів належать матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він перевищує один рік). Завданням ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивої й неупередженої

© Гусленкова М. В., 2016

інформації про фінансове становище, результати діяльності й рух грошових коштів підприємства для прийняття управлінських рішень [1; 2].

Основні засоби відображають у активі балансу – у першому розділі статті «Основні засоби». Тут відображають вартість, віднесену до складу основних засобів згідно із П(С)БО 7. До такої вартості належать вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів. У цій статті наводять вартість інших необоротних матеріальних активів, первісну (переоцінену) вартість, суму зношення основних засобів та їх залишкову вартість. До підсумку балансу відносять залишкову вартість, що є визначуваною як різниця між первісною (переоціненою) вартістю основних засобів і сумою їх зношення на дату балансу.

Доцільно звернути увагу, що інформацію, надання якої передбачено чинною нормативною базою, підприємства наводять у вибраному самостійно вигляді. Саме тому в процесі складання фінансової звітності підприємство має керуватися П(С)БО 7 «Основні засоби» для розкриття інформації про основні засоби в Примітках до фінансової звітності. Примітки не мають суворо уніфікованої форми.

У Примітках до фінансової звітності відображають інформацію про вартість основних засобів у балансі, суму амортизації, суму зношення основних засобів, суму втрат від зменшення корисності. Також у Примітках до фінансової звітності відображають інформацію про вартість основних засобів, вартість переданих у заставу основних засобів, суму капітальних вкладень на будівництво основних засобів за звітний рік, суму укладених угод, залишкову вартість основних засобів, первісну (переоцінену) вартість повністю амортизованих основних засобів, залишкову вартість вилучених з експлуатації для продажу основних засобів [2].

У разі проведення переоцінювання основних засобів необхідно в примітках розкривати інформацію про зміну розміру додаткового капіталу в результаті переоцінювання основних засобів та обмеження щодо його розподілу між власниками (учасниками). Також у примітках до фінансової звітності щодо переоцінювання основних засобів необхідно розкривати інформацію про джерела інформації про справедливу вартість і про факт залучення незалежного експерта. Фінансові звіти можуть розкривати наявність і розміри обмежень на права власності, валову балансову вартість повністю амортизованих основних засобів, балансову вартість вилучених з експлуатації та призначених для продажу основних засобів, справедливу вартість основних засобів, яка несхожа на балансову [2].

У Примітках до фінансової звітності щодо кожної групи основних засобів наводять суму курсових різниць у зв'язку з перерахуванням вартості основних засобів, наведеної у фінансовій звітності підприємств [3]. У примітках до звітності відображають інформацію про вибуття основних засобів у разі їх продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визначення активом. У разі вибуття об'єктів основних засобів фінансовий результат визначають вирахуванням із доходу від вибуття основних засобів їх залишкової вартості, непрямих податків і витрат, що є пов'язаними з вибуттям основних засобів [4].

Фінансова звітність є інформаційним ресурсом для суб'єктів господарювання. Порушення вимог детального розкриття інформації може спричинити обмеженість інформації для користувачів фінансової звітності. Відтак користувачі інформації мають отримувати повну інформацію як про основні засоби, що є використовуваними на певний момент часу підприємством, так і про ті, що перебувають у консервації.

Типовими проблемами відображення основних засобів у звітності є:

- відображення у звітності активів, що не відповідають критеріям визнання;
- помилки в їх класифікації;
- некоректне визнання й оцінювання витрат на амортизацію основних засобів;
- некоректне використання плану рахунків, що часто спричиняє некоректне формування статей звітності;
- некоректне формування статей звітності;
- некоректне відображення операцій з основними засобами в обліку, що суперечить вимогам Інструкції про застосування плану рахунків і призводить до некоректного подання інформації у фінансових звітах.

Виправлення помилок у фінансовій звітності необхідно проводити лише після з'ясування сутності помилки, визначення порядку відображення в обліку операції щодо виправлення помилки. Водночас слід перевірити правильність її відображення, відкоригувати за потреби дані фінансової звітності й розкрити інформацію про помилки в примітках до річної фінансової звітності.

Таким чином, інформація про основні засоби є вкрай важливою для користувача фінансовою звітністю. Навряд чи може бути користь від основних засобів, якщо право власності на них обмежено, або відомо, що існує потреба найближчого часу здійснити значні витрати на об'єкти основних засобів, щоб підтримати їх у робочому стані.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Закон України від 27.04.2000 № 92 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00. **2.** Основні засоби // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: http://www.minfin.gov.ua/. **3**. Голов С. Ф. Міжнародні стандарти фінансової звітності: вдосконалення та застосування. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2007. № 4. С. 3–8. **4.** Максименко А. В. Проблемні питання обліку основних засобів. Фінанси, облік і аудит: Збірник наукових праць. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/SocGum/Foa/2009_13/index.html.

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

УДК [33.021:657]:35.07

Дерев'янченко А. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття облікової політики. Проаналізовано порядок формування облікової політики бюджетних установ. Визначено проблемні аспекти формування ефективної облікової політики суб'єктів державного сектора, запропоновано шляхи їх вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, організація, бюджет, фінанси, облік, дохід, звітність, фінансовий стан, фінансова звітність, бюджетна установа, бухгалтерський облік, облікова політика.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия учетной политики. Проанализирован порядок формирования учетной политики бюджетных учреждений. Определены проблемные аспекты формирования эффективной учетной политики субъектов государственного сектора, предложены пути их решения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, бюджет, финансы, учет, доход, отчетность, финансовое состояние, финансовая отчетность, бюджетное учреждение, бухгалтерский учет, учетная политика.*

Annotation. *The essence of the concept of accounting policies. The analysis procedure of forming the accounting policy of budgetary institutions. The identified aspects of efficient accounting policies of the public sector proposed solutions.*

Keywords: *enterprise, organization, budget, finance, accounting, income reporting, financial condition, financial statements, budget institution, accounting policy.*

Відповідно до Бюджетного кодексу України, бюджетними установами є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, що є створеними ними в установленому порядку, які є повністю утримуваними за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету [1].

Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах розпочинається з формування облікової політики, оскільки вона є основою ведення бухгалтерського обліку. Формування облікової політики має відбуватися з урахуванням особливостей діяльності бюджетних установ. Бюджетні установи функціонують на правах державної форми власності й надають послуги громадянам від імені держави. Їх діяльність є регламентованою, що зумовлює певні складності у формуванні облікової політики установ [1].

Дослідженням особливостей формування облікової політики бюджетних установ займаються Атамас П. Й., Джога Р. Т., Свірко С. В., Бутинець Ф. Ф., Тютлікова В. В., Писарчук О. В. та ін.

Наказ про облікову політику в установі має спрямовувати обліковий процес на досягнення основних стратегічних завдань, які ставить перед собою будь-яка економічна одиниця, незалежно від форми її власності. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» обліковою політикою є сукупність

© Дерев'янченко А. О., 2016

принципів, методів і процедур, що є використовуваними підприємством для складання й подання фінансової звітності [4].

Метою написання статті є обґрунтування послідовності формування облікової політики бюджетної установи. Предметом дослідження є послідовність формування політики бюджетної установи. Об'єктом дослідження є облікова політика суб'єкта державного сектора.

Основним завданням облікової політики бюджетних установ є порядок формування з урахуванням змін, що відбулись в бухгалтерському обліку бюджетних установ.

До недавнього часу формування наказу про облікову політику бюджетних установ мало формальний характер. Не існувало нормативного акта, що регламентував би порядок його складання. Але з 2015 р. набрали ряд чинності стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі. Згідно із Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» суб'єкт державного сектора має послідовно застосовувати облікову політику в такий спосіб, щоб фінансова звітність відповідала всім вимогам НП(С)БО в державному секторі [5].

У процесі складання наказу про облікову політику або внесення змін необхідно керуватися Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі, що набрали чинності з 01.01.2015 р.: 121 «Основні засоби», 122 «Нематеріальні активи», 123 «Запаси»; 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок»; 127 «Зменшення корисності активів», 128 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи», 132 «Виплати працівникам» та 133 «Фінансові інвестиції».

Запровадження НП(С)БО 01. 01. 2015 р. вимагає перегляду та формування нового розпорядчого документа про облікову політику в кожній бюджетній установі. Наказ про облікову політику суб'єкта державного сектора необхідно формувати з урахуванням норм положень. Методичні рекомендації щодо облікової політики суб'єкта державного сектора сприяють вирішенню низки проблем, які мають місце під час формування облікової політики установи, визначаючи:

- елементи, що мають бути визначені в наказі про облікову політику;
- одиницю аналітичного обліку запасів;
- порядок аналітичного обліку запасів, форми первинних документів, що є використовуваними для оформлення руху запасів;
- методи оцінювання вибуття запасів;
- періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів;
- порядок обліку й розподілу транспортно-заготівельних витрат, застосування окремого субрахунка або аналітичного рахунка обліку транспортно-заготівельних витрат;
- терміни корисного використання груп основних засобів;
- терміни корисного використання груп нематеріальних активів [7].

На думку Свірко С. В., у такий спосіб задекларовано основу відображення в обліку й звітності господарської діяльності, вітчизняну систему принципів, базових концепцій. Науковець пропонує умовний поділ облікової політики на:

- методологічну – усе, що стосується й визначає внутрішню структуру процесу бухгалтерського обліку;
- організаційну – регулює в повному обсязі механізм організації бухгалтерського обліку в кожній конкретній установі.

Облікова політика має враховувати галузеві особливості діяльності суб'єкта державного сектора. У межах основного розпорядника бюджетних коштів застосовують єдині підходи до облікової політики.

Основою роботи бухгалтерської служби є наявність внутрішніх організаційно-розпорядчих документів, що регулюють господарську діяльність установи. Важливу роль відіграють документи, що визначають діяльність бухгалтерської служби: наказ про облікову політику, положення (або наказ) стосовно організації бухгалтерського обліку, посадові інструкції тощо.

Таким чином, облікова політика є важливим інструментом організації бухгалтерського обліку й фінансової звітності. Слід зазначити, що раціональне формування облікової політики надає можливості створити ефективну систему бухгалтерського обліку як елемента управління установою. Вона визначає дії суб'єкта господарювання на тривалий період, надає можливості оперативно реагувати на зміни, що відбуваються. На жаль, у практиці функціонування установ упровадження елементів облікової політики здійснюється розрізнено, без відповідної підготовки, що часом спричиняє порушення базових принципів, структури формування й використання облікової політики як інструменту результативного розвитку установи.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17. **2.** Кудіна О. М., Писарчук О. В., Тютлікова В. В. Проблемні аспекти формування облікової політики суб'єкта державного сектора. *Технологический аудит и резервы производства.* 2015. № 1 (5). С. 46–50. **3.** Писарчук О. В., Жулій С. В. Послідовність формування облікової політики бюджетної установи. *Вісник Сумського державного університету. 2011.* № 3. С. 26–28. **4.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **5.** Про затвердження Порядку заповнення форм фінансової звітності в державному секторі та Змін до Національної [...]: Закон України від 28.02.2017 № 307 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0384-17. **6.** Про затвердження Змін до Порядку складання фінансової, бюджетної та іншої звітності розпорядниками та [...]: Закон України від 02.06.2016 № 523 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0847-16. **7.** Методичні рекомендації щодо облікової політики суб'єкта державного сектора: Закон України від 23.01.2015 р. № 11 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: https://buhgalter.com.ua/zakonodavstvo/metod-recomendacii. **8.** Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси»: Закон України від 12.10.2010 № 1202 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1019-10. **9.** Свірко С. В. Первинна організація бухгалтерського обліку бюджетних установ: формування облікової політики. Київ: КНЕУ, 2003. 380 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ КУРСОВИХ РІЗНИЦЬ У ФІНАНСОВОМУ ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

УДК 657:336.748

Дерев'янченко А. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесуХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття курсової різниці. Визначено особливості й проблемні питання обліку курсових різниць бюджетними установами України. Досліджено класифікаційні види курсових різниць, що виникають через коливання валютних курсів.*

Ключові слова: *підприємство, організація, установа, бюджет, фінанси, облік, бюджетна установа, фінансовий стан, фінансова звітність, курсова різниця, монетарні статті, депозитні суми.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия курсовой разницы. Определены особенности и проблемные вопросы учета курсовых разниц бюджетными учреждениями Украины. Исследованы классификационные виды курсовых разниц, возникающих из-за колебаний валютных курсов.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учреждение, бюджет, финансы, учет, бюджетное учреждение, финансовое состояние, финансовая отчетность, курсовая разница, монетарные статьи, депозитные суммы.*

Annotation. *The essence of the concept of exchange rate differences. The features and issues of exchange rate changes accounting budgetary institutions of Ukraine. Studied species classification of exchange differences due to currency fluctuations.*

Keywords: *enterprise, organization, institution, budget, finance, accounting, budgetary institutions, financial condition, financial statements, exchange difference, monetary items, deposit amount.*

© Дерев'янченко А. О., 2016

Фінансова звітність бюджетних установ – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів установ за певний період. Вона є призначеною для користувачів задля прийняття ними відповідних рішень [4].

Основним нормативним документом, що встановлює загальні вимоги до організації бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності для всіх підприємств і установ, зокрема для бюджетних, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3]. Відомості про результати діяльності, перелік показників та їх зміст, а також коло користувачів інформацією, що міститься у фінансовій звітності бюджетних установ, мають низку специфічних відмінностей.

Дослідженням порядку розрахунку курсових різниць і питань їх фінансового обліку займаються Бутинець Ф. Ф., Жиглей І. В., Максименко А. В., Пархоменко В. М. та ін.

Законом України «Про відображення бюджетними установами курсових різниць» визначено принципи відображення бюджетними установами в бухгалтерському обліку та формах фінансової звітності курсових різниць, що виникають у разі зміни валютного курсу й є наслідком перерахунку однакової кількості одиниць іноземної валюти в національну валюту України за різних валютних курсів [4].

Демчук Т. П. вважає, що поняття «курсові різниці» є обмеженим і замість нього пропонує використовувати поняття «валютні різниці». Валютні різниці – це різниці, що є вираженими в національній грошовій одиниці й виникають через коливання валютних курсів за операціями підприємств із іноземною валютою. Палій В. Ф. використовує поняття «валютна курсова різниця», що є різницею між оцінюванням грошових статей балансу у валюті і в національній грошовій одиниці за офіційним курсом на дату відображення в обліку або дату бухгалтерської звітності за попередній та звітний періоди.

Монетарні статті – це статті балансу, що відображають грошові кошти в касі, на рахунках в установах банків, а також такі активи й зобов'язання, що будуть отримані або сплачені у фіксованій чи визначеній сумі грошей або їх еквівалентів [4].

Згідно із Законом України «Про затвердження змін до Порядку відображення в обліку операцій у іноземній валюті на дату балансу виконують переоцінювання монетарних статей» [6]. Курсову різницю за монетарними статтями в іноземній валюті визначають на дату здійснення операції та на дату балансу.

Операції в іноземній валюті відображають як у національній грошовій одиниці України, так і у валюті розрахунків і платежів за кожною іноземною валютою окремо. Для переведення іноземної валюти в національну використовують валютний курс, що є курсом грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни.

Проблема реальності оцінювання валютних операцій є пов'язаною з коливанням валютного курсу. Офіційний курс національної грошової одиниці (гривні) до інших валют встановлює Національний банк України на підставі результатів торгів валютними цінностями на Міжбанківському валютному ринку. Офіційний курс національної грошової одиниці (гривні) використовують у процесі здійснення всіх безготівкових операцій, купівлі та продажу іноземної валюти, для відображення в бухгалтерському обліку операцій, що є здійснюваними в іноземній валюті, у процесі планування й аналізу зовнішньоекономічної діяльності, ціноутворення, складання оперативної, бухгалтерської та статистичної звітності.

Відтак курсовою вважають різницю, що виникає в результаті коливання валютного курсу й є наслідком перерахунку однакової кількості іноземної валюти в іншу валюту за різними валютними курсами.

На практиці застосовують поділ курсових різниць:

- залежно від виду діяльності – на операційну й неопераційну;
- залежно від зміни курсу – на додатну й від'ємну.

Операційні курсові різниці виникають у процесі господарських операцій із активами та зобов'язаннями підприємства, що є пов'язаними з операційною діяльністю, а неопераційні – у процесі господарських операцій із активами та зобов'язаннями підприємства в іноземній валюті, що є пов'язаними з інвестиційною й фінансовою діяльністю підприємства.

Перелік деяких статей балансу, за якими виникають зазначені курсові різниці, подано в табл. 1 [2].

Палій В. Ф. підтримує розподіл курсових різниць на додатні та від'ємні, стверджуючи, що додатні валютні курсові різниці, що визнаються доходами, виникають тоді, коли вартість іноземної валюти в перерахунку в національну валюту на різні дати здійснення операцій з валютою збільшує еквівалент у національній валюті в активі балансу без збільшення пасиву. Від'ємні валютні курсові різниці (втрати) виникають у випадку, коли через зміну вартості валюти в національній валюті на різні дати зростає її еквівалент у пасиві балансу без відповідного зростання активу.

Підхід до відображення курсових різниць у доходах майбутніх періодів запропоновано Арською О. В. Науковець захищає свою позицію, стверджуючи, що за умов зміни курсу протягом року акумулювання сум у до-

ходах майбутніх періодів надає можливості відстрочити сплату податку на прибуток за додатними курсовими різницями до моменту надходження оплати й зберегти в обігу підприємства грошові кошти.

Таблиця 1

Перелік статей балансу залежно від виду діяльності

Операційні курсові різниці	Неопераційні курсові різниці
Дебіторська заборгованість за реалізовані оборотні активи (крім фінансових інвестицій), що підлягає одержанню в іноземній валюті на момент її погашення або на дату балансу	Дебіторська заборгованість за реалізовані необоротні активи та фінансові інвестиції, що підлягають одержанню в іноземній валюті
Кредиторська заборгованість за придбані оборотні активи (крім фінансових інвестицій), що підлягає оплаті в іноземній валюті на момент її погашення або на дату балансу	Кредиторська заборгованість за придбані необоротні активи та фінансові інвестиції, що підлягають оплаті в іноземній валюті
Дебіторська (кредиторська) заборгованість з операційної оренди на момент її погашення або на дату балансу	Дебіторська (кредиторська) заборгованість з фінансової оренди

До депозитних сум належать кошти, що надійшли в тимчасове розпорядження установи та з настанням відповідних умов підлягають поверненню або перерахуванню за призначенням. Для тимчасового зберігання таких коштів установа відкриває в органах Держказначейства чи в установі банку депозитний рахунок. Депозитні рахунки є рахунками, які відкривають у органах Держказначейства та / або в установах банків за коштами, отриманими в тимчасове користування згідно із законодавством (без права користування цими коштами); із настанням відповідних умов вони підлягають поверненню або перерахуванню за призначенням.

Відтак курсові різниці є наслідком зміни валютних курсів і виникають у результаті використання іноземної валюти в процесі здійснення господарської діяльності суб'єктами зовнішньоекономічних відносин. Курсові різниці мають негативний або позитивний вплив на фінансовий результат звітного періоду; їх відображають у складі доходів або витрат операційної, фінансової або інвестиційної діяльності.

Відмінність бюджетного обліку від комерційного полягає не тільки в складових обліку, але й у системі кодування. У бюджетній організації облік складання кошторису витрат зовсім інший, ніж у комерційних організаціях. Різниця між бухгалтерським обліком комерційного й бюджетного підприємства полягає у визначенні різних класів плану рахунків. Баланс бюджетної організації також відрізняється від балансу комерційного підприємства, хоча з точки зору загальної структури вони мають ідентичні активи та пасиви. Внутрішня конструкція балансу є відмінною, що є помітним передусім у самій структурі фінансових активів, основних засобів, грошових коштів і зобов'язань.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф., Жиглей І. В. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 544 с. **2.** Арская Е. В. Актуальные проблемы бухгалтерского учета и аудита экспортных операций: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.12. Белгород, 2002. 27 с. **3.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **4.** Про відображення бюджетними установами курсових різниць: Закон України від 13.4.2007 № 3.4-04/988-4592 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: https://dtkt.com.ua/show/2cid05086.html. **5.** Про затвердження Порядку відображення в обліку операцій в іноземній валюті: Закон України від 24.07.2001 № 126 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0670-01. **6.** Про внесення змін до Порядку відображення в обліку операцій в іноземній валюті: Закон України від 27.05.2005 № 96 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0651-05. **7.** Бабич В. В., Сагова С. В. Фінансовий облік (облік активів). Київ: КНЕУ, 2006. 252 с.

СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО РЕЖИМУ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ

УДК 349.2

Домогацька М. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено основні обмеження застосування спеціального режиму оподаткування податку на додану вартість на сільськогосподарських підприємствах. Визначено порядок використання акумульованих сум на спеціальних рахунках. Проаналізовано основні проблеми відображення спеціального режиму податку на додану вартість у бухгалтерському обліку, запропоновано шляхи їх вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, дохід, податок, оподаткування, сільське господарство, сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарська продукція, калькулювання, податок на додану вартість, спеціальний режим оподаткування, спеціальний рахунок, цільове використання.*

Аннотация. *Исследованы основные ограничения применения специального режима налогообложения налога на добавленную стоимость на сельскохозяйственных предприятиях. Определен порядок использования аккумулированных сумм на специальных счетах. Проанализированы основные проблемы отражения специального режима НДС в бухгалтерском учете, предложены пути их решения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, доход, налог, налогообложение, сельское хозяйство, сельскохозяйственные предприятия, сельскохозяйственная продукция, калькулирование, налог на добавленную стоимость, специальный режим налогообложения, специальный счет, целевое использование.*

Annotation. *The basic limitation of special tax treatment VAT for agricultural enterprises. Determined using the procedure amounts accumulated in special accounts. The basic problem displaying special regime of VAT accounting, the ways to overcome them.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, income, tax, taxation, agriculture, farms, agricultural products, calculation, value added tax, special tax, special account, targeted use.*

За сучасних ринкових умов кожне підприємство намагається підвищити свою конкурентоспроможність, у тому числі й сільськогосподарські підприємства. Оскільки останні зазнають значного впливу зовнішніх факторів, для підвищення ефективності функціонування сільськогосподарські підприємства потребують державної підтримки, одним із методів якої є спеціальний режим оподаткування податку на додану вартість (ПДВ).

Питання оподаткування сільськогосподарських підприємств, зокрема нарахування податку на додану вартість, розглядають у своїх працях Косторной С., Василик О., Данілов О., Єфименко Т. та ін.

Метою написання статті є дослідження й аналіз податку на додану вартість за спеціальним режимом оподаткування сільськогосподарських підприємств, а також виявлення його особливостей.

Спеціальний режим оподаткування діяльності, а саме облік ПДВ, є застосовуваним суб'єктом господарської діяльності, який здійснює підприємницьку діяльність у сфері сільського, лісового господарства та рибальства і є резидентом України. Тобто підприємство за п. 209.6 Податкового кодексу України має відповідати окремим критеріям:

– основною діяльністю є постачання вироблених (наданих) ним сільськогосподарських товарів (послуг) на власних або орендованих основних фондах, а також на давальницьких умовах;

– питома вага вартості сільськогосподарських товарів (послуг) має становити не менше 75 % вартості всіх товарів / послуг, поставлених протягом попередніх 12 послідовних звітних податкових періодів сукупно [1].

Цим пунктом Податкового кодексу України визначено такі обмеження: якщо зареєстроване новоутворене сільськогосподарське підприємство веде господарську діяльність менше ніж 12 календарних місяців, то питому вагу сільськогосподарських товарів (послуг) розраховують окремо для кожного податкового періоду. У разі розрахунку питомої ваги до складу основної діяльності сільськогосподарського підприємства не залучають оподатковувані операції з постачання основних фондів, що перебували в складі його основних фондів не менше 12 послідовних звітних податкових періодів сукупно, якщо такі операції не були постійними та не становили окремої підприємницької діяльності.

Розглянемо, які товари та послуги відповідно до Податкового кодексу України вважаються сільськогосподарськими й підпадають під дію спеціального режиму оподаткування. Сільськогосподарськими вважають то-

© Домогацька М. В., 2016

вари, зазначені в товарних групах 1–24 (живі тварини, продукти тваринного походження, продукти рослинного походження, жири й олії тваринного або рослинного походження, готові харчові продукти, алкогольні та безалкогольні напої й оцет, тютюн та його замінники на товарних позиціях, 4101 шкури необроблені великої рогатої худоби, 4102 шкури необроблені овець або шкурки ягнят, 4103 інші шкури необроблені, 4301 сировину хутрову згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), та послуги, які отримані в результаті здійснення діяльності, на яку відповідно до Податкового кодексу України поширюється дія спеціального режиму оподаткування в сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства, якщо такі товари вирощуються, відгодовуються, виловлюються або збираються (заготовлюються), а послуги надаються безпосередньо платником податку – суб'єктом спеціального режиму оподаткування (крім придбання таких товарів / послуг у інших осіб), які поставляються зазначеним платником податку – їх виробником [1].

Тобто сільськогосподарське підприємство для того, щоб застосовувати спеціальний режим ПДВ, має реалізовувати (надавати) товари (послуги) відповідно до УКТЗЕД та здійснювати відповідний вид діяльності за Класифікацією видів економічної діяльності (КВЕД). Так, наприклад, підприємство-виробник паливних брикетів із соломи не підпадає під дію спеціального режиму оподаткування за КВЕД, але проходить відповідно УКТЗЕД [2].

Сільськогосподарське підприємство несе відповідальність відповідно до законодавства за нецільове використання суми ПДВ. Розглянемо детальніше витрати, які можна здійснювати за рахунок акумульованих на спеціальних рахунках сум. Цільовим можна вважати спрямування коштів на такі виробничі цілі: виплату заробітної плати працівникам основного й допоміжного виробництва; сплату орендної плати за орендовані сільськогосподарські угіддя, якщо на них сільськогосподарське підприємство самостійно вирощує продукцію; погашення кредиту й відсотків установам банку, за умови спрямування коштів на придбання матеріально-технічних ресурсів виробничого призначення [3].

Наприклад, сільськогосподарське підприємство може придбати за рахунок акумульованих коштів трактор для обробки сільськогосподарських земель, але не легковий автомобіль. З 1 січня 2018 р. планується замінити спеціальні рахунки на поточні рахунки сільськогосподарських підприємств відповідно до п. 4 розд. XIX «Прикінцеві положення» Податкового кодексу України, що має спростити використання акумульованих коштів.

Якщо сума податку на додану вартість, сплачена (нарахована) сільськогосподарським підприємством постачальнику на вартість виробничих факторів, перевищує суму податку, нараховану за операціями з постачання сільськогосподарських товарів / послуг, різниця між такими сумами не підлягає бюджетному відшкодуванню й зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду [1].

У разі здійснення операцій, які оподатковуються за спеціальним режимом, та операцій, що підлягають оподаткуванню за загальною системою, розподіл податкового кредиту здійснюється, виходячи з частки вартості сільськогосподарських товарів (послуг), що підпадають під спеціальний режим оподаткування, у загальній вартості всіх товарів (послуг), наданих за 12 попередніх послідовних звітних (податкових) періодів. Податковий кредит пропорційно вносять до загальної та спеціальної декларації. У складі декларації подають передбачені додатки та копії записів у реєстрах, виданих та отриманих податкових накладних [4].

Якщо сільськогосподарське підприємство здійснює оподатковувані операції, звільнені від оподаткування (експорт), такі, що підпадають під дію спеціального режиму, і такі, що оподатковуються за загальною системою, підприємство має розподіляти вхідний ПДВ двічі, що ускладнює роботу бухгалтера. Тобто сільськогосподарське підприємство за загальною декларацією різницю між податковим зобов'язанням і податковим кредитом сплачує до бюджету, а за скороченою – акумулює її на спеціальному рахунку. За загальною декларацією, навпаки, від'ємне значення між податковим зобов'язанням і податковим кредитом відшкодовується, а за скороченою – переноситься на наступний податковий період.

Відповідно до «Інструкції з бухгалтерського обліку ПДВ» № 141 для аналітичного обліку зобов'язань і податкового кредиту з ПДВ за операціями, що оподатковуються за спеціальним режимом ПДВ, рекомендовано використовувати рахунок 6411 «Розрахунки за ПДВ за операціями із спеціальним режимом оподаткування», а для операцій, що оподатковуються за загальною системою, – на рахунку 6412 «Розрахунки за ПДВ за операціями загальної системи оподаткування». При цьому рекомендовано використовувати окремий аналітичний рахунок 6413 «ПДВ, що підлягає розподілу» для накопичення сум нерозподіленого податкового кредиту з ПДВ протягом звітного періоду [4].

Використання методу першої події та підтвердження прав на податковий кредит податковою накладною від постачальника ускладнює бухгалтерський облік спеціального режиму ПДВ використанням транзитних рахунків для обліку податкових зобов'язань та податкового кредиту (рахунки 643 і 644 відповідно), через що статті балансу виявляються завищеними внаслідок автоматичного потрапляння залишків за рахунками до балансу. Тому необхідно розробити методику відображення податкового кредиту на податкове зобов'язання в бухгалтерському обліку.

Таким чином, спеціальний режим оподаткування ПДВ для сільськогосподарських підприємств є дійсно дієвим та сприяє їх розвитку. При цьому нормативно-правова база потребує вдосконалення. Передусім необхідно

забезпечити відповідність сільськогосподарських товарів (послуг) дозволеним видами економічної діяльності; регламентувати порядок використання акумульованих сум на спеціальних рахунках і розширити межі їх використання; автоматизувати бухгалтерський облік ПДВ за спеціальним режимом, що надасть можливості контролювати стан обліку, тим самим уникнути помилок.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **2.** Про затвердження Порядку акумулювання сільськогосподарськими підприємствами сум податку на додану [...]: Закон України від 12.01.2011 № 11 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/11-2011-%D0%BF. **3.** Косторной С. В. Особливості нарахування податку на додану вартість у сільськогосподарських підприємствах. *Науковий вісник Таврійського державного агротехнологічного університету.* 2012. № 2. С. 274–281. **4.** Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку податку на додану вартість: Закон України від 01.07.1997 № 141 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0284-97.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

УДК 657.37

Дугінова І. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто роль фінансової звітності в інформаційному забезпеченні сільськогосподарських підприємств. Досліджено пропозиції науковців щодо вдосконалення фінансової звітності сільськогосподарських підприємств. Запропоновано напрями вдосконалення окремих форм фінансової звітності сільськогосподарських підприємств.*

Ключові слова: *підприємство, організація, бюджет, фінанси, облік, дохід, звітність, фінансова звітність, документація, сільське господарство, сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарська продукція, калькулювання, земельні ресурси, біологічні активи.*

Аннотация. *Рассмотрена роль финансовой отчетности в информационном обеспечении сельскохозяйственных предприятий. Исследованы предложения ученых для совершенствования финансовой отчетности сельскохозяйственных предприятий. Предложены направления совершенствования отдельных форм финансовой отчетности сельскохозяйственных предприятий.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, бюджет, финансы, учет, доход, отчетность, финансовая отчетность, документация, сельское хозяйство, сельскохозяйственные предприятия, сельскохозяйственная продукция, калькулирование, земельные ресурсы, биологические активы.*

Annotation. *The role of financial reporting information support agricultural enterprises. Scientists studied proposals to improve financial reporting farms. Directions improve certain forms of financial statements farms.*

Keywords: *enterprise, organization, budget, finance, accounting, reporting, financial reporting, documentation, agriculture, farms, agricultural products, calculation, land resources, biological assets.*

© Дугінова І. ., 2016

Сучасний розвиток ринкових відносин змінює стратегічні цілі сільськогосподарських підприємств. Відтак якщо вони прагнуть досягти значних результатів, їм необхідно отримувати таку економічну інформацію, що надасть можливості швидко й адекватно реагувати на ринкові зміни. Нині значно зростає роль інформаційного забезпечення в управлінні фінансово-господарською діяльністю, важливе місце в якому належить звітності як підсумковій частині бухгалтерського обліку. Слід зауважити, що результати реформування системи бухгалтерського обліку в Україні ще недостатньо якісні, а показники фінансової звітності не є вповні придатними для прийняття рішень, не відповідають інформаційним потребам користувачів та якісним характеристикам звітної інформації. Очевидною є необхідність подальшого вдосконалення теоретичних та організаційно-методичних засад складання фінансової звітності для підвищення її інформативності й релевантності щодо інформаційного забезпечення прийняття рішень.

Проблеми методології та практики бухгалтерської звітності досліджують Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Жук М. В., Качалін В. В., Кірейцев Г. Г., Сопко В. В., Чумаченко М. Г., Шевчук В. О. та ін.

Метою написання статті є визначення напрямів удосконалення окремих форм бухгалтерської звітності для якіснішого інформаційного забезпечення управління діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Нині значення бухгалтерської звітності важко переоцінити, оскільки її використовують не тільки для економічного аналізу діяльності окремого підприємства як первинного осередку, а й для узагальнення результатів у масштабі галузей і видів діяльності, а також і для всього народного господарства.

Бухгалтерська звітність є заключним етапом облікового процесу. Її складають за даними бухгалтерського обліку для задоволення інформаційних потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів. Повна та достовірна інформація про фінансовий стан і результати діяльності підприємства є основою для вирішення поточних і перспективних господарських проблем. Для прийняття правильних управлінських рішень інформація має бути правдивою, повною та неупередженою.

В аграрному секторі економіки, на відміну від інших галузей, існують об'єкти бухгалтерського обліку, властиві тільки йому: земля сільськогосподарського призначення, біологічні активи, виробництво сільськогосподарської продукції (як процес біологічних змін під впливом природно-технологічних особливостей) тощо. Проте сучасні форми фінансової звітності не відображають галузевих особливостей діяльності сільськогосподарських підприємств, подаючи в стислому форматі лише інформацію про біологічні активи. Тому актуальними є пропозиції вітчизняних науковців, у тому числі Семенішиної Н. В., щодо вдосконалення структури фінансової звітності сільськогосподарських підприємств, зокрема форми балансу, що передбачає перегрупування розділів та зміну окремих статей (табл. 1) [1].

Таблиця 1

Структурно-логічна будова балансу сільськогосподарського підприємства

Активи	Капітал і пасиви (зобов'язання)
1	2
I. Довгострокові активи	**I. Інвестований накопичений капітал і резерви**
Нематеріальні активи	Статутний (пайовий) капітал, у тому числі
Капітальні інвестиції	– неоплачена частка статутного капіталу
Земельні ресурси	*Додатковий вкладений капітал*
Основні засоби	Інший додатковий капітал
Довгострокові фінансові інвестиції	Резервний капітал
Довгострокові біологічні активи	*Інші резерви*
Довгострокова дебіторська заборгованість	Нерозподілений прибуток (збиток)
Інші довгострокові активи	Вилучений капітал
	Цільове фінансування
Разом за розділом I	**Разом за розділом I**
II. Поточні функціональні активи	**II. Довгострокові зобов'язання**
Виробничі запаси	Довгострокові кредити банків
Поточні біологічні активи	Довгострокові фінансові зобов'язання
Незавершене виробництво	Інші довгострокові зобов'язання
Готова продукція	
Товари	
Разом за розділом II	**Разом за розділом II**
III. Поточні фінансові активи	**III. Поточні зобов'язання**
Витрати майбутніх періодів	*Доходи майбутніх періодів*
Векселі одержані	Короткострокові кредити банків

Закінчення табл. 1

1	2
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	Векселі видані
– з податків і зборів	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги
– з виданих авансів	Поточні зобов'язання за розрахунками:
– з нарахованих доходів	– з одержаних авансів
– з внутрішніх розрахунків	– з податків і зборів
Інша поточна дебіторська заборгованість	– з оплати праці
Поточні фінансові інвестиції	– з учасниками
Грошові кошти й їх еквіваленти	Із внутрішніх розрахунків
Інші оборотні активи	Інші поточні зобов'язання
Разом за розділом III	**Разом за розділом III**
Баланс	**Баланс**

Вважаємо за доцільне доповнити розділ I активу балансу статтею «Земельні ресурси», оскільки земля сільськогосподарського призначення є особливим активом, який не відображають у вказаній формі через правові особливості її приватизації й використання та відсутність нормативного регламентування обліку. Однак, це є основним засобом виробництва, без якого неможливий сам процес створення продукції рослинництва й тваринництва. Земля одночасно є предметом і засобом праці, що й визначає потребу та значущість організації обліку цього об'єкта, а також відображення цього показника в звітності сільськогосподарських підприємств.

Відсутність у фінансовій звітності інформації щодо земельних ресурсів сільськогосподарського призначення спричиняє викривлення результатів господарської діяльності суб'єкта господарювання та втрату контролю з боку як власників земельних паїв, так і держави. Біологічна складова земельної ділянки сільськогосподарського призначення робить її унікальною по відношенню до інших земельних ділянок, які використовують на інші цілі (під забудову, як нерухомість тощо). Контрольовані активи на правах операційної оренди є об'єктами балансового обліку, проте земельні ділянки сільськогосподарського призначення, що є використовуваними на умовах операційної оренди, у зв'язку із їх винятковою значущістю слід також відображати у балансі (звіті про фінансовий стан) (ф. №1) та додатково розшифровувати інформацію про вартість земельних ділянок у окремому розділі Приміток до річної фінансової звітності (ф. № 5) щодо їх виду (рілля, сіножаті, пасовища тощо) й умов контролю. Облік земельних ділянок на умовах операційної оренди доцільно відображати на окремому субрахунку 167 «Земельні ділянки для використання в сільськогосподарському виробництві на умовах операційної оренди» з одночасним зарахуванням їх вартості до складу додаткового капіталу 426 «Земельний капітал сільськогосподарського призначення», що має бути відображений у звіті про власний капітал (ф. 4).

Для здійснення контролю за правом використання орендованих земельних ділянок (отримання в оренду, повернення земельних ділянок після закінчення терміну оренди) інформацію в Примітках до річної фінансової звітності (ф. № 5) необхідно додатково деталізувати за термінами оренди [2].

Нині інформацію про біологічні активи відображають у різних компонентах звітності. У балансі (звіті про фінансовий стан) (ф. №1) їх вартість відображають у статтях «Довгострокові біологічні активи» (код рядка 1020) та «Поточні біологічні активи» (код рядка 1110). У звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід) (ф. № 2) до статті «Інші операційні доходи» залучають дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції та дохід від зміни вартості біологічних активів з виділенням у вписуваному рядку 2121 доходу від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у результаті сільськогосподарської діяльності. У статті «Інші операційні витрати» наводять витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, від зміни вартості біологічних активів виділенням у рядку 2181 витрат від первісного визнання біологічних активів сільськогосподарської продукції, одержаних у результаті сільськогосподарської діяльності [3].

Кучеренко Т. Є. зазначає, що згідно із НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» для визначення фінансового результату від основного виду діяльності сільськогосподарських підприємств, окрім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід) (ф. № 2) слід відображати також доходи, що виникли внаслідок первісного визнання сільськогосподарської продукції та поточних біологічних активів, а також суми дооцінювання до справедливої вартості поточних біологічних активів на дату звітності. Для цього операції з первісного визнання сільськогосподарської продукції, біологічних активів, а також дооцінювання поточних біологічних активів необхідно виділити окремими статтями в складі основної діяльності: «Дохід від первісного визнання сільськогосподарської продукції і поточних біологічних активів», «Дохід від дооцінювання поточних біологічних активів» [2].

Витрати внаслідок первісного визнання сільськогосподарської продукції й уцінки поточних біологічних активів слід відображати в складі витрат основної, а не іншої операційної діяльності, тобто за дебетом рахунка 90 «Собівартість реалізації». Назву цього рахунка й аналогічної статті в звіті про фінансові результати необхідно також уточнити з урахуванням попередніх пропозицій – «Витрати основної діяльності». Відповідно фінансові результати, що є отриманими від основної діяльності, мають бути визначені однойменними показниками, тобто статтю «Валовий прибуток, збиток» слід замінити на «Фінансові результати основної діяльності: прибуток, збиток».

Вважаємо слушними пропозиції науковців про доцільність залучення результатів переоцінювання поточних біологічних активів до додаткового капіталу. Дооцінювання біологічних активів збільшуватиме складову власного капіталу «Додатковий капітал», а уцінка відповідно зменшуватиме, що, у свою чергу, не впливатиме на фінансовий результат діяльності підприємства на проміжні звітні дати [4].

Відтак немає потреби застосовувати субрахунки 7102 «Дохід від зміни вартості біологічних активів, які обліковуються за справедливою вартістю» та 9402 «Витрати від зміни вартості біологічних активів, які обліковуються за справедливою вартістю», достатньо ввести до робочого плану рахунків субрахунок 4131 «Дооцінювання біологічних активів». Для відображення інформації про біологічні активи у формі № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» призначено два розділи: XIV «Біологічні активи» та XV «Фінансові результати від первісного визнання та реалізації сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів». Однак, вони не розкривають уповні інформацію про фінансові результати сільськогосподарської діяльності відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи», оскільки до них не залучено показники фінансового результату від зміни справедливої вартості біологічних активів. Окрім того, вони не містять інформації про прибутки (збитки) від вибуття довгострокових біологічних активів, що є оціненими за первісною вартістю [5].

Таким чином, структура бухгалтерської звітності забезпечує подання інформації у зручній формі для формулювання стратегії, планування й прийняття управлінських рішень, контролю й оцінювання результатів діяльності. Проте, чітко уніфікована форма фінансових звітів не сприяє розкриттю суттєвої та доречної інформації стосовно виробничо-фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств. Це спричинено тим, що така інформація не враховує їх галузевих особливостей, а отже, не може повністю задовольнити інформаційні потреби користувачів із прямим фінансовим інтересом – кредиторів.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Семенишина Н. В. Комунікативна та інформаційно-аналітична функції бухгалтерської звітності сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2008. 21 с. **2.** Кучеренко Т. Є. Фінансова звітність у системі управління сільськогосподарським виробництвом: автореф. дис. … д-ра екон. наук: 08.00.09. Київ, 2011. 29 с. **3.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до […]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **4.** Остапчук О. В., Ярова А. О. Проблеми оцінки біологічних активів. URL: http://www.rusnauka.com/33_DWS_2010/33_DWS_2010/Economics/74254.doc.htm. **5.** Остапчук О. В., Шипуля О. В. Проблеми відображення інформації про біологічні активи у фінансовій звітності. URL: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Economics/75891.doc.htm.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ТОРГІВЛІ

УДК 657.421.1

Дукач А. В.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено основи організації й об'єкти бухгалтерського обліку в торгівлі. Розглянуто цілі й завдання бухгалтерського обліку в торгівлі, джерела майна в торгівлі та на торговельних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, фінанси, облік, дохід, звітність, бухгалтерський облік, торгівля, торговельне підприємство, джерела майна, документообіг, інвентаризація, товар, баланс.*

Аннотация. *Исследованы основы организации и объекты бухгалтерского учета в торговле. Рассмотрены цели и задачи бухгалтерского учета в торговле, источники имущества в торговле и на торговых предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, финансы, учет, доход, отчетность, бухгалтерский учет, торговля, торговое предприятие, источники имущества, документооборот, инвентаризация, товар, баланс.*

Annotation. *The bases of the organization and objects of accounting in trade are investigated. The purposes and tasks of accounting in trade, sources of property in trade and in trade enterprises are considered.*

Keywords: *enterprise, finance, accounting, income? reporting, commerce, commercial enterprise, source of property workflow, inventory, product, balance.*

Нині торгівля є одним із найпривабливіших видів діяльності, особливо для малого та середнього бізнесу, що є зумовленим досить швидким обігом коштів і отриманням прибутку. Більшість, починаючи власну справу, як спосіб накопичення первісного капіталу використовують саме торговельну діяльність. Зрозуміло, що, як і в будь-якому іншому виді діяльності, що є пов'язаним із вкладенням власних грошових коштів, у торгівлі має місце певний ризик. Проте, можна з упевненістю сказати, що розвиток торгівлі в нашій країні є порівняно інтенсивним саме через приватне підприємництво. Відповідно і конкуренція в цьому виді діяльності є високою, що зумовлює не тільки розширення споживчого ринку, а й поліпшення якості товарів і послуг, надаваних торговельними організаціями й індивідуальними підприємцями. Саме тому як дрібному торговцю-підприємцю, який працює на себе, так і власнику великої торговельної мережі, який є роботодавцем для сотень найманих працівників, необхідно грамотно вести свою справу.

Дослідженням організації бухгалтерського обліку в торгівлі займаються Шредер Н. Г., Терентьєва Л. Ф., Криловий Е. І., Бутинець Ф. Ф., Малюга Н. М. та ін.

Метою написання статті є визначення особливостей організації бухгалтерського обліку в торгівлі. Для виконання цього завдання потрібно проаналізувати зміст поняття «організація бухгалтерського обліку», розглянути цілі й завдання бухгалтерського обліку в торгівлі, джерела майна в торгівлі й на торговельних підприємствах, об'єкти бухгалтерського обліку й основи організації бухгалтерського обліку в торгівлі. Об'єктом дослідження є бухгалтерський облік у торгівлі. Предметом дослідження є завдання, способи та принципи організації бухгалтерського обліку в торгівлі й на торговельних підприємствах.

Організацією бухгалтерського обліку є система побудови облікового процесу. Обліковий процес складається з кількох основних елементів.

1. Первинний облік. Обліковий процес організовує головний бухгалтер, який є підпорядкованим безпосередньо керівнику організації. Організація облікового процесу на підприємстві розпочинається з облікової політики для цілей бухгалтерського обліку.

2. Реєстри бухгалтерського обліку є призначеними для систематизації й накопичення інформації, що міститься в прийнятих до обліку первинних документах.

3. Документообіг. Порядок документообігу в організації є визначуваним головним бухгалтером. Документообіг – це шлях, який проходять документи від моменту їх виписки до здачі до архіву.

4. Інвентаризація. Інвентаризація майна та зобов'язань організації – це перевірка й документальне підтвердження їх наявності, стану й оцінювання. Вона забезпечує достовірність бухгалтерського обліку та бухгалтерської звітності. Головний бухгалтер розробляє, а керівник затверджує план проведення інвентаризації в торговельній організації.

© Дукач А. В., 2016

5. Звітність. Форми бухгалтерської звітності, як зовнішньої, так і внутрішньої, також розробляє головний бухгалтер; їх затверджують у наказі з облікової політики. Головний бухгалтер визначає звітний період; обсяг і терміни надання звітності; коло посадових осіб, яким надаються форми звітності; найменування й адреси установ, яким надається звітність; способи надання звітності; прізвища працівників бухгалтерії, відповідальних за складання форм [2].

Розглянемо цілі й завдання бухгалтерського обліку в торгівлі. Цілями бухгалтерського обліку в торгівлі є контроль за збереженням товарів, своєчасне надання керівництву підприємства інформації про товарообіг і валовий дохід, стан товарних запасів та ефективність їх використання. Структура бухгалтерії торговельної фірми й організація справ у ній формуються в такий спосіб, щоб забезпечити виконання облікових завдань у мінімальні терміни і з високою якістю.

Завданнями бухгалтерського обліку в торговельній організації є:

– облік усього майна організації в кількісно-сумарному вираженні, тобто за кількістю в натуральних одиницях і вартістю в грошових одиницях. Правильно налагоджений облік майна забезпечує його збереження й раціональне використання;

– облік джерел формування майна організації (зобов'язань організації);

– опис усіх господарських процесів, що відбуваються в торговельній організації. Його готують за допомогою бухгалтерських проводок: кожному господарському явищу відповідає одна або кілька бухгалтерських проводок;

– облік кількості й якості витраченої в торговельній та управлінській діяльності праці. Кількість днів вимірюють у годинах, днях, місяцях, а якість праці – у грошовому вираженні;

– формування повної й достовірної інформації про результати діяльності торговельної організації. Ця інформація є необхідною для оперативного керівництва й управління організацією. Керівник, який своєчасно отримує таку інформацію, може проаналізувати поточну діяльність торговельної організації й прийняти правильне управлінське рішення, що сприятиме виявленню внутрішньовиробничих резервів та їх ефективному використанню, а також забезпеченню фінансової стійкості організації.

Джерелами майна в торгівлі та на торговельних підприємствах є власні заощадження у вигляді відрахувань від прибутку; короткострокові фінансові запозичення для виплати заробітної плати, розрахунків з постачальниками товарів і матеріальних ресурсів та інших поточних витрат; середньотермінові фінансові запозичення для оплати машин, які купувались, та устаткування; довгострокові фінансові запозичення для здійснення платежів за землю, нерухомість та інвестицій на тривалий термін [3].

До господарської діяльності торговельної організації належать процеси, що є об'єктами бухгалтерського обліку в торгівлі: закупівля товарів, зберігання товарів і подальший перепродаж.

Завдання, що стоять перед бухгалтерським обліком у торгівлі, можуть бути виконані тільки за умови правильної його організації. На підприємствах торгівлі бухгалтерський облік є здійснюваним спеціальним підрозділом – бухгалтерією. Якщо підприємства невеликі, бухгалтерський облік у них ведуть працівники, на яких покладено відповідні обов'язки. Якщо в організації немає бухгалтерської служби або бухгалтера, бухгалтерський облік може здійснюватися спеціалізованою організацією або фахівцем на договірних умовах. Крім того, керівник у разі невеликого обсягу облікової роботи може здійснювати облік особисто.

Бухгалтерія підприємства забезпечує обробку документів, раціональне ведення записів у облікових реєстрах, а також складання звітності. Структура бухгалтерії залежить від обсягу та складності облікової роботи.

Залежно від обліку розрізняють структурні одиниці:

– основних засобів, нематеріальних активів, матеріальних цінностей;

– розрахунків (розрахунки із постачальниками та покупцями, з бюджетом і фондами, за короткотерміновими і довготерміновими позиками, витратами грошових коштів) і витрат звернення;

– придбання й реалізації товарів;

– касових операцій і розрахунків із підзвітними особами;

– розрахунків із робітниками й службовцями;

– інших операцій і складання звітності.

Важливе значення в процесі організації бухгалтерського обліку має правильне використання облікових показників, за допомогою яких визначають обсяг реалізації, товарообіг та інші показники діяльності торговельного підприємства. Застосовують три види облікових показників: натуральні, трудові та грошові [3].

Стандартною сукупністю способів і прийомів ведення обліку на торговельному підприємстві є документація, інвентаризація, оцінювання й калькуляція, рахунки та подвійний запис, баланс і звітність. У бухгалтерському обліку для отримання різних з точки зору деталізації показників використовують два види рахунків: синтетичні й аналітичні. Синтетичні рахунки є призначеними для обліку інформації про склад і рух грошових коштів під-

приємства, їх джерела та господарські процеси в узагальненому вигляді та в єдиному грошовому вираженні. Облік, що є здійснюваним на цих рахунках, називають синтетичним. Його використовують у процесі заповнення форм звітності, а також для аналізу господарської діяльності підприємства.

Облік розпочинають з документації операцій. Організація бухгалтерського обліку на торговельному підприємстві залежить від обсягу облікових робіт, наявності комп'ютерної техніки, інших умов, а також від тієї облікової політики, яку веде підприємство. При цьому свою облікову політику підприємства розробляють самостійно, із урахуванням визначених загальних правил бухгалтерського обліку. Вона має забезпечувати повноту відображення в бухгалтерському обліку всіх фактів господарської діяльності; готовність до визнання в обліку витрат і зобов'язань, можливих доходів і активів, не допускаючи створення прихованих резервів; відображення в бухгалтерському обліку фактів господарської діяльності; тотожність даних аналітичного обліку обігам і залишкам за рахунками синтетичного обліку на перше число кожного місяця, а також тотожність показників бухгалтерської звітності із даними синтетичного й аналітичного аналізів; своєчасне відображення фактів господарської діяльності в обліку та звітності; раціональне й економне ведення бухгалтерського обліку, із урахуванням умов господарської діяльності, а також величини підприємства.

Таким чином, однією з обов'язкових умов ефективної діяльності підприємств торгівлі є ведення бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно, з дня реєстрації підприємства до його ліквідації. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку й забезпечення фіксації фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, регістрів і звітності впродовж визначеного терміну, але не менше трьох років, несе власник або вповноважений орган, що здійснює керівництво підприємством згідно із законодавством і засновницькими документами. Ведення обліку має здійснюватися із урахуванням основних принципів бухгалтерського обліку.

Науковий керівник – викладач Чухлєбова Т. О.

Література: 1. Невешкина Е. В., Соснаускене О. И., Шредер Е. Г. Бухгалтерский учет в торговле. М.: Дашков и К°, 2009. 412 с. **2.** Экономическое содержание и задачи учета торговой деятельности. URL: http://www.studfiles.ru/preview/849575. **3.** Бухгалтерский учет в торговых организациях. URL: http://odiplom.ru/lab/buhgalterskii-uchet-v-torgovyh-organizaciyah.html. **4.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК

УДК 336.221:336.7(477)

Єнь Л. Ю.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено теоретичні основи оподаткування страхових компаній податком на прибуток. Проаналізовано динаміку зміни кількості страхових компаній в Україні, а також зміни обсягів податкових надходжень. Запропоновано шляхи вдосконалення оподаткування страхових компаній податком на прибуток.*

© Єнь Л. Ю., 2016

Ключові слова: *компанія, страхування, страхова компанія, страховик, податок, оподаткування, податок на прибуток, доходи, витрати, ухилення від оподаткування.*

Аннотация. *Исследованы теоретические основы налогообложения страховых компаний налогом на прибыль. Проанализирована динамика изменения количества страховых компаний в Украине, а также изменения объемов налоговых поступлений. Предложены пути совершенствования налогообложения страховых компаний налогом на прибыль.*

Ключевые слова: *компания, страхование, страховая компания, страховщик, налог, налогообложение, налог на прибыль, доходы, расходы, уклонение от налогообложения.*

Annotation. *The theoretical bases of taxation of insurance companies to income tax. The dynamics of changes in the number of insurance companies in Ukraine, as well as changes in tax revenues. Ways of improving the taxation of insurance companies to income tax.*

Keywords: *company, insurance, insurance company, insurer, tax, tax on profits, income, expenses, tax evasion.*

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки її зростання залежить від ефективної діяльності як банківських, так і небанківських фінансових установ. Страхові компанії, що є небанківськими фінансовими установами, відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку України. Вони пропонують клієнтам широке коло послуг і надають гарантії виплати грошей. За умов постійних економічних, соціальних і політичних ризиків зростає значення страхування як інструменту захисту майнових і немайнових інтересів фізичних і юридичних осіб.

Страховий сектор України, починаючи з 1990-х рр., розвивається доволі швидко. Проте, слід зауважити, що розвиток страхування в розвинених країнах розпочався ще коли на нашій території було тільки скасоване кріпосне право. Нині накопичувальне страхування, передусім життя та здоров'я, є звичайним явищем для 90 % мешканців вищезгаданих країн, тоді як в Україні клієнтами таких страхових компаній є лише приблизно 5 % населення. Страховики в Україні стикаються з проблемою низької фінансової грамотності громадян, що уповільнює темпи розвитку сфери надання послуг страхування [1]. Відтак для подальшого розвитку страхового ринку України необхідно вдосконалити систему оподаткування, щоб вона не обтяжувала страховиків, а навпаки, стимулювала їх діяльність.

Дослідженням цієї проблеми займаються Базилевич В., Гаманкова О., Іванцова Ю., Островерха Р., Мельник Т., Лень В., Пікус Р., Іванцова Ю. та ін.

Метою написання статті є визначення особливостей оподаткування страхових компаній, аналіз податкових надходжень з податку на прибуток страхових компаній, виявлення проблем оподаткування страхових компаній України та шляхів їх ефективного вирішення.

Ринок страхових послуг залишається одним із найбільш капіталізованих серед інших небанківських фінансових ринків. На рис. 1 подано динаміку зміни кількості страхових компаній протягом останніх десяти років [1].

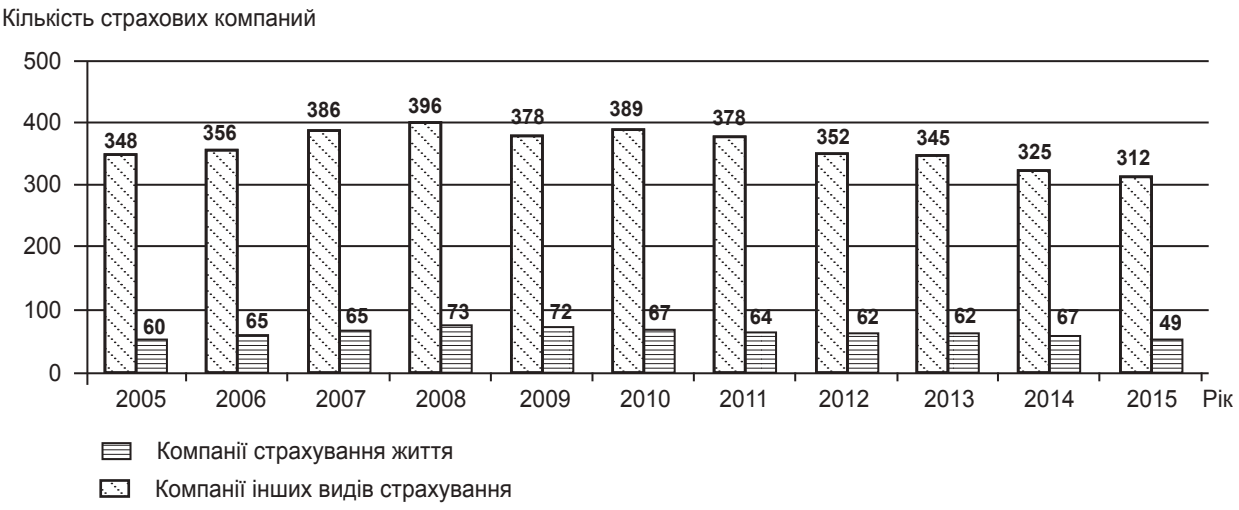

Рис. 1. **Динаміка зміни кількості страхових компаній, 2005–2015 рр.**

Кількість компаній зростала до кризових 2008–2009 рр., проте з 2010 р. спостерігалося поступове зменшення їх кількості. Одним із факторів зменшення чисельності учасників ринку стала жорстка податкова політика держави, що спричинило зниження податкових надходжень до бюджету. З іншого боку, це є пов'язаним із деваль-

ваційними процесами та закриттям банків Національним банком України. За розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання в сфері ринків фінансових послуг, резерви страхових компаній розміщуються зокрема на депозитах у банках [2]. Проте як кошти юридичних осіб ці гроші не підпадають під будь-які гарантії. Страхові компанії не мають можливості повернути кошти з банків, які стали неплатоспроможними.

Щодо податкових надходжень від страхових компаній слід зазначити, що їх обсяги залежать від специфіки діяльності страховиків, основним джерелом доходу яких є страхові премії. Об'єкт оподаткування страховика, до якого застосовується ставка, розраховується як сума страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, що є нарахованими за договорами страхування й співстрахування. При цьому страхові платежі, страхові внески, страхові премії за договорами співстрахування залучають до складу об'єкта оподаткування страховика тільки в розмірі його частки страхової премії, передбаченої договором співстрахування [3].

Згідно із законодавством, страховики сплачують податок на прибуток за ставкою 18 % (ст. 136 Податкового кодексу України) та податок на дохід за ставкою 3 % від суми внесків і страхових платежів за договорами страхування та співстрахування (ст. 141 Податкового кодексу України) та 0 % за договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування в межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема договорів страхування додаткової пенсії (ст. 136 Податкового кодексу України) [3].

Ставки 0, 4, 6, 12 відсотків застосовують до доходів нерезидентів і прирівняних до них осіб із джерелом їх походження з України у випадках, що є встановленими ст. 141 п. 4 Податкового кодексу України. Нарахований страховиком податок на дохід за ставкою є різницею, що зменшує фінансовий результат до оподаткування такого страховика [3].

Динаміку зміни страхового ринку за надходженнями валових страхових премій, що складаються з чистих страхових премій та внутрішнього перестрахування, подано на рис. 2 (2005–2015 рр.) [1].

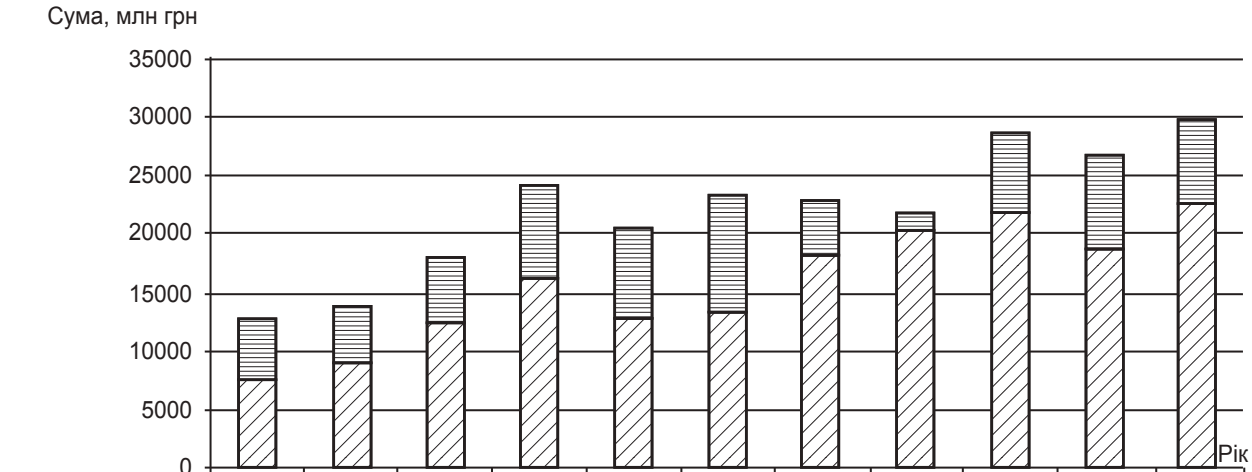

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Внутрішнє перестрахування, млн грн	5371	5061	5654	8027	7784	9754	4724	1261	7111	8175	7381
Чисті страхові премії, млн грн	7483	8769	12354	15982	12658	13281	17970	20278	21551	18593	22355

Рис. 2. **Динаміка зміни обсягів страхових премій, 2005–2015 рр.**

Для аналізу податкових надходжень до бюджету розглянемо проміжок 2008–2014 рр.: спостерігаємо досить цікаву тенденцію (табл. 1). Найбільше надійшло податків до зведеного бюджету України в 2013 р. – 970 млн грн, а найменше – у 2010 р., 489 млн грн. Обсяг податкових надходжень від страхових компаній поступово зростав як у абсолютному, так і у відносному значенні до 2014 р. Проте в 2014 р. відбулося різке скорочення сплаченого податку на прибуток. Слід зазначити, що частка сплаченого податку на прибуток страховими компаніями в загальній величині податку на прибуток залишилася незмінною в 2014 р. порівняно з 2013 р., незважаючи на зменшення абсолютної величини податкових надходжень, що можна пояснити зменшенням загального обсягу податку на прибуток підприємств.

Спад обсягів сплачених податків у 2010 р. є опосередковано пов'язаним із податковою політикою держави. Причиною такого зниження обсягів податкових надходжень стала світова криза 2007–2009 рр., що «підкосила» економіку світу. Доходи страхових компаній зменшилися, що призвело до невчасної сплати податків окремими

компаніями, а деякі взагалі не могли сплатити їх та оголошували себе банкрутами. Страховим компаніям тривалий час було заборонено відраховувати премії на перестрахування з об'єкта оподаткування. Тільки з 2013 р. це було відновлено; одночасно з'явилися й можливості для махінацій. Їх сутність полягала в тому, що платежі з перестрахування спрямовувалися на «податкові ями» – компанії, що ліквідувалися, через фіктивне банкрутство. За 2013 р. визначено понад тисячу підприємств, що скористалися послугами такого страхування [4].

Таблиця 1

Порівняння податкових платежів з податку на прибуток страхових компаній і банківських установ, 2008–2014 рр.

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Загальна сума податку на прибуток, млн грн	47857	33048	40359	55097	55793	54994	40201
Податок на прибуток страхових компаній, млн грн	613	515	489	592	748	970	711
Податок на прибуток банківських організацій, млн грн	3682	2488	592	843	885	2198	2251
Частка податку на прибуток банківських організацій у загальній величині податку на прибуток, %	7,69	7,53	1,47	1,53	1,59	4,00	5,60
Частка податку на прибуток страхових компаній у загальній величині податку на прибуток, %	1,28	1,56	1,21	1,07	1,34	1,76	1,77

Відомо, що до 1 січня 2015 р. оподаткування страхових компаній України передбачало відрахування до бюджету 3 % від розміру доходу, отриманого від страхової діяльності. За новим законодавством нарахований страховиком податок на дохід за ставкою є різницею, що зменшує фінансовий результат до оподаткування такого страховика. Шляхом нововведень уряд сподівається зібрати якомога більше податків, але ймовірно, що за цих умов частина страхових компаній затримуватимуть виплати, а інша частина просто піде з ринку [3].

Відтак пропонуємо такі напрями вдосконалення оподаткування страховиків податком на прибуток:

– об'єктом оподаткування має бути прибуток, тобто підсумок роботи за звітний період;

– база податку має бути визначуваною як різниця між валовими доходам, валовими витратами й амортизацією;

– до бази оподаткування слід застосовувати звичайну ставку податку, що є встановленою для всіх платників податку [6; 8].

Доцільно диференціювати ставку податку залежно від частоти реалізації ризику на страховому ринку, тобто чим вищою є ймовірність настання страхового випадку, тим меншою має бути ставка податку. Запровадження такої системи оподаткування забезпечить рівні ринкові умови для страхових компаній порівняно з іншими видами діяльності, а також сприятиме зменшенню ризику банкрутства більшості страхових компаній, стане поштовхом до розвитку класичного страхування.

Слід зазначити, що одним із напрямів удосконалення податку на прибуток є запровадження диференційованого оподаткування прибутків страховиків за видами діяльності: окремого оподаткування основної операційної діяльності, окремого оподаткування фінансової діяльності, окремого – інвестиційної діяльності та окремого – іншої операційної діяльності. Таке вдосконалення стимулюватиме страховиків до чесного декларування прибутків, сприятиме зменшенню можливостей для їх участі в податкових махінаціях задля приховання реальних прибутків.

Таким чином, система оподаткування страхової діяльності потребує вдосконалення. Одним із перспективних напрямів удосконалення оподаткування діяльності страхових компаній може стати перехід страховиків на диференційовану систему оподаткування. Це стане поштовхом до розвитку страхування, що є постачальником інвестиційних ресурсів для потреб розвитку економіки країни.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Статистика страхового рынка Украины // Forinsurer. URL: https://forinsurer.com/stat. **2**. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр виконавчих проваджень: Закон України від 20.05.2003 № 43/5 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0388-03. **3.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **4.** Державна фіскальна служба України // Офіційний портал Державної фіскальної служби України. URL: http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/zagalnoderjavni-podatki/. **5.** Державна казначейська служба України // Веб-портал Державної казначейської служби України. URL: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index. **6.** Терещенко В. С., Бевза Н. С. Проблеми оподаткування страхових компаній та шляхи їх вирішення. URL: http://www.rusnauka.com/6_PNI_2012/Economics/7_102386.

doc.htm. **7**. Іванцова Ю. В. Оподаткування страхової діяльності. URL: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=58417. **8.** Островерха Р. Е. Податкове регулювання попиту і пропозиції страхових послуг. *Науковий вісник Національного університету ДПС України.* 2009. № 3. С. 114–123. **9.** Ширінян Л. Диференційоване оподаткування страховиків як спосіб фінансового регулювання страхового ринку. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2013. № 1. С. 30–36.

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

УДК 657.375.7:334.758.6

Єнь Л. Ю.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено етапи консолідації фінансової звітності підприємства. Розглянуто особливості складання консолідованої фінансової звітності за національними та міжнародними стандартами. Виявлено проблеми, що виникають під час складання консолідованої фінансової звітності. Окреслено перспективи адаптації національних стандартів до міжнародних.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, звітність, консолідована фінансова звітність, материнське підприємство, дочірнє підприємство, неконтрольована частка, національні стандарти складання фінансової звітності, міжнародні стандарти складання фінансової звітності.*

Аннотация. *Исследованы этапы консолидации финансовой отчетности предприятия. Рассмотрены особенности составления консолидированной финансовой отчетности по национальным и международным стандартам. Выявлены проблемы, возникающие при составлении консолидированной финансовой отчетности. Определены перспективы адаптации национальных стандартов к международным.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, отчетность, консолидированная финансовая отчетность, материнское предприятие, дочернее предприятие, неконтролируемая доля, национальные стандарты составления финансовой отчетности, международные стандарты составления финансовой отчетности.*

Annotation. *Investigated stages of consolidation of financial statements. The features of consolidated financial statements according to national and international standards. The problems that arise during the preparation of consolidated financial statements. Prospects adaptation of national standards to international.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, reporting, consolidated financial statements, parent company, wholly owned? subsidiary, uncontrolled share, national financial reporting standards, international standards of financial reporting.*

Актуальність дослідження є зумовленою переходом українських підприємств на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами у зв'язку із відкриттям холдингами на території України дочірніх компаній, діяльність яких слід контролювати, складаючи консолідовану фінансову звітність.

Дослідженням питань складання й аналізу консолідованої фінансової звітності займаються Костюченко В., Голов С., Кулага О. та ін. Проте, проблеми складання консолідованої фінансової звітності й донині потребують деталізованого дослідження.

Метою написання статті є аналіз методично-правового регулювання й етапів консолідації фінансової звітності за міжнародними стандартами.

Консолідацію фінансової звітності в Україні проводять за міжнародними та національними стандартами. Процедура консолідації показників є досить складною й потребує забезпеченості великою кількістю нормативно-правових документів. Для досконалого й ефективного складання консолідованої фінансової звітності суб'єктам

© Єнь Л. Ю., 2016

господарювання необхідні методичні рекомендації, які б ураховували специфіку галузей і містили конкретні покрокові інструкції.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) забезпечують можливості для високого рівня ведення бухгалтерського обліку, складання й зіставлення фінансової звітності суб'єктів господарювання в усьому світі. До Міжнародних стандартів складання консолідованої фінансової звітності належать МСБО 27 «Консолідовані та окремі фінансові звіти», МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність» та ін. [1; 2].

В Україні принципи складання консолідованої фінансової звітності викладено в НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність», що визначає порядок складання звітності й загальні вимоги до неї [3]. Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджено норми щодо фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ).

До форм консолідованої фінансової звітності належать консолідований баланс (звіт про фінансовий стан), консолідований звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), консолідований звіт про про рух грошових коштів (за прямим методом) та консолідований звіт про власний капітал.

І міжнародні, і національні стандарти складання консолідованої фінансової звітності визначають поняття контролю ключовим у відносинах між материнським (холдинговим) підприємством та дочірнім. Контроль розуміють як вирішальний вплив на фінансову, господарську й комерційну політику підприємства.

Контроль існує за умови, що материнському підприємству належить половина (або менше) голосів іншого підприємства, якщо існує право:

– на понад 50 % голосів за угодою з іншими інвесторами;

– управляти фінансовою й операційною діяльністю суб'єкта господарювання згідно зі статутом або угодою;

– призначати чи знімати більшість членів ради директорів;

– віддавати більшість голосів на зборах ради директорів.

Материнське підприємство та всі його дочірні підприємства утворюють групу. Материнське підприємство має подавати консолідовані фінансові звіти групи як одного економічного суб'єкта господарювання, поки існує контроль над дочірніми підприємствами.

Материнське підприємство не мусить подавати консолідовані фінансові звіти, якщо:

– воно є дочірнім підприємством, 100 % акцій якого належить іншому підприємству, інші власники не проти, що материнське підприємство не подає консолідовану звітність;

– боргові й емітовані цінні папери підприємства не розміщено на публічному ринку;

– воно не подавало і наразі не подає власну звітність до комісії з цінних паперів для розміщення на публічному ринку цінних паперів;

– воно є дочірнім для іншого підприємства та складає консолідовану фінансову звітність відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності [1].

Консолідацію проводять у п'ять етапів, за певним алгоритмом. Перший етап передбачає підготовку окремих фінансових звітів суб'єктів господарювання, що входять до групи. На цьому етапі слід:

– звірити внутрішньогрупове сальдо й операції, унаслідок яких виникають нереалізовані прибутки й збитки;

– визначити й оцінити придбані активи та прийняті зобов'язання на момент придбання;

– нарахувати (зменшити) амортизацію суми дооцінювання (уцінки) необоротних активів, які належить амортизувати;

– оцінити неконтрольовану частку на момент придбання;

– визначити гудвіл, здійснити його тестування на знецінення згідно із МСБО 36 «Зменшення корисності активів» чи прибутком від вигідної покупки на момент придбання.

Другий етап передбачає внесення індивідуальних фінансових показників звітів материнського підприємства до таблиці попередніх розрахунків за кожним фінансовим звітом. У процесі заповнення стовпчиків таблиці попередніх розрахунків необхідно перевіряти відповідність суми чистого прибутку в звіті про сукупні прибутки та звіті про власний капітал; відповідність суми нерозподіленого прибутку на кінець періоду в звіті про власний капітал із сумою в звіті про фінансовий стан.

Третій етап має аналогічну специфіку проведення, тільки щодо дочірнього підприємства. Четвертий етап передбачає визначення й відокремлення частки меншості в чистих активах і чистому прибутку (збитку) дочірніх підприємств. У консолідованому балансі частка меншості має бути поданою окремо від зобов'язань та акціонерного капіталу материнської компанії. На п'ятому етапі складають консолідовану фінансову звітність на основі розрахунків консолідованих сум, що є розміщеними в таблиці попередніх розрахунків [6].

Нині існує низка складних питань щодо процедури консолідації звітності, серед них відсутність уніфікованої методології складання консолідованої фінансової звітності; недостатня кваліфікація кадрів, які проводять консолідацію звітності; відсутність узгодження національних стандартів із міжнародними, які є більш деталізованими.

Таким чином, українські нормативні стандарти перебувають на етапі пристосування до методології складання консолідованої звітності за міжнародними стандартами. Доцільність запровадження принципів консолідації за МСФЗ є очевидною, оскільки показники, що є розробленими на їх основі, відтворюють реальний фінансовий стан підприємства, роблять фінансову інформацію легшою для сприйняття її користувачами. Напрямами подальшого вивчення особливостей складання консолідованої фінансової звітності є дослідження пристосування підприємств, що входять до групи, до ведення бухгалтерського обліку не тільки за однаковими стандартами, але й за однаковими елементами облікової політики; розробка конкретних інструкцій складання консолідованих звітів підприємств із урахуванням специфіки галузей.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 27 (МСБО 27). Консолідована та окрема фінансова [...]: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_045. **2.** Міжнародний стандарт фінансової звітності 10 (МСФЗ 10). Консолідована фінансова звітність: Закон України від 01.01.2013 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_065. **3.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова [...]: Закон України від 27.06.2013 № 628 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13. **4.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **5.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 (МСБО 36). Зменшення корисності активів: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_047. **6.** Голов С. Ф., Костюченко В. М., Кулага О. М. Трансформація фінансової звітності українських підприємств у фінансову звітність за міжнародними стандартами: посібник. Київ: ФПБАУ, 2013. 286 с.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ГАЗОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

УДК 338.512:622.691.4

Єнь Л. Ю.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні напрями вдосконалення управління витратами вітчизняного газотранспортного підприємства з урахуванням факторів зовнішнього середовища. Проаналізовано методи зниження рівня витрат. Обґрунтовано доцільність використання концепції ланцюжків цінності для стратегічного управління витратами підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, дохід, витрати, управління витратами, газотранспортне підприємство, ланцюжок цінності.*

Аннотация. *Рассмотрены основные направления совершенствования управления затратами отечественного газотранспортного предприятия с учетом факторов внешней среды. Проанализированы методы снижения уровня расходов. Обоснована целесообразность использования концепции цепочек ценности для стратегического управления затратами предприятия.*

© Єнь Л. Ю., 2016

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, доход, затраты, управление затратами, газотранспортное предприятие, цепочка ценности.*

Annotation. *The main directions of improving cost management of the domestic gas transmission companies considering environmental factors. The methods reduce costs. The expediency of using the concept of value chains for strategic cost management company.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, revenue, expenses, cost management, gas transmission companies, value chain.*

Для діяльності та розвитку підприємств газотранспортної системи України протягом останніх років характерним є погіршення техніко-економічних показників діяльності й зниження ефективності використання ресурсного потенціалу. Очевидною є необхідність значних технологічних та організаційних змін, що зумовлено не тільки динамічністю зовнішнього середовища, але й внутрішніми проблемами підприємств: високим рівнем зношення лінійної частини магістральних газопроводів та обладнання компресорних станцій, значними витратами паливного газу, застарілістю системи управління газотранспортними підприємствами тощо. До того ж транспортування природного газу є супроводжуваним високими матеріальними витратами, витратами на паливно-енергетичні ресурси, експлуатацію, ремонт та амортизацію обладнання.

Для результативного пошуку напрямів і резервів поліпшення фінансового стану газотранспортних підприємств необхідним є стратегічний аналіз витрат, що передбачає вдосконалення існуючих та розробку нових підходів і методів, які забезпечать ефективну діяльність підприємства в поточному та подальших періодах із оптимальним рівнем витрат.

Дослідженням ефективності функціонування й аналізу витрат газотранспортних підприємств займаються Данилюк М., Дзьоб О., Крижанівський Є., Мухін В., Петренко В., Проданчук М., Соболь Г. та ін.

Метою написання статті є визначення основних напрямів удосконалення управління витратами українських газотранспортних підприємств із урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища.

Для поточного функціонування газотранспортної галузі України характерними є певні негативні тенденції, серед яких найбільш впливовими є:

– скорочення обсягів транзиту російського природного газу, що є спричиненим політичними мотивами та ціновою політикою;

– невеликі обсяги диверсифікованих поставок природного газу й залежність України від імпорту газу одного постачальника;

– неконкурентоспроможність вітчизняного газового ринку, відставання від процесів реформування світових газових ринків;

– необхідність виконання зобов'язань за міжнародними угодами та перед Енергетичним Співтовариством;

– зниження конкурентоспроможності галузей промисловості, що забезпечують більшу частину українського валового внутрішнього продукту, через зростання цін на природний газ до європейського рівня;

– недостатність інвестиційних ресурсів, що є необхідними для модернізації газотранспортного сектора та підземних сховищ [2].

Згідно із Законом України «Про ринок природного газу» важливим у процесі проведення фінансово-економічного аналізу діяльності газотранспортного підприємства є обгрунтування тарифів і порівняння рівня витрат на транспортування газу із рівнем витрат найближчих конкурентів та управлінь магістральних газопроводів. Відмінності в сукупних витратах на транспортування газу можуть бути спричиненими відмінностями в цінах на природний газ, сировину, матеріали; відмінностями в технології транспортування та впливом природно-кліматичних факторів; відмінностями в інших витратах.

Нині домінуючими є витрати на газ, що є використовуваним на технологічні потреби, – майже 60 % від загальних витрат; витрати на електроенергію – майже 8 %; 15–20 % становлять інші витрати. Низькими є амортизаційні відрахування – 5–7 %, витрати на оплату праці – 7–8 % [2].

Собівартість транспортування 1000 м3 протягом останніх років швидко зростає. Це означає, що виявлення передусім внутрішніх факторів формування витрат та управління ними є запорукою підвищення ефективності функціонування газотранспортних підприємств. Напрями зниження витрат за рахунок внутрішніх факторів подано рис. 1 [3].

За нестійкої економічної ситуації підприємства часто використовують агресивну політику скорочення витрат (cost cleaning), що надає можливості швидко отримати бажаний результат. Її використання, як правило, є пов'язаним зі скороченням витрат на оплату праці, найчастіше за рахунок скорочення штату співробітників. Також задля економії вдаються до реалізації активів або скорочення фінансування соціальних заходів. Проте слід

зауважити, що постійне використання таких методів управління витратами є недоцільним, адже подальший розвиток підприємства за умов тотальної економії й обмеженості ресурсів ускладнюється [5].

Рис. 1. **Напрями зниження витрат на газотранспортному підприємстві**

Для виявлення напрямів скорочення витрат підприємством може бути застосовано теорію доданої вартості, згідно з якою витрати поділяють на ті, що створюють цінність (їх наявність є виправданою), і ті, що не створюють її. За рахунок останніх і скорочують витрати. Теорія доданої вартості зосереджує увагу на процесах, що відбуваються всередині організації, й дозволяє простежити за процесом додавання вартості, починаючи від виплат постачальникам і закінчуючи отриманням коштів від покупців. Зі стратегічної точки зору теорія доданої вартості має два суттєві недоліки. Початок аналізу витрат із моменту закупівлі не надає можливості використовувати в своїх інтересах зв'язки з постачальниками. Удосконаливши роботу з постачальниками, підприємство має можливість отримувати певні бонуси, що сприяли б скороченню витрат. Для цього слід здійснити перехід на оптові закупівлі, укласти додаткові угоди щодо надання спеціальних знижок і встановлення спеціальних цін, узгодити графік поставки, скоротити логістичні й складські витрати як підприємства, так і постачальника. Підприємство може підвищити конкурентоспроможність за рахунок зміцнення співпраці із посередниками. Тут варіантами можуть бути встановлення фіксованого рівня торговельних націнок, зменшення логістичних і складських витрат за рахунок реалізації транзитом, забезпечення сервісного обслуговування тощо [6].

Застосування теорії аналізу ланцюга створення цінності надає можливості розділити діяльність підприємства на окремі операції та дослідити вплив цих операцій на витрати й створену цінність, щоб визначити резерви та шляхи зниження витрат на транспортування газу. Ланцюг створення цінності є об'єктом аналізу й інструментом для порівняння тарифів і витрат підприємства та його конкурентів, щоб визначити вузькі місця, які потребують особливої уваги.

Особливої важливості набуває стратегічний аналіз за умов глобалізації економіки, коли недостатньо здійснювати тільки оперативне управління господарською діяльністю, а слід проводити стратегічний аналіз із урахуванням цілей на перспективу, а також аналіз інформації про основні фактори успіху в галузі [6].

На рис. 2 подано структуру витрат газотранспортного підприємства за ланцюгом створення цінності. У структурі витрат за цією теорією найбільшу питому вагу мають витрати на транспортування природного газу та його зберігання. Значно менше фінансуються заходи з розвитку персоналу, підтримки інфраструктури підприємства, інновації, зовнішньоекономічна та внутрішня збутова діяльність [6].

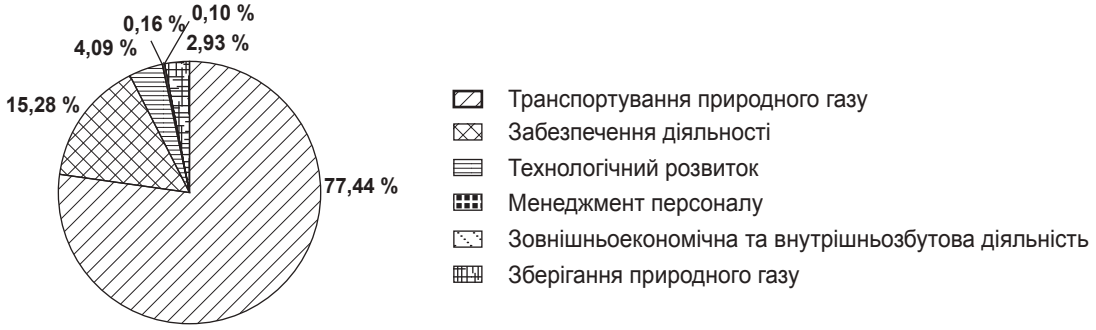

Рис. 2. **Структура витрат газотранспортного підприємства за ланцюгом створення цінності**

Таким чином, застосування ланцюга створення цінності є одним із важливих інструментів визначення можливостей і шляхів зниження витрат діяльності задля підвищення результативності роботи газотранспортних підприємств. Досліджуючи поетапне формування витрат за ланцюгом створення цінності газотранспортних послуг,

можна визначити ефективність окремих видів діяльності підприємства й виявити ті сфери, що потребують ретельного вивчення та постійної дієвої уваги.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року: Закон України від 24.07.2013 № 1071-р // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws /show/1071-2013-%D1%80. **2.** Гелетуха Г. Г., Желейна Т. А., Голубовська-Онісімова Г. М., Конеченков А. Є. Критичний аналіз основних положень «Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. URL: http://www.mama-86.org.ua/archive/files/critica_web.pdf. **3.** Крижанівський Є. І., Дзьоба О. Г., Джус А. П., Міронов Ю. В. Техніко-економічні аспекти транспортування природного газу із морських родовищ. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.* 2013. Вип. 2 (35). С. 7–15. **4.** Григорова В. Сучасні підходи до управління витратами поліграфічних підприємств. *Наукові записки Української академії друкарства.* 2008. № 1 (13). С. 178–182. **5.** Соболь Г. О. Стратегічне управління витратами діяльності в умовах економічної невизначеності. URL: http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/375/1/sobol%206.pdf. **6.** Запухляк І. Б., Стефанишин І. С. Сутність та необхідність дослідження ланцюга цінності послуг підприємств з транспортування природного газу // Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції «Пошук ефективних механізмів промислового розвитку в контексті сучасної економічної теорії». Київ, 2015. С. 81–84.

ВИДЫ ОПЛАТЫ ТРУДА И ПООЩРЕНИЙ РАБОТНИКОВ НА ТУРИСТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

УДК 331.221.1:338.48

Жданюк А. В.

Студент 4 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены и проанализированы основные виды и системы выплаты заработной платы сотрудникам туристических агентств, определены наиболее эффективные формы оплаты труда. Проанализированы причины различий в выплатах разным категориям работников.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, заработная плата, размер заработной платы, формы оплаты труда, стимулирование работников, туристическая отрасль, туристическое предприятие, туристическое агентство, виды выплат, вознаграждение, поощрение.*

Анотація. *Розглянуто й проаналізовано основні види та системи виплати заробітної плати співробітникам туристичних агентств, визначено найбільш ефективні форми оплати праці. Проаналізовано причини відмінностей у виплатах різним категоріям працівників.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, заробітна плата, розмір заробітної плати, форми оплати праці, стимулювання працівників, туристична галузь, туристичне підприємство, туристичне агентство, види виплат, винагорода, заохочення.*

Annotation. *The main types and systems of payment of wages to employees of travel agencies are considered and analyzed, the most effective forms of payment are determined. The reasons of difference of payments to different categories of workers are analyzed.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, wages, forms of labor remuneration, employee incentives, tourism industry, tourist enterprise, travel agency, types of payments, remuneration, encouragement.*

© Жданюк А. В., 2016

Длительное время ученые пытались определить факторы, влияющие на процесс трудовых отношений, и на основе своих выводов сформировать теорию оплаты труда, которая была бы, на их взгляд, универсальной. На каждом историческом этапе развития социума было свое видение проблемы.

Заработная плата – это вознаграждение, рассчитанное, как правило, в денежном измерении, которое по трудовому договору работодатель выплачивает работнику за выполненную им работу. Размер заработной платы зависит от сложности и условий выполняемой работы, профессионально-деловых качеств работника, результатов его работы и хозяйственной деятельности предприятия.

Заработная плата состоит из:

– основной заработной платы – вознаграждения за выполненную работу согласно установленным нормам труда. Ее устанавливают в виде тарифных ставок (окладов) и сдельных расценок для рабочих и должностных окладов – для служащих;

– дополнительной заработной платы – вознаграждения за работу сверх установленных норм, за трудовые успехи, изобретательность и за особые условия труда. В нее входят доплаты, надбавки, гарантийные и компенсационные выплаты, предусмотренные действующим законодательством; премии, связанные с исполнением производственных задач и функций;

– прочих компенсационных и поощрительных выплат – в форме вознаграждений по итогам работы за год; премии по специальным системам и положениям; компенсационных и других денежных и материальных выплат, не предусмотренных актами действующего законодательства, или проводящиеся сверх установленных такими актами норм [1].

Формы и системы оплаты труда – это перечень определенных понятий и правил, с помощью которых устанавливается зависимость оплаты труда от фактических результатов труда. Показателями расходов труда являются количество изготовленной продукции или количество отработанного времени, а также сроки выполнения работ [2].

Различают две основные формы оплаты труда:

– почасовую – оплата труда за отработанное время (количество работы определяется отработанным временем);

– сдельную – оплата труда за количество изготовленной продукции, объем выполненных работ или предоставленных услуг (количество работы определяется количеством и качеством изготовленной продукции или выполненной работы) [3].

Указанные формы имеют свои разновидности. Так, при почасовой оплате труда выделяют простую почасовую и почасово-премиальную формы оплаты труда. Простая почасовая форма оплаты труда ставит оплату труда в зависимость от количества отработанного времени и квалификации работника. При почасово-премиальной к должностным окладам или ставкам за единицу времени работы прибавляют надбавки (премии) за достижение определенных качественных и количественных показателей [3].

Сдельная форма оплаты труда имеет такие разновидности: прямая сдельная, сдельно-прогрессивная, сдельно-премиальная, аккордная, опосредованно сдельная. Рассмотрим наиболее распространенные из них. При прямой сдельной форме оплаты труда основу оплаты составляет сдельная расценка, определяемая делением часовой ставки, соответствующей разряду конкретной работы, на часовую норму выработки (или умножением этой ставки на норму времени) [4]. Сдельно-прогрессивная форма предусматривает увеличение сдельной расценки с увеличением объема производства продукции, выполнения работ или предоставления услуг в течение установленного рабочего дня, смены. При сдельно-премиальной форме рабочему-сдельщику осуществляют выплату, помимо заработка, по сдельным расценкам; премии за перевыполнение количественных и качественных показателей.

Существенные различия в заработной плате и ее выплате обусловлены следующими факторами. Работники неоднородны, они отличаются друг от друга знаниями, навыками, опытом, обладают различным объемом человеческого капитала и соответственно разной производительностью. Рабочие места также неоднородны, они отличаются друг от друга «незарплатными» характеристиками (условиями, месторасположением, видами социальных пособий и льгот, статусом) [3].

В туристической фирме самая распространенная форма заработной платы – почасово-премиальная для менеджера и почасовая – для директора, бухгалтера и других работников туристической фирмы. Это способствует стимулированию работающих с клиентами, поскольку основной доход агентство получает с продажи туров.

Таким образом, Законом Украины «Об оплате труда» полностью регулируются выплаты работникам всех отраслей, в том числе в сфере туризма. В туристическом бизнесе существуют различные виды оплаты наемного труда в связи с тем, что в этой отрасли экономики работают специалисты разных сфер.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Литература: 1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80. **2.** Гейц И. В. Заработная плата и другие расчеты с физическими лицами: практ. пособие для бухгалтера. М.: Дело и Сервис, 2000. 751 с. **3.** Антонова О. В. Экономика организации (предприятия, фирмы): учебник. М.: Вузовский учебник, 2010. 526 с. **4.** Божко В. М. Генеза правового регулювання оплати праці. Полтава: ПНТУ, 2010. 399 с.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ З ІНШИМИ НАУКАМИ

УДК 657:001

Житник М. О.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Доведено взаємозв'язок бухгалтерського обліку з іншими гуманітарними та технічними науками. Проаналізовано основні дисципліни, що є базовими для ефективного ведення бухгалтерського обліку. Обґрунтовано важливість ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.*

Ключові слова: *підприємство, організація, бюджет, бухгалтерія, фінанси, облік, бухгалтерський облік.*

Аннотация. *Доказана взаимосвязь бухгалтерского учета с другими гуманитарными и техническими науками. Проанализированы основные дисциплины, которые являются базовыми для эффективного ведения бухгалтерского учета. Обоснована важность ведения бухгалтерского учета на предприятии.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, бюджет, бухгалтерия, финансы, учет, бухгалтерский учет.*

Annotation. *The relationship of accounting with other humanitarian and technical sciences. The basic disciplines that are fundamental for the effective accounting. The importance of accounting at the enterprise.*

Keywords: *enterprise, organization, budget, accounting, finance, bookkeeping.*

Будь-яке підприємство є складною системою, а бухгалтерська справа за своїм змістом є складовою багатьох наук у найширшому розумінні. Досконале ведення бухгалтерського обліку потребує знань у галузі фінансового обліку, аудиту, економічного аналізу, комп'ютерних систем та обробки даних, економіки підприємництва, кредитування, громадянського права, податкового законодавства тощо.

Облік є однією з функцій управління, а відтак бухгалтерська справа є складною системою відображення та вивчення різних господарських процесів і явищ господарського життя. Господарські процеси є частиною матеріального світу, що нас оточує. Сутність процесів та явищ господарського життя вивчає економічна теорія. Тому спільною теоретичною основою пізнання об'єктів бухгалтерської справи є економічна теорія, що вивчає економічні закони виробництва й розподіл матеріальних благ у суспільстві.

Дані бухгалтерського обліку є використовуваними в процесі планування, прогнозування, контролю й аналізу господарсько-фінансової діяльності як окремих організацій, так і галузей економіки. Бухгалтерська справа є тісно пов'язаною з такими науками, як макроекономіка та мікроекономіка. Розуміння сутності бухгалтерського обліку неможливе без пізнання цих зв'язків і відповідних законів.

Дослідженням теоретичних основ бухгалтерського обліку, у тому числі й взаємозв'язку бухгалтерського обліку з іншими науками, займаються Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Грабова Н. М., Загородній А. Г., Кужельний М. В.,Малюга Н. М., Пушкар М. С., Сопко В. В., Усач Б. Ф., Швець В. Г. та ін.

© Житник М. О., 2016

Економічну сутність бухгалтерського обліку вивчають із застосуванням загальноекономічних дисциплін, базовою з них є загальна економічна теорія. Ця дисципліна є основною в пізнанні економічної сутності господарських процесів, платформою для вивчення наявності й руху майна, а також джерел його формування в процесі розширеного виробництва. Економічна теорія розглядає сутність економічних категорій: предметів праці, основних засобів виробництва, прибутку, рентабельності [1]. Ця наука вивчає економічну систему в цілому, найважливіші закони її руху, у основі яких складова власності, що є об'єктом вивчення бухгалтерського обліку. Розвиток основних положень економічної теорії є неможливим без обробки, систематизації й узагальнення первинних даних обліку. Економічні дані управління й виробництва є використовуваними в процесі формування поточних і перспективних планів підприємства, витрат на виробництво тощо.

Сутність економічних категорій доповнюють соціально-економічна статистика, фінанси, гроші, кредит та інші науки, що формують цикл професійних дисциплін. Усі вони так чи інакше збагачують бухгалтерський облік, надають можливості схарактеризувати об'єкти, які слід ураховувати в процесі розширеного суспільного виробництва. Знання про фінанси надають можливості вивчати й регулювати грошові відносини, що виникають у процесі розподілу й перерозподілу вартості валового суспільного продукту, а також частини національного багатства [2].

Особливим є взаємозв'язок бухгалтерського обліку з правовими дисциплінами та правовою практикою. Бухгалтерська справа, як і будь-який інший вид господарської діяльності, є регульованим правовими нормами (рис. 1) [3].

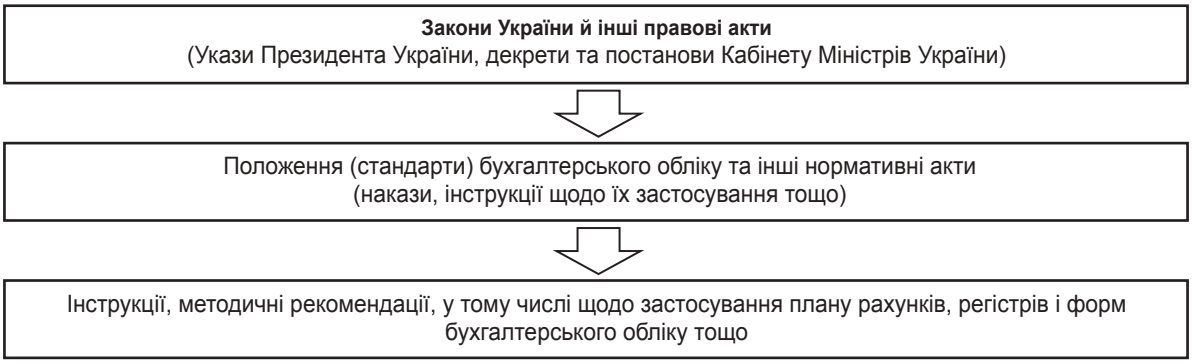

Рис. 1. **Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку**

Взаємовідносини суб'єктів із державою є визначуваними широким спектром законодавчих актів, що належать до різних галузей права – податкової, митної, фінансової. Знання основ юриспруденції та конкретних правових норм є обов'язковою умовою правильної роботи кожного бухгалтера, надає можливості контролювати роботу матеріально відповідальних осіб, визначати законність виконуваних господарських операцій. У своїй щоденній роботі бухгалтер втілює до життя вимоги чотирьох галузей права: громадянської, адміністративної, трудової та фінансової. Саме компетентна діяльність бухгалтера є запорукою дотримання правових норм: чим краще він працює, тим менше правопорушень.

У бухгалтерській діяльності велику роль відіграють психологічні моменти. Часто бухгалтер піддається психологічному тиску зі сторони різних людей, які мають особисті мотиви. Не бувають простими й відносини бухгалтера з управлінцями та власниками організацій, де він працює. Потрібна велика психологічна витримка для збереження працездатності, перемоги над стресом у період підготовки об'ємної періодичної звітності. Відтак знання й застосування окремих психологічних тонкощів не завадить.

Соціологія теж є тісно пов'язаною з бухгалтерським обліком. Наприклад, ведення бухгалтерської діяльності без обліку освітнього рівня основних користувачів і виконавців часто викликає труднощі за практичної реалізації. Важливою наукою для ведення бухгалтерських операцій є статистика. Застосування методів статистики стосовно вивчення масових суспільних явищ надає можливості бухгалтерському обліку здійснювати групування показників, що відповідають потребам управління.

Найтісніший зв'язок бухгалтерський облік має як з економічними науками, так і з математичними дисциплінами. Математика є засобом проведення обліку на практиці. Бухгалтеру доводиться виконувати всі арифметичні дії, саме з математики бухгалтерський облік позичив основну характеристику – точність.

Дані бухгалтерського обліку є використовуваними в маркетингових дослідженнях, у процесі проведення робіт щодо проектування наукової організації праці та виробництва.

Використання електронно-обчислювальної техніки передбачає використання різних прийомів і методів обробки даних. Сучасний бухгалтерський облік – це знання комп'ютерних розрахункових систем, адже вони надають можливості спростити й пришвидшити розрахунки, вести єдину базу розрахункових процесів [4].

Відтак бухгалтерська справа є пов'язаною з інформатикою, комп'ютеризацією й інформаційними системами. У таблиці подано основні технічні та гуманітарні наук, що є основою знання бухгалтерської справи (табл. 1).

Таблиця 1

Науки, що є пов'язаними з бухгалтерським обліком

Бухгалтерський облік	
Гуманітарні науки	Технічні науки
Філософія, соціологія, право, психологія, маркетинг, менеджмент	Економіка, математика, вища математика, інформатика, природничі науки

Таким чином, увібравши в себе певні якості, що є притаманними іншим дисциплінам, бухгалтерський облік, у свою чергу, не лише передав деяким із них свої характерні ознаки, але й заклав передумови, що стали основою виникнення нових спеціальних дисциплін: судово-бухгалтерської, аудиту, теорії аналізу господарської діяльності, економічного аналізу господарської діяльності тощо [5]. Відтак сучасний бухгалтер має бути не лише вузькоспеціалізованим фахівцем, а й різнобічно обізнаною людиною.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства: навч. посіб. Київ: Кондор, 2007. **2.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник /за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **3.** Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік: підручник. Одеса: ОНЕУ, 2013. 784 с. **4.** Борисенко О. П. Зовнішньоекономічна політика в Україні: проблеми та перспективи. Актуальні проблеми зовнішньоекономічної діяльності та митної справи в умовах глобалізації // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2010. **5.** Кутер М. И. Теория бухгалтерского учета: учебник. М.: Финансы и статистика, 2006. 591 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ Й ОПОДАТКУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ПРАЦІВНИКАМ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 35.078.5:[657+336.221]

Журавко С. В.

Магістрант 1 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто різні види матеріальної допомоги працівникам підприємства, визначено особливості їх обліку й оподаткування. Запропоновано варіант оптимізації оподаткування виплат з оплати праці із застосуванням нецільової благодійної допомоги, обґрунтовано ефективність його застосування на підприємстві.*

Ключові слова: *підприємство, організація, бюджет, фінанси, податки, оподаткування, матеріальна допомога, благодійна допомога, нецільова благодійна допомога.*

Аннотация. *Рассмотрены различные виды материальной помощи работникам предприятия, определены особенности их учета и налогообложения. Предложен вариант оптимизации налогообложения выплат по оплате труда с применением нецелевой благотворительной помощи, обоснована эффективность его применения на предприятии.*

© Журавко С. В., 2016

Ключевые слова: *предприятие, организация, бюджет, финансы, налоги, налогообложение, материальная помощь, благотворительная помощь, нецелевая благотворительная помощь.*

Annotation. *Different types of financial aid to employees in the company, the features of accounting and taxation. The variant optimize tax payments to pay using untargeted charity, proved the effectiveness of its application in the enterprise.*

Keywords: *enterprise, organization, budget, finance, tax, taxation, financial aid, charity, non-targeted charitable assistance.*

Юридичні особи, які мають фінансову можливість і бажання створити власну корпоративну культуру, зменшити податкові зобов'язання з податку на прибуток або створити імідж благодійника, можуть надавати допомогу будь-яким фізичним особам, у тому числі власним працівникам. Існують різні види такої допомоги, кожний із них має певні особливості, що є визначуваними законодавством. Тому нерідко постає питання стосовно їх обліку й оподаткування.

Дослідженням питань обліку й оподаткування окремих видів доходів фізичних осіб, зокрема тих, що є пов'язаними з тонкощами трудових відносин, займаються Безверхий К., Іванов Ю., Карпова В., Коновалов Є., Лень В. та ін. Проте, питання надання й оподаткування матеріальної та благодійної допомоги працівникам на підприємстві потребують подальшого деталізованого дослідження.

Одним із видів допомоги працівникам на підприємстві є допомога на лікування й медичне обслуговування за рахунок коштів роботодавця. Згідно з Податковим кодексом України такі кошти або вартість майна (послуг) не залучаються до оподатковуваного доходу фізичної особи за наявності документів, що підтверджують факт лікування, і відповідно не оподатковуються податком на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) та військовим збором [1]. Якщо ж такі документи відсутні, допомога прирівнюватиметься до додаткового блага й оподатковуватиметься ПДФО за ставкою 18 % і військовим збором (1,5 %). Єдиний соціальний внесок (далі – ЄСВ) на допомогу на лікування не нараховується, оскільки є матеріальною допомогою разового характеру [2].

У податковому розрахунку за формою № 1-ДФ надану працівникам допомогу на лікування відображають за кодом ознаки доходу «143» [3].

Роботодавцем померлого працівника за його останнім місцем роботи може надаватися допомога на поховання, яку видають родичу померлого на підставі заяви, свідоцтва про смерть і наказу роботодавця. Така виплата не оподатковується ПДФО, якщо її сума не перевищує подвійного розміру прожиткового мінімуму, чинного для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень (у 2016 р. – 3860 грн). Якщо ж допомога на поховання надається професійною спілкою, членом якої був померлий працівник, то її сума будь-якого розміру не оподатковується [1]. Суми допомоги на поховання, що не оподатковуються, у формі №1-ДФ зазначаються із ознакою доходу «146», а суми перевищення, які оподатковуються ПДФО та військовим збором, – за ознакою «126» [3].

Допомога робітникам підприємства також може бути надана у вигляді благодійної допомоги. Відповідно до п. 170.7 ст. 170 Податкового кодексу України для оподаткування благодійну допомогу поділяють на цільову та нецільову [1].

Цільову благодійну допомогу надають під визначені умови й напрями її витрачання. Для робітника цільовою благодійною допомогою від роботодавця-резидента України може бути компенсація вартості платних послуг з його лікування або члена його сім'ї першого ступеня споріднення в будь-якій сумі (вартості), що перераховується, надається або сплачується закладу охорони здоров'я. Такою компенсацією може бути придбання ліків: донорських компонентів, протезно-ортопедичних виробів, виробів медичного призначення для індивідуального використання інвалідів, але в розмірах, що не перекриваються виплатами з фонду загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування. Таке обмеження стосується й компенсації вартості платних реабілітаційних послуг, технічних та інших засобів реабілітації, наданих фізичній особі, яку визнано інвалідом, або її дитині-інваліду, на користь протезно-ортопедичних підприємств і реабілітаційних установ [1].

За наявності підтверджувальних документів стосовно необхідності лікування та витрат на його проведення таку цільову благодійну допомогу не залучається до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу фізичної особи й відповідно не оподатковується ПДФО і військовим збором. Однак, таке звільнення не стосується благодійної допомоги з компенсації витрат на косметичне лікування чи хірургію, операції зі зміни статі, лікування тютюнової чи алкогольної залежності, придбання ліків, медичних засобів і пристосувань, що не підпадають під перелік життєво необхідних [1].

Підприємство зазначає відомості про надану суму цільової благодійної допомоги в податковому розрахунку за формою № 1-ДФ із ознакою «169» [3].

Пропонуємо до застосування варіант оптимізації податкових платежів підприємства з використанням нецільової благодійної допомоги через певні нюанси оподаткування. Так, наприклад, заробітна плата робітника

склала 5000 грн, за результатами роботи наприкінці року працівнику належить премія в розмірі 50 % від заробітної плати (2500 грн). Шляхом оптимізації оподаткування виплат з оплати праці є виплата премії як нецільової благодійної допомоги, оскільки навіть у тому випадку, якщо її сума перевищить неоподатковувані 1930 грн, обидві сторони сплатять менше податків (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахунок схеми оптимізації податкових платежів

	Без оптимізації		З оптимізацією	
	Робітник	Роботодавець	Робітник	Роботодавець
				(грн)
Заробітна плата	5000 + 2500 = 7500	–	5000	–
ПДФО	1350	–	900 + (2500 – 1930) Х 18 % = 1002,6	–
Військовий збір	112,50	–	75 + (2500 – 1930) Х 1,5 % = 83,55	–
ЄСВ	–	1650	–	1100
Разом витрат	1462,50	9150	1086,15	8600

Заміна премії робітника нецільовою благодійною допомогою для оптимізації податкових платежів надасть можливості роботодавцю зменшити сплачуваний ним ЄСВ на 550 грн, а працівнику – ПДФО і військовий збір у загальній сумі 376,35 грн. Звичайно, ця схема не може бути застосованою до премій усіх робітників, тільки до одного-двох випадків, але вона є ефективною, оскільки надає можливості малим підприємствам і фізичним особам – підприємцям заощаджувати власні кошти й спрямовувати їх на інші витрати.

Нецільова благодійна допомога надається працівнику на підставі його заяви та наказу керівника підприємства без визначення умов і напрямів витрачання, незалежно від розміру заробітної плати. Але існують певні особливості щодо її оподаткування. До оподатковуваного доходу не залучають суму нецільової благодійної допомоги, що надається резидентами на користь фізичної особи (як працівника підприємства, так і не працівника) протягом звітного року сукупно в розмірі, що не перевищує суми, яка дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, чинного для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень (у 2016 р. – 1930 грн) [1]. Якщо ж сума нецільової благодійної допомоги перевищує встановлене значення, то сума такого перевищення оподатковується ПДФО та військовим збором. На нецільову благодійну допомогу, що є матеріальною допомогою разового характеру та надається окремим працівникам у зв'язку із сімейними обставинами, на оплату лікування, оздоровлення дітей або поховання, незалежно від її суми, не нараховується ЄСВ [2].

Однак, якщо матеріальна допомога має системний характер, виплачується більшості або всім працівникам, визначена колективним чи трудовим договором або галузевою угодою, то вона прирівнюється до заробітної плати працівника як інші заохочувальні та компенсаційні виплати, і на її суму відповідно нараховується ЄСВ, утримуються ПДФО і військовий збір. Суми нецільової благодійної допомоги, що не перевищують визначеного значення (1930 грн), зазначаються підприємством у формі № 1-ДФ із ознакою «169», суми перевищення, які оподатковуються ПДФО та військовим збором, – за ознакою «127» [3].

Матеріальну допомогу разового характеру та нецільову благодійну допомогу відображають за дебетом субрахунку 949 і кредитом субрахунку 663. Утримання ПДФО і військового збору з суми матеріальної допомоги, що є визначеною колективним договором, або з суми перевищення неоподатковуваної нецільової благодійної допомоги, окремо відображають за дебетом субрахунку 661 і кредитом субрахунку 641 [4; 5].

Відтак працівникам підприємства можуть надаватися такі види допомоги: матеріальна допомога на лікування, допомога на поховання, цільова та нецільова благодійна допомога, матеріальна допомога систематичного характеру. У більшості випадків така допомога або її визначений розмір не оподатковуються податком на доходи фізичних осіб, військовим збором, не є базою для нарахування єдиного соціального внеску. Вважаємо за доречне скасувати норму щодо граничного розміру допомоги на поховання працівника, що сплачується роботодавцем за останнім місцем роботи.

Таким чином, розглянуто різні види матеріальної допомоги працівникам на підприємстві, визначено особливості їх обліку й оподаткування. Запропоновано варіант оптимізації оподаткування виплат з оплати праці, що полягає в заміні заохочувальної виплати нецільовою благодійною допомогою, на основі розрахунків податкових платежів підприємства та робітника обґрунтовано його ефективність.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **2.** Про затвердження переліку видів виплат, що здійснюються за рахунок коштів роботодавців, на які [...]: Закон України від 22.12.2010 № 1170 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/1170-2010-%D0%BF. **3.** Про затвердження форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних [...]: Закон України від 13.01.2015 № 4 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0111-15. **4.** Дебет-Кредит // Бухгалтерія, фінанси. URL: http://dtkt.com.ua/?lang=ru. **5.** Лень В. С. Відображення в обліку матеріальної та благодійної допомоги фізичним особам. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету.* 2007. № 29. С. 106–112.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 631.11

Забашта А. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості діяльності сільськогосподарських підприємств, а також розбудови управлінського обліку на таких підприємствах. Досліджено проблемні аспекти впровадження й функціонування управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах із урахуванням їх специфіки. Доведено доцільність застосування управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах для управління витратами.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінансовий стан, управлінський облік, сільське господарство, сільськогосподарська продукція, сільськогосподарське підприємство, собівартість продукції, управління витратами, управлінські рішення.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности деятельности сельскохозяйственных предприятий, а также развития управленческого учета на таких предприятиях. Исследованы проблемные аспекты внедрения и функционирования управленческого учета на сельскохозяйственных предприятиях с учетом их специфики. Доказана целесообразность применения управленческого учета на сельскохозяйственных предприятиях для управления затратами.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансовое состояние, управленческий учет, сельское хозяйство, сельскохозяйственная продукция, сельскохозяйственное предприятие, себестоимость продукции, управление затратами, управленческие решения.*

Annotation. *The features of agricultural enterprises and management accounting system for such enterprises. Investigated problematic aspects of the implementation and functioning of management accounting on farms with regard to their specificity. The expediency of application of management accounting on farms to control costs.*

Keywords: *enterprise, organization, financial condition, managerial accounting, agricultural products, agriculture farm, production costs, cost management, management decisions.*

За сучасних умов стрімкого розвитку ринкових відносин у керівництва підприємств зростає потреба в обліковій інформації, що є необхідною для планування, контролю й прийняття зважених управлінських рішень. Управлінський облік забезпечує формування та надання необхідної менеджменту інформації. Нині управлінський облік упроваджують все більше українських товаровиробників.

© Забашта А. В., 2016

Дослідженням особливостей організації управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах займаються Бєлова І. М., Копійка О. В., Моссаковський В. Б., Пантелюк Л. О., Тлучкевич Н. О., Яворов В. В., Голов С. Ф., Бутинець Ф. Ф., Чумаченко М. Г. та ін. Тим не менш, це питання не втрачає актуальності, оскільки в дослідженнях науковців немає єдності. Окрім того, залишається невирішеною проблема створення цілісної системи управлінського обліку в сільському господарстві, яка б враховувала специфіку галузі. Слід зазначити, що сільськогосподарські підприємства України не мають сталого орієнтиру для організації управлінського обліку.

Метою написання статті є обґрунтування доцільності та завдань управлінського обліку, а також визначення особливостей його впровадження й функціонування на сільськогосподарських підприємствах.

Використання управлінського обліку підприємством надає можливості раціонально управляти витратами й скорочувати їх, що, у свою чергу, позитивно впливає на прибутковість та успішність функціонування, утримання конкурентних позицій і зростання економічного потенціалу. Метою управлінського обліку є інформаційна підтримка керівництва в досягненні оперативних цілей підприємства.

На кожному підприємстві управлінський облік ведеться по-різному, адже кожне має свої особливості виробництва, управління, цілі, стратегії тощо. На сільськогосподарських підприємствах ведення управлінського обліку відрізняється від обліку в інших галузях, оскільки потрібно враховувати особливості рослинницької та тваринницької господарської діяльності, до яких належать:

- використання у виробничому процесі біологічних активів;
- наявність звітності про собівартість валової та товарної продукції;
- наявність великої кількості статей витрат, які вважають прямими;
- нерівномірність розподілу витрат у виробничому періоді;
- наявність особливої групи сільськогосподарських витрат, які належать до умовно-змінних [1].

Наявність біологічних активів істотно впливає на особливості ведення управлінського обліку сільськогосподарськими підприємствами. Завдяки їх наявності на підприємстві діють економічні закони, які є основою розвитку живих організмів. Розрахунок собівартості біологічних активів потребує специфічних методів і прийомів, які забезпечує управлінський облік.

На сільськогосподарських підприємствах важливим є визначення рівня урожайності сільськогосподарських культур і продуктивності худоби. Аналіз цих показників істотно впливає на подальші дії керівництва з точки зору вдосконалення управлінської та виробничої діяльності підприємств, а відтак на ефективність його функціонування [2].

Питання ефективного використання матеріальних ресурсів є актуальним для сільських господарств, оскільки впливає на рівень конкурентоспроможності. Вирішення цього питання забезпечує впровадження управління собівартістю продукції задля збереження ресурсів і зниження собівартості продукції. До цієї системи належать прогнозування та планування, облік виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції, їх аналіз і підготовка проектів управлінських рішень, що є спрямованими на зниження виробничих витрат [3].

Основним об'єктом управління в сільськогосподарських галузях є витрати. Ними мають управляти керівники у внутрішньому середовищі підприємства не менше, ніж доходами. Знання, уміння, професійні навички керівників, а також наявність і доступність інформації для прийняття рішень визначають, як ефективно можуть використовуватися ресурси підприємства.

Щоб покращити управління витратами, у процесі виробництва потрібно здійснювати їх облік і розподіл за видами продукції. Важливо, що дані обліку витрат є використовуваними для їх визначення й подальшого аналізу результатів діяльності підприємства. Після виконаного обліку й аналізу витрат на основі отриманих даних потрібно розробити заходи щодо контролю виконання планових завдань структурними підрозділами підприємства [4].

Управлінський облік має на меті забезпечення зростання й скорочення виробництва певного виду продукту, визначення зростання або скорочення урожайності сільськогосподарських культур, продуктивності худоби, що надає можливості зробити відповідні висновки про результати господарської діяльності підприємства. Для цього і є потрібною організація управлінського обліку на підприємстві.

Організація управлінського обліку на сільськогосподарському підприємстві складається з чотирьох етапів: підготовчого, методичного, технічного й організаційного. На підготовчому етапі здійснюють аналіз організаційної форми підприємства, ознайомлюються із технологією вирощування біологічних активів і виробництва сільськогосподарської продукції. Методичний етап полягає у визначенні цілей і напрямів класифікації витрат, порядку їх розподілу, виборі оптимальної системи обліку та калькуляції собівартості, методів її розрахунку, визначенні доходів і фінансових результатів. Технічний етап полягає в розробці форм первинних і зведених документів за об'єктами управлінського обліку, плану рахунків, форм бюджетів і внутрішньогосподарської звітності. Організаційний етап полягає в розробці організаційної структури управлінського обліку, визначенні його функцій

і розподілі обов'язків між працівниками. Єдність цих етапів надає можливості раціонально побудувати управлінський облік на підприємстві агропромислової галузі.

Управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах має бути спрямований на майбутнє, зосереджувати увагу на діяльності підрозділів сільськогосподарських підприємств, надавати можливості дотримуватися системного підходу при прийнятті рішень. Для прийняття певних рішень необхідно забезпечити доступ до зовнішніх і внутрішніх джерел інформації. Кінцевим результатом має стати розробка заходів для виконання поставлених завдань.

Таким чином, прийняття ефективних управлінських рішень у сільському господарстві потребує достовірної й оперативної інформації про об'єкти управління, що є забезпечуваною системою управлінського обліку. На сільськогосподарських підприємствах його запровадження та функціонування є пов'язаним із певними специфічними особливостями.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Моссаковський В. Б., Бублик С. Я. Управлінський облік та його особливості у сільському господарстві. URL: http://magazine.faaf.org.ua/upravlinskiy-oblik-ta-yogo-osoblivosti-u-silskomu-gospodarstvi.html. **2.** Белова І. М. Управлінський облік в умовах сільськогосподарського виробництва. *Сталий розвиток економіки.* 2012. №1 (11). С. 234–236. **3.** Пантелюк Л., Лепетан І. Особливості управлінського обліку в сільському господарстві. URL: http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/viewFile/4909/4836. **4.** Саблук П. Т. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України. *Економіка України.* № 12. 2008. С. 4–18.

МЕТОДИ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

УДК 657.471

Заїченко Є. С.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено сутність витрат і калькулювання собівартості продукції. Запропоновано класифікацію методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції за трьома визначальними ознаками із урахуванням чинної нормативно-правової бази.*

Ключові слова: *підприємство, організація, бюджет, продукція, витрати, калькулювання, облік, методи обліку витрат, собівартість, собівартість продукції.*

Аннотация. *Определены сущность затрат и калькулирования себестоимости продукции. Предложена классификация методов учета затрат и калькулирования себестоимости продукции по трем отличительными особенностями с учетом действующей нормативно-правовой базы.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, бюджет, продукция, расходы, калькулирование, учет, методы учета затрат, себестоимость, себестоимость продукции.*

Annotation. *The essence of expenses and calculation of production costs. Classification methods of cost accounting and calculation of production costs in the three defining characteristics, taking into account the existing legal framework.*

Keywords: *enterprise, organization, budget, production, costs, calculation, registration, cost accounting methods, cost of production.*

© Заїченко Є. С., 2016

Нині більшість українських підприємств потребують удосконалення застосовуваних підходів управління бізнес-процесами. Така ситуація є пов'язаною зі складністю та високим рівнем конкуренції ринкового середовища. За таких умов актуальності набуває питання управління витратами підприємства. Економічно обґрунтоване управління витратами надає можливості регулювати собівартість продукції підприємства. Вибір методу обліку собівартості продукції впливає на показники прибутковості й конкурентоспроможності підприємства.

Метою написання статті є визначення сутності та напрямів класифікації методів обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості виготовленої продукції. Для того щоб за сучасних умов ефективно управляти підприємством, необхідно застосовувати підхід до визначення собівартості продукції, надаючи пріоритет дієвому контролю за витратами на виробництво. Розрахунок собівартості є основним у прийнятті багатьох управлінських рішень.

Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції досліджують Чумаченко М., Лишиленко А., Карпова Т., Голов С. та ін.

Калькулювання як складова методу бухгалтерського обліку полягає у визначенні витрат підприємства на придбання, виробництво окремого виду матеріальних цінностей, виробів і витрат на реалізацію у грошовому вимірі. Калькулювання собівартості продукції на українських підприємствах є здійснюваним згідно із П(с)БО 16 «Витрати», галузевими методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції, робіт, послуг та самостійно розробленими методиками. Необхідність самостійної розробки методик є пов'язаною із тим, що нормативні документи з обліку та калькулювання собівартості мають загальний характер і не беруть до уваги особливості окремих виробництв [2].

Калькуляцією є етап обліку витрат на виробництво та вихід продукції, під час якого за допомогою визначених прийомів і методів групуються витрати і розраховується собівартість продукції. Об'єктом калькулювання є одиниця продукції, тобто продукт, виготовлений на підприємстві. Залежно від технології виробництва та характеру продукції об'єктами калькулювання можуть бути один продукт виробництва, один продукт окремих процесів, вид робіт і послуг структурного підрозділу підприємства [3].

Методом калькулювання є сукупність прийомів для обчислення собівартості продукції та її одиниць. Класифікацію та характеристику методів калькулювання собівартості продукції подано в табл. 1 [4].

Таблиця 1

Класифікація та характеристика методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції

Класифікація	Методи	Характеристика методу
1. За повнотою облікових витрат	Absorption-costing	Усі виробничі прямі й непрямі витрати залучають до собівартості продукції, виконують розподіл усіх витрат між реалізованою продукцією та залишками продукції
	Direct-costing	Змінні прямі й непрямі витрати узагальнюють за видами продукції
2. За об'єктом калькулювання	Позамовний	Є застосовуваним на підприємствах із індивідуальним і дрібносерійним виробництвом, де виробничі витрати враховують за окремими замовленнями на виріб; фактична собівартість є визначуваною після виконання замовлення в повному обсязі; уся сума витрат складатиме собівартість продукції
	Попередільний	Є застосовуваним у масовому виробництві продукції, коли продукція є однорідною; облік витрат є здійснюваним за стадіями виробничого процесу
	Балансовий	Є застосовуваним для калькулювання собівартості окремих видів продукції й собівартості витрат окремого цеху підприємства
	Метод прямого розрахунку	Є застосовуваним підприємствами, що виробляють один вид продукції та не мають залишків незавершеного виробництва. Витрати не розподіляються, оскільки всі витрати відносять на собівартість продукції
	Метод виключення витрат	Є застосовуваним на підприємствах, для яких характерним є виготовлення кількох видів продукції із використанням одного виду матеріалу
3. За оперативністю обліку й контролю	Нормативний	Є застосовуваним для визначення неврахованих відхилень за допомогою порівняння фактичної собівартості з балансовим методом
	За фактом	Полягає в послідовному накопиченні даних про фактичні виробничі витрати без відображення в обліку даних про їх величину за чинними нормами

Згідно із наведеною класифікацією, підприємства мають використовувати один із методів кожної класифікаційної групи, оскільки кожна класифікаційна група дає свої результати та відповідає за окрему частку витрат.

Таким чином, коректне обчислення собівартості продукції є вагомим критерієм ефективної роботи будь-якого підприємства. Правильно організований облік і використання досконалих методів калькулювання собівартості надають можливості виявити резерви зниження собівартості продукції. Підприємства самостійно вибирають метод калькулювання собівартості продукції, беручи до уваги специфіку свого виробництва та продукції. Собівартість є безпосередньо пов'язаною з прибутком, а тому підприємства аналізують зміни прибутку для зни-

женння собівартості продукції за умови збереження її якості. Подальші наукові розробки необхідно проводити в площині пошуку оптимального методу обліку витрат і калькулювання собівартості виготовленої продукції для конкретного підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Худоба К. В. Проблеми визначення методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. *Технічний прогрес та ефективність виробництва.* 2010. № 14. С. 36–44. **2.** Федосова С. О. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. URL: http://www.rusnauka.com/7._DN_2007/Economics/20729.doc.htm. **3.** Радецька Л. П., Овод Л. В. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Академія, 2007. 352 с. **4.** Мандрика О. В. Методи обліку витрат та калькуляції собівартості продукції. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream. **5.** Мордвінцева Т. В., Тарасенко А. О. Методи обліку витрат і методи калькулювання: їх взаємозв'язок та різниця. *Сталий розвиток економіки.* 2011. № 2. С. 195–199.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

УДК [657:657.37]:346.7(477)

Заїченко Є. С.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено фактори впливу на методику організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Проаналізовано сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні. Виявлено основні проблемні аспекти в організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Запропоновано напрями їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, звітність, фінансова звітність, бухгалтерський облік, нормативно-правове регулювання, облікова політика.*

Аннотация. *Определены факторы влияния на методику организации бухгалтерского учета и финансовой отчетности. Проанализировано современное состояние бухгалтерского учета в Украине. Выявлены основные проблемные аспекты в организации бухгалтерского учета и финансовой отчетности. Предложены направления их эффективного решения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, отчетность, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, нормативно-правовое регулирование, учетная политика.*

Annotation. *The factors influence the method of accounting and financial reporting. The current state of accounting in Ukraine. The basic problem aspects of accounting and financial reporting. Directions them effectively.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, reporting, financial reporting, legal regulation, accounting policies.*

Бухгалтерський облік є невід'ємною складовою управління підприємством, своєрідною діловою мовою бізнесу. На особливості методики й організації бухгалтерського обліку впливають економічні, політичні та соціальні фактори. В Україні бухгалтерський облік і фінансова звітність є регламентованими державою. Нормативно-правова

© Заїченко Є. С. 2016

база забезпечує належне існування системи бухгалтерського обліку витрат, доходів і фінансових результатів підприємства, а також сприяє об'єктивному оцінюванню й дослідженню сутності фінансових результатів. Законодавчі акти, що є чинними на території України, сприяють регулюванню правових та економічних відносин між державою й підприємством, між підприємствами й організаціями, а також підприємствами та трудовими колективами [2].

Вагомий внесок у розвиток нормативно-правових аспектів бухгалтерського обліку та фінансової звітності зробили Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Кірейцев Г. Г., Уткіна В. В., Малишко В. М., Скрипник М. Є. та ін.

Метою написання статті є визначення сучасного стану нормативно-правової бази організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також аналіз основних проблем організації бухгалтерського обліку й фінансової звітності та шляхів їх ефективного вирішення.

Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку є визначуваною як сукупність законодавчих нормативних правових актів та інших документів, що безпосередньо мають відношення до бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Нині в Україні склалася багаторівнева система регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності. На формування багаторівневої системи істотно вплинули економічні зміни в країні, необхідність працювати за нових ринкових умов, стрімке поширення міжнародних стандартів фінансової звітності [2].

Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні є представленою:

– законами, що регламентують основи організації господарської діяльності підприємств, організацій і установ;

– законами, що регламентують безпосередньо порядок ведення обліку та складання фінансової звітності в Україні;

– нормативними документами, що регламентують особливості й окремі аспекти ведення обліку та складання фінансової звітності: положення (стандарти) бухгалтерського обліку, плани рахунків бухгалтерського обліку й інші нормативні акти (накази, інструкції тощо), що є затвердженими центральними органами спеціальної компетенції (Міністерством фінансів України, Національним банком України, Держкомстатом України й іншими відомствами);

– методичними рекомендаціями з ведення бухгалтерського обліку, які розробляються й затверджуються для тлумачення певних аспектів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності;

– робочими документами стосовно ведення й організації бухгалтерського обліку та застосування облікової політики; приймаються власником підприємства на основі нормативних документів, що є розробленими й затвердженими органами державної влади;

– нормативними документами щодо морально-етичного регулювання бухгалтерської діяльності, розробленими професійними організаціями бухгалтерів та аудиторів [2; 3].

Застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні надасть можливості розвинути сприятливе економічне середовище, насамперед для інвесторів і керівників компаній. Співпраця українських підприємств із міжнародними організаціями та фінансовими установами вимагає від вітчизняних підприємств відкритості й прозорості інформації стосовно економічних питань, а також бухгалтерського обліку, відповідності міжнародним стандартам [5].

Нині в організації бухгалтерського обліку залишаються невирішеними окремі питання, а саме:

– недостатньо вагомою є роль бухгалтерського обліку в управлінні підприємствами;

– вітчизняний бухгалтерський облік ще не відповідає рівню зарубіжних країн;

– використання економічного аналізу не набуло значного поширення в практичній роботі бухгалтерів;

– підготовка вітчизняних фахівців не завжди відповідає сучасним вимогам практики.

Для того щоб національна система бухгалтерського обліку відповідала вимогам ринкової економіки, необхідним є удосконалення:

– нормативно-правового регулювання, завданням якого є забезпечення користувачів інформацією про господарську діяльність підприємства. Необхідно забезпечити відповідність національної системи бухгалтерського обліку світовим загальновизнаним підходам, встановити зв'язок між системою оподаткування та системою бухгалтерського обліку. Слід коригувати фінансову звітність, ураховуючи інфляцію, переглянути допустимі засоби оцінювання майна та зобов'язань, створити механізм прозорості бухгалтерської звітності;

– методичного та кадрового забезпечення. За сучасних умов бухгалтер має фіксувати факти фінансово-господарської діяльності й підбивати її підсумки, тобто бухгалтер має виконувати функції аналітика, брати участь в управлінні фінансами підприємства, інформувати керівника про очікувані фінансові наслідки за договорами,

давати рекомендації щодо поліпшення фінансового стану підприємства. Підприємства потребують розширення й поліпшення якості підготовки кадрів в установах середньої спеціальної й вищої освіти, а також удосконалення системи професійної прискореної освіти, яка забезпечує підготовку й перепідготовку бухгалтерів [6].

Таким чином, перспективою подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні є перегляд теоретичних основ бухгалтерського обліку, диференціація вимог до фінансової звітності, відмова від уніфікації обліку й звітності, безперервна професійна освіта, а також активна позиція бухгалтерської спільноти. Бухгалтер є виробником дуже важливого продукту – звітної інформації (податкової, фінансової, статистичної, управлінської). Цей продукт має чимало споживачів (власники, інвестори, кредитори, аналітики, податкові органи, менеджери, співробітники), які, як і належить споживачам, є зацікавленими в його високій якості. Висока якість, у свою чергу, вимагає високої кваліфікації виробника й свідомого застосування сучасних технологій.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Балахонова О. В., Глухова Н. В. Актуальні проблеми та перспективи розвитку системи обліку в Україні. URL: http://www.vtei.com.ua/images/OFF/bo/konf/2.pdf. **2.** Озеран А. В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні. *Вісник Львівської комерційної академії.* 2011. Вип. 35. С. 236–241. URL: http://www.lac.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily.pdf3. **3**. Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік: підручник. Одеса: ОНЕУ, 2013. 784 с. **4.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **5.** Скрипник М. Є. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку фінансових результатів. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України.* 2014. № 2. С. 210–212. **6.** Уткіна В. В., Малишко В. М. Правове регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єктів господарювання. *Актуальні питання публічного та приватного права.* 2014. № 3 (08). С. 123–127.

ФУНКЦІЇ ПОДАТКІВ І ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

УДК 336.2

Заїченко Є. С.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено сутність основних понять податкового регулювання, проаналізовано функції податків. Розглянуто основні завдання й складові податкового регулювання. Наведено характеристику методів податкового регулювання економіки. Обґрунтовано роль податків у функціонуванні економіки держави.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, фінанси, облік, податки, функції податків, податкове регулювання, податковий механізм.*

Аннотация. *Определена сущность основных понятий налогового регулирования, проанализированы функции налогов. Рассмотрены основные задачи и составляющие налогового регулирования. Приведена характеристика методов налогового регулирования экономики. Обоснована роль налогов в функционировании экономики государства.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, финансы, учет, налоги, функции налогов, налоговое регулирование, налоговый механизм.*

© Заїченко Є. С., 2016

Annotation. *The essence of basic concepts, analyzed the function of taxes. The main task and the tax regulations. The characteristic methods of tax regulation of economy. The role of taxes in the functioning of the national economy.*

Keywords: *economy, government, enterprise, organization, finance, accounting, taxes, features, tax, functions of taxes, tax regulation, tax mechanism.*

Податки відіграють важливу роль у ефективному функціонуванні держави, є не тільки джерелом наповнення бюджету, але й інструментом фінансового регулювання економіки. Податкове регулювання економіки є найбільш значущим питанням, що потребує дієвої уваги. За рахунок податків держава забезпечує своє існування й виконання покладених на неї функцій.

Держава досягає поставлених завдань завдяки функціям податків. Перерозподіл податків впливає на суспільне життя, його динаміку та напрями. Дослідженням цього питання займаються Іловайський С., Ісаєв А., Соколов О., Федосов В., Орлюк О. та ін.

Метою написання статті є аналіз сучасного стану податкового регулювання в Україні й визначення ролі податків на сучасному етапі розвитку економіки.

Податком є обов'язковий безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до Податкового кодексу України [2]. За сучасних умов регулююча функція податків свідчить про безпосередній вплив на фінансово-господарську діяльність господарюючого суб'єкта та країни в цілому. Податки виконують низку функцій, які є визначальними в процесі формування податкової системи країни.

Функціями податків є:

– фіскальна, полягає у формуванні доходної частини бюджету країни;

– регулююча, завдяки їй відбувається регулювання державою виробництва та споживання;

– розподільча, основне завдання якої полягає в наповненні бюджету, щоб розподілити отримані кошти для здійснення завдань і функцій держави;

– стимулююча, сприяє ефективному розвитку господарської діяльності за рахунок упровадження пільг, стимулювання розвитку певних галузей, здійснення політики підтримки певних верств населення;

– контролююча, за її допомогою держава контролює фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання, слідкує за додержанням фінансової дисципліни [3].

Податкове регулювання – це управління сукупністю відносин у сфері виробництва, обміну й споживання матеріальних благ і послуг за умов конкретного суспільного ладу задля досягнення бажаних суспільно-економічних результатів шляхом застосування специфічного інструменту – податків [4].

Складовою податкового регулювання є податковий механізм, що, у свою чергу, є сукупністю економічних відносин, а також специфічних методів мобілізації бюджетних коштів.

До податкового механізму належать:

– податкове планування й прогнозування (розробка балансу бюджетних ресурсів держави, розмір доходної частини бюджету);

– податкові норми та нормативи (ставки податків, розмір штрафних санкцій);

– податкові стимули та санкції (податкові кредити, санкції за порушення податкового законодавства).

Основними завданнями податкового регулювання є ефективне формування бюджетних фондів, складання програм щодо надходження податків, правильне визначення бази оподаткування, здійснення контролю над податковими надходженнями, залучення до відповідальності осіб, які ухиляються від сплати податків.

Податкове регулювання економіки відбувається за рахунок застосування правових, адміністративних та економічних методів (табл. 1) [5].

Таблиця 1

Характеристика методів податкового регулювання економіки

Методи	Характеристика
Правові методи	Полягають у прийнятті нормативно-правових актів, а також виробленні механізму й контролю їх реалізації
Адміністративні методи	Є базованими на принципах державного контролю за дотриманням принципів податкової поведінки
Економічні методи	Передбачають непряме втручання суб'єктів регулювання через створення певного економічного середовища

Існують два основні види податкового регулювання економіки: на макрорівні та на мікрорівні. Вирішуваними за допомогою податкового регулювання на макрорівні завданнями є вплив на інфляційні процеси, регулюван-

ня попиту та пропозиції, стимулювання інвестиційних процесів, заохочення інноваційної діяльності, наповнення ринку товарами та послугами, що є найбільш значущими для суспільства.

Податкове регулювання на мікрорівні має певні особливості, оскільки є здійснюваним до конкретних платників завдяки зміні податкового навантаження. На мікрорівні податкове регулювання надає можливості збільшити обсяги діяльності та розвинути конкурентне середовище, забезпечити економічну зацікавленість у запровадженні інноваційної діяльності, стимулювати ефективне використання ресурсів [6].

Таким чином, податки є основним джерелом не тільки наповнення бюджету держави, але й існування суспільства в цілому. Для ефективного функціонування економіки держави слід раціонально розподіляти податки й управляти ними. Податкове регулювання є одним із важливих механізмів стабілізації державних фінансових ресурсів, стимулювання до економічного зростання, а також підвищення конкурентоспроможності економіки. Для ефективного регулювання податків важливим є теоретичне обґрунтування його принципів, методів та інструментів реалізації.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Гланц В. Н. Податкове регулювання банківської діяльності: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.08. Суми, 2013. 24 с. **2.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **3.** Орлюк О. П. Фінансове право: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 528 с. **4.** Іванов Ю. Функції податків та податкове регулювання. *Формування ринкової економіки в Україні.* 2009. № 19. С. 36–43. **5.** Поколодна О. В. Податкове регулювання в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2012. № 38. С. 278–280. **6.** Дахно О. М. Реформа податкової системи та взаємодія фіскальної та регулюючої функцій податків. *Регіональні перспективи.* 2001. № 5 (6). С. 186–187.

ОСОБЛИВОСТІ Й ПЕРЕВАГИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО АУТСОРСИНГУ

УДК 657.1

Засуха Г. І.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність бухгалтерського аутсорсингу як одного зі шляхів забезпечення ефективної діяльності сучасного підприємства. Досліджено особливості організації бухгалтерського обліку із застосуванням аутсорсингу – передачі ведення бухгалтерського обліку зовнішній організації. Визначено переваги й недоліки використання аутсорсингу.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, фінансова звітність, бухгалтерський облік, аутсорсинг, бухгалтерський аутсорсинг.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность бухгалтерского аутсорсинга как одного из путей обеспечения эффективной деятельности современного предприятия. Исследованы особенности организации бухгалтерского учета с применением аутсорсинга – передачи ведения бухгалтерского учета внешней организации. Определены преимущества и недостатки использования аутсорсинга.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, аутсорсинг, бухгалтерский аутсорсинг.*

© Засуха Г. І., 2016

Annotation. *The essence of accounting outsourcing as one of the ways to ensure the efficient operation of a modern enterprise. The features of accounting using outsourcing – the transfer of external accounting organization. Advantages and disadvantages of outsourcing.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, financial reporting, outsourcing, accounting outsourcing.*

На сучасному етапі на функціонування підприємства істотно впливає спроможність ефективно управляти активами, у тому числі шляхом максимальної концентрації ресурсів на профільній діяльності організації. Усе частіше організації вдаються до виведення служб для якісного функціонування на аутсорсинг, як наслідок виник бухгалтерський аутсорсинг, що з кожним днем набуває актуальності. Він є сучасним інструментом ділової звітності, що надає незаперечні переваги в процесі ведення бізнесу.

Метою написання статті є визначення сутності, особливостей і переваг бухгалтерського аутсорсингу.

Дослідженням теоретико-методологічних питань бухгалтерського обліку займаються Шеремет А. Д., Панкова С. С., Камишанова П. І., Новіков Д. Т., Проценко В. О. та ін.

Нині аутсорсинг розглядають як сучасний метод, що надає можливості організаціям стати високоефективними за умов жорсткої конкуренції на ринку. Аутсорсингом є передача традиційних неключових функцій, зокрема бухгалтерського обліку, організації, зовнішнім виконавцям – аутсорсерам, субпідрядникам, висококваліфікованим фахівцям сторонньої фірми [1]. Найважливішою причиною застосування аутсорсингу є нестача кваліфікованого персоналу в галузі бухгалтерських послуг, що є особливо актуальним для малого та середнього бізнесу [3].

Здійснений аналіз дозволяє американським фахівцям Інституту аутсорсингу стверджувати, що нині відбувається найістотніше зростання застосування аутсорсингу в сфері фінансів і бухгалтерського обліку. Дослідження діяльності шестисот американських фірм засвідчило, що вже п'ята частка опитаних фірм передала на аутсорсинг хоча б певну частину фінансових і бухгалтерських операцій, а 4 / 5 фірм – частину адміністративних функцій [4]. В Україні ж послугами бухгалтерського аутсорсингу користувалися переважно зарубіжні компанії через відсутність знань у сфері податкового законодавства. Поступово, по мірі становлення й розвитку малого та середнього бізнесу, аутсорсинг бухгалтерських послуги набував поширення серед невеликих компаній і індивідуальних підприємців, які бажали тим самим скоротити свої витрати й уникнути податкових ризиків, що є пов'язаними із веденням бухгалтерського обліку [4].

Нині аутсорсингові послуги бухгалтерського обліку вже перестали бути рідкістю і стали потребою щоденної роботи багатьох українських компаній.

Поєднання бухгалтерського обліку й аутсорсингу – це єдиний процес, що забезпечує передачу окремих операцій або функцій бухгалтерського обліку постачальнику, який надає конкретну бухгалтерську послугу протягом визначеного періоду за узгодженою ціною. Ця послуга має бути якісною, що важливо для правильної організації бухгалтерського обліку на підприємстві. На схемі відтворено процес передачі ведення бухгалтерського обліку зовнішній організації – аутсорсеру (рис. 1) [5].

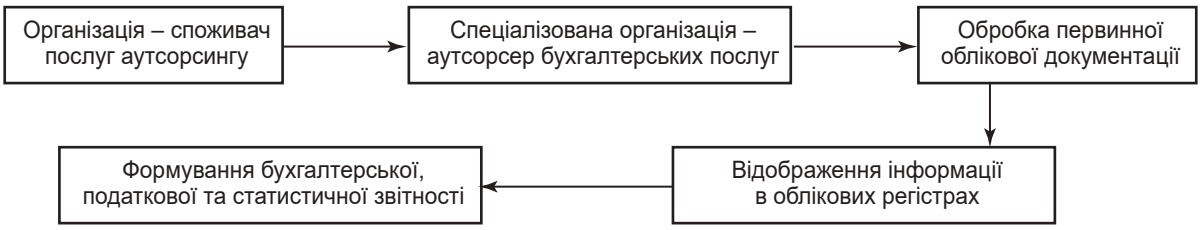

Рис. 1. **Схема організації бухгалтерського обліку із застосуванням аутсорсингу**

Перевагами організації бухгалтерського обліку із застосуванням аутсорсингу є:

- надає можливості знизити витрати на 6–10 % і одночасно поліпшити якість обслуговування споживачів;
- відсутність необхідності розширення штату організації для ведення обліку в разі розширення бізнесу;
- отримання доступу до фахівців високої кваліфікації й постійно вдосконалюваних інформаційних технологій ведення обліку, яких немає в організації;
- підвищення ефективності за рахунок можливості концентрації уваги керівництва організації на основному бізнесі;
- можливості для перерозподілу ресурсів організації, раніше задіяних у процесі виконання другорядних функцій;

– передача юридичної відповідальності за виконання функцій обліку й зменшення ризику штрафних санкцій за рахунок гарантії, наданої організацією – аутсорсером;

– прийняття на себе відповідальності за функції управління, у тому числі за аналіз і прогнозування фінансових показників.

Недоліками організації бухгалтерського обліку із застосуванням аутсорсингу є:

– ризик витоку інформації;

– труднощі з отриманням інформації про професійний рівень фахівців;

– втрата контролю над ресурсами, справами та функціями;

– ймовірність зниження якості надаваних послуг.

Таким чином, окремі недоліки застосування аутсорсингу не можуть зменшити очевидні переваги його використання компаніями в організації бухгалтерського обліку. Нині українські компанії прагнуть високої якості вирішення своїх внутрішніх завдань, а відтак бухгалтерський аутсорсинг все активніше застосовуватиметься в нашій країні.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Панков В. В., Наумова С. А. Аутсорсинг в бухгалтерском учете. *Аудит и финансовый анализ.* 2008. № 1. С. 5–22. **2.** Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. М.: Инфра-М, 1999. 479 с. **3.** Михайлов Д. В. Аутсорсинг. Новая система организации бизнеса: учебное пособие. М.: Кнорус, 2006. 255 с. **4.** Ревегук Ю. Аутсорсинг персонала: когда это эффективно? URL: http://www.m-marketing.ru/articles/info/article222.html. **5.** Матвій І. Є. Проблеми та перспективи аутсорсингу управління проектами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Ekonomika/2011_698/30.pdf.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

УДК 656.7

Зіміна А. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність фінансової звітності, її цілі та особливості, а також основні вимоги до подання фінансової звітності. Визначено, що стоїть на перешкоді ефективного використання фінансової звітності. Проаналізовано методи, що є використовуваними задля забезпечення достовірності фінансової звітності.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, звітність, фінансова інформація, достовірність інформації, фінансова звітність, бухгалтерська звітність.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность финансовой отчетности, ее цели и особенности, а также основные требования к предоставлению финансовой отчетности. Определено, что мешает эффективному использованию финансовой отчетности. Проанализированы методы, используемые для обеспечения достоверности финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, отчетность, финансовая информация, достоверность информации, финансовая отчетность, бухгалтерская отчетность.*

© Зіміна А. В., 2016

Annotation. *The essence of financial reporting, its goals and features, as well as the basic requirements for the provision of financial reporting. Determined that prejudice the effective use of financial reporting. The methods that are used to ensure the reliability of financial reporting.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, reporting, financial information, accuracy of information, financial reporting, accounting reporting.*

Фінансова звітність є основним інформаційним джерелом для зовнішніх користувачів у процесі прийняття інвестиційного рішення. Тому надання якісної бухгалтерської інформації є одним із пріоритетних завдань менеджменту компанії. За сучасних умов розвитку української економіки особливої актуальності набувають питання складання фінансової звітності.

Вагомий внесок до розробки теоретичних основ і методологічних підходів до забезпечення достовірності фінансової звітності зробили провідні вчені-економісти: Сопко В. В., Чебанова Н. В., Чупир Т. Я., Василенко Ю. А., Брюханов М. Ю., Голов С. Ф., Верига Ю. А., Левченко З. М., Ватуля І. Д. та ін.

Метою написання статті є визначення проблем забезпечення достовірності фінансової звітності.

Фінансова звітність є інформацією про фінансовий стан, результати діяльності й зміни у фінансовому стані індивідуального підприємця або організації. Дані звітності є важливими для постачальників, покупців, кредиторів, справжніх і потенційних інвесторів, працівників, а також міністерств, відомств і широкої громадськості. Фінансова (бухгалтерська) звітність містить інформацію, що є необхідною для вироблення інвестиційної політики й прийняття рішень щодо надання кредитів, оцінювання майбутніх грошових потоків, ресурсів і зобов'язань підприємства та діяльності його керівних органів [1].

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої й неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Фінансова звітність має забезпечувати інформаційні потреби користувачів щодо оцінювання якості управління; забезпеченості зобов'язань підприємства; придбання, продажу та володіння цінними паперами; участі в капіталі підприємства; регулювання діяльності підприємств; оцінювання спроможності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання; визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу [2].

Основною вимогою до фінансової звітності є правдиве відображення результатів діяльності підприємства (рис. 1) [3].

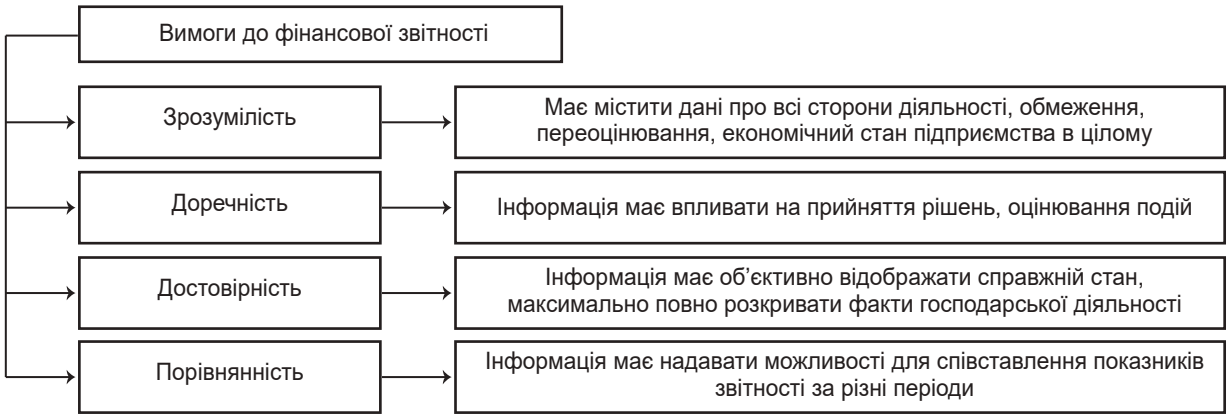

Рис. 1. **Вимоги до фінансової звітності**

Фальсифікація фінансової звітності є великою загрозою, оскільки має пряме відношення до зниження обсягу податкових надходжень до бюджету, спотворення величини ризиків підприємницької діяльності та до погіршення економічного клімату країни в цілому. Основним завданням підприємства є пошук методів, що виключають можливість фальсифікації звітних даних і забезпечують достовірність бухгалтерської звітності. Достовірність звітності може забезпечити застосування таких методів.

1. Проведення інвентаризації.

Основними цілями інвентаризації є виявлення фактичної наявності майна, зіставлення фактичної наявності майна із даними фінансового обліку й перевірка повноти відображення в обліку обов'язків. Проведення інвентаризації є обов'язковим перед складанням річної фінансової звітності, що, згідно із нормативними документами, має забезпечувати достовірність відомостей про вартість майна та розмір зобов'язань організації. Але за відсутності належного контролю інвентаризація може проводитися формально й не містити об'єктивної оцінки майнового стану організації. Крім того, неякісна інвентаризація може бути причиною порушення правила повноти звітної інформації, а також бути способом фальсифікації звітності [4].

2. Регулярні незалежні аудиторські перевірки.

Незалежний аудит надає можливості не тільки підтвердити достовірність фінансової звітності компанії, але й отримати рекомендації щодо її вдосконалення й підвищення ефективності діяльності організації. Під достовірністю звітних даних у аудиті розуміють ступінь точності наданої інформації, можливість на її підставі судити про фінансово-господарський стан організації та робити обґрунтовані висновки. Достовірність є мірою ймовірності спотворення або пропуску даних, що можуть вплинути на раціональність і точність прийняття економічних рішень. Таку ймовірність у аудиті називають рівнем суттєвості; вона є орієнтиром для визначення достовірності звітності [5].

3. Передача ведення бухгалтерського обліку на аутсорсинг.

Бухгалтерський аутсорсинг надає можливості передоручення ведення обліку всіх фінансових питань приватному спеціалісту або сторонній організації, що спеціалізується на цьому виді діяльності. Великий експертний досвід співробітників аутсорсингових компаній надає можливості отримати максимально достовірну звітність, підвищити ефективність діяльності організації й забезпечити сталий розвиток бізнесу.

Дані фінансової звітності є важливими для постачальників, покупців, кредиторів, справжніх і потенційних інвесторів, працівників, а також міністерств, відомств і широкої громадськості. Уряд держави та його органи застосовуватимуть інформацію фінансової звітності для розробки економічної політики щодо підприємств, у тому числі податкові заходи. Їм необхідна інформація, щоб регулювати діяльність суб'єктів, здійснювати політику оподаткування, а також як основа оприбуткування доходу. Ефективний хід фінансової діяльності підприємства формує необхідні умови для досягнення поставлених цілей, запланованих показників, забезпечує безперебійність виробничої діяльності, стійкість фінансового стану підприємства, що, у свою чергу, гарантує його платоспроможність [6].

Основними причинами, що заважають чіткому розумінню й ефективному використанню фінансової звітності підприємств, є невідповідність потребам аналізу розміщення окремих статей та елементів фінансової звітності, а також неузгодженість фінансового законодавства й окремих його позицій із податковим законодавством. Саме ці питання потребують детального дослідження й подальшого вдосконалення.

Таким чином, нині українські підприємства мають проблеми із забезпеченням достовірності фінансової звітності, незважаючи на наявність методів, що надають можливості збільшити ступінь достовірності звітних даних. Реалізація запропонованих шляхів вирішення проблем надасть їй можливості заслужити довіру внутрішніх і зовнішніх користувачів, а також зробити українську фінансову звітність конкурентоспроможною на світовому рівні.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: основи теорії та концептуальні засади побудови: навч. посіб. Київ: Знання України, 2003. 231 с. **2.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **3.** Чебанова Н. В., Чупир Т. Я., Василенко Ю. А. Фінансова звітність підприємств: навч. посіб. Харків: Фактор, 2006. 444 с. **4.** Брюханов М. Ю. Фальсификация финансовой отчетности: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.12. М., 2009. 198 с. **5.** Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. Київ: Центр навч. літ., 2007. 522 с. **6.** Верига Ю. А., Левченко З. М., Ватуля І. Д. Звітність підприємств: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2008. 776 с.

ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

УДК 336.221.4

Зіміна А. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність екологічного оподаткування. Наведено класифікацію платників екологічного податку, визначено види екологічних податків за основними цілями використання отриманих доходів. Проаналізовано проблеми в сфері екологічного оподаткування. Запропоновано шляхи їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, організація, екологічна безпека, навколишнє середовище, природокористування, податок, класифікація, екологічний податок, екологічне оподаткування.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность экологического налогообложения. Приведена классификация плательщиков экологического налога, определены виды экологических налогов в зависимости от основных целей использования полученных доходов. Проанализированы проблемы в сфере экологического налогообложения. Предложены пути их эффективного решения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, экологическая безопасность, окружающая среда, природопользование, налог, классификация, экологический налог, экологическое налогообложение.*

Annotation. *The essence of environmental taxation. The classification of environmental tax payers, defined types of environmental taxes on basic purposes of using the revenues. The problems in the area of environmental taxation. Ways them effectively.*

Keywords: *enterprise, organization, environmental safety, environment, nature, tax, classification, environmental tax, environmental taxation.*

Напружена екологічна обстановка в країні вкрай негативно позначається на екологічній безпеці населення й потребує значних витрат для запобігання й ліквідації забруднення навколишнього природного середовища. Платність природокористування є одним із його принципів, складовою економічного механізму охорони навколишнього природного середовища, одним із джерел фінансування екологічних програм і заходів щодо охорони навколишнього природного середовища.

Дослідженням різних аспектів екологічного оподаткування займаються Веклич О. О., Мандрик В. О., Новак У. П., Мельник Л. Г., Новицька Н. В. та ін.

Метою написання статті є дослідження проблем і перспектив екологічного оподаткування в Україні.

Екологічне оподаткування є найбільш поширеним у світі економічним інструментом екологічного регулювання й вирішення багатьох екологічних проблем. Цей вид податку має сприяти зростанню обсягів виробництва екологічно чистої продукції, зміцнюючи в такий спосіб конкурентоспроможність і економічні позиції виробників.

Метою екологічних податків і зборів має бути не тільки поповнення бюджету, вони існують для того, щоб стимулювати громадян зберігати й відновлювати природні об'єкти, адже від цього залежить якість життя та здоров'я людей. Екологічні платежі регулюють інтенсивність використання природних ресурсів, сприяють ресурсозбереженню. Нині це є надзвичайно важливим, оскільки все більше виснажуються запаси сировини, а природа не встигає відновлювати порушений баланс.

Платниками екологічного податку відповідно є суб'єкти господарювання, юридичні особи, які не провадять підприємницьку діяльність, бюджетні установи, громадські організації й інші підприємства, установи й організації, постійні представництва нерезидентів, у тому числі ті, хто виконує агентські функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, діяльність яких відбувається на території України та в межах її континентального шельфу й виключно економічної зони є супроводжуваною викидами забруднюючих речовин у атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення; скидами забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти; розміщенням відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім тих, які займаються розміщенням вторинної сировини на підставі відповідної ліцензії; утворенням радіоактивних відходів; тимчасовим зберіганням радіоактивних відходів понад установлений особливими умовами ліцензії термін [1].

За основними цілями використання отриманих доходів екологічні податки поділяють на три види (рис. 1) [2].

© Зіміна А. В., 2016

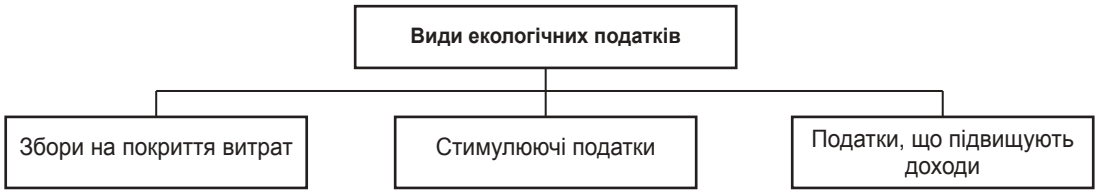

Рис. 1. **Види екологічних податків за основними цілями використання отриманих доходів**

Збори на покриття витрат спрямовується на відновлення екології або покриття витрат на моніторинг і контроль за дотриманням законів. Збори на покриття витрат можуть бути двох типів: збори з користувачів за конкретні екологічні послуги та цільові збори, коли доходи від зборів витрачаються на екологічні цілі, але не у вигляді конкретних послуг платника збору (наприклад, загальне покращання води або рекультивація земель) [2].

Стимулюючі податки стягуються для зміни поведінки суб'єктів, які завдають шкоди навколишньому середовищу. Податки, що підвищують доходи, є спрямованими не тільки на покриття витрат екологічного регулювання, а й на поповнення державного бюджету. Вони виконують роль інструменту фіскального перерозподілу коштів. Ці три види екологічного податку не є взаємовиключними: збори на покриття витрат можуть мати стимулюючий характер, водночас податки, що підвищують доходи, можуть бути частково використаними для екологічних цілей.

Існують ще дві причини для класифікації екологічних податків і зборів.

1. Класифікація роз'яснює основні цілі екологічних податків, що можуть бути неповністю сумісними.

2. Ціль конкретного податку значною мірою визначає рівень, на якому він має бути встановлений: збір на покриття витрат має покривати витрати відповідних екологічних заходів, але не більше; стимулюючий податок має бути встановлений на відповідному оптимальному або інструментальному рівні. Податки, що підвищують доходи, мають бути визначеними в такий спосіб, щоб генерувати необхідну кількість доходів. Тому для вибору того, що має бути оподаткованим і на якому рівні, важливо заздалегідь визначити ціль податку відповідно до цієї класифікації [3].

Досвід функціонування систем екологічного оподаткування в розвинених країнах світу доводить їх спроможність забезпечувати виконання як фіскальної, так і регулятивної функцій держави в цій сфері. Упровадження системи пільгового оподаткування для підприємств, що реалізують ресурсозберігаючі технології, надає можливості реалізовувати концепцію сталого розвитку економіки й популяризувати екологічно безпечну діяльність суб'єктів господарювання. Одним з основних недоліків екологічного оподаткування в Україні є необґрунтованість більшості податкових ставок на користування природними ресурсами [4].

Крім того, у Податковому кодексі України наявне істотне спрощення формул, за якими розраховують більшість видів екологічного податку, за рахунок відсутності коригуючих коефіцієнтів, що застосовувалися раніше. Відтак платники отримали підвищення ставок у середньому в 4–5 разів, і різні за рівнем екологічного забруднення регіони мають однакові обсяги платежів. Поліпшення екологічності місцевих виробництв втратило свою актуальність. Нині в Податковому кодексі відсутні будь-які вимоги щодо застосування понадлімітного коефіцієнта в процесі розрахунку екологічного податку суб'єктами господарської діяльності, які здійснюють скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти та розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях або на об'єктах [5].

Українське законодавство про податки і збори, природо-ресурсне законодавство й законодавство про охорону навколишнього середовища є недосконалими, а відтак не є ефективним механізмом реалізації. Через це функціонування промислового виробництва, у тому числі й екологічно шкідливого, негативно впливає на навколишнє середовище, підсилює забруднюючий вплив на атмосферне повітря й водні ресурси. Існуючі екологічні платежі в формі плати за негативний вплив на навколишнє середовище стягуються в розмірах, що є не достатніми ні для фінансування державних програм з охорони навколишнього середовища, ні для стимулювання відмови від існуючих технологій і запровадження екологічно безпечного виробництва на підприємствах. Невизначеність питання про правовий статус платежів за негативний вплив на навколишнє середовище протягом тривалого часу призводить до численних судових спорів.

Вважаємо, що підвищенню ефективності застосування екологічного податку з метою екологізації економіки та вирішення екологічних проблем в Україні сприятимуть розробка системи стимулювання сплати екологічного податку та ведення екологічно ефективного господарства (до інструментів, властивим цьому підходу, належать субсидії або певні податкові пільги, що є пов'язаними зі зменшенням впливу на навколишнє середовище); запровадження прогресивної шкали ставок екологічного податку залежно від обсягів викидів; розробка системи податкових пільг для підприємств, що модернізують виробничу базу й упроваджують інноваційні технології для зниження рівня негативного впливу на навколишнє середовище; установлення додаткової плати за перевищення

встановлених лімітів викидів шкідливих речовин; упровадження оподаткування на упаковку й продукцію, що містять небезпечні речовини.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **2.** Веклич О. О. Екологічне оподаткування в Україні: реалії та напрями вдосконалення з урахуванням світового досвіду: монографія. Київ: Інститут економіки природокористування та сталого розвитку, 2001. 47 с. **3.** Мандрик В. О., Новак У. П. Новий екологічний податок в Україні: стан та перспективи. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2011. Вип. 21 (9). С. 93–99. **4.** Мельник Л. Г. Економіка та управління в природокористуванні: підручник/за заг. ред. Л. Г. Мельника, М. К. Шапочки. Суми: Університетська книга, 2005. 759 с. **5.** Новицька Н. В. Причини і наслідки реформування екологічного податку в Україні. *Науковий вісник Національного університету ДПС України.* 2011. №1 (52). С. 187–194.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 631.15

Карпенко Т. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано особливості формування облікової політики як важливого інструменту функціонування підприємства. Розглянуто специфічні аспекти складання наказу про облікову політику на сільськогосподарських підприємствах. Виявлено типові помилки при формуванні наказу про облікову політику сільськогосподарського підприємства. Визначено основні проблемні моменти формування облікової політики на сільськогосподарських підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, організація, управлінський облік, сільське господарство, сільськогосподарська продукція, сільськогосподарське підприємство, собівартість продукції, облікова політика, наказ про облікову політику, біологічні активи.*

Аннотация. *Проанализированы особенности формирования учетной политики как важного инструмента функционирования предприятия. Рассмотрены специфические аспекты составления приказа об учетной политике на сельскохозяйственных предприятиях. Выявлены типичные ошибки при формировании приказа об учетной политике сельскохозяйственного предприятия. Определены основные проблемные моменты формирования учетной политики на сельскохозяйственных предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, управленческий учет, сельское хозяйство, сельскохозяйственная продукция, сельскохозяйственное предприятие, себестоимость продукции, учетная политика, приказ об учетной политике, биологические активы.*

Annotation. *The features of formation of accounting policy as an important instrument of the enterprise. Consider drawing up specific aspects of the order of accounting policies for agricultural enterprises. Identified typical errors in the formation of the order on the accounting policy of agricultural enterprises. The main problem points to the formation of accounting policies farms.*

© Карпенко Т. В., 2016

Keywords: *enterprise, organization, management accounting, agriculture, agricultural products, agricultural enterprise, production costs, accounting policies, order of accounting policies, biological assets.*

Організація бухгалтерського обліку на підприємствах агропромислового комплексу має свої нюанси, що є пов'язаними зі специфікою сільськогосподарського виробництва. Належна організація обліку є передумовою прибуткового функціонування підприємства. Відтак питання формування ефективної облікової політики на сільськогосподарських підприємствах залишається актуальним.

Дослідженням організації бухгалтерського обліку та складання наказу про облікову політику займаються Бутинець Ф. Ф., Сук Л. К., Кіндрацька Л. М., Пилипенко А. А., Барановська Т. В. та ін.

Метою написання статті є визначення особливостей облікової інформації, яку слід розкривати в процесі формування облікової політики на сільськогосподарських підприємствах.

Об'єктом дослідження є проблеми й особливості бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах України. Предметом дослідження є облікова політика сільськогосподарських підприємств.

Відмінністю сільськогосподарських підприємств є використання особливого виду активів – біологічних активів, й отримання від них сільськогосподарської продукції. Згідно із П(С)БО 30, біологічним активом є тварина або рослина, що в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та (або) додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди [1].

Доцільним в процесі організації бухгалтерського обліку на сільськогосподарському підприємстві є визначення:

- об'єктів обліку й порядку оцінювання біологічних активів і сільськогосподарської продукції;
- порядку створення та складу робочої комісії з оцінювання біологічних активів, якщо підприємство оцінює такі активи за справедливою вартістю;
- порядку оприбуткування сільськогосподарської продукції, оціненою за первісною вартістю;
- порядку переведення незрілих біологічних активів до складу зрілих;
- методу нарахування амортизації на довгострокові біологічні активи, якщо підприємство має намір обліковувати їх за первісною вартістю;
- переліку та складу статей на вирощування біологічних активів і виробництво сільськогосподарської продукції, а також порядку розподілу загальних виробничих витрат [2].

Метою облікової політики є забезпечення отримання достовірної інформації про майновий і фінансовий стан підприємства, результати його діяльності, що є необхідними для всіх користувачів для прийняття відповідних рішень Облікова політика є важливим інструментом, що надає можливості для оптимального поєднання державного регулювання та власної ініціативи підприємства щодо організації й ведення обліку [3].

Процес формування облікової політики на підприємстві є складним і трудомістким, слід свідомо ставитися до вибору кожного елемента фінансової звітності. Від того, наскільки вибір відповідає організаційній формі підприємства, залежить його привабливість для інвесторів і майбутнє такого підприємства [3].

Нині в обліковій політиці відбувається переорієнтація: основним її завданням є не лише вплив на складання фінансової звітності, але й на прийняття рішень у процесі управління. При організації обліку підприємства зіштовхуються великою кількістю проблем щодо облікової політики. Однією з основних є формування облікової політики, зокрема фінансової звітності лише відповідно до загальних вимог П(С)БО, без урахування специфіки підприємства. Ще однією проблемою є відсутність типової форми для наказу з облікової політики, проте єдиним нормативним документом з регламентації формування облікової політики чітко встановлено перелік основних елементів облікової політики, які мають бути відображеними в наказі [5].

Серед помилок формування облікової політики типовою є відсутність наказу про облікову політику чи обов'язкових реквізитів. Поширеним є щорічне перезатвердження документа про облікову політику. Часто підприємства мають зайву інформацію в обліковій політиці, а потрібна інформація, навпаки, є відсутньою. Трапляється й неповне розкриття вибраних об'єктів обліку, неповний обсяг або відсутність додатків до наказу про облікову політику.

Таким чином, облікова політика підприємства є важливим інструментом, що надає можливості зробити функціонування підприємства ефективнішим. Правильне ставлення до формування облікової політики підприємства надає можливості створити впорядковану, постійно вдосконалювану систему обліку для забезпечення внутрішніх і зовнішніх користувачів необхідною інформацією.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Закон України від 18.11.2005 № 790 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05. **2.** Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Закон України від 18.05.2001 № 132 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://www.uazakon.com/big/text1528/pg1.htm. **3.** Дубініна М. В., Боєва О. В. Формування облікової політики сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси.* 2014. № 4 (66). С. 17–23. **4.** Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства: Закон України від 17.12.2007 N 921 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://www.uazakon.com/documents/date_bx/pg_gxgbwl.htm. **5.** Бутинець Ф. Ф., Войналович О. П., Томашевська І. Л. Організація бухгалтерського обліку: підручник. Житомир: Рута, 2005. 527 с.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ

УДК 336.71.009.12

Каткова О. М.

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто результати морфологічного аналізу й визначено основні підходи до трактування поняття «конкурентоспроможність банку». Наведено й охарактеризовано складові конкурентоспроможності банківської установи. Проаналізовано фактори впливу на ефективність роботи та конкурентоспроможність банку за умов економічної нестабільності.*

Ключові слова: *банк, банківська установа, конкурентоспроможність, конкурентоспроможність банку, конкурентна боротьба, конкурентні переваги, потенціал банку, ефективність банківської діяльності, морфологічний аналіз.*

Аннотация. *Рассмотрены результаты морфологического анализа и определены основные подходы к трактовке понятия «конкурентоспособность банка». Приведены и охарактеризованы составляющие конкурентоспособности банковского учреждения. Проанализированы факторы влияния на эффективность работы и конкурентоспособность банка в условиях экономической нестабильности.*

Ключевые слова: *банк, банковское учреждение, конкурентоспособность, конкурентоспособность банка, конкурентная борьба, конкурентные преимущества, потенциал банка, эффективность банковской деятельности, морфологический анализ.*

Annotation. *The results of the morphological analysis and the basic approaches to the interpretation of the term «competitiveness of the bank». An constituents and characterized competitiveness bank. Factors influence the efficiency and competitiveness of the Bank of the conditions of economic instability.*

Keywords: *bank, banking institution, competitiveness, competitiveness of the bank, competition, competitive advantages, potential bank, efficiency of banking activities, morphological analysis.*

© Каткова О. М., 2016

Нині банки України зазнають впливу значної кількості змін на фінансовому ринку, для яких характерними є збільшення асортименту банківських продуктів, упровадження сучасних інформаційних технологій до управління банками, консолідація або скорочення кількості банків. Розширення напрямів діяльності банків у сфері банківських послуг, зокрема послуг населенню, та впровадження нових послуг є одним зі шляхів вирішення завдання щодо адаптації банків до мінливих умов фінансового ринку, розробки пріоритетних ринкових ніш і сегментів.

Посилення банківської конкуренції відбувається за умов фінансової нестабільності, а також значного зниження рівня довіри клієнтів до банківських установ. Саме конкуренція в банківському секторі спонукає до розширення спектра банківських продуктів, надання послуг вищої якості та за доступними цінами. Без підвищення рівня конкурентоспроможності банківської установи неможливо забезпечити ефективну її діяльність.

Вивченню напрямів діяльності банківських установ у сфері банківських послуг і питань підвищення їх конкурентоспроможності приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні вчені, серед них Портер М., Фатхутдинов Р., Продіус Ю., Губський Б., Шевченко І. та ін. Проте, й донині вчені не дійшли єдиної точки зору щодо змісту конкурентоспроможності як поняття.

Метою написання статті є визначення сутності поняття «конкурентоспроможність банку» й факторів, що на неї впливають.

Щоб прискорити реалізацію інноваційних трансформацій у діяльності банків, необхідно забезпечити певний рівень його конкурентоспроможності, що має полегшити залучення нових джерел фінансування, розробки інновацій, які надалі сприятимуть її зміцненню. Крім того, конкурентоспроможній банківській установі легше швидко запровадити інновації й отримати від них віддачу.

Визначимося з сутністю поняття «конкурентоспроможність банку». Американський економіст Портер М. вважає, що конкурентоспроможністю є властивість суб'єкта ринкових відносин виступати на ринку нарівні з присутніми там конкуруючими суб'єктами [7].

Відомий науковець Фатхутдинов Р. визначає конкурентоспроможність як можливості досягнення власних цілей організації за умов протидії конкурентів і задоволення потреб споживачів через пропозицію на ринку товарів, кращих, ніж у конкурентів [10].

Продіус Ю. визначає конкурентоспроможність як здатність виробництва як складної організаційно-економічної системи забезпечувати випуск конкурентоспроможної продукції, швидко й адекватно реагувати на перманентний попит споживачів, гнучко пристосовуватися, мати комерційний успіх за умов конкуренції, що є необхідним для подальшого розвитку й функціонування [8]. Губський Б. визначає конкурентоспроможність як зумовлений економічними, соціальними й політичними факторами стійкий стан країн або товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках [2]. Шевченко І. дає визначення конкурентоспроможності як наявності певних властивостей і спроможностей суб'єкта, що надають йому можливості брати участь у економічному змаганні. На думку Осадчої І., конкурентоспроможністю є здатність конкурувати на ринках певних товарів і послуг, забезпечуючи комбінацію їх ціни й якості [5]. Велика актуальна політична енциклопедія розглядає це поняття як сукупність трьох аспектів: уміння пропонувати інновації й отримувати прибуток до того, як загостриться конкурентна боротьба; можливість перехоплювати ініціативу, знаходити вже існуючі інновації й за рахунок якості, низьких операційних витрат, розвиненого маркетингу захоплювати більшу частку ринку; спроможність утримувати перемогу, можливість диктувати свої правила гри на ринку [1].

Аналіз цих точок зору надає можливості констатувати, що конкурентоспроможність установи є результатом поєднання індивідуальних її властивостей, що дозволяють виступати на ринку й утримувати вигідну позицію серед інших учасників, а також спроможності виробляти доступні, затребувані й якісні продукти. У табл. 1 наведено результати проведеного морфологічного аналізу досліджуваного поняття для порівняння підходів до визначення економічної сутності конкурентоспроможності.

Таблиця 1

Результати морфологічного аналізу визначення сутності конкурентоспроможності

Ключове слово	Сутність поняття в межах ключового слова	Джерело
1	2	3
Властивість	суб'єкта ринкових відносин виступати на ринку нарівні з присутніми там конкуруючими суб'єктами	Портер М. [1]
Здатність	досягати власних цілей організації за умов протидії конкурентів і задоволення потреб споживачів через пропозицію на ринку кращих, ніж у конкурентів, товарів	Фатхутдинов Р. [10]
	виробництва як складної організаційно-економічної системи забезпечувати випуск конкурентоспроможної продукції, швидко й адекватно реагувати на перманентний попит споживачів, гнучко пристосовуватися, мати комерційний успіх за умов конкуренції, що є необхідним для подальшого розвитку й функціонування	Продіус Ю. [8]
	конкурувати на ринках певних товарів і послуг, забезпечуючи комбінацію їх ціни й якості	Осадча І. [5]

Закінчення табл. 1

1	2	3
Стан	що є зумовленим економічними, соціальними та політичними факторами, стійкий стан країни або товаровиробника на внутрішньому й зовнішньому ринках	Губський Б. [2]
Наявність	певних властивостей і спроможностей суб'єкта, що надають йому можливості брати участь у економічному змаганні	Шевченко І. [13]

Як видно з табл. 1, більшість науковців вважають конкурентоспроможність здатністю досягати власних цілей за умов жорсткої конкуренції на ринку. Конкурентоспроможність у всіх випадках є категорією динамічною. Її зміна в часі є зумовленою зовнішніми й внутрішніми факторами, значна частина яких може розглядатися як керовані параметри. Конкурентоспроможність відображає ефективність використання економічного потенціалу організації й формує комплексну рейтингову оцінку її позиції на ринку.

В економічній літературі конкурентоспроможність банківських установ розглядається як окреме поняття. Розглянемо точки зору вчених щодо визначення змісту цього поняття. На думку Лютого І., конкурентоспроможність банку – це рівень його готовності ефективно надавати конкурентні фінансові послуги, забезпечувати високу фінансову стійкість і динамічно розвиватися, ураховуючи загальноекономічний й соціально-політичний стан держави, протидіючи різним зовнішнім і внутрішнім ризикам [4]. Заруба Ю. вважає, що конкурентоспроможність банку відображає успішність його функціонування в процесі придбання, утримання та розширення ринкових позицій, що передбачає спроможність банківської установи забезпечувати відповідність власних послуг запитам споживачів і протистояти негативному впливу зовнішнього середовища [3]. Фомін І. визначає конкурентоспроможність банку як ступінь привабливості банку для реальних і потенційних клієнтів, що надає можливості отримати певні переваги у формуванні впливу на ринкову ситуацію у власних інтересах [12]. Федулова Л. та Волощук І. розглядають конкурентоспроможність банку як здатність витримувати конкуренцію з іншими банківськими установами та суб'єктами господарювання, що задовольняють наявні потреби на споживчому цільовому ринку [11].

Козьменко С. визначає конкурентоспроможність банківської установи як можливість здійснювати ефективну господарську діяльність і забезпечувати практичну довідкову реалізацію своїх послуг за умов конкурентного ринку [3]. Фатхутдинов Р. визначає конкурентоспроможність банківської установи як потенційні та реальні можливості кредитної організації створювати й просувати на ринок конкурентоспроможні продукти й послуги, формувати позитивний імідж сучасного надійного банку, що відповідає всім вимогам клієнта [10].

У табл. 2 подано результати проведеного автором порівняльного аналізу підходів вчених до визначення поняття «конкурентоспроможність банківської установи».

Таблиця 2

Результати морфологічного аналізу визначення сутності конкурентоспроможності банківської установи

Ключове слово	Сутність поняття в межах ключового слова	Джерело
Рівень готовності	ефективно надавати конкурентні фінансові послуги, забезпечувати високу фінансову стійкість і динамічно розвиватися, ураховуючи загальноекономічний і соціально-політичний стан держави, та протидіючи різноманітним зовнішнім і внутрішнім ризикам	Лютий І. [4]
Успішність функціонування	в процесі придбання, утримання й розширення ринкових позицій, що передбачає спроможність банківської установи забезпечувати відповідність власних послуг запитам споживачів і протистояти негативному впливу зовнішнього середовища	Заруба Ю. [3]
Ступінь привабливості	банку для реальних і потенційних клієнтів, що надає можливості отримати певні переваги у формуванні впливу на ринкову ситуацію у власних інтересах	Фомін І. [12]
Здатність	витримувати конкуренцію з іншими банківськими установами та суб'єктами господарювання, що задовольняють наявні потреби на споживчому цільовому ринку	Федулова Л., Волощук І. [11]
Можливість	здійснення ефективної господарської діяльності та досягнення практичної довідкової реалізації своїх послуг за умов конкурентного ринку	Козьменко С. [3]
	кредитної організації (потенційна й реальна) створювати й просувати на ринок конкурентоспроможні продукти та послуги, формувати позитивний імідж сучасного надійного банку, що відповідає всім вимогам клієнта	Фатхутдинов Р. [10]

За результатами морфологічного аналізу пропонуємо визначати поняття «конкурентоспроможність банку» як здатність банку набувати або володіти певними якостями, властивостями, що впливають на результативність його діяльності за умов конкурентного змагання, а також спроможність надавати доступні й якісні послуги.

Рівень конкурентоспроможності банку є визначуваним впливом взаємопов'язаних факторів, які можна об'єднати в дві великі групи: внутрішні та зовнішні. Щоб зберегти або підвищити конкурентоспроможність, банку необхідно враховувати ці фактори та постійно спостерігати за зміною ситуації на ринку. У більшості випадків зовнішні фактори є некерованими й важко прогнозованими. Визначення характеру впливу факторів на діяльність банку надає можливості утримувати його позицію на ринку та забезпечувати високу конкурентоспроможність.

За умов економічної нестабільності на ефективність роботи й конкурентоспроможність банківської установи впливають:

– диференціація діяльності, що передбачає пристосування послуг до потреб певних груп споживачів і клієнтів банку, створення в клієнта відчуття унікальності наданої йому послуги;

– достатність капіталу, оскільки внаслідок зростання кількості банків з фіктивними балансами органи нагляду надають дедалі більшого значення дотриманню банківських стандартів;

– економія, що є зумовленою широким профілем послуг;

– репутація, що є визначуваною кількістю, розмірами й якістю укладених угод, а також позицією в рейтинговій таблиці;

– запозичення на міжнародному ринку капіталу;

– стратегічні цілі банку;

– інтернаціоналізація (участь у міжнародній торгівлі й інвестиціях);

– людські ресурси (доступність і кваліфікація) і менеджмент (якість управління, поєднання економічних і соціальних цілей);

– інфраструктура фінансового ринку (спроможність обслуговувати бізнес);

– фінансовий потенціал.

Характери впливу цих факторів є різними, але кожний із них має велике значення для формуванні конкурентоспроможності банку.

Таким чином, конкурентоспроможність є одним з основних елементів успіху будь-якої організації, зокрема банківської установи. Проведений аналіз надає можливості визначити конкурентоспроможність банку як здатність набувати або володіти певними якостями, властивостями, що впливають на результативність його діяльності за умов конкурентного змагання, а також пропонувати якісні й доступні продукти.

Науковий керівник – канд. екон. наук, викладач Опешко Н. С.

Література: 1. Беляков А. В. Большая актуальная политическая энциклопедия/под ред. А. В. Белякова, О. А. Матвейчева. М.: Эксмо, 2009. 412 с. **2.** Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. Київ: Наукова думка, 1998. 391 с. **3.** Заруба Ю. О. Конкурентоспроможність комерційного банку. *Фінанси України.* 2001. № 2. С. 119–124. **3.** Козьменко С. М., Шпиг Ф. І., Волошко І. В. Стратегічний менеджмент банку: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2003. 734 с. **4.** Лютий І., Юрчук О. Фінансова стабільність банків як основа розвитку ринку фінансових послуг. *Вісник НБУ.* 2005. № 4. С. 39–43. **5.** Осадчая И. М. Экономика. Толковый словарь/под общ. ред. И. М. Осадчей. М.: Инфра-М, 2000. 356 с. **6.** Попова Л. О., Тарасов І. Ю. Банківська конкуренція на депозитному ринку: оцінка та вплив на маркетинговий механізм. *Бізнес Інформ.* 2014. № 8. С. 292–297. **7.** Портер М. Э. Конкуренция: учебное пособие. М.: Вильямс, 2000. 480 с. **8.** Продіус Ю. І. Формування системи забезпечення конкурентоспроможності промисловості: монографія. Одеса: Астропринт, 1999. 72 с. **9.** Самборська-Музичко Ю. А. Аналіз кредитно-депозитних операцій банку. *Незалежний аудитор.* 2005. № 4. С. 55–61. **10.** Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент. М.: Маркетинг, 2002. 892 с. **11.** Федулова Л., Волощук І. Управління конкурентоспроможністю банків в умовах трансформаційної економіки: монографія. Київ: Науковий світ, 2002. 301 с. **12.** Фомін І. Рейтингова оцінка комерційного банку в системі діагностики його конкурентоспроможності. *Вісник НБУ.* 2002. № 4. С. 11–14. **13.** Шевченко И. В., Александрова Е. Н. Конкурентоспособность российской экономики: состояние и перспективы. *Финансы и кредит.* 2004. №16 (154). С. 49–55.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ І НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

УДК 357.522.2

Качала Л. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність основних засобів, особливості обліку їх надходження, вибуття та зношення. Визначено загальні методи нарахування амортизації на підприємствах. Наведено чинні форми первинної документації з обліку основних засобів. Особливу увагу приділено проблемним питанням організації обліку основних засобів. Запропоновано шляхи їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, організація, вартість, облік, матеріально-технічна база підприємства, основні засоби, матеріальні активи, амортизація, зношення, первісна вартість.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность основных средств, особенности учета их поступления, выбытия и износа. Определены общие методы начисления амортизации на предприятиях. Приведены действующие формы первичной документации по учету основных средств. Особое внимание уделено проблемным вопросам организации учета основных средств. Предложены пути их эффективного решения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, стоимость, учет, материально-техническая база предприятия, основные средства, материальные активы, амортизация, износ, первоначальная стоимость.*

Annotation. *The essence of fixed assets accounting features of their receipt, disposal and wear. The general methods of depreciation in the workplace. An existing forms of primary documentation of fixed assets. Particular attention is paid to the problematic issue of accounting of fixed assets. Ways them effectively.*

Keywords: *enterprise, organization, cost, accounting, material and technical base of the enterprise, fixed assets, tangible assets, amortization, depreciation, initial cost.*

Сучасний етап реформування та пристосування вітчизняної економіки до ринкових умов господарювання вимагає суттєвих змін у функціонуванні економічного механізму та гармонізації інтересів усіх зацікавлених сторін. Від того, наскільки ефективно використовуються наявні засоби праці, від їх відповідності сучасному етапу розвитку науково-технічного процесу, залежать загальні результати роботи підприємства, формування принципово нових підходів до управління підприємством в цілому та основними засобами зокрема.

Основні засоби є основою формування матеріально-технічної бази підприємства. Правильний і раціональний облік основних засобів надає можливості їх ефективно оновлювати та забезпечувати підприємство конкурентоспроможними, сучасними засобами праці.

Сучасна економічна ситуація стимулює підприємства до впровадження нового матеріально-технічного забезпечення, розширення можливостей для використання нових фінансових механізмів, але на практиці існує проблема щодо їх застосування. Саме з цих причин особливо актуальними є дослідження проблемних питань у сфері обліку основних засобів підприємств і напрямів його вдосконалення.

Дослідженням питань удосконалення обліку основних засобів займаються Сук Л. В., Мушинський Р. С., Голов С. Ф., Білоусов А. Б. та ін.

Метою написання статті є теоретичне обґрунтування особливостей обліку основних засобів і розробка практичних рекомендацій щодо його вдосконалення.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», основними засобами є матеріальні активи, які має підприємство чи установа для використання у виробництві, діяльності або для постачання товарів, послуг, від здавання в оренду іншим, або для адміністративних і соціально-культурних функцій, термін корисного використання (експлуатації) яких перевищує один рік (або цикл роботи, якщо він перевищує один рік).

Варто зазначити, що станом на 1 вересня 2015 р. збільшено вартісний критерій для віднесення матеріальних активів до основних засобів з 2500 грн до 6000 грн. Такі зміни було внесено до пп.14.1.138, п.14.1, ст.14 Податкового кодексу України Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення податкового тиску на платників податків» [6].

П(С)БО 7 «Основні засоби» регламентує такі методи нарахування амортизації основних засобів: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний і виробничий [7].

© Качала Л. О., 2016

Метод амортизації на підприємстві є визначуваним наказом про облікову політику. Його може бути переглянуто в разі зміни прогнозованого способу отримання економічних вигід [1].

Із 01.01.2015 р. в Податковому кодексі України відбулися зміни щодо нарахування й відображення амортизації основних засобів. Пунктом 11 підрозд. 4 розд. XX Податкового кодексу України передбачено, що при нарахуванні амортизації основних засобів і нематеріальних активів відповідно до п. 138.3 Кодексу балансова вартість основних засобів і нематеріальних активів станом на 1 січня 2015 р. має дорівнювати балансовій вартості таких активів, визначеній станом на 31 грудня 2014 р. за правилами, що діяли до 1 січня 2015 р. Тобто для цілей оподаткування продовжує використовуватися залишкова вартість основних засобів, що є визначеною за правилами Податкового кодексу України на 31 грудня 2014 р. [2].

Мінімально допустимі терміни амортизації об'єктів основних засобів для обчислення податку залишилися незмінними. Але при цьому пп. 138.3.3 Податкового кодексу України введено правило встановлення мінімально допустимих термінів амортизації. Можна сказати, що цим правилом підприємства користувалися й раніше, а нині воно є закріпленим законодавчо.

За сучасних умов одним із основних завдань обліку основних засобів є надання повної, точної й об'єктивної інформації про них. Однак, деякі підприємства відображають викривлені дані. Така ситуація може виникнути, якщо зміни нормативно-правової бази випереджають реакцію на них підприємств, тобто підприємство своєчасно не вносить відповідні зміни до своєї облікової політики.

Розглянемо напрями вдосконалення обліку основних засобів.

1. Оптимальний вибір складу й обсягу облікової інформації, що забезпечить реалізацію поставлених завдань. На показники в бухгалтерському обліку впливають фактори протилежного характеру. З одного боку, склад інформації має бути повним, щоб забезпечити не тільки потреби обліку, але й інші функції управління. Але отримана надлишкова інформація перенасичує облік зайвими показниками, що призводить до складності процесу отримання необхідної інформації, ускладнює розробку управлінських рішень. Отримуваний від застосування цієї інформації економічний ефект слід розглядати в першу чергу, що сприятиме належному вибору кількості й складу інформації [4].

2. Розробка й упровадження графіка руху документів, за допомогою якого своєчасно й ефективно досягатимуться поставлені цілі.

Нині первинна облікова документація основних засобів та інвентаризаційні описи на підприємстві повторюють один одного, практично дублюються за змістом форми ОЗ-6, ОЗ-7, ОЗ-8. Однак, у формах обліку не відображають устаткування, придбане підприємством в резервацію, перед запуском, що на практиці призводить до труднощів у розрахунку амортизації. Порівнюючи форми ОЗ-6, ОЗ-7, ОЗ-8 із формою ОЗ-1, можна помітити, що в них відсутня лише інформація про висловлену думку приймальної комісії й підписи її членів. Відтак доповнивши інвентарну картку підписами членів комісії, можна скоротити форму ОЗ-1. А якщо доповнити її ще й підписами здавача й одержувача, можна скоротити форму ОЗ-2. Додавши до інвентарної картки підписи комісії з упровадження основних засобів після ремонту, реконструкції, модернізації та введення графи для відображення змін після таких операцій надасть можливості скоротити форму ОЗ-3.

3. Удосконалення змістовного наповнення матеріальних та електронних джерел інформації. Після аналізу змін нормативно-правової бази, що належить до бухгалтерського обліку основних засобів, визначено, що існує певна невідповідність між сучасними вимогами нормативно-правового регламентування подання даних діяльності й існуючим їх відображенням. Це дає підстави стверджувати, що на підприємствах використовують застаріли й неактуальні бланки документації. Втратили актуальність і не використовуються в первинній документації бухгалтерського обліку відносно основних засобів такі реквізити: код норми амортизаційних відрахувань, джерело придбання, дата початку сплати за основні засоби.

4. Повна комп'ютеризація бухгалтерського обліку основних засобів.

Щоб мати можливість одержувати оперативну інформацію про рух основних засобів, необхідними є своєчасне й правильне обчислення сум амортизації, визначення зношення тощо. Точність, правильність, функціональність та оперативність бухгалтерського обліку забезпечить одна з популярніших програм «1С: Бухгалтерія». Ця програма не є бездоганною з точки зору вирішення всіх проблемних питань обліку основних засобів, але програмний продукт є вдосконалюваним одночасно з потребами споживачів, упроваджуються нові версії [5].

Таким чином, основні засоби є матеріально-технічною базою виробництва, основою його подальшого розвитку. Процедура обліку основних засобів є складною й суперечливою. Недоліки національного законодавства в сфері бухгалтерського обліку створюють перешкоди на шляху стандартизації й оптимізації бухгалтерського обліку. Удосконалення системи обліку основних засобів надасть можливості зменшити розбіжності й гармонізувати національні стандарти з міжнародними.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Денисюк О. В.

Література: 1. Сук Л. В. Облік основних засобів. *Бухгалтерія в сільському господарстві.* 2013. № 9. С. 2–12. **2.** Мушинський Р. С., Токарь С. М. Бухгалтерський облік основних засобів за новими правилами. *Бухгалтерія.* 2008. № 48. С. 55–57. **3.** Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану і перспективи розвитку. Київ: Центр навч. літ., 2007. 522 с. **4.** Білоусов А. Б. Удосконалення документального оформлення операцій з основними засобами в умовах застосування П(С)БО 7 «Основні засоби». Бухгалтерський облік і аудит. 2006. № 3. С. 49–54. **5.** Муріна Т. С. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на промисловому підприємстві. *Держава та регіони.* 2007. № 6. С. 387–390. **6.** Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 р.: Закон України від 20.12.2016 № 1791-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T161791.html. **7.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Закон України від 27.04.2000 № 92 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ОБҐРУНТУВАННЯ ОПЕРАТИВНИХ РІШЕНЬ КЕРІВНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.471

Ковальова М. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Наведено й проаналізовано приклади оперативних управлінських рішень, які є типовими для господарської діяльності підприємств. Досліджено інформаційні можливості управлінського обліку для вибору й обґрунтування найбільш доцільного управлінського рішення.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, витрати, доходи, прибуток, фінансова інформація, достовірність інформації, фінансова звітність, бухгалтерська звітність, максимізація прибутку, релевантна інформація, управлінські рішення, інформаційні можливості, оперативне управлінське рішення.*

Аннотация. *Приведены и проанализированы примеры оперативных управленческих решений, типичных для хозяйственной деятельности предприятий. Исследованы информационные возможности управленческого учета для выбора и обоснования наиболее целесообразного управленческого решения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, расходы, доходы, прибыль, финансовая информация, достоверность информации, финансовая отчетность, бухгалтерская отчетность, максимизация прибыли, релевантная информация, управленческие решения, информационные возможности, оперативное управленческое решение.*

Annotation. *An analysis of examples and operational management decisions that are typical business enterprises. Investigated the possibility of management accounting information to select and justify the most appropriate management decisions.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, costs, revenues, profits, financial information, accuracy of information, financial reporting, financial statements, profit maximization, relevant information, management decisions, information capabilities, operational management solution.*

© Ковальова М. О., 2016

Ефективна й безперебійна господарська діяльність підприємства є умовою забезпечення максимізації його прибутку. Здійснення діяльності передбачає безупинне прийняття управлінських рішень. Слід зазначити, що прийняття керівництвом раціональних і вдалих стратегічних рішень визначає економічний розвиток підприємства, його ціль на довгостроковий період, забезпечує виживання, але не відповідає на питання: «Що робити саме зараз?». Відповідь на це питання дає оперативний управлінський облік і оперативні керівні рішення, які приймають на основі його даних для забезпечення прибутковості та ліквідності підприємства в короткостроковому періоді [1]. Прийняття ефективних поточних управлінських рішень є основою для отримання цільового прибутку, тому вивчення ефективних способів їх прийняття є актуальним питанням.

Дослідженням питань прийняття управлінських рішень на основі даних управлінського обліку займаються Мансуров П. Н., Вахрушина М. А., Волкова О. Н, Кондраков Н. П., Гнилицька Л. В. та ін. У своїх працях науковці вивчають інформаційні можливості управлінського обліку для прийняття керівництвом оперативних поточних і стратегічних рішень.

Метою написання статті є дослідження інформаційних можливостей управлінського обліку для обґрунтування оперативних рішень керівництва через вирішення таких задач: визначення типових оперативних рішень, з якими стикаються підприємства, способів прийняття деяких із них і ролі управлінського обліку в їх прийнятті.

Прийняття рішень – це вибір із альтернативних варіантів дії, яка забезпечить досягнення вибраної мети або вирішення певної проблеми. Прийняття доцільного й раціонального управлінського рішення містить реальну оцінку існуючої ситуації, можливих загроз і факторів негативного впливу [2]. Але інколи необхідно ранжувати можливі варіанти за певними критеріями. Тому процес прийняття рішень розглядають як вибір найкращої з можливих альтернатив та як упорядкування або ранжування існуючих [3].

Для аналізу варіантів при прийнятті рішень беруть релевантні доходи і витрати, тобто ті, що стосуються майбутнього й можуть змінитися в процесі прийняття рішення. Щоб прийняти управлінське рішення, обліковці визначають і порівнюють диференційні доходи, диференційні витрати і розраховують диференційний прибуток чи збиток [4]. Диференціальні витрати та доходи – це такі, що становлять різницю між альтернативними варіантами.

Оперативні управлінські рішення називають поточними, або короткостроковими. Характеристику типових оперативних рішень подано в табл. 1 [3].

Таблиця 1

Характеристика типових оперативних управлінських рішень

№ з / п	Управлінські рішення стосовно	Характеристика
1	ціноутворення	Встановлення ціни, яка забезпечить задовільний рівень рентабельності
2	оптимального використання обмежених ресурсів	Визначення оптимальної виробничої програми для отримання максимального прибутку за існуючих на підприємстві обмежень (наприклад, машино-години праці)
3	розширення або скорочення сегмента	Вибір сегмента (продукція, тип замовника, географічний район) діяльності підприємства й аналіз доцільності, розширення або скорочення обсягу діяльності
4	спеціального замовлення	Прийняття чи відмова від одноразового замовлення на виготовлення продукції або надання послуг. При цьому ціна таких товарів / послуг є нижчою за звичайну або навіть нижчою за собівартість виробництва цієї продукції / послуг
5	вироблення чи придбання напівфабрикатів	Вибір варіанта (вироблення чи придбання), що забезпечуватиме найвигідніші умови діяльності підприємства, розрахунок економії витрат від вибору того чи іншого варіанта

Характеристика цих типових рішень вказує, що результатом їх прийняття має стати обґрунтований вибір найкращого з існуючих альтернативних варіантів. Нижче розглянуто дієві способи прийняття ефективних поточних рішень.

Рішення стосовно вироблення напівфабрикатів самостійно чи придбання в постачальників є досить розповсюдженим питанням на підприємствах, для аналізу та вирішення якого слід дотримуватися такої послідовності:

- визначити релевантну виробничу собівартість роботи чи послуги;
- виконати диференціальний аналіз витрат, тобто порівняти витрати за власного виготовлення та закупки в постачальників;
- урахувати інші ймовірні наслідки такого рішення.

Для наочності розглянуто приклад щодо вибору виготовлення напівфабрикатів підприємством самостійно чи замовлення у постачальника.

Умова. Підприємство виготовляє продукцію в обсязі 30 000 одиниць на рік, для якої необхідними є комплектуючі. Ціна, за якою сторонній постачальник продає такі комплектуючі, 40 грн / од. Виробничі витрати на виго-

товлення одиниці комплектуючих власними силами підприємства складають: матеріали – 15 грн, пряма оплата праці – 10 грн, нарахування – 2,2 грн, змінні накладні витрати – 12 грн., постійні накладні витрати – 8 грн.

Розрахунок. Використаємо визначену послідовність.

1. Релевантні витрати:

– за власного виготовлення: 15 + 10 + 2,2 + 12 = 39,2 грн;

– за закупівлі у постачальника 40 грн.

2. Релевантний збиток / дохід = 39,2 – 40 = – 0,8 грн / од.

Рішення. Виготовлення комплектуючих самостійно є вигіднішим для підприємства на 80 коп. /од., тобто 0,8 Х 30 000 = 24 000 грн на рік. Але необхідно враховувати, якщо в підприємства відсутні вільні виробничі потужності для виготовлення комплектуючих, тому таке рішення є неточним, бо підприємству слід або поповнити свої виробничі потужності, або зменшити виробництво інших продуктів задля вивільнення власних. В обох варіантах втрачається маржинальний дохід підприємства, що можна розглядати як можливі витрати.

Ще одним частим питанням є прийняття рішення щодо скорочення сегмента, для прийняття якого вивчають такі питання:

– чи приносить сегмент маржинальний дохід;

– витрати сегмента як процесу використання ресурсів [5];

– визначення змінних витрат сегмента: чи покриває цей сегмент власні витрати;

– визначення постійних витрат сегмента: на скільки можна скоротити постійні прямі витрати за скорочення сегмента.

Таким чином, досліджено й обґрунтовано інформаційні можливості управлінського обліку, ведення якого сприяє об'єктивному й ефективному прийняттю управлінських рішень, а також висвітлено процес прийняття типових оперативних управлінських рішень. Напрямами подальших досліджень є вивчення перспектив застосування інформаційних систем підтримки прийняття оперативних управлінських рішень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Санин М. К. Управленческий учет: учебное пособие. СПб: СПбГУ ИТМО, 2010. 80 с. **2.** Юркова О. М. Особливості контролю фінансових результатів операційної діяльності, які впливають на прийняття управлінських рішень. URL: https://nmetau.edu.ua/file/part_5.pdf. **3.** Добровський В. М., Гнилицька Л. В., Коршикова Р. С. Управлінський облік: навч.-метод. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 235 с. **4.** Атамас П. Й. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2009. 439 с. **5.** Сердюк В. Н., Стасюк А. Н., Яковенко Р. Е. Расходы предприятия: проблемы дефиниции. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2012. № 2. С. 118–122.

АКЦИЗНИЙ ЗБІР: СУТНІСТЬ, СТАВКИ ТА МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ

УДК 336.226.33

Коваленко А. В.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості акцизного податку як виду непрямих податків. Проаналізовано вплив непрямих податків на економічний стан країни, а також зміни в акцизному оподаткуванні за останні два роки. Наведено методики визначення акцизного збору.*

© Коваленко А. В., 2016

Ключові слова: *підприємство, організація, бюджет, податок, оподаткування, акциз, акцизний податок, акцизне оподаткування, непряме оподаткування, вилучення до бюджету.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности акцизного налога как вида косвенных налогов. Проанализировано влияние косвенных налогов на экономическое состояние страны, а также изменения в акцизном налогообложении за последние два года. Приведены методики определения акцизного сбора.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, бюджет, налог, налогообложение, акциз, акцизный налог, акцизное налогообложение, косвенное налогообложение, изъятие в бюджет.*

Annotation. *. Features of the excise tax as a form of indirect taxes. The effect of indirect taxes on the economic situation and changes in the excise tax for the past two years. The method of determining excise duty.*

Keywords: *enterprise, organization, budget, tax, taxation, excise tax, indirect tax, exemption in the budget.*

Завданнями економічної політики будь-якої країни є забезпечення держави фінансовими ресурсами, створення умов для регулювання господарства країни в цілому, а також викорінення нерівності доходів населення. Акциз як один із давніх податків неодноразово доводив своє призначення. Він є найбільш ефективним інструментом у процесі виконання завдань економічної політики.

Серед непрямих податків саме акциз є одним з найважливіших, адже має високий фіскальний і регулюючий потенціал. Головними відмінностями акцизів є їх специфічна сфера вжитку – споживання конкретного товару (послуги) чи групи товарів (послуг). Акциз складає частку ціни товару та вилучається до бюджету виробником продукції, як правило, безпосередньо виробником підакцизних товарів, при їх реалізації, та митним перевізником на момент перетину митного кордону у разі імпорту товарів на митну територію держави.

Акцизні податки розглядали в своїх наукових працях Пансков В. Г, Князев В. Г., Педь І. В., Золотко І. А., Лисенков Ю. М. та ін.

Акцизний податок ураховується у відпускній ціні товарів (тарифі на послуги), що реалізуються підприємствами-виробниками, та сплачуються покупцем [2]. Спочатку акцизне оподаткування мало стримувати споживання «соціально шкідливих товарів», але нині в Україні акцизи введено на товари з високою рентабельністю. Їх встановлюють для вилучення до бюджету отриманого надприбутку від виробництва високорентабельної продукції, тим самим створюючи приблизно однакові економічні умови господарської діяльності для всіх підприємств. Перелік підакцизних товарів чітко визначено Податковим кодексом України. До них належать спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво; тютюнові вироби, тютюн і промислові замінники тютюну; пальне; автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли, транспортні засоби, що є призначеними для перевезення десяти осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів; електрична енергія [3].

За допомогою акцизів до державного бюджету вилучається частина вартості товару, що не є зумовленим ані ефективністю його виробництва, ані виробничими властивостями, а є наслідком особливих умов його виробництва й продажу. Зростання надходжень цього податку забезпечується автоматично: за рахунок зростання цін за умов інфляції та розширення об'єктів оподаткування. Основним недоліком цього податку є те, що він вилучається не з усіх товарів, а тільки з тих, що містяться в кінці технологічного ланцюга [4].

Ставки акцизного податку бувають двох видів:

– абсолютна (специфічна) ставка, установлюється конкретною (питомою) величиною нарахування акцизного податку на фізичну одиницю бази оподаткування; наприклад, 0,042 євро за 1 літр реалізованого в роздріб пального;

– відносна (адвалорна) ставка, установлюється у відсотках нарахування акцизного податку до вартісної величини бази оподаткування; наприклад, 5 % від вартості реалізованих у роздріб алкогольних напоїв, у тому числі пива, тютюнових виробів і промислових замінників тютюну.

За останній рік у середньому ставки акцизного податку зросли на:

– паливо – на 13 %;

– спирт, спиртові дистиляти та спиртні напої – на 50 %;

– пиво – на 100 %;

– вина, крім вин виноградних натуральних – на 100 %;

– інші зброджені напої, сидр – на 50 %;

– слабоалкогольні напої – на 300 %;

– тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну, а також мінімальне акцизне податкове зобов'язання зі сплати акцизного податку з тютюнових виробів – на 40 %; збільшено специфічну ставку; адвалорна ставка залишилася без змін – 12 %.

Щодо змін у сфері акцизного оподаткування можна стверджувати, що 2016 р. став роком інновацій. З 1 січня 2016 р. до Податкового кодексу України було введено нове трактування терміна «паливо»: нафтопродукти, скраплений газ, паливо моторне альтернативне, паливо моторне сумішеве, речовини, що використовуються як компоненти моторних палив. Відтепер до категорії «паливо» потрапляє набагато більше речовин, ніж раніше, тобто одночасно з введенням цього нового терміна було істотно розширено перелік позицій. Тепер пальним вважають, зокрема, ще й суміші ароматичних вуглеводів, деякі види пічного побутового палива, ефіри, антидетонатори, а також толуол, ксилол і деякі інші вуглеводи. Перераховані товари формально з 1 січня 2016 р. набули статусу підакцизних, і всім причетним до їх виробництва й обігу (крім скрапленого природного газу, бензолу, метанолу) слід виконувати приписи Податкового кодексу України щодо акцизних складів. За неузгоджене з контролером відпускання таких товарів передбачено штрафні санкції. Слід зазначити, що особу, яка реалізує пальне, вважають платником акцизного податку. Поряд із іншими платниками податку вона підлягає реєстрації в своєму фіскальному органі в порядку, регламентованому новим постановами Податкового кодексу України.

Зміни стосовно електронного адміністрування та запровадження акцизних накладних при реалізації палива почали діяти з 1 квітня 2016 р. Платник податків при реалізації палива є зобов'язаним сформувати в електронній формі акцизну накладну за кожним кодом товарної підкатегорії УКТ ЗЕД реалізованого палива та зареєструвати в Єдиному реєстрі акцизних накладних із дотриманням умови щодо реєстрації в порядку, визначеному законодавством.

Форма й порядок заповнення акцизної накладної затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики. Акцизна накладна складається платником податку в день реалізації пального при кожній повній або частковій операції з реалізації палива. Право на складання акцизних накладних надається виключно особам, зареєстрованим як платники акцизного податку. Реєстрація акцизних накладних в Єдиному реєстрі акцизних накладних здійснюється не пізніше п'ятнадцяти календарних днів, наступних за датою їх складання. За порушення платниками акцизного податку граничних термінів реєстрації акцизних накладних / розрахунків коригування до акцизних накладних у Єдиному реєстрі стягується штраф у розмірі від 2 до 40 % суми акцизного податку.

За відсутність з провини платника акцизного податку реєстрації акцизної накладної в Єдиному реєстрі акцизних накладних протягом більше 120 календарних днів після дати, на яку платник податку зобов'язаний скласти акцизну накладну, встановлено штраф 50 % від суми акцизного податку.

Передбачено зміну одиниці виміру палива, на яку встановлено ставки акцизного податку, з кілограмів на літри, до температури 15°С. Ці зміни набирають чинності з 1 березня 2016 р.

Для підприємств, що реалізують підакцизні товари, вироблені в Україні, встановлено такі правила:

– акцизний збір сплачується протягом десяти днів з моменту подачі декларації з акцизу, тобто, як правило, до 30 числа місяця, наступного за звітним;

– виробник алкогольної й тютюнової підакцизної продукції сплачує акцизний податок при придбанні в державного фіскального органу акцизних марок;

– власник готової продукції, виробленої з давальницької сировини, сплачує акциз виробнику такої продукції перед оформлення прийому-передачі готової продукції.

Акцизний податок з роздрібних продажів нараховується на вартість (роздрібну ціну продажу) з ПДВ підакцизних товарів і не включається до бази оподаткування ПДВ таких операцій.

Суму податкового зобов'язання з акцизного податку з роздрібних продажів (*Ноа*) розраховують за формулою:

$$Ноа = ФРЦ: 105 \times 5,$$

де *ФРЦ* – фактична роздрібна ціна (ціна в фіскальному чеку) з урахуванням ПДВ та нарахованого на цю ціну акцизного податку. Сума податкового зобов'язання з ПДВ (НЗндс) становитиме:

$$НЗндс = (ФРЦ – Ноа): 120 \times 20 \text{ [4]}.$$

Таким чином, перевагою непрямих податків є їх невеликі розміри порівняно з прямими податками. Їх легше збирати, оскільки вони визначаються рівнем роздрібного або оптового продажу. Непрямі податки називають ще безумовними, оскільки вони не є пов'язаними безпосередньо з доходом платника податків і стягуються незалежно від кінцевих результатів діяльності й отримання прибутку. За останні роки акцизне оподаткування в Україні зазнало значних змін: було розширено перелік позицій, що обкладаються акцизом; введено електронне адміністрування акцизних платежів і визначено нові правила для підприємств, що реалізують підакцизні товари.

Науковий керівник – старший викладач Доценко Н. С.

Література: 1. Пансков В. Г, Князев В. Г. Налоги и налогообложение в Российской Федерации: учебник для вузов. М.: МЦФЭР, 2003. 592 с. **2.** Педь І. В. Непрямі податки в податковій системі України: навч. посіб./за ред. Ю. М. Лисенкова. Київ: Знання, 2008. 348 с. **3.** Акцизный налог: что новенького? // iFactor. URL: https://i.factor.ua/journals/nibu/2016/march/issue-18/article-16002.html. **4.** Пример расчета акцизного сбора // Byhgalter. URL: https://byhgalter.com/ru/primer-rascheta-akciznogo-sbora-a-takzhe-poryadok-i-sroki-uplaty. **5.** Золотько І. А. Податкова система: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 204 с.

НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ: ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Й ОЦІНЮВАННЯ

УДК 657.421

Коваленко Ю. Є.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розкрито сутність поняття «нематеріальні активи». Розглянуто особливості нормативно-правової бази стосовно обліку нематеріальних активів. Наведено класифікацію об'єктів нематеріальних активів. Визначено основні проблемні моменти, що є пов'язаними з оцінюванням нематеріальних активів. Запропоновано шляхи їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, організація, бюджет, активи, облік, бухгалтерський облік, оцінювання, нематеріальні активи, ідентифікація, класифікація, ефективність використання, право власності, первісна вартість, амортизація.*

Аннотация. *Раскрыта сущность понятия «нематериальные активы». Рассмотрены особенности нормативно-правовой базы с точки зрения учета нематериальных активов. Приведена класификация объектов нематериальных активов. Определены основные проблемные моменты, связанные с оценкой нематериальных активов. Предложены пути их эффективного решения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, бюджет, активы, учет, бухгалтерский учет, оценка, нематериальные активы, идентификация, классификация, эффективность использования, право собственности, первоначальная стоимость, амортизация.*

Annotation. *The essence of the notion «non-essential assets» is disclosed. The features of the normative-legal base are considered in terms of accounting for non-monetary assets. The classification of objects of non-monetary assets is given. The main problem points associated with the valuation of non-tangible assets were identified. The ways of their effective solution are suggested.*

Keywords: *enterprise, organization, budget, asset, accounting, valuation, intangible assets, identification, classification, efficiency, ownership, acquisition value, depreciation, initial cost.*

За сучасних умов глобалізації й інтернаціоналізації економіки виникає необхідність перегляду принципів формування активів підприємства.

Нематеріальні активи є важливим об'єктом бухгалтерського обліку за своїми характеристиками, складом, рівнем впливу на результати господарської діяльності та фінансовий стан підприємства. З огляду на тенденції розвитку світових ринків нематеріальні активи є головним каталізатором створення вартості підприємства, а їх частка в структурі капіталу постійно зростає. Недосконалість законодавчої бази та класифікації об'єктів

© Коваленко Ю. Є., 2016

нематеріальних активів, розширення сфери використання нематеріальних активів, недовершеність методики оцінювання зумовлюють потребу в їх удосконаленні.

Особливості та проблеми обліку нематеріальних активів на підприємствах є предметом наукових досліджень багатьох вчених, серед них Бойчук І. М., Бутинець Ф. Ф., Завгородній В. П., Пилипенко А. А., Покропивний С. Ф. та ін. Необхідність розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення теорії й методики бухгалтерського обліку нематеріальних активів визначає актуальність цієї теми.

Метою написання статті є визначення сутності поняття нематеріальних активів, аналіз проблем обліку нематеріальних активів та їх відображення в балансі підприємства, а також дослідження впливу нематеріальних активів на фінансові результати діяльності підприємства.

Методологічні засади формування інформації в бухгалтерському обліку про нематеріальні активи та розкриття даних про них у фінансовій звітності є визначуваними Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», розробленим на базі Міжнародного стандарту фінансової звітності 38. Відповідно до п. 4 П(С)БО 8 нематеріальним активом є немонетарний актив, що не має матеріальної форми та може бути ідентифікований [1]. До складу нематеріальних активів може бути віднесено актив, який утримується підприємством терміном понад один рік (або понад один операційний цикл) для отримання в майбутньому економічних вигод у виробництві, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам. Характерними ознаками цього виду активів є також можливість їх ідентифікації, використання в різних видах діяльності підприємства, відсутність, як правило, ліквідаційної вартості на момент ліквідації або реалізації, а також можливість достовірного визначення витрат, що є пов'язаними з розробкою нематеріального активу. Авторське право й суміжні з ним права, права на комерційні позначення, на об'єкти промислової власності також належать до нематеріальних активів.

Дослідження переконують, що в літературних джерелах з економіки й управління найчастіше використовують терміни «результати інтелектуальної діяльності», «інтелектуальна власність», «інтелектуальні активи», «нематеріальні ресурси» [2]. Для цілей бухгалтерського обліку використовують нормативне поняття нематеріальних активів. Відмінність між нематеріальними активами та нематеріальними ресурсами є визначуваною власне значенням цих понять. Активами є сукупність майна, грошових коштів, об'єктів інтелектуальної власності конкретного суб'єкта господарювання, від використання яких протягом певного періоду очікується отримання вигод (як правило, прибутку), а ресурсами є складові виробничого потенціалу підприємства, що є використовуваними для досягнення поставлених цілей [3]. Ресурси підприємства трансформуються в активи, відповідно є відображеними в балансі, лише після дотримання умов визнання: оцінювання, ідентифікації, спроможності приносити економічні вигоди.

Як зазначає Тарасова І., до складу нематеріальних активів не належать права користування надрами [5]. Це є пояснюваним тим, що ресурси за своєю природою є матеріальним об'єктом, а право на їх використання є лише наданим дозволом відповідних органів державної влади, який не може бути використаним для отримання економічних вигод в управлінні матеріально-технічним постачанням, виробництвом та іншою діяльністю. Відтак доцільно застосовувати поняття дебіторської заборгованості, що не підлягає продажу. Тобто сума, що є сплаченою покупцем за майновий пай, збільшуватиме дебет рахунка 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» та не відображатиметься за дебетом рахунка 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів».

Актуальною проблемою сучасного обліку є спроможність достовірно відображати інформацію про нематеріальні активи у фінансовій та інших видах звітності. Запорукою цього є процес визначення реальної науково обґрунтованої цінності об'єкта нематеріальних активів – оцінювання. Особливістю останнього є цільовий характер і відсутність єдиного універсального методу. Достовірне й науково обґрунтоване оцінювання має особливе значення при залученні об'єктів інтелектуальної власності до статутного капіталу, за злиття підприємств або поділу організації для визначення майнових частин у статутному капіталі, у процесі складання фінансової звітності, оцінюванні застави під отримуваний кредит, визначенні збитків за виявлення порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності тощо [4].

Вивчення досвіду зарубіжних країн свідчить про використання трьох підходів – затратного, порівняльного та доходного. Кожний із цих підходів має свою методологію, тому за одночасного їх використанні отримують різні значення вартості оцінюваного об'єкта. Для узгодження результатів оцінювання слід застосовувати порівняльний аналіз оцінювання вартості нематеріальних активів на основі різних підходів.

Практична проблема часто виникає під час проведення інвентаризації нематеріальних активів та виявлення невідображених на балансі підприємства. Відповідь на питання щодо правильного оцінювання таких об'єктів частково дає П(С)БО 8 та Національний стандарт 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності». В основу для визначення достовірної оцінки нематеріального активу може бути покладено витратний підхід, що є грунтованим на визначенні вартості витрат, необхідних для відтворення або заміщення об'єкта оцінювання. У разі наявності інформації про витрати на придбання підприємством або створення власними силами подібних за

функціональними можливостями, споживчими характеристиками й економічними показниками об'єктів можливим є використання методу заміщення.

Законодавством передбачено кілька видів вартості об'єктів нематеріальних активів: первісна, справедлива та переоцінена. Первісна вартість відображає історичну (фактичну) собівартість активів і складається з ціни (вартості) придбання (крім отриманих торговельних знижок), мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, та інших витрат, що є безпосередньо пов'язаними з його придбанням та доведенням до стану, у якому він придатний для використання за призначенням. Відповідно до п. 18 П(С)БО 8 витрати, які понесені для підтримки об'єкта в придатному для подальшого використання стані й одержання очікуваного розміру майбутніх економічних вигод від його використання, залучають до складу витрат звітного періоду, тобто це витрати, що підтримують нематеріальний актив. І донині питання оцінювання за справедливою вартістю викликає багато дискусій. У П(С) БО 8 «Нематеріальні активи» вказано лише умови, за яких має використовуватися оцінювання за справедливою вартістю, однак, щодо методики визначення роз'яснень немає, що спричиняє ускладнення в практикуючих бухгалтерів.

Вартість нематеріальних активів може змінюватися, тому необхідно здійснювати їх переоцінювання. Воно не є обов'язковим, а тому є здійснюваним тільки тими підприємствами, які зацікавлені у відображенні реального стану належних їм нематеріальних активів. У випадку здійснення переоцінювання виникають певні труднощі. По-перше, переоцінювання є здійснюваним за справедливою вартістю на дату балансу тільки тих нематеріальних активів, щодо яких існує активний ринок. По-друге, у разі переоцінювання окремого об'єкта нематеріального активу необхідно переоцінювати всі інші активи групи, до якої належить цей нематеріальний актив. Якщо підприємство бажає здійснити переоцінювання права на винахід, то переоцінюються всі права на об'єкти цієї групи, щодо яких існує активний ринок. Такий підхід передбачає, що всі об'єкти однієї групи відображаються або за первісною, або за справедливою (ринковою) вартістю.

Таким чином, облік нематеріальних активів є пов'язаним із питаннями класифікації нематеріальних активів, а також способами їх надходження. Вплив на теорію та практику бухгалтерського обліку загалом і нематеріальних активів зокрема має його наближення до міжнародних стандартів. Беззаперечною є необхідність урахування зарубіжного досвіду, однак, із орієнтацією на вітчизняні реалії, а також із максимальним наближенням теоретичних надбань до чинної практики.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 18.10.1999 № 242 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99. **2.** Старкова Н., Костецкий А. Интеллектуальные активы фирмы: идентификация и управление. *Менеджмент и менеджер.* 2004. № 2. С. 13–20. **3.** Гончар О. І., Павельчук І. В. Нематеріальні активи у формуванні потенціалу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2009. № 3. С. 77–82. **4.** Сизоненко О. В. Класифікація нематеріальних активів для потреб бухгалтерського обліку. *Облік і фінанси АПК.* 2008. № 8. С. 143–146. **5.** Тарасова І. Пропозиції щодо вдосконалення класифікації нематеріальних активів у Плані рахунків та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи». *Бухгалтерський облік і аудит.* 2004. № 4. С. 38–41.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ МАРКЕТИНГОВИХ ВИТРАТ

УДК 657.471:339.138

Коваленко М. В.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості відображення в обліку витрат, що є пов'язаними з маркетинговою діяльністю підприємства. Обґрунтовано, що підходи до обліку маркетингових витрат, що нормативно є трактованими як витрати на збут, ускладнюють ефективне планування й управління ними на практиці. Запропоновано напрями вдосконалення бухгалтерского обліку витрат на маркетинг.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, витрати, збут, управління витратами, бухгалтерский облік, управлінський облік, маркетингова діяльність, маркетингові витрати, витрати на збут.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности отражения в учете расходов, связанных с маркетинговой деятельностью предприятия. Обосновано, что подходы к учету маркетинговых расходов, нормативно трактующихся как расходы на сбыт, затрудняют эффективное планирование и управление ими на практике. Предложены направления совершенствования бухгалтерского учета затрат на маркетинг.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, расходы, сбыт, управление затратами, бухгалтерский учет, управленческий учет, маркетинговая деятельность, маркетинговые расходы, расходы на сбыт.*

Annotation. *The features of recording expenses that are related to the marketing activities of the company. Proved that the approach to the calculation of marketing costs, regulatory costs are treated as sales, hamper effective planning and management practice. Directions improve the accounting books marketing costs.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, costs, sales, cost management, accounting books, managerial accounting, marketing activity, marketing costs, costs of sales.*

У контексті належної роботи структурних підрозділів з маркетингу, а також загального зростання ефективності менеджменту підприємств шляхом більш доцільного використання їх обмежених ресурсів у досягненні пріоритетних цілей розвитку бізнесу, першочергове значення має відігравати питання планування маркетингових витрат. Проте на практиці існує протиріччя між власне маркетинговими підходами до планування витрат і тими, які використовують зазвичай на рівні фінансової служби чи бухгалтерії. Нині існує велика кількість наукових робіт, присвячених переважно управлінню виробничими витратами, і лише в деяких з них розглянуто питання управління маркетинговими витратами.

У працях Войчака А., Дойля П., Зозульова О., Котлера Ф., Павленка А., Пилипчука В., Старостіної А. та ін. розглянуто питання обліку підприємницьких витрат. Проте увагу вчених у публікаціях акцентовано передусім на питанні вдосконалення обліку витрат на збут, а питання обліку маркетингових витрат підприємства залишається поза увагою науковців.

Зростання попиту на різні види послуг, особливо маркетингові, є зумовленим стрімким розвитком ринкових відносин. У табл. 1 наведено види економічної діяльності, що належать до сфери маркетингової діяльності підприємства відповідно до «Національного класифікатора України», чинного з 1 січня 2012 р. [1].

Таблиця 1

Види економічної діяльності, що належать до сфери маркетингової діяльності підприємства

Клас	Опис
1	2
72.20	Дослідження й експериментальні розробки в сфері суспільних і гуманітарних наук: – дослідження й експериментальні розробки в сфері суспільних наук; – дослідження й експериментальні розробки в сфері гуманітарних наук; – багатогалузеві дослідження й розробки переважно в сфері суспільних і гуманітарних наук
73.11	Рекламні агентства Забезпечення повного набору рекламних послуг (за допомогою власних можливостей або на договірній основі), у тому числі консультування, послуги з художнього оформлення реклами, виготовлення рекламних матеріалів, їх купівля:

© Коваленко М. В., 2016

Закінчення табл. 1

1	2
	– створення й проведення рекламних кампаній; – створення й розміщення реклами в газетах, у періодичних виданнях, на радіо й телебаченні, у мережі Інтернет та інших засобах масової інформації; – створення й розміщення засобів реклами на відкритому повітрі, наприклад, білбордів, панелей, рекламних рамок, віконного оформлення, виставкових залів, розміщення реклами на транспортних засобах тощо; – аерореклама; – розповсюдження чи доставка рекламних матеріалів або зразків; – створення стендів та інших демонстраційних поверхонь і сайтів; – проведення маркетингових кампаній та надання інших рекламних послуг задля залучення й утримання клієнтів; – просування товарів; – реклама в місці продажу; – реклама товарів шляхом розсилання поштою рекламних матеріалів на адреси передбачуваних покупців, визначуваних на основі списків, складених чи придбаних рекламодавцем; – маркетингові консультації
73.20	Дослідження кон'юнктури ринку й визначення громадської думки: – вивчення потенціалу ринку, інформованості, прийнятності продуктів, популярності визначеного товару та послуг і купівельних звичок споживачів задля сприяння збуту та розробка нових видів товарів і послуг, у тому числі статистичний аналіз результатів; – вивчення суспільної думки щодо політичних, економічних і соціальних подій, статистичний аналіз результатів

З точки зору оподаткування під маркетингом розуміють послуги, що забезпечують функціонування діяльності платника податків у сфері вивчення ринку, стимулювання збуту продукції (робіт, послуг), політики цін, організації й управління рухом продукції (робіт, послуг) до споживача та післяпродажного обслуговування в межах господарської діяльності платника податків.

До маркетингових належать послуги:

- із розміщення продукції платника податків у місцях продажу;
- вивчення, дослідження й аналізу споживчого попиту;
- внесення даних про продукцію платника податків до інформаційних баз продажів;
- збирання й поширення інформації про продукцію (роботи, послуги) [2].

Таке широке трактування окремих маркетингових функцій призводить до суттєвих складнощів із визначенням структури маркетингових витрат, що є важливим для процесів управління ними. Нині маркетинг є діяльністю, яка починає й завершує весь процес господарювання. Саме тому слід враховувати як відмінності в економічній сутності понять «маркетинг» і «збут», так і взаємозв'язок маркетингу й ринку збуту. Будучи кінцевою метою маркетингу, процесу збуту зазвичай передують дослідження ринку та ринкових ситуацій, визначення асортименту продукції, прогнозування й стимулювання продажу готової продукції, ціноутворення тощо. Відтак маркетинг є ширшим поняттям і охоплює сукупність дій, спрямованих на управління виробничо-збутовою діяльністю підприємства шляхом вивчення кон'юнктурних змін на ринку та максимального задоволення споживчого попиту. Зважаючи на відмінності між маркетингом і збутом, можна інакше підійти до визначення економічної сутності, чіткого розмежування витрат маркетингової й збутової діяльності підприємства.

Згідно з Інструкцією № 291, бухгалтерський облік витрат на маркетинг, що мають поточний характер, здійснюється на балансовому рахунку 93 «Витрати на збут». Відповідно до п. 19 П(С)БО 16 витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг) є складовою частиною витрат на збут, оскільки пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг). У замовника послуг витрати на маркетинг і мерчандайзинг є витратами на збут (п. 19 П(С)БО 16) [3].

Такі витрати визнаються в періоді їх здійснення (п. 7 П(С)БО 16) й обліковуються за дебетом однойменного рахунка 93 в кореспонденції з такими рахунками та субрахунками:

- 20, 22, 131, 65, 66 – якщо послуги надаються працівниками підприємства-замовника;
- 631, 685 – якщо послуги придбано в виконавця-резидента;
- 632 – якщо виконавцем послуг є нерезидент.

Зазначимо, що для обліку заохочувальні виплати дистриб'ютору або іншому покупцю також відносять до оплати маркетингових послуг (Лист № 5590) [4].

У виконавця витрати, що є пов'язаними з наданням маркетингових послуг і послуг мерчандайзингу, формують собівартість такої послуги. Отриманий дохід від надання послуги відображають за кредитом субрахунку 703

«Дохід від реалізації робіт, послуг». Виплати, отримані дистриб'ютором за виконання економічних показників, є його доходом та обліковуються на субрахунку 703.

Проте, керуючись сучасним бухгалтерським обліком, неможливо отримати вичерпну інформацію про витрати на маркетинг. Відповідно до вимог чинного законодавства, маркетингові витрати слід відображати як складову витрат на збут (рахунок 93), хоча їх ознаки можна простежити також і в адміністративних витратах (рахунок 92), витратах майбутніх періодів (рахунок 39), так само і в інших витратах операційної діяльності (рахунок 94). Відтак у нормативних документах маркетингові функції розподілені між різними видами операційної діяльності підприємства.

Для отримання коректної інформації про витрати служби маркетингу запропоновано запровадження до системи бухгалтерського обліку субрахунка «Маркетингові витрати» рахунка 93 «Витрати на збут». При цьому статті витрат можуть бути згруповати відповідно до вимог служби маркетингу.

Таким чином, нині існує необхідність подальшого вдосконалення економічного механізму управління маркетинговими витратами для підвищення конкурентоспроможності продукції, а також розробки управлінських рішень, що є пов'язаними із раціональним витрачанням коштів на маркетингову діяльність конкретного суб'єкта господарювання [5]. Через запровадження нового субрахунку виникає показник, що забезпечує отримання інформації про маркетингові витрати для подальшого оцінювання ефективності стратегії підприємства. Характерною рисою цього субрахунку є те, що його можна запровадити, не змінюючи інші рахунки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Сервіс для визначення кодів видів економічної діяльності за КВЕД-2005 та КВЕД-2010. URL: http://kved.ukrstat.gov.ua. **2.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **3.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **4.** Лист Державної фіскальної служби України: Закон України від 15.03.16 № 5590/6/99-99 19-03-02-15 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovi-konsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib/67415.html. **5.** Твердохліб І. С. Застосування методів управління витратами маркетингової діяльності на підприємстві. *Вісник Дніпропетровського університету.* 2011. № 5 (3). С. 210–216.

СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.37:334.78

Ковальова М. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Наведено перелік і схарактеризовано форми статистичної звітності торговельного підприємства. Визначено інформаційні потреби користувачів, яким дані статистичної звітності є необхідними для прийняття зважених рішень. Обґрунтовано необхідність складання статистичної звітності торговельного підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, торгівля, фінанси, облік, звітність, статистична інформація, достовірність інформації, фінансова звітність, торговельне підприємство, користувачі інформації, інформаційні потреби, товарообіг, термін надання, Державна служба статистики України.*

© Ковальова М. О., 2016

Аннотация. *Приведен перечень и охарактеризованы формы статистической отчетности предприятия. Определены информационные потребности пользователей, нуждающихся в данных статистической отчетности для принятия взвешенных решений. Обоснована необходимость составления статистической отчетности предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, торговля, финансы, учет, отчетность, статистическая информация, достоверность информации, финансовая отчетность, торговое предприятие, пользователи информации, информационные потребности, товарооборот, срок подачи, Государственная служба статистики Украины.*

Annotation. *Determined and statistical reporting forms of commercial enterprise. Determined the information needs of users who require data for statistical reporting make an informed decision. The necessity of statistical reporting commercial enterprise.*

Keywords: *enterprise, organization, trade, finance, accounting, reporting, statistical information, accuracy of information, financial statements, business enterprise users, information needs, turnover, deadline, State Statistics Service of Ukraine.*

На офіційному сайті Державної служби статистики України подано детальну інформацію про внутрішню торгівлю, загальний товарообіг роздрібних та оптових підприємств, структуру товарообігу, показники роздрібної торгівлі й інші показники діяльності торговельних підприємств. Зібрати таку інформацію неможливо без чітко визначених форм і термінів надання підприємствами торгівлі статистичної звітності. У 2015 р. питома вага торговельних підприємств у сукупній кількості всіх українських підприємств була найбільшою і склала 27,32 %.

Дослідженням особливостей складання звітності підприємств займаються Зелікман В. Д., Сокольська Р. Д., Прохар Н. В., Лень В. С., Гливенко В. В., Осадча О. О. та ін.

Метою написання статті є визначення форм статистичної звітності, які надають виключно торговельні підприємства.

Левицька С. О. визначає статистичну звітність як форму статистичного спостереження державою, за якої вповноваженим органам надходить від підприємств необхідна їм інформація у вигляді законно встановлених статистичних звітів за підписами осіб, які є відповідальними за надання та достовірність даних [2].

Завданням складання статистичної звітності є надання інформації державі про соціально-економічні явища на конкретному підприємстві, що надає можливості визначити макроекономічні показники діяльності держави.

Перелік усіх форм статистичної звітності, у тому числі торговельних підприємств, є щорічно уточнюваним органами Державної статистики України. Перелік форм для подання в 2016 р. затверджено Наказом Державної служби статистики «Про затвердження Загального табеля (переліку) форм державних статистичних спостережень на 2016 р.» [3]. Загальний табель (перелік) форм державних статистичних спостережень є розроблюваним задля забезпечення гласності, відкритості й доступності інформації стосовно державних статистичних спостережень, що проводяться Державною службою статистики. Слід зазначити, до цього переліку не залучають форми фінансової звітності, складання яких є регламентованим Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4].

Перелік затверджених Державною службою статистики України форм статистичної звітності торговельних підприємств для подання в 2016 р. наведено в табл. 1 [3].

Таблиця 1

Форми статистичної звітності торговельних підприємств на 2016 р.

Індекс форми	Назва форми повна	Періодичність	Хто подає	Граничний термін подання	Номер Наказу, яким затверджено форму
1	2	3	4	5	6
1-торг	Звіт про товарообіг торгової мережі	Місяць	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють діяльність із роздрібної торгівлі, за переліком, що є визначеним органами державної статистики	Не пізніше 2 числа місяця, наступного за звітним періодом	11.12.2015 № 355
3-торг	Звіт про продаж і запаси товарів у торговій мережі та мережі ресторанного господарства	Квартал, рік	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють діяльність із роздрібної торгівлі	Квартальний – не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним періодом; річний – не пізніше 28 лютого	11.12.2015 № 355
7-торг	Звіт про наявність торгової мережі	Рік	Юридичні особи, які здійснюють діяльність із роздрібної торгівлі	Не пізніше 28 лютого	19.11.2014 № 349

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6
12-торг	Про наявність і використання торгової мережі на ринках і реалізацію сільгосппродукції на них	Рік	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які мають ринки	Не пізніше 20 січня	25.11.2014 № 365
1-опт	Звіт про обсяг оптового товарообороту	Місяць	Юридичні особи, основним видом економічної діяльності яких є оптова торгівля	Не пізніше 4 числа місяця, наступного за звітним періодом	16.11.2015 № 331
1-опт	Звіт про продаж і запаси товарів (продукції) в оптовій торгівлі	Квартал, рік	Юридичні особи, основним видом економічної діяльності яких є оптова торгівля	Квартальний – не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним періодом; річний – не пізніше 28 лютого	16.11.2015 № 331
1-торг (нафтопродукти)	Звіт про продаж світлих нафтопродуктів і газу	Місяць	Юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють діяльність із роздрібної торгівлі світлими нафтопродуктами та газом через АЗС	Не пізніше 4 числа місяця, наступного за звітним	11.12.2015 № 351

Слід зазначити, що форми 12-торг «Про наявність і використання торгової мережі на ринках та реалізацію сільгосппродукції на них» та 1-торг (нафтопродукти) також подають фізичні особи – підприємці.

Формування підсумкових статистичних даних Державною службою статистики України є здійснюваним із використанням зазначених форм звітності, які, у свою чергу, формуються на підставі даних бухгалтерського й оперативного обліку. Особливу увагу звертають на форми звітності, що мають вартісні показники й є складеними на підставі даних бухгалтерського обліку [5].

Форми статистичної звітності торговельних підприємств (табл. 1) висвітлюють інформацію про різні аспекти діяльності підприємств торгівлі.

1. У формах 1-торг (місячна) «Звіт про товарооборот торгової мережі», 1-опт (місячна) «Звіт про обсяг оптового товарообороту» відображають сукупний роздрібний та оптовий товарообіг підприємства відповідно.

2. У формах 3-торг (квартальна та річна) «Звіт про продаж і запаси товарів у торговій мережі та мережі ресторанного господарства», 1-торг (квартальна та річна) «Звіт про продаж і запаси товарів (продукції) в оптовій торгівлі» наводять суму товарообігу з точки зору окремих його категорій і суму запасів підприємства на кінець періоду з точки зору окремих груп і найменувань товарів;

3. У формі 7-торг «Звіт про наявність торгової мережі» відображають інформацію про типи об'єктів роздрібної торгівлі підприємства (магазини, кіоски, автозаправні станції, об'єкти торгівлі поза магазинами) та наявність торговельної мережі за територіальною ознакою в межах регіону місцезнаходження.

4. У формі 12-торг (річна) «Про наявність і використання торгової мережі на ринках та реалізацію сільгосппродукції на них» відображають інформацію про реалізацію сільськогосподарської продукції на ринку за рік у розрізі чотирьох груп і наявність і використання торговельної мережі (торговельні місця, лотки, торговельна площа магазинів тощо).

5. Для форми 1-торг нафтопродукти (місячна) «Звіт про продаж світлих нафтопродуктів і газу» існують різні бланки звітності для фізичних та юридичних осіб. Форма для юридичних містить інформацію про продаж світлих нафтопродуктів і газу (бензин, дизельне паливо, пропан і бутан) через АЗС у межах і за межами регіону місцезнаходження.

Відтак у формах висвітлено інформацію про загальну суму та структуру товарообігу торговельних підприємств, у тому числі сільськогосподарських, і тих, що реалізують нафтопродукти, загальну суму та структуру залишків на кінець року, наявність різних торговельних місць, типів об'єктів роздрібної торгівлі.

Таким чином, науковими результатами проведеного дослідження є обгрунтування необхідності складання статистичної звітності торговельними підприємствами, а також структуризація інформації, яку подають у звітності цих підприємств. Перспективами подальших досліджень є вдосконалення структури окремих форм статистичної звітності. Вважаємо за доцільне об'єднання форм 1-торг (місяча) «Звіт про товарооборот торгової мережі» і 1-опт (місячна) «Звіт про обсяг оптового товарообороту» в єдиний бланк, оскільки в них подають подібну за змістом і структурою інформацію.

Науковий керівник – старший вкладач Горяєва М. С.

Література: 1. Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **2.** Левицька С. О., Лебедзевич Я. В., Осадча О. О. Звітність підприємства: підручник. Острог: Острозька академія, 2012. 230 с. **3.** Про затвердження Загального табеля (переліку) форм державних статистичних спостережень на 2016 р.: Закон України від 05.02.2016 №18 05.02.2016 №18 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/table/table_2016/zmist_2016.htm. **4.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **5.** Бондар М. І., Верига Ю. А., Орищенко М. М. Звітність підприємств. Київ: Центр навч. літ., 2015. 570 с.

ВИЗНАННЯ Й ОЦІНЮВАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗГІДНО ІЗ П(С)БО 10 ТА П(С)БО 13

УДК 657.212:336.27-047.44

Кодацька І. М.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проведено порівняльний аналіз особливостей визнання й оцінювання дебіторської заборгованості згідно із вимогами П(С) БО 10 та П(С)БО 13. Визначено основні відмінності визнання й оцінювання окремих видів дебіторської заборгованості. Розглянуто вимоги стосовно критеріїв сумнівності й розрахунку величини сумнівних боргів, а також методики їх списання.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, звітність, фінансова звітність, фінансовий актив, заборгованість, дебіторська заборгованість, сумнівний борг.*

Аннотация. *Проведен сравнительный анализ особенностей признания и оценки дебиторской задолженности согласно требованиям П (С) БУ 10 и П (С) БУ 13. Определены основные различия признания и оценки отдельных видов дебиторской задолженности. Рассмотрены требования к критериям сомнительности и расчета величины сомнительных долгов, а также методики их списания.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, отчетность, финансовая отчетность, финансовый актив, задолженность, дебиторская задолженность, сомнительный долг.*

Annotation. *A comparative analysis of the characteristics of the recognition and assessment of receivables in accordance with the requirements of paragraph (S) 10 and P (S) 13. The main differences between certain types of receivables. Considered criteria requirements for calculation of uncertainty and doubtful debts and cancellation techniques.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, reporting, financial reporting, financial asset, debt, receivables, doubtful debt.*

У процесі господарської діяльності в підприємства постійно виникає потреба в проведенні розрахунків зі своїми контрагентами. Відвантажуючи готову продукцію, підприємство, як правило, не отримує оплату одразу, тобто відбувається кредитування покупця. Тому протягом періоду від моменту відвантаження продукції до моменту надходження платежу кошти підприємства перебувають у вигляді дебіторської заборгованості. Виважене дослідження сутності дебіторської заборгованості є досить ефективним інструментом поліпшення стану розрахунків, забезпечення потреби підприємств у поточних оборотних коштах, а відтак є актуальним.

Метою написання статті є систематизація напрацьованих досліджень визнання й оцінювання дебіторської заборгованості згідно із П(С)БО 10 та П(С)БО 13.

© Кодацька І. М., 2016

Дослідженням дебіторської заборгованості займаються Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Костюшенко В. М., Лищенко О. Г. та ін. Кожний із них розглядає дебіторську заборгованість з різних точок зору. Так, Бутинець Ф. Ф. дає визначення поняття дебіторської заборгованості, її визнання, оцінювання, методів визначення резерву сумнівних боргів і коефіцієнта сумнівності [1]. Голов С. Ф. та Лищенко О. Г. розглядають дебіторську заборгованість як фінансовий актив, що є контрактним правом однієї сторони отримати гроші [2; 3]. Бєлозерцев В. визначає дебіторську заборгованість як грошове вираження результату вимушеної або заздалегідь запланованої господарсько-економічної операції кредитного характеру з контрагентами [4]. Відтак за сучасних умов господарювання дослідження дебіторської заборгованості й удосконалення методів її ведення відіграє важливу роль у діяльності суб'єктів підприємництва. Вважаємо за доречне провести порівняльну характеристику визнання й оцінювання дебіторської заборгованості згідно із стандартами П(С)БО 10 та П(С)БО 13.

Відповідно до П(С)БО 10, дебіторською заборгованістю є сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Відповідно до П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», дебіторською заборгованістю, не призначеною для перепродажу, є дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржнику й не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу. Згідно із цим стандартом дебіторська заборгованість є фінансовим активом, одним із видів фінансових інструментів. Порівняльну характеристику визнання й оцінювання дебіторської заборгованості відповідно до кожного зі стандартів наведено в табл. 1 [5; 6].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика визнання й оцінювання дебіторської заборгованості згідно із П(С)БО 10 та П(С)БО 13

П(С)БО 10	П(С)БО 13
Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством економічних вигід у майбутньому й може бути достовірно визначена їх сума	Фінансовий актив відображається в балансі, якщо підприємство є стороною – укладачем угоди щодо фінансового інструменту
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги є оцінюваною за первісною вартістю	Таку дебіторську заборгованість оцінюють за фактичною собівартістю
На дату балансу дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги є оцінюваною за чистою реалізаційною вартістю	На кожну дату балансу вартість такого активу переглядають з точки зору можливого зменшення корисності на основі аналізу очікуваних грошових потоків

Поточна дебіторська заборгованість відповідно до П(С)БО 10 за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю. Поточну дебіторську заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), залучають до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю [5]. Відповідно до вимог П(С)БО 13 дебіторську заборгованість первісно оцінюють та відображають за її фактичною собівартістю, що складається з справедливої вартості та витрат, що є безпосередньо пов'язаними з придбанням або вибуттям. Балансову вартість такого активу переглядають щодо можливого зменшення корисності на кожну дату балансу на основі аналізу очікуваних грошових потоків [6].

Аналіз основних вимог щодо визнання видів дебіторської заборгованості та їх характеристик відповідно до часу погашення згідно із П(С)БО 13 та П(С)БО 10 надає можливості зробити висновок, що в П(С)БО 10 дебіторська заборгованість визнається як поточна, довгострокова та безнадійна, а в П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» таких критеріїв немає (рис. 1) [5; 6].

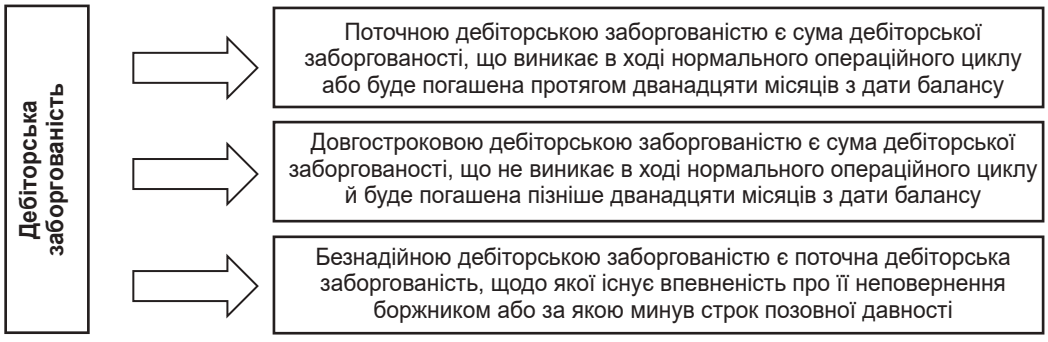

Рис. 1. **Визначення видів дебіторської заборгованості відповідно до П(С) БО 10**

Аналіз положень П(С)БО 10 та П(С)БО 13 надає можливості зробити висновок, що критерії сумнівності й розрахунку величини сумнівних боргів наведено лише в П(С)БО 10, за яким сумнівним боргом є поточна дебі-

торська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником. Величину сумнівних боргів визначають із застосуванням методів визначення абсолютної суми сумнівної заборгованості та застосування коефіцієнта сумнівності. Відповідно до методу застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості величину резерву визначають на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів. За методом застосування коефіцієнта сумнівності величину резерву розраховують множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності. Коефіцієнт сумнівності може бути розрахований різними методами (рис. 2) [5].

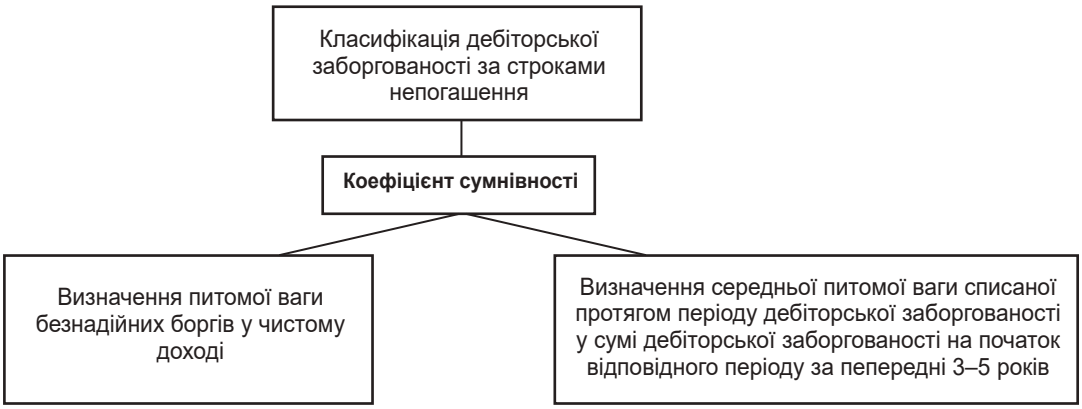

Рис. 2. **Методи розрахунку коефіцієнта сумнівності**

Величину резерву сумнівних боргів визначають як суму добутків поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги й коефіцієнта сумнівності. Якщо в підприємства виникає довгострокова дебіторська заборгованість, що може бути погашеною протягом дванадцяти місяців від дати балансу, її відображають у складі поточної дебіторської заборгованості. Якщо ж виникає довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються проценти, її відображають у балансі за їх поточною вартістю. Визначення поточної вартості залежить від виду заборгованості й умов її погашення [5].

Дебіторську заборгованість підприємства мають списати з балансу, якщо така заборгованість є визнаною безнадійною. Методику списання з балансу такої заборгованості визначено як у П(С)БО 10, так і у П(С)БО 13 [5; 6].

За вилучення безнадійної дебіторської заборгованості, що виникла у підприємства за відповідний період згідно із сумнівними боргами, з активів, одночасно відбувається зменшення величини резерву сумнівних боргів. За недостатньої величини нарахованого резерву сумнівних боргів безнадійну дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги списують з активів на інші операційні витрати [5; 6].

Суму відшкодування раніше списаної безнадійної дебіторської заборгованості залучають до складу інших операційних доходів. Якщо ж поточна дебіторська заборгованість є визнаною безнадійною і при цьому для неї не передбачено створення резерву сумнівних боргів, її списують з балансу в складі інших операційних витрат. Списання дебіторської заборгованості згідно із вимогами П(С)БО 13 відбувається в той момент, коли підприємство втрачає контроль за нею або її частиною. Ознакою втрати контролю є повне виконання контракту, закінчення строків прав вимоги або відмова від прав за цим контрактом [5; 6].

Таким чином, у результаті дослідження П(С)БО 10 та П(С)БО 13 визначено, що існують певні відмінності в класифікації дебіторської заборгованості, її оцінюванні та списанні.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Фартушняк О. В.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **2.** Голов С. Ф., Костюшенко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: практ. посіб. Київ: Лібра, 2001. 670 с. **3.** Лищенко О. Г., Бескота Г. М. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Держава і регіони.* 2009. № 1. С. 114–117. **4.** Бєлозерцев В. Щодо товарного кредиту та дебіторської заборгованості на підприємстві. *Економіст.* 2009. № 11. С. 23–28. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99. **6.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Закон України від 0.11.2001 № 559 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

УДК 005.412:33.012.61-022.51(477)

Кодацька І. М.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано стан суб'єктів малого та середнього підприємництва на сучасному ринку України, а також динаміку зміни кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва в Україні в 2013–2015 рр. Визначено основні проблеми розвитку й функціонування, запропоновано шляхи їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, підприємництво, мале підприємництво, середнє підприємництво, податки, оподаткування, спрощена система оподаткування, законність, корупція, корумпованість.*

Аннотация. *Проанализированы состояние субъектов малого и среднего предпринимательства на современном рынке Украины, а также динамика изменения количества субъектов малого и среднего предпринимательства в Украине в 2013–2015 гг. Определены основные проблемы развития и функционирования, предложены пути их эффективного решения.*

Ключевые слова: *предприятие, предпринимательство, малое предпринимательство, среднее предпринимательство, налоги, налогообложение, упрощенная система налогообложения, законность, коррупция, коррумпированность.*

Annotation. *The condition of small and medium enterprises on the market of Ukraine and dynamic changes in the number of small and medium business in Ukraine in 2013-2015 years. The main problems of development and operation of the proposed ways to address them effectively.*

Keywords: *enterprise, entrepreneurship, small business, medium business, tax, taxation, simplified tax system, rule of law, corruption.*

Останнім часом в Україні активно розвивається малий та середній бізнес, зростає питома вага цього сектора в сфері народного господарства. Саме він є основним резервом створення робочих місць і подолання безробіття. Так, за даними Державної служби зайнятості України, нині в Харківській області сектор малого бізнесу забезпечує роботою кожну четверту людину з загального числа зайнятих, а в місті Харкові – майже кожну третю [1].

Дослідженням питань розвитку малого та середнього підприємництва займалося багато вітчизняних і зарубіжних вчених, у тому числі Маршал А., Берне П., Барановський О., Реверчук С., Безчасний Л., Варналій З., Геєць В., Голіков В., Єрохін С., Мочерний С., Савчук В., Степаненко В., Чухно А. та ін. Але і нині актуальними є питання, пов'язані із розвитком цього сектора.

Метою написання статті є визначення основних проблем, що стоять на заваді розвитку малого та середнього підприємництва.

Об'єктом дослідження є сектор малого та середнього підприємництва в Україні. Предметом дослідження є основні проблеми розвитку малого та середнього підприємництва в Україні.

Сектор малого та середнього бізнесу відіграє важливу роль у розвитку національної економіки, але масштаби його розвитку є набагато меншими, ніж у розвинених країнах, де сектор малого та середнього бізнесу забезпечує від 60 % до 70% зайнятості, а його внесок у додану вартість становить 55 %.

В Україні кількість суб'єктів середнього підприємництва за 2015 р. значно зменшилася порівняно з 2013 р. і 2014 р., що свідчить про появу проблем у цьому секторі. Водночас кількість суб'єктів малого підприємництва в 2015 р. зросла порівняно з попередніми роками, що свідчить про готовність підприємців до ведення бізнесу (рис. 1) [1].

Динаміка зміни кількості зайнятих працівників – суб'єктів середнього підприємництва є ідентичною до динаміки зміни кількості самих підприємств. Щодо суб'єктів малого підприємництва, то динаміка зайнятих працівників є оберненою до кількості підприємств, тобто кількість підприємців зросла, а кількість працюючих зменшилася (рис. 2) [1].

Ці дані надають можливості говорити, що відсутність сталої позитивної динаміки розвитку сектора малого та середнього бізнесу в Україні свідчить як про наявність суттєвих проблем, що стримують його розвиток, так і про необхідність формування та реалізації адекватної й ефективної державної політики підтримки їх розвитку.

© Кодацька І. М., 2016

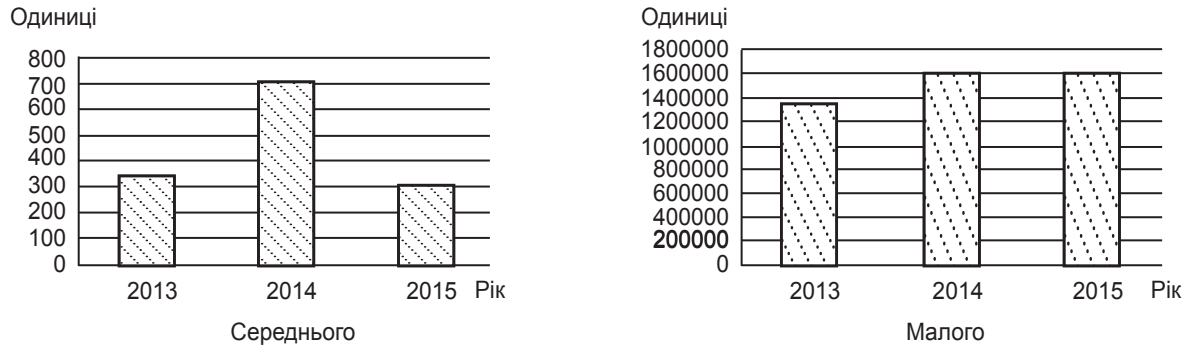

Рис. 1. **Кількість суб'єктів середнього та малого підприємництва**

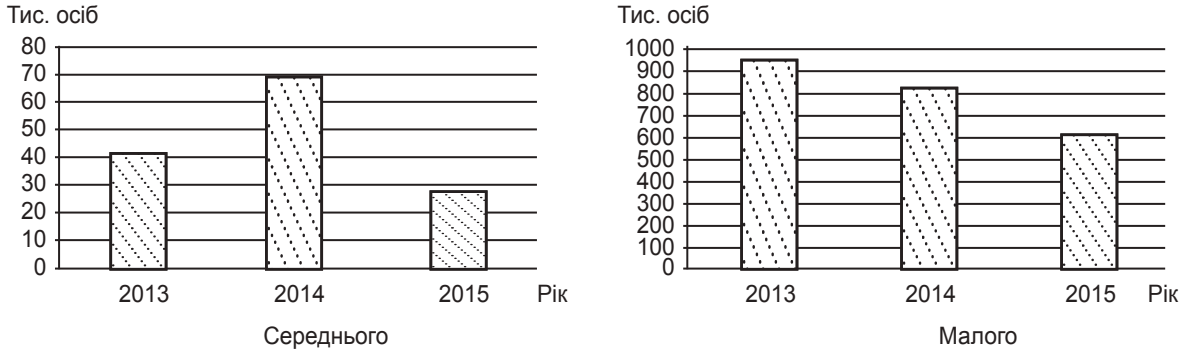

Рис. 2. **Кількість працюючих у суб'єктів середнього та малого підприємництва**

Так, застосування спрощеної системи оподаткування й складання звітності не гарантує суб'єктам малого та середнього бізнесу захист від адміністративного тиску та зловживань із боку фіскальних і контролюючих органів. Поширеними є ситуації неправомірного адміністративного втручання, необґрунтованих перевірок, запитів про надання інформації тощо [2].

Суттєвими завадами для підприємницької діяльності є штучні перепони при складанні та наданні податкової звітності, а також упередженість контролюючих органів і судів при розгляді відповідних скарг і позовів [2].

У процесі діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу часто виникають проблеми економічного характеру (рис. 3) [3].

Рис. 3. **Основні проблеми економічного характеру суб'єктів малого та середнього бізнесу**

Представникам малого та середнього підприємництва важко конкурувати з великими підприємствами, хоча стратегічний інтерес держави полягає у досягненні значного економічного ефекту через сприяння переходу малих підприємств до категорії середніх, а середніх – до категорії великих [4].

Відтак на заваді розвитку малого та середнього підприємництва стоять не тільки економічні фактори, а й соціальні та законодавчі.

1. Нерівноправність відносин суб'єктів малого й середнього підприємництва та органів публічної влади. Для цих відносин характерними є незбалансованість прав і обов'язків, неефективність механізмів гарантування законних прав та інтересів суб'єктів сектора малого та середнього підприємництва, неврівноваженість механізмів

відповідальності підприємців та органів публічної влади. Це проявляється в надмірному обсязі або нечіткому визначенні меж повноважень органів публічної влади щодо суб'єктів господарювання, недостатньому й нечіткому визначенні процедур державного регулювання господарської діяльності. Як наслідок, існують численні форми зловживань повноваженнями з боку органів публічної влади. До того ж встановлено надмірний фіскальний тягар для суб'єктів малого та середнього бізнесу, є застосовуваними санкції й обмеження, що не відповідають характеру й реальній шкоді через заподіяне. Це спонукає суб'єктів господарювання до згортання легальної діяльності та її тінізації [4].

2. Поширеність корупції в органах публічної влади. У відносинах суб'єктів малого та середнього бізнесу з посадовими особами органів публічної влади часто існує корупційна складова. Це проявляється у вимаганні й одержанні хабарів посадовими особами органів публічної влади, нелегальних угодах між посадовими особами публічної влади та підприємцями для вирішення певних питань, що є пов'язаними з веденням господарської діяльності, ігноруванні правопорушень і сприянні уникненню відповідальності за їх вчинення. За даними Індексу глобальної конкуренції за 2016 р., корупція є найбільш суттєвою проблемою для розвитку бізнесу в Україні. Її наслідками є суттєва тінізація бізнесу, поширеність нелегальних схем і засобів впливу, зневіра значної частини підприємців [5].

3. Надмірний контроль господарської діяльності. У сфері господарської діяльності існує значна кількість невиправданих і неефективних вимог та обмежень, що були сформовані на основі функціонування командно-адміністративної системи. Заходи щодо дерегуляції господарської діяльності, які реально є запроваджуваними в Україні, справді позитивно впливають на діяльність сектора малого та середнього бізнесу й звужують простір для корупції. Проте ці заходи є недостатніми для суттєвих перетворень. Вони не змінюють саму систему відносин влади та підприємців. Це проявляється у вимаганні отримання ліцензій і дозвільних документів для надмірної кількості видів діяльності, великій складності й тривалості дозвільно-погоджувальних процедур, системі адміністрування податків і зборів, податкового обліку та звітності, суперечливості й неактуальності чинних стандартів, нормативів і норм [5].

4. Обмеженість і непрозорість доступу до державних і комунальних ресурсів. В Україні донині не вироблено прозорі й зрозумілі механізми доступу суб'єктів господарювання до державних і комунальних ресурсів. Проявами цієї проблеми є надмірна складність, значна тривалість і вартість процедур надання у власність або оренду земель державної та комунальної власності, непрозорість механізмів і підстав надання державної фінансово-кредитної підтримки. Як наслідок, публічні ресурси розподіляються залежно від політичних уподобань та суб'єктивного бачення органів публічної влади. Неефективно використовується державне та комунальне майно та землі, зменшуються реальні надходження до бюджетів різних рівнів [5].

5. Неефективність механізмів захисту прав і законних інтересів суб'єктів малого та середнього підприємництва. Суттєвою перешкодою для розвитку сектора малого та середнього бізнесу є нестача дієвих правових механізмів захисту у відносинах з органами публічної влади. Наслідками цього є спотворене застосування норм права органами публічної влади, зневіра значної частини підприємців у спроможності держави захистити їх права й інтереси, а також значне поширення звичаїв та практик, що не відповідають законодавству України [5].

Таким чином, нині в Україні існують проблеми системного характеру, що перешкоджають розвитку малого та середнього підприємництва в Україні: несформованість у суспільстві належних світоглядних передумов, упереджене ставлення до приватного сектора. Політика підтримки розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва є непослідовною й неефективною. Водночас значна частина проблем є зумовленою надмірним втручанням держави до господарської діяльності, а також низьким рівнем правової культури представників органів публічної влади та самих підприємців. Задля вирішення проблем в Україні має бути розроблено й упроваджено реалістичну довгострокову стратегію підтримки розвитку сектора малого та середнього підприємництва.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **2.** Реверчук С. К., Лазур П. Ю., Карбовник С. М. Малий і середній бізнес у зовнішній торгівлі України: основи, механізми та перспективи/за ред. С. К. Реверчука. Львів: Тріада плюс, 2002. 293 с. **3.** Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. Київ: Знання, 2001. 277 с. **4.** Фліссак Н. Малий бізнес в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Вісник податкової служби України.* 2004. № 44. С. 30–35. **5.** Дорожня карта розвитку малого та середнього підприємництва в Україні: 2015– 2016 рр. URL: http://rozdil.com.ua/wp-content/uploads/2016/07/Dorozhnya-karta-rozvitku-MSP-Trostyanetskoyi-OTG_povna-versiya.pdf.

ПОДАТКОВІ НАСЛІДКИ ВИПЛАТИ ДИВІДЕНДІВ

УДК 336.647

Козлова А. С.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність дивідендів та авансового внеску, особливості їх оподаткування, а також вимоги стосовно періодичності виплати дивідендів. Проаналізовано особливості оподаткування дивідендів, що є отриманими різними засновниками.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, засновник, аванс, податок, оподаткування, авансовий внесок, дивіденди, періодичність виплати дивідендів.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность дивидендов и авансового взноса, особенности их налогообложения, а также требования к периодичности выплаты дивидендов. Проанализированы особенности налогообложения дивидендов, полученных различными учредителями.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, основатель, аванс, налог, налогообложение, авансовый взнос, дивиденды, периодичность выплаты дивидендов.*

Annotation. *The essence of dividends and advance payment of tax features and requirements concerning the frequency of dividend payments. The features of the taxation of dividends received is different founders.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, founder, advance, tax, taxation, down payment, dividends, dividend payment frequency.*

Виплата дивідендів, як і управління структурою капіталу, істотно впливає на стан компанії на ринку капіталу, зокрема на динаміку ціни його акцій. Дивіденди як грошовий дохід акціонерів певною мірою сигналізують, як працює комерційна організація, у акції якої вони вклали гроші.

Теоретичні аспекти податкових наслідків виплати дивідендів досліджують Харченко Н. В., Солошенко Л. В., Уварова О. Г., Лісна І. В., Онищенко Т. Д. та ін.

Метою написання статті є визначення податкових наслідків виплати дивідендів.

Дивідендами є платіж, здійснюваний юридичною особою, емітентом корпоративних прав (інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів), на користь власника таких корпоративних прав у зв'язку із розподілом частини його прибутку, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку. Відтак дивіденди є частиною прибутку, яку розподіляють між акціонерами пропорційно їх частці (часткам) в акціях підприємства. Позитивне або від'ємне значення об'єкта оподаткування, іншими словами, отримало підприємство за результатами року прибуток або збиток, не впливає на порядок нарахування дивідендів. Оподаткування дивідендів є регульованим Податковим кодексом України, а саме ст. 175.5. – для фізичних осіб (резидентів і нерезидентів) і ст. 153.3 – для юридичної особи – резидента. Що стосується таких одержувачів, як юридичні особи – нерезиденти, то їх оподаткування є регульованим ст.160 Податкового кодексу України та міжнародними договорами [1].

Податок на дивіденди не є окремий податком, це той самий податок на прибуток у разі, якщо одержувач дивідендів є юридичною особою, і податок на доходи фізичних осіб, якщо одержувач є фізичною особою (ПДФО), який обчислюється з такого доходу як дивіденди.

Після підбиття фінансових підсумків за звітний рік залишок на субрахунку 441 «Прибуток нерозподілений» матиме кредитове сальдо. Саме на цю суму можуть претендувати засновники, адже нарахування дивідендів дозволено лише тоді, коли в балансі господарського товариства за останній звітний період у розд. I «Власний капітал» пасиву відображено нерозподілений прибуток. Навіть якщо в поточному звітному періоді отримано збитки, дивіденди можна виплачувати з прибутку минулих періодів (років), що залишився нерозподіленим.

Ці правила поширюються лише на господарські товариства, якими визнаються підприємства, що є створеними на засадах угоди юридичними особами та громадянами шляхом об'єднання їх майна та підприємницької діяльності для отримання прибутку. До господарських товариств належать акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства [2]. До переліку господарських товариств не увійшли приватні підприємства, адже вони діють на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання – юридичної особи. Правила розподілу прибутку та виплати дивідендів, що є встановленими для господарських товариств, не поширюються на підприємства з приватною формою власності. На цих підприємствах загальні збори не проводяться, оскільки прибуток, отриманий

© Козлова А. С., 2016

в результаті діяльності приватного підприємства, належить засновнику. Тому прибуток розподіляється на підставі письмового розпорядження засновника приватного підприємства.

Чинне законодавство не містить вимог щодо періодичності виплати дивідендів. Водночас граничний термін виплати дивідендів є законодавчо передбаченим лише для акціонерних товариств. В акціонерних товариствах дивіденди виплачуються не пізніше шести місяців із дня ухвалення зборами акціонерів такого рішення за простими акціями і не пізніше шести місяців після закінчення звітного року – за привілейованими акціями. Рішення про розподіл прибутку має бути ухвалене на загальних зборах акціонерів не пізніше 30 квітня року, що настає за звітним. На них обов'язково має бути розглянуто питання розподілу прибутку акціонерного товариства. Дивіденди виплачуються лише грошовими коштами.

Податкові наслідки залежать від того, хто є засновником підприємства: юридична чи фізична особа, резидент чи нерезидент України. Розглянемо особливості оподаткування дивідендів, що є отриманими різними засновниками.

Якщо засновниками є юридичні особи, при виплаті дивідендів засновникам сплачується авансовий внесок з податку на прибуток. Причому зобов'язання зі сплати авансового внеску виникає в будь-якого підприємства, що здійснює виплату дивідендів на користь засновників – юридичних осіб, незалежно від того, чи є воно платником податку на прибуток. Інакше, сплачувати авансовий внесок мають не лише платники податку на прибуток – емітенти корпоративних прав, а й юридичні особи – платники єдиного податку 3-ї та 4-ї груп [3].

Термін сплати авансового внеску не є пов'язаним із конкретною звітною датою чи терміном подання податкової декларації, а залежить винятково від терміну виплати дивідендів. Тому сплата авансового внеску має здійснюватися до або одночасно з виплатою дивідендів. При цьому якщо на загальних зборах ухвалено рішення щодо виплати дивідендів, то такі виплати проводяться незалежно від того, є оподатковуваний прибуток чи ні. Від'ємне значення оподатковуваного прибутку не є підставою для невиплати дивідендів, адже дивіденди є частиною чистого прибутку, що є визначеним за даними фінансової звітності підприємства. Сума дивідендів, що підлягає виплаті, не зменшується на суму авансового внеску. Якщо дивіденди виплачують у формі, відмінній від грошової, базою для нарахування авансового внеску є вартість такої виплати, що є визначеною в рішенні про виплату дивідендів. Застосування звичайних цін при розрахунку вартості такої виплати є передбаченим лише в контрольованих операціях. Крім того, авансовий внесок не справляється у разі виплати дивідендів фізичним особам; на користь власників корпоративних прав материнської компанії, що сплачуються в межах сум доходів такої компанії, отриманих у вигляді дивідендів від інших осіб; платником, прибуток якого є звільненим від оподаткування податком на прибуток; інститутами спільного інвестування.

Якщо засновники – фізичні особи, то авансовий внесок у разі виплати дивідендів не справляється. Водночас, дохід у вигляді дивідендів залучається до загального оподатковуваного доходу фізичної особи й оподатковується податком на доходи фізичних осіб. При цьому обов'язок щодо утримання ПДФО покладається на податкового агента, який нараховує (виплачує, подає) оподатковуваний дохід на користь платника податку, тобто на підприємство.

Важливим в оподаткуванні дивідендів ПДФО є те, що дивіденди остаточно оподатковуються під час їх нарахування, а не виплати. У разі виплати дивідендів фізичній особі в негрошовій формі базою оподаткування ПДФО є вартість такого доходу, що є визначеною за звичайними цінами з урахуванням натурального коефіцієнта. Із суми дивідендів єдиний соціальний внесок (ЄСВ) не утримується, оскільки базою нарахування ЄСВ є заробітна плата, а дивіденди не належать до фонду оплати праці. Крім того, із суми нарахованих фізичним особам дивідендів утримується й перераховується до державного бюджету військовий збір у розмірі 1,5 %, адже цей збір має такий самий об'єкт оподаткування, як і ПДФО [4].

Якщо засновники – нерезиденти, то вважають, що авансовий внесок, що є сплаченим у зв'язку із нарахуванням і сплатою дивідендів, є невід'ємною частиною податку на прибуток. Його не можна розцінювати як податок, що справляється під час репатріації дивідендів. Резидент, який здійснює на користь нерезидента виплату дивідендів, утримує податок із суми дивідендів за ставкою 15 %. Податок утримується за рахунок суми дивідендів і сплачується до бюджету під час виплати дивідендів, за умови, що інше не передбачено положеннями міжнародних договорів України з країнами резиденції осіб, на користь яких здійснюється виплата дивідендів [5].

Дивіденди, нараховані фізичній особі – нерезиденту, підлягають оподаткуванню ПДФО та військовим збором, адже фізична особа – нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні, є платником ПДФО. Оскільки військовий збір має такий самий об'єкт оподаткування, як і ПДФО, то з дивідендів, що є нарахованими фізичній особі, навіть якщо вона не є резидентом України, також утримується військовий збір.

Таким чином, отримання дивідендів та їх розмір залежать від дивідендної політики акціонерної організації. На дивідендну політику впливають суперечливі фактори: з одного боку, підвищення суми дивіденду зумовлює зростання курсу акцій, з іншого – пов'язане із цим зменшення частки прибутку, що є спрямованою на інвестиції, спричиняє зниження очікуваних темпів науково-технічного розвитку, що, у свою чергу, сприяє зниженню ціни акцій.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Харченко Н. В. Дивідендна політика акціонерних товариств: монографія. Полтава: РВВ Полтавської державної аграрної академії, 2009. 224 с. **2.** Солошенко Л. В., Уварова О. Дивіденди: новації-2010. *Податки та бухгалтерський облік.* 2010. № 49. С. 24–30. **3.** Лісна І. В. Дивіденди нерезиденту: облікові лабіринти. *Все про бухгалтерський облік.* 2010. № 32. С. 6–45. **4.** Онищенко Т. Д., Солошенко Л. В. Дивіденди від нерезидента і для нерезидента: особливості оподаткування. *Податки та бухгалтерський облік.* 2006. № 4. С. 22–33. **5.** Солошенко Л. В. Дивіденди нерезиденту і від нерезидента. *Податки та бухгалтерський облік.* 2010. № 10. С. 25–31.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ: ПРОБЛЕМИ Й ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ

УДК 005.936: 005.336.1

Колесниченко А. О.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто фактори впливу на ефективність використання основних засобів. Обґрунтовано значення доцільного використання основних засобів для збільшення прибутку підприємства, підвищення якості продукції, а також скорочення витрат на нове обладнання.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, основні засоби, продукція, обладнання, ефективність використання, витрати, дохід, прибуток, скорочення витрат.*

Аннотация. *Рассмотрены факторы, влияющие на эффективность использования основных средств. Обосновано значение целесообразного использования основных средств для увеличения прибыли предприятия, повышения качества выпускаемой продукции, а также сокращения затрат на новое оборудование.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, основные средства, продукция, оборудование, эффективность использования, расходы, доход, прибыль, сокращение издержек.*

Annotation. *The factors influence the efficiency of fixed assets. Grounded appropriate value of fixed assets for the growth of company profits, quality of products and reduce the cost of new equipment.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, fixed assets, products, equipment, efficiency, costs, revenue, profits, costs. reduction/*

Проблема використання основних засобів є однією з ключових у підприємницькій діяльності. Будь-яке підприємство має постійно стежити за станом і рухом своїх засобів виробництва, оцінювати ефективність їх використання й шукати шляхи її підвищення. Чим ефективніше використовуються основні засоби, тим швидше вони обертаються, а відтак скорочуються терміни їх фізичного та морального зношення. При неефективному використанні обсяг виробництва скорочується, що зумовлює зменшення доходів від реалізації, а це, у свою чергу, позначається на прибутку.

Дослідженням проблем використання основних засобів підприємства займаються Шеремет А. Д., Садовська І. Б., Божидарник Т. В., Нагірська К. Є., Бланк І. А, Чернов А. С. та ін.

На кожному підприємстві існують основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує для використання в процесі виробництва (діяльності) або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він перевищує один рік) [1].

© Колесниченко А. О., 2016

Основні засоби є використовуваними на підприємстві для виробництва необхідної людям у повсякденному житті продукції. Отримання прибутку є основною метою будь-якого комерційного підприємства. Якщо основні засоби використовуватимуться неефективно, обсяги виробництва знижуватимуться, якість продукції погіршуватиметься. Зниження цих показників впливатиме на прибуток.

Бухгалтерський облік основних засобів, що використову.ться у виробничій діяльності підприємств, за сумою витрат, пов'язаних із виготовленням, страхуванням, придбанням, доставкою, спорудженням, установленням, страхуванням під час транспортування, державною реєстрацією, реконструкцією, модернізацією основних засобів, ведеться на рахунку № 10 «Основні засоби» із застосуванням субрахунків (рахунків другого порядку). Кореспонденції рахунків з обліку придбання основних засобів наведено в табл. 1 [2].

Таблиця 1

Придбання основних засобів

№ з / п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Отримано основні засоби за договором постачання	15	63
2	Відображено суму ПДВ, що є залученою до вартості меблів	641	63
3	Проведено оплату за договором постачання	63	31
4	Витрати на транспортування основних засобів	15	63
5	Відображено суму ПДВ у складі транспортних засобів	641	63
6	Витрати зі складання та встановлення основних засобів	15	66, 65
7	Проведено оплату транспортних послуг	63	31
8	Зарахування основних засобів до об'єктів основних засобів	10; 11	15

Рахунок 10 «Основні засоби» відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків № 291 має такі субрахунки [3]:

- 100 «Інвестиційна нерухомість»;
- 101 «Земельні ділянки»;
- 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»;
- 103 «Будинки та споруди»;
- 104 «Машини та обладнання»;
- 105 «Транспортні засоби»;
- 106 «Інструменти, прилади та інвентар»;
- 107 «Тварини»;
- 108 «Багаторічні насадження»;
- 109 «Інші основні засоби».

Для забезпечення виконання документацією функції організації обліку Наказом Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29.12.95 р. № 352 затверджено й уведено до дії з 1.01.96 р. типові форми обліку основних засобів (табл. 2) [4].

Таблиця 2

Типові форми первинного обліку основних засобів

№ форми	Назва
03-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
03-2	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів
03-3	Акт на списання основних засобів
03-4	Акт на списання автотранспортних засобів
03-5	Акт про установку, пуск і демонтаж будівельної машини
03-6	Інвентарна карта обліку основних засобів
03-7	Опис інвентарних карток щодо обліку основних засобів
03-8	Карта обліку руху основних засобів
03-9	Інвентарний список основних засобів
03-14	Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)
03-15	Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій)
03-16	Розрахунок амортизації автотранспорту

Відповідальність за своєчасне й якісне складання первинних документів, що фіксують факти здійснення операцій із основними засобами та нематеріальними активами, передавання їх для відображення в бухгалтерському обліку, несуть особи, які склали та підписали ці документи. Облік об'єктів основних засобів і нематеріальних активів ведеться із застосуванням типових форм первинного обліку, що є передбаченими нормативними актами України. Документування операцій може здійснюватися з урахуванням порядку обліку активів у банках із застосуванням самостійно виготовлених бланків, які мають містити обов'язкові реквізити типових форм [5].

У процесі виробництва обладнання втрачає свою первісну вартість. Щоб витрати на обладнання окупилися, необхідно його вартість розділити на термін придатності та розподілити цю суму на всю продукцію, що є виробленою за допомогою цього обладнання. Якщо воно використовуватиметься неефективно, обсяг виробництва зменшуватиметься разом із доходами. Коли настане час замінювати старе обладнання новим, в основному фонді не вистачить коштів на його придбання. Відтак ефективне використання основних засобів відіграє надзвичайно важливу роль у результативному функціонуванні підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Закон України від 27.04.2000 № 92 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00. **2.** Садовська І. Б., Божидарник Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2013. 688 с. **3.** Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2016. 424 с. **4.** Кім Ю. Г. Бухгалтерський та податковий облік. Первинні документи та порядок їх заповнення: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2014. 600 с. **5.** Табачук Г. П., Сарахман О. М., Бречко Т. М. Фінансовий облік у банках: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2010. 424 с.

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

УДК 005.932.5(477)

Колмикова О. І.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено значення управління витратами на підприємстві й принципи, на яких воно ґрунтується. Визначено основні переваги використання управління витратами. Розглянуто вимоги до управління витратами на підприємстві. Обґрунтовано доцільність упровадження управління витратами на сучасних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, фінанси, облік, бухгалтерський облік, управлінський облік, регулювання обліку, витрати, собівартість, калькулювання, управління витратами, контролювання витрат.*

Аннотация. *Исследовано значение управления затратами на предприятии и принципы, на которых оно основано. Определены основные преимущества использования управления затратами. Рассмотрены требования к управлению затратами на предприятии. Обоснована целесообразность внедрения управления затратами на современных предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, финансы, учет, бухгалтерский учет, управленческий учет, регулирование учета, расходы, себестоимость, калькулирование, управление затратами, контроль расходов.*

© Колмикова О. І., 2016

Annotation. *Investigated the value of cost management in the enterprise and the principles on which it is based. The main advantages of cost management. Consider requirements for cost management in the enterprise. The expediency of implementation of cost management for modern enterprises.*

Keywords: *enterprise, finance, accounting, financial accounting, management accounting, regulation of accounting, expenses, costs, calculation, cost management, controlling expenses.*

Успішність господарської діяльності підприємства значною мірою залежить від раціонального використання залучених ресурсів, чим зумовлено доцільність здійснення управління витратами. Витрати підприємства є об'єктом управління. Нині в Україні відбуваються зміни, що впливають на підходи до управління підприємством. Відтак існує потреба вдосконалення механізмів і прийомів управління витратами, пошуку прогресивних наукових підходів до процесу формування господарчих витрат.

Прагнення підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств змушує підприємців і менеджерів вдаватися до пошуку нових ефективних методів управління господарською діяльністю. Кожний суб'єкт господарювання прагне досягти оптимального рівня витрат на виробництво та реалізацію продукції, оскільки від цього залежить успішна діяльність підприємства.

Нині в управлінні виробничими витратами існують деякі проблеми.

1. Не оцінено структуру управління витратами на виготовлюваний продукт. У процесі визначення якості продукції не завжди враховують економічні параметри.

2. Управління витратами здійснюють у цілому за господарськими одиницями (підрозділами), а не за виробами.

3. Управління здійснюють за планом, що є сформованим за базовими витратами.

4. Проблема повноти й своєчасності відображення витрат у системі обліку.

5. Не створено єдиний механізм, що надавав би можливості комплексно управляти витратами на підприємстві в цілому.

Науковці не мають єдиної точки зору щодо визначення сутності поняття «управління витратами» (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «управління витратами» різними авторами

Визначення поняття «управління витратами»	Автор
Динамічний процес, до якого належать управлінські дії, ціллю яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства завдяки виконанню всіх властивих управлінню будь-яким об'єктом функцій	Давидович І.
Специфічна функція управління, що забезпечує планування, організацію, мотивацію, контроль і регулювання витрат діяльності; принципово нова система, що надає можливості чітко відстежувати, аналізувати й контролювати витрати	Голов С.
Процес цілеспрямованого формування витрат з точки зору їх видів, місць і носіїв та постійного контролю рівня витрат і стимулювання їх зниження	Мудра Т., Чернобай Л., Калиновська Н.
Процес цілеспрямованого формування оптимального рівня витрат підприємства. Критерієм оптимізації є мінімум витрат, що надає можливості підприємству отримати певні конкурентні переваги на ринку збуту, вільно провадити свою цінову політику та за інших рівних умов досягти вищих прибутків	Турило А., Кравчук Ю.
Планомірне формування витрат на виробництво та збут продукції й контроль їх рівня	Фандель Г.
Здійснення конкретних заходів щодо оптимізації співвідношення «витрати-результат» задля досягнення підпорядкованих цілей шляхом регулювання процесів господарської діяльності	Ковтун С., Ткачук Н., Савлук С.
Складний багатоаспектний і динамічний процес, до якого належать управлінські дії, ціллю яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства; система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, що є заснованими на використанні об'єктивних економічних законів	Крушельницька О.
Система принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, що є заснованою на використанні об'єктивних економічних законів стосовно формування й регулювання витрат, забезпечення ефективного використання ресурсів і капіталу підприємства в різних видах його діяльності відповідно до стратегічних і поточних цілей розвитку	Пилипенко А.
Цілеспрямований вплив на витрати для зміни їх складу, структури або поведінки у зв'язку зі зміною умов виробничо-господарської діяльності підприємства	Ясінська А.

Науковці Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Карпова Т. П., Нападовська Л. В., Цал-Цалко Ю. С., Панасюк В. М. вважають, що реальним шляхом зменшення витрат є зважене системне управління ними. Ященко О. І., Майданська О. М. пропонують модель розробки й реалізації стратегії зниження витрат. Будь-який вид господарської

діяльності потребує збільшення активів і зменшення зобов'язань. Управління витратами підприємства є засобом виявлення й використання його прихованих економічних резервів.

Змістовно управління витратами є значно ширшим за традиційний бухгалтерський облік, що є зорієнтованим на складання фінансової (бухгалтерської) звітності. Бухгалтерський облік відображає результати діяльності підприємства за минулий період, а управління витратами надає можливості здійснювати контроль і аналіз поточної діяльності підрозділів, виявляє взаємозв'язок між рівнем витрат, обсягами виробництва й прибутком і вже за результатами цього оперативно розробляє майбутню діяльність. Відтак раціональне управління витратами є націленим на перспективу.

Управління витратами відрізняється від звичайного фінансового обліку, оскільки останній є призначеним як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів інформації (банків, фінансових і статистичних органів, інших підприємств), його ведення є жорстко регламентованим нормативними актами державних органів. Правильне управління витратами має задовольняти тільки внутрішні потреби підприємства в процесі управління його виробничо-збутовою діяльністю. Управління витратами не має обмежень щодо вибору методів і підходів, є здійснюваним відповідно до певних особливостей організаційної структури, тактичних і стратегічних цілей підприємства, технологій виробництва продукції, вимог виробничих процесів тощо.

Очевидно, що особливості витрат визначають структуру управління ними. Однак, при цьому необхідно дотримуватися загальних вимог щодо управління, а саме: недопущення зайвих витрат, комплексного характеру управлінських рішень, системного підходу до управління витратами; орієнтованості на стратегічні цілі розвитку підприємства; органічного поєднання витрат із якістю продукції; єдності методів на різних рівнях управління витратами; управління витратами на різних стадіях життєвого циклу продукції.

Для ефективного управління витратами важливими є своєчасна, достовірна й повна інформація про собівартість окремих видів продукції та їх позиції на ринку порівняно з продукцією конкурентів, ресурси ціноутворення, а також прийняття управлінських рішень із використанням лише релевантної інформації. Методи управління витратами мають бути різноманітними, із застосуванням кількох методик окремого методу.

Таким чином, нині управління витратами вийшло за межі традиційного впливу на витрати лише в процесі виробництва й поширилося на всі можливі витрати, що виникають або потенційно можуть виникнути в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Лишиленко А. В. Бухгалтерский учет: учебник. Киев: Центр учеб. лит., 2011. 736 с. **2.** Засадна Х. О. Бухгалтерський облік основних господарських операцій у програмі 1 С: Бухгалтерія 7.7. Київ: Центр навч. літ., 2010. 237 с. **3.** Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах. Київ: Центр навч. літ., 2014. 464 с. **4.** Гура Н. О. Облік видів економічної діяльності: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2010. 392 с. **5.** Волкова І. А., Реслер М. В., Калініна О. Ю. Облік зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2011. 304 с. **6.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **7.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

СУЧАСНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЯ

УДК 338.48(477)

Колмикова О. І.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано особливості діяльності суб'єктів туристичної галузі. Розглянуто сутність поняття туристичного продукту. Визначено основні проблеми організації й здійснення діяльності сучасними туристичними фірмами. Запропоновано шляхи їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, туризм, організація обліку, туристична галузь, туристична діяльність, туристичні послуги, звітність, фінансова звітність, державна політика.*

Аннотация. *Проанализированы особенности деятельности субъектов туристической отрасли. Рассмотрена сущность понятия туристического продукта. Определены основные проблемы организации и осуществления деятельности современными туристическими фирмами. Предложены пути их эффективного решения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, туризм, организация учета, туристическая отрасль, туристическая деятельность, туристические услуги, отчетность, финансовая отчетность, государственная политика.*

Annotation. *The essence of the concept of tourism product. The features of the subjects of the tourism industry. The main problems of organization and activities of modern travel companies. Ways them effectively.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, tourism, organization of accounting, tourist activities, travel services, reporting, financial reporting, public policy.*

Нині туризм в Україні набув значного розвитку й посідає помітне місце в житті суспільства. Розвиток туризму відбувається завдяки розширенню політичних, економічних, наукових і культурних зв'язків між Україною й іншими державами. Відтак вивчення питань щодо стану туристичної діяльності набуває важливого значення для подальшого розвитку галузі.

Метою написання статті є аналіз форм організації туристичної діяльності й розробка пропозицій щодо удосконалення її показників.

Об'єктом дослідження є організація туристичної діяльності на туристичних підприємствах як основа забезпечення їх економічної стійкості за сучасних умов. Предметом дослідження є основні теоретичні, методичні та практичні аспекти організації туристичного бізнесу, що є застосовуваними на підприємствах туристичної діяльності.

Питання розвитку туризму як соціально-економічного явища розглядається багатьма науковцями. Різноманіття інтересів суб'єктів, пов'язаних із туристичною діяльністю, визначає різноспрямованість визначень поняття туризму в економічній літературі (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття туристичної діяльності різними авторами

Автор	Визначення
Агафонової Л. В. [1]	Вид мандрування, що є здійснюваним особою як із ціллю відпочинку, так і для ділових справ у місці перебування або поза межами звичного середовища
Азар В. І. [2]	Тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування
Дядечко Л. П. [3]	Маршрут переміщення
Зоріна І. В. [4]	Соціо-еколого-економічнf системf
Гаврилюк С. П. [5]	Галузь світової економіки. За тлумачення поняття «туризм» об'єктивно допускається змішування характеристик різних явищ і процесів як господарської, так і соціальної сфер

Відносини в туристичній сфері є регульованими Законом України «Про туризм», згідно із яким під туризмом розуміють тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування [3].

© Колмикова О. І., 2016

Туристичну діяльність здійснюють підприємства, установи, організації та фізичні особи, які зареєстровані в установленому законодавством України порядку й отримали ліцензії на здійснення діяльності, що є пов'язаною із наданням туристичних послуг. Створення й упровадження туристичного продукту й окремих туристичних послуг належать до туристичної діяльності. Якщо розглядати туристичну діяльність ширше, то можна розглядати в ній, з одного боку, техніко- технологічні й організаційні процеси, а з іншого – її економіку.

Туристичний бізнес є економіко-технологічною системою формування й реалізації туристичного продукту задля задоволення попиту на туристичні послуги. Основними його елементами є:

– виробництво туристичних послуг;

– комплектування туристичного продукту;

– реалізація туристичного продукту або окремої послуги;

– споживання туристичного продукту або окремої послуги. Туристична послуга в економіко-технологічній системі туристичного бізнесу є товаром, а суб'єкт туристичної діяльності – підприємницькою структурою, що створює, пропонує й реалізує на ринку ці послуги споживачам, тобто туристам. Окрема туристична послуга (розміщення, харчування, транспортування, екскурсії, побутові послуги, культурно-видовищні заходи, спортивні, рекреаційно-оздоровчі послуги тощо) може задовольнити тільки якусь конкретну потребу туриста, а не комплекс його потреб. У зв'язку із цим виникає необхідність об'єднувати всі туристичні послуги в єдине ціле, створювати єдиний комплекс туристичних послуг для задоволення потреб туристів, що сприяло виникненню таких підприємницьких структур, як туристичні оператори й агенти (дилери).

Туристичний продукт охоплює послуги перевезення, розташування, організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо, тобто послуги, що є спрямованими на задоволення потреб туриста під час його подорожі [5]. Можна сказати, що туристичною послугою є діяльність, що задовольняє будь-яку потребу туриста. Туристичні послуги поділяють на дві групи: характерні (основні) та супутні (додаткові). Характерними для туристичних послуг і товарів є задоволення потреб споживачів, виробництво й надання яких суттєво скоротиться без їх реалізації особам, які подорожують. Супутні туристичні послуги й товари хоч і призначені для задоволення потреб туристів, але їх виробництво не скоротиться суттєво без реалізації туристам [6].

Важливою для туристичної діяльності є реалізація туристичного продукту споживачам, що залежить від комплексу заходів, які є спрямованими на створення та підготовку до реалізації туристичного продукту або окремих туристичних послуг. До таких заходів належать рекламна діяльність, організація й участь у різних виставках та ярмарках, видання каталогів, буклетів тощо. Місцем продажу туристичних послуг є країна, де зареєстровано суб'єкт господарювання, який реалізує туристичний продукт. Місцем надання послуг є країна, на території якої розміщені туристичні об'єкти, які надають відповідні послуги. Внутрішній туризм в Україні – це переміщення людей у межах території постійного проживання. Міжнародний туризм – це в'їзний туризм, який охоплює переміщення в межах України осіб, які постійно не проживають на її території, та виїзний, який охоплює подорожі українських громадян та осіб, що постійно проживають в Україні, до інших країн [7].

Таким чином, на розвиток туристичної діяльності впливають безліч умов і факторів, у тому числі економіка, політика, культура країн світу, спроможність адаптації до застосування нових комп'ютерних технологій, активного просування до інтеграційних та інших процесів у світовому просторі. Вважаємо за доцільне детально вивчати досвід і механізми регулювання туристичної діяльності в розвинених країнах задля використання їх позитивного досвіду. Незважаючи на активну участь України в різного роду міжнародних туристичних об'єднаннях, нині більшість українських громадян фактично позбавлені можливостей для вільних подорожей і свободи переміщення.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Агафонова Л., Агафонова О. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання: навч. посіб. Київ: Знання України, 2002. 351 с. **2.** Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80. **3.** Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу. Київ: Центр навч. літ., 2007. 224 с. **4.** Білоус С. В. Перспективи розвитку інноваційних процесів у туристичному бізнесі України в рамках інтеграції до Європейського Союзу. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2009. Вип. 5. С. 97–101. **5.** Ткаченко Т. И., Гаврилюк С. П. Экономика гостиничного хозяйства и туризма: учебное пособие. Киев: КНТЭУ, 2005. 179 с. 286 с. **6.** Сакун Л. В. Історичні корені та етапи розвитку туризму в Західній Європі. *Проблеми міжнародного туризму*. 1997. С. 83–89. **7.** Слободенюк Е. В. Пріоритети розвитку міжнародних відносин України у сфері туризму на сучасному етапі. *Туристично-краєзнавчі дослідження.* 2000. Вип. 3. С. 5–21. **8.** Грибова Л. Бухгалтерський та податковий облік витрат суб'єкта туристичної діяльності. *Дебет-Кредит.* 2009. № 30. С. 28–32.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 657.47

Корнієнко М. О.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття «облікова політика». Проаналізовано напрями вдосконалення обліку й розподілу загальновиробничих витрат задля підвищення ефективності прийняття управлінських рішень.*

Ключові слова: *підприємство, господарство, документація, облік, витрати, звітність, фінансова звітність, облікова політика, сільське господарство, сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарська продукція, калькулювання, земельні ресурси, біологічні активи, загальновиробничі витрати.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия «учетная политика». Проанализированы направления совершенствования учета и распределения общепроизводственных расходов для повышения эффективности принятия управленческих решений.*

Ключевые слова: *предприятие, хозяйство, документация, учет, расходы, отчетность, финансовая отчетность, учетная политика, сельское хозяйство, сельскохозяйственные предприятия, сельскохозяйственная продукция, калькулирование, земельные ресурсы, биологические активы, общепроизводственные расходы.*

Annotation. *The essence of the concept of «accounting policies». Analysis of areas of improvement of accounting and distribution overhead cost efficiency for management decisions.*

Keywords: *enterprise, farm, documentation, accounting, expense, reporting, financial reporting, accounting policies, agriculture, farms, agricultural products, calculation, land resources, biological assets, overhead costs.*

Із розвитком ринкових відносин сільське господарство стає провідною галуззю в Україні. Основою матеріального та соціального благополуччя суспільства є високоефективний аграрний сектор, без якого неможливий стабільний розвиток; фактично це є гарантією збереження й забезпечення національної безпеки нашої країни. Не тільки в нашій державі, а і в найрозвиненіших країнах світу пріоритетною галуззю є сільське господарство, а із підписанням в Україні в 2014 р. Угоди про асоціацію з Європейським Союзом для досягнення високого рівня розвитку набуває важливого значення виробництво високоякісної та конкурентоспроможної на міжнародному ринку сільськогосподарської продукції. Але водночас входження вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників на аграрні ринки Європейського Союзу вимагає дотримання вимог і стандартів, що є прийнятими в наших західних сусідів. У зв'язку із цим виникає необхідність удосконалення облікової політики сільськогосподарських підприємств.

Дослідженням питань організації бухгалтерського обліку й оформлення наказу про облікову політику на сільськогосподарських підприємствах займаються Бутинець Ф. Ф., Сук *Л.* В., Кіндратська *Л. Л.*, Свірко С. В., Безруких П. С., Бородкіна О. С, Маренич Т. Г. та ін.

Метою написання статті є дослідження значення облікової політики на сільськогосподарських підприємствах та визначення напрямів її вдосконалення. Об'єктом дослідження є процес формування облікової політики сільськогосподарських підприємств.

Облікова політика за сучасних умов господарювання є сукупністю різноманітних способів і прийомів ведення бухгалтерського обліку активів, зобов'язань, доходів, витрат і фінансових результатів. Згідно із вітчизняним законодавством альтернативні варіанти цих способів і прийомів підприємства мають право вибирати самостійно, із урахуванням особливостей галузі. Облікова політика сільськогосподарського підприємства є елементом системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні [1].

Облікову політику визначають у положенні про облікову політику, у якому має бути передбачено методичні аспекти облікової політики, а також висвітлено організаційно-технічні сторони ведення фінансового обліку на підприємстві, що відповідають особливостям галузі й інтересам власників підприємства. Відтак виникає необхідність розгляду й удосконалення одного з основних елементів облікової політики підприємства – обліку й розподілу загальновиробничих витрат. Це вдосконалення дозволить приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.

© Корнієнко М. О., 2016

Загальновиробничими витратами є непрямі витрати, що є пов'язаними з управлінням цехами, бригадами й іншими структурними підрозділами, а також організацією виробництва. Структуру рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» подано на рис. 1 [3].

Рис. 1. **Структура рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» для сільськогосподарського підприємства**

Запровадження П(С)БО 30 «Біологічні активи» стало новим етапом розвитку облікового забезпечення сільськогосподарської діяльності [4]. Проте із нововведенням виникає необхідність перегляду сучасної методики обліку витрат на сільськогосподарських підприємствах. Відповідно до П(С)БО 30, витрати, що були пов'язаними з біологічними перетвореннями біологічних активів та отриманням сільськогосподарської продукції, визнаються витратами основної діяльності [4]. Облік цих витрат ведеться за окремими об'єктами обліку витрат відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» [5].

До складу витрат, що є пов'язаними з біологічними перетвореннями, належать прямі витрати на оплату праці, прямі матеріальні витрати та інші прямі витрати, загальновиробничі витрати. Із уведенням П(С)БО 30 виникають принципово нові підходи до оцінювання біологічних активів і сільськогосподарської продукції. Ці зміни в методиці визначення фінансових результатів істотно впливають на подальше відображення витрат і собівартості продукції в бухгалтерському обліку. Усі прямі витрати, які відносять на культури або групу культур, обліковують за дебетом рахунка 231 «Рослинництво».

Відповідно до П(С)БО 30 біологічні активи мають оцінюватися та відображатися в звітності за справедливою вартістю на кожну звітну дату. Крім того, існують випадки, коли неможливо визначити справедливу вартість поточних біологічних активів (наприклад пшениця озима), оскільки вони не досягли зрілості, а відтак технологічний процес їх створення не завершено. У звітності ці активи подають як незавершене виробництво й оцінюють за виробничою собівартістю, яка визначається відповідно до П(С)БО 16 «Витрати». Якщо застосовувати існуючу методику обліку витрат, це буде неповна виробнича собівартість, оскільки рахунки загальновиробничих витрат і допоміжних виробництв ще не розподілено на звітну дату. При збиранні врожаю продукцію оприбутковують за справедливою вартістю, що є вимогою П(С)БО 30.

Згідно із чинною методикою за дебетом 231 рахунку відображають лише прямі витрати. На момент первісного визнання продукції рослинництва як готової сільськогосподарської продукції витрати на її виробництво будуть заниженими, оскільки до них не залучено певну частину (нерозподілені в звітному періоді та віднесені на собівартість готової продукції звітного, а не майбутнього періоду) загальновиробничих витрат і витрати допоміжних виробництв. Таким чином, у звітному періоді у фінансовій звітності відображатиметься недостовірна інформація про фінансові результати. Залежно від різниці між дебетом і кредитом рахунку 231 на момент отримання продукції, на звітну дату буде завищено дохід або занижено витрати від первісного визнання сільськогосподарської продукції.

Ще одним із недоліків чинної методології обліку витрат є те, що керівники господарства отримуватимуть неповну інформацію про витрати об'єктів обліку щодо окремих культур. На певні дати за об'єктами відображаються лише прямі витрати. Загальновиробничі витрати відображено загальною сумою на окремому рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» (субрахунок 911 «Загальновиробничі витрати рослинництва»).

Для того щоб уникнути наведених недоліків, можна розподіляти загальновиробничі витрати на об'єкти обліку не один раз наприкінці року, а щомісячно. Це надаватиме повнішої інформації для внутрішніх користувачів про витрати, що є понесеними на виробництво продукції на момент її вирощування й оприбуткування [6]. Але слід визначитися, відповідно до якої бази розподіляти загальновиробничі витрати на об'єкти обліку (на культури чи групу культур) [7]. Можливими базами для розподілу загальновиробничих витрат є обсяг діяльності, години праці, заробітна плата, прямі витрати.

У сільському господарстві доцільно розподіляти загальновиробничі витрати між об'єктами пропорційно загальній сумі прямих витрат. Це є пов'язаним із тим, що навіть насіння власного виробництва в рослинництві або корми, що є використовуваними в тваринництві, оцінюються та передаються в подальше виробництво за справедливою вартістю, а не за собівартістю.

Підприємство може застосовувати для розподілу загальновиробничих витрат заздалегідь визначені планові ставки розподілу. Їх установлюють за умови, що змін у структурі й обсягах виробництва не буде.

Ставку розподілу розраховують за формулою (1):

$$Ср. = ЗВВпл. / ПВпл. \quad (1)$$

де *Ср.* – ставка розподілу загальновиробничих витрат;

ЗВВ пл. – загальновиробничі витрати за плановий (попередній) період;

ПВ пл. – прямі витрати за плановий (попередній) період.

Відтак загальновиробничі витрати може бути віднесено на рахунок «Виробництво» протягом звітного періоду на кожну культуру чи групу культур. Розподілені за ставкою загальновиробничі витрати відображають за кредитом рахунку 91 «Загальновиробничі витрати». За дебетом рахунку 91 відображатимуть фактичні загальновиробничі витрати.

Наприкінці року розподілені загальновиробничі витрати мають бути скореговані відповідно до фактичних проводкою Д-т 23 К-т 91 за відповідними аналітичними рахунками. У разі, якщо фактичні загальновиробничі витрати перевищують розподілені, сума списується прямою проводкою. В іншому випадку проводку здійснюють методом сторно. Після цього, як це передбачено в Методичних рекомендаціях з обліку біологічних активів, необхідно відкоригувати доходи та витрати від первісного визнання сільськогосподарської продукції [8].

Таким чином, у запропонованій методиці чітко окреслено підходи до визначення фінансових результатів сільськогосподарського виробництва, що сприятиме наданню в звітності сільськогосподарських підприємств більш достовірної інформації про фінансові результати діяльності.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Жук В. М. Розвиток моделювання в бухгалтерському обліку. *Облік і фінанси АПК.* 2010. № 3. С. 26–32. **2.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **3.** Сук Л. К., Ільків Л. А., Царук Н. Г. Виробничі запаси: облік в сільськогосподарських підприємствах: монографія. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 131 с. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Закон України від 18.11.2005 № 790 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **6.** Мельничук Б. В. Удосконалення обліку витрат у рослинництві // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. URL: http://magazine.faaf.org.ua/udoskonalennya-obliku-vitrat-u-roslinnictvi.html. **7.** Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Закон України від 18.05.2001 № 132 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://www.uazakon.com/big/text1528/pg1.htm. **8.** Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. URL: http://magazine.faaf.org.ua/metodichni-rekomendacii-z-buhgalterskogo-obliku-biologichnih-aktiviv.html.

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.15:657.432

Кочеткова А. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність дебіторської заборгованості підприємства. Виявлено, що до складу фінансових активів належать дебіторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги), векселі одержані та дебіторська заборгованість, що є пов'язаною з придбанням фінансових інвестицій. Доведено вплив ефективного управління дебіторською заборгованістю на ліквідність суб'єкта господарювання, а також на зміцнення фінансового стану в цілому.*

Ключові слова: *підприємство, організація, господарювання, фінанси, облік, заборгованість, дебіторська заборгованість, ліквідність, фінансовий актив, фінансовий стан, контрагенти.*

Аннотация. *Исследована сущность дебиторской задолженности предприятия. Определено, что к финансовым активам относятся дебиторская задолженность за продукцию (товары, работы, услуги), векселя полученные и дебиторская задолженность, связанная с приобретением финансовых инвестиций. Доказано влияние эффективного управления дебиторской задолженностью на ликвидность предприятия, а также на укрепление финансового состояния в целом.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, хозяйствование, финансы, учет, задолженность, дебиторская задолженность, ликвидность, финансовый актив, финансовое состояние, контрагенты.*

Annotation. *The essence of receivables of the company. Found that the composition of the financial assets owned receivables (goods, works, services), notes receivable and accounts receivable that are related to the acquisition of financial investments. The influence of effective accounts receivable management entity for liquidity and to strengthen the financial condition overall.*

Keywords: *enterprise, organization, management, finance, accounting, debt, receivables, liquidity, financial asset, financial condition, contractors.*

Дебіторська заборгованість виникає за незбігу в часі появи зобов'язань за розрахунками та виконанням цих розрахунків у відносинах підприємства з покупцями, постачальниками, фінансовими органами, підрядчиками, працівниками, органами соціального страхування, підзвітними особами. Дебіторська заборгованість становить питому частку в складі поточних активів та істотно впливає на фінансовий стан підприємства.

Дослідженням питань формування й обліку дебіторської заборгованості займаються Бутинець Ф., Голов С., Гудзь О., Карбовник А., Лищенко О., Потриваєва Н. та ін.

Метою написання статті є визначення ролі дебіторської заборгованості у фінансових активах підприємства і розробка напрямів запобігання вірогідності її неповернення.

Дебіторською заборгованістю є заборгованість інших підприємств, установ, а також фізичних осіб підприємству [2].

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності є регульованим передусім П(С)БО 10. Водночас у процесі формування інформації про окремі види дебіторської заборгованості слід також враховувати норми заборгованості:

- за орендними операціями – П(С)БО 14;
- за поточним податком на прибуток – П(С)БО 17;
- за будівельними контрактами – П(С)БО 18;
- в іноземній валюті – П(С)БО 21;
- пов'язаних осіб – П(С)БО 23 [1].

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід, а її сума може бути достовірно визначеною. Спочатку дебіторська заборгованість приймається на баланс за історичною (фактичною) собівартістю. Вона є вартістю придбаних дебітором активів (товарів, нематеріальних активів, виконаних робіт, наданих послуг, коштів, нарахованих до отримання відсотків тощо).

Дебіторську заборгованість поділяють на довгострокову та короткострокову. Довгостроковою дебіторською заборгованістю є сума дебіторської заборгованості, що не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашеною після дванадцяти місяців з дати балансу.

© Кочеткова А. О., 2016

Серед видів довгострокової дебіторської заборгованості розрізняють:

- дебіторську заборгованість за майно, передане у фінансову оренду;
- довгострокові векселі отримані;
- іншу довгострокову дебіторську заборгованість [3].

Поточною (короткостроковою) дебіторською заборгованістю є сума дебіторської заборгованості, що виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашеною впродовж дванадцяти місяців з дати балансу.

Серед видів поточної дебіторської заборгованості розрізняють дебіторську заборгованість:

- за товари, роботи, послуги;
- за розрахунками (із бюджетом, за виданими авансами, з нарахованих доходів, із внутрішніх розрахунків);
- іншу.

Існує також безнадійна дебіторська заборгованість – дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності. Будь-яка заборгованість, як довгострокова, так і поточна, у якийсь момент може бути визнана підприємством безнадійною [2].

Для обліку сум дебіторської заборгованості застосовують кілька видів оцінювання.

1. Дисконтована вартість майбутніх платежів, що очікуються для погашення цієї заборгованості.

Оцінювання за дисконтованою вартістю майбутніх платежів є застосовуваним орендодавцями для відображення платежів за договорами фінансової оренди. Інакше кажучи, сума таких платежів має відображатися в сумі чистих інвестицій в оренду, що дорівнює загальній сумі мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості за вирахуванням незаробленого фінансового доходу. У міжнародній практиці таке оцінювання є широко застосовуваним. Що стосується українського бухгалтерського обліку, то до прийняття П(С)БО 14 «Оренда» застосування цього оцінювання було неможливим.

2. Чиста реалізаційна вартість.

Оцінювання за чистою реалізаційною вартістю є застосовуваним для поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи й послуги. Підприємство, відвантажуючи продукцію або товари, виконуючи роботи або надаючи послуги, не завжди отримує оплату від покупців і замовників негайно. Воно змушене йти на певний ризик, щоб збільшити обсяг своєї реалізації за умов конкуренції. По суті, підприємство надає своїм покупцям комерційний кредит. За таких умов завжди залишається ймовірність того, що оплата від покупця не надійде. Водночас відповідно до принципу нарахування в момент відвантаження товарів (продукції), виконання робіт або надання послуг підприємство має визнати дохід від їх реалізації [4]. До нього залучають також борги, що, ймовірно, ніколи не будуть оплаченими. Це призводить до того, що реальний дохід, який отримає підприємство в майбутньому, необгрунтовано завищується на суму зазначених боргів. Тому при визнанні доходу від реалізації його необхідно зменшити на суму сумнівних боргів. Цього вимагає і принцип обачності, згідно із яким не можна завищувати доходи. Для оцінювання суми сумнівних боргів існує спеціальна методика, відповідно до якої підприємство формує резерв сумнівних боргів [1]. Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги в момент визнання її активом збільшує дохід від реалізації й оцінюється за первинною вартістю. Але на дату балансу її сума має бути зменшеною на величину резерву сумнівних боргів. До підсумку балансу заборгованість залучають за чистою реалізаційною вартістю, що є різницею між первісною вартістю поточної дебіторської заборгованості й сумою резерву сумнівних боргів.

3. Первісна вартість.

Оцінювання за первісною вартістю є застосовуваним для всіх видів довгострокової та поточної дебіторської заборгованості, що не є заборгованістю за продукцію, товари, роботи чи послуги або очікуваними платежами за договорами фінансової оренди. Для цих видів заборгованості резерв сумнівних боргів не створюється [4].

Для обліку довгострокової дебіторської заборгованості Планом рахунків передбачено рахунок 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи». Причому Інструкцією № 291 до цього рахунку введено такі субрахунки:

- 181 «Заборгованість за майно, що є переданим у фінансову оренду»;
- 182 «Довгострокові векселі одержані»;
- 183 «Інша дебіторська заборгованість»;
- 184 «Інші необоротні активи».

Облік поточної дебіторської заборгованості ведеться на рахунках 34 «Короткострокові векселі одержані», 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами» [5].

На рахунку 36 узагальнюють інформацію про розрахунки з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію й товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, що є забезпеченою векселем, а також про розрахунки з учасниками промислово-фінансової групи.

Проблема стягнення дебіторської заборгованості вже стала звичною в соціальній та юридичній сфері, і, судячи з нестабільного економічного стану в економіці, актуальність питання про стягнення боргів із часом лише зростатиме. За цих умов зростає необхідність теоретичної розробки ефективних процедур стягнення дебіторської заборгованості й застосування їх на практиці.

Фінансовий стан сучасних підприємств характеризується зростанням розміру дебіторської заборгованості в структурі їх активів, що призводить до вповільнення платіжного обігу. Зі зростанням обсягу дебіторської заборгованості виникає необхідність управління дебіторською заборгованістю. За сучасних умов господарювання розробка ефективної методики управління дебіторською заборгованістю є одним із основних завдань підприємства з точки зору забезпечення фінансової безпеки та досягнення позитивних результатів у фінансовій санації.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю має істотний вплив на ліквідність підприємства, а також на зміцнення фінансового стану суб'єкта господарювання в цілому. Саме тому ефективне управління дебіторською заборгованістю є необхідною умовою успішної діяльності, оскільки створює передумови для швидкого зростання фінансових можливостей підприємства.

Науковий керівник – викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Потриваєва Н. В. Місце дебіторської заборгованості у активах підприємства. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3945. **2.** Особливості обліку дебіторської заборгованості, сумнівних боргів // Офіційне видання Державної фіскальної служби України. URL: http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/5654?issue=129. **3.** Міністерство фінансів України // Єдиний веб-портал Міністерства фінансів України. URL: http://www.minfin.gov.ua. **4.** Гринюк І. М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості // Навчально-науковий портал. URL: http://el-base.at.ua/publ/naukovi_statti/oblik_ta_analiz_debitorskoji_zaborgovanosti/2-1-0-8.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

УДК 657.6

Кочкарьова М. С.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Доведено необхідність ведення аудиторської діяльності. Розглянуто основи діяльності й основні функції Аудиторської палати України. Проаналізовано основні проблеми аудиторської діяльності, визначено перспективні напрями розвитку аудиту в Україні.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, аудит, контроль, Міжнародні стандарти аудиту, інформаційні технології, тенденції розвитку аудиту, Аудиторська палата України.*

Аннотация. *Доказана необходимость ведения аудиторской деятельности. Рассмотрены основы деятельности и основные функции Аудиторской палаты Украины. Проанализированы основные проблемы аудиторской деятельности, определены перспективные направления развития аудита в Украине.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, аудит, контроль, Международные стандарты аудита, информационные технологии, тенденции развития аудита, Аудиторская палата Украины.*

Annotation. *The necessity of auditing. And considered framework for the basic functions of the Audit Chamber of Ukraine. The basic problem of auditing, perspective directions of audit in Ukraine.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, auditing, monitoring, International standards on auditing, information technology, trends audit, Audit Chamber of Ukraine.*

© Кочкарьова М. С., 2016

У зв'язку з розвитком сучасних інформаційних технологій посилилася тенденція до зростання обсягів фінансово-економічної інформації. Водночас зросла потреба в забезпеченні належної достовірності й якості фінансово-економічної інформації, яка в сучасному світі перетворилася на один із найбільш важливих ресурсів. Прагнення досягти конкурентних переваг і посісти позицію лідера в галузі змушує великі компанії використовувати послуги не лише власних спеціалістів, а й зовнішніх експертів – аудиторів.

Згідно із Законом України «Про аудиторську діяльність» аудитом є перевірка даних бухгалтерського обліку й показників фінансової звітності суб'єкта господарювання для висловлення незалежної точки зору аудитора про її достовірність у всіх суттєвих аспектах і відповідність вимогам законів України [1].

Організацію й планування аудиту очолює Аудиторська палата України. Повноваження Аудиторської палати України є визначуваними Законом України «Про аудиторську діяльність» і Статутом Аудиторської палати України, затвердженим протоколом Аудиторської палати України від 28.10.93 р. Основними завданнями діяльності Аудиторської палати України є організація та координація незалежної аудиторської діяльності, сприяння її розвитку, удосконалення та методологічна уніфікація аудиту в Україні, надання практичної допомоги щодо забезпечення професійної захищеності аудиторів у процесі виконання покладених на них функцій [2].

Функції Аудиторської палати України є визначуваними ч. 3 ст. 14 Закону «Про аудиторську діяльність», відповідно до якої Аудиторська палата України:

- здійснює сертифікацію суб'єктів, які мають намір займатися аудиторською діяльністю;
- затверджує програми підготовки аудиторів, норми та стандарти аудиту;
- веде Реєстр аудиторських фірм і аудиторів, які одноособово надають аудиторські послуги;
- здійснює заходи щодо забезпечення незалежності аудиторів у процесі проведення ними аудиторських перевірок та організації контролю за якістю аудиторських послуг.

Роль аудиторських перевірок у забезпеченні достовірності фінансової звітності є зумовленою можливістю отримати незалежну, а відтак об'єктивну точку зору про фінансову звітність підприємства, що перевіряється. Фактор незалежності є надзвичайно важливим, оскільки сприяє забезпеченню неупередженої думки аудиторів про стан фінансової звітності клієнта.

Дослідженням тенденцій розвитку аудиту в Україні займаються Петрик О. А., Сопко В. В., Пилипенко А. А., Шевчук В. О. та ін.

Для входження України до складу Європейського Союзу й інших структур світового господарства необхідно привести національні вимоги до аудиту у відповідність із європейськими та міжнародними. За цих умов аудит перетвориться на контрольний інструмент забезпечення довіри користувачів різних рівнів (міжнародного, державного, урядового, підприємства) до перевіреної аудитором фінансової інформації. Тому інтеграція й гармонізація є перспективними напрямами розвитку аудиту в Україні [3].

Однією з проблем є те, що українські стандарти аудиту мають базуватися на чинному законодавстві, що робить неприйнятним застосування окремих положень Міжнародних стандартів аудиту. Деякі положення Міжнародних стандартів аудиту базуються на загальноприйнятій західній системі бухгалтерських принципів, що часто суперечать чинним українським принципам обліку. Потребують вирішення важливі проблеми нормативно-правового регулювання й технології проведення аудиту.

Така ситуація спричиняє появу проблеми методики перевірок. Більшість аудиторів виконують перевірки, що практично нічим не відрізняються від звичайної документальної ревізії. Досить рідко здійснюється розрахунок суттєвості відхилень, практично не застосовується вибірка, а аудиторський ризик якщо і розраховують, то формально [4].

Оскільки критерієм якості у процесі проведення аудиту є виконання аудиторами вимог Міжнародних стандартів аудиту, стурбованість спричиняє також якість роботи більшості українських аудиторських фірм. Нині для України характерними є нестача аудиторських фірм, висока вартість аудиторських послуг, відсутність необхідних регламентуючих положень про порядок проведення аудиту [5].

Серйозною проблемою є формування ціни на аудиторські послуги, а саме в частині методики її визначення. Загальна система оплати аудиторських послуг в Україні відсутня, тому аудитори нерідко застосовують свою систему розрахування вартості, що базується на визначенні кількості відпрацьованих людино-годин або обсягу виконаних робіт. Основною проблемою при оцінюванні послуг аудитора є ймовірність завищення або заниження їх вартості. Це певною мірою насторожує замовника, особливо якщо він звернувся за послугою вперше.

Вважаємо за доцільне задля вирішення зазначених проблем:

- розробити внутрішні правила та процедури контролю якості аудиторських послуг;
- удосконалити методику перевірок відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, ураховуючи особливості українського законодавства;
- розробити єдину систему розрахунку вартості послуг аудиту.

Таким чином, було проаналізовано основні проблеми розвитку аудиторської діяльності в Україні й запропоновано заходи задля їх вирішення, від успішності запровадження яких залежать перспективи подальшого розвитку аудиту.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.1993 № 3125-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12. **2.** Рудницький В. С. Методологія і організація аудиту. Тернопіль: Економічна думка, 1998. 196 с. **3.** Петрик О. А. Стан та перспективи розвитку аудиту в Україні: методологічні та організаційні аспекти: автореф. дис. … д-ра екон. наук: 08.06.04. Київ, 2004. 34 с. **4.** Кулаковська Л. П., Кулаковська Ю. В., Піча Л. П. Організація і методика аудиту. Київ: Каравела, 2004. 568 с. **5.** Усач Б. Ф. Проблеми розвитку аудиту в Україні. *Регіональна економіка.* 2007. № 4. С. 217–222.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

УДК 637.37

Кравчук І. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості обліку й складання фінансової звітності на малих підприємствах. Досліджено принципи сучасної практики складання й подання фінансової звітності в Україні. Проаналізовано структуру наказу про облікову політику. Обґрунтовано необхідність відображення вибраних форми організації обліку та форми бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, підприємництво, малий бізнес, суб'єкти малого підприємництва, фінансова звітність, організація обліку, облікова політика, бухгалтерський облік.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности учета и составления финансовой отчетности на малых предприятиях. Исследованы принципы современной практики составления и предоставления финансовой отчетности в Украине. Проанализирована структура приказа об учетной политике. Обоснована необходимость отображения выбранных формы организации учета и формы бухгалтерского учета.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, предпринимательство, малый бизнес, субъекты малого предпринимательства, финансовая отчетность, организация учета, учетная политика, бухгалтерский учет.*

Annotation. *The features of accounting and financial reporting in small enterprises. Investigated the practice of modern principles and financial reporting in Ukraine. The structure of the order of accounting policies. The necessity reflect the choice of form and form of accounting accounting.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, entrepreneurship, small business, small businesses, financial statements, accounting organization, accounting policies, accounting.*

На сучасному етапі розвитку в Україні значну увагу необхідно приділяти питанням розвитку малого підприємництва, що відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку країни. Малі підприємства в країнах із ринковою системою господарювання є найприбутковішою та наймасовішою формою ділового життя. Малий бізнес в Україні почав розвиватися порівняно нещодавно і має дещо низькі темпи розвитку. Становлення малого

© Кравчук І. О., 2016

підприємництва в Україні залежить від прийняття своєчасних та ефективних управлінських рішень, інформаційною основою яких є дані бухгалтерського обліку.

Істотною проблемою бухгалтерського обліку на малих підприємствах є ведення ними обліку тільки для складання звітності, тобто підприємці не приділяють належної уваги процесу обліку як джерелу інформації для себе. Відтак актуальним питанням для суб'єктів малого підприємництва – юридичних осіб є правильне та чітке групування інформації в системі бухгалтерського обліку для його ефективного управління. Вибрана підприємством облікова система має достовірно охоплювати всі дані обліку. Якщо цього немає, доведеться потурбуватися про зміну облікової політики [1].

Дослідженням особливостей організації обліку та формування фінансових результатів займаються Бутинець Ф. Ф., Горяйнова Ю. С., Гура І. О. та ін. Проблеми вдосконалення ведення бухгалтерського обліку на малих підприємствах досліджують Бондарчук Н. В., Васильєва Л. М., Павлова Г. Є., Шарапа О. М. та ін.

Метою написання статті є аналіз сучасної практики складання та подання фінансової звітності суб'єктів малого підприємства в Україні.

Для досягнення поставленої мети було вирішено такі наукові та практичні завдання:

- розкрито сутність поняття суб'єкта малого підприємництва;
- розглянуто особливості обліку суб'єктів малого підприємництва;
- розглянуто особливості фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва.

Суб'єктами малого підприємництва незалежно від форми власності визнають підприємства, у яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний фінансовий рік не перевищує п'ятдесяти осіб. Малі підприємства мають самостійно розробляти заходи щодо організації бухгалтерського обліку, які необхідно відображати в наказі про облікову політику:

- вибирати форму організації бухгалтерського обліку;
- визначати правила документообігу й технологію обробки облікової інформації;
- розробляти систему рахунків бухгалтерського обліку;
- визначати системи й форми внутрішньогосподарського управлінського обліку, звітності й контролю господарських операцій.

Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва є призначеним для користувачів для прийняття управлінських рішень. Він має бути повним, правдивим і неупередженим, містити інформацію про фінансовий стан і результати діяльності підприємства [2]. Форма і зміст фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва є визначуваними Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва складається з балансу (форма № 1-м) і звіту про фінансові результати (форма № 2-м) [3]. Основним інструментом для організації підготовки й подання фінансової звітності підприємства є облікова політика. Облікова політика захищає права користувачів фінансової звітності, забезпечує отримання ними необхідної інформації для аналізу фінансової звітності. Структура наказу про облікову політику підприємства має містити загальні положення, виклад організації облікового процесу, методики та порядку ведення облікового процесу, характеристику технічного забезпечення облікового процесу.

Суб'єкти малого підприємництва самостійно вибирають, чи вести бухгалтерський облік за загальними правилами із використанням загального Плану рахунків, чи в спрощеному вигляді із застосуванням спрощеного Плану рахунків і складанням фінансової звітності згідно із П(С)БО 25. Суб'єктами малого підприємництва, які можуть подавати спрощений фінансовий звіт у складі балансу (форми №1-мс) та звіт про фінансові результати (форми №2-мс) є юридичні особи, які відповідають критеріям, що є визначеними п. 154.6 ст. 154 розд. III Податкового кодексу України, і мають право на застосування спрощеного бухгалтерського обліку доходів і витрат, а також платники єдиного податку, які відповідають критеріям, що є визначеними пп. 4 п. 291.4 ст. 291 гл. 1 розд. XIV Податкового кодексу України.

Суб'єкти малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного бухгалтерського обліку доходів і витрат:

- можуть обліковувати необоротні активи тільки за первісною вартістю, без урахування зменшення корисності й переоцінювання до справедливої вартості;
- не створюють забезпечення наступних витрат і платежів (на виплату наступних відпусток працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо), а визнають відповідні витрати в періоді їх фактичного понесення;
- визнають витрати й доходи із урахуванням вимог Податкового кодексу України і відносять суми, які не визнано Податковим кодексом України витратами або доходами, безпосередньо на фінансовий результат після оподаткування.

Суб'єкти малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного обліку доходів і витрат та які не є зареєстрованими платниками податку на додану вартість, можуть систематизувати інформацію, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, у регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису.

Скорочена фінансова звітність малого підприємства дещо спрощує процес її складання порівняно з фінансовою звітністю звичайного підприємства. Визначення витрат і доходів за Податковим кодексом України сприяє наближенню бухгалтерського й податкового обліку, що є позитивною ознакою. Фінансовий звіт суб'єкта господарювання забезпечує користувачів інформацією про участь у капіталі підприємства; оцінювання якості управління; оцінювання спроможності підприємства вчасно виконувати свої зобов'язання; забезпеченість зобов'язань підприємства; визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу; регулювання діяльності підприємства тощо. Суб'єкту господарювання слід складати свої фінансові звіти, крім інформації про грошові потоки, за принципом нарахування. Якщо принцип нарахування є застосовуваним у бухгалтерському обліку, статті визнаються як активи, зобов'язання, власний капітал, доходи й витрати (елементи фінансових звітів), якщо відповідають критеріям визнання цих елементів [5]. Подання й класифікація статей у фінансових звітах мають зберігатися від одного періоду до іншого, за винятком випадків, коли вони перестають відповідати вимогам вірогідності.

Таким чином, спрощення ведення бухгалтерського обліку зводиться до того, що для достовірності відображення даних, уникнення помилок у процесі ведення бухгалтерського обліку рекомендовано робити вибірки за рахунками спрощеного плану рахунків. Це надає можливості повніше відобразити діяльність підприємства. Відповідно до П(С)БО 25 суб'єкти малого підприємництва складають фінансові звіти у двох варіантах. Вони містять баланс (форми № 1-м і № 1-мс) і звіт про фінансові результати (форми № 2-м і № 2-мс). Аналітичні можливості щодо оцінювання фінансово-економічного стану малих підприємств із застосуванням цих форм є досить широкими. Зокрема, за системою відносних показників (коефіцієнтів) запропоновано проводити комплексний аналіз майнового стану, фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності й ефективності витрат і капіталу.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Маляревський Ю. Д., Горяйнова Ю. С. Конспект лекцій. Харків: ІНЖЕК, 2008. 200 с. **2.** Гура І. О. Облік видів економічної діяльності: навч. посіб. Київ: Знання, 2004. 541 с. **3.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого [...]: Закон України від 25.02.2000 № 39 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00. **4.** Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15. **5.** Уланчук В. Формування звіту про фінансові результати середніх і малих підприємств. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2007. № 1. С. 21–26.

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКУ

УДК 657.1

Кравчук І. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості обліку й звітності за податком на додану вартість. Проаналізовано економічну сутність податку на додану вартість, а також особливості його нарахування та сплати відповідно до чинного законодавства.*

© Кравчук І. О., 2016

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, додана вартість, податок, податок на додану вартість, оподаткування, податкова система, законодавство, звітність.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности учета и отчетности по налогу на добавленную стоимость. Проанализированы экономическая сущность налога на добавленную стоимость, а также особенности его начисления и уплаты в соответствии с действующим законодательством.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, добавленная стоимость, налог, налог на добавленную стоимость, налогообложение, налоговая система, законодательство, отчетность.*

Annotation. *The peculiarities of accounting and reporting for value added tax. The economic essence of the value added tax is analyzed, as well as the specifics of its calculation and payment in accordance with the current legislation.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, value added, tax, value added tax, taxation, tax system, legislation, reporting.*

Податок на додану вартість є одним з основних джерел збільшення доходів державного бюджету України. Сучасна економічна ситуація в країні зумовлює необхідність ефективного управління державними фінансами. Оподаткування є основою формування фінансово-бюджетних ресурсів держави. Практика свідчить про наявність у обліку при визначенні податкового кредиту й податкового зобов'язання за податком на додану вартість суперечливих питань. Відтак існує необхідність пошуку ефективніших напрямів його облікового відображення.

Дослідженням питань, що є пов'язаними з обліком і звітністю з податку на додану вартість, у різні часи займалися Бутинець Ф., Ковач С., Коцупатрий М., Алпатова Н., Бикова Г., Бідюк О., Бондар М., Бочуля Т. та ін. Проте, нині в науково-практичній літературі питання особливостей обліку й звітності з податку на додану вартість є недостатньо дослідженим. Тому це питання є актуальним для подальшого дослідження.

Метою написання статті є аналіз змін вітчизняного законодавства стосовно особливостей обліку та звітності за податком на додану вартість.

Податком на додану вартість є непрямий податок, що нараховується та сплачується відповідно до Податкового кодексу України. Податок на додану вартість є одним з основних бюджетоутворюючих податків, що відіграє фіскально-бюджетну роль. Проте недоліком чинного податкового законодавства України є відсутність у ньому чіткого визначення поняття «податковий облік». Так, Гейєр Е. С. вважав, що податковим обліком є система збору, реєстрації, узагальнення, зберігання й передачі інформації для визначення податкової бази з податків за правилами, що є встановленими податковим законодавством. Він виконує функції нарахування та сплати податків [2].

Податок на додану вартість є загальнодержавним непрямим податком на споживчу вартість, що є сплачуваним юридичними та фізичними особами. При сплаті податку не беруть до уваги фінансовий стан платника. При цьому можливий диференційований підхід до ставок податку на додану вартість, який базується на характеристиках груп товарів і послуг. Економічна сутність податку на додану вартість полягає в тому, що він є частиною новоствореної вартості, що є утворюваною на кожному етапі виробництва чи обігу, а його сума входить до продажної ціни товарів (робіт, послуг) і сплачується кінцевим споживачем. Податок на додану вартість стягується на основі кожного акту купівлі-продажу, починаючи зі стадії виробництва товару й закінчуючи його реалізацією. На кожному етапі величина податку на додану вартість є визначуваною як різниця між сумою податку, сплаченого споживачем товару, і сумою податку, сплаченого його виробником постачальнику сировини та матеріалів, робіт і послуг. При цьому на кожному етапі виробництва й обігу товару підприємство компенсує свої витрати та додає податок на новостворену на підприємстві вартість. Для України питання стягнення й відшкодування податку на додану вартість має актуальне й принципове значення: він є стратегічно необхідним, оскільки має потужний податковий потенціал, відіграє фіскально-бюджетну роль і є одним із основних бюджетоутворюючих податків.

Складовими податкового обліку є:

- складна система, що передбачає відповідну послідовність дій;
- реєстрація, перереєстрація чи зняття з реєстрації осіб, які підлягають податковому обліку;
- збір, обробка, узагальнення та передача інформації, необхідної для визначення суми податкових зобов'язань;
- використання первинних документів, податкових регістрів і податкової звітності для формування інформації, що є використовуваною для визначення суми податкових зобов'язань;
- застосування відповідних процедур, що забезпечують виконання платником податкового обов'язку щодо відповідного податку та збору.

Основною вимогою щодо реєстрації осіб як платників податку на додану вартість є така умова: якщо загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів (послуг), що підлягають оподаткуванню, у тому числі із використанням локальної або глобальної комп'ютерної мережі, нарахована (сплачена) такій (такою) особі (особою) протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує 1000000 гривень (без урахування податку на

додану вартість), така особа є зобов'язаною зареєструватися як платник податку в контролюючому органі за своїм місцезнаходженням. Реєстрація платником податку на додану вартість може бути здійснена в обов'язковому порядку, а також на добровільних підставах. Якщо особа, яка не є платником податку через те, що обсяги оподаткованих операцій відсутні або є меншими від 1000000 гривень, вважає за доцільне добровільно зареєструватися як платник податку, таку реєстрацію здійснюють за її заявою. Реєстрацію проводять шляхом внесення відомостей до Реєстру платників податку. Нормативне регулювання порядку реєстрації, перереєстрації й її анулювання, ведення реєстру й обліку платників податку на додану вартість є здійснюваним органами Державної фіскальної інспекції України. Якісне ведення податкового обліку вимагає передусім особливого порядку ведення податкової документації: складання в електронному вигляді податкових накладних, їх реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних і складання податкової декларації за відповідний податковий період виключно на підставі зареєстрованих податкових накладних [4].

Податковою накладною є податковий документ, що підтверджує виникнення податкового зобов'язання в платника податку в зв'язку з продажем товарів, робіт, послуг і одночасно підтверджує право на податковий кредит у покупця – платника податку в зв'язку з придбанням таких товарів, робіт і послуг. При здійсненні операцій з постачання товарів (послуг) платник податку – продавець товарів (послуг) є зобов'язаним у встановлені терміни скласти податкову накладну, зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних і надати покупцю за його вимогою. Податкова накладна, що є складеною та зареєстрованою в Єдиному реєстрі податкових накладних платником податку, який здійснює операції з постачання товарів (послуг), є для покупця таких товарів (послуг) підставою для нарахування сум податку, що належать до податкового кредиту. Податкові накладні, які не надаються покупцю, а також податкові накладні, що є складеними за операціями з постачання товарів, які звільнені від оподаткування, підлягають реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних як елементи податкового обліку з податку на додану вартість, передбачають подання платником податку податкової декларації [4]. Підтвердженням продавцю про прийняття його податкової накладної та / або розрахунку коригування до Єдиного реєстру податкових накладних є квитанція в електронному вигляді в текстовому форматі, яка надсилається протягом операційного дня. Відповідно до Податкового кодексу України для отримання податкової накладної, зареєстрованої в Єдиному реєстрі податкових накладних, покупець надсилає в електронному вигляді запит до Єдиного реєстру податкових накладних, за яким отримує в електронному вигляді повідомлення про реєстрацію податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних і податкову накладну в електронному вигляді. Датою та часом надання податкової накладної або розрахунку коригування в електронному вигляді до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної податкової та митної політики, є дата та час, що є зафіксованими в квитанції. Якщо протягом операційного дня не надіслано квитанції про прийняття або неприйняття, таку податкову накладну вважають зареєстрованою в Єдиному реєстрі податкових накладних [5; 6].

Таким чином, розглянуто нормативне регулювання порядку реєстрації, перереєстрації й анулювання, ведення реєстру й обліку платників податку на додану вартість органами Державної аудиторської служби України. Податковий облік ведеться для формування повної й достовірної інформації про господарські операції, що були проведені платником протягом звітного періоду, для оподаткування, а також забезпечення інформацією внутрішніх і зовнішніх користувачів, контролю за правильністю нарахування, повнотою та своєчасністю перерахування податків до відповідних бюджетів. Одним із основних бюджетоутворюючих податків є податок на додану вартість. Необхідною умовою забезпечення стабільності надходжень податку на додану вартість до державного бюджету має бути якісне здійснення податкового обліку щодо цього податку. Перспективою подальших досліджень є вивчення особливостей податкового обліку податку на додану вартість, а також принципів і функцій його здійснення, що надасть можливості чіткіше розмежовувати процеси бухгалтерського й податкового обліку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф., Береза С. Л. Бухгалтерський податковий облік: навч. посіб. Житомир: ЖДТУ, 2004. 380 с. **2.** Гейєр Е. Моделі взаємодії бухгалтерського обліку та оподаткування прибутку. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2011. № 11. С. 18–25. **3.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **4.** Коцупатрий М. М., Ковач С. І., Безверхий К. В. Методичні матеріали щодо самостійного вивчення науки «Облік і звітність в оподаткуванні». Київ: КНЕУ, 2014. 35 с. **5.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і [...]: Закон України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **6.** Калиновська Л. В. Щодо податкового обліку платників податку на додану вартість. *Держава та регіони.* 2013. № 1 (39). С. 88–91.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

УДК 657.1 (477)

Кужель А. Є.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Визначено найважливіші відмінності міжнародних і національних стандартів фінансової звітності. Проаналізовано основні проблеми й перспективи впровадження Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в Україні.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, фінансовий облік, бухгалтерський облік, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО), інтеграція, гармонізація, стратегія.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность Международных стандартов бухгалтерского учета. Определены важнейшие отличия международных и национальных стандартов финансовой отчетности. Проанализированы основные проблемы и перспективы внедрения Международных стандартов бухгалтерского учета в Украине.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, финансовый учет, бухгалтерский учет, Международные стандарты бухгалтерского учета (МСБУ), интеграция, гармонизация, стратегия.*

Annotation. *The essence of International Accounting Standards. Identified important differences between the international and national financial reporting standards. It analyzes the main problems and prospects of implementation of International Accounting Standards in Ukraine.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, financial accounting, International Accounting Standards (IASC), integration, harmonization, strategy.*

Узявши курс на євроінтеграцію, уряд України автоматично взяв на себе певні зобов'язання, що є спрямованими на формування відкритого, зрозумілого й прозорого інформаційного простору не тільки в політичній, а й у економічній сфері. За умов запланованої інтеграції України до Європейської економічної спільноти питання реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності набувають актуальності. Упровадження міжнародних стандартів до практики вітчизняного обліку останнім часом розглядають як один з інструментів глобалізації й адаптації українських підприємств до сучасних ринкових реалій.

Дослідженням питань упровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку до практики сучасних вітчизняних підприємств займаються Лютова А. М., Гончаренко О. О., Нишенко Л. П., Касич А. О., Головащенко Е. М. та ін.

Метою написання статті є дослідження сучасних проблем розвитку бухгалтерського обліку в Україні, а також основних тенденцій гармонізації вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними.

До 2001 р. використовувався термін «Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку» (МСБО, International Accounting Standards, IASC). До стандартів, прийнятих після 2001 р., стали застосовувати термін «Міжнародні стандарти фінансової звітності» (МСФЗ, International Financial Reporting Standards, IFRS).

Міжнародні стандарти фінансової звітності – це набір документів, у яких відображено правила складання фінансової звітності, що є необхідною для прийняття зважених управлінських рішень. Метою стандартів фінансової звітності є зменшення відмінностей і вибір трактування щодо надання фінансової звітності, поліпшення якості та забезпечення порівнянності інформації, а також уніфікація стандартів. Єдині стандарти надають можливості більш ефективно оцінювати й порівнювати результати діяльності різних компаній, у тому числі на міжнародному рівні.

Нині серед вчених-економістів немає однозначної думки щодо доцільності впровадження міжнародних стандартів, що спричиняє наявність протилежних точок зору (табл. 1) [1–2].

© Кужель А. Є., 2016

Таблиця 1

Питання впровадження міжнародних стандартів обліку з точки зору різних науковців

Підтримують упровадження міжнародних стандартів в Україні	Не підтримують упровадження міжнародних стандартів в Україні
Метьюс М., Бутинець Ф., Циган Р., Кашуба І.	Соколов Я., Кірейцев Г., Золотухін А.
Відповідна аргументація	
Порівнянність звітності різних галузей і країн	Міжнародні стандарти не можна порівнювати з традиціями вітчизняного бухгалтерського обліку й ідеологією колективізму
Активізація оборотного капіталу підприємств. Підвищення загального методологічного рівня бухгалтерського обліку. Зниження витрат на складання бухгалтерської звітності поза міжнародними стандартами	Основоположні принципи міжнародних стандартів є нечіткими, а положення спричинять деградацію системи обліку

Існує кілька підходів до впровадження міжнародних стандартів на макрорівні, які позначають термінами «гармонізація», «адаптація», «уніфікація», «стандартизація», «конвергенція», «інтеграція» (табл. 2) [1, 2].

Таблиця 2

Підходи до впровадження міжнародних стандартів

Термін	Розкриття сутності терміна
Уніфікація	Вилучення альтернативних методів обліку фактів господарської діяльності
Стандартизація	Обмежений набір альтернативних методів для забезпечення певної самостійності національної системи бухгалтерського обліку
Гармонізація	Ув'язка різних систем бухгалтерського обліку та звітності через уведення їх до загальної класифікації, тобто стандартизація форми зі збереженням істотних відмінностей

Більшість вчених-економістів схиляються до думки, що саме курс на гармонізацію є найбільш доцільним для України. Так, на думку Нишенко Л. П., гармонізація бухгалтерського обліку є процесом конструктивного зближення світових облікових систем шляхом узгодження й доповнення чинних вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, податкового законодавства для виходу на світові ринки капіталу [2]. Петрук О. М. зазначає, що гармонізація бухгалтерського обліку є процесом уніфікації методів і принципів бухгалтерського обліку в формі стандартів, а стандартизація надає можливості глобалізувати облікову політику, принципи та систему бухгалтерського обліку й звітності. На його думку, гармонізації бухгалтерського обліку на національному рівні можна досягти тільки шляхом узгодження національного законодавства в сфері бухгалтерського обліку, що уніфікує його методологію [3].

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку є дуже гнучкими та надають суб'єктам господарської діяльності відносної економічної свободи. Проте, поряд із цим наявність великої кількості підходів до формування конкретних показників звітності спричиняє труднощі в статистичному узагальненні показників, тобто виникає протиріччя між свободою та необхідністю контролю. Це відбувається за рахунок того, що в Україні використовують регламентовані форми звітності для надання фінансової інформації фіскальним і контролюючим органам, а не акціонерам та інвесторам, на відміну від світової практики. Наказом від 09.12.2011 р. «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» було послаблено жорсткий регуляторний контроль процесу складання звітності, але в цілому проблема жорсткої регламентації все ще зберігається й потребує вирішення [4].

Вирішення проблеми науковці вбачають у створенні певних механізмів на методологічному та нормативно-правовому рівні. Так, Нишенко Л. П. вважає, що для розробки ефективних заходів гармонізації національної системи бухгалтерського обліку та звітності з міжнародними стандартами необхідно визначити теоретико-методологічну базу, що охоплює гармонізацію принципів і методологічних положень (стандартів), а також практичний інструментарій щодо гармонізації практики ведення бухгалтерського обліку [2].

Таким чином, нині в Україні існують дві взаємопов'язані проблеми: упровадження стандартів на загальнодержавному рівні (макрорівень) й упровадження стандартів на рівні окремого підприємства (мікрорівень). Із урахуванням чинних у світовій практиці методів упровадження міжнародних стандартів, в Україні стратегічно прийнято поетапну гармонізацію національних і міжнародних стандартів обліку та звітності. Однак, основною проблемою нині є відсутність збалансованого підходу до комплектності, порядку та формам складання звітності [5]. Незважаючи на те, що в економічній літературі запропоновано низку заходів для вирішення цієї проблеми, остаточне результативне рішення на методологічному, методичному, нормативно-законодавчому рівні донині не прийнято.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Силенко Н. М.

Література: 1. Лютова А. М., Гончаренко О. О. Адаптация финансовой отчетности предприятий Украины к международным стандартам. URL: http://lib.psunbrb.by/bitstream/112/8531/1/2.pdf. **2.** Нишенко Л. П. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2008. 25 с. **3.** Петрук О. М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2005. 420 с. **4.** Касич А. О., Яковенко Я. О. Проблеми впровадження МСФЗ в Україні та шляхи їх вирішення. *Облік і фінанси.* 2013. №1 (59). С. 22–27. **5.** Головащенко Е. М., Алфимова А. И. Необходимость и проблемы внедрения Международных стандартов бухгалтерского учета в Украине. URL: http://www.rusnauka.com/30_NIEK_2011/Economics/7_95905.doc.htm.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 33.021:005.332.8

Кузьменко А. М.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано вплив оцінювання основних засобів і методів оцінювання вибуття запасів на фінансові результати підприємства. Досліджено вплив методів обчислення резерву сумнівних боргів на кінцевий результат діяльності підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, витрати, доходи, фінансові результати, облік, облікова політика, елементи облікової політики.*

Аннотация. *Проанализировано влияние оценки основных средств и методов оценки выбытия запасов на финансовые результаты предприятия. Исследовано влияние методов вычисления резерва сомнительных долгов на конечный результат деятельности предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, расходы, доходы, финансовые результаты, учет, учетная политика, элементы учетной политики.*

Annotation. *Influence evaluation of fixed assets and disposal methods for evaluating stocks on the financial results. The influence of methods of calculating the allowance for doubtful debts on the final result of the company.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, expenses, income, financial results, accounting, accounting policy, accounting policy elements.*

Результативність ведення бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання насамперед залежить від правильності й ефективності його організації. Перехід підприємств до ринкових умов господарювання, наявність підприємств різних форм власності, вихід на міжнародні ринки сприяли впровадженню положень (стандартів) бухгалтерського обліку, що відповідають міжнародним нормам, але одночасно враховують особливості національної економіки.

Чинною нормативно-правовою базою передбачено, що методика обліку в багатьох питаннях є визначуваною обліковою політикою, яку підприємство вибирає самостійно. Саме вона суттєво впливає на розмір доходів, витрат, активів і зобов'язань, що, у свою чергу, визначає кінцевий стан господарювання суб'єкта підприємницької діяльності.

Використання різних варіантів облікової політики надає можливості здійснювати маніпуляції з фінансовими результатами, що спричиняє невідповідність у показниках фінансової звітності, створення можливостей

© Кузьменко А. М., 2016

вуалювання фінансового результату та неможливість об'єктивного обчислення національного валового внутрішнього продукту. Це означає, що облікова політика може суттєво впливати на зміну фінансового результату.

Дослідженням питань організації бухгалтерського обліку підприємств і формування облікової політики займаються Бутинець Ф. Ф., Кутер М. І., Маляревський Ю. Д., Пилипенко А. А., Поліщук І. Р., Швець В. Г. та ін. Проте, питання формування облікової політики з точки зору обліку фінансових результатів потребують подальшого поглибленого дослідження.

Метою написання статті є визначення напрямів впливу елементів облікової політики на формування фінансового результату підприємства.

Об'єктом дослідження є процес впливу облікової політики на фінансові результати підприємства. Предметом дослідження є облікова політика підприємства.

Офіційно облікова політика в Україні почала застосовуватися з початком реформування системи бухгалтерського обліку, тобто з дати введення до дії Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО), що сталося 1 січня 2000 р. Зміст терміна «облікова політика» розкрито в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». У ньому визначено, що обліковою політикою є сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1].

Облікову політику розробляють на тривалий час, але вона підлягає змінюванню за умови зміни статутних вимог; зміни вимог органу, який затверджує П(С)БО; потреби в забезпеченні більш достовірного відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства [2].

Облікова політика мусить визначати лише ті положення бухгалтерського обліку, що мають альтернативні варіанти. Положення, що є чітко врегульованими нормативними актами, установчими документами, не повинні бути дубльованими в обліковій політиці підприємства. Основні вимоги, що висуваються до облікової політики підприємства щодо встановлення принципів, методів і процедур, визначено Міністерством фінансів у Листі Міністерства фінансів України «Про облікову політику» та методичними рекомендаціями щодо облікової політики підприємства [3].

На формування облікової політики підприємства впливають багато факторів. Безпосередньо на величину фінансових результатів впливають момент визнання доходів і витрат, номенклатура та склад статей доходів і витрат, поділ їх за звітними періодами, порядок віднесення на фінансові результати для визначення бази оподаткування [4].

Об'єкти облікової політики, які мають найбільший вплив на фінансові результати, що є визначеними Будько О. й доповнені автором, подано в табл. 1 [5].

Таблиця 1

Об'єкти й елементи облікової політики підприємства

Об'єкти	Елементи
1. Облік основних засобів	Порядок визнання основних засобів
	Визначення термінів корисної експлуатації
	Вибір методу нарахування амортизації
2. Облік запасів	Вибір методу вибуття запасів
3. Облік дебіторської заборгованості	Вибір методу визначення оцінки резерву сумнівних боргів
4. Облік забезпечення подальших витрат і платежів	Визначення резервів, що забезпечують подальші витрати та платежі
5. Облік витрат	Установлення переліку та складу статей калькулювання виробничої собівартості продукції
	Установлення переліку витрат і бази розподілу постійних і змінних загальновиробничих витрат
6. Облік доходів	Метод оцінки ступеня завершеності операції з надання послуг

Розглянемо детальніше, як впливають визначені елементи облікової політики на фінансові результати. Підприємство на основі межі суттєвості визначає віднесення необоротних активів до основних засобів чи інших необоротних активів, а також встановлює ліквідаційну вартість таких активів, виходячи з очікуваної вартості їх реалізації. У П(С)БО 7 «Основні засоби» передбачено самостійний вибір підприємством методів нарахування амортизації, виходячи з терміну корисної експлуатації об'єкта основного засобу, що також вибирає підприємство [2]. Від вибраного методу залежить сума нарахованої амортизації, яку відносять на витрати підприємства, що впливають на розмір фінансових результатів. За використання таких методів, як зменшення залишкової вартості, прискорене зменшення залишкової вартості та кумулятивного методу найбільша сума амортизаційних відрахувань припадає на перші періоди експлуатації, що збільшує суму витрат підприємства. Використання виробничого методу прямо впливає на собівартість одержаної продукції, оскільки сума амортизаційних відрахувань

залежить від обсягу виробництва продукції. Прямолінійний метод надає можливості списувати вартість об'єкта основних засобів рівномірними частинами протягом усього терміну корисного використання. Відтак найменше на величину фінансових результатів впливає прямолінійний метод. Інші чотири методи через нерівномірність розподілу суми амортизаційних відрахувань занижують або завищують фінансові результати в різні періоди експлуатації об'єкта основних засобів.

На фінансові результати може також впливати й визначена вартісна межа стосовно об'єктів, що належать до основних засобів, і метод нарахування амортизації малоцінних необоротних матеріальних активів: списання на витрати 100 % вартості у разі введення об'єкта до експлуатації та по 50 % – у місяцях уведення й вилучення активів з експлуатації. При першому методі в місяці введення об'єктів будуть завищеними витрати, за другим методом вартість малоцінних необоротних матеріальних активів відноситиметься на витрати більш рівномірно.

Значний вплив на фінансові результати має вибір методів оцінки вибуття запасів [2]. Найбільш об'єктивним з точки зору визначення фінансових результатів є метод ідентифікованої собівартості, але він є неприйнятним для застосування на підприємствах із значною номенклатурою запасів. Найбільш доцільним і таким, що враховує зміни вартості запасів, є метод оцінки вибуття запасів за середньозваженою собівартістю, який і є використовуваним більшістю підприємств. Метод оцінки ФІФО викривлює фінансовий результат за умов інфляції, адже занижується собівартість через списання запасів із нижчою собівартістю, ніж вони реально коштують на момент їх списання. Оцінка вибуття запасів за нормативними витратами взагалі є рідко застосовуваною через відсутність реального механізму його застосування.

Відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» поточну дебіторську заборгованість до підсумку балансу залучають за чистою реалізаційною вартістю, для визначення якої необхідно обчислювати величину резерву сумнівних боргів. Вибір методу залежить від досвіду й умов діяльності підприємства. Проте саме завищення суми резерву сумнівних боргів найчастіше спричиняє зниження прибутку підприємства.

Доцільно зупинися на ще одному елементі облікової політики, який стосується забезпечення наступних витрат і платежів. Якщо керівництвом не передбачено створення, наприклад, резерву для оплати відпусток, то в різні періоди на підприємстві витрати будуть відображені нерівномірно.

Облікова політика в частині доходів, витрат і фінансових результатів має величезне значення для ефективної організації бухгалтерського обліку, оскільки доцільність, обґрунтованість і деталізація процесу обліку доходів і витрат, а саме встановлення переліку статей калькулювання виробничої собівартості продукції, розподілу постійних і змінних загальновиробничих витрат, методу оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг є необхідними для ухвалення ефективних управлінських рішень і визначення результатів діяльності підприємства.

Таким чином, у процесі формування облікової політики підприємства відповідальні особи мають ураховувати наслідки для фінансових результатів підприємства вибору того чи іншого елемента облікової політики. Окремі з них надають можливості маніпулювати розміром прибутку, що спричиняє недостовірність отримуваної інформації.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Про затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.03.1999 № 87 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0391-99. **3.** Лист Міністерства фінансів України «Про облікову політику»: Закон України від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=58984&cat_id=34931&search. **4.** Ратушна М. Вплив елементів облікової політики на фінансові результати. URL: http://www.lib.udau.edu.ua/bitstream/123456789/634/1/%D0%9E.%D0%9F.pdf. **5.** Будко О. Облікова політика як інструмент впливу на фінансові результати діяльності підприємства. *Економічний аналіз.* 2010. № 5. С. 232–235.

ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ФАКТОР ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

УДК 336.221

Кузьмичова Ю. Е.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто оподаткування як один із факторів цінової політики держави. Проаналізовано сутність податку на додану вартість як економічної категорії. Визначено вплив непрямих податків на ціноутворення.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, держава, політика, податок, оподаткування, цінова політика, непрямі податки, податок на додану вартість.*

Аннотация. *Рассмотрено налогообложение как один из факторов ценовой политики государства. Проанализирована сущность налога на добавленную стоимость как экономической категории. Определено влияние косвенных налогов на ценообразование.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, государство, политика, налог, налогообложение, ценовая политика, косвенные налоги, налог на добавленную стоимость.*

Annotation. *Consider taxation as one of the factors of price policy. The essence of value added tax as an economic category. The effect of indirect taxes on pricing.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, government, politics, tax, taxation, pricing, indirect taxes, value added tax.*

Ціна на товари, роботи та послуги є одним з найважливіших економічних важелів у системі управління діяльністю підприємств. Використання цього важеля в процесі управління є здійснюваним шляхом розробки спеціальної цінової політики підприємств. Цінова політика – це комплекс заходів щодо визначення цін, цінової стратегії та тактики, умов оплати, варіювання цінами залежно від позиції на ринку, стратегічних і тактичних цілей фірми [1].

Цінова політика є найважливішим механізмом, що забезпечує економічний розвиток підприємства. Саме ціна є складовою вартості суспільного продукту, забезпечує її утворення. Можна сказати, що ціна є економічним інструментом, завдяки якому вартість товару одержує грошовий вираз і стає об'єктом суспільного розподілу. Аналіз проблем сучасного ціноутворення сприяє виявленню суперечностей ціноутворення в Україні, обгрунтовує шляхи підвищення його ефективності.

Дослідженням питань ефективності управління цінами та цінової політики займаються Євдокимова Т. Г., Маховикова Г. А., Желтякова І. А., Переверзева С. В., Литвиненко Я. В., Куриленко В. П. та ін.

Цінова політика може бути реалізованою через прямі та непрямі податки. Розглянемо, як непрямі податки впливають на ціноутворення. Непрямими податками є надбавка до ціни товарів і послуг, розмір яких прямо не залежить від доходів окремого платника [2]. Непрямими податками є податок на додану вартість (ПДВ), мито та акцизи. Аналіз видів непрямих податків свідчить, що основним з них є податок на додану вартість. Він відіграє ключову роль у процесі формування доходів зведеного бюджету держави, оскільки є найменш схильним до кон'юнктурних змін міжнародних цін на сировину й енергоносії порівняно з іншими бюджетоутворюючими податками, забезпечує стабільність усієї системи державних фінансів у довгостроковій перспективі. Водночас податок на додану вартість залишається одним із найбільш проблемних податків у вітчизняній податковій системі. Значні витрати держави та платників податків, що є пов'язаними з адмініструванням податку на додану вартість, проблеми, що виникають за його відшкодування з бюджету, використання різних схем незаконної мінімізації податку й навіть прямого незаконного субсидування з бюджету є актуальними питаннями, пов'язаними з функціонуванням податку на додану вартість [3].

Підвищення або зниження ставок непрямих податків є фіскальним інструментом бюджетної політики, а також засобом впливу держави на споживання або виробництво продукції. Зниження ставки зумовлює зниження ціни на продукцію й зростання її конкурентоспроможності на ринку держави. Ці зміни можуть впливати на макродинаміку цін, змінюючи ставки непрямих податків; на мікроекономічному рівні з наступним поширенням на макрорівень через зміни у непрямих податках на деякі товари; на надання пільг [4].

© Кузьмичова Ю. Е., 2016

Податок на додану вартість є часткою вартості товару, створеної на кожному з етапів його виробництва й обігу. Для суб'єктів господарювання додана вартість становитиме різницю між обсягом реалізації продукції в грошовому еквіваленті й вартістю матеріальних затрат на виготовлення цієї продукції. В Україні податок на додану вартість було запроваджено в 1992 р., він замінив податок з обігу, який існував ще за радянських часів.

Існують функції, які є властивими тільки податку на додану вартість.

1. Він виконує функцію найбільш гарантованого джерела доходів державного бюджету, оскільки податок на додану вартість є частиною валового внутрішнього продукту, твердо фіксованою в ціні товарів. Оскільки податок на додану вартість перераховується до бюджету відразу після реалізації продукції, він відіграє роль джерела доходів державного бюджету.

2. Податок на додану вартість є одним із найбільших доходних джерел як державного бюджету, так і місцевих бюджетів у зв'язку із тим, що виконує функцію регулятора доходної частини бюджетів.

В Україні, і не тільки, податок на додану вартість має певні переваги над іншими податками.

1. У кожній із ланок товароруху акумулюється податок на додану вартість (непрямий податок). Він оплачується кінцевим споживачем, тобто населенням або державою, але віднімається при розрахунку величини націнки кожного наступного продавця.

2. Ставка податку на додану вартість є пропорційною реальному внеску до вартості товару окремого суб'єкта виробничого процесу; вона не залежить від того, скільки стадій пройшов той чи інший товар.

3. База оподаткування стимулює скорочення витрат на будь-якій із стадій проходження товару [5].

Акцизним податком є непрямий податок на високоприбуткові товари. Це тютюнові й алкогольні вироби, що є визначеними законом як підакцизні. Податки на тютюнові вироби протягом століть є використовуваними урядами всіх країн світу як регулятори тютюнопаління. Ціллю їх упровадження є забезпечення виконуваної ними дестимулюючої функції. Це означає, що ціна на товари непершої необхідності підвищується, що має спричиняти скорочення їх споживання. Крім цього, це виявлення фіскального інтересу держави, що є одним із головних. Аналіз світової практики оподаткування тютюнових виробів показав, що в Україні, як і в переважній більшості країн, частка акцизного податку в структурі ціни на тютюнові вироби є вже достатньо високою [6].

Останній непрямий податок – мито стягується з товарів, що беруть участь у зовнішньоторговельному обігу й впливають на внутрішні ціни. Підвищення цін на імпортні товари за рахунок мита створює сприятливі умови для цінової конкуренції для національного виробника, надає можливості активно відстоювати внутрішній ринок, зберігати наявні та створювати нові робочі місця, поповнювати державний бюджет за рахунок власного виробництва [7].

Таким чином, непрямі податки, такі як мито, акцизні збори й податок на додану вартість, суттєво впливають на зміну цін товарів, а також і на попит, але не завжди. Вони виконують фіскальну функцію, що надає можливості поповнювати державний бюджет. Але існування тіньової економіки зменшує розмір цих податків. Щоб податки ефективно стимулювали економіку і водночас були стабільним джерелом збільшення державного бюджету, нині надзвичайно важливим є визначення сутності податку й удосконалення відповідного законодавства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Марцин В. С., Солдатенко О. В. Податкова політика держави та її вплив на ефективність господарської діяльності торгових підприємств. *Фінанси України.* 2009. № 8. С. 29–38. **2.** Волощук Р. Є. Адміністрування непрямих податків у контексті формування доходів бюджету держави. Тернопіль: Економічна думка, 2007. С. 120–131. **3.** Куриленко В. П. Роль непрямих податків у забезпеченні ефективної фіскальної політики держави. *Вісник Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського.* 2013. № 6. С. 24–27. **4.** Харченко Н. В. Переваги та недоліки податку на додану вартість. *Інвестиції: практика та досвід.* 2016. № 9. С. 10–12. **5.** Лондар С. Л., Козарезенко Л. В. Акцизний податок як фінансовий регулятор поширення тютюнопаління в Україні. *Актуальні проблеми економіки.* 2014. № 8. С. 311–324. **6.** Борисенко О. П. Зовнішньоекономічна політика в Україні: проблеми та перспективи // Актуальні проблеми зовнішньоекономічної діяльності та митної справи в умовах глобалізації: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2010. С. 461–465.

СУТНІСТЬ ТАРГЕТ-КОСТИНГУ Й ДОЦІЛЬНІСТЬ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

УДК 338.512:005(477)

Кузьмичова Ю. Є.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність і переваги застосування таргет-костингу – методу управління витратами на підприємстві. Визначено проблеми його впровадження до господарської діяльності сучасних підприємств України. Доведено доцільність застосування таргет-костингу на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, доходи, витрати, виробничі витрати, управління витратами, цільова собівартість, таргет-костинг, калькулювання.*

Аннотация. *Исследованы сущность и преимущества применения таргет-костинга – метода управления затратами на предприятии. Определены проблемы его внедрения в хозяйственную деятельность современных предприятий Украины. Доказана целесообразность применения таргет-костинга на современных отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, доходы, расходы, производственные затраты, управление затратами, целевая себестоимость, таргет-костинг, калькулирование.*

Annotation. *The essence and benefits of target costing – a method of cost management in the enterprise. The problems of its introduction to the economic activity of modern enterprises of Ukraine. The expediency of applying target-bonening in modern domestic enterprises is proved.*

Keywords: *enterprise, production, income, expenses, production costs, cost management, target cost, target costing, calculation.*

За умов ринкових відносин кожне підприємство прагне отримувати максимальний прибуток. Для цього будь-якій комерційній компанії необхідно постійно вдосконалювати свою діяльність і зберігати стійкість до змін навколишнього середовища. Для моніторингу роботи організаційних підрозділів і контролю отриманих результатів управління суб'єктом господарювання не може обходитися без обліку й управління витратами виробництва. Відтак управління витратами є надзвичайно важливим як для керівництва підприємств, так і для економістів-дослідників бізнес-процесів. Крім того, актуальність теми дослідження є зумовленою тим, що українські підприємства приділяють недостатньо уваги або взагалі не здійснюють управління витратами, не впроваджують дієві методи такого управління, у тому числі таргет-костинг.

Метою написання статті є дослідження сутності таргет-костингу як методу управління витратами, а також визначення доцільності його застосування на підприємствах України.

Дослідженням теоретичних і практичних аспектів управління витратами займалися Гетьман В. Г., Івашкевич В. Б., Палій В. Ф., Соколов Я. В., Чумаченко Н. Г. та ін. Нині існує багато підходів до управління витратами, серед яких найвідомішими є абсорпшен-костинг, директ-костинг, стандарт-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, АВС-костинг. Кожний метод є ефективним за певних економічних умов, тобто його дієвість визначається застосовуваністю для досягнення певних цілей підприємства.

Відповідно до П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» під витратами розуміють зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [1].

Національні стандарти бухгалтерського обліку та Закон України «Про бухгалтерський облік і звітність в Україні» визначають порядок калькулювання собівартості продукції вітчизняними підприємствами. У зв'язку із цим з'являється необхідність розподілу собівартість на ту, що використовується у фінансовому обліку, і що розраховується для обґрунтування й прийняття управлінських рішень [2].

Розглянемо популярний і дієвий підхід «таргет-костинг». Це метод управління витратами за цільовою собівартістю, який було розроблено наприкінці минулого століття в Японії. Хоча існує версія, що ранні нерозвинені форми методу використовувалися компанією Дженерал Електрик у 1947 р., а згодом, у 80-ті роки, набули поширення в США. Спочатку таргет-костинг став широко застосовуваним у всіх галузях японської промисловості, а згодом і в інших галузях економіки Японії, а також і в інших країнах. Метод забезпечує попереджувальний контроль витрат і калькулювання цільової собівартості з урахуванням реальної ситуації на ринку.

© Кузьмичова Ю. Є., 2016

Основою методу є цільове калькулювання, що є базованим на формулі цільової собівартості [3]:

$$ЦСБ = ПРЦ – БПП, \quad (1)$$

де *ЦСБ* – цільова собівартість;

ПРЦ – потенційна ринкова ціна;

БПП – бажаний для підприємства прибуток.

Таке рівняння надає можливості мати ефективний і простий інструмент контролю й економії витрат ще на стадії проектування, оскільки таргет-костинг передбачає розрахунок собівартості виробу, виходячи з попередньо встановленої ціни реалізації. Тобто цільову собівартість визначають зворотним шляхом. Іншими словами, замість традиційної (прогресивної) калькуляції використовуваною є зворотна (ретроградна) калькуляція. Такий підхід змінює економічну сутність звичного елемента методу бухгалтерського обліку – калькулювання.

Досягнення цільової собівартості є забезпечуваним зусиллями всіх служб підприємства. Значення цільової собівартості відомо керівництву та підрозділам ще на стадії планування продукції. Таргет-костинг є інструментом стратегічного управління витратами. Його доцільно розглядати як цілісну концепцію управління, що надає можливості підтримувати стратегію зменшення витрат і реалізувати функцію планування виробництва нових продуктів. Усі учасники виробничого процесу, від менеджера до звичайного робітника, працюють над тим, щоб спроектувати та виготовити виріб, який відповідатиме цільовій собівартості.

Таргет-костинг є ефективним за умов планування й упровадження інноваційної продукції. Це дієвий метод для раціонального оновлення асортименту та диверсифікації діяльності, тобто випуску нової за якістю і доступної за ціною продукції [4]. Його перевагою є те, що собівартість формується на стадії проектування й залежить від планового прибутку. Це надає можливості підприємству застосовувати системний підхід до розробки нового продукту. Зниження витрат на проектування виробу є здійснюваним за всіма етапами виробництва. Метод передбачає попереднє встановлення обмеження рівня витрат, допомагаючи підприємству раціонально використовувати свої ресурси за дотримання максимальної орієнтації на задоволення вимог споживачів. Таргет-костинг забезпечує оптимізацію рівня витрат, підвищення прозорості використання ресурсів у виробництві, сприяє вдосконаленню структури витрат і підвищенню якості продукції [5].

Недоліками цього методу є те, що технологічні можливості підприємства не завжди дозволяють знизити собівартість до заданого рівня. Крім того, для цільового зниження витрат може виникнути необхідність у збільшенні кількості часу та в інвестиціях. У цілому метод таргет-костингу є реальним способом запобігання економічним невдачам, що надає можливості суб'єктам господарювання заощадити грошові кошти ще до моменту їх витрат. Основною перешкодою впровадження таргет-костингу на сучасних українських підприємствах є відсутність ефективної й дієвої системи управлінського обліку, а також інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень [5].

Таким чином, таргет-костинг як метод управління витратами є відносно новим, але таким, що довів свою ефективність. Він надає можливості підприємству створити механізм послідовного й цілеспрямованого управління виробничими витратами та цільовою собівартістю продукції. Таргет-костинг не є складним у використанні. Для ефективного його застосування необхідно сформувати сталу систему управлінського внутрішньогосподарського обліку, що забезпечуватиме потоки оперативної, своєчасної й якісної інформації між керівництвом, підрозділами й окремими працівниками.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Потій В. З., Куліш Г. П. Теоретичні підходи до управління витратами підприємства. URL: http://ir.kneu.edu.ua:8080/handle/2010/6050. **2.** Партин Г. О., Загородній А. Г. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 303 с. **3.** Грицай О. І. Застосування методів управління витратами в інноваційній діяльності підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* 2011. № 720. С. 312–317. **4.** Проданчук М. А. Таргет-костинг та кайзен-костинг як інструменти оптимізації витрат у системі стратегічного управління. URL: http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/768.pdf. **5.** Плюсніна Н. В., Руденко О. В. Характеристика сучасних моделей управління витратами підприємства. *Управління розвитком.* 2014. № 5. С. 25–27.

ЗАСТОСУВАННЯ ПЛАТІЖНИХ КАРТКОВИХ СИСТЕМ

УДК 336.717.18

Кулішенко А. О.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано основні проблеми й перспективи функціонування сучасного ринку банківських платіжних карток. Розглянуто особливості обігу електронних грошей, що нині є важливим інструментом фінансової інфраструктури економічно розвинених країн.*

Ключові слова: *банк, банківська установа, банківські платіжні картки (БПК), ринок банківських платіжних карток, фінансова інфраструктура, електронні гроші, магнітні картки, смарт-картка.*

Аннотация. *Проанализированы основные проблемы и перспективы функционирования современного рынка банковских платежных карточек. Рассмотрены особенности обращения электронных денег, являющихся в настоящее время важным инструментом финансовой инфраструктуры экономически развитых стран.*

Ключевые слова: *банк, банковское учреждение, банковские карточки, рынок банковских платежных карточек, финансовая инфраструктура, электронные деньги, магнитные карточки, смарт-карта.*

Annotation. *The basic problems and prospects for the functioning of modern market of bank payment cards. The features outstanding electronic money that today is an important tool for financial infrastructure of developed countries.*

Keywords: *bank, banks, credit cards, bank cards market, financial infrastructure, electronic money, magnetic cards, smart card.*

Нині в усьому світі для функціонування платіжних систем характерними є поступове звуження сфери використання готівки й паперових платіжних документів і перехід до нових платіжних інструментів і сучасних технологій платежів. Застосування банківських карток є зручним і вигідним способом здійснення безготівкових розрахунків і для банків, і для клієнтів.

Значний внесок у дослідження переваг карткових розрахунків зробили Бутинець Ф., Гуцал І., Грищенко О., Журавель Г., Матвієнко В., Ковальчук А. та ін.

Актуальність теми є зумовленою пожвавленням економічних стосунків українських суб'єктів господарювання зі своїми партнерами в провідних країнах Європи та світу, які вимагають від національної банківської системи стати більш ефективним посередником у експортно-імпортних операціях і розрахунках.

Використання банківських карт надає можливості власникам, тобто фізичним особам, у тому числі уповноваженим юридичним особам, здійснювати операції з грошовими коштами, наявними в емітента, відповідно до договору й чинного законодавства. Упровадження систем електронних платежів зумовлює глибокі зміни в сферах, де відбуваються перетворення, і спонукає до переходу на якісно інший рівень. У цьому випадку йдеться не тільки про банківську сферу, а про майже всі основні галузі економічного та соціального життя суспільства: банки, торгівлю, сферу послуг, пошту та підприємства зв'язку, підприємства транспорту, підприємства громадського харчування, аптеки, інші суб'єкти, які надають послуги за готівку. В основу формування нової фінансової інфраструктури в державі покладено масове застосування платіжних карткових систем. Держателями банківських платіжних карток у світі на сучасному етапі є понад один мільярд людей [1].

Мета створення платіжних систем є очевидною – зменшення готівково-грошової маси. Будь-яка безготівкова платіжна система є призначеною мінімізувати витрати на випуск готівки та зменшити витрати на її обслуговування, інкасацію, перерахунок. Для цього центральні банки й уряди застосовують певні заходи, одним із яких є розрахунки за допомогою платіжних систем із пластиковими картками (внутрішньодержавними, а також міжнародними).

Банківська платіжна картка (БПК) є пластиковим ідентифікаційним засобом, за допомогою якого її отримувачу надається можливість здійснювати операції сплати за товари, послуги й отримувати готівкові кошти. Ідентифікування отримувача банківської платіжної картки є забезпечуваним нанесенням на картку її номера, терміну дії, прізвища, ім'я та зразка підпису держателя банківської платіжної картки [2].

Операції, що є здійснюваними з використанням платіжної картки, можуть бути віднесені як до безготівкових, так і до готівкових розрахунків. Якщо при розрахунках за допомогою платіжної картки кошти з карткового рахунка не знімаються, то операція є безготівковою. Якщо ж спочатку відбувається зняття грошей з карткового

© Кулішенко А. О., 2016

рахунка (за допомогою банкомата, наприклад), потім отриману готівку використовують для розрахунків, то операція із використанням платіжної картки належатиме до готівкових розрахунків. Така подвійна природа платіжних карток надає можливості їх власникам використовувати переваги як готівкових, так і безготівкових розрахунків. У межах України всі операції з використанням банківських платіжних карток є здійснюваними тільки в національній грошовій одиниці України. Обов'язковими реквізитами, нанесеними на банківську платіжну картку, є реквізити, що надають можливості ідентифікувати платіжну систему і банк-емітент. У банківських платіжних картках внутрішньодержавних платіжних систем, крім усього іншого, мають бути ідентифікаційний номер емітента, що є встановленим Національним банком України [3].

Позитивним у використанні платіжних карток є те, що картковий рахунок може бути відкритий у гривнях, доларах та іншій валюті або ж у двох різних валютах водночас, що надає можливості економити за рахунок зменшення витрат на конвертацію валют. За допомогою картки держатель має можливість здійснювати покупки (отримувати послуги) в багатьох закладах торгівлі й побутового обслуговування, отримувати готівку в багатьох банкоматах і банках майже в будь-якому куточку світу, а відтак немає потреби постійно тримати при собі велику кількість грошової готівки. Перевезення грошових коштів, що на банківській платіжній картці, через кордон, здійснюється без зайвих митних процедур, при цьому сума грошових коштів на рахунку є необмеженою. Перевагами є й можливість здійснювати операції цілодобово. Щомісяця банк, у якому у власника банківської платіжної картки відкритий картрахунок, здійснює нарахування відсотків на залишок грошових коштів на картрахунку; власникам банківських платіжних карток у певних торговельних підприємствах і сервісних центрах надаються знижки і пільгові тарифи при купівлі, можливість придбання товару в мережі Internet тощо.

Серед недоліків слід сказати про те, що використання банківських платіжних карток на території України ще можливе не скрізь, оскільки ринок цих послуг нині перебуває ще на стадії розвитку. Відтак «благами цивілізації» можуть користуватися підприємства й фізичні особи у великих населених пунктах. Певні типи карток можуть обслуговуватися лише в певних банкоматах, на банківські платіжні картки впливають природні фактори (перепад температури, волога, прямі сонячні промені, механічні навантаження). Якщо власник банківської платіжної картки забув або втратив ПІН-код, деякі банки беруть додаткову плату; можливі зломи комп'ютерних мереж банку хакерами, перехоплення відомостей про банківські платіжні картки й особистих даних його власників при розрахунках через мережу Internet (це може призвести до того, що хтось може скористатися вашими грошовими коштами на рахунку); банкрутство банку [4].

Найбільшими платіжними системами, що контролюють 80 % міжнародного ринку, є Visa й MasterCard. Їх основними перевагами є колосальна інфраструктура прийому, можливість здійснення транскордонних платежів, імідж спроможності, що асоціюється з картою. Вибір між системами не є однозначним, і роблять його споживачі на основі їх переваг, а банки – із урахуванням власного стилю корпоративного життя, тобто в цілому на основі суб'єктивних міркувань.

Великими платіжними системами, що є задіяними в основному в сфері подорожей і розваг, є American Express, Diners Club International і JCB Card. Власниками їх карток є переважно заможні люди із доходом вище середнього, які часто виїздять у ділові поїздки. Платіжні картки є призначеними в основному для оплати послуг готелів, ресторанів, авіа-агентств, оренди автомобілів тощо. Практично всі типи карток T&E беруть участь у різних програмах заохочення, мають різні бонусні пункти, милі, кілометри [1]. Відтак та чи інша платіжна система має свої особливості, які безпосередньо впливають на конкурентоспроможність міжнародних розрахунково-платіжних банківських послуг.

Нині карткові платіжні інструменти є ідеальним сучасним технологічним засобом для розвитку банківської інфраструктури з обслуговування приватних осіб. Тому банки, не маючи нині платіжного інструмента достатнього рівня, мають для залучення уваги громадян до банківських продуктів ширше використовувати прогресивні карткові технології. Розвиток в Україні систем масових електронних платежів, що є заснованими на карткових технологіях, є реальним шляхом підвищення фінансової стійкості вітчизняних банків і розвитку національної фінансової системи в цілому [5].

Для подальшого успішного впровадження карткових технологій комерційним банкам України необхідно:

– розширювати мережу банкоматів і POS-терміналів, щоб держатель картки був упевнений, що він може одержати гроші та розраховуватися карткою будь-коли;

– продовжувати активно впроваджувати зарплатні проекти, що надасть можливості централізовано залучити велику кількість клієнтів, додатково отримати вільні банківські ресурси та привчати населення до карткових розрахунків;

– залучати до числа своїх клієнтів підприємства торгівлі й послуг, що прийматимуть до сплати пластикові картки;

– продовжувати впроваджувати різні види послуг для різних клієнтів (студентів, пенсіонерів).

Таким чином, основним завданням сучасного карткового бізнесу є посилення довіри потенційних клієнтів до платіжних карток. У результаті цього зростатиме емісія, що виражатиметься не тільки кількісно, а й якісно.

На карткових рахунках бачитимемо залишки, картки використовуватимуться не лише для зняття готівки, а й для розрахунків. Це стане джерелом доходів банків, що сприятиме розвитку економіки, її детінізації та стабілізації. Саме тому ці аспекти вимагають наукового обґрунтування й стануть надалі предметом дослідження.

Науковий керівник – старший викладач Доценко Н. С.

Література: 1. . Поліщук С. Пластикові (платіжні) картки: випуск і використання. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2002. № 19. С. 5–15. **2.** Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. Банківські операції: підручник. Київ: КНЕУ, 2002. 476 с. **3.** Макарова М. В. Електронна комерція: навч. посіб. Київ: Академія, 2002. 272 с. **4.** Савлук М. Електронні гроші: сутність та порівняльний аналіз якісних властивостей. *Вісник Національного банку України.* 2004. № 11. С. 10–14. **5.** Решетніков П. Досвід використання інформаційних технологій у банківській справі. *Вісник Національного банку України.* 2004. № 4. С. 40–43.

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ПРИДБАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

УДК 657:330.123.3

Ликова К. В.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто критерії визнання активів запасами, а також методологічні основи обліку придбання виробничих запасів. Проаналізовано етапи облікової політики підприємства щодо формування запасів. Визначено основні методи відображення придбання виробничих запасів на сучасному підприємстві.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, фінанси, облік, виробничі запаси, предмети праці, засоби праці, формування запасів, придбання виробничих запасів, облік запасів, собівартість запасів.*

Аннотация. *Рассмотрены критерии признания активов запасами, а также методологические основы учета приобретения производственных запасов. Проанализированы этапы учетной политики предприятия по формированию запасов. Определены основные методы отражения приобретения производственных запасов на современном предприятии.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, финансы, учет, производственные запасы, предметы труда, средства труда, формирование запасов, приобретение производственных запасов, учет запасов, себестоимость запасов.*

Annotation. *The criteria of recognition of assets inventory and methodological basis of accounting for the acquisition of inventory. Stages accounting policy on formation of reserves. The main methods reflected the acquisition of inventory in the modern enterprise.*

Keywords: *enterprise, manufacturing, finance, accounting, inventory, work items, work tools, building supplies, purchase inventory, accounting inventories, cost of inventories.*

Однією з найголовніших проблем розвитку економіки України є недостатня ефективність використання економічних ресурсів і пошук напрямів її підвищення. Важливу роль серед економічних ресурсів відіграють виробничі запаси, оскільки забезпечення виробничими запасами вповні й їх ефективне використання є умовою подальшого розвитку виробництва.

© Ликова К. В., 2016

Актуальність теми є зумовленою тим, що організація повної та достовірної структурованої облікової інформації про використання, рух і наявність виробничих запасів на підприємствах, а також внутрішнього контролю за їх зберіганням, має велике значення у процесі створення системи бухгалтерського обліку, а також в управлінні виробничою діяльністю підприємств. Це досягається тільки шляхом правильного й повного документального оформлення операцій із виробничими запасами.

Теоретичні та практичні питання, що є пов'язаними із загальними аспектами обліку виробничих запасів, висвітлено в наукових працях Бутинця Ф. Ф., Завгороднього О. А., Садовської І. Б., Божидарнік Т. В., Огійчук М. Ф., Плаксієнко В. Я., Беленкова М. І. та інших вітчизняних науковців. Однак, вивчення наукових публікацій і розробок свідчить, що в тлумаченні деяких питань щодо стану та розвитку обліку й контролю запасів існують розбіжності, а відтак окремі проблемні питання потребують подальшого вивчення та доопрацювання.

Метою написання статті є аналіз особливостей обліку придбання виробничих запасів, а також вивчення теоретичних положень і методичних прийомів щодо контролю за їх формуванням.

Методологічні основи утворення інформації про запаси в бухгалтерському обліку та її оформлення у фінансовій звітності викладено в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Згідно із цим стандартом під запасами розуміють активи, що утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва для подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством [5]. Більш детальне перерахування груп предметів, що належать до запасів, міститься в Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку запасів [6].

У бухгалтерському обліку вирізняють поняття виробничих запасів, що визначає запаси у вигляді предметів праці та деяких засобів праці, до яких належать основні та допоміжні матеріали, сировина, напівфабрикати та комплектуючі вироби, тара, паливо, малоцінні засоби праці й інші матеріали, що є необхідними для процесу виробництва [1].

Щоб правильно створити записи в бухгалтерських документах під час придбання виробничих запасів, необхідно враховувати всі понесені витрати, правильно встановити обсяг придбаних матеріалів та їх фактичну собівартість, своєчасно відображати розрахунки з постачальниками й оприбутковувати їх на складі.

Процес придбання виробничих запасів може бути відображений у обліку трьома методами:

– із використанням фактичної собівартості;

– за оптовими цінами, виокремлюючи транспортно-заготівельні витрати за кожним найменуванням виробничих запасів на окремому аналітичному рахунку;

– за планово-обліковими цінами, окремо позначаючи відхилення від облікових цін.

Найбільш достовірною величиною вартості запасів є ціна їх придбання, або собівартість (первісна вартість). П(С)БО 9 передбачає калькулювання собівартості запасів, що є засобом відтворення принципу історичної собівартості. Калькулювання собівартості придбаних виробничих запасів є важливим етапом облікової політики підприємства, що залежить від шляху надходження запасів. Існує кілька способів надходження виробничих запасів на підприємство: безкоштовне отримання, придбання за грошові кошти та їх еквіваленти, виготовлення на власному підприємстві, передача засновниками підприємства до статутного капіталу, обмін на інші запаси [2].

Виробничі запаси, які було придбано за грошові кошти, оприбутковуються за первісною вартістю, що містить договірну ціну придбання із вирахуванням непрямих податків, але за умови, якщо вони не відшкодовуються підприємству на підставі законодавства (наприклад, акцизний податок тощо); ввізне мито; втрати запасів унаслідок їх транспортування; транспортно-заготівельні витрати (ТЗР); інші витрати, що належать до складу витрат, пов'язаних із придбанням запасів. До таких витрат належать прямі витрати на оплату праці, прямі матеріальні витрати, інші витрати на зміну якостей і властивостей характеристик запасів.

Первісна вартість запасів, які було отримано безоплатно, дорівнює їх справедливій вартості із урахуванням фактичних витрат, тобто як у випадку із придбанням за плату. Виробнича собівартість запасів, що є виготовленими власними силами, формується в порядку, визначеному П(С)БО 16 «Витрати» [7]. Запаси, що є отриманими в результаті внеску до статутного капіталу як первісної вартості мають справедливу вартість, визначувану згідно із П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [8]. Її погоджують із учасниками підприємства з урахуванням усіх витрат. Якщо запаси було придбано під час обміну, то у випадку, якщо це були подібні запаси, їх первісною вартістю є балансова вартість переданих, а якщо неподібні – первісною вартістю є справедлива вартість отриманих.

Кожну господарську операцію, результатом якої є надходження запасів, оформляють відповідними первинними документами належної форми [3]. Згідно із Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів, первинними документами, що є використовуваними для обліку товарів, які надійшли від постачальника, є М-1 «Журнал обліку вантажів, що надійшли», М-4 «Прибутковий ордер», М-7 «Акт про приймання матеріалів», 1-ТН «Товарно-транспортна накладна» з позначкою про оприбуткування, М-11 «Накладна вимога на відпуск (вну-

трішнє переміщення) матеріалів» для оформлення надходження товарів власного виробництва тощо. На підставі цих документів ведуться записи аналітичного обліку запасів на складі.

Синтетичний облік наявності та руху виробничих запасів ведеться на рахунку 20 «Виробничі запаси» за субрахунками: 201 «Сировина й матеріали», 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби», 203 «Паливо», 204 «Тара й тарні матеріали», 205 «Будівельні матеріали», 206 «Матеріали, передані в переробку», 207 «Запасні частини», 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення», 209 «Інші матеріали».

За дебетом рахунку 20 та його субрахунків відображають надходження відповідних запасів до підприємства та збільшення їх вартості як результат дооцінювання, за кредитом – витрати на виробництво, інші витрати, а також зменшення вартості запасів після уцінки.

Процес придбання виробничих запасів є сукупністю операцій щодо забезпечення підприємства засобами та предметами праці, здійснюваними стабільно й безперервно. За результатами визначають розмір собівартості матеріальних ресурсів, що залежить від їх купівельної вартості та транспортно-заготівельних витрат.

Облік придбання виробничих запасів відображається за допомогою трьох різних методів, як було визначено раніше. Кожний із цих методів має свої особливості, які визначають доречність їх використання на різних промислових підприємствах залежно від специфічних якостей виробництва продукції або виконання різних видів робіт. Відображення виробничих запасів за фактичною собівартістю доцільно використовувати підприємствам, які купують лише один вид запасів. Що стосується методу купівельних цін із відокремленням транспортно-заготівельних витрат, його використання є доцільним для підприємств, які купують кілька видів запасів. За планово-обліковими цінами, виділяючи відхилення, можна відображати придбання запасів, якщо підприємство купує кілька видів запасів і при цьому встановлює на них фіксовані ціни.

Таким чином, можна із впевненістю сказати, що однією з найнеобхідніших умов проведення виробничого процесу є наявність виробничих запасів у достатній кількості та їх раціональне використання. Для ефективної діяльності підприємств та підвищення їх виробничого потенціалу система управління виробничими запасами має бути чітко організованою. Її належне впорядковування надасть можливості підвищити доходність капіталу, зменшити витрати на зберігання запасів, а також підвищити показник оборотності капіталу й забезпечити покращення фінансово-економічної діяльності.

Науковий керівник – старший викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2013. 688 с. **2.** Завгородній О. А. Бухгалтерський облік на Україні. Київ: Знання, 2008. 657 с. **3.** Огійчук М. Ф., Плаксієнко В. Я., Беленкова М. І. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник/за ред. М. Ф. Огійчука. Київ: Алерта, 2011. 1042 с. **4.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **5.** Про затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: Закон України від 1.03.1999 № 87 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0391-99. **6.** Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів: Закон України від 10.01. 2007 № 2 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon.golovbukh.ua/regulations%20/1521/8199/8200/461812. **7.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **8.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19: Закон України від 07.07.1999 № 163 // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99.

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

УДК [338.512:640.43]:657.6-021.361

Лисенко В. Д.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено теоретичні аспекти й можливості практичного застосування внутрішнього аудиту в управлінні витратами підприємств ресторанного господарства. Проаналізовано переваги та недоліки запровадження внутрішнього аудиту на підприємствах ресторанного господарства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, ресторанне господарство, фінанси, аудит, витрати, управління витратами, внутрішній аудит, підприємство ресторанного господарства.*

Аннотация. *Исследованы теоретические аспекты и возможности практического применения внутреннего аудита в управлении затратами предприятий ресторанного хозяйства. Проанализированы преимущества и недостатки ведения внутреннего аудита на предприятиях ресторанного хозяйства.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, общественное питание, финансы, аудит, расходы, управление затратами, внутренний аудит, предприятие ресторанного хозяйства.*

Annotation. *The theoretical aspects and practical application of internal audit in the management of business expenses restaurants. Advantages and disadvantages of introducing internal audit at restaurants.*

Keywords: *enterprise, organization, restaurant management, finance, audit, cost, expense management, internal audit, restaurant business.*

Для сучасного суспільства притаманними є нестабільність, постійні якісні зміни та динамічність поглядів на поточні господарські процеси. Такі вагомі фактори, як нестабільна економіко-політична ситуація, низька інвестиційна активність, жорстка конкуренція, низький рівень доходів населення та відсутність оптимального співвідношення між попитом і пропозицією значно ускладнюють розвиток галузі ресторанного господарства й актуалізують проблему пошуку оптимальних шляхів розробки ефективного механізму управління. Зазначені умови вимагають від власників і керівництва прийняття дієвих управлінських рішень, що, у свою чергу, потребує постійного обґрунтованого інформаційно-аналітичного забезпечення. Досконалість такого забезпечення на всіх рівнях управління залежить від рівня організованості системи внутрішнього контролю, особливе місце в якій посідає підсистема внутрішнього аудиту. Нині доволі поширеними завданнями, які виконує внутрішній аудит, є оцінювання фінансового стану підприємства та платоспроможності, а також рівня забезпеченості ресурсами й ефективності їх використання. У зв'язку із цим витрати підприємства ресторанного господарства з другорядного стають першочерговим об'єктом внутрішнього аудиту.

Загальні концептуальні та методичні проблеми внутрішнього аудиту, його трансформації відповідно до міжнародної практики розглядали Білуха М. Т., Бардаш С. В., Бортник А. Н. та ін. Серед зарубіжних науковців найвагоміші наукові здобутки з проблематики внутрішнього аудиту мають Дефліз Ф., Дженік Г. та ін.

Теоретичні аспекти внутрішнього аудиту завжди були предметом наукових досліджень. Найпоширенішими є трактування внутрішнього аудиту як незалежної експертної й оцінювальної діяльності, діяльності з управління й управлінського консультування, системи контролю, системи контролю власника за діяльністю виконавчого органу господарського товариства. Міжнародний інститут внутрішніх аудиторів визначає внутрішній аудит як діяльність з надання незалежних та об'єктивних гарантій і консультацій, що є спрямованими на вдосконалення діяльності організації [1].

Метою внутрішнього аудиту є встановлення надійності й ефективності функціонування окремих складових системи внутрішнього контролю, надання головному органу управління адекватної інформації про реалізацію управлінських рішень, удосконалення діяльності організації й управління виробництвом, виявлення й мобілізація резервів його зростання [2].

Внутрішній аудит як форма контролю надає можливості вчасно виявити та ліквідувати ті умови й фактори, що не сприяють ефективному веденню господарської діяльності та досягненню поставлених цілей. У результаті реалізації внутрішнього аудиту управляюча підсистема отримує інформацію про реальний стан об'єкта та фактичне виконання управлінських рішень [3]. Проведення внутрішнього аудиту витрат на підприємстві ресторанного господарства наразі потребує науково обґрунтованих методичних та організаційних рішень, щоб істотно підвищити поінформованість користувачів.

© Лисенко Е. Ю., 2016

Дослідження функції контролю на підприємствах ресторанного господарства показало, що її часто забезпечує служба внутрішнього контролю або контрольно-ревізійний відділ. Ці структури зосереджують свою діяльність на пошуку порушень, оцінюванні матеріальних збитків і покаранні винних. Ревізійна діяльність за своєю сутністю є спрямованою на ретроспективу, тобто на події, що вже відбулися, та їх наслідки. Внутрішній аудит є орієнтованим на перспективу, тобто на аналіз майбутніх подій, які можуть несприятливо вплинути на діяльність окремих підрозділів чи підприємства в цілому.

Рішення про необхідність внутрішнього аудиту не мусить визначатися наявністю в компанії зовнішнього аудитора, оскільки внутрішній і зовнішній аудит виконують різні функції. Зовнішній аудит традиційно зосереджений на підтвердженні достовірності фінансової звітності компанії й операціях і подіях, що можуть матеріально впливати на фінансову звітність компанії. Внутрішній аудит є спрямованим насамперед на оцінювання чинної системи контролю й управління ризиками компанії. Він зосереджує увагу на операціях і подіях, що перешкоджають ефективному досягненню підприємством поставлених цілей.

Ефективний внутрішній аудит сприятиме зниженню витрат компанії на зовнішній аудит, але не може скасувати необхідність зовнішнього аудиту для компанії. Для об'єктивнішого оцінювання проведемо порівняльний аналіз переваг і недоліків упровадження внутрішнього аудиту на підприємствах ресторанного господарства.

Перелічімо переваги впровадження внутрішнього аудиту на підприємствах ресторанного господарства.

1. Внутрішній аудит є ефективною системою контролю за господарською діяльністю підприємств, що є спрямованою на попередження порушень, тоді як зовнішній аудит ґрунтується на перевірці готових звітних даних.

2. Внутрішній аудит забезпечує систематичність контролю.

3. Внутрішні аудитори краще знаються на внутрішніх процесах підприємств ресторанного господарства та діючих специфічних каналах комунікацій.

4. Існує можливість використання конфіденційної й управлінської інформації в аудиторських звітах.

5. Застосування сприяє посиленню інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів.

Перелічімо недоліки впровадження внутрішнього аудиту на підприємствах ресторанного господарства.

1. Недостатньо відповідає принципу незалежності аудитора.

2. Високий ступінь суб'єктивності у разі надання висновків у зв'язку із можливістю упередженого ставлення аудитора до персоналу.

3. Існує можливість побудови помилкового уявлення зовнішніх аудиторів про фінансовий стан підприємства на основі ознайомлення із звітами внутрішніх аудиторів.

4. Рівень кваліфікації внутрішніх аудиторів є переважно нижчим, ніж зовнішніх.

5. Одноразові аудиторські послуги зі сторони коштують дешевше, ніж постійне утримання відділу внутрішнього аудиту.

Саме внутрішній аудит, незалежний відносно виконавчих органів суб'єкта господарювання, відіграє роль своєрідного каталізатора пропозицій щодо мінімізації наслідків ризиків і використання резервів поліпшення фінансово-господарської діяльності, тим самим активно сприяючи реалізації стратегії розвитку підприємства [4].

Деякі підприємства ресторанного господарства недооцінюють потенційні переваги впровадження відділу внутрішнього аудиту, а тому використовують консалтинг, що надається на умовах договору з консалтинговою компанією та передбачає надання широкого спектра послуг, від розробки дизайну та бренда ресторану до аудиту бухгалтерських операцій. Консалтинг виконує виключно функцію консультування та, на противагу внутрішньому аудиту, не надає гарантій власнику щодо забезпечення впевненості в досягненні мети та функціонуванні системи управління в спосіб, який максимально знижує ризик шахрайства, марнотратства, допущення помилок чи нерентабельності.

Наразі серед безлічі об'єктів внутрішнього аудиту діяльності підприємства ресторанного господарства виокремлюється один, від якого реально залежить фінансовий результат діяльності підприємства, – витрати. Витрати в ресторанному господарстві є потенційним полем для шахрайств і зловживань. У процесі перевірки проблеми, як правило, виникають із витратами, що забезпечують виробничу функцію, а саме – розміром і реальністю комунальних платежів та витрат на енергоносії, транспортними витратами, товарними витратами [5].

Не менш важливим завданням в аудиті є вирішення проблем калькулювання, особливо прогнозного, через розробку майбутнього меню як бази для майбутніх витрат із подальшим моніторингом їх здійснення. При цьому найпоширенішими порушеннями є недотримання норм закладання сировини під час приготування страв, маніпулювання калькуляційними картками для приховування реальної собівартості готової продукції підприємств ресторанної сфери тощо.

Наявність цих проблем свідчить, що за сучасних економічних умов підприємства ресторанного господарства потребують систематичного проведення внутрішнього аудиту, що забезпечить власника чи уповноваженого ним органа управління достовірною обґрунтованою інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень. Саме внутрішній аудит надасть можливості своєчасно реагувати на зміни в економічній ситуації й ураховувати соціальні та політичні фактори, що зменшить вплив зовнішніх факторів, які є неконтрольованими для підприємства. Ці питання потребують подальшого дослідження організаційно-методичних аспектів внутрішнього аудиту витрат як основної складової визначення фінансового результату діяльності підприємств ресторанного господарства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. URL: http://www.apu.com.ua/component/content/article/10-article/702-mizhnarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyadu-inshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-poslug. **2.** Немченко В. В., Хомутенко В. П., Хомутенко А. В. Практичний курс внутрішнього аудиту: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2008. 240 с. **3.** Тарканій О. Завдання та функції внутрішнього аудиту // Незалежний аудитор. URL: http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/618?view=material. **4.** Пшенична А. Ж. Аудит: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2008. 320 с. **5.** Бутинець Ф. Ф. Аудит: підручник. Житомир: Рута, 2001. 672 с.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

УДК 338.481.32:33.012.61-022.51

Лисенко Е. Ю.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено основні аспекти державної підтримки малого підприємництва в економічно розвинених країнах. Доведено важливість вивчення світового досвіду підтримки розвитку підприємств малого бізнесу та його використання за сучасних умов господарювання.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, підприємництво, фінанси, малий бізнес, мале підприємництво, державна підтримка, міжнародний досвід, фінансування.*

Аннотация. *Исследованы основные аспекты государственной поддержки малого предпринимательства в экономически развитых странах. Доказана важность изучения мирового опыта поддержки развития предприятий малого бизнеса и его использования в современных условиях хозяйствования.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, предпринимательство, финансы, малый бизнес, малое предпринимательство, государственная поддержка, международный опыт, финансирование.*

Annotation. *The basic aspects of state support of small business in developed countries. The significance of studying international experience support the development of small businesses and to use it in the current economic conditions.*

Keywords: *economy, government, enterprise, organization, business, finance, small business, government support, international experience, financing.*

© Лисенко Е. Ю., 2016

Досвід розвинених зарубіжних країн свідчить, що ефективне функціонування й розвиток ринкових відносин залежать від кількості великих, середніх і малих підприємств, їх взаємодії й оптимального співвідношення. Загальновідомо, що саме мале підприємництво є однією із рушійних сил посилення економічного потенціалу. Його діяльність сприяє створенню нових робочих місць, послабленню соціальної напруженості, зростання конкуренції, забезпечує насичення ринку товарами. Розвиток малого підприємництва сприяє зменшенню обсягу трудової міграції й відтоку активної частини населення за кордон, а також зростанню податкової бази й активізації інноваційної діяльності. Тому одним із основних напрямів державної політики зарубіжних країн за сучасних умов господарювання є розвиток малого підприємництва. Проте, в Україні не приділяється достатньо уваги підтримці малого підприємництва через недосконалість державної політики та законодавства в цій сфері, недостатню фінансову базу, організаційні проблеми взаємодії малого бізнесу з ринком і державними структурами, низьку ділову активність населення. Цим і зумовлено необхідність вивчення зарубіжного досвіду підтримки малого підприємництва та виявлення можливостей його використання в Україні.

Вагомий внесок у вивчення питань державної підтримки, створення сприятливих правових і організаційно-економічних умов для розвитку малого бізнесу зробили такі вітчизняні науковці: Варналій З. С., Герасимчук В. І., Ляшенко В. І., Некрасова Т. В., Труш І. В., Колесник Г. М., Казим М. О., Чала Н. Д., Ясинська Н. А. та ін. Незважаючи на значні теоретичні досягнення в дослідженні проблеми формування й розвитку малого бізнесу, маловивченим є питання використання зарубіжного досвіду в Україні.

Метою написання статті є дослідження зарубіжного досвіду державної підтримки малого підприємництва та виявлення можливостей його адаптації в Україні. Предметом дослідження є зарубіжний досвід державної підтримки малого підприємництва. Об'єктом дослідження є особливості державної підтримки малого підприємництва в зарубіжних країнах і в Україні.

Мале підприємництво є досить поширеною й ефективною формою господарювання, без якої економіка та суспільство в цілому не можуть нормально існувати. Серед переваг малого підприємництва слід назвати гнучкість та адаптивність до змін кон'юнктури ринку; оперативність у прийнятті управлінських рішень; вузьку спеціалізацію на певному ринку товарів і послуг, що надає можливості швидко вносити зміни у виробництво відповідно до потреб ринку; оперативне відображення змін попиту й безпосередній взаємозв'язок із споживачем; можливість почати бізнес із порівняно малим стартовим капіталом і невеликі витрати на управління діяльністю [1].

Проте, поряд із соціально-економічною значущістю, малий бізнес має низький ступінь життєздатності та є найбільш вразливим до таких явищ, як інфляція, обмеженість фінансових ресурсів, нестабільність доходів і конкуренція з боку великих корпорацій.

Аналіз статистичних даних дає підстави стверджувати, що нині в країнах із розвиненою ринковою економікою частка малих підприємств становить 70–90 % від загального числа підприємств. Вони забезпечують більше половини (60–70 %) валового внутрішнього продукту, а кількість населення, зайнятого на підприємствах малого бізнесу, становить приблизно 50–60 % від усього зайнятого населення.

За даними Державного комітету статистики, в Україні в 2015 р. частка малих підприємств становила 95,5 %; обсяги реалізації продукції підприємствами малого бізнесу становили 17 % (у розвинених країнах цей показник понад 50 %); кількість зайнятого населення в сфері малого бізнесу – 26,8 % [2].

Досвід багатьох країн показує, що найбільш ефективно державну політику підтримки й розвитку малого бізнесу можна здійснювати через спеціалізований урядовий орган, який має достатні ресурсні можливості та повноваження. При цьому частина виконавчих повноважень делегується іншим організаційним структурам (профільним міністерствам, контрольно-ревізійним службам, департаментам, банкам, фондам тощо) [3].

У економіці США провідними органами державної підтримки малого бізнесу є Адміністрація малого бізнесу та Національний науковий фонд. Основними функціями цих органів є визначення сфер діяльності, у яких функціонування малого бізнесу є найбільш ефективним; надання фінансово-кредитної підтримки малим підприємствам, зокрема розробка кредитних програм; надання технічних і консультаційних послуг з питань управління підприємством тощо [4].

Майже в усіх програмах, за якими надається грошова допомога, передбачено позики трьох видів: прямі, часткові та гарантовані. Найбільш відомими кредитними програмами для малого бізнесу є програми «7а» та «504». Програмою «7а» передбачено надання кредитів малим підприємствам на різні строки: до 6 років – на поточні витрати; від 5 до 10 років – при фінансуванні оборотного капіталу; до 20 років – при фінансуванні розширення основного капіталу; до 30 років – на відновлення підприємств, що постраждали від стихійних лих. При цьому приватні банки й інші фінансові установи, що надають кредит підприємству, отримують від Адміністрації малого бізнесу гарантію повернення кредиту в розмірі до 90 % від суми позики [4].

У США функціонує гнучка система оподаткування. Так, крім ставки корпоративного податку в розмірі 34 % при доході понад 75 тис. дол., для оподаткування суб'єктів малого підприємництва застосовують ще дві нижчі ставки: розміром 15 % при доході до 50 тис. дол. і 25 % – при доході до 75 тис. дол. [4].

Крім того на малий бізнес в США поширюються спеціальні податкові пільги, наприклад бонус першого року, коли податок виплачується не з усієї, а з половини суми, що підлягає оподаткуванню [4].

У Франції, так само, як і в США, одним із критеріїв отримання дотації є кількість створених робочих місць або створення чи розширення промислових підприємств. Важливу роль у підтримці малих підприємств відіграють Французьке національне інноваційне агентство, Банк розвитку малого й середнього бізнесу та Французьке товариство страхування капіталів. Слід зазначити, що особливу лояльність держава проявляє до тих, хто вирішив відкрити свій бізнес у економічно депресивних зонах. На таких підприємців поширюються знижки й скасування виплат до фондів соціального забезпечення. Для безробітних, які вирішили створити власний бізнес, розроблено окрему систему підтримки. Так, їх звільнено від податків на три роки і на рік – від обов'язкових соціальних виплат до каси соціального страхування [4].

Крім того, у Франції функціонує Національне агентство зі створення підприємств, яке не тільки сприяє діяльності майбутніх приватних підприємців, а й шукає можливості скупки підприємств у разі виникнення загрози банкрутства [4].

Доцільно звернути увагу на досвід Польщі щодо підтримки малого підприємництва. Ефективна державна підтримка малого бізнесу сприяє розвитку польських підприємств. Нею передбачено надання дотацій на навчання приватних підприємців. У податковій політиці Польщі існує тенденція зниження соціального податку. На становлення власної справи в Польщі нині відводиться 20–25 років. Протягом перших десяти років малі підприємства звільняються від податку на прибуток на 100 %, а протягом наступних десяти років – на 50 % [5].

Стимулювання підприємств малого бізнесу в Японії відбувається на всіх рівнях, починаючи від центрального уряду і закінчуючи самостійними спілками й об'єднаннями малих підприємств. Центральна влада й місцеві органи самоврядування субсидують на всіх етапах життєвого циклу підприємства малого бізнесу, безпосередньо беруть участь у створенні наукоємного та високотехнологічного виробництва. Для полегшення процедур отримання кредитів суб'єктами малого підприємництва урядом Японії було створено Корпорацію страхування малого та середнього підприємництва й асоціації щодо гарантування кредитів, яка є подібною до тієї, що функціонує в США [5].

Для того щоб в українській економіці малий бізнес ефективно функціонував і приносив позитивні результати, так, як це відбувається в розвинених державах, необхідно враховувати такі риси структур і механізмів підтримки малого бізнесу в цих країнах:

– наявність розвиненої системи спеціалізованих урядових установ та організацій зі змішаним капіталом, що виконують певні завдання з підтримки малого бізнесу;

– делегування повноважень і розподіл функцій між центральними, регіональними та місцевими органами державної влади, що забезпечує єдність економіки й господарства країни;

– розробка й реалізація державних програм фінансової, технологічної, інформаційної, консультаційної, зовнішньоекономічної, кадрової підтримки малого підприємництва;

– асигнування програм підтримки малого підприємництва з бюджетів різних рівнів, створення стимулюючих податкових інструментів, створення спеціалізованих фінансових, кредитних, страхових та інвестиційних інститутів;

– заохочення приватних кредитів та інвестицій до сфери малого підприємництва шляхом державних гарантій, страхування тощо [6].

Таким чином, державна підтримка малого бізнесу в Україні потребує здійснення серйозного реформування. Належну увагу слід приділити вдосконаленню законодавства та системи оподаткування; організації фінансово-кредитної, інвестиційної й інформаційно-консультаційної підтримки; створенню інвестиційних та інноваційних компаній і фондів, регіональних фондів підтримки підприємництва, лізингових і консалтингових компаній, страхових організацій, бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів тощо; кооперуванню діяльності малих, середніх і великих підприємств; заохоченню різних прошарків населення до малого та середнього підприємництва.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнякова Ю. С.

Література: 1. Мельник Т. О. Державна підтримка малого і середнього підприємництва в Україні. *Вісник ЖДТУ.* 2015. № 1 (71). С. 102–105 с. **2.** Основні показники розвитку малих підприємств // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/. **3.** Митропан С. А. Мировой опыт государственного регулирования предпринимательства. *Вестник Киевского национального университета технологий и дизайна.* 2011. № 1. С. 36–43. **4.** Иванов В. В., Штурбабина Ю. С. Международные программы поддержки малого и среднего бизнеса *Российский внешнеэкономический вестник.* 2014. № 10. С. 21–31. **5.** Турцева А. М., Колесник И. В. Государственная поддержка малого бизнеса: зарубежный опыт. *Вісник студентського наукового товариства*

ДонНУ. 2014. № 2. С. 327–331. **6.** Гобир І. Б., Мельник М. І. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в Україні в кризових умовах. *Агросвіт.* 2015. № 10. С. 65–69.

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА АУДИТОРІВ

УДК 174:657.6

Литвинова А. В.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні концепції аудиту, що є застосовуваними на практиці в процесі вирішення етичних конфліктів. Визначено основні положення системи норм моральної поведінки аудитора в процесі надання аудиторських послуг. Проаналізовано цілі, завдання й фундаментальні принципи, що є визначеними Кодексом етики.*

Ключові слова: *етика, конфлікт, етичний конфлікт, аудит, аудитор, аудиторські послуги, професійна компетентність, технічні стандарти, професійна поведінка.*

Аннотация. *Рассмотрены основные концепции аудита, применяемые на практике в процессе решения этических конфликтов. Определены основные положения системы норм нравственного поведения аудитора в процессе оказания аудиторских услуг. Проанализированы цели, задачи и фундаментальные принципы, определяемые Кодексом этики.*

Ключевые слова: *этика, конфликт, этический конфликт, аудит, аудитор, аудиторские услуги, профессиональная компетентность, технические стандарты, профессиональное поведение.*

Annotation. *Describes the main concepts of auditing which are used in practice in the process of solving ethical conflicts. Defined the main provisions of the system of norms of moral conduct of the auditor in providing the audit services. Analyzed the goals, objectives and fundamental principles, which are a specific Code of ethics.*

Keywords: *ethics, conflict, ethical conflict, audit, auditor, auditing services, professional competence, technical standards, professional behavior.*

Аудиторська діяльність – це професійна діяльність, яка має свій етичний кодекс. Особи, які займаються нею, є зацікавленими у взаємодовірі та високій якості надаваних послуг [1].

Кодекс професійної етики аудиторів України визначає вимоги до поведінки аудиторів за різних умов проведення аудиту й надання аудиторських послуг. Цей документ детально роз'яснює особливості застосування завдань і основних концепцій аудиту на практиці для багатьох типових ситуацій у процесі вирішення етичних конфліктів [2].

Завдання професійної етики полягає в тому, щоб вивчити складний процес віддзеркалення професійних відносин у площині моральної свідомості. Відсутність етичної поведінки в спілкуванні між зацікавленими сторонами, недотримання або ігнорування етичних правил призводить до виникнення й процвітання корупції. Цілі та фундаментальні принципи Кодексу етики є однаково чинними для всіх професійних аудиторів, незалежно від того, чи займаються вони громадською практикою, чи працюють у промисловості, торгівлі, державному секторі або в освіті чи іншій галузі. Обов'язок представників професії перед своїм фахом і суспільством може іноді видаватися таким, що суперечить безпосереднім особистим інтересам чи необхідності виявляти лояльність до свого роботодавця [3].

© *Лисенко В. Д.*, 2016

© *Литвинова А. В.*, 2016

Характерною рисою будь-якої професії є прийняття відповідальності перед громадськістю. Що стосується аудиторів, то для них громадськістю є насамперед клієнти, кредитори, уряд, роботодавці, працівники, інвестори, ділові та фінансові кола, а також інші особи, які покладаються на об'єктивність і чесність професійних бухгалтерів для підтримки впорядкованого ведення комерційної діяльності та її контролю. Громадські інтереси є визначуваними як колективний добробут співтовариства людей та організацій, яким аудитори надають послуги.

Ставлення та поведінка аудиторів у процесі надання послуг впливає не лише на їх особистий добробут, але й на економічне благополуччя країни в цілому. Аудитори зможуть залишатися в привілейованому стані, якщо продовжуватимуть надавати громадськості унікальні послуги на рівні, який свідчить, що суспільна довіра є цілком обґрунтованою. Відтак аудитори в усьому світі є найбільш зацікавленими особами в тому, щоб довести до відома клієнтів, що послуги є виконуваними на найвищому рівні й надаваними відповідно до етичних вимог [4].

Фундаментальними принципами професійних аудиторів, передбаченими Кодексом етики, є:

- доброчесність;
- об'єктивність;
- професійна компетентність і належна ретельність;
- конфіденційність;
- професійна поведінка;
- дотримання технічних стандартів [5].

Аудитор має бути відвертим і чесним, надаючи професійні послуги, належним чином виконувати свої обов'язки й нести за це відповідальність. Аудитор мусить не здійснювати вчинків, які можуть похитнути довіру громадян до аудиторської професії в цілому. Він не має права залучати клієнтів шляхом введення до омани, створення хибних уявлень і вчинення помилкових дій. Аудитор має бути доброзичливим, сприяти встановленню добрих стосунків між колегами і представниками інших аудиторських фірм [6].

Об'єктивність фактично є поєднанням неупередженості й інтелектуальної чесності. Найважливішим основоположним принципом є незалежність, що є визначуваною як взаємозв'язок незалежності думки та поведінки. Незалежністю думки є спрямованість думок, що надає можливості зробити висновок без будь-якого впливу, що може ставити під загрозу професійне судження, і перешкоджати діяти чесно, об'єктивно і з професійним скептицизмом. Незалежністю поведінки є уникнення фактів і обставин настільки значущих, що розсудлива та поінформована третя сторона, знаючи всю відповідну інформацію, у тому числі вжиті застережні заходи, обґрунтовано дійшла би висновку, що чесність, об'єктивність чи професійний скептицизм фірми або члена групи з виконання завдання перебувають під загрозою.

Оскільки аудитор не може бути абсолютно незалежним, незалежність слід розглядати в конкретному контексті стосунків із клієнтом. Чесність та об'єктивність суджень аудитора мають особливе значення за умови оцінювання результатів фінансового звіту. Аудитор не може уникнути тиску на нього в процесі своєї професійної діяльності, але мусить протистояти йому.

Професійна компетентність і належна ретельність є свідченням того, що аудитору слід виконувати професійні послуги з належною ретельністю, компетентністю й старанністю. Він є зобов'язаним постійно підтримувати професійні знання та навички на належному рівні.

Аудитору слід поважати конфіденційність інформації, отриманої в процесі надання професійних послуг і ділових стосунків. Не можна використовувати чи розголошувати таку інформацію без належних і визначених повноважень. Відповідальність за розголошення комерційної таємниці несе аудитор, якому комерційна таємниця стала відома завдяки професії. Він може бути ознайомлений із інформацією тільки за згодою уповноваженого органу або власника. Деякі представники органів влади наділені повноваженнями отримувати інформацію, що становить комерційну таємницю. Так, працівники поліції мають право безперешкодно отримувати відомості, які становлять комерційну таємницю, від установ і підприємств незалежно від форми власності. Для цього достатньо подати письмовий запит. Однак ці відомості мають бути отримані тільки у зв'язку з розслідуваннями злочинів, які перебувають у провадженні.

З огляду на світовий досвід забезпечення високої якості аудиторських перевірок потребує ширшого переліку випадків розголошення конфіденційності інформації. Міжнародна практика передбачає розкриття конфіденційної інформації з дозволу клієнта на вимогу законодавства чи професійних організацій (перевірка якості роботи аудитора вповноваженими органами професійних організацій, обмін інформацією зі слідчими чи дисциплінарними органами професійних організацій тощо).

Аудитор має діяти в такий спосіб, щоб це відповідало добрій репутації професії, утримуватися від будь-якої поведінки, яка могла б дискредитувати фахівців. Зобов'язання втримуватися від будь-якої поведінки, яка могла б дискредитувати професію, вимагає, щоб організації – члени МФБ, розробляючи стандарти етики, ураховували відповідальність аудитора перед клієнтами, третіми особами, іншими бухгалтерами, працівниками,

роботодавцями та громадськістю в цілому. Аудитор своєю діяльністю має сприяти підвищенню авторитету своєї професії в суспільстві.

Найважливішою характеристикою професіонала є всіляка підтримка професії й прагнення об'єднати колег. Аудитор не може забирати клієнтів у своїх колег задля розширення власної практики засобами, що можуть спричинити зниження якості роботи або порушення прав третіх осіб на отримання достовірної інформації. Аудитору заборонено займатися саморекламою, що створює хибне уявлення в клієнтів і зачіпає інтереси колег.

Аудитор має надавати професійні послуги згідно із відповідними технічними та професійними стандартами. Він зобов'язаний ретельно і кваліфіковано виконувати інструкції клієнта чи роботодавця тією мірою, якою вони є сумісними із вимогами щодо чесності, об'єктивності й незалежності. Крім того, аудитор має дотримуватися технічних і професійних стандартів Міжнародної федерації бухгалтерів (наприклад, Міжнародних стандартів аудиту), Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, інших професійних організацій.

Цілі, а також фундаментальні принципи мають загальний характер і не є призначеними до використання для розв'язання етичних проблем, із якими зіткається аудитор у конкретних випадках.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Ільїна С. Б. Основи аудиту: навч.-практ. посібник. Київ: Кондор, 2009. 378 с. **2.** Кодекс етики // Институт внутренних аудиторов. URL: http://www.iia-ru.ru/upload/iblock/d21/d21a6ef184496bad96db041cdc84d851.pdf. **3.** Кодекс етики // Рахункова палата України. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/232293?cat_id=32836. **4.** Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. URL: http://www.apu.com.ua/component/content/article/10-article/702-mizhnarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyadu-inshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-poslug. **5.** Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.1993 № 3125-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3125-12. **6.** Про внесення змін до Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю та затвердження [...]: Закон України від 22.10.2008 № 1347-р. // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1347-2008.

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ Й НАПРЯМИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

УДК 336.221.4(477)

Лихольот Т. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано особливості побудови податкової системи України, визначено її основні недоліки. Запропоновано напрями вдосконалення побудови податкової системи України за сучасних умов розвитку економіки.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, фінанси, облік, податки, оподаткування, податкова система, принципи оподаткування.*

Аннотация. *Проанализированы особенности построения налоговой системы Украины, определены ее основные недостатки. Предложены направления совершенствования построения налоговой системы Украины в современных условиях развития экономики.*

© Лихольот Т. О., 2016

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, финансы, учет, налоги, налогообложение, налоговая система, принципы налогообложения.*

Annotation. *The features of the tax system of Ukraine defines its main drawbacks. Directions improvement of the tax system of Ukraine in modern conditions of economic development.*

Keywords: *economy, government, enterprise, organization, finance, accounting, tax, taxation, tax system, taxation principles.*

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки в Україні склалася скрутна економічна ситуація. Нестабільність, інфляція, кризові явища, зменшення кількості господарюючих суб'єктів – усе це потребує проведення відповідних реформ у національній податковій системі, оскільки в кожній країні податкова система є основою економіки. Вона забезпечує фінансову стабільність держави і є головним важелем реалізації державної економічної політики. Ефективна податкова система створює сприятливі умови для суспільного розвитку, забезпечує достатній обсяг надходжень до бюджету країни й сприяє підвищенню рівня життя населення.

Чинна податкова система України має суттєві недоліки:

– рівень податкових ставок не враховує можливості різних платників податку та їх доходів, він є завеликим;

– податкові ставки мають тенденцію до збільшення щороку, що не може не позначатися на платниках податку;

– законодавча база, яка регулює справляння податків, є слабкою, деякі податки дублюють функції один одного;

– податкова система має переважно фіскальний характер, що створює несприятливі умови для розвитку економіки й підприємницького сектора.

Відтак важливо визначити напрями вдосконалення податкової системи України, чим і зумовлено актуальність розгляду саме цього питання.

Метою написання статті є визначення основних проблем функціонування податкової системи й аналіз напрямів її вдосконалення.

Досліджуваній проблематиці присвячено наукові праці українських та зарубіжних науковців. У своїх роботах основні проблеми функціонування податкової системи вивчали Сміт А., Андрущенко В., Демиденко Л., Баранова В., Іванова Ю., Шкарупа О. та ін. Але, незважаючи на чисельність наукових досліджень, наявність недоліків податкової системи й мінливі умови сучасного економічного життя зумовлюють необхідність детальнішого розгляду цієї проблеми.

Нині не існує єдиного тлумачення поняття «податкова система». Андрущенко В. Л. визначає податкову систему як сукупність чинних у країні податків, форм, принципів і методів їх побудови, а також інститутів та організацій, що забезпечують вилучення їх і здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства [1]. Баранова В. Г. вважає, що податкова система – це сукупність загальнодержавних і місцевих податків і зборів, що справляються в установленому законодавством порядку [2]. Відтак податкова система є сукупністю податків і зборів, а також інших обов'язкових платежів, які діють у встановленому законом порядку, стягуються з населення і перенаправляються до бюджету країни.

Для побудування ефективної податкової системи використовують основні принципи, які було закладено Смітом А. у його роботі «Дослідження про природу й причини багатства народів». Очевидно, що для кожної країни мають бути сформовані окремі принципи. Але існують основні принципи, ігнорування яких може зруйнувати податкову систему будь-якої країни.

Смітом А. було сформульовано чотири принципи оподаткування:

– податки мають рівномірно розподілятися між джерелами доходів, а кожний окремий податок має однаково припадати на те джерело, на яке він є спрямованим;

– час і спосіб сплати, а також розмір податку мають бути чітко визначеними;

– податок має стягуватися в такій формі й у такий спосіб, які є найбільш зручними для платника;

– податок має стягуватися у такий спосіб, щоб на його вилучення витрачалося якомога менше грошей, що надходять до Державного казначейства. Зібрані кошти мають залишатися якнайменше в руках збирачів [3].

Подальшим розглядом цього питання займався німецький вчений Вагнер А. Він доповнив і розширив вчення Сміта А., запропонував виділити три основні групи принципів стягнення податків:

– етичні принципи оподаткування, що поділяються на загальність податків і відповідність оподаткування платоспроможності;

– принципи управління податками: визначеність обкладення, зручність оподаткування й справляння податків для їх платників і дешевизна справляння;

– належний вибір джерел податків і правильна комбінація сукупності податків.

Послідовником вчення Вагнера А. був німецький науковець Ноймарк Ф. Його принципи отримали широке визнання й нині є використовуваними в багатьох системах оподаткування. Він запропонував чотири групи принципів:

– фіскально-бюджетні: достатності податкових надходжень, здатності податкових надходжень до зростання;

– етичні: загальності, співмірності, пропорційності, перерозподілу доходу й майна за допомогою податків;

– політико-економічні: активної податкової гнучкості, пасивної податкової гнучкості, забезпечення зростання економіки, податкової нейтральності;

– організаційно-правові: наочності, безсуперечності, прозорості, практичності, постійності, доступності.

Згідно із Податковим кодексом України податкове законодавство ґрунтується на таких принципах:

– загальності оподаткування;

– рівності всіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації;

– невідворотності настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства;

– презумпції правомірності рішень платника податку;

– фіскальної достатності;

– соціальної справедливості;

– економічності й нейтральності оподаткування;

– стабільності;

– рівномірності й зручності сплати;

– єдиного підходу до встановлення податків і зборів [5].

Вважаємо за доцільне розглядати як основні серед цих принципів рівномірність розподілення податків між джерелами доходів, рівність усіх платників податків, податкову гнучкість і соціальну справедливість. На сучасному етапі в Україні не всі принципи є застосовуваними в процесі побудови ефективної системи оподаткування. Невиконання принципів побудови податкової системи призводить до її неефективності й наявності суттєвих недоліків.

Нині основними недоліками податкової системи в Україні є:

– суперечливий характер податкового законодавства: у законодавстві України існують деякі розбіжності, нечіткі тлумачення окремих термінів, положень, деякі статті законів дублюються, що спричиняє плутанину;

– зависокі податкові ставки: щороку податкові ставки зростають, через заважкий тягар для легального бізнесу значна частка доходів опиняється в «тіні»;

– наявність економічно необґрунтованих розбіжностей щодо визнання й оцінювання доходів і витрат для визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток і податком на додану вартість і нормативно-правовою базою бухгалтерського обліку;

– діяльність Міністерства фінансів, Державної податкової служби, Державної митної служби щодо реалізації державної податкової політики, збирання податків і зборів, їх акумуляції в державному та місцевих бюджетах є недостатньо узгодженою й ефективною через недосконале правове регулювання їх взаємовідносин;

– велика кількість податків і зборів, що дублюють функції один одного, зменшують доходи населення, через що відбувається ухиляння від їх сплати.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку України вкрай необхідним є провадження реформи для побудови ефективної податкової системи. Якщо використовувати основні принципи побудови податкової системи й приділяти достатньо уваги кожному з них, можна усунути недоліки податкової системи, що є основними проблемами для економіки. Необхідно сформувати дієвий податковий інструментарій, побудувати стабільну й зрозумілу систему оподаткування, зменшити податкові ставки та забезпечити збалансованість інтересів держави й суб'єктів господарювання.

Науковий керівник – старший викладач Волошан І. Г.

Література: 1. Андрущенко В. Л. Податкова система: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2015. 416 с. **2.** Баранова В. Г., Дубовик О. Ю., Хомутенко В. П. Податкова система: навч. посіб./за ред. В. Г. Баранової. Одеса: ВМВ, 2014. 344 с. **3.** Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. М.: Эксмо, 2007. 251 с. **4.** Демиденко Л. М. Розвиток теорії оподаткування вченими Заходу. *Фінанси України.* 2004. № 5. С. 40–45. **5.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України.

URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **6.** Шкарупа О. В., Романченко А. В. Аналіз проблем та напрямів удосконалення системи оподаткування в Україні. *Механізм регулювання економіки.* 2010. № 1. С 185–189.

ВИМОГИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ВІДМІНОСТІ МІЖ НП(С)БО ТА МСФЗ

УДК 657.37

Лихольот Т. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості складання фінансової звітності відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартів фінансової звітності. Проведено порівняльний аналіз особливостей складання фінансової звітності за міжнародними та національними стандартами.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, звітність, фінансова звітність, вимоги до складання фінансової звітності, Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), Міжнародний стандарт фінансової звітності (МСФЗ).*

Аннотация. *Рассмотрены особенности составления финансовой отчетности в соответствии с Национальными положениями (стандартами) бухгалтерского учета и Международными стандартами финансовой отчетности. Проведен сравнительный анализ особенностей составления финансовой отчетности по международным и национальным стандартам.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, отчетность, финансовая отчетность, требования к составлению финансовой отчетности, Национальное положение (стандарт) бухгалтерского учета (НП (С) БУ), Международный стандарт финансовой отчетности (МСФО).*

Annotation. *The features of the financial statements in accordance with national regulations (standards) of accounting and IFRS. A comparative analysis of the characteristics of financial reporting according to international and national standards.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, reporting, financial reporting, requirements for financial reporting, National Provision (Standard) of Financial Accounting, International Financial Reporting Standards (IFRS).*

На сучасному етапі розвитку, за умов економічної нестабільності, кризового стану, інфляції отримання прибутку залежить від зважених рішень керівництва організації. Для того щоб прийняти правильне рішення керівникам, власникам, інвесторам і кредиторам необхідна інформація про фінансовий стан підприємства. Основним джерелом такої інформації є фінансові звіти, які можуть складатися як за Міжнародними стандартами фінансової звітності (далі – МСФЗ), так і за Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО). Важливо розуміти відмінності між вимогами щодо складання фінансової звітності згідно із МСФЗ і НП(С)БО.

Цій проблематиці присвячено велику кількість наукових публікацій і досліджень. У своїх наукових працях відмінності між складанням фінансової звітності за МСФЗ і за НП(С)БО вивчали Бутинець Ф., Голов С., Горицька Н., Сопко В., Ткаченко Н., Швець В. та ін. Але, незважаючи на чисельність наукових досліджень, нині на практиці виникає чимало питань, що потребують подальшого поглибленого вивчення.

Метою написання статті є порівняльний аналіз особливостей складання фінансової звітності за МСФЗ і за НП(С)БО.

© Лихольот Т. О., 2016

Для цього потрібно визначити сутність поняття фінансової звітності й порівняти особливостей складання фінансової звітності за МСФЗ і за НП(С)БО. Фінансова звітність є основною інформативною складовою підприємства. Згідно із НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», фінансовою звітністю є бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [1].

У Міжнародному стандарті фінансової звітності фінансову звітність визначено як таку, що має на меті задовольнити потреби користувачів, які не можуть вимагати від суб'єкта господарювання складати звітність згідно із їх інформаційними потребами [2]. Тобто фінансова звітність має передусім задовольнити потреби користувачів, але користувачі можуть отримувати тільки ту інформацію, яку хоче надати підприємство. Така інформація є передусім розрахованою на зовнішніх користувачів (наприклад, інвесторів), щоб показати фінансово-майновий стан організації. Відтак підприємства, що не планують залучати інвестиційний капітал, частково нехтують вимогами щодо складання фінансової звітності, що призводить до помилок у фінансовій інформації, негативно впливає на рішення інших користувачів: постачальників, кредиторів, покупців і банків.

Фінансову звітність подають усі юридичні особи, створені відповідно до чинного законодавства України, незалежно від організаційно-правової форми господарювання та форми власності, а також представництва зарубіжних суб'єктів господарської діяльності, які є зобов'язаними вести бухгалтерський облік.

Як передбачено в Порядку подання фінансової звітності, фінансова звітність складається відповідно до НП(С)БО або МСФЗ [3].

НП(С)БО – це нормативно-правовий акт, затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, визначає принципи й методи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які не суперечать міжнародним стандартам [4]. МСФЗ – це прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку документи, якими визначено порядок складання фінансової звітності [4].

Фінансову звітність за МСФЗ подають:

- публічні акціонерні товариства;
- банки;
- страховики;
- підприємства, що здійснюють господарську діяльність з надання фінансових послуг, окрім страхування та пенсійного забезпечення, за винятком діяльності з управління активами;
- підприємства, що здійснюють діяльність з недержавного пенсійного забезпечення;
- підприємства, що здійснюють діяльність з управління активами;
- кредитні спілки;
- підприємства, що застосовують міжнародні стандарти за власним рішенням [3].

Порівняємо складання фінансової звітності за НП(С)БО 1 та за МСФЗ 1 (табл. 1) [2; 3].

Таблиця 1

Особливості складання фінансової звітності за НП(С)БО 1 та за МСФЗ 1

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності»
1. Баланс (Звіт про фінансовий стан)	1. Баланс
2. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	2. Звіт про прибутки та збитки
3. Звіт про рух грошових коштів	3. Звіт про рух грошових коштів
4. Звіт про власний капітал	4. Звіт про зміни в капіталі
5. Примітки до річної фінансової звітності	5. Примітки до фінансових звітів
6. Додаток до Приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами»	6. Звітність за сегментами

Склад фінансової звітності за НП(С)БО та МСФЗ є подібним, оскільки МСФЗ були основою для створення Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, але є суттєві розбіжності. Так, Голов С. Ф. визначає такі основні розбіжності:

- вимоги суворого дотримання стандартів: МСФЗ надає можливості керівництву підприємства відступати від вимог стандартів, якщо застосування окремих позицій є недоречним; НП(С)БО не надають підприємствам такої можливості;

– концептуальна основа: у нормативних документах з національного бухгалтерського обліку відсутній окремий документ – Концептуальна основа НП(С)БО. У концептуальній основі МСФЗ наведено два основоположні припущення – безперервності й нарахування і відповідності доходів і витрат [4].

Вважаємо за необхідне виділити ще кілька важливих відмінностей:

– НП(С)БО не виділяє окремий стандарт для проміжної звітності;

– МСФЗ 34 «Проміжна фінансова звітність» передбачає надання проміжної фінансової звітності в складі повного комплекту фінансових звітів, тоді як НП(С)БО виділяє тільки дві форми, що є складовими проміжної фінансової звітності: Баланс (Звіт про фінансовий стан) і Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

Таким чином, хоч МСФЗ є основою для формування НП(С)БО, у них є багато відмінностей, про що слід пам'ятати підприємствам, особливо тим, що вирішили перейти на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами. Основними відмінностями є концептуальна основа, склад і форми фінансової звітності, а також вимоги до дотримання стандартів. Фінансова звітність є основою інформаційної бази в процесі прийняття управлінських рішень. Тому підприємствам важливо складати фінансову звітність правдиво, дотримуючись певних вимог і відповідних стандартів.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **2.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_013. **3.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **4.** Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. Київ: Лібра, 2004. 880 с.

ВИБІР ОПТИМАЛЬНОГО МЕТОДУ ОЦІНКИ ВИБУТТЯ ЗАПАСІВ НА М'ЯСОКОМБІНАТАХ

УДК 519.573:330.123.3-047.44

Лютий В. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто методи оцінки запасів на підприємствах: ФІФО (собівартості перших за часом надходження запасів), ідентифікованої собівартості, нормативних затрат та ціни продажу, середньозваженої собівартості. Визначено та обґрунтовано, застосування якого методу є оптимальним для м'ясокомбінатів із урахуванням специфіки господарювання.*

Ключові слова: *підприємство, організація, комбінат, м'ясокомбінат, фінанси, собівартість, запаси, облік, оцінка запасів, ФІФО, ідентифікована собівартість.*

Аннотация. *Рассмотрены методы оценки запасов на предприятиях: ФИФО (себестоимости первых по времени поступления запасов), идентифицированной себестоимости, нормативных затрат и цены продажи, средневзвешенной себестоимости. Определено и обосновано, применение какого метода является оптимальным для мясокомбинатов с учетом специфики хозяйствования.*

© *Лютий В. В., 2016*

Ключевые слова: *предприятие, организация, комбинат, мясокомбинат, финансы, себестоимость, запасы, учет, оценка запасов, ФИФО, идентифицированная себестоимость.*

Annotation. *The methods of inventory valuation by companies: FIFO (first cost at the time of receipt of inventory), identified cost, standard cost and sale price, the weighted average cost. Identified and justified the use of what method is optimal for meat processing plants taking into account the specifics of management.*

Keywords: *enterprise, organization, plant, factory, finance, cost, inventory accounting, inventory valuation, FIFO, identified costs.*

Нині економіка України перебуває в кризовому стані, а відтак існує підвищений ризик втрати вітчизняними підприємствами ринків збуту власної продукції. Українським товаровиробникам необхідно зберігати й підвищувати власну конкурентоспроможність.

Дослідженням проблемних питань вибору методу оцінки виробничих запасів на підприємствах займалися Колдуелл Д. У., Лазаришина І. Д., Михалевич С. Г., Чабанюк О. А., Лишиленко О. В., Горецька Л. Л. та ін.

Предметом дослідження є господарська діяльність м'ясокомбінатів України, продукція яких традиційно користується високим попитом як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Зважене застосування й управління запасами на м'ясокомбінатах є важливим фактором зменшення собівартості продукції, нарощування прибутку, а відтак й утримання конкурентних позицій.

Вибір оптимального методу оцінки запасів при їх списанні має велике значення для визначення реальної вартості сировини. Це, у свою чергу, суттєво впливає на собівартість, а також на розмір прибутку м'ясокомбінатів і конкурентоспроможність виготовленої продукції. Тому важливим є дослідження доцільності застосування різних методів оцінки запасів. Так, Лишиленко О. В. детально розглянув порядок застосування методу ФІФО, Горецька Л. Л. проаналізувала переваги використання методу середньозваженої собівартості [1].

Метою написання статті є вивчення порядку оцінювання запасів методом ФІФО та методом середньозваженої собівартості, які є найбільш застосовуваними на м'ясокомбінатах, а також обґрунтування вибору оптимального методу з урахуванням специфіки господарювання м'ясокомбінатів.

Нині існує проблема вибору оптимального методу оцінки запасів на м'ясокомбінатах. Їм доводиться щодня кілька разів закупати сировину для своєї продукції. Виходячи з цього, вартість кожної партії сировини, що надійшла, є різною. Відтак надзвичайно важливим є питання правильного, достовірного й оперативного оцінювання витраченої сировини та її залишку на кінець звітного періоду [2].

У П(С)БО 9 «Запаси» передбачено п'ять методів оцінювання запасів: ідентифікованої собівартості, середньозваженої собівартості, ФІФО (собівартості перших за часом надходження запасів), нормативних затрат і ціни продажу [3].

ФІФО (походить від англійської абревіатури First In, First Out – першим прийшов, першим пішов), як правило, є використовуваним у тих випадках, коли термін придатності має суттєве значення в діяльності підприємства (наприклад м'ясо та м'ясні вироби). Вартість залишку на кінець періоду є визначуваною за собівартістю останніх за часом надходження запасів. Основною перевагою ФІФО є простота у використанні. Систематичність його застосування дозволяє уникнути маніпуляцій із даними, сприяє запобіганню можливості маніпулювання прибутком. Як недолік методу ФІФО розглядають той факт, що цей метод дає найвищий показник валового прибутку. Як і в кожній країні світу, в Україні підприємства ставлять за мету підвищити дохід від продажу своїх товарів, але за застосування методу ФІФО до оцінювання запасів при їх вибутті отримують невиправдано завищений показник валового прибутку.

Середньозважену собівартість одиниці визначають за формулою. Чисельник подається у грошовому вимірі, а знаменник – у кількісному [4].

$$\textit{Середньозважена собівартість одиниці} = \frac{\textit{Залишок на початок місяця} + \textit{Отримано ідентичних запасів протягом місяця}}{\textit{Кількість запасів, що залишилися на початок місяця} + \textit{Кількість ідентичних запасів, отриманих протягом місяця}}$$

Перевагами застосування методу середньозваженої собівартості є:

- чистий прибуток матиме середнє значення;
- метод не потребує детального обліку руху за кожною одиницею товарів.

Найважливішим недоліком цього методу порівняно з ФІФО є те, що він може дати досить великі відхилення, що спричинюватиме некоректне відображення витрат у фінансовій звітності.

Метод ідентифікованої собівартості є придатним для спеціальних замовлень (проектів), оскільки є використовуваним для оцінювання вибуття запасів, що не замінюють один одного, а також для запасів, що є виготовленими за індивідуальними або спеціальними замовленнями.

Метод нормативних затрат є використовуваним при оцінюванні матеріальних витрат у складі незавершеного виробництва й готової продукції. Згідно із цим методом собівартість запасів, що вибули, визначається із урахуванням норм витрат на одиницю продукції.

Метод ціни продажу є використовуваним у роздрібній торгівлі. Він полягає в застосуванні середнього процента торговельної націнки товарів. Тому метод ідентифікованої собівартості, нормативних затрат і метод ціни продажу не підходять м'ясокомбінатам.

Для визначення оптимального методу з урахуванням специфіки господарювання м'ясокомбінатів було проаналізовано запаси ВАТ «М'ясний м'ясокомбінат» з 01.11.2016 р. до 25.11.2016 р. методом ФІФО (табл. 1) і методом середньозваженої собівартості (табл. 2) [5].

Таблиця 1

Розрахунок надходження й вибуття запасів ВАТ «М'ясний м'ясокомбінат» методом ФІФО

Визначення вартості використаних виробничих запасів									
Дата	Придбано запасів			Витрачено запасів			Залишок на кінець періоду		
	Кількість, тис. кг	Ціна, грн	Загальна сума, тис. грн	Кількість, тис. кг	Ціна, грн	Загальна сума, тис. грн	Кількість, тис. кг	Ціна, грн	Загальна сума, тис. грн
Залишок на 01.10.2016	x	x	x	x	x	x	100	30	3000
03.10.2016	60	80	4800				100	30	3000
							60	80	4800
06.10.2016				50	30	1500	50	30	1500
							60	80	4800
12.10.2016	200	90	18000				50	30	1500
							60	80	4800
							200	90	18000
18.10.2016				50	30	1500			
				60	80	4800			
				110	90	9900	90	90	8100
20.10.2016	100	100	10000				90	90	8100
							100	100	10000
25.10.2016				80	90	7200	10	90	900
							100	100	10000
28.10.2016	200	90	18000	10	90	900			
				100	100	10000			
				100	90	9000	100	90	9000
30.10.2016	50	30	1500				100	90	9000
	45	80	3600				50	30	1500
	38	90	3420				45	80	3600
							38	90	3420
31.10.2016				100	90	9000	5	30	150
				45	30	1350	45	80	3600
							38	90	3420
Вартість переданих запасів за купівельними цінами						**55150**			
Вартість залишків запасів									**7170**

Таким чином, методи ФІФО та середньозваженої собівартості мають свої переваги й недоліки. При використанні методу ФІФО вартість переданих матеріалів за купівельними цінами буде меншою на 576 тис. грн (55726–55150), а вартість залишків збільшиться на 576 тис. грн (7170–6594). Оптимальним методом списання виробничих запасів для м'ясокомбінатів є ФІФО, оскільки за використання цього методу підприємства цього напряму зможуть мінімізувати ціну реалізованої продукції, тим самим зберегти позицію продукції підприємства на ринку.

Таблиця 2

Розрахунок надходження й вибуття запасів ВАТ «М'ясний м'ясокомбінат» методом середньозваженої собівартості

Визначення вартості використаних виробничих запасів									
Дата	**Придбано запасів**			**Витрачено запасів**			**Залишок на кінець періоду**		
	Кіль-кість, тис. кг	**Ціна, грн**	**Загальна сума, тис. грн**	**Кількість, тис. кг**	**Ціна, грн**	**Загальна сума, тис. грн**	**Кількість, тис. кг**	**Ціна, грн**	**Загальна сума, тис. грн**
Залишок на 01.12.2016	x	x	x	x	x	x	100	30	3000
03.01.2016	60	80	4800				100	30	3000
Разом							60	80	4800
							160	49	7800
06.01.2016				50	49	2438	110	49	5363
12.01.2016	200	90	18000				310	75	23363
18.01.2016				220	75	16580	90	75	6783
20.01.2016	100	100	10000				190	88	16783
25.01.2016				80	88	7066	110	88	9716
28.11.2016	200	90	18000	210	89	18776	100	89	8940
30.11.2016	50	30	1500				233	75	17460
	45	80	3600						
	38	90	3420						
31.11.2016				145	75	10866	88	75	6594
Вартість переданих запасів за купівельними цінами						**55726**			
Вартість залишків запасів									**6594**

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Лишиленко О. В., Гончаров Ю. В., Кравченко І. В. Оцінка виробничих запасів. *Облік і фінанси АПК.* 2011. № 1. С. 50–53. **2.** Фесенко В. В. Вибір методу оцінки списання запасів як фактор впливу на формування фінансових результатів. URL: http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/328/B2.pdf. **3.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **4.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **5.** ВАТ «М'ясокомбінат «М'ясний» // Офіційний сайт «М'ясокомбіната «М'ясний». URL: http://myasniy.com/ua/.

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ

УДК 657.4

Малюшенко А. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Систематизовано наукові погляди вітчизняних і зарубіжних авторів стосовно проблеми податкового обліку. Виявлено, що спричинило виникнення податкового обліку. Розглянуто особливості нормативного регулювання обліку в оподаткуванні та його організації на підприємстві.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, бухгалтерський облік, податок, оподаткування, податковий облік, нормативне регулювання обліку.*

Аннотация. *Систематизированы научные взгляды отечественных и зарубежных авторов относительно проблемы налогового учета. Определено, что стало причиной возникновения налогового учета. Рассмотрены особенности нормативного регулирования учета в налогообложении и его организации на предприятии.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, бухгалтерский учет, налог, налогообложение, налоговый учет, нормативное регулирование учета.*

Annotation. *Systematic scientific views of domestic and foreign authors on the issue of tax accounting. Revealed that led to the emergence of tax accounting. The peculiarities of normative regulation of accounting in taxation and his organization in the enterprise.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, tax, taxation, tax accounting, accounting regulation.*

За сучасних ринкових економічних умов для оподаткування господарської діяльності підприємств характерною є різноманітність видів і ставок податків, зборів, платежів, складність оподаткування багатьох господарських операцій. Унаслідок цього зростає обсяг облікової роботи бухгалтерій підприємств з точки зору розрахунків податкових платежів. Реформування податкової системи України зумовило необхідність приведення облікового забезпечення підприємств до вимог вітчизняного податкового законодавства. Відбувся поділ єдиної системи бухгалтерського обліку й почала формуватися як його складова підсистема податкового обліку (облік у оподаткуванні).

Дослідженням сутності податкового обліку та його місця в обліковій системі займалися Ришар Ж., Хендріксен Е., Соколов Я., Панченко В., Голов С., Ковальчук Є., Мних Є., Марич П. та ін.

Метою написання статті є систематизація й узагальнення наукових поглядів щодо сутності податкового обліку й організації його на підприємстві.

Системою бухгалтерського обліку обробляється інформація про нарахування й сплату податків до бюджетів різних рівнів, позабюджетних фондів, місцевих податків і зборів, яка надається до податкових органів [1]. Рішення суб'єктів господарювання щодо сплати частини власних ресурсів на користь держави було прийнято одночасно з організацією державної влади на певному етапі соціального, політичного й економічного розвитку. Засобом акумуляції фінансових надходжень до державного бюджету стали податки.

Нормативні рішення щодо оподаткування зробили суттєвий внесок у розвиток концепцій бухгалтерського обліку. Хендріксен Е. писав, що законодавство про оподаткування прискорило розповсюдження бухгалтерської практики, привнесло критичну спрямованість до аналізу використовуваних облікових процедур і концепцій і водночас стало стримуючим фактором у розвитку передової облікової думки [2].

Перехід України до ринкової економічної системи зумовив значні перетворення в системі господарювання, зміни щодо ставлення до державного регулювання економічних процесів. Ці перетворення торкнулися і бухгалтерського обліку. Виділення обліку з метою оподаткування підприємств із бухгалтерського обліку має свою специфіку. У 90-ті рр. XX ст. в Україні спостерігалося перетворення вітчизняного бухгалтерського обліку в податковий [3].

Податковий облік (облік у оподаткуванні) є відносно новим явищем в Україні. Тенденція до розгалуження бухгалтерського й податкового обліку остаточно закріпилася в 1997 р. із прийняттям законів України «Про оподаткування прибутку підприємств» і «Про податок на додану вартість», які втратили силу у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України [4]. Це в корені змінило визначення бази оподатковування для цих податків, а також для визначення інших податків і зборів.

© Малюшенко А. В., 2016

Важливою подією в сфері бухгалтерського обліку й вітчизняної економіки стало прийняття в 2010 р. Податкового кодексу України, який вступив до дії із 1 січня 2011 р. Кодекс майже не змінив правила розрахунку податку на додану вартість і його відображення у бухгалтерському обліку (залишилося так зване «правило першої події»). Але Кодексом введено принципово нові правила розрахунку податку на прибуток підприємств, що вплинуло на відображення таких сум на рахунках бухгалтерського обліку. Прийняття Кодексу стало передумовою для вирішення більшості облікових проблем. У ст. 44.1 Податкового кодексу України визначено, що для цілей оподаткування платники податків зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування та / або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних із обчисленням і сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством. Платникам податків заборонено формування показників податкової звітності, митних декларацій на підставі даних, не підтверджених документами [4].

Відтак саме поняття «податковий облік» з'явилося в Україні із прийняттям податкового законодавства й реформуванням бухгалтерського обліку. Але законодавчі акти, на жаль, не містять визначення категорії «податковий облік», не формулюють його принципів, мети, завдань і методів.

В економічній літературі стосовно взаємозв'язку бухгалтерського обліку й оподаткування розглядають кілька питань:

– чи є податкові розрахунки (облік у оподаткуванні, податковий облік) відокремленою підсистемою бухгалтерського обліку, за якого доцільно відділяти фінансові результати від прибутку належного для оподаткування (диференційний підхід);

– чи є податковий облік складовою цілісної системи бухгалтерського обліку;

– чи мають результати фінансової звітності відображати прибуток, визначений задля оподаткування (інтегрований підхід) [5].

Необхідним є виділення податкового обліку як окремої підсистеми вітчизняного бухгалтерського обліку. Так, Голов С. визначає податковий облік як такий, що є призначеним для визначення сум податків і контролю за їх сплатою [6]. Проте він не наполягає на виділенні його із цілісної системи бухгалтерського обліку. Марич П., навпаки, вказує на необхідність створення податкового обліку поряд із бухгалтерським для накопичення відповідних даних про валові витрати й валові доходи для складання податкової декларації [7]. Малишкін О. визначає податковий облік як облік податку на прибуток підприємств і податку на додану вартість [8]. Проте він не вказує на відмінності між обліком розрахунків із бюджетом за податками і зборами як складової частини бухгалтерського обліку і своїм визначенням податкового обліку.

Найповніше визначення дав Панасик В. із співавторами. Вони визначають податковий облік як окремий облік, який за певними правилами, затвердженими державою, виконує функції нарахування й сплати податків відповідним державним органам. Призначення податкового обліку полягає в контролі за повнотою й своєчасністю нарахування й сплати податків, зборів та обов'язкових платежів. Однак, до податкового обліку належать лише ті господарські операції платників податків, що відображають виникнення або зміну об'єкта оподаткування тільки за податком на прибуток і податком на додану вартість. За іншими податками та зборами податковий облік не потрібний, оскільки облік цих податків і зборів ведеться в системі бухгалтерського обліку.

Відтак у наукових колах визначення податкового обліку як системи не знайшло підтримки, а на практиці до нього належить уся сукупність облікової роботи щодо розрахунків із бюджетом.

Таким чином, нормативними документами в сфері оподаткування положення податкового обліку є недостатньо обгрунтованими. Значна частина науковців досі не визнає права на його існування, а тому не приділяє вивченню цього питання належної уваги. Як наслідок, порядок організації податкового обліку на підприємстві недостатньо описано. Тому дослідження методології, методики й організації податкового обліку на підприємстві є одним із найважливіших наукових завдань, яке має вагоме практичне значення.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2003. 726 с. **2.** Хендриксен Э. С. Теория бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 2000. 576 с. **3.** Береза С. Л. Чи потрібен податковий облік? *Вісник ЖДТУ.* 2005. № 2. С. 35–41. **4.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **5.** Лучко М. Р. Податкові розрахунки як елемент методу бухгалтерського обліку. *Регіональні перспективи.* 2001. № 2. С. 43–48. **6.** Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: проблеми та рішення. *Бухгалтерський облік і аудит.* 1997. № 10. С. 12–23. **7.** Марич П. Деякі питання організації податкового

обліку. *Бухгалтерський облік і аудит.* 1997. № 10. С. 57–59. **8.** Малышкин А. И. Налоговый учет: ситуации и решения: учебное пособие. Киев: Либра, 1999. 224 с.

СТРАТЕГІЧНИЙ ОБЛІК У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 005.21:657

Мануйлікова Л. Ю.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність поняття стратегічного обліку. Проаналізовано теоретичні аспекти стратегічного обліку як однієї зі складових системи управління підприємством. Визначено основні завдання стратегічного обліку та вимоги до нього.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, управлінський облік, стратегічний облік, система управління підприємством, стратегічне управління.*

Аннотация. *Исследована сущность понятия стратегического учета. Проанализированы теоретические аспекты стратегического учета как одной из составляющих системы управления предприятием. Определены основные задачи стратегического учета и требования к нему.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, управленческий учет, стратегический учет, система управления предприятием, стратегическое управление.*

Annotation. *The essence of the concept of strategic accounting. The theoretical aspects of strategic accounting as a component of the enterprise management system. The main tasks of strategic accounting and the requirements for it.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, management accounting, strategic accounting, system of enterprise management, strategic management.*

Сучасні процеси глобалізації економіки, розвиток інформаційних технологій, зміна методів і стилю управління, мобільність організаційної структури, конкурентне середовище – все це вимагає від підприємств запровадження добре організованої системи стратегічного управління й планування, а також готовності до інноваційних змін.

Крім операційних управлінських рішень, сучасному підприємству необхідно приймати довгострокові, або стратегічні управлінські рішення. Останнім часом їх важливість значно зросла, що є пов'язаним із посиленням конкуренції та появою нових інформаційних можливостей для обробки даних. Орієнтація на довгострокові цілі компанії, наприклад, створення довгострокової стратегічної конкурентної переваги, сприяє більш стабільним вигодам для зацікавлених у діяльності компанії осіб у довгостроковій перспективі, що особливо важливо, ураховуючи стрімкий характер змін, які швидко нівелюють короткострокові переваги.

Метою написання статті є визначення сутності та призначення стратегічного управлінського обліку як однієї зі складових системи управління підприємством, а також перспектив його впровадження на вітчизняних підприємствах. Для цього слід розглянути поняття стратегічного обліку та визначити його роль як інформаційного забезпечення прийняття стратегічних рішень.

Дослідженням сутності стратегічного управлінського обліку займаються Голов С., Атамас П., Кит У., Бромвіч М., Пушкар М., Пилипенко А., Райн Б., Московська О., Плікус І., Довбуш А. та ін. Серед науковців не існує єдиної думки щодо необхідності виокремлення стратегічного обліку, немає чіткого підходу до визначення його сутності та призначення. Проте всі вони стверджують, що впровадження стратегічного управлінського обліку на підприємствах забезпечить більш ефективне прийняття перспективних управлінських рішень.

© Мануйлікова Л. Ю., 2016

Трактування сутності поняття «стратегічний облік» вітчизняними та зарубіжними науковцями подано в табл. 1 [1–8].

Таблиця 1

Визначення сутності поняття «стратегічний облік»

Науковці	Змістовна складова
Голов С. [1]	Система управлінського обліку, що є спрямованою на прийняття стратегічних управлінських рішень
Атамас П. [2]	Облік, що є зосередженим на зовнішніх факторах (таких, як прибутковість конкурентів, частка на ринку тощо), тоді як для традиційного обліку характерною є зосередженість на внутрішніх процесах та явищах
Кит У. [3]	Облік для стратегічного менеджменту, що має відображати відносні фінансові результати, досягнуті бізнесом по відношенню до конкурентів, постачальників і споживачів
Бромвіч М. [4]	Надання й аналіз фінансової інформації щодо ринків, на яких фірма реалізує свої продукти, витрат конкурентів, структури витрат і моніторинг стратегії підприємства та стратегій конкурентів на цих ринках
Пушкар М. [5]	Система, що надає інформацію про зовнішнє середовище для стратегічного управління й формується в системі контролінгу
Пилипенко А. [6]	Окремий вид обліку поряд із управлінським і фінансовим, що має на меті відстеження показників, необхідних для розробки стратегії підприємства
Райн Б. [7]	Взаємозв'язок чотирьох базових зобов'язань (фінанси, менеджмент, технічна та технологічна кваліфікація), реалізація функції контролю, руху ресурсів, затрат і базового потенціалу організації
Мошковська О. [8]	Необхідна інформаційна система для прийняття стратегічних управлінських рішень за умов невизначеності й ризиків, що є притаманними сучасному економічному середовищу

На думку Рети М., стратегічний облік є підсистемою стратегічного управління підприємством, яка здійснює інформаційну підтримку процесу прийняття рішень через збирання, реєстрацію, аналіз, зберігання й передачу інформації про зовнішнє та внутрішнє середовище підприємства для забезпечення його конкурентоспроможності в короткостроковій і довгостроковій перспективі [8].

У табл. 2 подано основні відмінності між стратегічним і управлінським обліком.

Таблиця 2

Відмінності між стратегічним та управлінським обліком

Аспекти	Управлінський облік	Стратегічний облік
Основна мета	Інформаційне забезпечення операційних управлінських рішень	Прогнозування й інформаційне забезпеченні стратегічних рішень
Об'єкт обліку	Поточні затрати підприємства та його структурних підрозділів	Капітальні затрати організації, яким є притаманним довгостроковий характер; майбутні результати господарської діяльності організації в цілому й у окремих сегментах бізнесу
Сконцентрованість	Внутрішні процеси (регулювання, нормування, калькулювання, аналіз, контроль тощо)	Зовнішні фактори (прогнозування, планування, аналіз, контроль тощо)
Джерела інформації	Фінансові показники	І фінансові, і нефінансові кількісні й якісні показники (частка ринку, задоволеність замовників послугами, ступінь настання майбутніх ризиків)

Головною запорукою ефективного функціонування підприємства є забезпечення конкурентоспроможності підприємства в нестабільному економічному середовищі. Стратегічний управлінський облік, у свою чергу, стає підгрунтям для розробки ринкової стратегії суб'єкта господарювання, одним із головних інформаційних базисів, від якого залежить своєчасність, достовірність і надійність прийнятих управлінських рішень у довгостроковій перспективі.

Основним функціональним спрямуванням стратегічного обліку є прогнозування, а також достатнє та своєчасне забезпечення керівництва інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень для визначення атрактора розвитку підприємства.

Як зазначає Пушкар М., стратегічний облік формує свої власні інформаційні ресурси прогнозного характеру. Інформаційні ресурси стратегічного обліку мають зв'язок із традиційним обліком, але ним не обмежуються. Для стратегічного управління необхідними є дані не лише про діяльність підприємства, а й про зовнішнє середовище, яке має надзвичайно важливе значення для передбачення траєкторії розвитку підприємства [5].

Завданнями стратегічного обліку є:

– стратегічне планування;

– визначення критичних показників стратегічних планів;

– визначення вузьких і пошук слабких місць управлінських рішень;

– визначення основних підконтрольних показників відповідно до стратегічних цілей;

– порівняння планових і фактичних значень підконтрольних показників для виявлення причин і наслідків цих відхилень;

– аналіз впливу відхилень на виконання стратегічних планів [5].

Вважаємо, що в системі стратегічного управлінського обліку провідну роль відіграє формування баз даних про вплив зовнішніх факторів і подразників на діяльність підприємства, а також узгодження останніх із системою внутрішніх показників діяльності суб'єкта господарювання. Стратегічний управлінський облік як джерело інформації передбачає використання як фінансових, так і нефінансових кількісних і якісних показників (частка ринку, задоволеність замовників послугами, ступінь настання майбутніх ризиків), тоді як тактичний управлінський облік базується передусім на фінансових показниках. Запорукою якісного стратегічного обліку є залучення висококваліфікованих фахівців систем менеджменту, маркетингу, а також інформаційно-аналітичної системи.

За умов використання стратегічного управління до функціонування стратегічного обліку висуваються такі основні вимоги:

– цілеспрямованість є необхідною для забезпечення місії підприємства, що є призначенням і головною причиною існування підприємства. Наявність та розуміння головної загальної цілі консолідує зусилля працівників підприємства для досягнення результату;

– цілісність передбачає цілісний і всебічний підхід до запровадження системи стратегічного обліку на підприємстві; полягає в ініціативі та підтримці вищого керівництва, розробці чіткого переліку завдань, делегуванні відповідних повноважень щодо організації стратегічного обліку певним працівникам;

– систематичність передбачає довгострокову відданість цілям і завданням стратегічного обліку, що має стати органічним елементом корпоративної культури підприємства;

– всебічність – охоплення всього спектра інформаційних даних щодо господарюючого суб'єкта;

– оперативність передбачає негайне реагування на зміни в зовнішньому середовищі, які можуть становити небезпеку для функціонування підприємства, для коригування за потреби чинної стратегії;

– оптимальність передбачає, що очікуваний економічний ефект від упровадження системи стратегічного обліку має бути позитивним [10].

У межах стратегічного управлінського обліку використовуються новітні управлінські процеси: облік затрат за функціями ABC (activity-based costing), система управління Orgware, Workflow GIT (США) – філософія «just in time», DBR (drum-buffer-rope scheduling) – теорія обмежень, розрахунок цільової собівартості «target costing», система безперервного вдосконалення «кайзен-костинг», концепція ланцюга цінностей (value chain concept), калькулювання певного життєвого циклу товару, система планування потреби в матеріалах – MRP (material resource planning), комплексні системи управління бізнес-процесами ERP (enterprise resource planning), система збалансованих показників (СЗП – Balanced Scorecard) [7].

Таким чином, ефективне управління підприємством неможливо уявити без прогнозування та планування господарської діяльності на всіх рівнях. Стратегічний управлінський облік є продовженням розвитку управлінського обліку, відповіддю на сучасний невизначений економічний стан, вихідною точкою стратегічного управління, підґрунтям для здійснення контролю та проведення аналізу. Сутність стратегічного управлінського обліку потребує подальших досліджень, як і розробка його інструментарію, а також напрямів упровадження до вітчизняної облікової практики сучасних підприємств. Для ефективного впровадження стратегічного обліку на підприємстві необхідно сформувати загальну систему стратегічного менеджменту, що потребує переосмислення сучасних підходів до управління, а також залучення професійних фахівців.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. Київ: Лібра, 2003. 704 с. **2.** Атамас П. Й. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2006. 440 с. **3.** Кит У. Стратегический управленческий учет. М.: Олимп-Бизнес, 2002. 448 с. **4.** Bromwich M., Bhimani A. Management Accounting: Pathways to Progress. *Chartered Institute of Management Accountants.* 1994. № 10. **5.** Пушкар М. С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): монографія. Тернопіль: Карт-Бланш, 2006. 334 с. **6.** Пилипенко А. А. Організація обліково-аналітичного

забезпечення стратегічного розвитку підприємства: наукове видання. Харків: ХНЕУ, 2007. 276 с. **7.** Мошковська О. А. Концептуальні засади стратегічного управлінського обліку. *Актуальні проблеми економіки.* 2012. № 12 (138). С. 152–159. **8.** Рета М. В. Стратегічний управлінський облік: концептуальні засади та використання в системі підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ».* 2014. № 64 (1106). С. 127–134. **9.** Плікус І. Й. Стратегічний облік як інструмент стратегічного управління підприємством. URL: http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/349/1/visnukuabs_12_2002_14.pdf. **10.** Довбуш А. В. Стратегічний облік: сутність та поняття. *Інноваційна економіка.* 2014. № 6. С. 304–307.

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Й ОПОДАТКУВАННЯ ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ

УДК [651:336221]:332.855

Мариненко А. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто процес відображення в бухгалтерському обліку орендодавця операцій з надання нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки, в операційну оренду. Проаналізовано можливість перебування суб'єкта підприємницької діяльності – орендодавця на спрощеній системі оподаткування, а також можливості застосування пільг щодо податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, у разі перебування на загальній системі оподаткування.*

Ключові слова: *підприємство, організація, оренда, платіж, операційна оренда, нерухоме майно, податок, оподаткування, орендодавець, орендатор, гарантійний платіж; податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.*

Аннотация. *Рассмотрен процесс отражения в бухгалтерском учете арендодателя операций по сдаче недвижимого имущества, отличного от земельного участка, в операционную аренду. Проанализирована возможность нахождения субъекта предпринимательской деятельности – арендодателя на упрощенной системе налогообложения, а также возможности применения льгот по налогу на недвижимое имущество, отличное от земельного участка, в случае нахождения на общей системе налогообложения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, аренда, платеж, операционная аренда, недвижимое имущество, налог, налогообложение, арендодатель, арендатор, гарантийный платеж; налог на недвижимое имущество, отличное от земельного участка.*

Annotation. *The process of accounting for lessor transactions for the rental of real property other than land, under operating leases. Analyzed the possibility of finding the business entity of landlord at simplified system of the taxation, and also possibility of application of privileges on tax on immovable property other than land, in the case of finding on the common system of taxation.*

Keywords: *enterprise, organization, lease, payment, operating leases, real estate, tax, taxation, lessor, lessee, guarantee payment; tax on immovable property other than land.*

На сучасному етапі питання де, на яких умовах і за скільки орендувати приміщення для ведення бізнесу стоїть чи не перед кожним підприємцем. Зважаючи на такий попит виникає і пропозиція. Для багатьох фірм здавання приміщень в оренду є основним видом діяльності. Відтак питання відображення господарських операцій з орендних операцій на бухгалтерських рахунках і правильності вибору системи оподаткування є надзвичайно важливим.

Метою написання статті є дослідження особливостей обліку й оподаткування операцій з надання нерухомого майна в операційну оренду. Об'єктом дослідження є процес відображення операційної оренди в обліку

© Мариненко А. В., 2016

суб'єктів господарювання. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів обліку оренди в орендодавця.

Дослідженням теоретико-методологічного та практичного характеру питань організації обліку операційної оренди займалися Калашян К., Головченко Н., Литвиненко І., Маренич Т., Гуцаленко М., Жук В. та ін. Однак, у роботах науковців не вповні досліджено аспекти відображення в бухгалтерському та податковому обліках орендних операцій орендодавця.

Підставою для виникнення правовідносин між орендарем та орендодавцем є укладений договір оренди, оформлення якого вимагає передусім наявності в останнього правовстановлюючих документів на майно [1]. Іноді початком нарахування орендної плати є дата підписання сторонами акта прийому-передачі приміщення, який підтверджує фактичне передання майна від орендодавця орендарю. Безпосередньо оплата є здійснюваною відповідно до умов, що є описаними в договорі. Документом, що підтверджує отримання послуг орендарем, є акт виконаних робіт, що складається кожного місяця орендодавцем. Згідно із договором оплата за оренду може здійснюватися на умовах попередньої або наступної оплати. На практиці зазвичай є використовуваним перший варіант. Крім того, поширеною є практика, коли орендодавець прописує в договорі умови про гарантійний платіж, який дорівнює сумі місячної орендної плати й фактично є сплачуваним орендарем у перший місяць оренди (крім безпосередньо оплати за цей місяць). Насправді ж це плата за останній місяць оренди і гарантія для орендодавця у разі відмови сплати орендної плати орендарем у останній місяць дії договору або його розірвання. У бухгалтерському обліку орендодавця цей дохід має відображатися в тому звітному періоді, у якому будуть понесені витрати щодо нього (наприклад, нарахування амортизації будівлі), а не в тому, коли ця сума була сплачена фактично орендарем.

Згідно із п. 17 П(С)БО 14 «Оренда» дохід від операційної оренди, крім доходу від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості, визнається іншим операційним доходом відповідного звітного періоду на прямолінійній основі протягом терміну оренди або із урахуванням способу одержання економічних вигід, що є пов'язаними з використанням об'єкта операційної оренди [2].

Інформація про доходи від оренди накопичується на субрахунку 713 «Дохід від операційної оренди активів». Якщо ж така діяльність є основною для підприємства, то сума доходу акумулюється на рахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» [3]. Оскільки така оренда є операційною (без переходу права власності орендарю), то й усі витрати, понесені відносно об'єкта оренди, є відображуваними в обліку орендодавця. Зокрема, до них належать відрахування на амортизацію (Дт 949 – Кт 131), капітальний ремонт (Дт 152 – Кт 685, якщо ремонт здійснює підрядник), (Дт 152 – Кт 20, 661, 651, якщо ремонт здійснюється власними силами) [4].

Юридичні особи та фізичні особи – підприємці-орендодавці можуть застосовувати спрощену систему ведення обліку й оподаткування за умови, що площа житлових приміщень, що здаються в оренду, не перевищує 100, а нежитлових – 300 квадратних метрів. У іншому випадку необхідно застосовувати загальну систему оподаткування. Крім того, орендодавець є зобов'язаним сплачувати податок на нерухомість. Пунктом 2 ст. 266 Податкового кодексу України передбачено можливість застосування пільги зі сплати цього податку: податок на нерухомість не сплачується за будівлі промисловості, зокрема виробничі корпуси, цехи, складські приміщення промислових підприємств. Відтак якщо орендодавець є промисловим підприємством, то в разі передачі такого приміщення орендарю, орендодавець, як і раніше, користується такою пільгою, оскільки вона не встановлює обов'язок використання такого приміщення виключно із виробничою метою або заборону здачі в оренду. Не нараховується податок і на об'єкти нежитлової нерухомості, що є використовуваними суб'єктами господарювання малого та середнього бізнесу, які провадять свою діяльність у малих архітектурних формах і на ринках. У свою чергу, будівлі та споруди сільськогосподарського призначення не оподатковується податком на нерухомість лише у разі використання їх за призначенням. Тому здавання їх в оренду зобов'язує орендодавця нарахувати та сплатити суму вищезазначеного податку [5].

Сума податку розраховується юридичною особою самостійно станом на 1 січня поточного року. До 20 лютого поточного року до контролюючого органу за місцем розташування об'єкта майна подається декларація із розрахунком суми податку, що сплачуватиметься протягом року авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, наступного за звітним кварталом [5].

Таким чином, якщо основним видом діяльності суб'єкта підприємницької діяльності є надання в оренду приміщень, то дохід від таких операцій відображається на рахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». Такий суб'єкт господарювання може на власний розсуд вибрати спрощену (з урахуванням вимог Податкового кодексу України) або загальну систему оподаткування.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15. **2.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 14 «Оренда»: Закон України від 28.07.2000 № 181 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00. **3.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і [...]: Закон України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **4.** Пасенко Н. С. Облік витрат на ремонт основних засобів. URL: http://www.vobu.com.ua/ukr/crib_categories/question/44. **5.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **6.** Калашян К. Здача в оренду приміщення фізособі: нюанси обліку та оподаткування. *Дебет-Кредит.* 2014. № 43. С. 13–15. **7.** Головченко Н. В. Удосконалення методики бухгалтерського обліку орендних операцій. *Економіка і регіон.* 2011. №4 (31). С. 217–220.

АКЦИЗНИЙ ЗБІР: СУТНІСТЬ І МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ

УДК 336.225

Мокрицький І. К.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено сутність акцизного збору. Досліджено характеристики товарів, які обкладаються цим податком, а також методи визначення й розрахунку акцизного збору. Розглянуто ставки, за якими нараховується цей податок, і список підакцизних товарів на території України.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, бюджет, акциз, податок, оподаткування, непряме оподаткування, ставки, акцизний збір, специфічні акцизи, підакцизні товари.*

Аннотация. *Определена сущность акцизного сбора. Исследованы характеристики товаров, облагаемых этим налогом, а также методы определения и расчета акцизного сбора. Рассмотрены ставки, по которым начисляется этот налог, и список подакцизных товаров на территории Украины.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, бюджет, акциз, налог, налогообложение, косвенное налогообложение, ставки, акцизный сбор, специфические акцизы, подакцизные товары.*

Annotation. *The essence of excise duty. The characteristics of products that are subject to this tax, as well as methods for determining and calculating the excise duty. Considered rates at which the tax is charged, and the list of excisable goods on the territory of Ukraine.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, budget, excise, tax, taxation, indirect tax rates, excise duty, specific excise, excise goods.*

Форми непрямого оподаткування визначаються характером торговельної діяльності. Внутрішній торгівлі притаманним є застосування двох видів непрямих податків – універсального й специфічного акцизів, а зовнішній – мита на експортні й імпортні товари.

Основним видом непрямих податків, що функціонують у податкових системах провідних країн світу, є специфічні акцизи. Такі акцизи відіграють бюджетоутворюючу роль, а також виконують регулятивну функцію.

Науковці приділяють велику увагу питанням акцизного оподаткування взагалі й особливостям системи специфічного акцизного оподаткування. Дослідженням цієї проблеми займаються Андрущенко В. Л., Данілова О. Д., Дрига А. Б., Коротун В. І., Лютий І. О., Опаріна В. М., Соколовська А. М., Федосов В. М., Юрій С. І. та ін. Проблеми

© Мокрицький І. К., 2016

акцизного податку в Україні досліджували Климець П. А., Хомутиннік В. Ю., Горіна І. А., Коновалюк В. І., Данілов О. Д., Загорський В. С. та ін. Але окремі проблемні питання стосовно цього податку і нині залишаються невивченими, чим і зумовлено вибір саме цієї теми.

Метою написання статті є розгляд сутності поняття акцизного податку.

Як і інші непрямі податки, специфічний акциз включається до ціни товару і в кінцевому підсумку стягується зі споживачів продукції. Як правило, специфічні акцизи встановлюються на окремі групи товарів, що є пов'язаним із забезпеченням додаткових нематеріальних потреб держави. Саме до специфічних акцизів належить акцизний податок на алкогольні напої, паливо, тютюнові вироби, електричну енергію. На відміну від податку на додану вартість, акцизним податком обкладаються тільки підакцизні товари. Специфічний акциз надходить до бюджету тільки один раз (подальший перепродаж підакцизних товарів акцизним податком не обкладається).

У сучасних наукових дослідженнях визначають, що товари, які обкладаються акцизним податком (підакцизні), мають відповідати одній або кільком з характеристик:

– їх виробництво та реалізація перебувають під контролем держави, тобто ці товари (продукція) становлять особливий інтерес для держави;

– для них характерним є нееластичність попиту за ціною;

– еластичність попиту за рівнем доходу для цих товарів більше одиниці, тобто ці товари (продукція) належать до категорії предметів розкоші;

– їх споживання не приносить користі або із високою ймовірністю спричиняє негативні зовнішні ефекти [1].

Відтак специфічним акцизом є податок переважно на соціально шкідливі й монополізовані товари, який концентрує грошові ресурси для нейтралізації негативних наслідків споживання, а також забезпечує стягнення частини надприбутків, отриманих монополізованими структурами.

У громадському захисті, що є спрямованим на обмеження споживання товарів, шкідливих для здоров'я людини і навколишнього середовища, закладено соціальну й екологічну функцію акцизу. Це, у свою чергу, породжує необхідність пошуку грошових ресурсів для здійснення заходів щодо нейтралізації або зниження ступеня негативного впливу на індивіда і суспільство в цілому. Задоволення таких потреб вимагає витрат, що зумовлюють необхідність акумуляції до бюджету різного рівня доходів від акцизних податків. Цільова функція акцизів полягає в тому, що вони є обмежувачем споживання окремих підакцизних товарів. Щоправда, перетворення акцизів на джерело доходу у відриві від соціально-екологічного спрямування обмеження споживання підакцизних товарів перетворює їх на примусово-обов'язкову форму стягнення частини доходів, оскільки платник податків не бачить своїх індивідуальних вигід при його сплаті.

Зазначимо, що вживання терміна «акцизний збір» склалося історично, оскільки спочатку надходження від цього акцизу мали цільове, заздалегідь визначене використання. Нині доцільніше вживати термін «акцизний податок», оскільки він має загальнобюджетне значення [2].

Із прийняттям Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 р., законодавчі акти, які визначали порядок обчислення та сплати акцизного збору, коло платників, ставки акцизного збору, терміни сплати та пільги в оподаткуванні, втратили силу. У розділі VI «Акцизний податок» Податкового кодексу України передбачено всі чинні норми оподаткування підакцизної продукції, визначено ставки акцизного податку й особливості оподаткування. Нині в Україні акцизним податком обкладаються спирт, лікеро-горілчана продукція, виноробна продукція, пиво, тютюн і тютюнові вироби, окремі транспортні засоби, деякі нафтопродукти, електрична енергія (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Перелік підакцизних товарів в Україні

Підакцизні товари				
Тютюнові вироби та промислові замінники тютюну	Автомобілі легкові, мотоцикли	Нафтопродукти	Електрична енергія	Спирт етиловий та інші спиртові напої

Перед тим, як розраховувати, скільки складатиме збір, потрібно з'ясувати кілька важливих деталей. Для початку слід визначити, яку дату слід вважати датою нарахування податку. Якщо товар реалізується великими партіями, то акциз нараховується одразу після проведення торговельної операції, у той день, коли партія була передана покупцю. Якщо продукція реалізується в роздріб, збір слід розраховувати з того дня, коли партія була переправлена в торговельний підрозділ для реалізації. Якщо товар передано як заставу, податок нараховується тільки в той момент, коли товар буде виставлено на торги. В інший час він не обкладається внесками, оскільки передається спочатку не для реалізації.

Надалі слід з'ясувати, за якою ставкою нараховується податок. Існує кілька варіантів:

- твердий – ставка вимірюється певною сумою, що нараховується за кожну реалізовану одиницю товару;
- адвалерний – ставка вимірюється у відсотках від загальної вартості проданої продукції;
- комбінований – поєднує попередні два варіанти.

Нині застосовуваними є лише комбінований (регулює реалізацію тютюнової продукції) і твердий – регулює всі інші товари, що обкладаються збором [3].

Розглянемо, як розрахувати суму акцизного збору при здійсненні роздрібної торгівлі на прикладі продажу пачки сигарет. Нині ставка акцизного збору для роздрібних торговців становить 5 % від вартості реалізованих підакцизних товарів. Причому ця вартість уже містить податок на додану вартість, фактично в цьому разі один податок нараховується на інший [4].

Припустимо, що роздрібний торговець реалізує сигарети з фільтром, на пачці зазначено максимальну роздрібну ціну від виробника – 16 грн. Тоді розрахунок максимальної роздрібної ціни для роздрібного торговця із урахуванням акцизного збору матиме такий вигляд:

$$МРЦ = 16 / 100 \times 105 = 16{,}8 \text{ грн.}$$

Можна розрахувати фактичну роздрібну ціну (ФРЦ), за якою реалізуються ці сигарети. Зрозуміло, що вона має не перевищувати максимальних роздрібних цін (МРЦ) [5].

Припустимо, що торговець хоче продавати сигарети по 12 грн (без урахування всіх непрямих податків, податку на додану вартість, акциз). Тоді можливі два варіанти. Для роздрібних торговців, які сплачують ще й податок на додану вартість, розрахунок матиме такий вигляд:

$$ФРЦ = (12 / 100 \times 120) / 100 \times 105 = 15{,}12 \text{ грн,}$$

де 12 грн – роздрібна ціна на такі сигарети без урахування податку на додану вартість.

Крім того, суму акцизного збору в *ФРЦ* розраховуємо в такий спосіб:

$$15{,}12 / 105 \times 5 = 0{,}72 \text{ грн.}$$

Сума податку на додану вартість, що має бути нарахована як податкове зобов'язання з податку на додану вартість, розраховуємо в такий спосіб:

$$(15{,}12 – 0{,}72) / 120\ 20 = 2{,}4 \text{ грн.}$$

Для роздрібних торговців, які не є платником податку на додану вартість, розрахунок *ФРЦ* матиме такий вигляд:

$$12 / 100 \times 105 = 12{,}6 \text{ грн.}$$

Сума акцизного збору складатиме:

$$12{,}6 / 105 \times 5 = 0{,}6 \text{ грн.}$$

Таким чином, за економічною сутністю акцизний податок є свого роду фінансовим інструментом, за допомогою якого відбувається перерозподіл доходів між населенням і підприємницькими структурами. Щодо ставок акцизного податку, то вони, як правило, встановлюються в твердих сумах з одиниці товару. Це надає можливості ефективніше впливати як на сам процес виробництва безпосередньо, так і на реалізацію товарів. Акцизна політика держави має здійснюватися з урахуванням орієнтації зовнішньої політики та ситуації на ринках країн-сусідів. Важливо спрямовувати політику держави на посилення боротьби з увезенням на митну територію України контрабандних підакцизних товарів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Доценко Н. С.

Література: 1. Олійник О. В., Філон І. В. Податкова система: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2006. 456 с. **2.** Азаров М. Я., Колига В. Д., Онищенко В. А. Все про податки: довідник. Київ: Експерт-Про, 2000. 680 с. **3.** Акцизний податок // Державна фіскальна служба України. URL: http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-vi--aktsizniy-podatok. **4.** Про розрахунок акцизу // Бухгалтер. URL: https://byhgalter.com/. **5.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **6.** Словари и энциклопедии // Академик. URL: http://dic.academic.ru/.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ Й ОПОДАТКУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ЯК НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

УДК 657:336.221:35.07

Мороз Т. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано сутність поняття «бюджетна установа». Визначено особливості оподаткування діяльності установ бюджетної сфери. Розглянуто чинну законодавчо-нормативну базу, що регулює взаємовідносини між бюджетною установою та державною фіскальною службою в Україні.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, бюджет, облік, бюджетні установи, кошторис, бюджетні кошти, державний бюджет, місцевий бюджет, податок, оподаткування, об'єкти оподаткування, податкове навантаження.*

Аннотация. *Проанализирована сущность понятия «бюджетное учреждение». Определены особенности налогообложения деятельности учреждений бюджетной сферы. Рассмотрена действующая законодательно-нормативная база, регулирующая взаимоотношения между бюджетным учреждением и государственной фискальной службой в Украине.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, бюджет, учет, учреждения, смета, бюджетные средства, государственный бюджет, местный бюджет, налог, налогообложение, объекты налогообложения, налоговая нагрузка.*

Annotation. *The essence of the concept of «state agency». The features of taxation of the public sector. Consider the current legal and regulatory framework governing the relationship between the institution and the state budget fiscal service in Ukraine.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, budget, accounting, public institutions, estimate, budget resources, state budget, local budget, tax, taxation, tax items, tax burden.*

Податкові платежі істотно впливають на фінансово-господарську діяльність будь-якого підприємства, і бюджетні установи не є винятком. Своє податкове навантаження вони визначають ще на етапі планування, у процесі складання основного фінансового документа – кошторису, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподілу бюджетних асигнувань на приймання бюджетних зобов'язань і здійснення платежів для виконання установою своїх функцій, а також досягнення результатів, що є визначеними відповідно до бюджетних призначень [1]. При цьому керуються Податковим кодексом України, де визначено види податків і зборів, що їх сплачують бюджетні установи, порядок їх сплати та загальні правила адміністрування [2].

Дослідженням питань оподаткування бюджетних установ займаються Лемішовський В., Джога Р., Матвєєва В., Замазій С. та ін. Проте, проблемним питанням оподаткування діяльності установ бюджетної сфери приділялося недостатньо уваги.

Метою написання статті є розкриття особливостей оподаткування діяльності установ бюджетної сфери, урахування яких у процесі обґрунтування окремих кошторисних показників за формування кошторису забезпечить раціональніше використання бюджетних коштів.

Згідно із п. 12 ст. 2 Бюджетного кодексу України бюджетними установами є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними в установленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими. До бюджетних установ належать Верховна Рада; Адміністрація Президента; міністерства і відомства; місцеві державні адміністрації; органи місцевого самоврядування (районні, районні в містах, міські, селищні, сільські ради); державні установи й організації, що фінансуються виключно з бюджетів усіх рівнів [6].

Після набрання чинності Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування неприбуткових організацій» перелік вимог щодо визначення неприбутковості значно збільшився. Тому для віднесення організації чи установи до неприбуткових уже недостатньо того, щоб основною метою їх діяльності було неотримання прибутку та вони були внесені до Реєстру неприбуткових установ й організацій [7].

Незважаючи на те, що бюджетні установи утримуються за рахунок коштів відповідного державного чи місцевого бюджетів, у процесі виконання кошторисів саме вони є платниками різних податків і зборів (обов'язкових

© Мороз Т. В., 2016

платежів). Головною особливістю бюджетних установ є те, що вони не є платниками податку на прибуток, передусім завдяки особливому статусу – статусу неприбутковості.

Згідно із пп. 133.4.1 Податкового кодексу України, неприбутковим підприємством, установою й організацією (далі – неприбуткова організація) є підприємство, установа й організація, що одночасно відповідає таким вимогам: є утвореною й зареєстрованою в порядку, визначеному законом, що регулює діяльність відповідної неприбуткової організації; її установчі документи містять заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів такої організації, працівників (крім оплати праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління й інших пов'язаних із ними осіб; її установчі документи передбачають передачу активів одній або кільком неприбутковим організаціям відповідного виду або зарахування до доходу бюджету в разі припинення юридичної особи (через її ліквідацію, злиття, поділ, приєднання або перетворення). Положення цього абзацу не поширюється на об'єднання й асоціації об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, що є внесеними контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій. Відповідно до пп. 133.4.2 Податкового кодексу України доходи (прибутки) неприбуткової організації використовуються виключно для фінансування видатків на утримання такої неприбуткової організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами [2].

Крім того, згідно із пп. 133.4.6 Податкового кодексу України до неприбуткових організацій, що відповідають вимогам цього пункту і не є платниками податку, належать:

- бюджетні установи;
- громадські об'єднання, політичні партії, творчі спілки, релігійні організації, благодійні організації, пенсійні фонди;
- спілки, асоціації й інші об'єднання юридичних осіб;
- житлово-будівельні кооперативи (з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому відповідно до закону здійснено прийняття до експлуатації закінченого будівництвом житлового будинку; такий житловий будинок було споруджено або придбано житлово-будівельним (житловим) кооперативом); дачні (дачно-будівельні), садівничі та гаражні (гаражно-будівельні) кооперативи (товариства);
- об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, асоціації власників жилих будинків;
- професійні спілки, їх об'єднання й організації профспілок, а також організації роботодавців та їх об'єднання;
- сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, кооперативні об'єднання сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;
- інші юридичні особи, діяльність яких відповідає вимогам цього пункту [2].

Якщо в процесі виконання кошторису бюджетні установи одержують доходи, що належать до власних надходжень і є використовуваними виключно на фінансування видатків такого кошторису, то відповідно до п. 133.1.1 Податкового кодексу України вони звільняються від обкладання податком на прибуток. Але таке звільнення є застосовуваним тільки за умови, що бюджетну установу внесено контролюючими органами до Реєстру неприбуткових організацій та установ в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади.

Згідно зі ст. 162.1.3 бюджетні організації є податковим агентом у випадку сплати податку на доходи фізичних осіб та військового збору. Розрахунок сум ПДФО (порядку визначення бази оподаткування ПДФО та застосування ставок ПДФО) є здійснюваним аналогічно до будь-якого іншого підприємства, незалежно від форм власності. Ставка ПДФО становить 15 % від об'єкта оподаткування. Відповідно до ст. 161 розділу «Перехідні положення» Податкового кодексу України тимчасово, до набрання чинності рішенням Верховної Ради України про завершення реформи Збройних сил України, встановлено військовий збір. Платниками збору є особи, визначені п. 162.1 ст.162 Податкового кодексу України, об'єктом оподаткування є їх доходи, що визначено ст. 163 Податкового кодексу України. Ставка збору становить 1,5 % від об'єкта оподаткування.

Більшість операцій, що є здійснюваними бюджетною установою, звільнені від оподаткування податком на додану вартість або оподатковуються за нульовою ставкою. Але якщо загальна сума від здійснення операцій із постачання товарів / послуг, що підлягають оподаткуванню, у тому числі з використанням локальної або глобальної комп'ютерної мережі, протягом останніх 12 календарних місяців сукупно перевищує 1000 тис. грн (без урахування податку на додану вартість), бюджетна установа є зобов'язаною зареєструватися як платник податку в контролюючому органі за своїм місцезнаходженням (місцем проживання). За бажанням бюджетна установа може також і добровільно зареєструватися платником податку на додану вартість.

Таким чином, бюджетні установи несуть доволі велике податкове навантаження. Однак, визначені Податковим кодексом України особливості оподаткування бюджетних установ надають можливості зменшити податкове навантаження. Вважаємо, що врахування цих податкових особливостей у процесі обґрунтування кошторисних показників надає можливості більш раціонально використовувати бюджетні кошти. Важливими є подальші дослідження податкового навантаження бюджетних установ, зокрема їх особливостей з точки зору конкретизації

окремих сфер діяльності, для підвищення ефективності кошторисного планування й розробки рекомендацій щодо оптимізації податкового навантаження.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів [...]: Закон України від 28.02.2002 № 228 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-п. **2.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **3.** Лемішовський В. І. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навч. посіб. Львів: Інтелект-Захід, 2007. 1104 с. **4.** Джога Р. Т. Облік в бюджетних установах: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 480 с. **5.** Матвєєва В., Замазій С. Все про облік та оподаткування бюджетних організацій. Харків: Фактор, 2005. 1024 с. **6.** Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17. **7.** Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування неприбуткових організацій: Закон України від 17.07.2015 № 652-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/652-19.

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

УДК 336:657.37:006.032

Мороз Т. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано особливості застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Висвітлено основні підходи до застосування МСФЗ. Розглянуто результати впровадження МСФЗ, а також основні перешкоди для ведення звітності й обліку за МСФЗ в Україні.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, баланс, звітність, фінансова звітність, активи, зобов'язання, капітал, облікова політика, вимоги до складання фінансової звітності, Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО), Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).*

Аннотация. *Проанализированы особенности применения Международных стандартов финансовой отчетности (МСФО). Освещены основные подходы к применению МСФО. Рассмотрены результаты внедрения МСФО, а также основные препятствия для ведения отчетности и учета по МСФО в Украине.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, баланс, отчетность, финансовая отчетность, активы, обязательства, капитал, учетная политика, требования к составлению финансовой отчетности, Национальное положение (стандарт) бухгалтерского учета (НП (С) БУ), Международные стандарты бухгалтерского учета (МСБУ), Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО).*

Annotation. *The features of the application of International Financial Reporting Standards (IFRS). The basic approach to IFRS. The results of the introduction of IFRS and the main obstacles for doing reporting and accounting under IFRS in Ukraine.*

© Мороз Т. В., 2016

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, balance, reporting, financial statements, assets, liabilities, equity, accounting policies, requirements for financial reporting, National position (standard) of accounting, International accounting standards (IAS), International financial reporting standards (IFRS).*

Нині в Україні все більше активізуються інтеграційні процеси, спостерігається розвиток міжнародного співробітництва. Це сприяє виходу вітчизняних підприємств на міжнародні ринки. Такі процеси неможливо здійснювати без відповідної системи ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності. Відтак постає питання впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Упровадження й застосування МСФЗ є необхідною умовою вступу нашої країни до Європейського співтовариства.

Для здійснення будь-яких інтеграційних процесів необхідним є інформаційний обмін. Чим легше здійснювати інформаційний облік, тим краще сторони розуміють один одного. Через це існує гостра необхідність подальшого реформування системи бухгалтерського обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів. Цей крок надасть можливості забезпечувати відкритість, прозорість і відповідність показників фінансової звітності суб'єктів господарювання в різних країнах світу.

Дослідженням проблемних питань упровадження міжнародних стандартів фінансової звітності до системи бухгалтерського обліку України займаються Бутинець Ф., Голов С., Лапішко М., Рогозний С., Васильєва В. та ін.

Метою написання статті є дослідження особливостей складання балансу за застосування міжнародних стандартів фінансової звітності.

Нині МСФЗ є застосовуваними в США, Канаді, Японії, Австралії, усіх країнах Європейського Союзу (за винятком Мальти та Ліхтенштейну) та всіх країнах колишнього Радянського Союзу. В Україні застосовуваними є як МСФЗ, так і Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО).

П(С)БО суттєво відрізняються від МСФЗ, вони не відображають усіх вимог до розкриття інформації, підходів, методології обліку, які містять міжнародні стандарти. Основними недоліками П(С)БО є недостатня прозорість, відсутність економічної логіки, труднощі відображення господарських операцій відповідно до їх сутності й економічної реальності, відсутність обґрунтованих принципів оцінювання й переоцінювання активів, послідовності облікової політики, неупередженості ведення бухгалтерського обліку й складання звітності, недостатній зв'язок із міжнародними правовими нормами.

На відміну від України, у світовій практиці не використовують регламентовані форми фінансової звітності, тому цю інформацію подають у довільній формі. В Україні зазначені документи затверджує Міністерство фінансів України через прийняття відповідних П(С)БО. Тому вітчизняні підприємства, які мають складати фінансову звітність за МСФЗ, застосовують ті самі форми звітності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів і звіт про власний капітал), що й інші суб'єкти. Але в цих формах потрібно заповнити відповідне поле: звітність є складеною за П(С)БО чи за МСФЗ. Складаючи баланс, бухгалтер використовує тільки додаток до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [6].

Бухгалтерський баланс або звіт про фінансовий стан є однією з головних форм бухгалтерської звітності підприємства. Відповідно до МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності» баланс містить три частини: активи, зобов'язання та капітал. В основному статті балансу традиційно йдуть одна за одною в порядку ліквідності, хоча існують винятки. Основною властивістю балансу є те, що сумарні активи завжди дорівнюють сумі зобов'язань і власного капіталу. Активи показують, які кошти використовує організація, а зобов'язання й власний капітал показують, хто надав ці кошти і в якому розмірі. Усі ресурси, якими володіє підприємство, можуть бути надані або власниками (капітал), або кредиторами (зобов'язання). Тому сума вимог кредиторів разом із вимогами власників має дорівнювати сумі активів. Це зумовлено також тим, що в процесі відображення операцій на рахунках у балансі дотримуються принципу подвійного запису [5].

Згідно із МСБО 1, суб'єкт господарювання має чітко ідентифікувати кожний фінансовий звіт і примітки. У балансі має бути зазначено назву суб'єкта господарювання, що звітує, або інші способи ідентифікації та будь-які зміни в цій інформації порівняно з кінцем попереднього звітного періоду; скількох суб'єктів господарювання чи груп суб'єктів господарювання стосується фінансова звітність; дату кінця звітного періоду або періоду, що є охопленим комплектом фінансової звітності й примітками; рівень округлення, що є використовуваним при поданні сум у фінансовій звітності [7].

Основними елементами балансу є активи, зобов'язання і капітал. Активом є контрольований підприємством ресурс, що виник у результаті минулих подій і від якого підприємство очікує отримання майбутніх економічних вигод. Зобов'язання є обов'язком підприємства, що виник у результаті подій минулих періодів, погашення якого очікується, і який спричинюватиме відтік ресурсів підприємства, що втілюють економічні вигоди. Капіталом є частина активів підприємства, що залишається після вирахування всіх його зобов'язань. Групування цих елементів балансу в статті й розділи відповідно до міжнародних стандартів жорстко не регламентуються. Пункт 54 МСБО 1 містить мінімальний перелік статей, які потрібно наводити безпосередньо в звіті про фінансовий стан підприємства.

Перевагами використання фінансових звітів, що є складеними за міжнародними стандартами, є:

– об'єктивність, порівнянність і відповідність потребам користувачів фінансових звітів, що є складеними за міжнародними стандартами;

– задоволення потреб користувачів фінансової звітності;

– полегшення процесу гармонізації стандартів завдяки порівнянності й прозорості, незалежно від країни або галузі;

– сприяння підвищенню довіри та зрозумілості серед зарубіжних користувачів;

– доступ до міжнародних ринків капіталу [8].

Існуючі відмінності у веденні й складанні фінансової звітності в різних країнах формуються на фоні впливу соціальних, економічних і політичних факторів. Ці відмінності ускладнюють аналіз інформації й ухвалення рішень за умов розвитку міжнародних економічних зв'язків. На жаль, нині МСБО та МСФЗ ще не набули першості над законодавчими актами окремих країн, які регулюють складання фінансової звітності.

Практика свідчить, що ухвалення й дотримання МСБО забезпечує зменшення ризику для кредиторів та інвесторів, витрат кожної країни на розробку власних стандартів, однозначне розуміння фінансової звітності та зростання довіри до її показників у всьому світі.

Основними перешкодами для ведення звітності й обліку за МСФЗ в Україні є: 1) брак кваліфікованого персоналу; 2) відсутність прозорості; 3) великі затрати для підготовки звітності за МСФЗ [8].

Існує два основних напрями ведення й складання звітності й обліку згідно із МСФЗ. Першим є переведення даних українського обліку відповідно до МСФЗ, що є власне переведенням української фінансової звітності в міжнародну через корегування окремих показників. Зазвичай, при такому підході до ведення звітності підприємство втрачає багато часу. Другим напрямом є паралельне ведення бухгалтерського обліку як за українськими, так і за міжнародними стандартами.

Позитивними змінами щодо впровадження МСФЗ в Україні є:

– прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;

– досягнення домовленості із Національним банком України та професійними організаціями бухгалтерів і аудиторів про спільні скоординовані дії щодо застосування МСФЗ в Україні;

– налагодження співпраці з Радою стосовно МСФЗ;

– оприлюднення міжнародних стандартів на веб-сайті Міністерства фінансів України.

Основними перевагами застосування МСФЗ є:

– залучення іноземного фінансування;

– покращення корпоративного іміджу завдяки публікації якіснішої фінансової інформації;

– підвищення рівня фінансової прозорості;

– забезпечення порівнянності фінансової інформації, підготовленої у різних країнах;

– зростання популярності компаній у середовищі конкурентів, покупців і на фінансових ринках [8].

Відтак переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами є незаперечними для більшості користувачів фінансової звітності. МСФЗ можна розцінювати як дієвий інструмент глобалізації економіки та світових господарських зв'язків.

Таким чином, процес переходу до використання МСФЗ доречно розглядати як один із основних факторів продовження й активізації реформи бухгалтерського обліку в країні. Упровадження МСФЗ потребує тривалого часу й значних зусиль. Для України, яка прямує до вступу до Європейського співтовариства, впровадження МСФЗ є необхідною умовою. У процесі застосування МСФЗ виникають певні труднощі, що є пов'язаними з регулюванням, мотивацією, культурою й менталітетом, масштабом, освітою, перекладом, доступністю змісту, складністю та структурою. Однак, Україна має ефективно використовувати позитивний досвід розвинених країн щодо впровадження МСФЗ, беручи при цьому до уваги особливості розвитку нашої країни.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Голов С. МСФО в Украине: путем проб и ошибок. *Бухгалтерский учет и аудит.* 2012. № 3. С. 3–12. **2.** Бутинець Ф. Ф., Бондар В. П., Малюга Н. М. Звітність підприємства: навч. посіб. Житомир: ЖДТУ, 2005. 427 с. **3.** Лапішко М. Л. Нові вимоги МСФЗ до формування фінансової звітності. *Вісник соціально-економічних досліджень.* 2012. № 1 (44). С. 326–330. **4.** Рогозний С. Финансовая отчетность по МСФО в Украины. *Справочник*

экономиста. 2012. № 3 (99). С. 36–38. **5.** Васильєва В. Г., Костюченко К. С. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: проблеми та перспективи. *Економічний простір.* 2012. № 60. С. 29–37. **6.** Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 (МСФЗ 1). Перше застосування Міжнародних стандартів [...]: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua /laws/show/929_004. **7.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3. rada.gov.ua/laws/show/929_013. **8.** Корчак В. С. Переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами // Міжнародний збірник наукових праць. URL: http://oia.lntu.edu.ua/files/OEM_4_12_2016.pdf.

ОСОБЛИВОСТІ Й ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 005:657

Мороз Т. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано роль управлінського обліку в системі управління підприємством. Доведено, що управлінський облік є ефективним інструментом управління, що сприяє створенню конкурентних переваг у ринковому середовищі. Визначено основні проблеми формування управлінського обліку. Обґрунтовано важливість ведення управлінського обліку на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, управління підприємством, ринкове середовище, конкурентоспроможність, управлінський облік, управлінське рішення.*

Аннотация. *Проанализирована роль управленческого учета в системе управления предприятием. Доказано, что управленческий учет является эффективным инструментом управления, способствующим созданию конкурентных преимуществ в рыночной среде. Определены основные проблемы формирования управленческого учета. Обоснована важность ведения управленческого учета на современных отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, управление предприятием, рыночная среда, конкурентоспособность, управленческий учет, управленческое решение.*

Annotation. *The role of management accounting in the management of the company. Proved that management accounting is an effective management tool that helps create a competitive advantage in the market environment. The main problem of the formation of management accounting. The importance of management accounting in modern domestic enterprises.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, management, market environment, competitiveness, management accounting, management decision.*

Сучасний етап розвитку національної економічної системи потребує підвищення якості управлінських рішень суб'єктів господарювання. Саме для обґрунтування останніх є використовуваною система управлінського обліку, що надає можливості швидко виявляти поточні проблеми й усувати їх наслідки. Завдяки їй керівники отримують можливість приймати правильні й виважені управлінські рішення.

За результатами аналізу статистичних даних західних бухгалтерських фірм, розмір витрат і ресурсів на становлення й ведення управлінського обліку в зарубіжних компаніях порівняно з витратами на ведення бухгалтерського обліку співвідноситься як 90 % до 10 % [1]. Аналіз діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання надає

© Мороз Т. В., 2016

можливості говорити, що це співвідношення поки має зворотний вигляд. Упровадження управлінського обліку на вітчизняних підприємствах останнім часом стає необхідністю, а відтак набуває актуальності його дослідження.

Метою написання статті є вивчення особливостей формування управлінського обліку на вітчизняних підприємствах для забезпечення їх ефективного функціонування.

Предметом дослідження є управлінський облік як засіб отримання всіх можливих варіантів вирішення проблем, що виникають під час діяльності підприємства й є пов'язаними з управлінням витратами. Об'єктом дослідження є проблеми становлення управлінського обліку в Україні.

Вивченням особливостей організації управлінського обліку на підприємствах займалися Друрі К., Хорнгрен Ч., Голов С., Лабунська С., Цал-Цалко Ю. С. та ін.

Потреба в упровадженні управлінського обліку на вітчизняних підприємствах є зумовленою економічними умовами в країні. Згідно зі ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємства самостійно розробляють систему та форми внутрішньогосподарського управлінського обліку, складають звітність і здійснюють контроль господарських операцій [7].

Ціллю управлінського обліку є не тільки відображення економічних процесів, а й управління ними. Нападовська Л. В. зазначає, що завданням управлінського обліку є надання можливості внутрішнім користувачам приймати більш обґрунтовані рішення, забезпечення менеджерів інформацією, яка допомагає примножити капітал її власникам, а працівникам підприємства – збільшити цінність їх матеріального та духовного добробуту, сприяє підвищенню ефективності управління, а відтак ефективності планування, нормування, контролю та прийняття управлінських рішень [8].

Управлінський облік є невід'ємною частиною менеджменту. Він враховує всі особливості роботи підприємства, повністю розкриває економічні, технічні можливості підприємства, використовувані ресурси, фінансові можливості тощо. Організація управлінського обліку на підприємстві має передбачати можливість збирання, вимірювання, реєстрації, накопичення, обробки й узагальнення інформації, що є необхідною для оцінювання доходів, витрат, прибутковості й ефективності всіх об'єктів управління. За інформаційним змістом і колом вирішуваних завдань управлінський облік є повністю підпорядкованим запитам менеджерів підприємства. Його дієвість забезпечується орієнтацією на конкретні господарські завдання, вирішення яких ґрунтується на відповідній інформації про витрати та доходи. Управлінський облік надає можливості визначити повний управлінський баланс компанії; структуру доходів і витрат; прямі і непрямі витрати за різними статтями; фінансовий результат за видами діяльності й за підрозділами; фінансовий результат за групами товару (асортименту, номенклатури); фінансовий результат за менеджерами; бюджети за підрозділами та порівняння сценаріїв бюджету; різні звіти (про прибутки та збитки, продажі, рух грошових коштів тощо). Управлінський облік також надає можливості проводити аналіз діяльності та на його основі прогнозувати подальший розвиток: як забезпечити збільшення продажів, скорочення витрат і непродуктивних витрат, підвищення рентабельності окремих підрозділів або видів бізнесу, збільшення вартості компанії в цілому [2].

За умов сучасної нестабільності керівництво не приділяє належної уваги організації управлінського обліку, через що він є недостатньо розвиненим на більшості підприємств України. До того ж ситуація ускладняється тим, що Україна має свої економічні особливості:

– на відміну від країн Америки та Західної Європи, у яких формування та розвиток економіки і системи бухгалтерського обліку відбувалися природним шляхом протягом десятків і сотень років, в Україні проходить прискорене економічне реформування, що вимагає відповідної зміни системи бухгалтерського обліку;

– через тривалу відірваність від світових господарських процесів наша країна перебуває у скрутній ситуації, від якої, з огляду на брак часу для здійснення економічних трансформацій і суспільно-господарських реформ, потрібно перейти безпосередньо до оптимальної.

Завдяки залученню різних видів інформації управлінський облік надає можливості отримувати системну інформацію, що допомагає уникати невизначеності в процесі прийняття управлінських рішень. На підприємствах, де ведеться управлінський облік, власники мають можливість отримувати всю необхідну інформацію в розрізі, що сприяє забезпеченню повноти контролю й управління діяльністю.

Вважаємо, що для успішного запровадження управлінського обліку необхідними є дві складові: кваліфіковані фахівці й активна участь у процесі постановки керівництва та персоналу. Керівництву слід усвідомлювати, що для постановки управлінського обліку на підприємстві слід наймати не бухгалтерів, а саме досвідчених спеціалістів. При цьому доцільно розглянути ідею про залучення власних фахівців, а не вдаватися до послуг аутсорсингу, оскільки існує загроза розповсюдження конфіденційної інформації. Якщо підприємство зважилося на виконання поставленої задачі, йому знадобляться додаткові фінансові ресурси, які є нині зовсім недешевими. Часто керівництво вважає, що не слід втручатися в ту сферу, де є власні спеціалісти, оскільки побудова системи залежить від специфіки підприємства й не може бути уніфікованою. Для налагодження стабільних інформаційних потоків

між персоналом і керівником необхідною є їх активна взаємодія. У результаті такої взаємодії керівництво отримує можливість приймати правильні управлінські рішення.

У Законі України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» було вперше наведено визначення поняття інформаційного ресурсу як сукупності документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо). Основними особливостями інформаційного ресурсу є те, що, на відміну від інших (матеріальних) ресурсів, він є практично невичерпним. По мірі розвитку суспільства й інтенсифікації процесу використання знань їх запаси не зменшуються, а, навпаки, зростають. Слід зазначити, що не всі повідомлені знання є інформаційним ресурсом. Інформаційний ресурс виникає в результаті не просто розумової праці, а її творчої частини (а не рутинної).

Для функціонування підприємства як складної динамічної системи необхідним є чітко налагоджене управління всіма її елементами. Керівники підприємства є представниками інтересів підприємства як структурної одиниці господарювання. Вони відіграють ключову роль у забезпеченні функціонування підприємства, здійснюють безпосереднє управління його діяльністю [8].

Реорганізація системи управління діяльністю підприємства завдяки впровадженню системи управлінського обліку сприятиме забезпеченню для українських підприємств можливості отримання не тільки інформації про виробничі процеси, але й про оперативність використання її при прийнятті управлінських рішень. Процес організації управлінського обліку має бути поступовим, взаємозалежним і обґрунтованим. Нині необхідною є тотальна переоцінка методів управління, що пов'язано з входженням України в епоху комп'ютеризації. Упровадження ефективної системи управлінського обліку на вітчизняних підприємствах є важливою умовою забезпечення підвищення ефективності його діяльності, стійкості та конкурентоспроможності на світовому ринку.

Таким чином, управлінський облік є інформаційною основою, що створює конкурентні переваги в ринковому середовищі, забезпечує підприємство ключовою інформацією. Досвід підприємств України свідчить, що практичне застосування управлінського обліку, на жаль, ще не набуло належного поширення в зв'язку із певними невирішеними проблемами. За сучасних умов це питання є вкрай актуальним і потребує подальшого деталізованого дослідження.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html. **2.** Голов С. Ф. Управленческий учет: учебник. Киев: Либра, 2003. 334 с. **3.** Лабунська С. В. Управління витратами інноваційної діяльності підприємства: методологія та практика: монографія. Харків: ІНЖЕК, 2014. 352 с. **4.** Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: навч. посіб. Житомир: ЖІТІ, 2002. 647 с. **5.** Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: учебное пособие/пер с англ., под ред. Н. Д. Эриашвили. М.: Аудит, Юнити, 1998. 774 с. **6.** Хорнгрен Ч., Фостер Д. Бухгалтерский учет: управленческий аспект/пер с англ., под ред. Я. В. Соколова. М.: Финансы и статистика, 2000. 416 с. **7.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **8.** Маляревський Ю. Д., Лабунська С. В., Безкоровайна Л. В. Перспективи управлінського обліку: організаційно-економічний механізм як основа ефективної операційної діяльності підприємства: монографія. Харків: ХНЕУ, 2008. 164 с. **9.** Левицька С. О. Методика організації та перспективи розвитку управлінського (внутрішньогосподарського) обліку. *Університетські наукові записки.* 2007. №3 (23). С. 245–253. **10.** Корінько М. Д. Управлінський облік при диверсифікації. *Актуальні проблеми економіки.* 2005. № 6 (48). С. 121–127. **11.** Белоусова И. А. Проблемы организации управленческого учета в Украине. *Бухгалтерский учет и аудит.* 2001. № 2. С. 39–44.

КОНЦЕПЦИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА В МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКЕ

УДК 005:657

Немченко А. В.

Студент 4 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *На основе исследования принципов и современных тенденций развития управленческого учета в мировой учетной практике проведен анализ существующих подходов к определению понятия «управленческий учет». Рассмотрены его основные концепции и принципы.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, налог, управленческий учет, концепция, международная практика.*

Анотація. *На основі дослідження принципів і сучасних тенденцій розвитку управлінського обліку в світовій обліковій практиці проведено аналіз наявних підходів до визначення поняття «управлінський облік». Розглянуто його основні концепції та принципи.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, податок, управлінський облік, концепція, міжнародна практика.*

Annotation. *Based on the study of principles and modern trends in the development of management accounting in the world accounting practice, an analysis of existing approaches to the definition of the concept of «management accounting». Its basic concepts and principles are considered.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, tax, management accounting, concept, international practice.*

В условиях рыночной экономики ведение управленческого учета является объективной необходимостью. Каждая коммерческая организация самостоятельно выбирает направление развития, виды выпускаемой продукции, объемы производства, политику сбыта продукции, социальную и инвестиционную политику. Возникает потребность по всем этим параметрам накапливать информацию, получать необходимые учетные данные. Ведение управленческого учета – одно из основных условий, позволяющих руководству организации принимать правильные управленческие решения [1].

Международная практика бухгалтерского учета относит выделение управленческого учета из общей системы к 40–50-м гг. XX века. Прежде всего, это связано с необходимостью повышения эффективности предпринимательской деятельности. Постепенно в разных странах термин «производственный учет» заменил термин «управленческий учет». Однако, это было не просто изменение терминологии, но и большая организационная и методологическая перестройка системы бухгалтерского учета, разделение на две отрасли: финансовый и управленческий учет [2].

Управленческий учет имеет свои отличительные признаки, методы, приемы, способы и принципы ведения. Он является особой областью экономических знаний. Управленческий учет – это интегрированная система учета затрат и доходов, нормирования, планирования, контроля и анализа, систематизирующая информацию для оперативных управленческих решений и координации вопросов будущего развития предприятия. Целью управленческого учета является получение эффекта от использования оперативной информации. Управленческий учет осуществляется работниками бухгалтерии (предоставляют исходную информацию), но с обязательным привлечением работников других служб (обрабатывают и предоставляют информацию для принятия решений) – мастеров, менеджеров, руководителей служб и отделов.

Создание системы управленческого учета состоит из трех этапов, на каждом из которых решаются специфические задачи:

– формирование управленческого решения, учетной задачи или анализ и описание существующего решения;

– увязка принятых решений с существующими решениями и учетными технологиями, а также с учетной политикой и бухгалтерской практикой;

– внедрение учетных технологий [3].

Управленческий учет организационной деятельности предприятий включает эффективное функционирование служб и отделов управления на основе сформированной и обработанной в соответствии с целевыми уста-

© Немченко А. В., 2016

новками информации при оптимальном уровне расходов на обслуживание и управление. Обязательным в сводном учете является отражение собственных затрат подразделений, величины трансфертных цен на материальные ресурсы и готовую продукцию, уровня прибыли.

На отечественных предприятиях многие главные бухгалтера занимаются традиционным бухгалтерским учетом. Управленческий учет на большинстве предприятий не ведется или развит очень слабо. Многие его элементы входят в традиционный бухгалтерский и оперативный учет, экономический анализ. Отечественная учетная практика еще не использует возможности маркетинга, и в ней не определяются отклонения фактических затрат от прогнозных [4].

По оценкам специалистов, в экономически развитых странах фирмы и компании 90 % рабочего времени и ресурсов в сфере бухгалтерского учета тратят на постановку и ведение управленческого учета, в то время как на традиционный финансовый учет уходит только оставшаяся часть. На отечественных же предприятиях это соотношение, к сожалению, выглядит с точностью наоборот.

Сравнительная характеристика континентальной и англо-американской систем учета приведена в табл. 1 [5].

Таблица 1

Сравнительная характеристика континентальной и англо-американской систем учета

Показатель	Континентальная система бухгалтерского учета	Англо-американская система бухгалтерского учета
Структурные характеристики		
Культура	Этатизм	Индивидуализм
Источники финансирования предприятий	Финансирование из «домашнего» банка	Рынки капитала
Система права	Кодифицированное право (code law)	Прецедентное право (case law)
	Стандарты отчетности устанавливаются законодательным путем	Стандарты отчетности разрабатываются профессиональными бухгалтерскими организациями
Система налогообложения	Тесная взаимосвязь торгового и налогового права, принцип налоговой целесообразности	Торговое и налоговое право отделены друг от друга
Функции финансовой отчетности		
Информационная:		
– адресаты	Правообладатели (stakeholders)	Акционеры (shareholders)
– принципы	Информационная функция ограничена принципом осмотрительности и налоговой целесообразности	Точное и беспристрастное предоставление данных отчетности (true and fair view)
– раскрытие информации	Низкая степень раскрытия информации	Высокая степень раскрытия информации
– учетная политика	Множество законов, регулирующих выбор методики составления баланса и оценки его статей	Отказ от ограничивающих выбор учетной политики законов
Определение размера распределяемой прибыли	Устанавливается на основе консервативных (занижаемых) оценок: – принцип осмотрительности; – ограничение размера дивидендных выплат; – поддержание скрытых резервов на высоком уровне	Определяется на основе публикуемой информации о финансовом состоянии предприятия: – верная и справедливая точка зрения (true and fair view); – отсутствие ограничений на размер выплат; – скрытые резервы невелики
Страны с системами бухгалтерского учета, для которых характерны объединяющие их принципы	Бельгия, Германия, Франция, Италия, Португалия, Швейцария, Япония	Великобритания, Ирландия, Канада, США, Австралия, Новая Зеландия, Сингапур

Отсутствие согласия в вопросах об учетных принципах, выделяемых в концептуальных основах, разработанных в различных странах, подтверждается их разнородностью.

Таким образом, важной частью учетных принципов являются качественные характеристики информации. Поэтому перед началом разработки учетной политики следует изучить качественные характеристики, определяющие ее структуру и содержание.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Леонова Ю. А.

Литература: 1. Огійчук М. Ф., Шандурська В. Г., Беленкова М. І., Горковенко І. В. Облік зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. Київ: Алерта, 2009. 332 с. **2.** Радецька Л., Овод Л. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Академія, 2007. 352 с. **3.** Жарикова Л. А. Управленческий учет: учебное пособие. Тамбов: ТГТУ, 2004. 136 с. **4.** Лучко М. Р. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Київ: Знання, 2003. 312 с. **5.** Умаров Х. С. Основные модели учета и отчетности в мире // Корпоративный менеджмент. URL: http://www.cfin.ru/ias/models_of_accounting.shtml.

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ»

УДК 326.421

Нікітіна Л. Ю.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано сутність економічної категорії «фінансовий результат» у загальноекономічному контексті та в контексті бухгалтерського обліку. Досліджено тлумачення понять «фінансовий результат», «фінансові результати». Запропоновано узагальнене визначення фінансового результату.*

Ключові слова: *підприємство, господарство, документація, облік, бухгалтерський облік, фінанси, прибуток, збиток, доходи, витрати, звітність, фінансовий результат, фінансова звітність.*

Аннотация. *Проанализирована сущность экономической категории «финансовый результат» в общеэкономическом контексте и в контексте бухгалтерского учета. Исследовано толкование понятий «финансовый результат», «финансовые результаты». Предложено обобщенное определение финансового результата.*

Ключевые слова: *предприятие, хозяйство, документация, учет, бухгалтерский учет, финансы, прибыль, убыток, доходы, расходы, отчетность, финансовый результат, финансовая отчетность.*

Annotation. *The essence of the economic category «financial result» in the general economic context and in the context of accounting is analyzed. The interpretation of the concepts «financial result», «financial results» is explored. A generalized definition of the financial result is proposed.*

Keywords: *enterprise, economy, documents, accounting, finance, profit, loss, income, expenses, reporting, financial result, financial statements.*

Кожне підприємство кінцевим результатом своєї діяльності за певний період вважає прибуток. Прибуток є складовою поняття «фінансовий результат», який може бути представлений як прибутком, що спрямовується на розвиток підприємства, так і збитком, через отримання якого підприємство змушене шукати джерела його покриття. Саме тому в бухгалтерському обліку чіткій регламентації поняття «фінансовий результат» має приділятися значна увага як з боку держави, що формує нормативно-правову базу, так і з боку підприємств, які здійснюють діяльність.

Морфологічним дослідженням і вивченням питань обліку й оцінювання фінансового результату займаються Бутинець Ф. Ф., Дем'яненко М. Я., Кужельний М. В., Чумаченко М. Г., Бородкін О. С., Бланк І. О., Валуєв Б. І., Гуцайлюк З. В., Герасимович А. М., Савчук В. К. Білуха М. Т., Кіндрацька Л. М. та ін.

Метою написання статті є виведення узагальненого визначення терміна «фінансовий результат», яке б достовірно відображало сутність економічної категорії.

© Нікітіна Л. Ю., 2016

Першочергово при здійсненні аналізу економічної категорії слід звернутися до нормативної бази бухгалтерського обліку. Однак, ні в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі – Закон), ні в положеннях, ні в стандартах бухгалтерського обліку немає визначення поняття фінансового результату. При цьому в Законі міститься лише інформація про принцип формування фінансового результату.

Для нарахування та визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи й витрати відображають у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Цей тезис вносить певну ясність до регламентації формування фінансового результату, та не є достатнім для здійснення обліку.

Як розрахунковий елемент фінансові результати наведено в Формі 2 «Звіт про фінансові результати», а як елемент бухгалтерського обліку – у «Плані рахунків бухгалтерського обліку». При цьому розмежовуються два поняття: «фінансовий результат» в однині, який представлений прибутком чи збитком, та «фінансові результати» в множині, наведені за кожним із видів діяльності підприємства: фінансовий результат операційної, іншої операційної, фінансової, інвестиційної та надзвичайної діяльності. Тобто фінансовий результат є остаточним показником діяльності підприємства, а розрахунок фінансових результатів є проміжним етапом формування фінансового результату й висвітлює результативність за кожним із напрямів діяльності підприємства.

Визначення поняття «фінансовий результат» різними науковцями подано в табл. 1 [3; 7].

Таблиця 1

Визначення поняття «фінансовий результат» різними науковцями

№	Автори	Дефініція
1	Худолій Л. М.	Зіставлення доходів і витрат, що є регламентованими податковим законодавством
2	Опарін В. М.	Зіставлення регламентованих податковим законодавством доходів і витрат. Перевищення доходів над витратами становить прибуток, зворотне явище характеризує збиток
3	Бутинець Ф. Ф. [3]	Співставлення доходів і витрат підприємства, що є відображеними у звіті; прибуток або збиток організації
4	Скасюк Р. В.	Якісний і кількісний показник результативності господарської діяльності підприємства
5	Мельничук Б. В.	Прибутки або збитки, отримані від підприємницької діяльності юридичними чи фізичними особами за певний період (місяць, квартал, півріччя, 9 місяців, рік)
6	Пушкар М. С.	Прибуток або збиток, отриманий у результаті господарської діяльності
7	Пилипенко Л. М. [7]	Підсумкова категорія результативності господарської діяльності, що відображає величину економічних вигід, отриманих (втрачених) підприємством, визначених як різниця між сумами доходів і відповідних витрат, виражена в абсолютних показниках прибутку (збитку), які характеризують потенціал прибутковості, економічного зростання та розвитку підприємства
8	Лондар С. Л., Тимошенко О. В.	Приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період
9	Загородній А. Г.	Різниця між доходами та витратами підприємства чи його окремого підрозділу за певний час
10	Вознюк Г. Л.	Приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства внаслідок діяльності в звітному періоді

Аналіз наведених визначень дозволяє виділити основні тезиси та сформувати ракурси висвітлення дефініції «фінансовий результат»:

- приріст / зменшення власного капіталу;
- результат зіставлення доходів і витрат;
- додаткова вартість, що є створеною в процесі виробництва та здійснення операцій фінансово-кредитного характеру;
- результат статутної діяльності підприємства (виручка мінус витрати на виробництво й реалізацію продукції);
- зміна величини чистих активів підприємства.

Пропонуємо визначати фінансовий результат як показник результативності господарської діяльності підприємства, який розраховують шляхом зіставлення доходів і витрат, понесених для отримання цих доходів, що виражається в формі прибутку чи збитку за звітний період. Важливо законодавчо зафіксувати термін «фінансовий результат» та розробити окремий стандарт, як П(С)БО 15 «Дохід» та 16 «Витрати», який регламентував би дефініцію та формування фінансового результату як на загальноукраїнському рівні, так і за галузями економіки, із урахуванням специфічних особливостей кожної. Закріплення терміна має відбутися на законодавчому рівні, оскільки фінансовий результат є базою для нарахування податку на прибуток.

Таким чином, було подано узагальнене визначення терміна «фінансовий результат», що відображає його бухгалтерську сутність й не перевантажує дефініцію зайвими характеристиками

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Пирець Н. М., Панфілова Я. Б. Особливості обліку фінансових результатів згідно з національними та міжнародними стандартами. *Економічний простір.* 2012. № 62. С. 227–234. **2.** Мейер В. Оценка эффективности бизнеса/пер. с англ. А. О. Корсунского. М.: Вершина, 2004. 272 с. **3.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2001. 672 с. **4.** Вебер Ю., Шеффер У. На пути к активному управлению с помощью показателей. *Проблемы теории и практики управления.* 2000. № 5. С. 87–106. **5.** Лузан Ю. Я., Жук В. М., Гаврилюк В. М. Облік сільськогосподарської діяльності: навч. посіб./за ред. В. М. Жука. Київ: Юр-Агро-Веста, 2007. 368 с. **6.** Параскевич Л. В. Проблеми обліку фінансового результату промислового підприємства. *Сталий розвиток економіки: облік, аналіз і аудит.* 2010. № 1. С. 123–127. **7.** Пилипенко Л. М. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності: конспект лекцій. URL: http://edu.lp.edu.ua/moduli/buhgalterskyy-oblik-za-vydamy-ekonomichnoyi-diyalnosti. **8.** Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: учебное пособие /
пер. с англ. под ред. Н. Д. Эриашвили. М.: Юнити, 1998. 783 с. **9.** Мочерний С. В., Симоненко В. К., Секретарюк В. В. Основы экономической теории: учебник. Киев: Академия, 2000. 607 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ НА БУХГАЛТЕРСЬКИХ РАХУНКАХ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 631.11

Нікітіна Л. Ю.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості формування фінансового результату на рахунках бухгалтерського обліку сільськогосподарського підприємства. Відповідно до нормативної бази розроблено схему формування фінансових результатів на сільськогосподарських підприємствах із урахуванням специфіки сільськогосподарської галузі.*

Ключові слова: *підприємство, господарство, документація, облік, витрати, звітність, фінансова звітність, облікова політика, сільськогосподарська галузь, сільське господарство, сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарська продукція, калькулювання, бухгалтерський рахунок.*

Аннотация. *Исследованы особенности формирования финансового результата на счетах бухгалтерского учета сельскохозяйственного предприятия. Согласно нормативной базе разработана схема формирования финансовых результатов на сельскохозяйственных предприятиях с учетом специфики сельскохозяйственной отрасли.*

Ключевые слова: *предприятие, хозяйство, документация, учет, расходы, отчетность, финансовая отчетность, учетная политика, сельскохозяйственная отрасль, сельское хозяйство, сельскохозяйственные предприятия, сельскохозяйственная продукция, калькулирование, бухгалтерский счет.*

© Нікітіна Л. Ю., 2016

Annotation. *The features of the formation of the financial result on the accounts of the agricultural enterprise are explored. According to the regulatory framework, a scheme has been developed for the formation of financial results in agricultural enterprises, taking into account the specific nature of the agricultural sector.*

Keywords: *enterprise, economy, documentation, accounting, expenses, reporting, financial reporting, accounting policy, agricultural sector, agriculture, agricultural enterprises, agricultural products, calculation, account.*

У сільському господарстві бухгалтерський облік має свої особливості, що є пов'язаними із біологічними перетвореннями біологічних активів. Через це виникає необхідність формування особливої системи обліку фінансових результатів, яка б правильно відображала результати діяльності сільськогосподарських підприємств.

Дослідженням особливостей обліку фінансових результатів у цілому та в сільському господарстві зокрема займалися Бутинець Ф. Ф., Дем'яненко М. Я., Кужельний М. В., Чумаченко М. Г., Бородкін О. С., Бланк І. О., Валуєв Б. І., Гуцайлюк З. В., Герасимович А. М., Савчук В. К. та ін. Аналіз питань обліку фінансових результатів як на сільськогосподарських підприємствах, так і в цілому дає підстави говорити про недосконалість нормативно-законодавчої бази. Багато основоположних понять є нерегламентованими, немає чітко прописаної методики формування фінансового результату.

Фінансовий результат формується порівнянням доходів звітного періоду із витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. Кінцевим фінансовим результатом є чистий прибуток або збиток. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1] регламентує збиток як перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати, а прибуток – як суму, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Методика формування фінансового результату може бути визначена на основі П(С)БО 15 «Дохід» [2] та П(С)БО 16 «Витрати» [3], які регламентують облік доходів і витрат підприємства. Формування фінансового результату є здійснюваним списанням рахунків доходів і витрат у дебет і кредит 79 рахунку «Фінансові результати» [4]. Формування фінансового результату є здійснюваним на рахунках бухгалтерського обліку, визначених Планом рахунків бухгалтерського обліку. Схему формування фінансового результату подано на рис. 1 [3; 4].

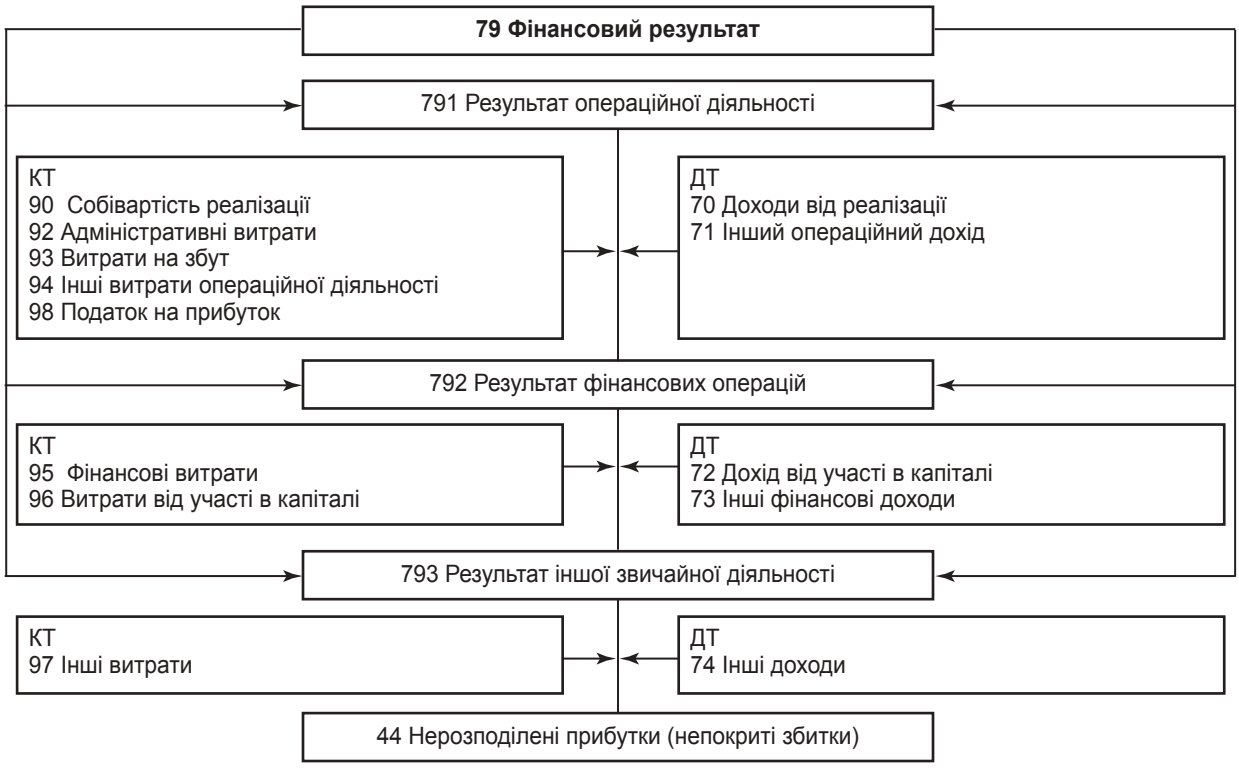

Рис. 1. **Схема формування фінансового результату на рахунку 79**

Схема відображає основний принцип формування фінансових результатів. Їх відображають у розрізі видів діяльності підприємства: операційної, фінансової й іншої звичайної діяльності.

Якщо ж застосувати існуючу схему визначення й обліку фінансового результату до діяльності сільськогосподарських підприємств, виникає багато нюансів. Сільське господарство має свою специфіку формування й обліку фінансових результатів відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи» та Методичних рекомендацій з бухгалтер-

ського обліку біологічних активів № 1315, які фактично мало беруть до уваги в процесі бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах.

Важливу роль відіграє П(С)БУ 30 «Біологічні активи» при формуванні фінансового результату на сільськогосподарських підприємствах. Це положення було введене до дії в 2007 р. й створювалося на основі аналогічних Міжнародних стандартів фінансової звітності 41 «Сільське господарство», прийнятих у 2003 р. Основною проблемою є те, що донині ці норми складно застосовувати на практиці формування обліку доходів, витрат і фінансових результатів сільськогосподарських підприємств.

Схему формування фінансового результату на сільськогосподарських підприємствах із урахуванням норм П(С)БУ 30 «Біологічні активи» подано на рис. 2 [5].

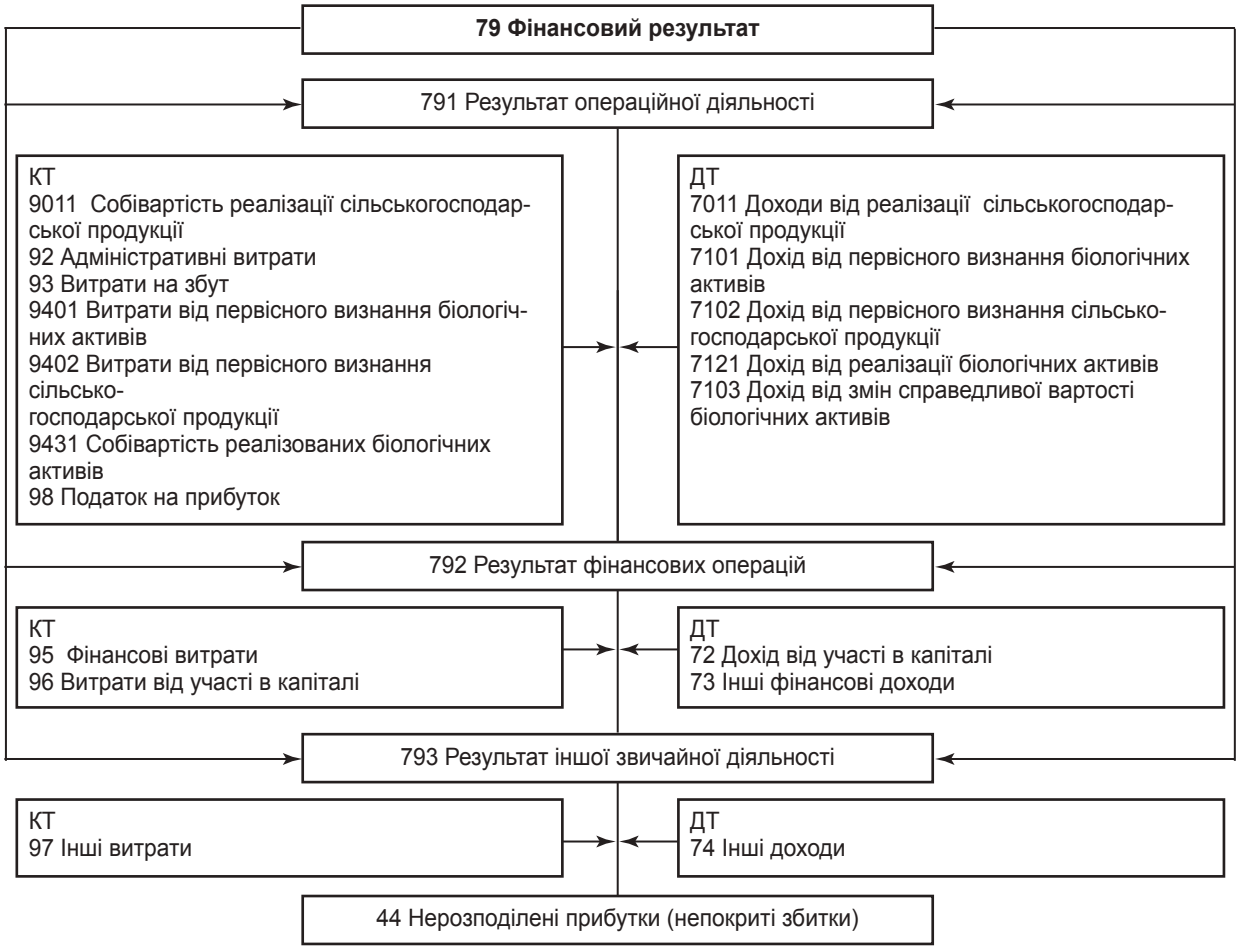

Рис. 2. **Схема формування фінансового результату рахунку 79 на сільськогосподарському підприємстві**

Якщо враховувати, що біологічні активи в результаті біологічних перетворень дають сільськогосподарську продукцію й додаткові біологічні активи, що можуть йти як на реалізацію, так й на внутрішнє використання, сільськогосподарське підприємство може отримувати такі види доходів: дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції; дохід від реалізації біологічних активів і сільськогосподарської продукції, отриманої в результаті біологічних перетворень; дохід від зміни справедливої вартості біологічних активів [5; 6].

Витрати сільськогосподарського підприємства також мають свою специфіку й умови розподілу, які прописано в обліковій політиці підприємства та П(С)БО 16 «Витрати». Кінцевою точкою є формування собівартості сільськогосподарської продукції на рахунку 90 «Собівартість реалізації», яка списується на фінансові результати [7].

Подальше співставлення доходів і витрат за напрямами діяльності підприємства формує фінансовий результат. При цьому для аналітичних цілей у процесі бухгалтерського обліку доходів, витрат і фінансових результатів сільськогосподарських підприємств варто виділяти окремі бухгалтерські субрахунки. Для всіх кореспондуючих рахунків варто відкрити також субрахунки для відображення фінансових результатів від сільськогосподарської діяльності. Така схема надасть можливості проводити аналітичні розрахунки в розрізі сільськогосподарської продукції та біологічних активів для використання в управлінських цілях.

Таким чином, було виявлено недосконаліть нормативно-законодавчої бази, нормативних та інструктивних положень обліку й розрахунку фінансових результатів сільськогосподарських підприємств щодо використання спеціалізованих субрахунків.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **2.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 29.11.1999 № 290 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99. **3.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Закон України від 18.11.2005 № 790 // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05. **5.** Герасимчук І. В. П(С)БО 30 «Біологічні активи»: історичні, соціальні й економічні проблеми адаптації до вітчизняної облікової культури. *Облік і фінанси АПК.* 2007. № 11. С. 18–22. **6.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 (МСБО 41) від 01.01.2012. Сільське господарство. URL: http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/oneregulations/62030. **7.** Сопко В. В., Завгородній В. П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. Київ: КНЕУ, 2000. 411 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО

УДК 657:338.512

Нікіфорова А. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність понять витрат і собівартості. Досліджено основні особливості організації витрат на виробництво. Запропоновано удосконалену класифікацію виробничих витрат. Проаналізовано основні особливості та процедури організації в обліку із застосуванням нормативного методу обліку виробничих витрат.*

Ключові слова: *підприємство, господарство, облік, витрати, звітність, виробничі витрати, собівартість, планування, кошторис, калькулювання, класифікація, нормативний метод.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятий затрат и себестоимости. Исследованы основные особенности организации затрат на производство. Предложена усовершенствованная классификация производственных затрат. Проанализированы основные особенности и процедуры организации учета с применением нормативного метода учета производственных затрат.*

Ключевые слова: *предприятие, хозяйство, учет, расходы, отчетность, производственные затраты, себестоимость, планирование, смета, калькулирование, классификация, нормативный метод.*

Annotation. *The essence of the concepts of expenses and costs. The basic features of organization costs. A classification of production costs. The main features and procedures for organizing accounting using the standard method of recording production costs are analyzed.*

© Нікіфорова А. О., 2016

Keywords: *enterprise, economy, accounting, expense, reporting, production costs, cost planning, cost estimate, calculation, classification, statutory method.*

Одним із найважливіших у процесі визначення фінансових результатів промислової діяльності підприємства є облік витрат. Це одна з найвідповідальніших ділянок облікової роботи, що потребує великої уваги безпосередньо на етапі організації та планування виробничих витрат. За умов переходу України до ринкових відносин актуальним є питання організації обліку витрат на виробництво. Правдива й оперативна інформація про виробничі витрати відіграє важливу роль у підвищенні ефективності виробництва. Витрати впливають на доходи підприємства, а відтак і на фінансовий результат. Необхідність розумної організації обліку виробничих витрат є зумовленою їх значущістю в економічній діяльності підприємства.

Питання організації виробничих витрат висвітлено в наукових працях Бутинця Ф. Ф., Голова С. Ф., Завгороднього В. П., Лишиленко О. В., Грещака М. Г. та ін.

Метою написання статті є висвітлення особливостей організації виробничих витрат на промисловому підприємстві. Об'єктом дослідження є операції й процеси, пов'язані із їх виникненням і цільовим використанням. Предметом дослідження є організація обліку виробничих витрат підприємства.

Методичні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства є визначуваними П(С)БО 16 «Витрати» [1]. Згідно із цим положенням, під витратами розуміють зменшення економічних вигід унаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення капіталу. Виробничими витратами є обсяг усіх використаних підприємством ресурсів у грошовому вимірюванні, тобто збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу. Сума всіх виробничих витрат, виражена в грошовій формі, є витратами підприємства на виробництво. Загальним поняттям обліку витрат є згрупування дій, які відображають процеси виробництва, для їх систематизації для розрахунку собівартості. Собівартістю є поточні виробничі витрати підприємства на одиницю виготовленої продукції, виражені в грошовій формі. Оскільки облік витрат поділяється у зв'язку зі способами розрахунку собівартості продукції, пропонуємо власне визначення розподілу обліку витрат і калькування собівартості. Виробничими витратами є ресурси, спожиті в процесі роботи підприємства, які мають бути дослідженими належними методами, що відповідають їх характеру та місцю виникнення.

Собівартість розраховують, спираючись на наявність готового продукту, створеного в результаті господарської діяльності. Промислові підприємства ведуть облік витрат для розрахунку собівартості продукції для контролю за точністю використання ресурсів та оцінювання ефективності діяльності підприємства. Оптимальна організація обліку витрат на виробництво вимагає синхронізації зовнішніх факторів (П(С)БО, Закон України, державні органи контролю) із внутрішніми (внутрішня звітність підприємства, відділи та служби підприємства). Для правильного відображення виробничих витрат в обліку потрібно класифікувати їх за розробленою автором класифікацією (на основі наукових публікації Байдика О. В., Бутинця Ф. Ф., із урахуванням вимог П(С)БО 16 «Витрати» (табл. 1) [3; 4].

Таблиця 1

Класифікація витрат на виробництво

Ознака класифікації	Група витрат	Характеристика витрат
1	2	3
1. Відношення до виду активів, які формуються	Довгострокові	Витрати періоду, що формують необоротні активи (капітальні витрати, довгострокові фінансові інвестиції, інші довгострокові витрати)
	Поточні	Витрати поточного або попередніх періодів, що формують поточні витрати наступних періодів
2. Відношення до сфери діяльності та надзвичайних подій	Операційні	Характеризують використання ресурсів
	Фінансові	Витрати, що є зумовленими фінансовою діяльністю (витрати, що є пов'язаними із залученням позикового капіталу)
3. Сфера виникнення операційних витрат	Виробничі	Характеризують ресурси, що є використаними в процесі виробництва продукції (робіт, послуг)
	Невиробничі операційні	Характеризують ресурси, що є використаними в загальних, адміністративних, збутових та інших процесах операційної діяльності, які не належать до виробничих
	Накладні	Характеризують ресурси, що є використаними в процесах безпосереднього обслуговування й управління основними процесами виготовлення продукції
4. Ступінь залежності від обсягів виробництва	Змінні (умовно-пропорційні)	Витрати, загальна сума яких змінюється майже прямо пропорційно до змін обсягів виробництва (випуску) продукції
	Постійні (умовно-непропорційні)	Частина витрат за певний період часу, загальна сума яких майже не змінюється в разі зміни обсягів виробництва (випуску) продукції

Закінчення табл. 1

1	2	3
5. Зміст і призначення витрат	Економічні елементи	Характеризують використані ресурси за їх економічним змістом, незалежно від форми та місця їх використання на той чи інший об'єкт віднесення витрат
	Калькуляційні статті	Характеризують склад використаних ресурсів залежно від напрямів і місця їх використання (в основному, допоміжному чи обслуговуючому виробництві) на об'єкт витрат
6. Однорідність економічного змісту витрат	Прості (одноелементні)	Характеризують використані ресурси одного економічного змісту (один економічний елемент витрат)

При організації обліку витрат на виробництво підприємство застосовує один із трьох варіантів ведення обліку: тільки дев'ятий клас рахунків, дев'ятий і восьмий клас рахунків, користується спрощеним планом рахунком для суб'єктів малого підприємництва [5]. Оскільки важливим джерелом інформації для формування синтетичного й аналітичного обліку є первинні документи, для того щоб нормативний метод мав місце на підприємстві, необхідно відповідно вести аналітичний облік. Методика відхилення від норм за кожною статтею витрат запобігає нераціональному використанню ресурсів, надає можливості ще на ранньому етапі побачити відхилення, щоб вчасно втрутитися до процесу виробництва й прийняти правильні управлінські рішення. Кожне виробниче підприємство самостійно встановлює і розробляє класифікатори причин зміни норм. Наприкінці кожного місяця підраховують усі відхилення й визначають виконавців.

Таким чином, організація обліку відхилень від норм надає можливості виявити нераціональне витрачання ресурсів, вказати в первинних документах до їх залучення до собівартості одиниці виду продукції, а також сприяє визначенню проблемних ланок у організації обліку за кожною статтею витрат. Основною метою внутрішньої організації обліку витрат на виробництво є контроль за доцільністю використання ресурсів і спостереження за результативністю виробництва. Для правильного ведення обліку виробничих витрат потрібно в первинному обліку належним чином відображати всі операції. Використання нормативного методу надає можливості виявити недоліки в первинних документах ще на перших етапах діяльності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **2.** Завгородний В. П. Бухгалтерський учет в Украине с использованием национальных стандартов: учебное пособие. Киев: А.С.К., 1999. 864 с. **3.** Байдик О. В. Нормативний метод обліку витрат на виробництво продукції. *Баланс.* 2007. №7 (125). С. 163–167. **4.** Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с. **5.** Грещак М. Г., Гордієнко В. М., Коцюба О. С. Управління витратами: навч. посіб./за ред. М. Г. Грещака. Київ: КНЕУ, 2008. 264 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

УДК 336.1144.338.512

Нікіфорова А. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено основні особливості й процедури визначення планового обсягу виробничих витрат. Доведено необхідність планування витрат виробництва на сучасному вітчизняному підприємстві.*

Ключові слова: *підприємство, господарство, облік, витрати, звітність, фінансова звітність, виробничі витрати, собівартість, планування, кошторис, калькулювання.*

Аннотация. *Исследованы основные особенности и процедуры определения планового объема производственных расходов. Доказана необходимость планирования издержек производства на современном отечественном предприятии.*

Ключевые слова: *предприятие, хозяйство, учет, расходы, отчетность, финансовая отчетность, производственные затраты, себестоимость, планирование, смета, калькулирование.*

Annotation. *The basic features and procedures for determining the amount of planned production costs. The necessity of planning production costs in a modern domestic enterprise is proved.*

Keywords: *enterprise, economy, accounting, expense, reporting, financial reporting, production costs, cost planning, estimates, calculation.*

За умов переходу України до ринкових відносин актуальним є питання забезпечення зваженості управлінських рішень стосовно планування виробничих витрат. Значну увагу слід приділяти процесу планування витрат, що виникають у процесі виробництва, оскільки від правильності їх прогнозування залежить економічний успіх підприємства. Керівництво має організувати свою роботу в такий спосіб, щоб господарська діяльність була рентабельною й прибутковою. В Україні порядок складання інформації про витрати підприємства в бухгалтерському обліку та її повне висвітлення у фінансовій звітності є регульованим П(С)БО 16 «Витрати» [1].

Дослідженням питань планування витрат займалися Бланк І., Бойко М., Галушко Е., Друрі К., Шим Д., Нижник В. та ін.

Побудова системи планування вимагає додаткових організаційних зусиль і фінансових коштів, тому не кожне підприємство планує виробничі витрати. Водночас у довгостроковій перспективі планування надає можливості уникнути нераціональних і надлишкових витрат, а відтак і збільшити прибуток.

Метою написання статті є виявлення визначальних процедур планування витрат на підприємствах, основною діяльністю яких є виробництво.

Виробничими витратами є обсяг усіх використаних підприємством ресурсів у грошовому вимірюванні, тобто збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу. Сума всіх виробничих витрат, виражена в грошовій формі, є витратами підприємства на виробництво. Собівартістю є поточні виробничі витрати підприємства на одиницю виготовленої продукції, що є вираженими в грошовій формі.

Планування виробничих витрат означає фінансове обґрунтування шляху досягнення виробничих цілей підприємства у формі виробничого завдання. Такі плани відображаються в грошовій формі в кошторисах. Виробниче планування витрат полягає у визначенні калькуляційних статей витрат та їх кількісному оцінюванні на перспективу [2].

Планування виробничих витрат є необхідним підприємству для встановлення економічно обґрунтованого обсягу витрат, а також для вибору кращого варіанта користування ресурсами підприємства з позицій економії. Планування виробничих витрат є необхідним також для вирішення першочергових завдань: розрахунку вартості ресурсів, визначення загального обсягу виробничих витрат, розрахунку собівартості продукції.

Автором розроблено схему основних елементних складових процедур планування виробничих витрат (рис. 1).

Успішне планування витрат є головною умовою ефективного управління витратами, що забезпечує максимальний результат за мінімального витрачання ресурсів. В Україні на державному рівні підприємствам запропоновано методику планування виробничих витрат, що подано в формі галузевих Методичних рекомендацій

© Нікіфорова А. О., 2016

з формування собівартості продукції (робіт, послуг) [3]. Вважаємо за доцільне цю методику використовувати на підприємстві під час планування витрат виробництва.

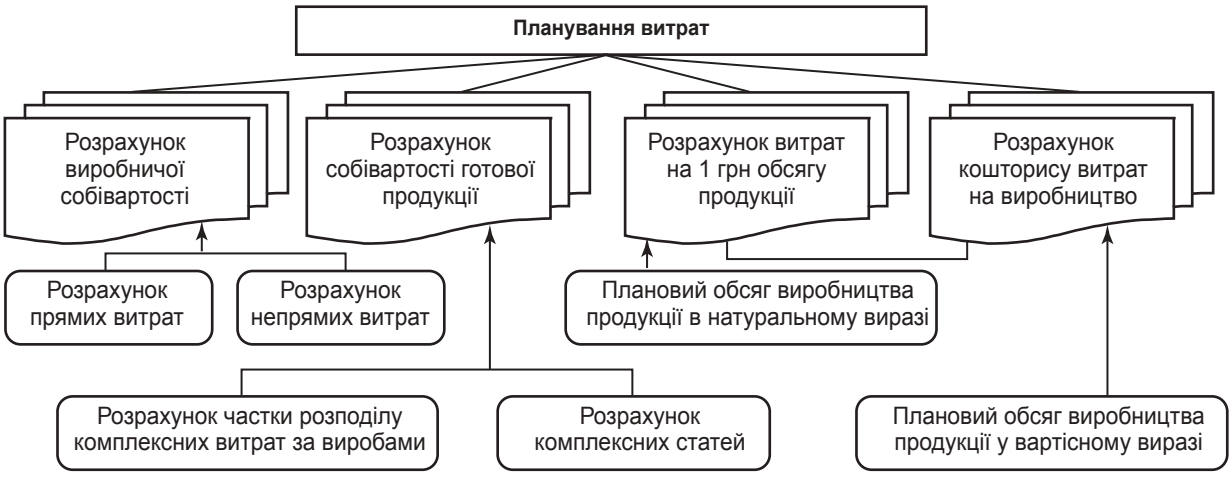

Рис. 1. **Основні процедури планування виробничих витрат**

Планування запобігає нераціональним витратам, підвищує ефективність виробництва, надає можливості виміряти витрачені ресурси підприємства, а також забезпечує їх доцільне використання надалі. Технічна обґрунтованість норм матеріалів і трудових витрат, стандартів, а також технічних умов є основою для складання планової собівартості. Планову калькуляцію собівартості складають на всі види продукції. Планування собівартості є граничною нормою витрат на виготовлення продукції, розмір яких обмежено планом підприємства. Плани фіксують у кошторисах, де відображено витрати в грошовому та натуральному вимірах. У процесі розробки кошторису витрат на виробництво у вітчизняній практиці є широко застосовуваними кошторисний, зведений і калькуляційний методи планування [4]. За застосування будь-якого методу витрати плануються на основі діяльності певного підприємства в попередньому році.

Існують два основні методи планування виробничих витрат: метод розрахунку норм витрат на одиницю виробу та фактичний розрахунок собівартості виробу за певний період. Експерти пропонують користуватися обома методами для планування витрат на виробництво. Далі потрібно порівняти між собою показники, отримані за кожним методом. Якщо цифри збігаються, це свідчить про стабільність дотримання норм витрат на одиницю виробу. Якщо різниця є від'ємною, керівництву слід переглянути встановлені норми витрат підприємства [5].

Таким чином, собівартість і витрати є важливими керованими показниками, що безпосередньо впливають на прибуток. Вважаємо за доцільне планувати витрати на виробництво на промислових підприємствах. За умов нестабільної економіки виробничі підприємства мають непостійний обсяг виробництва продукції й реалізації. Тому доцільно запровадити на підприємстві планування виробничих витрат як на одиницю продукції, так і в цілому на весь обсяг, користуючись обома описаними методами.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **2.** Бланк А. О. Словарь-справочник финансового менеджера. Киев: Ника-Центр, 1998. 480 с. **3.** Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості від 09.07.2007 № 373. URL: http://consultant.parus.ua/?doc=00XJAFEA86. **4.** Бойко М. И. Азы экономики. М.: Книга по требованию, 2015. 470 с. **5.** Галушко Е. С., Галушко С. А., Лопатьєв П. С. Сутність механізму адаптації промислового підприємства. *Розвиток фінансових методів державного управління національною економікою: збірник наук. праць.* 2012. С. 245–250.

ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

УДК 657.35.07(477)

Новікова В. В.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні проблеми обліку в сучасних вітчизняних бюджетних установах. Запропоновано шляхи його вдосконалення за умов нестабільного економічного середовища із урахуванням впливу процесів глобалізації світового господарства й розвитку інформаційних і комунікативних технологій.*

Ключові слова: *підприємство, облік, витрати, звітність, виробничі витрати, собівартість, планування, кошторис, бюджетна установа, видатки, надходження, глобалізація, міжнародні стандарти, модернізація.*

Аннотация. *Рассмотрены основные проблемы учета в современных отечественных бюджетных учреждениях. Предложены пути его совершенствования в условиях нестабильной экономической среды с учетом влияния процессов глобализации мирового хозяйства и развития информационных и коммуникационных технологий.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, расходы, отчетность, производственные затраты, себестоимость, планирование, смета, бюджетное учреждение, расходы, поступления, глобализация, международные стандарты, модернизация.*

Annotation. *The main problem of keeping current national budgetary institutions. The ways of its improvement in conditions of unstable economic environment, taking into account the impact of globalization of the world economy and the development of information and communication technologies.*

Keywords: *enterprise, accounting, expense, reporting, production costs, planning, estimates, budgetary institutions, expenses, income, globalization, international standards, modernization.*

Нестабільність економічного середовища змушує вітчизняні підприємства оперативно адаптуватися до мінливих умов ринку. Однак, якщо на приватних підприємствах рішення приймають управлінці (директори, власники приватних підприємств), то державні підприємства повністю залежать від державного регулювання.

Питанням модернізації й удосконалення бухгалтерського обліку в державному секторі присвячено праці Бутинця Ф. Ф., Атамаса П. Й., Джоги Р. Т., Калюги Є. В., Кіндрацької Л. М., Клименко О. М., Левицької С. О., Марценяк Н.О. та ін.

Основою для прийняття управлінських рішень є дані бухгалтерського обліку. Науковці визначають бухгалтерський облік як процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання й передачі інформації про господарську діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття відповідних рішень [1].

Бухгалтерський облік має повністю відповідати особливостям галузі, до якої належать підприємства, які ведуть цей облік, а також дотримуватися панівних суспільних тенденцій. Нині рівень бухгалтерського обліку бюджетних установ не є досконалим, чим і зумовлено вибір саме цієї теми.

Метою написання статті є пошук шляхів удосконалення й оптимізації ведення бухгалтерського обліку в бюджетних установах. Для досягнення мети необхідно визначити ключові особливості обліку державних підприємств і розробити заходи задля вдосконалення обліку в бюджетних установах.

Бюджетні установи й організації мають надавати нематеріальні послуги для задоволення потреб населення, а не отримувати прибуток. Основним завданням обліку в процесі фінансово-господарської діяльності бюджетної установи є забезпечення своєчасного, точного й повного відображення всіх господарських операцій у бухгалтерських документах, використання виділених коштів із бюджетів різних рівнів за цільовим призначенням [2].

Роль бухгалтерського обліку в прийнятті зважених управлінських рішень у практиці державних підприємств недооцінено, що призводить до формального підходу до ведення обліку. Для бюджетних установ характерним є ведення фінансового обліку (орієнтація на події, які вже відбулися). На відміну від приватних підприємств, одним із пріоритетних напрямів розвитку яких є пошук напрямів оптимізації й удосконалення ведення бухгалтерського обліку, для державних підприємств це питання залишається відкритим, оскільки ці підприємства є орієнтованими не на отримання прибутку, а на дотримання затвердженого кошторису. Такий підхід спричинює звуження облікової інформації, що має забезпечувати прийняття зважених управлінських рішень. У міжнарод-

© Новікова В. В., 2016

ній практиці існує чимало різних методик ведення управлінського обліку, що надають можливості оптимізувати використання коштів державних підприємств, а також підвищити якість виготовлюваної продукції й надаваних послуг. Особливо це стосується коштів спеціального фонду, який державними підприємствами формується самостійно, за винятком державного фінансування. Раціональне використання коштів спеціального фонду надає можливості підняти державні підприємства на якісно новий рівень [3; 4].

За умов глобалізації світового господарства пріоритетним стає питання співпраці між країнами. Нині, коли Україна отримує транші з-за кордону, одним із пріоритетних напрямів розвитку обліку бюджетних установ є адаптація фінансової звітності та бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів. Для приватних підприємств ця практика є більш звичною, проте в державному секторі навколо цього питання існує доволі багато суперечливостей.

Адаптація вітчизняного обліку державних установ надасть можливості не лише оптимізувати сам облік, а й зробить його більш зрозумілим для зовнішніх користувачів різних країн, що, безперечно, підвищить рівень довіри, а відтак допоможе залучити додаткові кошти, що є такими необхідними за часів кризи. Це сприятиме розвитку міжнародних контактів, позитивно впливатиме на авторитет нашої країни.

Важливим фактором, що впливає на ведення обліку, є законодавча база. Мінливість середовища спричиняє постійну зміну законодавства, що призводить до нагромадження інформації та часто суперечливостей щодо того, як регламентується облік. Швидка й недостатньо упорядкована зміна нормативно-правової бази призводить до виникнення значної кількості помилок у процесі ведення обліку підприємствами державного сектора, що негативно впливає на державний сектор у цілому.

На заваді вдосконалення обліку в сфері бюджетних установ стоїть також обмеженість використання комп'ютерних технологій у процесі обліку. Автоматизація обліку відіграє важливу роль у прискоренні документообігу, що сприяє мобільності облікової інформації державних підприємств. Це, у свою чергу, знижує навантаження на фахівців, які задіяні в сфері обліку: бухгалтерів, економістів.

Слід також звернути увагу на такий мотиваційний фактор для працівників державного сектора, як заробітну плату. У зв'язку з обмеженням коштів на оплату праці часто молоді фахівці надають перевагу працевлаштуванню в приватній сфері, таким чином залишаючи місце в державній сфері старшому поколінню – пенсіонерам. Консервативність попереднього покоління призводить до опору впровадженню нових технологій до обліку, недостатнього рівня мотивації в роботі, надання переваги застарілим засобам обліку. Все це, безперечно, гальмує розвиток обліку бюджетної сфери, проте сучасність диктує свої умови господарювання, які неможна не брати до уваги [5].

Таким чином, метою модернізації обліку в державному секторі є адаптація його до сучасних вимог міжнародної практики, усунення наявних проблем, оптимізація й удосконалення законодавчо-нормативної бази, що регламентує облік.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Кудіна О. М.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Жукова Л. О., Казимір Т. О., Котляр О. О. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навч.-метод. збірник. Чернігів: ЦППК, 2010. 119 с. **3.** Марценяк Н. О. Реформування бухгалтерського обліку бюджетних установ: проблеми та перспективи. *Науковий вісник БДФА.* 2010. № 4. С. 346–351. **4.** Сушко Н. Перспективи запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі. *Баланс-бюджет.* 2012. № 4. С. 2–4. **5.** Момот Л. В. Основні напрями модернізації обліку бюджетних установ у сучасних умовах господарювання. URL: http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/14155.

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ РЫНКА ПЛАТЕЖНЫХ КАРТОЧНЫХ СИСТЕМ В УКРАИНЕ

УДК 336:004.896(07)

Омельчук Е. П.

Студент 3 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрено современное состояние рынка пластиковых карт в Украине. Исследованы перспективы обращения платежных карт. Предложены направления совершенствования финансовой безопасности владельцев пластиковых карт.*

Ключевые слова: *платежные карты, пластиковые карты, рынок пластиковых карт, банкоматы, платежные терминалы, безналичные платежи, наличные расчеты, финансовая безопасность.*

Анотація. *Розглянуто сучасний стан ринку пластикових карток в Україні. Досліджено перспективи розвитку обігу платіжних карток. Запропоновано напрями вдосконалення фінансової безпеки власників пластикових карток.*

Ключові слова: *платіжні картки, пластикові картки, ринок пластикових карток, банкомати, платіжні термінали, безготівкові платежі, готівкові розрахунки, фінансова безпека.*

Annotation. *The current state of the functioning of the market of plastic cards in Ukraine. Prospects of turnover of payment cards. Directions improve financial security card holders.*

Keywords: *payment cards, plastic cards, plastic cards market, ATMs, POS terminals, cashless payments, cash payments, financial security.*

Рынок электронных платежей стремительно меняется. Процессы глобализации и изменения в структуре сектора финансовых услуг требуют совершенствования и постоянного развития этого рынка. Сегодня вытеснение платежными картами и новейшими электронными платежами наличных средств из сферы обращения приобретает характер устойчивой тенденции. Новые платежные инструменты не являются случайными, их появление – это объективный процесс, обусловленный новыми потребностями и повышенными требованиями к эффективности и надежности платежей.

Важным аспектом развития платежных инструментов в современных условиях является влияние технического прогресса на формы и способы осуществления платежей. Увеличение объемов безналичных платежей с использованием различных технологий демонстрирует широкие возможности научно-технического прогресса в этой сфере. Поэтому, несмотря на свою непродолжительную историю, такие платежные инструменты, как платежные карты, смарт-карты и электронные деньги, сегодня уже занимают значительный сегмент рынка. Очевидно, что постоянный анализ современных тенденций использования платежных инструментов является чрезвычайно важным и актуальным.

Анализ источников и публикаций свидетельствует, что, несмотря на появление систем электронных денег в Украине, в отечественной научной литературе пока мало внимания уделяется теоретическим аспектам этой проблемы. Вопросу внедрения платежных карт посвящены научные работы Бариды Н., Брегеды А., Внуковой Н., Ильницкой Н., Киреевой К. и др.

Целью написания статьи является анализ тенденций развития систем электронных денег в Украине и обоснование перспективности безналичных расчетов в стране.

Снижение общего уровня расходов на обслуживание наличного денежного оборота, создание благоприятных условий для интенсивной аккумуляции денежных средств населения в финансово-кредитной системе государства, расширение внутренней инвестиционной базы экономики, создание системы оперативного и эффективного контроля безналичных денежных потоков, гарантии максимальной мобильности денежных потоков при минимизации общей трудоемкости и себестоимости платежных операций и много других положительных факторов, характеризующих использование современных технологий безналичных расчетов, свидетельствуют о положительных тенденциях развития карточного рынка и банковской системы.

По данным Независимой ассоциации банков Украины, по состоянию на 1 января 2016 г. общая эмиссия платежных карт составила 59,3 млн шт., из которых 30,8 млн шт. активно использовались при осуществлении платежных операций (рис. 1) [2].

© Омельчук Е. П., 2016

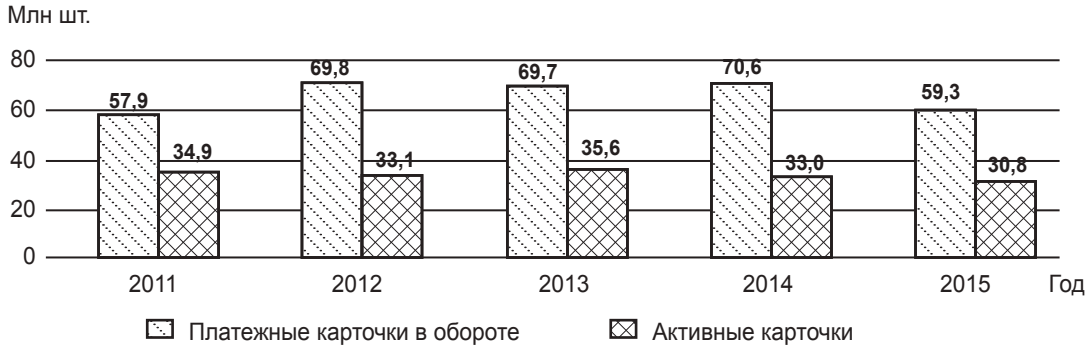

Рис. 1. **Динамика количества эмитированных карт, 2011–2015 гг.**

Для получения наличных в Украине используется сеть из 33,3 тыс. банкоматов, что меньше на 8,9 %, чем в 2015 г. Уменьшение количества банкоматов произошло во всех областях. Больше всего количество банкоматов уменьшилось в Донецкой, Луганской, Одесской областях и в городе Киеве. Прием безналичных платежей осуществляется в сети с 194,5 тыс. ед. платежных терминалов. За 2015 г. общее количество торговых терминалов уменьшилось на 4,6 тыс. шт. (–2,6 %), с 178,9 до 174,3 тыс. шт. Наиболее существенное уменьшение произошло в Тернопольской, Херсонской и Черновицкой областях. По данным директора департамента платежных систем Национального банка Украины, наша страна отстает от европейских в четыре раза по количеству платежных терминалов: на 1 млн жителей приходится 2,938 тыс. терминалов. Однако, по количеству банкоматов Украина почти достигла европейского уровня: на 1 млн жителей в Украине приходится 792 банкомата, тогда как в Европе – приблизительно 870 банкоматов [3].

За 2015 г. владельцами карт осуществлено 1965 млн операций, из которых безналичные операции составляют 1297 млн (65,5 %), а наличные – 678 млн (34,5 %) (рис. 2) [2].

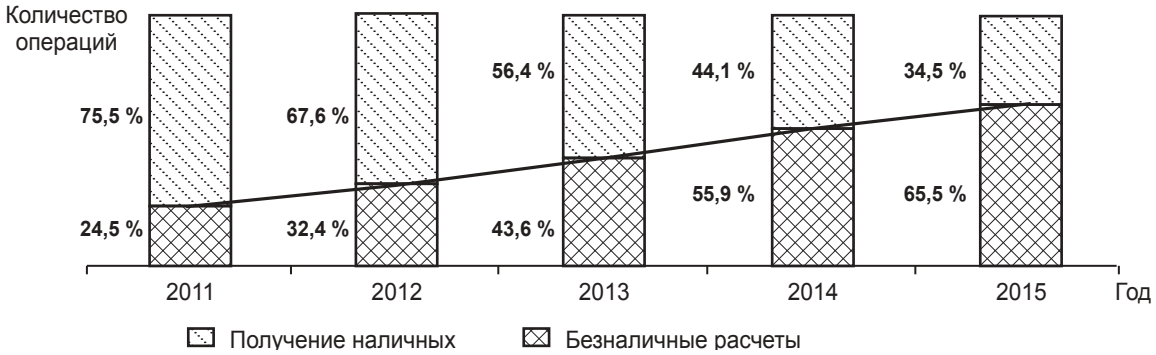

Рис. 2. **Доля безналичных платежей и наличных операций в общем объеме операций с использованием платежных карт, 2011–2015 гг.**

Общая сумма операций в 2015 г. составила 1233 млрд грн, из которых 385 млрд грн (31,2 %) составляют безналичные платежи и 848 млрд грн (68,8 %) – наличные деньги. Это означает, что почти 68,8 % пользователей платежных карт снимают наличные в банкоматах, а затем используют их в расчетах за товары и услуги. Только каждый пятый из ста платежей осуществляется с помощью карты. Хотя за последние годы в торговле и сфере обслуживания увеличилось количество банкоматов и платежных терминалов, население, однако, не спешит списывать в архив живые деньги и переходить на электронные. Аргументом является то, что на рынке, или в парикмахерской, или в лавке у дома электронными деньгами не рассчитаешься. Поэтому большинство используют «пластиковый кошелек» только для снятия наличных.

В зависимости от типа платежной схемы принято различать кредитные и дебетовые карты. С дебетовой функцией на 1 января 2015 г. насчитывалось 25029 тыс. шт. (76 %) и 8077 тыс. шт. (24 %) – с кредитной функцией. Главными держателями платежных карт являются физические лица – 31726 тыс. шт. (96 %). На корпоративный сегмент приходится 1 380 тыс. шт., или 4 % рынка.

Наибольшее количество платежных карт сегодня на рынке с магнитной полосой – 31238 тыс. шт. (94,4 %), с магнитной полосой и чипом – 1014 тыс. шт. (3,1 %), с чипом – 714 тыс. шт. (2,2 %) и для расчетов в сети Интернет – 113 тыс. шт., что составляет 0,3 % от общего количества активных карт в Украине. В 2011–2015 гг. только кар-

точки с чипом имели тенденцию к уменьшению выпуска. Если в 2013 г. их количество составляло 4,2 % от общего числа активных карт, то уже в 2015 г. их выпуск уменьшился на 2 %.

Регулирование украинского рынка платежей пока несовершенно и требует улучшения. Национальный банк Украины в течение нескольких последних лет пытался определить свою роль как полномасштабного регулятора платежной индустрии. И вот 18 октября 2012 г. вступил в силу Закон «О функционировании платежных систем», которым предусмотрено, что НБУ наделяется правом осуществлять надзор за всеми без исключения платежными системами и системами расчетов, работающими в Украине [4]. Национальный банк Украины может определять порядок осуществления клиринга и взаиморасчетов между участниками платежных систем по операциям в пределах Украины с применением платежных карточек, выпущенных отечественными банками. В частности, это касается карт международных платежных систем (МПС) Visa и MasterCard, деятельность которых до сих пор регулировалась внутренними правилами самих систем, что было источником определенных неудобств.

Наличные расчеты очень затратны для общества, так как необходимо изготовить купюры, обеспечив соответствующую степень их защиты и качества, а это дорогостоящий процесс. Деньги необходимо перевозить, для этого используется специальный транспорт, тоже недешевый, нужно оплатить труд инкассаторов, водителей, охранников. Каждое перемещение наличных денег сопровождается их пересчетом, а это связано с использованием специальной техники и труда кассиров. Для хранения наличности банки строят хранилища ценностей с использованием специальных строительных технологий, предусматривающих бронирование, пулестойкое стекло, охранную сигнализацию, видеонаблюдение, физическую охрану (себестоимость получается выше 30 % номинала стоимости купюры).

Таким образом, в обеспечении наличного денежного обращения задействован большой ресурс общества, который мог бы быть использован более производительно. Все эти расходы в той или иной форме в виде различных комиссий или надбавки к цене товаров незаметно переводятся на потребителей. С другой стороны, незначительная сумма остатков безналичных средств на корреспондентских счетах банков неизбежно приводит к слабости банковской системы, подорожанию денег, недостаточности средств для кредитования, а значит, создает условия для замедления развития экономики в целом [5]. Переход на безналичные расчеты позволит решить ряд важнейших задач для повышения эффективности всей финансовой системы нашей страны.

Научный руководитель – старший преподаватель Доценко Н. С.

Литература: 1. Достов В. Л., Кузнецов В. А., Шуст П. М. Электронные деньги как инструмент оптимизации платежного оборота. *Деньги и кредит.* 2013. № 12. С. 7–13. **2.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **3.** Пластикові тонкощі закордонної поїздки // Prostobank.ua. URL: http://www.prostobank.ua/blog/osobisti/vidpochinok/plastikovi_tonkoschi_zakordonnoyi_poyizdki. **4.** Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків: Закон України від 18.09.2012 № 5284-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5284-17/paran252. **5.** Независимая ассоциация банков Украины // Prostobank.ua. URL: http://www.prostobankir.com.ua/spravochniki/bankovskoe_delo/bankovskoe_regulirovanie_i_nadzor.

БЕЗНАЛИЧНЫЕ РАСЧЕТЫ НА УКРАИНСКИХ ПРЕДПРИЯТИЯХ И ИХ ОРГАНИЗАЦИЯ

УДК 336.745

Панченко А. С.

Студент 3 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены особенности осуществления безналичных расчетов на украинских предприятиях. Исследованы организация, принципы, механизм и нормативная база расчетных отношений на современных отечественных предприятиях. Проанализированы системы безналичных расчетов и мотивация субъектов хозяйствования для их осуществления.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, расчеты, отчетность, безналичный расчет, нормативная база, рыночная экономика, денежные расчеты.*

Анотація. *Розглянуто особливості здійснення безготівкових розрахунків на українських підприємствах. Досліджено організацію, принципи, механізм і нормативну базу розрахункових відносин на сучасних вітчизняних підприємствах. Проаналізовано системи безготівкових розрахунків і мотивацію суб'єктів господарювання щодо їх здійснення.*

Ключові слова: *підприємство, облік, розрахунки, звітність, безготівковий розрахунок, нормативна база, ринкова економіка, грошові розрахунки.*

Annotation. *The features of cashless payments in Ukrainian enterprises. Researched the organization, principles, mechanism and regulatory framework settlement relations in modern domestic enterprises. The analysis of cashless payments and motivation entities for their implementation.*

Keywords: *enterprise, accounting, calculations, reporting, clearing, regulatory framework, market economy, cash transactions.*

В процессе производственной деятельности предприятие, с одной стороны, непрерывно покупает сырье, материалы, топливо и товары, а с другой – постоянно реализует готовую продукцию или товары. Все эти процессы сопровождаются денежными расчетами, которые и являются одним из самых массовых явлений в хозяйственной жизни любого предприятия. Расчеты представляют собой отношения, возникающие между предприятиями и организациями в процессе реализации, распределения и перераспределения общественного продукта на основании осуществления уставной деятельности.

Исследованием вопросов формирования и обеспечения эффективности безналичных расчетов занимались многие ученые и экономисты. Среди них Билинкс В. М., Мещеряков А. А., Валентинова Т. И., Возник Г. Л., Загородний А. Г., Коваленко М. А., Смовженко Т. С. и др. Вопрос расчетных отношений в настоящее время для Украины весьма актуален, поскольку имеет большое значение для становления и нормального функционирования экономики.

В условиях рыночного хозяйствования возникновение предприятий, учреждений, организаций различных форм собственности и их хозяйственная деятельность сопровождаются возникновением между ними расчетных отношений. Они осуществляются как в наличной, так и в безналичной формах. Однако, осуществляя расчеты, как предприятия, так и кредитные учреждения обязаны строго придерживаться действующих законодательных актов, банковских правил, совершенствовать расчетные отношения, способствовать ускорению платежей и укреплению расчетной дисциплины [1].

Действовавшая ранее система безналичных расчетов была ориентирована на обслуживание, в первую очередь, интересов поставщика, сводившихся к выполнению своих плановых заданий по производству и поставкам продукции. При этом действовали довольно жесткие принципы организации безналичных расчетов, соблюдение которых в некоторой степени компенсировало отсутствие подлинной экономической заинтересованности и ответственности предприятий за выполнение своих договорных обязательств. Все безналичные расчеты осуществлялись на основе платежных документов, имеющих хождение только во внутрибанковском обороте [2].

Развитие рыночных отношений в экономике потребовало изменения основ системы безналичных расчетов, в том числе, принципов их организации. Денежные расчеты, осуществляемые предприятиями и организациями, независимо от организационно-правовой формы и вида деятельности, могут совершаться как наличными деньгами, так и в безналичном порядке. В совокупности эти денежные расчеты образуют денежный оборот предпри-

© Панченко А. С., 2016

ятия. В денежном обороте предприятия можно выделить такие направления: расчеты, связанные с процессом производства (покупка сырья, материалов, основных фондов); расчеты по результатам деятельности (финансовые обязательства предприятия перед бюджетом, централизованными фондами целевого назначения, кредитными учреждениями); внутрихозяйственные расчеты (расчеты с рабочими и служащими при создании и использовании различных денежных фондов).

Денежные расчеты, как отмечалось, могут совершаться как наличными деньгами, так и в безналичном порядке. Государство разграничило сферу использования налично-денежных и безналичных расчетов. Принято, что налично-денежные расчеты применяются в основном при обслуживании населения, т. е. при формировании и использовании его доходов, и только в определенных случаях и в ограниченных суммах между предприятиями. Безналичные расчеты обслуживают в основном сферу хозяйственных связей предприятий, а также их взаимоотношения с финансово-кредитной системой [3].

Безналичные расчеты – это расчеты, осуществляемые путем перечисления сумм со счета плательщика на счет получателя. Безналичные расчеты являются формой денежного обращения, в которой движение наличных денег заменено банковскими операциями путем отнесения сумм со счета покупателя и зачисления их на счет поставщика. Организация безналичных расчетов предприятий в Украине регулируется Инструкцией «О безналичных расчетах в Украине в национальной валюте» (постановление Правления Национального банка Украины от 21 января 2004 г. № 22). Этой Инструкцией установлены общие правила, формы и стандарты расчетов юридических и физических лиц и банков в денежной единице Украины на территории страны, осуществляемых при участии банков.

Система безналичных расчетов базируется на определенных принципах. Предприятия обязаны хранить свои средства в банковских учреждениях, за исключением переходящих остатков кассы (лимит кассы). Предприятие имеет право самостоятельно выбирать банковское учреждение для обслуживания, платежные инструменты и расчетные документы и отражать их в своих сделках. Учреждения банков могут только рекомендовать своим клиентам применять ту или иную форму расчетов, учитывая специфику их деятельности и исходя из конкретных ситуаций в процессе расчетов. Средства со счета предприятия списываются по распоряжению владельца, а в случае отсутствия средств на его счете в достаточной сумме банк осуществляет его платеж в соответствии с установленной законодательством очередностью. В трехдневный срок после открытия счетов обязательным является уведомление налогового органа об этом владельцем счета. Момент осуществления платежа должен быть максимально приближен к отгрузке продукции. Списание средств со счета осуществляется только в пределах остатков средств или в пределах предоставленного кредита. Предприятия могут осуществлять расчеты в наличной форме (до 10000 грн). Выполнение указанных принципов предполагает достижения цели и задачи проведения безналичных расчетов, непосредственную организацию безналичных расчетов и мотивацию хозяйственных субъектов по их проведению [5].

Организация безналичных расчетов включает способы безналичных расчетов, виды платежных инструментов и расчетные документы (рис. 1). Способ безналичных расчетов – это экономически и финансово обусловленный порядок осуществления денежных отношений между получателем средств и плательщиком. Способ расчетов определяется конкретными условиями выполнения субъектами хозяйствования своих денежных обязательств.

В современной системе безналичных расчетов используют два основных способа платежа: перечисление денежных средств со счета плательщика на счет получателя путем соответствующих записей и зачет взаимных требований плательщика и получателя средств.

В современной кризисной экономике Украины на первый план выходит такой способ платежа, как предоплата (деньги перечисляются получателю до отгрузки товаров), в отличие от оплаты фактически отгруженных товаров и предоставленных услуг.

Организация безналичных расчетов базируется на определенных принципах (содержание принципов может меняться в зависимости от экономической ситуации). Средства предприятий подлежат обязательному хранению в банках, за исключением остатков наличности в кассах в пределах установленного банком лимита и норм расходов из выручки, которые предусмотрены порядком ведения кассовых операций в Украине. Безналичные расчеты между предприятиями осуществляются через банковские учреждения путем перечисления средств со счета плательщика на счет получателя средств. Средства со счета предприятия списываются по распоряжению владельца, а в случае отсутствия средств на его счете в достаточной сумме банк осуществляет его платеж в соответствии с установленной законодательством очередностью. Предприятия самостоятельно выбирают формы расчетов и оговаривают их в своих договорах и соглашениях без участия банков. Учреждения банков могут только рекомендовать своим клиентам применять ту или иную форму расчетов, учитывая специфику их деятельности и исходя из конкретных ситуаций, которые могут сложиться в процессе расчетов.

Рис. 1. **Организация безналичных расчетов**

Таким образом, безналичные расчеты – это перечисление денежных средств со счета предприятия-плательщика на счет предприятия-получателя. Финансовым посредником в этих расчетах является банк, предоставляющий услуги своим клиентам-предприятиям. Порядок безналичных расчетов строго регламентирован законодательством. Осуществление расчетных операций через банк снижает потребность в наличных деньгах, способствует концентрации в банке свободных денежных средств для кредитования, обеспечивает их сохранность и более эффективное использование, оптимизирует и ускоряет государственный денежный оборот. Наличный и безналичный денежный обороты органично связаны между собой, что проявляется в переходе одной формы в другую. Например, выручка предприятий поступает в кассы этих предприятий и затем сдается в учреждение банка для зачисления на текущий или иной счет. С текущего счета или других счетов в банке проводятся расчеты между хозяйствующими субъектами. Наличность поступает в кассу предприятия для выдачи заработной платы, аванса подотчетным лицам и проведения других денежных операций.

Научный руководитель – старший преподаватель Доценко Н. С.

Литература: 1. Романів Є. М., Хом'як Р. Л., Мороз А. С. Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні: навч. посіб. Львів: Інтелект-Захід, 2000. 178 с. **2.** Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 526 с. **3.** Горицкая Н. Г. Бухгалтерский учет и финансовая отчетность в Украине с 2000 года. Киев: Бухгалтерия. Налоги. Бизнес, 2000. 256 с. **4.** Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Житомир: ЖІТІ, 2000. 640 с. **5.** Ткаченко Н. М. Бухгалтерский финансовый учет на предприятиях Украины: учебник. Киев: А. С. К., 2004. 864 с.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

УДК 33.012.61-022.51(477)

Панченко В. О.

Студент 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено роль малого бізнесу в розвитку ринкової економіки України. Визначено фактори, що стоять на заваді нормального функціонування й розвитку малих підприємницьких структур. Розглянуто основні причини проблем розвитку малого підприємництва. Запропоновано напрями їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, підприємництво, мале підприємництво, малий бізнес, суб'єкти малого підприємництва, податкова система, тіньова економіка, кредити.*

Аннотация. *Исследована роль малого бизнеса в развитии рыночной экономики Украины. Определены факторы, препятствующие нормальному функционированию и развитию малых предпринимательских структур. Рассмотрены основные причины проблем развития малого предпринимательства. Предложены направления их эффективного решения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, предпринимательство, малое предпринимательство, малый бизнес, субъекты малого предпринимательства, налоговая система, теневая экономика, кредиты.*

Annotation. *The role of small business in Ukraine the market economy. The factors that hinder the proper functioning and development of small businesses. The main causes of the problems of small businesses. Directions them effectively.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, entrepreneurship, small entrepreneurship, small business, subjects of small business, tax system, shadow economy, loans.*

Мале підприємництво є необхідною складовою розвитку економіки, воно було, є й буде найефективнішим регулятором життєдіяльності людей, формою їх участі в економіці країни. Малі підприємства є передусім одним із суб'єктів економічного життя країни. Але нині в економіці України вони не відіграють такої ролі. За даними офіційної статистики, частка продукції малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг) за останні п'ять років не перевищувала 20 %. Для порівняння: внесок малого бізнесу в економіку США та країн Західної Європи перевершує відповідний показник в Україні в кілька разів. Однак, завдяки своїй мобільності й гнучкості продукція малих підприємств заповнює ті сфери в лінійці товарів і послуг, які через власну інертність не можуть ефективно заповнювати великі підприємства. Малі підприємства також можуть вбудовуватися у виробничі ланцюжки великих підприємств на умовах субпідряду, виконуючи для останніх ті види робіт, які великим підприємствам самостійно здійснювати недоцільно та нерентабельно. Крім того, малі підприємства є одним з основних платників податків [2].

Окремі питання розвитку малого бізнесу розглянуто в наукових працях Білика В., Кисельова А., Абрамової І., Святенко І., Варналій С. та ін. Науковці досліджували сутність і проблеми регулювання розвитку малого підприємництва в Україні. Однак, це питання нині перебуває лише на стадії вивчення й вимагає додаткового поглибленого дослідження.

Метою написання статті є визначення проблем малого бізнесу в Україні й напрямів їх ефективного вирішення.

Предметом дослідження є особливості вирішення проблем малих підприємств в Україні. Об'єктом дослідження є малі підприємства.

Для України, яка нині прагне вступити до Європейського співтовариства, проблема прискорення ринкових перетворень є надзвичайно гострою. За таких умов активізація підприємницької діяльності може забезпечити суттєві позитивні зрушення в структурі валового внутрішнього продукту, зайнятості населення країни, попиту та пропозиції товарів і послуг на національному ринку, а відтак позитивно вплинути на вітчизняну економіку в цілому. Законодавством України визначено, що підприємництвом є господарська діяльність, яка здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів і для одержання прибутку. Підприємництво є самостійною ініціативною систематичною господарською діяльністю на власний ризик. Нині в Україні підприємництво є ринковою діяльністю. Її здійснюють фізичні особи – підприємці, мікропідприємства, малі підприємства, середні підприємства, великі підприємства й об'єднання підприємств. Суб'єктами малого та середнього бізнесу є фізичні особи, які є зареєстрованими в установленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності відповідно до

© Панченко В. О., 2016

Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні» [3] та юридичні особи – малі та середні підприємства, що є визначеними відповідно до Господарського кодексу України [4]. Малі підприємства поділяються за основними видами діяльності (рис. 1) [3; 5].

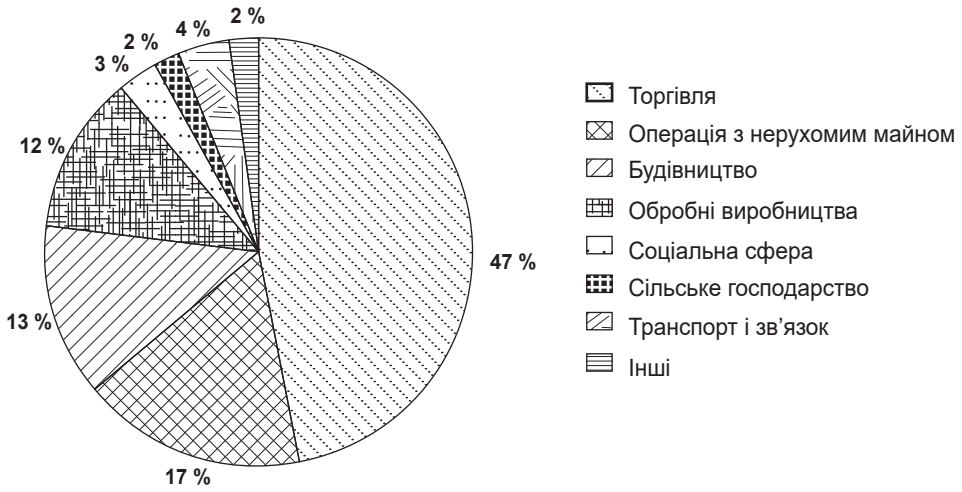

Рис. 1. **Розподіл малих підприємств за основними видами діяльності**

Крім економічних функцій, інститут малого підприємництва виконує також кілька важливих соціальних функцій. Основними з них є підвищення ділової (економічної) активності населення, створення додаткових робочих місць (зниження рівня безробіття), підтримання платоспроможного попиту з боку населення, ослаблення майнової диференціації, пом'якшення соціальної напруженості, підвищення якості робочої сили (малі підприємства можуть дозволити собі взяти на роботу співробітників з обмеженими знаннями й досвідом і навчити їх у процесі роботи) [6]. Нині розвиток сектора малого бізнесу в Україні відбувається нерівномірно і хаотично, тому не може вповні виконувати функції, які покладає на нього суспільство. Несприятливе макроекономічне та мікроекономічне середовище породжує численні перешкоди, на які наштовхуються малі підприємства в процесі їх функціонування.

Від розгляду ролі й функцій малого підприємництва в сучасному економічному та соціальному житті країни перейдемо до аналізу того специфічного проблемного поля, із яким доводиться зіткатися в Україні малому бізнесу. За два десятиліття свого існування українське мале підприємництво зіткнулося з низкою серйозних проблем, які перешкоджають його нормальному функціонуванню та розвитку, що вже встигли перетворитися на «класичні». Такими є надмірна зарегульованість правового поля, у межах якого доводиться працювати підприємствам малого бізнесу; труднощі, що виникають при отриманні різного роду дозвільних документів (патентів, ліцензій тощо); надмірна кількість державних органів, наділених контрольними і фіскальними функціями стосовно до малого бізнесу; недосконалість податкового законодавства (завищені ставки податків і завелика їх кількість); часті зміни у вимогах до звітності; корупція в органах державної влади; нестача фінансових коштів, відсутність доступу до дешевих кредитів [7].

Основними напрямами підвищення ефективності управління резервами й можливостями підприємств малого бізнесу є визнання всіма зацікавленими соціальними групами значущості тих економічних і соціальних функцій, які в сучасному українському суспільстві відіграє інститут малого бізнесу; створення нових правових норм і механізмів їх виконання, які б зняли наявні штучні обмеження в діяльності малих підприємств; взаємовигідні форми інтеграції та кооперації підприємств малого бізнесу з підприємствами середнього та великого бізнесу; забезпечення за умов економічної кризи спеціальних статей витрат на державну підтримку малого підприємництва в бюджетах усіх рівнів; інтенсифікація роботи системи інформаційного та консультаційного обслуговування малого підприємництва.

Першочерговим завданням є збільшення кількості діючих суб'єктів підприємництва, забезпечення його позитивної динаміки. Це стане можливим тільки якщо держава буде допомагати формувати стартовий капітал для відкриття підприємства, а також надалі забезпечуватиме сприятливі умови для його функціонування. Саме тому створення системи фінансової підтримки має стати важливим і невідкладним пріоритетом уряду. Для того щоб фінансування стало доступнішим, досить розумним було б упорядкувати систему залучення позик [8]. Важливим також є створення системи мікрокредитування й інвестування. Усе це надасть можливості підприємству зайняти гідне конкурентне місце, а також вивести свій бізнес з тіні. Також це допоможе в створенні більшої кількості робочих місць. Як було зазначено, на розвиток підприємництва впливає негативна динаміка основних макроекономічних показників в Україні: складність збуту продукції, низький попит. Ці питання можна вирішити формуванням

державних замовлень, створенням спеціальних державних установ, що сприятимуть підприємництву, наданням різного роду субсидій і позик [8]. Держава має активізувати свою діяльність щодо удосконалення правової бази, забезпечення матеріально-технічної та фінансової підтримки, розширення системи інформаційного й кадрового забезпечення підприємництва.

Таким чином, мале підприємництво в Україні має великий потенціал і перспективи. Українська економіка визнана ринковою, а відтак основою успіху є приватний бізнес та особиста ініціатива. Однак, існують перешкоди для створення й нормального функціонування малих підприємств. Ці проблеми виникають на різних стадіях розвитку підприємництва, від започаткування і протягом всього існування. До них належать недосконалість законодавчої, податкової, фінансової й економічної бази. Їх термінові перегляд і реорганізація мають стати першочерговим завданням уряду.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Бех Н. Особливості розвитку та функціонування малого і середнього бізнесу в Україні. *Галицький економічний вісник.* 2010. № 1 (26). С. 16–18. **2.** Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні: Закон України від 21.12.2000 № 2157-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2157-14. **3.** Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4618-17. **4.** Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15. **5.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **6.** Довгальова О. В., Балабенко О. В. Управління малим бізнесом: підручник. Донецьк: Цифрова типографія, 2011. 145 с. **7.** Королевська Н. Ю. Напрями розвитку та лібералізації підприємницької діяльності в Україні // Управління проектами та розвиток виробництва: збірник наук. праць. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. № 3 (39). С. 1–7. **8.** Цибульська Є. І. Управління потенціалом підприємства: навч. посіб. Харків: ХНУА, 2011. 187 с. **9.** Поповенко Н. С., Ганенко О. В. Державна підтримка розвитку малого бізнесу в Україні. *Економіка: реалії часу.* 2012. №1 (2). С. 126–132.

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ КАК НАУКА

УДК 657.1

Печёная Я. А.

Студент 4 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены особенности становления бухгалтерского учета как науки в историческом контексте. Определена его роль и основные идеи, предшествовавшие появлению бухгалтерского учета как науки. Проанализирована роль первичных школ этого учения, а также научные наработки родоначальников бухгалтерского учета.*

Ключевые слова: *бухгалтерский учет, учетная модель, учетные методы, дописьменный учет, униграфический учет, диграфический учет, логисмографический учет, школа бухгалтерского учета.*

Анотація. *Розглянуто особливості становлення бухгалтерського обліку як науки в історичному контексті. Визначено його роль та основні ідеї, що передували появі бухгалтерського обліку як науки. Проаналізовано роль первинних шкіл цього вчення, а також наукові напрацювання родоначальників бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *бухгалтерський облік, облікова модель, облікові методи, дописьмовий облік, уніграфічний облік, діграфічний облік, логісмографічний облік, школа бухгалтерського обліку.*

© Печёная Я. А., 2016

Annotation. *Features of the formation of accounting as a science in the historical context are considered. Its role and basic ideas that preceded the appearance of accounting as a science were determined. The role of primary schools of this teaching, as well as the scientific potential of the ancestors of accounting, was analyzed.*

Keywords: *accounting, accounting model, accounting methods, preregistration, uniographic accounting, digraphic accounting, logistic registration, school of accounting.*

История возникновения и развития бухгалтерского учета насчитывает почти шесть тысяч лет. Первые хозяйственные операции, открытые археологами, зарегистрированы на табличках из слоновой кости. Найдены каменные носители, подтверждающие ведение расчетов по торговым операциям в Шумере. В Древнем Египте учет велся на папирусах, в Греции и Риме – на восковых табличках и медных досках, а также на коже. Все это предопределило систематизацию в хронологическом порядке [1].

Методология бухгалтерского учета носила примитивный характер и отражала повседневные хозяйственные операции в натуральном выражении. Униграфическая, или простая бухгалтерия была единственной и существовала в Европе почти до XIII в. н. э. Отражая общехозяйственные и общеэкономические законы общества, бухгалтерский учет постепенно развивался во взаимосвязи с другими фундаментальными науками, становясь основой для ряда прикладных наук.

История Европы XIII в. ознаменована возникновением первых признаков периода Возрождения в искусстве, живописи и науке. Первый крупный математик Средневековья Леонардо Пизанский (Фибоначчи) способствовал распространению в Европе позиционной системы счисления, что, несомненно, было преимуществом по сравнению с аддитивной римской системой (1202 г.). С новизной математической мысли меняется учетная политика хозяйствующих субъектов. Распространение арабских цифр способствовало повышению точности в учете хозяйственных операций и началу формирования хозяйственного права в юриспруденции.

В эпоху проторенессанса формируются три основные парадигмы – простая, камеральная (регистрация операций в кассе, что предопределяет учет доходов и расходов) и двойная запись. Однако, сосуществуют все три парадигмы без взаимного участия, хотя и являются фундаментом бухгалтерского учета.

Период с XIII в. по XIX в. знаменуется распространением диграфического учета благодаря итальянскому математику Луке Пачоли и его работе «Тракт о счетах и записях», в котором отражено применение двойной записи в торговом предприятии [2].

Методы бухгалтерского учета эволюционируют вместе с развитием производственных сил и производственных отношений, постепенно превращаясь в единую систему методов и приемов фиксации хозяйственных операций. Диалектический метод познания представляет собой совокупность требований и принципов в познавательной деятельности. В бухгалтерском учете научное содержание диалектического метода проявляется в общем подходе к проявлениям хозяйственной деятельности, к познанию через отражение и обобщение обязательств, имущества и хозяйственных операций в единой взаимосвязи и взаимодействии. Совокупность общепризнанных знаний и их систематизация, переход от одной парадигмы к другой, бесспорно, характеризует бухгалтерский учет как науку.

Начинается развитие теории бухгалтерского учета как адаптации диграфического учета к потребностям в других отраслях, возникают итальянская, французская, англо-американская и немецкая школы счетоводства.

Английская школа бухгалтерского учета одна из первых применяет двойную бухгалтерию в промышленности, возникает система производственных затрат. Новизна научной мысли делит учет на две части: производственную и бухгалтерскую, в дальнейшем возникает мысль о необходимости калькуляции [3; 4].

Становление бухгалтерского учета как науки в Европе приходится на вторую половину XIX в. С развитием европейской научной мысли зарождается теория бухгалтерского учета, кардинально изменившая концепцию счетоводства. Развитие бухгалтерской науки предварялось практической разработкой для внедрения учетных методик. Последующая их эволюция предоставила возможность выработать и теоретические подходы к учету.

Рассматривают три базовых направления развития учетных теорий: юридическое, экономическое и балансовое.

Родоначальником юридического направления считают Никколо д'Анастасио. Он делал акцент на учете отношений, учете прав и обязанностей субъектов отношений. Начало экономического направления положено Джузеппе Криппой. Объектом его исследований было изменение, движение ценностей, а предметом – капитал.

Никколо д'Анастасио и Джузеппе Криппа стали предшественниками трех итальянских научных школ: ломбардской, тосканской и венецианской. Они осуществляли синтез юридических и экономических целей учета. Развитие учетной мысли нашло выражение в появлении новых дисциплин:

– логисмографии – учения о бухгалтерском учете как о части юриспруденции, основанного на принципах персоналистичности и дуалистичности;

– статмографии – синтеза идей ученых итальянских школ;

– органологии – учения о предприятии как о живом организме;

– контологии – науки о счетах и логике счетов;

– статмологии – учения о балансе;

– логисмологии – учения, построенного на принципах достоверности, своевременности, полноты, хронологичности, спецефичности и однородности;

– леммалогии – учения об остатках.

Развитие учетной методологии способствовало возникновению различных форм счетоводства, среди которых выделяются две:

– староитальянскую – открытие двух регистров хронологической записи, при этом баланс является контрольным средством;

– новоитальянскую – разделение на аналитический и синтетический учеты.

Итальянская школа – это объединение разных взглядов, выработавшее основные трактовки категории «бухгалтерский учет».

Французская школа бухгалтерского учета создала меновую теорию двойной записи, с помощью которой обнаруживаются законы, управляющие предприятием.

В экономической теории бухгалтерский учет становится частью науки, изучающей законы, управляющие развитием производственных отношений. Французская бухгалтерская школа в эволюции теории учета имела ярко выраженное экономическое направление.

Немецкой школе бухгалтерского учета (в основе – новоитальянская) присуще глубокое изучение процедурной стороны учета, разделение учета на два самостоятельных аспекта: торговый и производственный. Теория торгового учета развилась в балансоведение, а производственный учет – в учение о калькуляции.

Свой вклад в развитие бухгалтерского учета внесла и англо-американская школа. Главным ее достижением считают прикладные разработки в сфере учета затрат и управления: разделение учета на финансовый и управленческий, выделение системы управленческого учета (Энтони Р.), формирование учета затрат (Черч А.), создание системы учета стандартных издержек «стандарт-костс» (Эмерсон Г.), разработку системы учета переменных затрат «директ-костинг» (Кларк Д., Харрис Д.), формирование концепции центров ответственности (Хиггинс Д., Чербони Д., Эмерсон Г.), разработку АВС-метода (Каплан Р.).

Уклон к методологической стороне учетной деятельности англо-американской школы привел к разработке концепций, имеющих огромное значение не только с научной точки зрения, но и с практической.

Усложнение экономического направления, а также интеграционные процессы в мировой экономике породили новые парадигмы бухгалтерского учета. Среди них различают англо-американо-голландскую модель, континентальную модель, южноамериканскую модель, исламскую модель и интернациональную модель.

Англо-американо-голландская модель предоставляет собой учетную систему, для которой характерна высокая степень раскрытия информации для инвесторов и кредиторов. Континентальная модель построена на законодательном регулировании бухгалтерского учета. Южноамериканская модель ориентирована на учетную систему, высокий уровень инфляции. Финансовая система нацелена на государственные потребности, прежде всего, налоговые, и строго регламентирована.

На исламскую модель огромное влияние оказывают богословские идеи Корана. Отличительной чертой является запрет на получение финансовых дивидендов и ростовщичества.

Появление интернациональной модели обусловлено потребностью в международном согласовании учета в интересах участников международных валютных рынков разных стран.

Таким образом, учетная мысль, пройдя длительный исторический путь становления и развития, под влиянием интеграционных процессов в мировой экономике способствовала появлению бухгалтерского учета как науки.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Литература: 1. Соколов Я. В., Соколов В. Я. История бухгалтерского учета: учебник. М.: Финансы и статистика, 2004. 272 с. **2.** Елисеева И. И. Идеи Пачоли и развитие методов принятия управленческих решений. *Бухгалтерский учет.* 1994. № 10. С. 134–137. **3.** Алексеев Д. Ю. Очерки истории бухгалтерского учета. СПб.: Шатон, 2006. 96 с. **4.** Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: практ. посіб. Київ: Лібра, 2011. 840 с. **5.** Цыганков К. Ю. Долитературный период развития бухгалтерского учета. *Бухгалтерский учет.* 2001. № 18. С. 21–27.

ГРОШІ: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ Й ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ

УДК 657

Пліш І. М.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття «гроші», а також історію їх виникнення й розвитку. Визначено основні функції грошей. Доведено важливість грошей для економіки країни на сучасному етапі розвитку. Подано узагальнене визначення поняття «гроші».*

Ключові слова: *економіка, гроші, історія виникнення грошей, поняття грошей, функції грошей, засіб обміну, засіб платежу.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность понятия «деньги», а также история их возникновения и развития. Определены основные функции денег. Доказана важность денег для экономики страны на современном этапе развития. Представлено обобщенное определение понятия «деньги».*

Ключевые слова: *экономика, деньги, история возникновения денег, понятие денег, функции денег, средство обмена, средство платежа.*

Annotation. *The essence of the concept of «money», as well as the history of their origin and development are considered. The main functions of money are defined. The importance of money for the country's economy at the present stage of development is proved. A generalized definition of money is presented.*

Keywords: *economy, money, history of money, concept of money, functions of money, means of exchange, means of payment.*

Незважаючи на те, що гроші є об'єктом дослідження багатьох вчених та існує велика кількість теоретичних концепцій, не кожний із нас зможе однозначно й остаточно відповісти на запитання, що таке гроші. Очевидно, що сутність грошей змінюється із змінами характеру суспільних відносин, у яких вони функціонують. Тому для того щоб зрозуміти природу грошей, необхідно з'ясувати їх сутність, походження й виконувані функції, що зумовлюють виникнення й існування грошей в економічному житті суспільства.

Дослідженням проблематики, сутності та ролі грошей у економіці присвячено наукові праці Коган А. М., Красавіна Л. Н., Гальчинського А. С., Лаврушина О. І., Міщенко С. В., Савлук М. І. та ін.

Метою написання статті є визначення сутності поняття «гроші», дослідження історії їх виникнення, визначення виконуваних функцій.

Гроші є одним із найдавніших явищ у житті суспільства. Вони відіграють важливу роль у його економічному та соціальному розвитку.

Слово «гроші» походить від лат. grossus denarius – великий денарій. Уперше монету із назвою грош (гріш) відчеканили в XII ст. в Генуї, Флоренції, Венеції. Пізніше назва перейшла до срібних монет Франції, Чехії, Угорщини й Польщі. У Австрії (до переходу на євро) та Польщі (донині) розмінну монету називають грошем.

На території Русі монета «грош» чеського походження відома з XIV ст. У Московії срібна монета «грош» мала обмежений обіг з 1530-х рр. та дорівнювала двом копійкам, або чотирьом деньгам. У 1654 р. ненадовго з'явився мідний грош, що був прирівняний до двох копійок. Слово «грош», чи «грошевик» стало загальновживаною назвою двокопійкової монети. Після входження в 1815 р. до складу Російської Імперії Царства Польського грошовою одиницею для цієї частини держави став злотий, що поділявся на 30 грошей. Монети з номіналом у російсько-польських грошах були в обмеженому обігу й у інших частинах Імперії, особливо прилеглих до Царства Польського.

Гроші є невід'ємною частиною нашого повсякденного життя. Неможливо знайти навіть найпримітивнішої цивілізації, яка б не використовувала їх. Проте, незважаючи на те, що гроші, на перший погляд, є ніби й зовсім простим, цілком зрозумілим і добре знайомим для нас явищем, при визначенні його сутності можуть виникнути певні проблеми. Останні є пов'язаними із тим, що гроші виконують кілька різних функцій, які непросто зв'язати в єдине цілісне поняття.

Сутність грошей науковці визначають по-різному. Згідно із найпоширенішими з точок зору, гроші – це:

– засіб платежу або засіб обміну (Дорнбуш Р., Фішер С.);

© Пліш І. М., 2016

– абсолютно ліквідний засіб обігу (Чепурін М., Кисельова А.);

– мастило обміну (Самуельсон П., Нордгауз В.);

– засіб оплати товарів і послуг, засіб виміру вартості і засіб збереження (накопичення) вартості (Долан Е., Кемпбелл К.);

– сукупність використовуваних при здійсненні угод активів (Менк'ю М.);

– особливий товар, що є загальним еквівалентом (Дзюбик С., Ривак О.).

Усі вищенаведені означення фактично зводяться до перерахунку однієї або кількох виконуваних грошима функцій. Тому, визначаючи сутність грошей, доцільно сказати, що гроші є особливим товаром, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів і послуг. Гроші виконують функції мірила вартості й засобу обігу. Крім того, вони є засобами нагромадження та платежу. Із утворенням світового ринку деякі національні гроші виконують функції світових [2].

В економічній теорії виділяють дві основні концепції походження грошей:

– раціоналістична: гроші виникли як наслідок певної раціональної угоди між людьми через необхідність виділення спеціального інструменту для обслуговування сфери товарного обігу;

– еволюційна: гроші виділяють із загальної товарної маси, оскільки вони є найпридатнішими для виконання функціональної ролі грошового товару. Той чи інший товар стає грішми лише в межах певної особливої суспільної форми, товарного виробництва й обігу [3].

Передбачають, що спершу виникли бартерні операції – прямий безгрошовий обмін товарами. Проте, у безгрошових суспільствах переважно діяли подарунки або позики. Наступним етапом стало виникнення товарних грошей, тобто як гроші використовувалися різні матеріальні носії. Перша згадка про поняття грошей є датованою 3000 р. до Р. Х.; це був клинописний текст на глиняній табличці із Месопотамії.

Із найдавніших часів грішми були різні товари: хутро звірів, металеві сокири, мушлі каурі тощо. Однак, завдяки своїм фізичним властивостям найбільш вживаним загальним еквівалентом вартості дуже швидко стають благородні метали – золото й срібло. Згодом вони набирають форми монет.

У своїй «Історії» Геродот зазначає, що першими використовувати металеві монети почали лідійці. Сучасні вчені вважають, що перші монети були з електрума і чеканилися приблизно в 650–600 рр. до Р. Х. Швидке розповсюдження монет є пов'язаним із зручністю їх зберігання, дроблення й поєднання, відносною великою вартістю за невеликої ваги й обсягу, що є дуже зручним у обмінних операціях.

Паперові гроші, або банкноти було вперше використано в Китаї за часів династії Сун. Ці банкноти еволюціонували з векселів, що були у використанні з VII ст. Тим не менш, вони не витісняють традиційних грошей, і були у використанні поряд із монетами. В Європі банкноти були вперше випущені Банком Стокгольма в 1661 р. [4].

Гроші виконують кілька важливих функцій.

1. Міра вартості – гроші забезпечують вираження та вимірювання вартості товарів, надаючи їй форму ціни. Для забезпечення виконання грошима функції міри вартості держава в законодавчому порядку впроваджує масштаб цін і встановлює певну грошову одиницю для розрахунків – національну валюту.

2. Засіб обігу – гроші є посередником в обміні товарів і забезпечують їх обіг, використовуються під час купівлі та продажу благ між людьми, фірмами, країнами. Як засіб обігу гроші надають можливості замінити натуральний обмін товарами за схемою «товар – товар» на обмін за схемою «товар – гроші – товар», що зумовлює якісні зміни економічних відносин.

3. Засіб нагромадження – гроші можуть бути засобом збереження вартості, представником абстрактної форми багатства. Сутність цієї функції полягає в тому, що гроші виходять зі сфери обігу й перетворюються на скарб. Ним може бути будь-яка нерухомість, акції, колекції, коштовності тощо.

4. Засіб платежу – гроші обслуговують погашення різних боргових зобов'язань між суб'єктами економічних відносин, що виникають у процесі розширеного відтворення. Цю функцію гроші реалізують як у сфері купівлі-продажу благ при здійсненні угоди в кредит, так і поза нею (заробітна плата, сплата податків, орендна і квартирна плата, повернення позик). Розвиток цієї функції зумовив виникнення кредитних грошей: векселів, банкнот, чеків, кредитних карток тощо [5].

5. Світові гроші – гроші обслуговують рух вартості в міжнародному економічному обігу й забезпечують реалізацію взаємовідносин між країнами. Функція світових гроші полягає в обслуговуванні грошима міждержавних економічних відносин, що є пов'язаними з розрахунками за угодами, укладеними між економічними суб'єктами різних країн. Первісно цю функцію виконувало лише золото. Функцію світових грошей виконують вільноконвертовані національні валюти розвинених країн і міждержавні грошові одиниці (долар США, японська єна, євро, SDR). Цю функцію гроші виконують як загальний платіжний засіб (розрахунки за торговельним і платіжним балансами країни), як загальний купівельний засіб (купівля різних благ, зокрема таких як зброя, зерно, енергоресурси з негайною готівковою оплатою) та як втілення певної суми нагромадженого багатства (надання

міждержавних позик, сплата контрибуцій, передача золотовалютних цінностей на збереження з однієї країни до іншої).

Відтак гроші за своєю сутністю є особливим товаром, що має властивості загального еквівалента – здатність бути обміненим на будь-який інший товар, загальну споживну вартість замість специфічної, властивої звичайним товарам, є безпосереднім носієм абстрактної цінності та суспільного багатства. Гроші пройшли тривалий і складний шлях розвитку від звичайних товарів широкого вжитку до сучасних електронних грошей. Кожна зміна форми грошей була зумовленою вищим рівнем розвитку суспільних відносин та істотним ускладненням вимог ринку до грошового еквівалента. Переломним моментом у розвитку форм грошей стала демонетизація золота, унаслідок якої закінчилася епоха повноцінних грошей і розпочалася епоха неповноцінних грошей. Нині неповноцінні гроші повністю взяли на себе й успішно виконують більшість грошових функцій, насамперед засобу обігу, платежу й міри вартості. Водночас є підстави стверджувати, що функцію засобу нагромадження вартості частково продовжує виконувати золото, про що свідчать накопичення великих запасів золота у державній та приватній власності.

Гроші в сучасній ринковій економіці виконують п'ять функцій: міри вартості, засобу обігу, засобу платежу, засобу нагромадження вартості та світових грошей. У функції міри вартості гроші забезпечують визначення вартості товарів через форму ціни. У функції засобу обігу гроші обслуговують реалізацію товарів із негайним поверненням власнику еквівалентної вартості. У функції засобу платежу гроші обслуговують погашення боргових зобов'язань, що виникають у процесі розподілу та реалізації вартості. У функції світових грошей гроші обслуговують рух вартості за каналами світового ринку – її вимірювання, розподіл, реалізацію й нагромадження.

Науковий керівник – старший викладач Доценко Н. С.

Література: 1. Савлук М. І., Мороз А. М., Пуховкіна М. Ф. Гроші та кредит: підручник/за ред. М. І. Савлука. Київ: КНЕУ, 2002. 598 с. **2.** Етимологічний словник української мови/за ред. О. С. Мельничука. У 7 т. Київ: Наукова думка, 1982. Т. 1. 632 с. **3.** Алєксєєв І. В., Колісник М. К. Гроші та кредит: навч. посіб. Київ: Знання, 2009. 253 с. **4.** Гальчинський А. С. Теорія грошей: навч.-метод. посіб. Київ: Основи, 2001. 412 с. **5.** Жуков Е. Ф., Максимова Л. М., Печникова А. В. Деньги. Кредит. Банки: учебник/под ред. Е. Ф. Жукова. М.: Юнити, 1999. 622 с.

ФОРМУВАННЯ Й ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.14/.17

Погромська В. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто порядок формування фінансових результатів підприємств на території України. Проаналізовано економічне значення прибутку й особливості його впливу на діяльність підприємства. Запропоновано підходи до формування інформаційних джерел про фінансові результати підприємства в системі рахунків бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, витрати, доходи, прибуток, операційна діяльність, фінансова діяльність, фінансова звітність, бухгалтерська звітність, максимізація прибутку, фінансові результати, фінансова інформація, достовірність інформації.*

© Погромська В. О., 2016

Аннотация. *Рассмотрен порядок формирования финансовых результатов предприятий на территории Украины. Проанализированы экономическое значение прибыли и особенности ее влияния на деятельность предприятия. Предложены подходы к формированию информационных источников о финансовых результатах предприятия в системе счетов бухгалтерского учета.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, расходы, доходы, прибыль, операционная деятельность, финансовая деятельность, финансовая отчетность, бухгалтерская отчетность, максимизация прибыли, финансовые результаты, финансовая информация, достоверность.*

Annotation. *Considered procedure of forming financial results of enterprises in Ukraine. Analyzed the economic value of profit and especially its impact on enterprises. The approaches to the formation of sources of information on financial results in the system of accounts.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, costs, revenues, profits, operating activities, financing activities, financial reporting, financial statements, profit maximization, financial results, financial information, accuracy authenticity.*

Нині проблеми формування фінансових результатів набувають актуальності, що зумовлює необхідність поглибленого вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду, пошуку напрямів удосконалення обліку та посилення контролю за повнотою отримання доходів, економією витрат і формуванням прибутку (збитку). Це стосується таких життєво важливих для будь-якого підприємства аспектів, як вільна орієнтація у фінансовому житті суб'єкта господарської діяльності, що надає можливості визначати поточне положення справ, ідентифікувати причини виникнення тієї чи іншої ситуації, планувати подальший розвиток підприємства.

Проблема формування фінансових результатів підприємства посідає провідне місце серед сучасних досліджень вчених-економістів. Вагомий внесок у дослідження питань формування фінансових результатів зробили такі відомі українські науковці та практики: Кучеркова С. О., Янок Д. А., Прохар Н. В., Поливан Л. А., Лежненко Л. І., Олійничук О. І., Кузнєцова С. О., Кузь В. І. та ін.

Метою написання статті є аналіз формування й особливостей обліку фінансових результатів сучасного вітчизняного підприємства. Основним завданням статті є дослідження особливостей формування фінансових результатів діяльності підприємства.

Фінансовим результатом господарської діяльності підприємства є збиток або прибуток. Прибуток утворюється в результаті продажу (реалізації) готової продукції (товарів, послуг). Крім того, підприємство може продавати (реалізовувати) інші матеріальні цінності та послуги допоміжних виробництв і господарств, а також мати доходи й збитки, що збільшують або зменшують розмір прибутку від інвестиційної діяльності.

Нині існують три підходи до визначення фінансового результату від господарської діяльності підприємства. Прибутком підприємства в класичному розумінні є розрахункова величина звітного періоду між сумою господарських операцій, які формують дохід, і витратами, що було понесено для його створення. У законодавстві з оподаткування прибуток визначено як суму доходів звітного періоду, зменшену на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат, що є визначеними з урахуванням правил Податкового кодексу України. Податковий прибуток впливає тільки на розподіл створеного прибутку на суми, що належать державі (податкові платежі), і власникам підприємства (чистий прибуток) [1].

Показники прибутку є важливими для оцінювання виробничої та фінансової діяльності підприємства, уся діяльність підприємства є спрямованою на його створення. Прибуток є джерелом сплати податків.

Прибуток – це найважливіша фінансова категорія, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства та характеризує ефективність виробництва [2].

Визначення фінансового результату полягає у визначенні чистого прибутку (збитку) звітного періоду. Для цього в бухгалтерському обліку передбачено послідовне зіставлення доходів і витрат. У бухгалтерському обліку чистий прибуток (збиток) формується поступово, протягом фінансово-господарського року, від усіх видів діяльності.

Фінансові результати є узагальнюючим результатом роботи. Щоб отримати його, підприємству потрібно мати доходи та витрати. У формі № 2 відображають величину балансового прибутку або збитку й окремі складові цього показника: прибуток / збитки від реалізації продукції, операційні доходи та витрати (позитивні й від'ємні курсові різниці), доходи та витрати від іншої позареалізаційної діяльності (штрафи, безнадійні борги). Також відображають витрати підприємства на виробництво реалізованої продукції за повною або виробничою вартістю, комерційні витрати, управлінські витрати, виручку нетто від реалізації продукції, суму податку на прибуток, відкладені податкові зобов'язання, активи та постійні податкові зобов'язання (активи), чистий прибуток [3].

Розмір і характер прибутків і збитків за кожний період діяльності підприємства є найважливішими підсумковими показниками його роботи. У формуванні фінансових результатів під час поточного управління виділяють такі обов'язкові етапи: визначення необхідного розміру з урахуванням цілей підприємства; аналіз поточного ста-

ну та виявлення найістотніших зовнішніх і внутрішніх факторів, що вплинули на їх зміни; розрахунок планових або прогнозних величин фінансових результатів, що найповніше відповідають цільовим настановам; розробку конкретних заходів для досягнення запланованих значень; моніторинг усіх етапів і внесення коректівів у ході реалізації намічених заходів [4].

Для сучасної системи бухгалтерського обліку в Україні характерними є проблеми щодо узгодженості формування фінансових результатів за видами діяльності підприємства. Кінцевий фінансовий результат (прибуток чи збиток) підприємства складається з фінансового результату від операцій, які є предметом його основної діяльності, іншої операційної, фінансової й інвестиційної діяльності [5].

Для усунення неузгодженостей між потребами в інформації про види діяльності та наявною методикою її формування на рахунку 79 «Фінансові результати» необхідно внести зміни до складу його субрахунків: 791 «Результат основної діяльності», 792 «Результат іншої операційної діяльності», 793 «Результат фінансової діяльності», 794 «Результат інвестиційної діяльності».

Основна діяльність є головною метою створення підприємства, вона забезпечує найбільшу частку його доходу. Дохід, отриманий від основної діяльності, доцільно називати «Дохід від основної діяльності», а назву рахунку 70 «Доходи від реалізації» замінити на назву «Доходи від основної діяльності». Облік витрат основної діяльності ведеться на рахунках 90 «Собівартість реалізації об'єктів основної діяльності», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут».

Результат іншої операційної діяльності формується за доходами рахунку 71 «Інший операційний дохід» і витратами рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності». Сума результатів діяльності підприємства за субрахунками 791 і 792 надаватиме інформацію про фінансовий результат від операційної діяльності. Результат фінансової діяльності формується за доходами рахунку 73 «Інші фінансові доходи» в новій назві «Доходи від фінансової діяльності» і витратами рахунку 95 «Фінансові витрати».

Результат від інвестиційної діяльності формується за доходами рахунка 74 «Інші доходи», у новій редакції «Доходи від інвестиційної діяльності», і витратами рахунку 97 «Інші витрати», який доцільно назвати «Інвестиційні витрати». Одночасно на рахунку 794 необхідно відображати доходи й витрати від участі в капіталі суб'єктів інвестування, які формуються відповідно на рахунках 72 «Дохід від участі в капіталі» і 96 «Втрати від участі в капіталі». Господарські операції з рахунків 72 та 96 доцільно узагальнювати на окремих субрахунках рахунків 74 та 97.

Інформація на рахунку 79 «Фінансові результати» сприятиме узагальненню інформації про фінансові результати господарської діяльності підприємства стосовно всіх її видів і визначення чистого прибутку. За дебетом рахунка 79 «Фінансові результати» відображатимуть суми прибутків у порядку закриття субрахунків 791, 792, 793, 794, а також нарахований податок на відчуження доходів підприємства за розрахунком податкового прибутку, за кредитом – суми створеного збитку за видами діяльності. Сальдо рахунку 79 при його закритті свідчить про суму створеного чистого прибутку (збитку) підприємства і списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

На основі цих пропозицій у системі бухгалтерських рахунків і фінансової звітності формуватиметься інформаційна база про створений прибуток підприємства за видами діяльності та чистий прибуток власників після відчуження доходів у частині сплати податку на податковий прибуток. Такий підхід є виправданим з економічної точки зору, оскільки співставлення показників доходів і витрат за джерелами і напрямами їх утворення надає можливості виявити прибуткові та збиткові господарські операції.

Таким чином, система обліку фінансових результатів є необхідною та важливою частиною функціонування підприємства. Формування фінансових результатів є визначуваним широким колом факторів, що віддзеркалюють усі аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства. При цьому недоцільно поділяти ці фактори на основні та другорядні. Кожний з них може як забезпечити високий рівень прибутку, так і спричинити істотні збитки. Дослідження питань формування й обліку фінансових результатів діяльності є досить актуальними. Багато в чому їх вирішення впливатиме на зміцнення економічного стану підприємства. Інформаційною базою для управління фінансовим результатом є рахунки бухгалтерського обліку. Саме з рахунків бухгалтерського обліку отримують інформацію про обсяги та джерела надходження доходів, напрями витрат, формування та використання прибутку. Перспективами подальших досліджень є напрями вдосконалення методологічних засад бухгалтерського обліку формування власного капіталу за господарськими операціями, що виникають поза процесом реалізації об'єктів діяльності.

Науковий керівник – старший викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **2.** Кучеркова С. О. Об-

лік фінансових результатів у сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2008. 21 с. **3.** Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2011. 398 с. **4.** Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 592 с. **5.** Литвин Б. М. Економіко-аналітична діяльність в організації. Київ: Хай-Тек Прес, 2008. 352 с.

РОЛЬ БУХГАЛТЕРА В ПОВЫШЕНИИ ИМИДЖА ПРЕДПРИЯТИЯ

УДК 359.89(495+100)

Подсевалова А. В.

Студент 3 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрена роль бухгалтера в повышении имиджа предприятия. Определены составляющие, формирующие впечатление об организации. Проанализировано влияние имиджа на результаты деятельности предприятия. Выделены основные требования и качества, присущие компетентному и высококвалифицированному бухгалтеру.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, расчеты, отчетность, бухгалтер, имидж предприятия, отчетность, финансовая отчетность, бухгалтерская отчетность, бухгалтерская деятельность.*

Анотація. *Розглянуто роль бухгалтера в підвищенні іміджу підприємства. Визначено складові, що формують враження про організацію. Проаналізовано вплив іміджу на результати діяльності підприємства. Виокремлено основні вимоги й якості, що є притаманними компетентному й висококваліфікованому бухгалтеру.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, розрахунки, звітність, бухгалтер, імідж підприємства, звітність, фінансова звітність, бухгалтерська звітність, бухгалтерська діяльність.*

Annotation. *The role of the accountant in improving the company image. The composition, forming an impression about the organization. The influence of the image of the results of the company. Singled out the basic requirements and quality that is inherent in a competent and highly qualified accountant.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, reporting, accountant, company image, financial reporting, accounting activities.*

В условиях рыночных отношений главным и определяющим фактором экономического благополучия фирмы становится рынок, на котором происходит купля-продажа товаров и услуг. Внешняя среда рынка подвижна, она характеризуется склонностью к постоянным изменениям в политической и социальной сферах, на мировых рынках, на рынке валют, в процентных ставках по кредитам и депозитам. В процессе изменений происходит формирование позиций и мнений общества в целом и покупателей в частности по отношению к той или иной фирме.

В современных условиях для фирмы жизненно важным является учет существующих внешних условий на рынке, а также разработка определенной ориентации на формирование благоприятного внешнего и внутреннего имиджа. Предприятию следует осуществлять постоянную целенаправленную работу с общественностью и покупателями, возведенную в принцип деятельности фирмы, с целью создания определенного имиджа. Имидж предприятия формируется, исходя из результатов деятельности непосредственного руководителя, а также бухгалтера, на которого возлагаются обязанности по созданию и оформлению бухгалтерской отчетности, отражающей финансовое положение предприятия на конкретный период времени.

© Подсевалова А. В., 2016

Исследованием роли бухгалтера в повышении имиджа предприятия занимались Федотова И. В., Алюкаева В. Е., Власова Н. С., Казанникова Е. В., Саталкина Е. В. и др.

Каждому предприятию присущ определенный имидж – сложившийся в сознании людей характерный образ. При этом образ предприятия складывается в любом случае, независимо от того, был ли он создан действиями специалистов или сформировался самопроизвольно. В ситуации самопроизвольного формирования имиджа фирмы возможно возникновение нежелательного образа, изменение которого может повлечь значительные затраты средств и времени. Поэтому предприятию необходимо контролировать процесс создания образа. Для формирования благоприятного имиджа необходимо учитывать ряд факторов, оказывающих на него влияние: результаты деятельности предприятия, маркетинговых мероприятий, а также финансовые показатели за определенный промежуток времени. Составляющие, формирующие благоприятный имидж предприятия, приведены в табл. 1 [3; 4].

Таблица 1

Факторы влияния на формирование благоприятного имиджа предприятия

Факторы влияния	Описание
Внешняя оценка деятельности организации	Позитивные оценки со стороны вышестоящих в организации руководителей, их партнеров, сторонних организаций и предприятий, потребителей производимой продукции / предоставляемых услуг
Конкурентоспособность организации	Высокое качество продукции, товаров / услуг, длительное сохранение контингента потребителей и персонала организации
Авторитет организации	Доверие к организации, узнаваемость ее разными социальными группами, в том числе и не входящими в число ее потребителей
Позитивные оценки деятельности организации средствами массовой информации	Достигается путем демонстративного признания социально одобряемых норм деятельности: благотворительности, помощи культуре, образованию, детям, пожилым людям
Развитие профессиональной компетентности персонала организации	Обеспечение психологической готовности персонала к деятельности, различным изменениям
Высокий уровень организации и самоорганизации	Способность сотрудников продуктивно выполнять профессиональные функции, низкая зависимость от внешних факторов
Высокая рентабельность фирмы	Положительная динамика доходов

Очевидно, что имидж организации зависит от ряда важных факторов, формирующихся на базе финансового благополучия предприятия. Именно бухгалтер несет ответственность за существующее и дальнейшее финансовое положение организации. Высококвалифицированный и компетентный специалист в области бухгалтерского учета способен решить возникающие финансовые проблемы, сохранить экономическое благополучие предприятия, его благоприятный внешний и внутренний имидж.

Бухгалтер составляет бухгалтерскую отчетность, которая является важнейшим источником доступной разным группам пользователей информации об условиях и результатах деятельности предприятия. В полной мере выполнять эту функцию информация может лишь в том случае, если отвечает основным качественным характеристикам: достоверности, полноте, существенности и нейтральности.

Бухгалтерская отчетность представляет собой совокупность данных, характеризующих результаты финансово-хозяйственной деятельности предприятия за отчетный период, полученных из данных бухгалтерского и других видов учета. Она является средством управления предприятием и одновременно методом обобщения и предоставления информации о хозяйственной деятельности. Отчетность выполняет важную функциональную роль в системе экономической информации. Бухгалтер, составляя отчетность, интегрирует данные всех видов учета и предоставляет информацию в виде таблиц, удобных для ее восприятия объектами хозяйствования. Методологически и организационно отчетность является неотъемлемым элементом всей системы бухгалтерского учета, завершающим этапом учетного процесса, что обуславливает органическое единство формирующихся в ней показателей с первичной документацией и учетными регистрами [3].

Информация о хозяйственных операциях, которые были осуществлены экономическим субъектом за определенный промежуток времени, обобщается в конкретных учетных регистрах, а из них переносится в сгруппированном виде в бухгалтерскую отчетность. Такая процедура обобщения учетной информации необходима, в первую очередь, самому предприятию. Она связана с необходимостью уточнения, а в ряде случаев и корректировки дальнейшего курса финансово-хозяйственной деятельности конкретного предприятия [4].

В связи с тем, что на имидж предприятия в основном оказывают воздействие внешние факторы, прямое влияние на него имеет оглашение бухгалтерской отчетности. Учитывая ее результаты, инвесторы имеют возможность оценить инвестиционную привлекательность предприятия, его надежность и стабильность, а кредиторы – платежеспособность. Однако, только высококвалифицированный и компетентный бухгалтер способен

достоверно осуществлять бухгалтерский учет. Современному бухгалтеру необходимо обладать знаниями в сфере экономики, бухгалтерии, права и налоговой дисциплины; постоянно быть в курсе изменений и преобразований, происходящих в законодательной сфере; самостоятельно повышать квалификацию [5].

Таким образом, в повышении имиджа предприятия бухгалтер играет очень важную роль, поскольку именно он формирует финансовое представление о предприятии, его благополучии и перспективах развития, а, следовательно, оказывает влияние на составляющие, формирующие благоприятный имидж организации.

Научный руководитель – старший преподаватель Доценко Н. С.

Литература: 1. Бреславцева Н. А., Медведева О. В., Нор-Аверян Г. Г. Бухгалтерское дело: учебное пособие. М.: Приор-издат, 2004. 160 с. **2.** Проблеми сучасності та бухгалтер // Osvita.ua. URL: http://osvita.ua/vnz/reports/accountant/16040. **3.** Бычкова С. М., Бадмаева Д. М. Бухгалтерский финансовый учет: учебное пособие. М.: Эксмо, 2008. 528 с. **4.** Штогрина Ю. И., Лесная Т. А. Профессиональный бухгалтер и его статус. URL: https://www.rae.ru/forum2012/21/456. **5.** Профессия бухгалтер // Edunews.ru. Все для поступающих. URL: http://edunews.ru/professii/obzor/ekonomicheskie/buhgalter.html.

ОБЛІК І ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657:(005.337+338.512)

Полиняк Ю. Ю.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність ключових показників формування фінансового результату підприємства – доходів і витрат. Подано класифікацію формування доходів і витрат залежно від видів діяльності. Визначено основні принципи їх формування й відображення в обліку. Проаналізовано особливості ведення синтетичного й аналітичний обліку доходів і витрат.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, розрахунки, витрати, доходи, звітність, виробничі витрати, собівартість, планування, кошторис, операційна діяльність.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность ключевых показателей формирования финансового результата предприятия – доходов и расходов. Представлена классификация формирования доходов и расходов в зависимости от видов деятельности. Определены основные принципы их формирования и отражения в учете. Проанализированы особенности ведения синтетического и аналитического учета доходов и расходов.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, расчеты, расходы, доходы, отчетность, производственные затраты, себестоимость, планирование, смета, операционная деятельность.*

Annotation. *The essence of the formation of the key indicators of financial results – income and expenses. Posted classification of income and expenses based on activities. The basic principles of their formation and recording. Analyzed the features of synthetic and analytical accounting of revenues and expenses.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, payments, expenses, income, statements, prime cost, planning, estimates, operating activities.*

© Полиняк Ю. Ю., 2016

За сучасних умов розвитку економіки України, що є орієнтованою на розвиток ринкових відносин, основною метою діяльності підприємств є отримання прибутку. Фінансовий результат підприємства ґрунтується на правильному та своєчасному визначенні доходів і витрат від діяльності підприємства й співставлення їх значень.

Дослідженням теоретичних, методичних і прикладних питань стосовно принципів формування й відображення в обліку доходів і витрат займаються Лоббек Д., Нідлз Б., Соколов Я., Хендриксен Е., Давидов Г., Дрозд І., Шеремет В. та ін. Проте, питання формування на підставі даних бухгалтерського обліку показників доходу і витрат все ще потребують додаткових поглиблених досліджень.

Метою написання статті є визначення принципів формування доходів і витрат на підприємстві та їх відображення в обліку. Об'єктом дослідження є доходи та витрати підприємства, а предметом – принципи формування доходів і витрат та їх відображення.

Формування та визнання в бухгалтерському обліку доходів і витрат підприємства, а також порядок їх розкриття в фінансовій звітності регламентують такі нормативні документи: П(С)БО 15 «Дохід», П(С)БО 16 «Витрати», норми яких поширюються на всі підприємства незалежно від форм власності (крім бюджетних і банківських установ).

Згідно із п. 3 розділу І НП(С)БО 1 доходами є збільшення економічних вигід підприємства за рахунок надходження активів або зменшення зобов'язань, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства) [1]. Українським законодавством передбачено окремий стандарт, що регулює порядок визнання доходів, – П(С)БО 15. Визначення доходу, наведене в п. 5 П(С)БО 15, є практично ідентичним визначенню із НП(С)БО 1, але містить істотне доповнення: дохід визнається за умови, що його сума може бути достовірно визначеною [2].

Розрізняють дві основні групи доходів підприємств – платників податку на прибуток: дохід від операційної діяльності й інший дохід.

Під час формування доходів від операційної діяльності підприємство керується певними принципами.

1. До суми доходів не відносять суми попередньої оплати за товари, роботи, послуги, що були отримані від покупців. Їх залучають до складу доходів при реалізації відповідних товарів покупцям, наданні відповідних послуг і робіт замовникам за принципом нарахування.

2. Усі доходи платника податку на прибуток мають бути підтвердженими відповідними документами.

3. Усі витрати, що є пов'язаними зі сплатою податку на прибуток, не можуть бути залученими до складу витрат двічі [3].

Для синтетичного обліку доходів використовують рахунки сьомого класу з його субрахунками. Дохід від операційної діяльності формується на основі даних аналітичного обліку доходів (субрахунків 701 «Дохід від реалізації готової продукції», 702 «Дохід від реалізації товарів», 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» у кореспонденції субрахунку 791 «Результат операційної діяльності») [4].

Формування показника «Інші доходи» є здійснюваним на основі даних аналітичного обліку доходів – субрахунків 71 «Інший операційний дохід», 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи». До складу інших доходів залучають доходи, отримані у вигляді дивідендів, процентів, роялті, володіння борговими вимогами, отримані від нерезидентів.

Надходженнями, які відповідно до п. 6 П(С)БО 15 не визнають доходами, є перерахування до бюджету та позабюджетні фонди; надходження за договором комісії, агентським та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо; сума передоплати продукції (товарів, робіт, послуг); сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг); сума задатку під заставу або в погашення позички, якщо це передбачено договором; надходження, що належать іншим особам; надходження від первинного розміщення цінних паперів; сума балансової вартості валюти [2].

Окрім доходів, у ході діяльності підприємства виникають і витрати. Основні вимоги до визнання, складу й оцінювання витрат наведено в П(С)БО 16 «Витрати». У ньому всі витрати, із якими зіткається підприємство, розподілено на операційні витрати, фінансові витрати, витрати від участі в капіталі, інші витрати, витрати з податку на прибуток [5].

Під час обліку та формування витрат від операційної діяльності підприємство керується певними принципами.

1. До складу витрат можуть залучатися лише ті витрати, що є підтвердженими первинними документами, у тому числі складеними нерезидентами за правилами інших країн. Якщо в попередні податкові періоди певні витрати не залучатися до складу витрат через відсутність їх документального підтвердження або припущені помилки, а в поточному періоді відновлено документи або виявлено помилки, відповідні витрати залучають до витрат звітного періоду. Якщо це витрати минулих звітних років, їх відносять до складу інших витрат. Якщо виявлено або підтверджено витрати поточного року – їх відносять до витрат відповідної групи (адміністративних, інших операційних витрат).

2. Витрати, що залучаються до собівартості реалізованих товарів, виконаних послуг, наданих робіт, мають дорівнювати відповідним визнаним доходам від реалізації товарів (робіт, послуг).

3. Усі витрати, що є пов'язаними зі сплатою податку на прибуток, не можуть бути залученими до складу витрат двічі [3].

Серед принципів бухгалтерського обліку основним для оцінювання доходів і витрат підприємства є принцип нарахування та відповідності доходів і витрат, що є важливою передумовою складання фінансової звітності, оскільки забезпечує визначення фінансового результату звітного періоду в ході порівняння доходів звітного періоду із витратами, що були понесені для отримання цих доходів. При цьому всі доходи і витрати мають оцінюватися та показуватися в обліку в період, коли було здійснено відповідні господарські операції, незалежно від того, коли дійсно відбувається рух грошових коштів. Відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку витрати відображають на таких рахунках: поточних витрат обігу (рахунки 289 «Транспортно-заготівельні витрати», 90 «Собівартість реалізації» (у частині відображення транспортно-заготівельних витрат, що припадають на реалізовані товари), 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші операційні витрати», 95 «Фінансові витрати»); витрат майбутніх періодів (рахунок 39 «Витрати майбутніх періодів»); резервів (рахунки 38 «Резерв сумнівних боргів», 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів») [5].

Документування операцій із доходами та витратами не затверджене типовими документами. Документальне підтвердження здійснення витрат залежить від виду витрат. Наприклад, використання матеріалів, малоцінних і швидкозношуваних предметів у бухгалтерському обліку оформляється на підставі правильно оформлених документів на списання. Для оформлення витрат, що є пов'язаними із оплатою праці та соціального страхування, оформлюються розрахунково-платіжні відомості. До первинних документів для відображення доходів належать рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, акти виконаних робіт, довідки та розрахунки бухгалтерії тощо. Первинними документами для обліку доходів від участі в капіталі, інших фінансових доходів є розрахунки та довідки бухгалтерії, прибуткові касові ордери, виписки банку. При віднесенні доходів і витрат на фінансові результати, а також інформацію про використання прибутку оформлюють розрахунком бухгалтерії. Узагальнюється інформація про доходи, витрати та фінансові результати у відповідних облікових регістрах із подальшим перенесенням даних до головної книги. Результати діяльності підприємства відображають у формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Таким чином, щоб відобразити дохід у бухгалтерському обліку, підприємству необхідно переконатися в наявності всіх необхідних умов для визнання доходу, правильно класифікувати вид отриманого доходу, мати належним чином заповнені первинні документи для підтвердження факту одержання доходу. У бухгалтерському обліку витрати визнаються одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. Витрати визначаються і визнаються на підставі первинних документів. За підсумками звітного періоду підприємству необхідно узагальнити інформацію про всі витрати за звітний місяць, за всіма об'єктами обліку, у розрізі калькуляційних статей витрат.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **2.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 29.11.1999 № 290 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99. **3.** Кирейцев Г. Д. Доходи: порядок визначення та види. *Баланс-Клуб.* 2015. № 22. С. 5–8. **4.** Назарова Г. Б. Основні принципи формування доходів і витрат підприємств з метою визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток. *Незалежний аудитор.* 2012. № 2 (4). С. 55–64. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **6.** Чуднова А. Г. Витрати в обліку: види та порядок визнання. *Баланс-Клуб.* 2015. № 22. С. 32–35.

ОСОБЕННОСТИ СОДЕРЖАНИЯ БАЛАНСОВ В УКРАИНЕ И ДРУГИХ СТРАНАХ

УДК 657.36/37(477)

Полякова Н. А.

Студент 3 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены основные особенности содержания бухгалтерских балансов в Украине и других странах, определены их существенные различия. Предложены меры для упрощения использования бухгалтерского баланса в Украине.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, расходы, производственные затраты, отчетность, актив, пассив, ликвидность, бухгалтерский баланс.*

Анотація. *Розглянуто основні особливості змісту бухгалтерських балансів в Україні й інших країнах, визначено їх суттєві відмінності. Запропоновано заходи задля спрощення використання бухгалтерського балансу в Україні.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, витрати, виробничі витрати, звітність, актив, пасив, ліквідність, бухгалтерський баланс.*

Annotation. *The main features of the contents of balance sheets in Ukraine and other countries, defined by their significant differences. The measures to simplify the use of the balance sheet in Ukraine.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, costs, production costs, statements, asset, liability, liquidity, balance sheet.*

Баланс (от английского balance – весы) – равновесие между сторонами какой-либо деятельности, основой которой являются хозяйственные средства. Чтобы эффективно ими управлять, предприятию необходима комплексная информация не только о наличии хозяйственных средств, но и об источниках их образования.

Бухгалтерские балансы являются одной из основных форм бухгалтерской отчетности во всех странах мира, независимо от экономической формации и уровня развития. Однако, каждое государство по-своему группирует основные статьи баланса, что, по мнению властей, упрощает работу с финансовой отчетностью.

В настоящее время Украина активно стремится к интеграции в Европейский Союз, что может в корне изменить все сферы деятельности страны, и бухгалтерский учет не является исключением. Поэтому для нашей страны актуален вопрос изменения структуры финансовой отчетности, в частности бухгалтерского баланса.

Исследованиями структуры бухгалтерского баланса занимаются Коласс Б., Соколов Я., Серикова Т., Титов Н., Белоцерковский А. и др. Они рассматривают структуры баланса в Украине и других странах – Франции, Великобритании и США.

Целью написания статьи являются изучение основных особенностей бухгалтерского баланса Украины и других европейских стран – Франции и Великобритании, а также определение направлений усовершенствования составления финансовой отчетности в Украине.

Бухгалтерский баланс представляет собой отчет о финансовом состоянии предприятия, отражающий на определенную дату его активы, собственный капитал и обязательства [1].

Существуют две формы баланса:

– горизонтальная – баланс, в котором отражены хозяйственные средства; имеет форму таблицы, состоящей из двух сторон. Левая и правая сторона представляют собой актив и пассив предприятия соответственно;

– вертикальная – баланс, в котором статьи актива и пассива отображаются в одной колонке [2].

Горизонтальная форма баланса распространена в большинстве стран, в то время как вертикальная форма активно используется в Японии.

В Украине бухгалтерский баланс состоит из трех разделов в активе и пяти разделов в пассиве (табл. 1) [2].

В каждом разделе – определенное количество статей, представляющих собой группу экономически однородных хозяйственных средств или источников их образования.

В США, Великобритании, Канаде, Франции, Бельгии и некоторых других странах статьи баланса группируются в порядке, обратном предусмотренному в Украине. Принцип построения баланса в Великобритании представлен в табл. 2 [3].

© Полякова Н. А., 2016

Таблица 1

Разделы бухгалтерского баланса в Украине

Актив	Пассив
1. Необоротные активы	1. Собственный капитал
2. Оборотные активы	2. Обеспечение предстоящих расходов и платежей
3. Расходы будущих периодов	3. Долгосрочные обязательства
	4. Текущие обязательства
	5. Доходы будущих периодов

Таблица 2

Бухгалтерский баланс в Великобритании

Функционирующие активы	Финансирование
1. Неоплаченный привлеченный акционерный капитал	1. Кредиторы со сроком погашения свыше одного года
2. Постоянные активы	2. Резервы обязательств и затрат
3. Текущие активы	3. Начисленные расходы и отложенные доходы
4. Кредиторы со сроком погашения до одного года	4. Капитал и резервы
5. Обязательства	5. Итого резервы
6. Итого активы без текущих обязательств	6. Итого капитал и резервы материнской компании

Рассмотрим бухгалтерский баланс во Франции. В активе баланса сначала указывают статьи основного капитала и инвестиций, а в пассиве – источники долгосрочных финансовых вложений (акционерный капитал, резервы, облигационные займы). Затем следуют остальные статьи: в активе – в порядке возрастающей ликвидности (материально-производственные запасы, дебиторы, ценные бумаги, денежная наличность), а в пассиве – все краткосрочные обязательства.

Статьи оборотного капитала подразделяют на две группы. Первая группа представляет собой ценности в наличии и включает средства в кассе и банках. Вторая группа – это ценности, подлежащие реализации. Сюда относят сырье, материалы, незавершенное производство, готовые изделия, дебиторскую задолженность и ценные бумаги. В балансе некоторых компаний ценности, подлежащие реализации, могут быть поделены еще на две группы: ценности в эксплуатации (материалы, сырье, готовая продукция, незавершенное производство) и ценности, реализуемые в короткие сроки (дебиторы, ценные бумаги) [4].

Во французском балансе выделяют две статьи основных средств – недвижимость и движимое имущество. Недвижимость представлена в таких строках баланса: земля; здания и сооружения. Движимое имущество представлено в следующих строках баланса: машины и оборудование, транспортные средства, мебель и конторский инвентарь.

Различные элементы способны довольно быстро превратиться в ликвидные средства. В практике французского учета их часто называют ценностями в эксплуатации. Это активы, предназначенные для перепродажи в ходе нормальной деятельности компании или активы, получаемые в процессе производства для последующей продажи. Степень ликвидности запасов зависит от характера деятельности предприятия и конъюнктуры рынка. К быстро реализуемым ценностям и наличности во французском балансе относят краткосрочную дебиторскую задолженность, денежные средства в банках и кассе, различные виды финансовых средств, а также прочие оборотные средства. В соответствии с требованиями налогового законодательства и общенационального плана счетов в отдельной статье пассива баланса отражают субсидии на оборудование, полученные от государственных и муниципальных органов для создания постоянных активов. Обязательства предприятия фигурируют под итогом актива баланса и отражают положение предприятия по отношению к третьим лицам, которые могут стать его дебиторами. Следует отметить, что французский баланс, составленный по типовой форме, содержит данные не только за отчетный, но и за предыдущий период [4].

В разных странах свои особенности группирования статей баланса. В большинстве западноевропейских стран статьи актива баланса группируются и размещаются сверху вниз по мере роста ликвидности хозяйственных средств (активов). Под ликвидностью средств при этом следует понимать их возможность превратиться в денежные средства (наличность) за какое-то определенное время. Статьи пассива баланса группируются и размещаются сверху вниз по признаку уменьшения времени, необходимого для возвращения долгов.

Таким образом, рассмотрены примеры содержания и принцип построения баланса в Украине, Франции и других странах. Считаем, что французская система подходит Украине больше всего. На сегодня необходимо пересмотреть систему составления бухгалтерского баланса и скорректировать его по примеру Франции: упростить

группировку по статьям и расположить раздел пассивов в порядке сокращения времени на погашение обязательств, а также предоставлять отчетность и за прошлый период для удобства анализа данных пользователями.

Научный руководитель – старший преподаватель Доценко Н. С.

Литература: 1. Серікова Т. М., Понікаров В. Д. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Харків: ІНЖЕК, 2003. 156 с. **2.** Тютюнник П. С., Стародубова Г. М., Андриенко В. А. Бухгалтерский учет: учебное пособие. Харьков: ИНЖЭК, 2008. 504 с. **3.** Reading a Balance Sheet // Free-management-ebooks. URL: http://www.free-management-ebooks.com. **4.** Поленова С. Н. Организационные особенности системы бухгалтерского учета во Франции. *Финансовый менеджмент.* 2004. № 5. С. 85–95. **5.** Le bilan comptable: composition et lecture // Compta-facile. URL: http://www.compta-facile.com/facture-micro-entrepreneur-auto-entrepreneur.

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.1.011.56

Полякова Я. М.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Доведено, що застосування інформаційних технологій значно спрощує роботу бухгалтерів. Розглянуто основні комп'ютерні форми обліку, а також особливості впровадження й застосування комп'ютерних інформаційних систем на підприємствах. Проаналізовано переваги й недоліки застосування автоматизованої системи бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *підприємство, облік, документообіг, витрати, звітність, комп'ютерна система, інформаційні системи, бухгалтерський облік, електронний документообіг, комп'ютерна форма обліку, бухгалтерська комп'ютерна система, бухгалтерські програми.*

Аннотация. *Доказано, что применение информационных технологий значительно упрощает работу бухгалтеров. Рассмотрены основные компьютерные формы учета, а также особенности внедрения и применения компьютерных информационных систем на предприятиях. Проанализированы преимущества и недостатки применения автоматизированной системы бухгалтерского учета.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, документооборот, расходы, отчетность, компьютерная система, информационные системы, бухгалтерский учет, электронный документооборот, компьютерная форма учета, бухгалтерская компьютерная система, бухгалтерские программы.*

Annotation. *Proved that the use of information technology simplifies the work of accountants. The basic form of computer records, and also features implementation and use of computer information systems in enterprises. Advantages and disadvantages of automated accounting system.*

Keywords: *enterprise, accounting, document management, expense, reporting, computer systems, information systems, electronic document management, computer accounting form, accounting computer system, accounting software.*

За часів комп'ютерних та інформаційних технологій важко уявити бухгалтера, який не використовує комп'ютерну техніку та бухгалтерські програми, що надають можливості в тому числі організувати роботу одразу

© Полякова Я. М. 2016

кількох користувачів. Бухгалтерські програми значно скоротили час на виконання деяких операцій, полегшили роботу з первинними документами.

Метою написання статті є обґрунтування доцільності застосування бухгалтерських програм задля підвищення ефективності бухгалтерського обліку.

Досліджуваній проблематиці присвячено наукові праці українських та зарубіжних науковців. У своїх роботах основні питання застосування інформаційних технологій вивчали Івахненков С. В., Білуха М. Т., Шершньова Г. В., Валуєва Б. І., Ковальова В. В., Шевчук В. О., Дрозд І. К. та ін.

Ефективне функціонування підприємства за умов конкуренції вимагає використання нових підходів до організації управління. Управління сучасним підприємством є складним процесом, що охоплює вибір і реалізацію певних поточних управлінських рішень і вирішення стратегічних завдань, що надають можливості забезпечити стійкий фінансовий стан і соціально-економічний розвиток. Обґрунтованість прийнятих рішень є значною мірою визначуваною ефективністю використовуваних у процесі обробки інформації методів економічного аналізу. Удосконалення технологій аналітичної обробки бухгалтерської інформації є одним із ключових елементів підвищення ефективності всієї технології управління.

На жаль, більшість українських підприємств неефективно використовують інформаційні технології для вирішення питань планування й обліку або взагалі не застосовують їх. Через відсутність інформаційних технологій дуже часто оперативні плани складаються на основі досвіду керівників виробничих служб, начальників цехів, виробничо-диспетчерського відділу. Виробництво напівфабрикатів, деталей і складальних одиниць є здійснюваним із великим запасом, абсолютно не враховується брак у роботі, виробничий і складський облік у цехах здійснюються вручну, на паперових носіях.

Автоматизована система обліку має забезпечувати нагляд за поточним станом об'єкта управління та його характеристиками; підтримку діяльності працівників, що приймають управлінські рішення; взаємодію з персоналом; здійснення аналізу даних для автоматичного використання програмних засобів за настання конкретного часу для формування необхідної звітності; надання рекомендацій для користувачів; ефективне збереження даних, а також можливість доступу до них користувачів з робочого місця. Одним із найважливіших процесів є бюджетування. Бюджетування є комплексним поняттям, що охоплює не тільки планування, облік і контроль, але й етапи процесу управління: постановку цілей, стимулювання, виконання, аналіз і формування управлінського впливу [1].

Найчастіше постановка й первісна автоматизація бюджетування є здійснюваними одночасно, за допомогою таблиць Excel. Однак настає момент, коли функціонал електронних таблиць перестає влаштовувати компанію. Тоді Excel замінюють спеціалізованим програмним продуктом для автоматизації бюджетування або ж відповідним модулем комплексної автоматизованої системи. Зазвичай цей проект є супроводжуваним і переглядом існуючих процесів бюджетування, і їх оптимізацією. Для того щоб автоматизація була успішною, необхідним є дотримання двох умов: підтримки новації з боку топ-менеджменту компанії та залучення співробітників відділу інформаційних технологій компанії до його реалізації вже на ранніх стадіях. Якщо кінцеві користувачі будуть залученими до процесу впровадження на ранніх стадіях, їх зацікавленість у досягненні мети сприятиме успіху проекту в цілому. Існує досить багато варіантів автоматизації бюджетування в компанії: застосування таблиць Excel, власних розробок, комплексних рішень і спеціалізованих систем. Проте складно визначити оптимальне ІТ-рішення для кожної конкретної організації, за будь-яких умов доведеться адаптуватися до особливостей компанії. Тому вибирати потрібно ту систему, що найбільш повно відповідає поточним вимогам підприємства і може бути вдосконаленою надалі.

Результатами автоматизації бухгалтерського обліку є впорядкування інформаційних потоків; зниження ризику виникнення помилок, що може врятувати підприємство від штрафів і санкцій. Бухгалтерський облік стає більш економічним, з'являється можливість для оптимізації оподаткування майже без ризиків [2]. Для вирішення поставлених завдань на підприємстві має бути створена інформаційна система, що використовує технологію автоматизації ділових процесів з автоматизацією адміністративної праці. Використання таких систем надає можливості забезпечити високу ефективність прийняття рішень, інтегрувати інформаційні процеси, удосконалити організацію документообігу підприємства, усунути дублювання функцій, знизити витрати на інформаційний супровід функціонування підприємства, підвищити ефективність роботи в цілому. Основними цілями впровадження на підприємстві інформаційної системи є побудова системи управління виробництвом, автоматизація виробничого планування й обліку.

На основі проведених досліджень визначено етапи впровадження системи управління виробництвом (рис. 1) [2–6].

Однією з важливих характеристик є оцінювання економічного ефекту від упровадження автоматизованої системи. На економічні показники суб'єкта господарювання впливають удосконалення технології виробництва, зміна асортименту продукції, підвищення кваліфікації працівників, організація виробництва [3]. На першому етапі впровадження автоматизованої системи має бути запроваджена інформація щодо виробничих замовлень

і формування звітності планово-економічного відділу за замовленнями, розроблено графіки виготовлення виробів, проведено облік руху запасів у виробництві й диспетчеризація виробництва, здійснено розрахунок термінів запуску та виготовлення номенклатури запасів, а також сформовано рекомендаційні номенклатурні плани відпускання запасів.

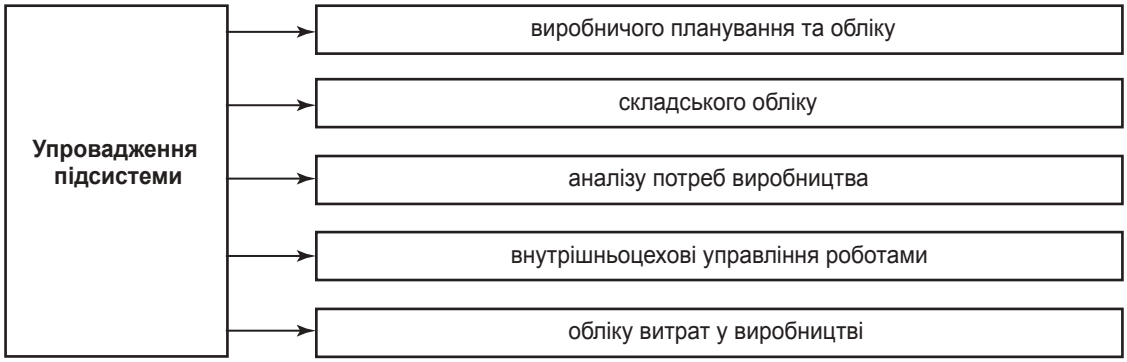

Рис. 1. **Етапи впровадження системи управління виробництвом**

Організація обліково-аналітичних процедур отримання необхідної інформації має бути в основі інформаційного забезпечення управлінського персоналу підприємства [4].

Наступним етапом створення системи ефективного управління виробництвом є автоматизація складського обліку на складах. Економічний ефект від запровадження автоматизованої системи планування є визначуваним насамперед можливістю скоротити рівень складських запасів, а також незавершене виробництво. Розрахунки засвідчують, що очікуваний ефект від упровадження системи автоматизованого управління виробництвом може досягти показників, наведених у табл. 1 [5].

Таблиця 1

Ефективність упровадження системи автоматизації обліку

Кількісні показники	Якісні показники
Зниження операційних і управлінських витрат виробничих служб	Економічний ефект від зниження витрат у незавершеному виробництві
Зниження рівня складських запасів	
Ефект від вивільнення оборотних коштів	Економічний ефект від зниження операційних і управлінських витрат виробничих служб
Зниження витрат у незавершеному виробництві	
Зниження втрат від помилок планування й управління виробництвом	Економічний ефект від зниження рівня складських запасів
Скорочення термінів випуску продукції	

Використання автоматизованого обліку надає можливості підприємству забезпечити високу ефективність прийняття рішень, інтегрувати інформаційні процеси, удосконалити організацію документообігу підприємства, усунути дублювання функцій, знизити витрати на інформаційний супровід функціонування підприємства, підвищити ефективність роботи в цілому. Завдяки впровадженню системи автоматизованого управління виробництвом і отриманню розрахованого ефекту від оптимізації процесів управління підприємство зможе більш ніж на 20 % поліпшити свої показники фінансової стійкості та виробничого планування, удвічі-утричі підвищити продуктивність праці, що значно підвищить його конкурентоспроможність.

Таким чином, розглянуто особливості впровадження й застосування комп'ютерних інформаційних систем на підприємствах, а також переваги та недоліки застосування автоматизованого ведення бухгалтерського обліку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Ходаков В. Є., Кірюшатова Т. Г., Захарченко Р. М., Карамушка М. В. Комп'ютерні технології обробки облікової інформації: навч. посіб./за ред. В. Є. Ходакова. Херсон: Олді Плюс; Київ: Ліра-К, 2012. 534 с. **2.** Войтюшенко Н. М. Сучасні можливості автоматизації бухгалтерського обліку підприємств. *Проблеми і перспективи реалізації облікової, контрольної та аналітичної функцій у соціокультурному просторі сучасного бізнесу.* 2011. № 8. С. 33–36. **3.** Ткаль Я. С. Автоматизована система обліку: основні завдання та значення для підприємств. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва.* 2014. № 3. С. 223–228. **4.** Славкова О. П., Гаркуша С. А. Автоматизація обліково-аналітичних процедур отримання інформації. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії.*

2013. № 2 (7). С. 19–25. **5.** Букало Н. А. Автоматизація обліку в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету.* 2013. № 33. С. 56–59. **6.** Івахненков С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2003. 349 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

УДК 657.37

Помазан А. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто структуру звіту про рух грошових коштів, а також особливості й недоліки складання звіту за двома методами. Запропоновано напрями вдосконалення складання звіту про рух грошових коштів на підприємстві.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, витрати, доходи, звітність, фінансова звітність, бухгалтерська звітність, грошові кошти, Звіт про рух грошових коштів, прямий метод, непрямий метод.*

Аннотация. *Рассмотрена структура отчета о движении денежных средств, а также особенности и недостатки составления отчета по двум методам. Предложены направления усовершенствования составления отчета о движении денежных средств на предприятии.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, расходы, доходы, отчетность, финансовая отчетность, бухгалтерская отчетность, денежные средства, отчет о движении денежных средств, прямой метод, косвенный метод.*

Annotation. *The structure of the cash flow statement, as well as features and shortcomings of the report by the two methods. Directions report on improving cash flow in the company.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, costs, revenues, reporting, financial reporting, cash, cash flow statement, direct method, indirect method.*

Для кожного підприємства важливим є стабільне функціонування та досягнення максимального ефекту від своєї діяльності. Розмір власних грошових коштів є показником фінансового стану підприємства. Тому отримання точної інформації й постійний контроль забезпечення грошовими коштами є необхідною умовою для прийняття ефективних управлінських рішень.

Досліджуваній проблематиці присвячено наукові праці українських та зарубіжних науковців. У своїх роботах особливості й недоліки складання звіту про рух грошових коштів вивчали Михайловина С., Титаренко Я., Шубіна С. та ін.

Метою написання статті є розгляд методів формування звіту про рух грошових коштів, виявлення недоліків цих методів і визначення напрямів удосконалення процесу складання фінансової звітності.

Звіт про рух грошових коштів – це звіт, що відображає надходження й вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [1].

Звіт про рух грошових коштів має три розділи та відображає залишок коштів підприємства на кінець року. У першому розділі відображають рух коштів у результаті операційної діяльності як від основної діяльності підприємства за звітний період. У другому розділі відображають інформацію про рух коштів у результаті інвестиційної діяльності. У третьому розділі відображають інформацію про рух коштів від фінансової діяльності, тобто дані про зміни розміру власного та запозиченого капіталу [3].

© Помазан А. В., 2016

Суб'єкт господарювання, звітуючи про рух грошових коштів від операційної діяльності, самостійно вибирає метод складання звіту:

– прямий метод – відображують основні види руху грошових коштів, розкриваючи при цьому конкретні джерела й напрями їх використання за операційною, фінансовою й інвестиційною діяльністю;

– непрямий – коригування чистого фінансового результату діяльності підприємства відповідно до впливу операцій, що є пов'язаними із рухом грошових коштів від операційної, інвестиційної чи фінансової діяльності [3].

Використання прямого методу формування звіту передбачає аналіз показників первинних документів і регістрів бухгалтерського обліку, у яких відображено рух грошових коштів. Визначають також обсяг грошових надходжень і суму грошових витрат підприємства. Далі встановлюють, чи достатньо грошових надходжень для забезпечення витрат діяльності. Недоліком цього методу є необхідність ретельного ведення аналітичного обліку, постійного накопичення даних про зміни грошових коштів, визначення джерел їх отримання й напрямів витрачання. Використання прямого методу в процесі планування грошових потоків надає можливості об'єктивно оцінити надходження й витрачання коштів на підприємстві.

Складання звіту за непрямим методом є базованим на показнику фінансового результату від діяльності звітного періоду до оподаткування, скоригованим на зміну статей фінансової звітності, що є пов'язаною з рухом коштів від основних напрямів діяльності підприємства. Формування даних для заповнення звіту про рух грошових коштів за непрямим методом є досить трудомістким та обтяжливим для підприємств. Тому воно може бути пов'язаним із допущенням певних неточностей, його не можна скласти без значних коригувань [4].

Суб'єктів господарювання заохочують до подання в звітності грошових потоків від операційної діяльності із застосуванням прямого методу. Прямий метод надає інформацію, яка може бути корисною для оцінювання майбутніх грошових потоків; її неможливо отримати із застосуванням непрямого методу. Прямий метод складання звіту про рух грошових коштів є більш наочним. Він чітко відображає напрями надходжень і витрат грошових коштів. Цей метод надає можливості простежити рух грошових коштів та їх еквівалентів на підприємстві. До того ж змінена форма є доступнішою для сприйняття й заповнення [6].

Але існують незручності в процесі використання цих методів через велику кількість додаткових рядків. Проблематично визначити, до якого необхідно відносити елементи, бо результати операцій можна заносити в різні розділи звіту або додаткові рядки. Вважаємо за доцільне для полегшення сприйняття інформації зробити окремий стандартний звіт, у якому були б дані про додаткові рядки в звіті про рух грошових коштів. Для вдосконалення формування звіту про рух грошових коштів доцільним є складання додаткових коригувальних таблиць для відображення в них переліку господарських операцій, за якими коригуються статті балансу. Це полегшить роботу й надасть можливості бухгалтеру при складанні звітності забезпечити її високу об'єктивність для потреб користувачів. Удосконалення форми звіту про рух грошових коштів надасть можливості вчасно подавати інформацію про ризики банкрутства та вбезпечить підприємство від помилок у діяльності в майбутньому.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **2.** Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені Наказом Мінфіну України від 28.03.2013 № 433. URL: https://dtkt.com.ua/show/2cid010035.html. **3.** Титаренко Я., Власова І. Проблеми організації обліку грошових коштів та рекомендації щодо її удосконалення. URL: http://www.rusnauka.com/4_SND_2012/Economics/7_100051.doc.htm. **4.** Михайловина С. О. Проблемні аспекти формування звіту про рух грошових коштів непрямим методом. *Регіональна бізнес-економіка та управління.* 2015. № 1 (45). С. 108–116. **5.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів»: Міжнародний документ від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_019. **6.** Теслюк В. М., Дегтяренко А. В. Складання звіту про рух грошових коштів. *Вісник СНАУ.* 2011. № 1 (30). С. 127–131.

ЗНАЧЕННЯ НЕЗВОРОТНИХ ВИТРАТ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657

Попова І. С.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність незворотних витрат компаній (нематеріальні активи, ресурси, витрати періоду), причини їх виникнення. Визначено основні риси та характер їх впливу на функціонування підприємства в процесі його виходу на зовнішній ринок.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фірма, облік, витрати, доходи, звітність, незворотні витрати, стратегічна поведінка, зовнішній ринок.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность необратимых затрат компаний (нематериальные активы, ресурсы, затраты периода) и причины их возникновения. Определены основные черты и характер их влияния на функционирование предприятия в процессе его выхода на внешний рынок.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, фирма, учет, расходы, доходы, отчетность, необратимые издержки, стратегическое поведение, внешний рынок.*

Annotation. *The essence of the irreversible cost companies (intangible assets, resources, costs period), their causes. The main features and character of their influence on the functioning of the enterprise in the process of its entering the foreign market are determined.*

Keywords: *enterprise, organization, company, accounting, expenses, income, statements, irreversible costs, strategic behavior, external market.*

Приймаючи рішення про вихід на ринок, підприємець має враховувати велику кількість факторів: розмір усіх видів витрат, зокрема незворотних, цілі компанії й вартість реалізації проекту.

Класифікацію невідшкодовуваних витрат розглянуто в роботах Спенса М. Дослідженням їх сутності займався Кейвс Р. Дослідження поняття незворотних витрат перебуває в центрі уваги багатьох науковців, проте їх суперечлива (подвійна) природа є недостатньо висвітленою. Крім того, не розкритою залишається роль цих витрат у процесі прийняття рішення про вихід на ринок.

Метою написання статті є обґрунтування ролі незворотних витрат у процесі прийняття рішення підприємства про вихід на зовнішній ринок.

Науковці незворотні витрати визначають по-різному. Так, Портер М., Кейвс Р. вважають, що це витрати на прийняття рішення щодо виходу на ринок, на прийняття стратегічного рішення [1; 2]. Оразем П. акцентує увагу на тому, що це невідшкодовувані витрати, прямі вкладення інвестицій для започаткування бізнесу [3]. Гарборд Д. визначає незворотні витрати як витрати на придбання матеріальних і нематеріальних активів, які не можуть бути повернені при переміщенні цих активів за межі певного ринку [4].

Відтак незворотні витрати слід розглядати як інвестиції, що мають бути обов'язково здійсненими підприємством при вході на ринок у певні види матеріальних і нематеріальних активів, які через свою специфічність або тривалість використання утримують підприємство від виходу з цього ринку.

Існують як позитивні, так і негативні незворотні витрати. Структуру позитивних незворотних витрат подано на рис. 1 [4].

Позитивні незворотні витрати впливають на господарство і є зумовленими функціями суб'єкта.

Негативні незворотні витрати є пов'язаними із виправленням помилок або спрямованими на забезпечення діяльності підприємства за форс-мажорних обставин.

Основними причинами виникнення незворотних витрат є:

- стратегічна поведінка діючих гравців на ринку або структурні внутрішні характеристики ринку;
- недостовірність даних про ринок, їх недостатній обсяг або застарілість інформації.

Незворотні витрати є важливим фактором у процесі:

- прийняття рішення про вихід на зовнішній ринок, де високий рівень початкових витрат може відвадити фірму від входу;

© Попова І. С., 2016

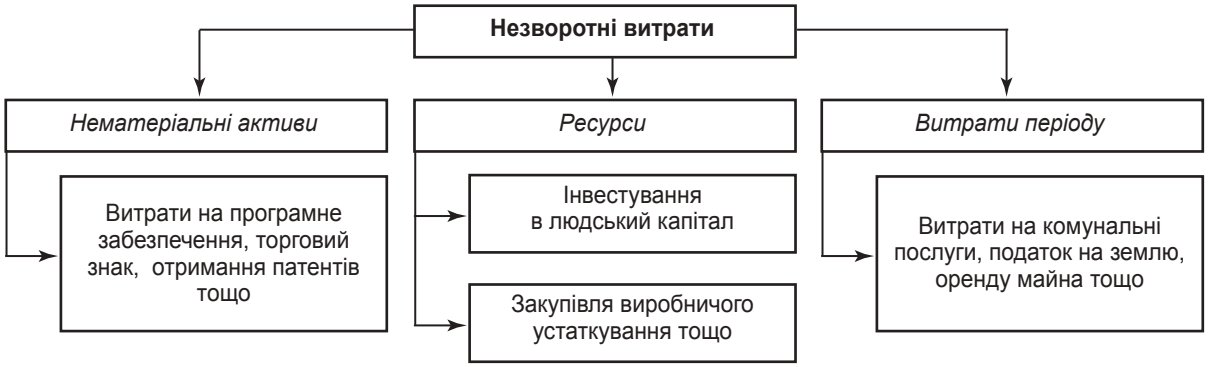

Рис. 1. **Структура незворотних витрат**

– вивчення й вибору ринкової ніші для компанії, адже дослідження стратегічного сегмента є надзвичайно витратним процесом;

– формування конкретної стратегії подолання сукупності вхідних бар'єрів, оскільки загальну стратегію розробляють тільки із повним урахуванням усіх перешкод.

Значення незворотних витрат у прийнятті стратегічного рішення слід розглядати через виокремлення й аналіз їх видів, а саме інвестиції в:

– зниження відносних витрат як напрям стратегічної поведінки гравця на ринку. Виокремлюють витрати на утримання й упровадження до дії виробничих потужностей, придбання патентів та інших охоронних документів, інвестиції в інновації й дослідження;

– зміну структури витрат конкурентів через монополізацію ресурсів, вертикальний контроль мережі постачання, контракти з постачальниками сировини тощо;

– зростання попиту на продукцію: витрати на рекламу, підвищення популярності бренда [4].

Одним із найвпливовіших факторів у процесі реалізації будь-яких завдань підприємства є асиметрія інформації. Недостатність інформації та необхідність перевірки її достовірності зумовлюють появу трансакційних витрат – витрат на укладення одноразового чи довготривалого контракту з місцевими постачальниками або клієнтами, замовлення аналізу локального ринку, підготовки інвестиційного плану для самостійного заснування бізнесу. Вони сприяють зниженню ризиків, установленню партнерських бізнес-зв'язків, налагодженню мережі виробництва продукції.

Незворотні витрати впливають на структуру ринку, посилюють конкуренцію й сприяють підвищенню рівня інновацій й розвитку фірм, основою конкурентних переваг яких є технологічні зміни й інновації (фармацевтика, виробництво електроніки тощо). Незворотні витрати виникають унаслідок антиконкурентної політики діючих підприємств на ринку. Трансакційні та витрати на підкуп споживачів є витратами такого різновиду.

Незворотні витрати є показником високої конкурентоспроможності окремого підприємства, що вказує на їх подвійну роль у загальному процесі прийняття стратегічних рішень як для виробника продукції, так і для споживача.

Невідшкодовувані витрати самі по собі не створюють стратегічних бар'єрів для входу на ринок. Вони створюють короткострокові перешкоди для потенційних новачків лише на етапі прийняття ними рішення про вхід на цей ринок.

Незворотні витрати:

– підвищують ризикованість входу на ринок, оскільки у разі провалу незворотні витрати набувають характеру прямих втрат;

– створюють асиметрію витрат між потенційними новачками та діючими фірмами на ринку, що випливає з сутності бар'єрів;

– можуть бути стимулом для утримання фірми на ринку через неможливість відшкодування вартості інвестованих активів).

Однак, слід зазначити, що такі витрати за своєю природою не є незворотними, якщо їх наслідком є зниження витрат виробництва чи просування продукту, покращення споживчих характеристик товару та інвестування в людський капітал.

Слід наголосити, що передбачити розмір прямих грошових надходжень від здійснення незворотних витрат практично неможливо, як і неможливо говорити про відсутність позитивного економічного, виробничого чи соціального ефекту від їх здійснення.

Незворотні витрати є необхідними до здійснення, оскільки забезпечують конкретній компанії утримання на ринку. Таке розуміння незворотних витрат розширює сферу їх впливу на весь життєвий цикл фірми. Запланований обсяг витрат є здійснюваним для входу на ринок, потім інвестиції вкладаються для утримання позицій у ніші. Здійснені раніше вкладення утримують підприємців від прийняття рішення про вихід із затухаючої галузі.

Існує проблема щодо віднесення витрат до незворотних і визначення конкурентного стану на ринку. Підприємці часто помилково прирівнюють фіксовані початкові капіталовкладення до невідшкодовуваних витрат. Необхідність здійснення значних початкових інвестицій у парк швейного обладнання для підприємства неможна вважати незворотними витратами, оскільки швейне обладнання може бути переобладнаним на інші потреби [3].

Таким чином, незворотними є витрати, які не можуть бути відшкодованими підприємством або фірмою. Проте слід розуміти, що незворотні витрати впливають на весь життєвий цикл компанії на ринку і можуть бути показником високої конкурентоспроможності окремого підприємства. Незворотні витрати на розвиток фірми й інновації матимуть позитивний економічний та соціальний ефекти. Проте приймаючи стратегічне рішення, компанії слід оцінити передбачуваний обсяг таких вкладень і прагнути визначити ефективність їх здійснення.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Spence M. Entry, Capacity, Investment and Oligopolistic Pricing. *The Bell Journal of Economics.* 2007. № 8 (2). P. 534–544. **2.** Caves R., Porter M. From entry barriers to mobility barriers. *Quarterly Journal of Economics.* 1997. № 91. P. 241–262. **3.** Orazem P. F. Entry nd competition intheearly U.S. broad band market. *International Journal of industrial Organization.* 2011. № 29. P. 547–561. **4.** Harbord D. Barrier is to entry and exit from the European competition policy. *Internatinal Review of Lawand Economics.* 2007. № 14. P. 411–435. **5.** Keppler J. Barriers for entry: increasing the barrier means understanding. *Journal of Public Finance nd Public Choice.* 2012. № 27 (2). P. 99–124.

ОБЛІК ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ: ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ

УДК 657.3

Попова М. С.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто теоретичні та практичні аспекти обліку доходів від операційної діяльності. Визначено основні критерії визнання доходів від реалізації готової продукції. Проаналізовано сучасний стан системи обліку доходів від операційної діяльності, а також основні проблеми при здійсненні обліку доходів від операційної діяльності. Запропоновано напрями вдосконалення системи обліку.*

Ключові слова: *підприємство, облік, доходи, звітність, виробничі витрати, реалізація, стандарти, прибуток.*

Аннотация. *Рассмотрены теоретические и практические аспекты учета доходов от операционной деятельности. Определены основные критерии признания доходов от реализации готовой продукции. Проанализировано современное состояние системы учета доходов от операционной деятельности, а также основные проблемы при осуществлении учета доходов от операционной деятельности. Предложены направления совершенствования системы учета.*

© Попова М. С., 2016

Ключевые слова: *предприятие, учет, доходы, отчетность, производственные затраты, реализация, стандарты, прибыль.*

Annotation. *The theoretical and practical aspects of accounting for operating income are considered. The main criteria for recognition of revenues from the sale of finished products are determined. The current state of the accounting system for operating income has been analyzed, as well as the main problems in accounting for income from operating activities. Directions for improving the accounting system are suggested.*

Keywords: *enterprise, accounting, income, reporting, production costs, implementation, standards, profit.*

Ефективна діяльність підприємств України є тісно пов'язаною із управлінням його доходами. Ціллю будь-якого бізнесу є отримання найбільшої вигоди. Доходами від операційної роботи є прибутки, отримані від реалізації продуктів, наданих послуг і доходи банківських установ. Аналіз доходів надає можливості оцінити роботу фірми в звітному періоді й визначити стратегічні задачі.

Проблеми обліку доходів від операційної діяльності досліджувалися багатьма відомими вітчизняними та зарубіжними вченими. Рекомендації щодо їх теоретичного та практичного вирішення подано в наукових працях Бутинця Ф. Ф., Голова С. Ф., Білухи М. Т., Івашкевича В. Б., Кужельного М. В., В., Палія В. Ф., Сопка В. В., Хендріксена Є. С., Хомина П. Я. та інших науковців.

Метою написання статті є висвітлення засад обліку доходів від операційної діяльності підприємства.

Нині за умов переходу до ринкової економіки в Україні важливим є питання щодо вдосконалення організаційних і методологічних критеріїв управління великими економічними системами. Динамізм, що є властивим ринковій економіці, постійне змінювання соціально-економічних взаємин у всіх сферах роботи держави диктують необхідність удосконалення фінансового регулювання шляхом перегляду обліково-аналітичних і контрольних функцій.

Дохід є головним джерелом покриття здійснених підприємством витрат і формування вигоди. Він є однією з основних характеристик, що істотно впливає на економічний стан компанії. Дохід компанії визначають за видами виконуваних ним робіт. Це надає можливості враховувати специфіку будь-якого виду роботи, відстежувати конфігурації за видами й гарантувати забезпечення інформацією для подальшого аналізу та прийняття управлінських рішень.

Дохід від реалізації продукції (робіт, послуг) є основним джерелом доходу, що має забезпечити становлення фірми, є гарантією майбутнього її існування, надає можливості зберігати стійкість за умов фінансової небезпеки. За умов фінансової нестабільності та політичної невизначеності отримання запланованої величини вигоди є ускладненим. Це має надихати фірми на пошук нової моделі управління доходами, у основі якої є вдосконалення обліку доходів операційної роботи фірми.

Бухгалтерський підхід до поняття «операційна діяльність підприємства» сформульовано в Національному стандарті бухгалтерського обліку – П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати». Операційну діяльність у ньому визначено як основну діяльність підприємства, а також інші види діяльності, що не є інвестиційною або фінансовою [1]. У П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» наведено також визначення поняття основної діяльності підприємства, яке не є найважливішою характеристикою його операційної діяльності. Основну діяльність у ньому визначено як операції, що є пов'язаними із виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства. Будь-яку основну діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її здійснення, у стандартах бухгалтерського обліку віднесено до звичайної господарської діяльності [1].

Дослідженню питань обліку доходів підприємства присвячено наукові праці багатьох сучасних дослідників. Аналіз визначень деяких авторів дає підстави стверджувати, що тлумачення поняття доходу в бухгалтерському обліку відрізняється від такого в економічній літературі. Як правило, з бухгалтерської точки зору під доходом визнається збільшення економічних вигід, а з економічної – певна сума грошових коштів.

Для обліку доходів Планом рахунків передбачено рахунки сьомого класу «Доходи і результати діяльності»:

– 70 «Доходи від реалізації»;

– 71 «Інший операційний дохід»;

– 72 «Дохід від участі в капіталі»;

– 73 «Інші фінансові доходи»;

– 74 «Інші доходи»;

– 76 «Страхові платежі»;

– 79 «Фінансові результати» [3].

На цих рахунках протягом звітного періоду на кредиті рахунку відображають суму доходу з непрямими податками та зборами, а за дебетом – щомісячно відображають суму непрямих податків і суму чистого доходу, який списують на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунки 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інший операційних дохід» є передбаченими для обліку доходів від операційної діяльності. Для списання доходу на фінансові результати є використовуваним рахунок 791 «Результат основної (операційної) діяльності».

Основну кореспонденцію рахунків щодо обліку доходів від операційної діяльності згідно із вітчизняною нормативно-правовою базою подано в табл. 1 [4].

Таблиця 1

Кореспонденція рахунків щодо обліку доходів від операційної діяльності згідно із вітчизняною нормативно-правовою базою

№ з / п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Відображено суми, одержані в складі доходу від реалізації	70 «Доходи від реалізації»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
2	Відображено надходження страхових платежів від страхувальника	70 «Доходи від реалізації»	76 «Страхові платежі»
3	Віднесено дохід від реалізації продукції на фінансовий результат	70 «Доходи від реалізації»	791 «Результат основної діяльності»
4	На суму одержаної готівки визнано дохід від реалізації	30 «Каса»	70 «Доходи від реалізації»
5	На суму одержаних у безготівковій формі грошових коштів визнано дохід від реалізації	31 «Рахунки в банках»	70 «Доходи від реалізації»
6	На забезпечення заборгованості покупцем виставлено вексель на суму визнаного доходу від реалізації	34 «Короткострокові векселі одержані»	70 «Доходи від реалізації»
7	Визнано дохід від реалізації покупцям і замовникам на умовах відстрочки платежу	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	70 «Доходи від реалізації»
8	Визнано дохід від реалізації іншим дебіторам	37 «Розрахунки з різними дебіторами»	70 «Доходи від реалізації»
9	Визнано дохід від погашення кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками шляхом реалізації	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	70 «Доходи від реалізації»
10	Визнано дохід від погашення заборгованості з оплати праці робітникам у натуральній формі	66 «Розрахунки з оплати праці»	70 «Доходи від реалізації»
11	Визнано дохід від реалізації різним контрагентам	68 «Розрахунки за іншими операціями»	70 «Доходи від реалізації»
12	Віднесення до складу доходу поточного періоду доходи майбутніх періодів, одержаних від реалізації	69 «Доходи майбутніх періодів»	70 «Доходи від реалізації»
13	Списання на рахунок фінансових результатів дебетових обігів	791 «Результат операційної діяльності»	704 «Вирахування з доходу»

Складовими операційної діяльності є основна й інша операційна діяльність. Основною діяльністю є здійснення операцій, пов'язаних із виробництвом або реалізацією продукції (товарів, послуг), що забезпечує основну частку його доходу й є визначальною ціллю створення підприємства. Доходи від операційної діяльності підприємства є доходами, що виникли внаслідок операційної діяльності підприємства.

Таким чином, було з'ясовано проблеми щодо дотримання умов для визнання доходу від операційної діяльності згідно із П(С)БО 15 «Дохід»: зберігається право власності на товар, а ризики та вигоди передано покупцю; залишається незначний ризик від володіння; відсутня достатня впевненість у одержанні економічних вигід підприємством, що є пов'язаним із особливостями операцій купівлі-продажу. Вважаємо за доцільне наближення національної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів фінансової звітності здійснювати через формування нормативно-правової бази, упровадження змін до П(С)БО, міжнародне співробітництво, а також визначення законодавчими органами й відомствами України основних пріоритетів стосовно реформування в бухгалтерському обліку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» (Форма № 2): Закон України від 31.03.1999 № 87 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http: //zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0397-99. **2.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 29.11.1999 № 290 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http: //zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99. **3.** Про податок з доходів фізичних осіб: Закон України від 22.05.2003 № 889-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws /show/889-15. **4.** Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с. **5.** Коблянська О. І. Фінансовий облік: навч. посіб. Київ: Знання, 2004. 474 с.

ГРОШІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ: ВИДИ, ФУНКЦІЇ, НЕОБХІДНІСТЬ

УДК 765.46

Рєзнікова А. В.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність, види й функції грошей. Проаналізовано основні концепції походження грошей, а також роль грошей у житті людини з часів їх виникнення. Визначено функції, які виконують гроші в нашому житті.*

Ключові слова: *економіка, гроші, історія виникнення грошей, функції грошей, міра вартості, засіб обігу, засіб утворення скарбів, засіб накопичення, засіб заощадження, засіб платежу, світові гроші.*

Аннотация. *Исследованы сущность, виды и функции денег. Проанализированы основные концепции происхождения денег, а также роль денег в жизни человека со времен их возникновения. Определены функции, которые выполняют деньги в нашей жизни.*

Ключевые слова: *экономика, деньги, история возникновения денег, функции денег, мера стоимости, средство обращения, средство образования сокровищ, средство накопления, средство платежа, мировые деньги.*

Annotation. *The essence, types and functions of money. The basic concept of the origin of money, and the role of money in human life from the time of their occurrence. Defined functions that perform money in our lives.*

Keywords: *economy, money, history of the emergence of money, function of money, measure of value, medium of circulation, means of treasure formation, means of accumulation, means of payment, world money.*

Гроші як одне з найдавніших явищ у житті суспільства відіграють важливу роль у його економічному та соціальному розвитку. Вони завжди привертали до себе пильну увагу вчених, але систематичні дослідження грошей і формування наукових теорій розпочалися з розвитком капіталізму.

Існують дві основні концепції походження грошей – раціоналістична та еволюційна. Раціоналістична концепція є базованою на точці зору, що гроші виникли внаслідок взаємної домовленості між людьми або через запровадження їх державою. Ця концепція була поширеною ще за часів Аристотеля і аж до XVIII ст. Але класики (Сміт А., Рікардо Д., Маркс К.) довели безпідставність такої концепції. Головний їх довід грунтувався на тому, що за часів, коли виникли перші форми грошей, взаємні домовленості чи держава як фактори не могли істотно впливати на формування економічних відносин, тим більше спричинити появу грошей [1].

Засновники класичної політичної економії запропонували еволюційну концепцію походження грошей. Згідно з нею гроші виникли як результат еволюційного процесу, який поза волею людей призвів до того, що

© Рєзнікова А. В., 2016

деякі предмети виділилися із загальної маси й посіли особливе місце. Спочатку існували окремі спільноти, що виготовляли товари та споживали їх лише всередині громади. Проте із часом через створення надлишкових товарів виникла потреба в обміні. Бажання двох суб'єктів ринку щодо обміну споживчими вартостями не збігалися. Наприклад, власнику зерна потрібна була сокира, а власнику сокири – вівці, а іншому необхідною була сіль, через що вони не могли здійснити обмін своїми товарами. Поступово учасники обміну виявили серед продуктів обміну такий, що користувався найбільшим попитом серед споживачів. Тобто вони виявляли товар, що мав найвищу споживчу вартість. Цей продукт можна було відносно легко обміняти у певний час на будь-який інший продукт. Таким продуктом у певному регіоні могла бути шкіра, сіль, зерно, мушлі тощо.

У економічній теорії також виділяють ці дві основні концепції походження грошей – раціоналістичну та еволюційну. За раціоналістичною, гроші виникли як наслідок певної раціональної угоди між людьми через необхідність виділення спеціального інструменту для обслуговування сфери товарного обігу. За еволюційною, гроші було виділено із загальної товарної маси, оскільки вони є найпридатнішими для виконання ролі грошового товару. Той чи інший товар стає грішми лише в межах певної особливої суспільної форми, товарного виробництва й обігу. Передбачають, що спершу виникли бартерні операції та прямий безгрошовий обмін товарами. Проте в безгрошових суспільствах переважно діяли подарунки або позики. Наступним етапом стало виникнення товарних грошей, тобто як гроші використовувалися різні матеріальні носії. Перша згадка про гроші є датованою 3000 р. до Р. Х.; це був клинописний текст на глиняній табличці із Месопотамії. Із найдавніших часів грішми були різні товари: хутро, металеві сокири, мушлі каурі тощо. Однак, завдяки своїм фізичним властивостям найбільш вживаним загальним еквівалентом вартості дуже швидко стають благородні метали – золото й срібло. Згодом вони набирають форми монет [2].

Гроші виконують кілька важливих функцій.

1. Міра вартості – гроші забезпечують вираження і вимірювання вартості товарів, надаючи їй форму ціни. Для забезпечення виконання грошима функції міри вартості держава в законодавчому порядку впроваджує масштаб цін і встановлює певну грошову одиницю для розрахунків – національну валюту.

2. Засіб обігу – гроші є посередником в обміні товарів і забезпечують їх обіг.

3. Засіб нагромадження – гроші можуть бути засобом збереження вартості, представником абстрактної форми багатства. Сутність цієї функції полягає в тому, що гроші виходять зі сфери обігу й перетворюються на скарб. Ним може бути будь-яка нерухомість, акції, колекції, коштовності тощо.

4. Засіб платежу – гроші обслуговують погашення різних боргових зобов'язань між суб'єктами економічних відносин, що виникають у процесі розширеного відтворення.

5. Світові гроші – гроші обслуговують рух вартості в міжнародному економічному обігу й забезпечують реалізацію взаємовідносин між країнами.

За критерієм матеріально-речового змісту розрізняють дві групи носіїв грошових властивостей – повноцінні та неповноцінні. Повноцінними є гроші, номінальна вартість яких відповідає вартості благородного металу, що міститься в них; до них належать товарні та металеві гроші. Неповноцінними є гроші, що не мають власної субстанціональної вартості; до них належать паперові, кредитні гроші та білонна монета. Змішаною формою є гроші, якими користувалися в період переходу від повноцінних до неповноцінних грошей. Товарними є різновид грошей, що є товаром (худоба, зерно, мушлі, хутро), тобто предмети, які можна безпосередньо використовувати, але водночас вони є еквівалентом вартості інших товарів [4].

Купівельна спроможність товарних грошей ґрунтується на вартості, що є властивою конкретному товару як грошей. Металеві гроші виникли як шматки металу різної форми та ваги, із часом вони набули форми монет.

Монетою є грошовий знак, виготовлений з металу (золота, срібла, міді або сплавів), визначених законом ваги і форми, використовуваний як засіб грошового обігу й платежу. Паперовими є гроші, що не мають самостійної вартості, або ця вартість не є співрозмірною з номіналом. Їх випускає держава для покриття бюджетних витрат і визнано законним платіжним засобом на всій території країни. Вони наділені державою примусовим курсом.

Кредитні гроші пройшли довгий шлях розвитку, від векселя, банкноти, чека до електронних грошей і кредитних карток. Нині кредитними грішми є права вимоги до фізичних або юридичних осіб, спеціальним чином оформлений борг, зазвичай у формі переданого цінного паперу, який можна використовувати для покупки товарів (послуг) або оплати власних боргів. Оплату за такими зобов'язаннями зазвичай здійснюють у визначений термін. Однак, існують випадки, коли оплату здійснюють у будь-який час, на першу вимогу. Кредитні гроші несуть в собі ризик невиконання вимоги [4].

Питання природи й сутності грошей залишаються предметом гострих дискусій. Це є пов'язаним із складністю та багатогранністю грошей як предмета вивчення. Для з'ясування сутності грошей необхідним є послідовне, всебічне та детальне дослідження цього економічного явища шляхом вивчення історії їх походження та розвитку, форм і функцій. Важливо враховувати різні підходи до вирішення цих питань.

Таким чином, виникнення грошей є тісно пов'язаним із історичним процесом обміну товарів і зміною форм власності. Функції грошей розглядають як прояв їх сутності. Розрізняють п'ять класичних функцій грошей. Функція грошей як міри вартості полягає в забезпеченні вираження й вимірювання вартості товарів, надання їй форми ціни. Як засіб обігу гроші забезпечують рух товарів через рух грошей. Гроші є унікальними за своєю простотою як засіб платежу за товари і послуги: їм притаманна найвища ліквідність серед усіх фінансових засобів. Функція грошей як засобу платежу полягає в наданні можливостей для купівлі з подальшою оплатою.

Науковий керівник – старший викладач Доценко Н. С.

Література: 1. Демківський А. В. Гроші та кредит: навч. посіб. Київ: Дакор, 2007. 528 с. **2.** Гребеник Н. Основні засади грошово-кредитної політики на 2001 р. *Вісник Національного банку України.* 2000. № 11. С. 2–5. **3.** Гриценко А. Гроші: виникнення, сутність, функції та агрегати. *Економіка України.* 1999. № 2. С. 62–64. **4.** Гальчинський А. Теорія грошей: навч.-метод. посіб. Київ: Основи, 1998. 414 с. **5.** Гейдер І. Грошові реформи в зарубіжних країнах. *Фінанси України.* 1996. № 3. С. 65–68.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ТА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657:336:2261

Рєпіна М. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття прибутку, досліджено відмінності визначення фінансового результату в бухгалтерському та податковому обліках. Проаналізовано їх основні переваги й недоліки. Запропоновано заходи для усунення розбіжностей між бухгалтерським і податковим обліками.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, витрати, доходи, прибуток, фінансова звітність, бухгалтерський облік, прибуток, податок, податковий облік.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия прибыли, исследованы различия в определении финансового результата в бухгалтерском и налоговом учете. Проанализированы их основные преимущества и недостатки. Предложены меры для устранения разногласий между бухгалтерским и налоговым учетами.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, расходы, доходы, прибыль, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, прибыль, налог, налоговый учет.*

Annotation. *The essence of the concept of profit studied differences determine financial results in accounting and taxation. The analysis of the main advantages and disadvantages. The measures to address the differences between the accounting and tax accounting.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, costs, revenues, profits, financial reporting, accounting, income, tax, tax accounting.*

На сучасному етапі розвитку економіки України відбуваються поступові зміни щодо адаптації бухгалтерського обліку як до міжнародних стандартів, так і до потреб національної економіки. Через це виникають певні розбіжності в методології визначення фінансових результатів діяльності підприємств у бухгалтерському й податковому обліку. Відповідно до цього існує потреба в розробці нових підходів до організації бухгалтерського обліку

© Рєпіна М. О., 2016

та приведення до єдиної форми податкової та бухгалтерської звітності, що надасть можливості спростити облік на підприємствах.

Визначення сутності реформування податкової системи в України та напрямів її здійснення досліджено в працях Андрущенка В. Л., Поддєрьогіна А. М., Коробова М. Я., Ловінської Л. Г. та ін.

Метою написання статті є проведення порівняльного аналізу існуючих методів визначення фінансових результатів діяльності підприємств у бухгалтерському й податковому обліках.

Основним показником, що характеризує результати фінансово-господарської діяльності підприємства й ефективність виробничої діяльності та свідчить про обсяги й рівень господарювання, є прибуток. Він є головним джерелом фінансування розвитку підприємства. Відповідно до чинних норм законодавства України в сфері організації бухгалтерського обліку, звітності та питань оподаткування прибутку підприємств під терміном «прибуток» розглядають, з одного боку, результат фінансово-господарської діяльності підприємств, а з іншого – об'єкт оподаткування [4].

Згідно із П(С)БО 17 «Податок на прибуток» виділяють такі види прибутку підприємств: обліковий прибуток (збиток), що становить суму прибутку (збитку) до оподаткування, визначену в бухгалтерському обліку й відображену в звіті про фінансові результати за звітний період, а також податковий прибуток (збиток), тобто суму прибутку (збитку), визначену за податковим законодавством об'єктом оподаткування за звітний період [5].

У загальному вигляді прибуток як фінансовий результат діяльності передбачає позитивну різницю між доходами та витратами підприємства за звітний період. Проте, відповідно до чинного законодавства, існують певні статті доходів та витрат, що за обов'язкового їх залучення до розрахунку прибутку в фінансовій звітності не враховуються при визначенні податкового прибутку. Тобто враховуючи той факт, що бухгалтерський і податковий облік ґрунтуються на однакових первинних документах, існує різниця лише між методами обліку доходів і витрат. Саме в цьому й полягає основна відмінність між бухгалтерським і податковим обліком прибутку підприємств.

При внесенні змін до Податкового кодексу України було передбачено, що об'єкт оподаткування податком на прибуток підлягає визначенню на підставі даних бухгалтерського обліку шляхом коригування фінансового результату до оподаткування, який визначається у фінансовій звітності, на різниці, які збільшують або зменшують фінансовий результат до оподаткування, відповідно до положень Податкового кодексу.

Згідно зі ст. 138–140 розділу III Податкового кодексу України «Податок на прибуток підприємств» при нарахуванні окремих видів доходів і витрат підприємств виникають податкові різниці, що збільшують або зменшують фінансові результати до оподаткування, до яких належать:

– сума нарахованої амортизації основних засобів або нематеріальних активів, розрахована відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або Міжнародних стандартів фінансової звітності, що збільшує фінансовий результат, а також сума розрахованої амортизації основних засобів або нематеріальних активів відповідно до норм Податкового кодексу України, що зменшує фінансовий результат до оподаткування;

– сума витрат на формування резерву сумнівних боргів і сума витрат від списання дебіторської заборгованості понад суму резерву сумнівних боргів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, що збільшують фінансовий результат;

– сума витрат на формування резервів і забезпечень для відшкодування майбутніх витрат, на яку збільшується фінансовий результат до оподаткування, а також сума витрат, відшкодованих за рахунок сформованих резервів і забезпечень згідно із національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності, що відповідно зменшують фінансовий результат до оподаткування;

– інші податкові різниці, які виникають у процесі здійснення окремих фінансових операцій, що встановлюються чинним Податковим кодексом України [6].

Слід зазначити, що оскільки в розпорядженні підприємств залишається чистий прибуток після оподаткування, то проблема віднесення доходів і витрат для цілей оподаткування викликає зацікавленість працівників у сфері бухгалтерського обліку, оскільки із збільшенням прибутку збільшуються обсяги платежів до бюджету податку на прибуток [2]. При складанні підприємствами декларації з податку на прибуток може виникати ситуація, коли відповідно до даних податкової звітності підприємство одержало прибуток і має перераховувати до бюджету податок на прибуток, а в фінансовій звітності (за даними бухгалтерського обліку) за певний звітний період зафіксовано збиток.

Унаслідок прийняття нової редакції Податкового кодексу України при організації обліку на підприємствах для визначення фінансових результатів діяльності виникли певні відмінності між бухгалтерським і податковим обліком прибутку, що є зумовленими також наявністю різних нормативно-правових актів, звітності, методик обчислення доходів і витрат. Це призводить до появи певних податкових різниць у визначенні об'єкта оподаткування, до яких належать різниці в нарахуванні амортизації необоротних активів, резервів (забезпечень), обмежень окремих видів витрат.

Таким чином, для усунення розбіжностей, що є регламентованими нормами національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» та Податкового кодексу України, необхідними є забезпечення гармонізації бухгалтерського та податкового обліку й визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств за правилами бухгалтерського обліку, відповідно до яких основним у нарахуванні податку на прибуток має бути прибуток, що є відображеним у звіті про фінансові результати, що надасть можливості створити єдину базу оподаткування та спростити систему обліку на підприємствах.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Андрущенко В. Л., Ляшенко Ю. І. Економічні та позаекономічні аспекти оподаткування. *Фінанси України.* 2005. № 1. С. 36–43. **2.** Бабіч В. В., Поддєрьогін А. М. Удосконалення оподаткування прибутку на основі визначення об'єкта оподаткування. *Фінанси України.* 2010. № 9. С. 71–76. **3.** Ловінська Л. Г. Методологічне, методичне та організаційне забезпечення складання податкової звітності в Україні. *Фінанси України.* 2004. № 10. С. 57–71. **4.** Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз господарської діяльності підприємств: навч. посіб. Київ: Знання, 2002. 294 с. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: Закон України від 28.12.2000 № 353 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01. **6.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ – DIRECT-COSTING ТА ABSORPTION-COSTING

УДК 657.474.55

Рєпіна М. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність двох систем калькулювання собівартості продукції: за повними витратами (абзорпшен-костинг) та за змінними витратами (директ-костинг). Досліджено особливості, передумови та доцільність їх застосування на вітчизняному підприємстві.*

Ключові слова: *підприємство, господарство, облік, витрати, звітність, фінансова звітність, виробничі витрати, калькулювання, накладні витрати, собівартість, планування, директ-костинг, абзорпшен-костинг, маржинальний дохід.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность двух систем калькулирования себестоимости продукции: по полным затратам (абсорпшен-костинг) и по переменным затратам (директ-костинг). Исследованы особенности, предпосылки и целесообразность их применения на отечественном предприятии.*

Ключевые слова: *предприятие, хозяйство, учет, расходы, отчетность, финансовая отчетность, производственные затраты, калькулирование, накладные расходы, себестоимость, планирование, директ-костинг, абзорпшен-костинг, маржинальный доход.*

Annotation. *The essence of costing two products: the full cost (abzorpshen costing) and at variable cost (direct costing). The features, conditions and feasibility of their use in domestic enterprises.*

© Рєпіна М. О., 2016

Keywords: *enterprise, economy, accounting, costs, reporting, financial reporting, production costs, calculation, overhead cost, plan, direct costing, absorption costing, profit margins.*

Для прибуткового господарювання виробничого підприємства необхідною умовою є раціональна організація та функціонування внутрішньогосподарського обліку. Особливо це стосується обґрунтованого вибору системи калькулювання собівартості продукції. Аналіз витрат підприємства як складової частини його фінансових результатів є основою для аналізу впливу інших факторів при зміні обсягів виробництва та реалізації виготовленої продукції. Вибір системи калькулювання собівартості й узгоджений із нею подальший аналіз виробничих витрат впливають на зваженість управлінських рішень, які приймаються на основі інформації щодо витрат і собівартості, а у подальшому – і на ефективність господарської діяльності підприємства.

Питанням управління витратами та калькулювання собівартості продукції присвячено роботи Атамаса П. Й., Голова С. Ф., Лишиленко О. В., Нападовської Л. В., Фостера Д. , Хорнгрена Ч. та ін.

Метою написання статті є дослідження сутності та відмінностей європейських систем калькулювання собівартості продукції – директ-костингу та абзорпшен-костингу, а також обґрунтування доцільності їх застосування на сучасних підприємствах України.

Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку передбачено застосування двох систем обліку витрат і калькулювання собівартості продукції: за змінними витратами (директ-костинг) та за повними витратами (абзорпшен-костинг). Детально розглянемо особливості застосування кожної з них.

Система калькулювання собівартості абзорпшен-костинг передбачає розподіл усіх виробничих витрат підприємства між реалізованою продукцією та залишками товарів. При її застосуванні підприємство не здійснює розділу витрат на змінні та постійні [1].

Прямі виробничі витрати та непрямі витрати при застосуванні системи абзорпшен-костинг залучають до собівартості реалізованої продукції підприємства. Загальногосподарські непрямі витрати відносять до повної собівартості продукції шляхом розподілу із використанням вибраних на підприємстві баз і ставок розподілу.

При застосуванні системи абзорпшен-костингу важливим питанням є раціональний, економічно обґрунтований розподіл накладних витрат. Базою розподілу можна вибрати фонд заробітної плати основних виробничих робітників, або час роботи основного персоналу, або час роботи обладнання. При виборі різних баз розподілу накладних виробничих витрат значення собівартості продукції також відрізнятимуться.

На відміну від системи калькулювання собівартості з повним розподілом витрат, директ-костинг базується на класифікації витрат на постійні та змінні за критерієм реагування на зміну обсягу виробництва й продажів. Змінні витрати змінюються залежно від зміни обсягів виробництва продукції, а постійні не реагують на таку динаміку.

Особливістю системи директ-костинг є те, що собівартість продукції враховується та планується лише в частині змінних витрат, за якими також оцінюються незавершене виробництво та залишки готової продукції на складі підприємства на кінець звітного періоду. За рахунок обмеження статей калькулювання витрат лише змінними витратами полегшується процес планування, обліку й контролю виробничої собівартості, оскільки окремі витрати стають краще контрольованими і доступними для аналізу як за окремими складовими собівартості, так і за сукупною собівартістю продукції.

Слід зазначити, що за застосування системи директ-костинг постійні виробничі витрати не розподіляються, а прямо списуються на фінансовий результат наприкінці звітного періоду. За використання цієї системи на підприємстві здійснюється розрахунок точки беззбитковості для визначення оптимальних обсягів виробництва продукції з позиції аналізу взаємозв'язку прибутку, виручки і витрат. Важливим показником системи калькулювання собівартості директ-костинг є маржинальний дохід. Також для визначення факторів зміни прибутку в зарубіжних країнах використовують маржинальний аналіз, у основі якого й лежить маржинальний дохід [2].

Маржинальний дохід розраховують як різницю між виручкою від реалізації продукції та змінними витратами або як суму прибутку та постійних витрат підприємства. Величину маржинального доходу можна вважати резервом, який формується в ході поточної господарсько-фінансової діяльності підприємства для покриття постійних витрат і формування прибутку. Зростання цього показника завжди означає збільшення прибутку підприємства. Коефіцієнт маржинального доходу розраховують як відношення величини маржинального доходу до обсягу виручки від реалізації продукції. Він характеризує величину маржинального доходу, яку приносить кожна гривня доходу від реалізації для покриття постійних витрат та отримання прибутку. Саме тому цей коефіцієнт краще характеризує ефективність виробництва продукції в короткий період часу, ніж рентабельність [3].

Слід зазначити, що узгодження інформації щодо витрат підприємства, зокрема собівартості виготовлюваної продукції, є необхідним для складання та подальшої аналітичної обробки управлінської звітності. При цьому діючою вимогою для всіх підприємств України є здійснення загальнообов'язкового калькулювання собівартості в системі фінансового обліку відповідно до положень П(С)БО 16 «Витрати» [4]. Тобто систему калькулювання

собівартості за повними витратами та систему калькулювання маржинальної собівартості застосовують при розрахунку фінансових результатів саме в системі управлінського обліку.

Застосування розглянутих систем калькулювання витрат у директ-костингу та абзорпшен-костингу в управлінському обліку підприємства має свої передумови й особливості використання. Зокрема, доцільність використання абзорпшен-костингу є зумовленою певними факторами.

1. Виробництво на підприємстві одного виду продукції або кількох видів за умови, що їх вага по відношенню до основного виду продукції є незначною, інакше розподіл накладних виробничих витрат або їх віднесення до витрат періоду значно ускладнюється.

2. Суттєві зміни в різні звітні періоди суми загальновиробничих витрат, оскільки постійна їх величина протягом довгострокового періоду виключає необхідність застосування цієї системи калькулювання витрат.

3. Перевищення обсягів виготовлюваної продукції над обсягами реалізованої продукції, що призводить до збільшення запасів, оскільки при застосуванні цієї системи частина постійних виробничих витрат залучається до собівартості продукції в запасах, коли при директ-костингу всі постійні виробничі витрати відносять до витрат періоду. Тому розрахунок прибутку за застосування абзорпшен-костингу перевищуватиме прибуток, отриманий за директ-костингом.

4. Сезонний характер діяльності підприємства, оскільки за застосування цієї системи в звітності не відображаються надмірні збитки та прибутки, тобто їх величина є більш рівномірною розподіленою [5].

Система калькулювання собівартості директ-костинг в управлінському обліку підприємства може бути застосовуваною для:

– точного планування та складання калькуляції витрат на виробництво продукції для коригування цінової політики підприємства;

– розрахунку точки беззбитковості та запасу міцності підприємства, що надає можливості розрахувати умови досягнення беззбиткової діяльності та початок отримання прибутку за різного рівня ціни реалізації продукції, змінних витрат на її виробництво, для прийняття управлінських рішень;

– визначення оптимальної програми випуску продукції, тобто оптимальної комбінації продажу кількох видів продукції підприємства для досягнення бажаної величини прибутку;

– дослідження прибутковості різних видів виготовлюваної підприємством продукції для порівняльного аналізу доцільності їх виробництва та реалізації;

– оцінювання роботи менеджерів за відсутності контролю запасів, оскільки за використання цієї системи величина прибутку залежить лише від величини реалізації продукції, а не її виробництва [5].

Таким чином, здійснення господарської діяльності промислового підприємства є пов'язаним із виникненням витрат, виробничу частку яких відносять на собівартість продукції. Ефективний процес управління витратами підприємства істотно залежить від застосовуваної системи калькулювання собівартості – директ-костингу із відокремленням змінних та постійних витрат або абзорпшен-костингу, із повним розподілом виробничих витрат. Кожна з цих систем має свої недоліки та переваги, а відтак вибір доцільної для підприємства системи залежить від особливостей його господарської та виробничої діяльності

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Керимов В. Е. Управленческий учет. М.: Дашков и К°, 2005. 406 с. **2.** Шабаров В. Н. Общая политэкономия. М.: Концепт, 2004. 201 с. **3.** Петров А. М., Мельникова Л. А. Теоретические аспекты учета калькулирования себестоимости продукции. *Бухгалтерский учет, статистика.* 2013. № 5 (102). С. 145–148. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **5.** Осадча Г. Г. Калькуляція собівартості в системі «директ-костинг» та в системі повного розподілу витрат на вироби («абзорпшен-костинг»). *Науковий вісник Ужгородського університету.* 2015. № 1 (15). С. 246–249. **6.** Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник /за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 336:657.37

Рєпіна М. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеца

Анотація. *Розглянуто сутність поняття «фінансова звітність». Визначено склад і характеристики фінансової звітності відповідно до чинного законодавства України. Обґрунтовано необхідність відповідності даних, що містяться у фінансовій звітності, визначеним вимогам для здійснення аналізу діяльності підприємства та прийняття ефективних управлінських рішень.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, витрати, доходи, прибуток, фінансова звітність, фінансові результати, фінансова інформація, достовірність інформації, інформаційне забезпечення.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия «финансовая отчетность». Определены состав и характеристики финансовой отчетности в соответствии с действующим законодательством Украины. Обоснована необходимость соответствия данных, содержащихся в финансовой отчетности, определенным требованиям для осуществления анализа деятельности предприятия и принятия эффективных управленческих решений.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, расходы, доходы, прибыль, финансовая отчетность, финансовые результаты, финансовая информация, достоверность информации, информационное обеспечение.*

Annotation. *The essence of the term «financial statements». The composition and characteristics of financial statements in accordance with the current legislation of Ukraine. The necessity of matching the data contained in the financial statements set out the requirements for analysis of enterprise and effective management decisions.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, costs, revenues, profits, financial statements, financial results, financial information, reliability of information, information support.*

За сучасних умов господарювання підприємствам необхідно мати достовірну інформацію про фінансово-господарську діяльність для прийняття зважених рішень, що сприятимуть підвищенню їх конкурентоспроможності на ринку. Найбільш повну характеристику фінансового стану підприємства, результатів його діяльності та руху грошових коштів містить фінансова звітність, на основі здійснення аналізу якої формується інформаційне забезпечення для управління підприємством, що, у свою чергу, забезпечує її аналітичне обґрунтування задля прийняття ефективних рішень.

Фінансова звітність є об'єктом дослідження багатьох науковців, що передусім є пов'язаним із необхідністю її вдосконалення за умов переходу до міжнародної системи ведення обліку. Серед науковців, які досліджували питання формування та практичного застосування фінансової звітності, слід згадати Амеліна О. В., Бутинця Ф. Ф., Голова С. Ф., Дудкевича О. В., Коробко О. М., Кучеренко Т. Є. та ін.

Метою написання статті є визначення складу й якісних характеристик фінансової звітності в Україні, а також дослідження напрямів забезпечення відповідності фінансової звітності встановленим вимогам для здійснення аналізу господарської діяльності підприємства.

Здійснення ефективного управління підприємством значною мірою залежить від повноти, достовірності, доречності та своєчасності інформації щодо характеру й обсягу здійснюваних господарських процесів, а також наявних фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, джерел отримання й напрямів використання прибутку в результаті здійснення фінансово-господарської діяльності. Джерелом такої інформації є фінансова звітність підприємства, що формується шляхом обробки, групування та підрахунку даних на завершальній стадії облікового процесу. Для прийняття управлінських рішень може використовуватися й додаткова інформація: статистична, податкова звітність, дані управлінського обліку, а також правова, технічна, кадрова й інша інформація, проте вона носить допоміжний характер [1].

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», фінансовою звітністю є бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [2].

© Рєпіна М. О., 2016

Поняття «звітність» як економічну категорію можна трактувати, з одного боку, як систему узагальнених і взаємопов'язаних економічних показників, що характеризують виробничу й фінансово-господарську діяльність підприємства за певний період. З іншого боку – як елемент бухгалтерського обліку, спосіб узагальнення й подання інформації про результати діяльності підприємства. Формування фінансової звітності як складової бухгалтерського обліку передбачає створення на підприємстві наказу про облікову політику, що містить сукупність принципів, методів і процедур, які є використовуваними підприємством для складання й подання фінансової звітності, що визначено в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [3].

Слід зазначити, що якщо реєстрація господарських операцій, здійснених на підприємстві, на основі даних первинних документів і подальше їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку надає можливості здійснювати оперативний контроль процесу господарської діяльності, тобто поточну перевірку для виявлення відхилень і прийняття своєчасних рішень щодо їх усунення, то фінансова звітність містить інформацію за результатами роботи підприємства в цілому за весь звітний період і надає можливості прогнозувати майбутні події на основі аналізу отриманих даних.

Для прийняття управлінських рішень користувачам фінансової інформації потрібні дані про фінансовий стан і фінансові результати діяльності підприємства, що відповідно до НП(С)БО 1 охоплюють такі форми фінансової звітності:

- баланс (звіт про фінансовий стан);
- звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід);
- звіт про рух грошових коштів (за прямим і непрямим методом);
- звіт про власний капітал;
- примітки до річної фінансової звітності [3].

Фінансова звітність може стати ефективним засобом в управлінні підприємством за умови, якщо вона складається з дотриманням загальноприйнятих принципів, зазначених у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: обачності, повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, нарахування та відповідності доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історичної (фактичної) собівартості, єдиного грошового вимірника та періодичності. Крім того, інформація, надана у фінансових звітах, має бути зрозумілою, доречною, достовірною та порівнянною, як це регламентовано НП(С)БО 1.

Однак, забезпечення повної, неупередженої та достовірної інформації не є єдиною умовою складання фінансової звітності. Окрім цих характеристик, фінансова звітність має надавати можливості здійснювати її аналіз і прогнозувати подальший напрям розвитку підприємства, що дозволить передбачити заздалегідь його кризовий стан. Прийняття виважених управлінських рішень є можливим за умови здійснення постійного аналізу показників діяльності підприємства на основі даних саме фінансової звітності, серед яких можна виділити аналіз майна та джерел його формування, аналіз структури балансу та оборотних активів, структури витрат, ліквідності та платоспроможності, ділової активності, фінансової стійкості, обіговості грошового потоку, прибутковості й ефективності діяльності підприємства. На основі аналізу фінансової звітності підприємства можна визначити його фінансову структуру, тобто активи, що йому належать, та зобов'язання, взяті для отримання активів, а також охарактеризувати тенденцію та порівняльну ефективність діяльності, зіставляючи дані фінансових звітів за різні періоди часу [4].

Якісно підготовлена фінансова звітність надає можливості дати загальну оцінку фінансового стану підприємства, ґрунтуючись на даних балансу, проаналізувати його ділову активність для пошуку резервів підвищення рентабельності діяльності, рівня ліквідності та платоспроможності для зміцнення платіжної дисципліни та забезпечення стабільної безперервної роботи й виконання зобов'язань. У результаті аналізу даних звіту про фінансові результати у співставленні з даними балансу можна встановити доходність підприємства, визначити величину ресурсів, затрачених для отримання цих доходів, основні фактори впливу на фінансовий стан підприємства та його фінансові результати, а також розробити найбільш вірогідні передбачення та спрогнозувати умови функціонування підприємства в майбутньому [5].

Таким чином, за сучасних постійно змінюваних умов забезпечення нормального функціонування підприємства можливе лише за умови оперативного й обґрунтованого прийняття управлінських рішень, правильність і своєчасність яких залежить від якості інформації, що міститься в фінансовій звітності та характеризує стан діяльності підприємства за звітній період. Відповідність фінансових звітів загальновстановленим вимогам надає можливості керівництву прийняти виважені рішення та запровадити необхідні заходи щодо забезпечення безперервного функціонування підприємства та поліпшення його подальшого розвитку. Напрямами подальших досліджень є визначення ролі фінансової звітності в національній системі обліку та розширення її інформаційних меж для об'єктивного оцінювання фінансового стану підприємства та прийняття ефективних управлінських рішень.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. Київ: Центр навч. літ., 2007. 522 с. **2.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **3.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **4.** Коробко О. М. Бухгалтерська фінансова звітність: методологія складання і практика використання: автореф. … канд. екон. наук: 08.06.04. Київ, 2003. 23 с. **5.** Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры. М.: Финансы и статистика, 2002. 560 с.

ВИКРИВЛЕННЯ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 657.37

Рєпіна Ю. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття фінансової звітності підприємства. Досліджено основні типи викривлень у фінансовій звітності, їх сутність і наслідки. Визначено способи попередження й усунення викривлень у фінансовій звітності підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, витрати, доходи, прибуток, фінансова звітність, фінансові результати, викривлення, помилка, шахрайство, маніпулювання, фальсифікація.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия финансовой отчетности предприятия. Исследованы основные типы искажений в финансовой отчетности, их сущность и последствия. Определены способы предупреждения и устранения искажений в финансовой отчетности предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, расходы, доходы, прибыль, финансовая отчетность, финансовые результаты, искажение, ошибка, мошенничество, манипулирование, фальсификация.*

Annotation. *The essence of the concept of the financial statements. The basic types of misstatements in the financial statements their nature and consequences. Defined ways to prevent and eliminate distortions in the financial statements.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, costs, revenues, profits, financial statements, financial results, distortion, error, fraud, manipulation, falsification.*

Неправдивість і неточність фінансової звітності підприємства може виникати внаслідок різноманітних спроб управлінського персоналу приховати або завищити доходи для введення в оману користувачів фінансової звітності. Це є можливим завдяки зміні сприйняття цими користувачами фінансових результатів та прибутковості підприємства.

Викривлення фінансової звітності підприємства є результатом невідповідного визначення потреб у фінансових ресурсах; при цьому користувачі не можуть чітко уявити структуру капіталу підприємства. Це призводить до неправильної оцінки ефективності використання капіталу. Через такі викривлення стає практично неможливим прогнозування фінансових результатів діяльності підприємства. Тому особливого значення набуває питання викриття викривлень і помилок у фінансовій звітності підприємства, що забезпечуватиме її безперервну діяльність.

Проблеми викривлень і помилок у фінансовій звітності розглядали Безверхий К. В., Бутинець Т. А., Шевелюхіна А. М., Курман О. В., Гадзевич О. І., Кришевич О. В., Смаглюк О. В., Майданевич П. Н. та ін.

Метою написання статті є аналіз методик виявлення та попередження помилок у фінансовій звітності підприємства.

© Рєпіна Ю. О., 2016

Користувачі фінансової звітності підприємства є передусім зацікавленими в інформації про отримані фінансові результати, оскільки вона є основою для прийняття зважених управлінських рішень, що забезпечуватимуть ефективне функціонування підприємства. Проте для цього необхідною є правильна й достовірна інформація фінансової звітності підприємства.

Фінансовою звітністю підприємств є результативна сукупність облікових даних, за допомогою якої можна простежити діяльність підприємства. Фінансова (бухгалтерська) звітність є системою даних про майновий і фінансовий стан, результати діяльності підприємства, що складається на основі даних бухгалтерського обліку за встановленими формами на певну звітну дату [4].

Порядок виправлення помилок є визначуваним П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [5].

Існують шість типів можливих викривлень у обліку та фінансовій звітності підприємства: помилка, шахрайство, маніпуляція, фальсифікація, невідповідне відображення та незвичайні операції. Найчастіше помилки у фінансовій звітності при обробці даних працівниками є наслідком помилок раніше поданих документів. При цьому помилки можуть бути як звітного періоду, так і минулих років. У такому разі помилка є ненавмисним викривленням у звітності підприємства (нерозкриття певної інформації або невідображення певного показника).

Шахрайством у фінансовій звітності є навмисне викривлення інформації, тобто неправильне відображення й подання даних обліку і фінансової звітності керівництвом і працівниками підприємства. Шахрайство певною мірою полягає в маніпуляції та фальсифікації документів, реєстрів і фінансової звітності, навмисних змінах даних обліку, які викривляють сутність операцій, що є порушенням законодавства та прийнятої облікової політики підприємства. Шахрайством є навмисне приховання результатів документів або облікових записів, незаконне утримання грошово-матеріальних цінностей у своїй власності тощо.

Щоб визначитися, чи є викривлення в обліку помилкою чи шахрайством, у процесі перевірки необхідно впевнитися, навмисно чи ненавмисно виконана дія, що призводить до викривлення. Наприклад, необґрунтований запис у обліку є ненавмисною помилкою в звітності, проте може бути й навмисною спробою залучення помилкової інформації до звітності підприємства.

Маніпулюванням у фінансовій звітності є навмисне викривлення або приховання інформації про фінансовий стан підприємства задля впливу на рішення, які приймають користувачі фінансової звітності. Важливим для зниження рівня помилок і маніпулювання є розуміння мотивів порушень [6].

Фальсифікацією даних обліку є наперед неправильне або фальсифіковане допущення помилок у документах та записах у реєстрах бухгалтерського обліку. Негативними наслідками фальсифікації фінансової звітності підприємства є зниження довіри користувачів до даних фінансової звітності, знецінення ділової репутації та моральних якостей працівників.

Ще одним типом викривлень у фінансовій звітності підприємства є невідповідне відображення записів у регістрах обліку, що є ненавмисним або навмисним відображенням інформації в обліку в неповному обсязі, із оцінкою, що є відмінною від прийнятих норм.

Незвичайними операціями є вид викривлень у звітності підприємства, який ґрунтується на угодах і господарчих операціях, платежах, які є непотрібними, недоречними або надмірними за певних обставин.

Для виявлення викривлень у звітності підприємства й їх усунення необхідно визначити всі аспекти, що є пов'язаними з їх виникненням. Слід дотримуватися певних способів усунення викривлень:

– визначення сутності викривлень та їх типів;

– визначення впливу помилок, шахрайства або інших викривлень у фінансовій звітності підприємства керівництвом або головним бухгалтером;

– перегляд складу комісії внутрішнього контролю та складання плану дій у такий спосіб, щоб контроль звітності підприємства проводився частіше, навіть якщо потенціальний вплив викривлень є незначним, у випадку, якщо будь-які викривлення могли бути виявлені при внутрішньому контролі, але цього не сталося.

Таким чином, питання виявлення й усунення викривлень у фінансовій звітності підприємства є доволі актуальним. Запобігання викривленням у звітності є можливим за умови визнання сутності та типу викривлень і перекручень інформації. Для попередження викривлень важливим є застосування аналітичних прийомів, що сприяє розгляду всіх аспектів звітності та надає можливості скоротити терміни перевірки та її обсяг, а також сприяє перевірці взаємозв'язку показників. Доволі важливим при усуненні будь-яких викривлень у фінансовій звітності підприємства є посилення відповідальності управлінського персоналу й облікових працівників. Перспективами подальших наукових досліджень є розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення виявлення викривлень та усунення вже наявних помилок у фінансовій звітності підприємств

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Безверхий К. В. Удосконалення методики виявлення ознак викривлень і помилок у фінансовій звітності підприємства на основі аналітичних процедур. *Облік і фінанси АПК.* 2014. № 4 (66). С. 8–16. **2.** Бутинець Т. А. Господарські порушення: поняття і сутність. *Облік і фінанси АПК.* 2010. № 1. С. 70–76. **3.** Курман О. В. Методика розслідування шахрайства з фінансовими ресурсами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2002. 27 с. **4.** Спасенко О. В. Роль фінансової звітності в процесі управління сільськогосподарським підприємством. *Студентський науковий вісник.* 2013. № 2 (9). С. 29–36. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 28.05.1999 № 137 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99. **6.** Виноградова М. О., Жидєєва Л. І. Аудит: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2014. 654 с.

РЕЛЕВАНТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

УДК 005.53

Рєпіна Ю. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття релевантної інформації при прийнятті управлінських рішень. Досліджено особливості релевантних доходів, а також релевантних і нерелевантних витрат. Доведено важливість релевантності інформації для прийняття зважених управлінських рішень.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, витрати, доходи, прибуток, фінансова інформація, достовірність інформації, релевантна інформація, релевантні доходи, релевантні витрати, нерелевантні витрати.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия релевантной информации при принятии управленческих решений. Исследованы особенности релевантных доходов, а также релевантных и нерелевантных затрат. Доказана важность релевантности информации для принятия взвешенных управленческих решений.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, расходы, доходы, прибыль, финансовая информация, достоверность информации, релевантная информация, релевантные доходы, релевантные затраты, нерелевантные затраты.*

Annotation. *The essence of the concept of relevant information in making management decisions. The features relevant income and relevant and irrelevant costs. The significance of relevant information to make an informed management decisions.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, costs, revenues, profits, financial information, accuracy of information, relevant information, relevant income, relevant costs, irrelevant costs.*

За сучасних умов на будь-якому підприємстві найбільшу увагу приділяють якісним характеристикам інформації з точки зору прийняття рішень. Спеціалісти виділяють кілька якісних показників, на які має спиратися облікова інформація. Головною характеристикою облікової інформації є її релевантність, оскільки релевантна інформація є важливою умовою прийняття ефективних рішень. Інформаційні потоки застосовують керівники різних рівнів управління. Відтак управління релевантною інформацією при прийнятті управлінських рішень є актуальним і нині.

Дослідженням сутності релевантності інформації та її важливості для прийняття зважених управлінських рішень займаються Атамас П. Й., Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Задорожний З. В., Карпенко О. В., Матвієнко О. В. та ін.

© Рєпіна Ю. О., 2016

Метою написання статті є визначення сутності релевантності як характеристики інформації й обґрунтування її значущості для прийняття управлінських рішень.

Облікова інформація, що надається керівництву для прийняття управлінських рішень, має бути релевантною. Нерелевантною є інформація, непотрібна і стороння для управлінських рішень.

Оскільки релевантна інформація є основою для прийняття управлінських рішень, важливо прагнути максимальної точності та відповідності цієї інформації конкретній управлінській проблемі. Використання в процесі прийняття рішень релевантної інформації полегшує роботу управлінського персоналу, спрощує аналіз альтернатив, вибір варіантів з існуючих, а також надає можливості для обґрунтування рішень.

До релевантних належать дані:

- із різними значеннями для різних альтернатив;
- що є пов'язаними з відповідною альтернативою;
- стосовно певного майбутнього управлінського рішення;
- що впливають на управлінські рішення;
- що є обмеженими альтернативними рішеннями.

Більшість авторів розглядають як релевантні дані:

- які за різних управлінських рішень є різними;
- яких можна уникнути, якщо вибрати лише одну з альтернатив [1–3].

Значна частина управлінських рішень стосується аналізу доходів і витрат, тому розглядають релевантні доходи та витрати. Релевантними вважають доходи, що можуть змінюватися при прийнятті управлінських рішень. До релевантних належать витрати, що впливають на грошові потоки, тобто це витрати майбутніх періодів. Відтак доходи та витрати, що збільшуються або зменшуються при прийнятті управлінських рішень, є релевантними.

У більшості випадків релевантними витратами є змінні витрати, оскільки більшість оперативних рішень ґрунтується на зміні обсягу діяльності. Наприклад, якщо керівництво приймає рішення стосовно виготовлення додаткової продукції понад заплановане, для цього необхідно придбати також і додаткові матеріали. Проте, інколи змінні витрати можна вважати і нерелевантними. Якщо при прийнятті рішення про виготовлення додаткової продукції вже наявні необхідні матеріали, то вартість матеріалів і оцінювання таких витрат є нерелевантними, оскільки вони сформувалися в минулому.

Релевантними можуть бути також і постійні витрати, зокрема та частина витрат, яка класифікується як прямі витрати відповідно до конкретного сегмента підрозділу. Виникнення таких витрат залежить від роботи підрозділу. Наприклад, підприємство вирішило розширити асортимент своєї продукції, для чого необхідно ввести до дії нову виробничу лінію та залучити додаткових спеціалістів. Витрати, що є необхідними для оплати праці цих спеціалістів, вважатимуться виробничими накладними витратами і співвідноситимуться з певним підрозділом. Такі витрати є додатковими і тому релевантними. Аналіз операційних витрат виконують подібним чином. Відносити доходи та витрати підприємства до релевантних або нерелевантних слід із урахуванням конкретної ситуації.

Показники, на які не впливає прийняте управлінське рішення, вважають нерелевантними та не беруть до уваги. До нерелевантних витрат належать:

- вичерпні витрати, що є понесеними підприємством в минулому до того, як виникло питання про прийняття цього рішення. Як приклад, незмінність балансової вартості обладнання за будь-якого варіанта майбутніх дій. Тобто такі витрати не можна змінювати, і тому вони не матимуть впливу на майбутнє рішення;
- немонетарні витрати, наприклад амортизація;
- майбутні витрати – витрати, виникнення яких має відношення до інших рішень, які були прийняті в минулому.

Відтак хоча такі витрати виникатимуть у майбутньому, але вони матимуть завжди однакове значення за будь-якої вибраної альтернативи [5].

Можна навести інший приклад релевантності та нерелевантності витрат при прийнятті управлінських рішень. Наприклад, змінні ресурси, що є споживаними за необхідності. Обсяг споживання таких ресурсів дорівнюватиме обсягу закуплених ресурсів. Тому дані про змінні ресурси є нерелевантними. Але якщо зростає рівень діяльності підприємства, зростає і попит на ресурси, тому їх величина підпадає під визначення релевантної інформації.

За наявності інформації про споживання в майбутньому невикористаних постійних ресурсів ця інформація є нерелевантною, оскільки попит зростає в межах невикористаних можливостей, без залучення додаткових ресурсів. Якщо такий надлишок відсутній, постійні ресурси вважатимуться релевантними.

Якщо вирішено знизити попит на ресурси, то можуть бути два варіанти: або залишити пропозицію незмінною, або зменшити пропозицію згідно з обсягами зменшення попиту на ресурси. За зниження виробничої потужності витрати ресурсів будуть релевантними. Якщо виробнича потужність залишається незмінною, то такі витрати вважатимуться нерелевантними.

Таким чином, завданням керівництва підприємства є прийняття оптимального рішення з урахуванням релевантності інформації. Це полегшує оцінювання варіантів для підприємств, які приймають управлінські рішення, зменшує час для аналізу й вибору найбільш придатного варіанта управлінських дій, полегшує аналіз альтернатив при прийнятті управлінських рішень. Релевантна інформація відіграє важливу роль для прийняття управлінських рішень підприємства. Значущість такої інформації зростає, якщо інформація повністю задовольняє інформаційні запити управлінського персоналу та не є надлишковою.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Атамас П. Й. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2006. 440 с. **2.** Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с. **3.** Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. Київ: Центр навч. літ., 2007. 522 с. **4.** Ліхтер Т. М. Оцінка інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень. *Науковий вісник Національного аграрного університету.* 2008. Вип. 57. С. 203–206. **4.** Слєсар Т. М. Облік і аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень. *Економічні науки.* 2012. № 9 (33). С. 353–357.

ОПТИМІЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 336.221:338.1

Рєпіна Ю. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеца

Анотація. *Розглянуто сутність оптимізації оподаткування, а також підходи до оптимізації оподаткування. Досліджено показники фінансового стану підприємства, на які впливають елементи податку. Запропоновано напрями оптимізації оподаткування на підприємстві.*

Ключові слова: *підприємство, облік, витрати, фінансова звітність, планування, податок, оподаткування, податкова система, оптимізація оподаткування, податкове навантаження, елементи податку.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность оптимизации налогообложения, а также подходы к оптимизации налогообложения. Исследованы показатели финансового состояния предприятия, на которые влияют элементы налога. Предложены направления оптимизации налогообложения на предприятии.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, расходы, финансовая отчетность, планирование, налог, налогообложение, налоговая система, оптимизация налогообложения, налоговая нагрузка, элементы налога.*

Annotation. *The essence of tax optimization and tax optimization approaches. Investigated financial ratio on items affecting tax. Directions tax optimization in the enterprise.*

© Рєпіна Ю. О., 2016

Keywords: *enterprise, accounting, costs, financial reporting, planning, tax, taxation, tax system, tax optimization, tax burden, tax items.*

Система оподаткування відіграє важливу роль у економіці країни. При цьому особливу увагу звертають на дослідження впливу оподаткування на стан підприємств, який забезпечує надходження до бюджету, а також містить доходи населення у вигляді заробітної плати, дивідендів і процентів. Саме стійкий фінансово-економічний стан підприємства є запорукою стабільності та розвитку економіки країни. Сучасна система оподаткування в Україні не завжди сприяє нормальним умовам для розвитку підприємства та не виконує покладені на неї завдання щодо створення бюджету. Відтак питання оптимізації оподаткування підприємства є нині надзвичайно актуальним.

Метою написання статті є дослідження сутності поняття оптимізації оподаткування та заходів задля вдосконалення оподаткування.

Питання вдосконалення системи оподаткування розглядали Буряк П. Ю., Голов С. Ф., Кузьмін О. Г., Іщук С. В., Гринкевич С. С., Ігнатишин М. О., Савицька Г. В., Чумаченко М. Г. та ін.

Під оптимізацією системи оподаткування розуміють зміну ставок податку, об'єкта та бази оподаткування. Визначення оптимальної ставки податку можливе через визначення загальної ставки за допомогою кривої Лаффера. З її допомогою можна з'ясувати взаємозалежність між величиною встановленої ставки податку й обсягом податкових надходжень на якісному рівні [7]. Згідно з кривою Лаффера, у випадку поступового зростання ставки податку від нуля сума податкових надходжень також спочатку збільшується й досягає свого максимуму, але у випадку подальшого зростання сукупної ставки податку сума надходжень починає зменшуватися.

Лондар С. Л. вважає, що податкова система буде оптимальною, якщо сукупна номінальна ставка, що характеризує взаємовідносини між податковою системою й економічним середовищем дорівнюватиме ставці податку кривої надходжень з бюджету. Інакше взаємовідносини між податковою системою й економічним середовищем визначатимуться слабким або надмірним податковим навантаженням. Науковець вважає, що для оптимізації оподаткування необхідно розробити комплекс заходів, які зроблять різницю між сукупною номінальною ставкою та ставкою податку бюджетних надходжень мінімальною [1].

Відтак оптимізація податкової системи є можливою за гармонізації структури податкової системи, а не за коригування або зміни ставки податку.

Для оптимізації оподаткування застосовуваною є концепція надлишкового податкового навантаження, передумовою якої є досконала конкуренція ринкової системи завдяки оптимальному розподілу ресурсів. Відповідно до цієї концепції податки фінансують лише суспільні блага. Види та форми податків мають надавати можливості з мінімальними витратами покривати фінансові потреби держави, тобто з мінімально можливим додатковим податковим навантаженням.

Концепція надлишкового податкового навантаження сприяла створенню принципу нейтральності оподаткування, згідно з яким мають існувати рівні умови оподаткування для всіх підприємств і галузей. Нейтральність у часі характеризує помірне оподаткування великих доходів (наприклад, прибуток підприємств або особисті доходи громадян), які є використовуваними для інвестицій.

Поняття оптимізації оподаткування є застосовуваним з позиції мінімізації та стабільної сплати податку в межах існуючої податкової системи, установлених розмірів податку та порядку сплати податків. З позиції підприємства податки є видом обов'язкових платежів, що відрізняються від інших витрат тим, що не сприяють отриманню доходу.

Для більш глибокого та детального вивчення впливу податків на фінансово-економічний стан підприємства необхідно враховувати показники фінансового стану, які характеризують стан підприємства на певний момент і перспективи для майбутнього розвитку підприємства. До таких показників належать показники майнового стану, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності та соціальні показники. На формування цих показників фінансового стану впливають такі елементи податку: ставка податку, об'єкт оподаткування, джерело сплати податку та порядок стягнення. Податки залежно від бази оподаткування та джерел сплати є складовою загальноприйнятої структури показників фінансового стану підприємства. Як базу при цьому розглядають визначену П(С)БО форму звіту про фінансові результати.

Подальше вивчення впливу податків на фінансово-економічний стан підприємства необхідно проводити з позиції управлінського обліку, тобто із урахуванням підходів оцінювання й прийняття рішень стосовно економічної діяльності та формування стратегії діяльності підприємства. Вивчення та розрахунки показників фінансово-економічного стану надають можливості повністю визначити вплив податків на стан підприємства, а також з'ясувати способи оптимізації оподаткування на рівні підприємства.

Оптимальна система оподаткування має бути такою, щоб одночасно забезпечувати потрібний рівень надходжень з бюджету і надавати можливості для розвитку економіки.

Оптимізацією оподаткування є комплекс заходів, спрямованих на досягнення податковою системою свого оптимального стану. Тому основною задачею оптимізації оподаткування є зменшення податкового навантаження на платників податків до рівня, що відповідатиме рівню розвинених країн. Якщо враховувати необхідність сприяння інноваційному оновленню підприємств, – до рівня, нижчого за рівень розвинених країн.

Таким чином, оптимізація оподаткування охоплює мінімізацію витрат на сплату податків відповідно до визначених норм законодавства та мінімізацію негативного впливу цих витрат на фінансово-економічний стан підприємства. Для того щоб підприємство вибрало найбільш оптимальний варіант для здійснення своєї діяльності, йому необхідно скласти прогноз податкових платежів, виявити та проаналізувати фактори впливу на рівень оподаткування, а також оцінити вклад коштів у бізнес за умови вже існуючого рівня податкового навантаження

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Буряк П. Ю., Лондар С. Л. Визначення оптимальної ставки податків з використанням кривої Лаффера. *Регіональна економіка.* 2008. № 1. С. 132–133. **2.** Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. Київ: Лібра, 2003. 704 с. **3.** Іщук С. В. Податкові важелі стимулювання економічного розвитку промислових підприємств України. *Регіональна економіка.* 2008. № 4. С. 76–79. **4.** Іщук С. В. Моделі інтегрального оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності промислових підприємств регіону. *Регіональна економіка.* 2010. № 3. С. 25–33. **5.** Гринкевич С. С. Про вдосконалення елементів системи оподаткування в сучасних умовах. *Регіональна економіка.* 2008. № 4. С. 277–279. **6.** Ігнатишин М., Рябошлик В. Відображення «тіні» в офіційних рахунках. *Економіст.* 2009. № 2. С. 12–16. **7.** Кузьмін О., Шпак Н., Мельник О. Формування основних бюджетів на підприємствах з урахуванням регіонального фактора. *Регіональна економіка.* 2010. № 1. С. 177–185.

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В АНТИКРИЗИСНОМ УПРАВЛЕНИИ ПРЕДПРИЯТИЕМ

УДК 336:657

Роговец И. С.

Студент 3 курса
факультета экономики и права ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Исследована роль эффективного бухгалтерского учета, а также системного подхода к использованию учета в антикризисном финансовом управлении. Определено значение внешней и внутренней отчетности для обеспечения информационных потребностей антикризисного финансового менеджмента предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, экономика, кризис, учет, расходы, отчетность, менеджмент, производственные затраты, бухгалтерская отчетность, бухгалтерский учет, антикризисный финансовый менеджмент, информационное обеспечение.*

Анотація. *Досліджено роль ефективного бухгалтерського обліку, а також системного підходу до використання обліку в антикризовому фінансовому управлінні. Визначено значення зовнішньої й внутрішньої звітності для забезпечення інформаційних потреб антикризового фінансового менеджменту підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, економіка, кризис, облік, витрати, звітність, менеджмент, виробничі витрати, бухгалтерська звітність, бухгалтерський облік, антикризовий фінансовий менеджмент, інформаційне забезпечення.*

© Роговец И. С., 2016

Annotation. *The role of an effective accounting system and accounting approach to the financial management in crisis. Ante external and internal reporting to ensure the information needs of financial crisis management.*

Keywords: *enterprise, economy, crisis, accounting, expense, reporting, management, production costs, bookkeeping, financial turnaround management, information provision.*

В связи с развитием рыночных отношений, налаживанием международных, хозяйственных и финансовых связей актуальным становится вопрос о совершенствовании бухгалтерского учета и отчетности, приближения их содержания и методов к международным нормам. В условиях усиления конкуренции, быстрых изменений внешней среды, сопровождающихся усилением рисков и неопределенности, повышается роль информации в управлении денежными потоками, формировании и использовании финансовых ресурсов субъектов хозяйствования. Качественное информационное обеспечение является необходимым условием эффективного финансового менеджмента, направленного на уменьшение расходов, рост прибыли и рыночной стоимости предприятия. Отсутствие необходимой информации или ее недостоверность могут быть причиной серьезных просчетов в принятии управленческих решений.

Важность качественного информационного обеспечения финансового управления предприятий, проблемы антикризисного управления и финансового менеджмента рассматривают Василенко В. А., Сытник Л. С., Терещенко А. А. и другие авторы. Проблемы использования учета и отчетности для финансового управления предприятий изучают Жук В. Н., Кирейцев Г. Г., Кузнецова С. А., Пилипенко А. А., Пушкарь Н. С., Садовская И. Б. и другие ученые. Однако, учитывая сложность формирования систем бухгалтерского учета и отчетности предприятий, теоретические и практические проблемы использования в антикризисном финансовом менеджменте всех их элементов требуют дальнейшего углубленного исследования.

Целью написания статьи является определение отдельных аспектов использования в антикризисном финансовом менеджменте предприятия учетной системы предприятия.

Учетная система занимает ключевое место в системе информационного обеспечения финансового менеджмента предприятия. Это можно объяснить как значительной долей учетной информации – 70 % всей информации, так и важностью исходной информации в форме внешней (финансовой) и внутренней отчетности для удовлетворения информационных потребностей владельцев и менеджеров предприятия. Главным назначением информационного обеспечения финансового менеджмента является осуществление анализа, планирования и подготовки эффективных оперативных управленческих решений по всем аспектам финансовой деятельности предприятия.

При решении большинства проблем финансового менеджмента исследователи рассматривают роль бухгалтерского учета и отчетности с позиций источников информационного обеспечения. Бесспорно, главной функцией бухгалтерского учета является обеспечение пользователей, в том числе управленческого персонала предприятия, полной и непредвзятой информацией о финансовом состоянии, результатах деятельности и движении денежных средств предприятия. Финансовая отчетность (отчет об имущественном положении, отчет о финансовых результатах, отчет о движении денежных средств), используемая в процессе финансового анализа, планирования, разработки финансовой стратегии и политики, дает наиболее полное представление о результатах финансовой деятельности предприятия. Преимуществом показателей финансовых отчетов является их унифицированность, четкая регулярность формирования (в установленные нормативные сроки) и высокая степень надежности.

Для обеспечения полезности информации, предоставляемой пользователям, в том числе владельцам и менеджерам предприятия, необходимо, чтобы она была понятной и объективной, достоверной, сопоставимой и доступной. Информация, предоставляемая в финансовой отчетности, должна быть доходчивой и рассчитанной на однозначное толкование ее пользователями при условии, что они обладают достаточными знаниями и заинтересованы в восприятии этой информации.

Достоверность финансовой отчетности обеспечивается отсутствием ошибок и искажений, способных повлиять на решение пользователей отчетности. Уместность информации заключается в ее влиянии на принятие решений пользователями, предоставлении возможности вовремя оценить прошлые, настоящие и будущие события, подтвердить и скорректировать их оценки, сделанные ранее.

Финансовая отчетность должна предоставлять пользователям возможности сравнивать финансовые отчеты предприятия за различные периоды и финансовые отчеты различных предприятий. Сопоставимость данных в динамике обеспечивается приведением в отчетности соответствующей информации предыдущего периода.

Заслуживает внимания точка зрения Кузнецовой С. А. и Канцурова А. А., предлагающих при построении учетно-аналитического обеспечения менеджмента предприятий учитывать концепцию владельца, а также обеспечить максимальную реализацию прав собственников и инвесторов без ущемлению интересов других пользователей учетной информации [2; 3]. Такой подход к построению систем учета и отчетности предприятия позволил бы максимально удовлетворять информационные потребности внутренних пользователей при осуществлении антикризисного финансового менеджмента, обеспечив выполнение бухгалтерским учетом функции прогнози-

рования, заключающейся прежде всего в применении различных методов диагностики финансового состояния. Своевременная эффективная финансовая диагностика по данным отчетности дает возможность прогнозировать наступление кризиса, оценить вероятность банкротства предприятий в будущем, определить масштабы и причины кризиса.

Несмотря на то, что учетная информация, полученная в форме финансовой отчетности, является ценной и значимой при принятии управленческих решений, она, как отмечает Садовская И. Б., имеет отдельные недостатки:

– низкую периодичность составления, из-за чего возможна диагностика только деятельности предприятия в целом за отчетный период, четко определенный законодательно (как правило, один раз в квартал, а отдельные формы отчетности – только один раз в год);

– историчность – фактические данные можно использовать для оценки несколько дней после завершения отчетного периода; они констатируют исторический факт, на который нельзя повлиять;

– ограниченность – отсутствует детализация по видам экономической деятельности [4].

Указанные недостатки могут быть устранены за счет налаживания эффективного управленческого учета на предприятиях, под которым понимают идентификацию, сбор, регистрацию, обобщение, анализ и передачу внутренним пользователям информации, необходимой для управления предприятием. Если порядок ведения финансового учета и составления отчетности регламентируется национальными положениями, то формирование исходной информации управленческого учета зависит от потребностей управления предприятием. Одной из основных задач управленческого учета в контексте антикризисного финансового менеджмента является поиск оптимальных решений для снижения расходов и улучшения управления ресурсами предприятия.

Использование учета в антикризисном финансовом управлении следует рассматривать не только с позиций поставщика информации, а и с позиций бухгалтерского учета как системы, достаточно сложной по набору функций, элементов. Сложность системы учета определяется большом количеством элементов и связей между ними, а также процессов получения первичных данных и их трансформации в полезную информацию для управления предприятием [5]. В условиях постиндустриального (информационного) общества бухгалтерский учет – это не просто регистрация информации, ее обработка и систематизация, а специфическая система коммуникаций между участниками хозяйственных отношений на микроуровне и макроуровне [6].

При принятии руководством предприятия антикризисных мер важное значение имеет использование также других элементов бухгалтерского учета, кроме отчетности, в том числе документации, инвентаризации, оценки, калькуляции, группировки информации в системе аналитического учета. Основой построения бухгалтерской системы является стоимостная оценка активов и обязательств.

Инструментом реализации методов бухгалтерского учета (наблюдения, стоимостного измерения, группировки, итогового обобщения) с целью формирования полной, объективной и достоверной финансовой и управленческой информации для управления и принятия обоснованных решений заинтересованными лицами являются учетная политика [5]. Определенные антикризисные меры, вытекающие из финансовой политики и стратегии предприятия, могут быть предусмотрены при разработке учетной политики предприятия. Прежде всего, это касается отображения информации о расходах предприятия по статьям затрат, видам продукции, работ и услуг, центрам ответственности, порядка оценки отдельных видов активов. Кроме учетно-информационного обеспечения антикризисного финансового менеджмента предприятий, важное значение при осуществлении финансового управления имеет правильное понимание экономических и финансовых понятий и явлений. Обеспечить их четкое понимание позволяют учетные стандарты – международные и национальные. Например, в экономической и финансовой литературе приводится много различных определений понятия реструктуризации предприятий как одного из методов их финансового оздоровления. Весьма неоднозначное и размытое трактование этого термина содержится и в нормативно-законодательных актах Украины. В международном стандарте бухгалтерского учета 37 «Резервы, условные обязательства и условные активы» представлено четкое определение реструктуризации с указанием конкретных примеров [7].

Таким образом, при осуществлении антикризисного финансового менеджмента ключевая роль принадлежит его информационному обеспечению в виде внешней (финансовой) и внутренней отчетности, формирующихся в различных подсистемах – финансовом и управленческом учете. Роль бухгалтерского учета в антикризисном управлении не должна ограничиваться только отчетной информацией. Она должна предусматривать использование всех элементов, постоянный обмен информацией между участниками хозяйственных отношений на предприятии. Использование учетных подходов позволяет достичь однозначности в трактовке экономических и финансовых явлений и понятий и полного учета внутренних и внешних источников финансового оздоровления предприятий.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Чухлебова Т. О.

Литература: 1. Пушкар М. С. Розробка систем обліку: навч. посіб. Тернопіль: Карт-бланш, 2004. 198 с. **2.** Кузнєцова С. А. Побудова ефективної системи фінансового менеджменту в нестабільній економіці: теорія і методологія. *Академічний огляд.* 2011. № 3 (37). С. 32–37. **3.** Канцуров А. А. Застосування термінології міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в нормативно-правовій базі України. *Фінанси України.* 2006. № 8. С. 51–58. **4.** Садовська І. Б. Обліково-інформаційне забезпечення управлінського аналізу. *Вісник національного університету «Львівська політехніка».* 2009. № 3. С. 498–503. **5.** Пушкар М. С., Щирба М. Т. Теорія і практика формування облікової політики: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2010. 260 с. **6.** Гайдук П. І., Жук В. М. Роль бухгалтерського обліку в попередженні економічних криз. *Економіка України.* 2012. № 11. С. 72–82. **7.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 (МСБО 37). Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні [...]: Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_051.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

УДК 33.025.12:336.22

Рубан В. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття податкового регулювання. Проаналізовано механізм податкового регулювання та його складові. Визначено основні проблеми здійснення податкового регулювання. Запропоновано напрями їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, облік, витрати, податок, податкове регулювання, податковий механізм, інструменти податкового регулювання.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия налогового регулирования. Проанализирован механизм налогового регулирования и его составляющие. Определены основные проблемы осуществления налогового регулирования. Предложены направления их эффективного решения.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, расходы, налог, налоговое регулирование, налоговый механизм, инструменты налогового регулирования.*

Annotation. *The essence of the concept of tax regulations. Analyzed the mechanism of tax regulation and its components. The basic problem of regulation of tax regulation. Directions effectively address them.*

Keywords: *enterprise, accounting, costs, tax, tax regulation, tax mechanism, tax regulation tools.*

Однією з найактуальніших проблем в Україні за часів фінансово-економічної кризи є податкове регулювання економіки. Податки мають застосовуватися не лише для наповнення бюджету країни, а й як інструмент фінансового регулювання економіки. Нині питання податкового регулювання набуває актуальності через постійні зміни податкового законодавства, запровадження організаційних і функціональних реформ. Необхідність дослідження цієї проблеми є визначуваною також залежністю бюджету України від податкових надходжень.

Дослідженням податкового регулювання займалися як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. Серед них Ауербах А., Арнольд Д., Скіннер Д., Падовано Ф., Фельдштейн М., Іванова Ю., Майбурова І., Тарангул Л. та ін. Але і нині деякі питання механізму податкового регулювання залишаються недостатньо дослідженими.

Метою написання статті є розкриття сутності сучасного механізму податкового регулювання й розробка пропозицій щодо його вдосконалення.

© Рубан В. В., 2016

Механізмом податкового регулювання є сукупність організаційно-правових норм, принципів, методів і форм, суб'єктів і об'єктів державного регулювання податкових відносин через систему різноманітних інструментів для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства.

У Податковому кодексі України наведено сучасну інтерпретацію вітчизняних принципів побудови механізму податкового регулювання. До фінансових інструментів реалізації принципів оподаткування належать податки і збори, а до важелів дії – ставки податків і зборів, порядок їх обчислення та сплати, пільги й санкції. Складовими податкового механізму є податкове законодавство, податкове планування та прогнозування, податкові норми та нормативи, принципи оподаткування, управління податками, податкові санкції [1].

Найпоширенішими методами податкового регулювання є:

- вибір і встановлення ставок оподаткування;
- інвестиційний податковий кредит;
- відстрочення податків і зборів;
- міжнародні договори про уникнення подвійного оподаткування;
- податкові відрахування;
- податкова амністія.

В Україні загальний механізм податкового регулювання поділяють на окремі механізми, які класифікують залежно від масштабу регулюючого впливу [2]:

- системні механізми податкового регулювання – структура чинної системи оподаткування, загальний рівень оподаткування, спрощена система оподаткування, обліку та звітності;
- комплексні механізми податкового регулювання – спеціальні режими оподаткування (діяльність у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства; діяльність, що є пов'язаною з творами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріатом);
- локальні механізми податкового регулювання – визначення складу платників, податкові пільги, обчислення суми податку чи збору, визначення об'єкта та бази оподаткування, установлення розміру ставки податку.

Механізм податкового регулювання складається із окремих елементів, які є податковими інструментами. Дуже великий вплив на ефективність податкового регулювання має правове середовище. Механізм податкового регулювання є сукупністю визначених Податковим кодексом України інструментів.

До найважливіших інструментів податкового регулювання належать:

- загальний рівень оподаткування, що впливає на економічні процеси;
- структура системи податків і зборів – визначення загальнодержавних і місцевих податків і зборів;
- співвідношення прямих і непрямих податків, яке визначає розподіл податкового навантаження на виробника та споживача;
- ставка податку, що є фактично найбільш вагомим інструментом податкового регулювання;
- податкові пільги;
- терміни сплати податків і зборів;
- об'єкти оподаткування;
- порядок визначення бази оподаткування;
- визначення складу платників податків і зборів;
- податковий контроль [3].

Аналіз податкової політики в зарубіжних країнах надає можливості визначити головні зміни механізмів податкового регулювання як зниження:

- загальної ставки оподаткування: у 2014 р. політика зниження загальної ставки оподаткування мала місце в 41 країні світу;
- часових витрат на дотримання норм податкового законодавства: у 2010–2014 рр. було запроваджено й удосконалено систему електронного оподаткування;
- кількості податкових платежів: удосконалення механізму оподаткування надало можливості зменшити діапазон податкових платежів до 67 у 2014 р. порівняно з 144 у 2004 р. [4].

Реформування міжнародних податкових систем є спрямованим значною мірою на розробку механізмів протидії розмиванню оподатковуваної бази й виведення прибутків з-під оподаткування, а також на:

- припинення недобросовісних податкових практик, зокрема в сфері інтелектуальної власності, через автоматичний обмін податковими правилами;

– боротьбу з шахрайством і ухиленням від сплати податків;

– підвищення прозорості й визначеності для підприємців і держав у сфері оподаткування;

– удосконалення правил трансферного ціноутворення для запобігання використанню платниками податків об'єктів для укриття прибутків у низькооподатковуваних чи безоподатковуваних юрисдикціях [5].

За сучасних умов виникають складні вимоги до проведення податкового регулювання. Але в Україні недостатньо ресурсів для фіскальної лібералізації, через те що країна потребує додаткового зовнішнього фінансування. Відтак нині найбільший вплив на зміну сучасного механізму податкового регулювання здійснюють зовнішні міжнародні інституції, зокрема Міжнародний валютний фонд.

Зниження дієвості сучасного механізму податкового регулювання відбувається через:

– недовіру платників податків до державної фінансової політики;

– невигідність переходу із тіньового сектора в офіційний із вищими ставками оподаткування.

Для того щоб зміни сучасного механізму податкового регулювання були ефективними, необхідно звернути увагу на:

– боротьбу з корупцією в Державній фіскальній службі України та в інших державних інститутах;

– мінімізацію змін у реалізації податкової політики;

– урегулювання питання своєчасного відшкодування податку на додану вартість;

– проведення дієвих і змістовних податкових реформ;

– забезпечення зрозумілості норм податкового законодавства.

Із урахуванням сучасного стану механізму податкового регулювання вважаємо за доцільне задля його вдосконалення:

– забезпечити стабільність основних механізмів податкового регулювання;

– здійснити перебудову механізму оподаткування фонду заробітної плати, домогтися часткового перенесення податкового навантаження із роботодавця на найманого працівника;

– забезпечити своєчасне, прозоре відшкодування податку на додану вартість і погашення наявної бюджетної заборгованості з податку на додану вартість;

– зменшити податкове навантаження із одночасним пошуком бюджетних компенсаторів;

– проводити акцизну політику відповідно до європейських правил;

– вивести бізнес із тіньової економіки.

Таким чином, зміни механізму податкового регулювання слід запроваджувати в комплексі із структурними реформами, державною борговою політикою, із політикою бюджетних видатків і спрямуванням на збалансування бюджету в короткостроковій перспективі. Для вдосконалення механізму податкового регулювання необхідно забезпечити тісну взаємодію заходів податкового регулювання із удосконаленням макроекономічного та фінансового регулювання. Необхідно забезпечити стабільність національної грошової одиниці, ефективність макроекономічного регулювання, фінансову відкритість країни та відкритість державного управління.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **2.** Іванов Ю. Б., Тищенко О. М., Грачов О. В. Регулятивний потенціал податкової системи України: монографія/за ред. Ю. Б. Іванова. Харків: ХНЕУ, 2009. 335 с. **3.** Іванов Ю. Б., Майбуров І. А., Агарков Г. О., Вишневський В. П. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій: навч. посіб./за ред. Ю. Б. Іванова, І. А. Майбурова. Харків: ІНЖЕК, 2010. 492 с. **4.** Doing business 2016. URL: http://www.doingbusiness.org/~/media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB16-Full-Report.pdf. **5.** Тарангул Л. Л., Серебрянський Д. М., Жовнер В. В. Бюджетна підтримка та податкове стимулювання національної економіки України: монографія/ за ред. Л. Л. Тарангула. Ірпінь; Київ: Фенікс, 2012. 532 с.

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТАМИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

УДК 657.37:33.012.61-022.51

Рубан В. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості складання фінансового звіту суб'єктами малого підприємництва. Обґрунтовано доцільність використання спрощеного плану рахунків і скороченої форми фінансового звіту. Розглянуто нормативно-правовий аспект складання фінансового звіту суб'єктами малого підприємництва.*

Ключові слова: *підприємство, облік, витрати, звітність, баланс, фінансовий звіт, фінансова звітність, бухгалтерський облік, бухгалтерська звітність, виробничі витрати, мале підприємництво, суб'єкт малого підприємництва.*

Аннотация. *Исследованы особенности составления финансового отчета субъектами малого предпринимательства. Обоснована целесообразность использования упрощенного плана счетов и сокращенной формы финансового отчета. Рассмотрен нормативно-правовой аспект составления финансового отчета субъектами малого предпринимательства.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, расходы, отчетность, баланс, финансовый отчет, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, бухгалтерская отчетность, производственные расходы, малое предпринимательство, субъект малого предпринимательства.*

Annotation. *The features of the financial statements small businesses. The expediency of using the simplified chart of accounts and short form of the financial report. Consider legal aspect of the financial statements small businesses.*

Keywords: *enterprise, accounting, expense, statements, balance, financial report, financial statements, accounting records, production costs, small business, small businesses.*

За сучасних умов мале підприємництво є одним із ключових елементів ринкових відносин. Воно є джерелом прогресивного розвитку економіки: сприяє розвитку конкуренції, створенню нових робочих місць, підвищенню експортного потенціалу. Ефективність функціонування сектора малих підприємств у сучасній економіці підтверджується зарубіжним досвідом.

Існування малого підприємництва є неможливим без якісно побудованого обліку. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національними положеннями бухгалтерського обліку, нормативними документами, підприємствам, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, у тому числі й малим, необхідно вести бухгалтерський облік і складати фінансову звітність.

Вивченням теоретичних і методичних питань щодо методики складання звітності суб'єктів малого підприємництва займалися такі вітчизняні вчені-економісти: Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Гливенко В. В., Грабова Н. М., Кужельний М. В., Кулаковська Л. П., Тесленко Т. І. та ін. Але нині існує низка організаційних, практичних і нормативно-правових аспектів складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва, що залишаються недостатньо вивченими та потребують подальшого поглибленого дослідження.

Метою написання статті є вивчення особливостей та обґрунтування теоретичних і методичних питань методики складання фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва.

Фінансовою звітністю є система показників, що характеризують майновий і фінансовий стан підприємства, а також рух грошових коштів і фінансові результати діяльності підприємства. Для суб'єктів малого підприємництва, а також для неприбуткових організацій і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено скорочену за показниками фінансову звітність, що складається з балансу та звіту про фінансові результати [1].

На основі цього Закону було розроблено Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» (далі – П(С)БО 25), яким передбачено, що фінансова звітність малого підприємництва міститиме лише баланс і звіт про фінансові результати [2].

Для полегшення ведення обліку на малих підприємствах наказом Міністерства фінансів України від 19 квітня 2001 р. було затверджено спрощений План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва. Однак, малі підприємства самостійно вирішують, яким Планом рахунків користуватися, загальним чи спрощеним.

© Рубан В. В., 2016

Бухгалтерський облік на підприємствах ведуть для надання користувачам повної та достовірної інформації про фінансовий стан підприємства. Її складають на основі бухгалтерського обліку для задоволення потреб користувачів. Фінансова звітність є однією зі складових бухгалтерської звітності. Її складають для певного кола користувачів: інвесторів, кредиторів та ін.

Фінансову звітність використовують для прийняття управлінських рішень, адже дані звітності містять конкретну інформацію про стан підприємства. Це надає можливості об'єктивно оцінити фінансову стійкість підприємства та зробити відповідні висновки [3].

Фінансова звітність може забезпечувати такі інформаційні потреби користувачів:

- участь у капіталі підприємства;
- оцінювання якості управління;
- оцінювання спроможності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання;
- регулювання діяльності підприємства.

Згідно з П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» фінансова звітність малого підприємства складається з балансу (форма №1-м) і звіту про фінансові результати (форма № 2-м) [4]. У цьому Положенні встановлено зміст і форму фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі балансу та звіту про фінансові результати й порядок заповнення його статей, а також зміст і форму спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі балансу (форма № 1-мс) і звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) і порядок заповнення його статей [2].

Форми № 1-м № 2-м застосовують малі підприємства – юридичні особи, середня чисельність працівників за звітний рік яких не перевищує п'ятдесяти осіб, а річний дохід не перевищує еквівалент 10 млн євро за середньорічним курсом НБУ (крім суб'єктів мікропідприємництва, малих підприємств, що перебувають на спрощеній системі оподаткування) та представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності. Форми № 1-мс та № 2-мс є використовуваними суб'єктами мікропідприємництва, тобто юридичними особами, середня чисельність працівників яких за звітний рік не перевищує десяти осіб, а річний дохід не перевищує еквівалент 2 млн євро за середньорічним курсом НБУ, та малі підприємства, що перебувають на спрощеній системі оподаткування [4].

У складі балансу відображають активи, зобов'язання та власний капітал. Підсумок активу має дорівнювати сумі зобов'язань і власного капіталу. Звіт про фінансові результати має містити інформацію про доходи, витрати, прибутки та збитки від діяльності підприємства за звітний період. Методика складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва полягає в узагальненні й систематизації даних аналітичного, синтетичного та первинного обліку на підприємстві та перенесенні їх у відповідні рядки фінансової звітності.

Основними джерелами інформації для користувачів є показники фінансової звітності. Їх використовують внутрішні користувачі – менеджер і керівник і зовнішні – комерційні партнери та державні податкові служби.

Згідно з Порядком подання фінансової звітності, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000, фінансова звітність надається органам, до сфери управління яких належать підприємства, трудовим колективам на їх вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, а також згідно із законодавством іншим органам і користувачам. Відповідно до цього порядку, квартальна фінансова звітність подається підприємствами не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річна – не пізніше 28 лютого наступного за звітним року [4].

Відповідальність за ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності покладено на головного бухгалтера. Він відповідає за дотримання методологічних засад бухгалтерського обліку, складання та подання в установлений термін фінансової звітності.

Надана у фінансових звітах інформація має:

- бути зрозумілою та розрахованою на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони мають достатні знання й є зацікавленими в її сприйнятті;
- бути доречною, надавати можливості вчасно оцінити минулі, поточні та майбутні події, підтвердити та скорегувати їх попередні оцінки;
- бути достовірною, тобто не містити помилок і перекручень, що можуть вплинути на рішення користувачів звітності;
- надавати можливості користувачам порівнювати фінансові звіти підприємства в динаміці.

Надана у фінансових звітах інформація має містити дані про підприємство, дату звітності та звітний період, валюту звітності й одиницю її виміру, відповідну інформацію за звітний і попередній періоди, іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами) [4]. Інформація, що міститься в фінансовому звіті, має відповідати таким принципам підготовки фінансової звітності: автономності підприємства, безперервності діяльності, періодичності, історичної (фактичної) собівартості, нарахування та відповідності доходів

і витрат, повного висвітлення, послідовності, обачності, превалювання змісту над формою й єдиного грошового вимірника [5].

Відтак можна стверджувати, що мале підприємництво є провідним сектором ринкової економіки. Воно визначає темпи економічного розвитку, за його участі створюються додаткові робочі місця, відбувається реалізація інновацій.

Таким чином, особливістю малого підприємства є можливість ведення бухгалтерського обліку із застосуванням спрощеного плану рахунків і спрощеної форми фінансової звітності, що складається з балансу та звіту про фінансові результати. Вважаємо, що малому підприємству недоцільно використовувати традиційну систему обліку та звітності, оскільки вона є досить трудомісткою, а через невелику кількість господарських операцій та обмеженість функціональних служб суб'єктів вона є неефективною. Тому на малих підприємствах доречніше використовувати спрощений план бухгалтерського обліку та скорочену форму фінансової звітності.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws /show/996-14. **2.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: Закон України від 25.02.2000 № 39 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00. **3.** Кужельний М. В., Калюга Є. В., Калюга О. В. Контроль фінансової звітності та правильності її складання: навч.-метод. посіб. Київ: Ніка-Центр, 2001. 240 с. **4.** Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Закон України від 28.02.2000 № 419 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF /ed20140101. **5.** Рзаєв Г. І. Фінансова звітність підприємств: аналітичні можливості та перспективи використання: монографія. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2015. 224 с.

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 005:657

Рубан В. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність управлінського обліку. Досліджено різні підходи до організації системи управлінського обліку на підприємстві. Визначено цілі та завдання управлінського обліку. Запропоновано напрями запровадження управлінського обліку на підприємстві для досягнення позитивних результатів.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, витрати, доходи, прибуток, бухгалтерський облік, управлінський облік, податковий облік, система управлінського обліку.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность управленческого учета. Исследованы различные подходы к организации системы управленческого учета на предприятии. Определены цели и задачи управленческого учета. Предложены направления внедрения управленческого учета на предприятии для достижения положительных результатов.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, расходы, доходы, прибыль, бухгалтерский учет, управленческий учет, налоговый учет, система управленческого учета.*

© Рубан В. В., 2016

Annotation. *The essence of management accounting. Different approaches to the management accounting system in the enterprise. The purposes and objectives of management accounting. Directions implementation of management accounting in the company to achieve positive results.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, costs, revenues, profit, management accounting, tax accounting, management accounting system.*

Виникнення управлінського обліку як складової бухгалтерського є зумовленим необхідністю обгрунтування прийняття управлінських рішень. Причиною появи управлінського обліку можна вважати необхідність у приділенні значної уваги посиленню та розширенню функцій бухгалтерського обліку, використанню його аналітичного потенціалу як основного джерела управлінської інформації. Нині проблема застосування управлінського обліку для підвищення ефективності управління організацією набуває все більшої актуальності.

Управлінську систему підприємства слід розглядати як динамічний процес, оскільки її форми, методи та функції перебувають під впливом багатьох факторів, у тому числі масштабу підприємства й рівня економічної роботи. Ефективність діяльності підприємства за умов ринкової економіки з притаманною їй конкурентною боротьбою багато в чому є визначуваною ступенем застосування управлінського обліку [1].

Дослідженням особливостей функціонування системи управлінського обліку на підприємствах займались як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Серед них Аверчев І., Атамас П., Голов С., Джойл С., Друрі К., Ентоні Р., Маляревський Ю., Керімов В., Ковальов О., Лабунська С., Нападовська Л., Пушкар М. та ін. На думку вчених, управління виробничою діяльністю – це складний комплексний процес. Складові системи управлінського обліку є змінюваними залежно від цілей управління.

Метою написання статті є розкриття сутності управлінського обліку, визначення його місця в обліковій системі та ролі в управлінні підприємством.

На відміну від виробничого, управлінський облік є не тільки збором та реєстрацією інформації, але й аналізом та оцінюванням для отримання даних для оперативного управління підприємством. Найбільш важливим джерелом інформації для управлінського обліку є первинний фінансовий облік [2]. Але для реалізації інформаційних потреб менеджерів необхідним є також застосування даних із додаткових джерел, як внутрішніх, так і зовнішніх: даних відділу маркетингу, експертних висновків виробничого відділу.

Побудова системи управлінського обліку в організації полягає в формуванні набору формалізованих процедур, що забезпечують менеджерів усіх рівнів інформацією, отриманою як з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел, для прийняття своєчасних і ефективних рішень у межах власної компетенції [3].

Управлінський облік є інтегрованою інформаційною системою підприємства, необхідною для прийняття на його основі управлінських рішень. Його основним завданням є забезпечення інформацією керівників підприємства для досягнення конкретних виробничих результатів [3].

Основною причиною створення системи управлінського обліку є те, що доходи від її застосування не мають значно перевищувати витрати від її створення та комерціалізації.

Управлінський облік є застосовуваним задля:

– прийняття управлінських і стратегічних рішень за допомогою прогнозування витрат;
– прийняття оперативних управлінських рішень;
– здійснення поточного контролю за допомогою системи слабких сигналів;
– надання інформаційної допомоги керівництву підприємства;
– вибору найбільш ефективних шляхів розвитку підприємства.

Управлінський облік є зорієнтованим саме на внутрішні потреби підприємства, задовольняючи запити управлінців різного рівня. Використовувані для цілей управлінського обліку показники можуть бути як грошовими, так і натуральними. Крім того, вони можуть охоплювати не тільки грошові або товарні потоки й запаси, а й реагувати на зміну стану зовнішнього середовища. Це робить його унікальним, незрівняним із бухгалтерським або податковим обліком, засобом управління компанією [4].

Основною функцією управлінського обліку є формування достовірної й оперативної інформації про внутрішньогосподарські процеси та результати діяльності й подання цієї інформації керівництву підприємства шляхом складання внутрішньої управлінської звітності.

На думку Щирби М. Т., управлінський облік слід організовувати у такий спосіб, щоб визначити й досягти рівня компетентності, який відображає найкращу практику та забезпечує ефективні результати [5].

Існують два основні підходи до організації управлінського обліку. За першим, управлінський облік веде бухгалтер, і всі облікові документи надходять до нього. Цю систему організації обліку можна назвати загальною, або автономною. Перевагою цього варіанта є те, що він найбільш точно відповідає основним принципам ведення обліку і надає можливості повніше відобразити діяльність підприємства. Недоліком є те, що потрібними є додаткові ресурси для створення інтегрованої бухгалтерської системи, що поєднує як типову бухгалтерську, так і управ-

лінську конфігурації. За другим підходом організації управлінського обліку інформацію спочатку відображають у базі даних бухгалтерського обліку, а вже потім – у базі даних управлінського обліку. Цю систему можна назвати суміщеною, оскільки ведуться дві паралельні бази даних. Цей варіант є більш привабливим через свою низьку ресурсоємність. Його можна запровадити в найкоротший термін і з мінімальними витратами [6].

Вважаємо, що другий варіант організації обліку, на відміну від першого, є недостатньо функціональним, але менш трудомістким. Для українських підприємств найбільш доцільним є застосування загальної системи організації управлінського обліку, виходячи з Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Існують й інші варіанти ведення управлінського обліку, наприклад, на основі даних оперативного обліку (про рух товарів, грошових коштів тощо). У цьому випадку отримувати управлінські звіти можна лише за окремою аналітичною інформацією, але не за фінансово-господарською діяльністю підприємства в цілому.

Місце управлінського обліку в загальній системі облікової інформації визначив Керімов В., який розглядає управлінський облік як сукупність виробничого, оперативного, статистичного обліку, а також інших видів інформації [6].

Управлінський облік має бути застосовуваним для виконання таких завдань: спрямованість на досягнення поставленої мети підприємництва; участь у виборі оптимального варіанта; забезпечення альтернативних варіантів вирішення поставленого завдання; оцінювання фактора часу, витрат за центрами, альтернативних витрат і недоотриманих вигід; інтерпретація виявлених відхилень, їх аналіз і вироблення коригувальних впливів; організація системи управління за слабкими сигналами, що є орієнтованими на виявлення відхилень від заданих параметрів виконання.

Базовими складовими організації управлінського обліку є процеси вибору, систематизації, визначення зв'язків за процесами діяльності підприємства, їх організації, що є об'єднаними в часі здійснення та просторі зовнішнього й внутрішнього середовища суб'єкта господарювання. Саме тому система внутрішнього нормативного регулювання управлінського обліку має бути гармонізованою з іншими корпоративними (внутрішніми) стандартами підприємства [7].

Відтак управлінський облік є складовою системи управління підприємством. Систему управлінського обліку створюють для забезпечення інформацією для прийняття управлінських рішень у процесі здійснення вимірювання й оцінювання ефективності господарювання, виявлення рівня рентабельності окремих видів продукції; контролю ефективності поточної діяльності організації; спрямування впливу на хід виробництва й реалізації для прийняття ефективних управлінських рішень; планування стратегії й тактики здійснення комерційної діяльності, оптимізації використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства.

Для того щоб досягти позитивних результатів, управлінський облік на підприємстві доцільно здійснювати в кілька етапів:

- визначення центрів відповідальності;
- визначення витрат за центрами виникнення;
- визначення витрат за виробничими підрозділами;
- складання облікової матриці використання рахунків в управлінських цілях;
- побудова механізму подання управлінської звітності;
- побудова взаємозв'язку управлінського та фінансового обліку для формування фінансової звітності;
- розробка систем управління витратами (absorption costing, direct costing);
- побудова системи контролю за процесом калькулювання й управління витратами.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Маляревський Ю. Д., Лабунська С. В., Безкоровайна Л. В. Перспективи управлінського обліку: організаційно-економічний механізм як основа ефективної операційної діяльності підприємства: монографія. Харків: ХНЕУ, 2008. 164 с. **2.** Друри К. Управленческий учет для бизнес-решений: учебник. М.: Юнити-Дана, 2012. 655 с. **3.** Войко Д. В. Сущность управленческого учета и его место в управлении предприятием. *Управленческий учет.* 2005. № 3. С. 14–17. **4.** Тютюнник В. Управлінський облік як важливий елемент діяльності. *Незалежний аудитор.* 2013. № 3 (14). С. 154–159. **5.** Щирба М. Т. Концепція управлінського обліку в Україні. *Інноваційна економіка.* 2012. № 3 (29). С. 140–147. **6.** Керимов В. Э. Бухгалтерский управленческий учет: учебник. М.: Дашков и К°, 2014. 484 с. **7.** Фоміна О. В. Організація управлінського обліку на підприємстві торгівлі. *Бізнес Інформ.* 2015. № 7. 295–299.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ Й ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

УДК 631.11

Рубель А. Є.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто порядок формування фінансових результатів діяльності підприємства. Проаналізовано економічне значення прибутку й особливості його впливу на діяльність підприємства. Визначено сутність, роль і особливості процесу формування фінансових результатів як складової загальної системи управління підприємством.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, доходи, витрати, прибуток, операційна діяльність, фінансова інформація, фінансовий результат.*

Аннотация. *Рассмотрен порядок формирования финансовых результатов деятельности предприятия. Проанализированы экономическое значение прибыли и особенности ее влияния на деятельность предприятия. Определены сущность, роль и особенности процесса формирования финансовых результатов как составляющей общей системы управления предприятием.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, доходы, расходы, прибыль, операционная деятельность, финансовая информация, финансовый результат.*

Annotation. *Considered procedure of forming financial results of the company. Analyzed the economic value of profit and especially its impact on the company. The essence, the role and features of the formation of financial results as part of the overall system management*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, revenues, expenses, profits, operating activities, financial information, financial results.*

Запровадження ринкових відносин в Україні зумовило розвиток різних форм підприємницької діяльності, сприяло активізації ділової ініціативи вітчизняних суб'єктів господарювання. Для прийняття ефективних управлінських рішень необхідною є достовірна інформація про результати діяльності, сформована з урахуванням специфіки господарювання підприємств та їх організаційної структури. Насамперед це стосується об'єктивної інформації щодо витрат і доходів як визначальних складових фінансових результатів. Однак, їх облік має певні неточності. Тому актуальним є не лише детальне висвітлення всіх аспектів та особливостей обліку фінансових результатів, а й пошук напрямів удосконалення їх у бухгалтерському обліку.

Проблеми бухгалтерського обліку фінансових результатів на підприємствах ґрунтовно досліджено в працях відомих вітчизняних учених, зокрема Білухи М. Т., Бутинця Ф. Ф., Сопка В. В., Кіндрацької Л. М., Мниха Є. В., Чумаченка М. Г., Шевчука В. О., Шумляєва Б. О., Лишиленка О. В. та ін. Їх дослідження ґрунтуються на засадах ринкових відносин.

Метою написання статті є висвітлення сутності фінансових результатів господарської діяльності підприємства та дослідження особливостей їх формування.

Достовірність формування фінансового результату є основою принципів і правил бухгалтерського обліку, обов'язкового дотримання яких вимагає законодавча база, зокрема концептуальні основи складання та подання фінансових звітів, міжнародні стандарти фінансової звітності, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку.

Фінансовим результатом є приріст або зменшення вартості власного капіталу підприємства, організації, що утворився в процесі господарської діяльності за певний період, різниця між доходами та витратами підприємства. Фінансовий результат – це кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризується сумою прибутку або збитку [4].

Конкретизуючи особливості обліку фінансових результатів, можна зазначити, що його головною метою є формування повної та достовірної інформації про фінансові результати, забезпечення внутрішніх і зовнішніх показників, що характеризують кінцевий результат фінансової діяльності підприємства. Обчислення фінансового результату як різниці між доходами та витратами має здійснюватися тільки за однорідними групами операцій за розрахунковий період. Тобто кінцевий фінансовий результат (прибуток або збиток) будь-якого підприємства складається з фінансового результату від операцій, що є предметом його основної діяльності, іншої операційної

© Рубель А. Є., 2016

діяльності. У зв'язку з цим важливим моментом у обліку фінансових результатів є правильне розмежування, які господарські операції належать до звичайної діяльності, а які – до іншої.

Для обліку фінансових результатів Планом рахунків передбачено рахунок 79 «Фінансові результати». За його кредитом відображають суми в порядку закриття рахунків обліку доходів (сьомий клас рахунків), за дебетом – суми в порядку закриття рахунків обліку витрат (дев'ятий клас рахунків), у тому числі належну суму нарахованого податку на прибуток. Сальдо рахунку при його закритті списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» [5].

Рахунок 79 «Фінансові результати» доцільно застосовувати тільки наприкінці року, щоб не ускладнювати записи в синтетичному й аналітичному обліку, а також раціоналізувати накопичення інформації про фінансові результати та складання звіту про фінансові результати підприємства. Цей звіт є основним джерелом інформації про формування та використання прибутку. У ньому показано статті, що формують фінансовий результат від усіх видів діяльності. Все це потрібно визначити та детально розписати в наказі про облікову політику підприємства. Порядок ведення аналітичного обліку фінансових результатів Інструкцією не встановлено, але організація та ведення його має важливе значення, оскільки аналітичний облік до окремих субрахунків рахунку 79 «Фінансові результати» є основою для об'єктивного заповнення звіту про фінансові результати підприємства й аналізу господарсько-фінансової діяльності.

Аналітичний облік до синтетичного рахунку 79 «Фінансові результати» доцільно вести в одній відомості (книзі) аналітичного обліку, у якій статті доходів і витрат групуються в розрізі субрахунків фінансових результатів за видами діяльності підприємства. У цьому разі до синтетичного рахунку 79 «Фінансові результати» в аналітичному обліку будуть виділені відповідні статті доходів і витрат (втрат) у розрізі субрахунків. Залежно від виду діяльності підприємства склад фінансових результатів може принципово відрізнятися. Виникає необхідність уточнення складу як звичайних фінансових результатів, так і інших залежно від виду діяльності підприємства. Рекомендовано вести аналітичний облік до рахунку 79 «Фінансові результати» в розрізі субрахунків.

До фінансових результатів від звичайних видів діяльності належить прибуток (збиток) від реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг, а також від продажу товарів. Прибуток (збиток) від продажу товарів дорівнює різниці між виручкою від продажу без урахування податку на додану вартість і купівельною вартістю товарів, а також витратами обігу. Відповідно різниця перевищення виручки над покупної вартістю товарів і витратами обігу є прибутком, а різниця перевищення покупної вартості товарів та витрат обігу над виручкою – збитком [1].

Підприємство за різних обставин може завершити звітний період зі збитками. Суму збитків відображають на окремому субрахунку та списують за рахунок раніше накопиченого нерозподіленого прибутку, а якщо його недостатньо – за рахунок резервного, пайового чи додаткового капіталу.

Основними складовими обліку фінансових результатів підприємства є дохід та витрати, отримані при здійсненні основної операційної діяльності підприємства, які є головною метою утворення підприємства, а дохід від такої діяльності забезпечує основну частину доходу підприємства.

Виділяють два основні показники визначення доходу підприємства: загальний і чистий дохід. Загальним доходом є виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без будь-яких вилучень повернення проданих товарів, наданих уцінок, із урахуванням непрямих податків – податку на додану вартість, акцизного збору. Загальний дохід відображається в кредитових оборотах за субрахунками 701 «Дохід від реалізації готової продукції», 702 «Дохід від реалізації товарів», 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг».

Чистий дохід – це показник, що є визначеним шляхом вилучення із загального доходу податку на додану вартість, акцизного збору й інших відрахувань із доходу. Джерелом визначення суми чистого доходу є обіги в такій кореспонденції рахунків: дебет 70 – кредит 791.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначає положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [6]. Аналіз сукупності методичних засад щодо класифікації витрат засвідчує, що впродовж останніх років склався класичний підхід до їх застосування. Однак організація та методика обліку потребують удосконалення за окремими напрямами. Так, існує необхідність уточнення підходів щодо віднесення витрат до конкретної їх складової, уточнення та конкретизації методичних засад класифікації й обліку витрат звітного періоду, забезпечення витрат наступних періодів, витрат майбутніх періодів і зменшення доходу та власного капіталу.

Відтак можна стверджувати, що за умов ринкових відносин для прийняття управлінських рішень на рівні підприємства та розрахунку загальнодержавних статистичних показників важливого значення набуває інформація про фінансові результати. Важливість показника прибутку (збитку) для різних користувачів підтверджує об'єктивну необхідність запровадження єдиних принципів і методологічних засад визнання доходів і витрат. Правильне й достовірне визначення фінансового результату в системі бухгалтерського обліку є забезпечуваним через використання загальноприйнятих принципів визнання доходів, витрат та їх розподілу за звітними періодами. Це уможливлює однакову інтерпретацію показників фінансової звітності різними користувачами.

Відмінності між показниками результатів діяльності підприємств за даними звіту про фінансові результати та декларацією про прибуток підприємств виникають через методологічні та методичні розбіжності, що ускладнює сприйняття облікової інформації й розрахунок макроекономічних показників. Це призводить до неефективності облікової системи, крім того, методику податкових розрахунків не встановлено нормативною базою. Відтак необхідно внести зміни до податкового законодавства й форм податкової звітності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с. **2.** Шумляєв Б. О., Татаренко І. В., Рябий Є. І. Бухгалтерський облік. Донецьк: ДонНУ, 2008. 342 с. **3.** Лишиленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік. Київ: Центр навч. літ., 2005. 528 с. **4.** Фецович Т. Р. Формування фінансових результатів підприємств. *Вісник Львівської комерційної академії.* 2011. № 36. С. 405–410. **5.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Закон України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **6.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УДК 657 (091)

Самойленко Б. В.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто історію виникнення й розвитку бухгалтерського обліку. Досліджено основні тенденції й етапи розвитку науки про бухгалтерський облік. Проаналізовано перспективи подальшого розвитку бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, витрати, доходи, прибуток, бухгалтерський облік, диграфічний облік, уніграфічний облік.*

Аннотация. *Рассмотрена история возникновения и развития бухгалтерского учета. Исследованы основные тенденции и этапы развития науки о бухгалтерском учете. Проанализированы перспективы дальнейшего развития бухгалтерского учета.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, расходы, доходы, прибыль, бухгалтерский учет, диграфический учет, униграфический учет.*

Annotation. *The history of the origin and development of accounting is considered. The main tendencies and stages of development of the science of accounting are investigated. Prospects of further development of accounting are analyzed.*

Keywords: *enterprise, organization, finances, accounting, expenses, income, profit, digraphic accounting, uniographical accounting.*

Розгляд історії формування бухгалтерського обліку надає можливості сформувати розуміння його сучасно-

© Самойленко Б. В., 2016

го стану та перспектив розвитку, розкрити динаміку поточних економічних процесів і описати їх закономірності, розглянути еволюцію застосовуваних методів і формування категорій, надати практикам огляд вирішуваних завдань. Очевидно, що поза історією бухгалтер змушений знову й знову вирішувати одні й ті ж проблеми.

Над дослідженням історії бухгалтерського обліку працювало багато науковців. Серед них Бутинець Ф. Ф., Аржевітіна Н. С., Старкова Є. О., Соколов Я. В., Соколов В. Я., Сирадоєв Д. В., Пасько Т. О., Остап'юк М. Я., Лучко М. Р. та ін.

Метою написання статті є дослідження основних етапів формування бухгалтерського обліку, аналіз його сучасного стану та визначення напрямів розвитку.

В історії бухгалтерського обліку існує чимало дискусійних питань, серед них – питання про вік бухгалтерії. Для відповіді на нього доцільно розглянути три концепції. Відповідно до першої, початком бухгалтерського обліку є виникнення реєстрації фактів господарського життя, яке існує понад 6000 років. За другою концепцією бухгалтерський облік починається з його літературного викладу, тобто з виходом першої книги, що є присвяченою опису процедури обліку. Йдеться про роботу Луки Пачолі «Трактат про рахунки і записи» (1494 р.). За третім підходом початок бухгалтерського обліку пов'язують із появою систематичних знань, тобто науки. Бухгалтерський облік як наука існує трохи більше ста років [1].

Розглянемо детальніше процеси, що сприяли виникненню облікової науки. Реєстрація подій людського життя та природних явищ стала можливою з появою рахунка та запису його результатів. Спостерігаючи за навколишнім світом, люди навчилися розрізняти предмети якісно, що спричинило появу рахунка – передумови появи обліку. Етапами становлення рахування були поява систем числення (найдавніша з них – двійкова), що є зумовленим необхідністю розподіляти продукти харчування й знаряддя праці; утворення надлишків і обмін ними, що сприяло появі грошей як засобу обігу. Із плином часу для рахування стали використовувати підручні засоби (камінчики, палички й інші предмети), що дало назву одному з облікових прийомів. Термін «калькуляція» в перекладі з латинської означає «рахування камінчиками» [2].

Бухгалтерський облік формувався і розвивався під впливом історичних подій, соціально-економічних перетворень, наукових винаходів і відкриттів. Серед наукових відкриттів і винаходів, що прискорили розвиток обліку, слід відзначити появу грошей, рахункових приладів, винахід паперу, винахід арабських цифр і появу магнітних носіїв інформації [3].

При вивченні періодизації розвитку бухгалтерського обліку необхідно враховувати існування різних підходів до класифікації етапів. Розглянемо два основні підходи до формування етапів облікової науки.

1. Періодизація розвитку бухгалтерського обліку за характером облікових носіїв. У цьому підході до визначення етапів розвитку бухгалтерського обліку простежується еволюція обліку залежно від зовнішнього вигляду носія інформації, за типом облікових регістрів і видами лічильної техніки. За зовнішнім виглядом облікових носіїв розрізняють бухгалтерський облік до появи паперу, паперову бухгалтерію, безпаперову бухгалтерію із використанням магнітних носіїв інформації.

Носії інформації, які використовувалися в державах стародавнього світу до появи паперу, були різноманітними. Так, у Вавилоні найбільш поширеним матеріалом були глиняні таблички, в Єгипті – папірус, у Греції – черепки, у Римі – воскові таблички, в імперії інків – мотузки, у середньовічній Європі – пергамент. Папір був створений у II ст. н. е. в Китаї, а в X ст. з'явився в Європі.

Зовнішній вигляд носія інформації зумовив і тип регістра. Глиняні та воскові таблички, черепки визначили появу карток, папірус, пергамент – вільних аркушів. Поява паперу зробила головним видом регістрів книгу. До початку XX ст. картки та вільні аркуші отримали широке поширення.

Періодизацію за видами лічильної техніки необхідно розпочати з моменту появи першого рахункового приладу – абаки (500 до н. е.), визначити появу рахунків й запровадження механізації й автоматизації обліку [4].

2. Періодизація розвитку бухгалтерського обліку за методологією обліку. Методологія обліку – це комплексна категорія, що охоплює вибір об'єктів обліку, складу рахунків, облікових вимірників, цілих облікових парадигм, форм рахівництва, методів обліку витрат на виробництва. У більш широкому розумінні вибір методології – це і вибір наукової доктрини обліку.

Розширення об'єктів обліку є зумовленим економічним і соціальним розвитком людини. Спостереження за сонцем сприяли виникненню обліку часу. Вивчення тваринного світу й видобуток засобів існування зумовили облік матеріальних ресурсів. Наслідком організованої праці став облік робочої сили та результатів праці. Формування надлишку продуктів сприяло обліку складських запасів. Обмін продуктами зумовив необхідність обліку розрахунків і грошей.

Розвиток системи рахунків розпочався з появи майнових рахунків (матеріальних, інвентарних). Одночасно з ними з'явилися рахунки розрахунків, сукупність яких отримала назву ресконтро. Наступним етапом було запровадження рахунків власних коштів (Котрульї Б., 1458 р.) і результатних рахунків, серед яких центральне місце посідає рахунок реалізації (Кіне І. С., 1817 р). Останніми (1860 р.) завдяки Леоте Е. і Гильбо Л. до обліку увійшли

розподільні, калькуляційні й фондові; рахунки, що отримали назву рахунку порядку та методу.

Серед облікових парадигм найдавнішою є уніграфічна. В її основі лежить інвентарний рахунок, тобто прямий перелік того, що належить власнику. Уніграфічна парадигма передбачає ведення всіх вимірювань у натуральних одиницях. Відтак матеріальні рахунки ведуться в натуральних одиницях, а грошові та рахунки розрахунків – у грошових.

Поява грошей і використання їх як міри вартості сприяли формуванню двох парадигм: камеральної (бюджетної) та комерційної бухгалтерії. Спочатку гроші розглядали як один із видів майна, потім – як засіб розрахунків. Поступово гроші починають виконувати функцію міри вартості, і вартість майна починає вимірюватися в грошових одиницях.

Предметом камеральної бухгалтерії є грошові доходи й витрати, а об'єктом обліку при цьому є каса. Предметом комерційної бухгалтерії є майно та результати його використання. Комерційну бухгалтерію від камеральної відрізняє також порядок фіксації витрат і доходів. На відміну від комерційного обліку, у камеральному реєструються не тільки фактичні, а й очікувані (плановані) витрати та доходи, а також права щодо їх отримання.

Запровадження до складу рахунків комерційної бухгалтерії рахунку власних коштів перетворило комерційну бухгалтерію на замкнену – диграфічну систему, тобто систему, що є заснованою на подвійному записі. Таким чином, до кінця XIII ст. існували три облікові системи: уніграфічна, камеральна та диграфічна [4].

У XIX ст. на українських землях починає впроваджуватися облікова наука. Її розвиток відбувався в руслі ідей німецької бухгалтерської школи, оскільки в різних інстанціях чимало бухгалтерів були німцями.

У період становлення бухгалтерського обліку як науки в Україні існувало три основні напрями його інтеграції:

– висвітлення в літературі рекомендацій щодо дотримання правил ведення бухгалтерського обліку на підставі вже наявних шкіл;

– науковий пошук і виникнення реформаторських течій;

– початок наукової розробки з питань обліку і контролю [5].

Перехід України після отримання незалежності на засади ринкової економіки й інтеграція до світової спільноти вимагали реформування облікової системи відповідно до міжнародних стандартів. Процес трансформації української облікової системи в світлі вимог міжнародних стандартів є зорієнтованим насамперед на вдосконалення методичних, організаційних і правових засад обліку, а саме окремих норм Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», методики бухгалтерського обліку різних його об'єктів, питань формування облікової політики на підприємстві та плану рахунків.

Одна з основних концептуальних проблем, що виникли в сучасному постіндустріальному світі, – проблема трансформації й визначення спрямованості змін облікового процесу – залишилася за межами власне теорії бухгалтерського обліку. Процес глобалізації вніс до облікового процесу останніх десятиліть абсолютно нову якість, створив нові проблеми, породив нові ризики. Контекст бухгалтерського обліку трансформувався таким чином, що саме ці проблеми й ризики визначають необхідність пошуку нових теоретичних і методологічних конструкцій, а відтак і розвиток існуючих і створення нових сучасних концепцій обліку [6].

Таким чином, усі зміни в бухгалтерському обліку відбувалися і відбуваються, не зачіпаючи будь-яких його базових положень, що є пов'язаним із певним консерватизмом теорії бухгалтерського обліку, багато в чому визначуваною сутністю самого облікового процесу, який від початку передбачав незмінність основних принципів, оцінок і підходів. Аналізуючи шлях, який пройшов бухгалтерський облік від часів свого зародження до часу, коли він перетворився на повноцінну науку, необхідно відмітити певну циклічність і підпорядкованість загальним законам філософії й історичного суспільного розвитку, що має вагоме значення для майбутніх наукових досліджень у сфері бухгалтерського обліку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Сырадоев Д. В. История бухгалтерского учета: учебное пособие. Казань: Юниверсум, 2014. 153 с. **2.** Бутинець Ф. Ф. Історія бухгалтерського обліку. Житомир: Рута, 2010. 512 с. **3.** Пасько Т. О. Історія бухгалтерського обліку: навч.-метод. посіб. Суми: Університетська книга, 2009. 141 с. **4.** Соколов Я. В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней. М.: Аудит; Юнити, 1996. 638 с. **5.** Остап'юк М. Я., Лучко М. Р., Даньків Й. Я. Історія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 276 с. **6.** Аржевитина Н. С., Старкова Е. А. История бухгалтерского учета: учебное пособие/под ред. Е. В. Шевелевой. Челябинск: ЮУрГУ, 2006. 74 с.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ РУХОМ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.1

Сименко Ю. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Обґрунтовано необхідність формування запасів та їх оцінювання для господарської діяльності сучасного вітчизняного підприємства. Розглянуто особливості управління вартістю запасів для визначення витрат у процесі їх використання. Визначено напрями забезпечення ефективного управління рухом покупних запасів.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, доходи, витрати, прибуток, облік, бухгалтерський облік, управлінський облік, запаси, вартість запасів, покупні запаси, управління вартістю запасів, управління рухом покупних запасів.*

Аннотация. *Обоснована необходимость формирования запасов и их оценки для хозяйственной деятельности современного отечественного предприятия. Рассмотрены особенности управления стоимостью запасов для определения затрат в процессе их использования. Определены направления обеспечения эффективного управления движением покупных запасов.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, доходы, расходы, прибыль, учет, бухгалтерский учет, управленческий учет, запасы, стоимость запасов, покупные запасы, управление стоимостью запасов, управление движением покупных запасов.*

Annotation. *The necessity of formation of reserves and their assessment of economic activity for modern domestic enterprises. The features of cost management to determine inventory costs during their use. The ways to ensure effective traffic management of purchased inventory.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, income, expenses, profit, accounting, management accounting, inventory, cost of inventory, purchase inventory, inventory cost management, traffic management purchased stocks.*

Обов'язковою умовою процесу виробництва є забезпечення його запасами. У структурі балансу промислових підприємств, за даними Державної служби статистики України, запаси становлять 11,93 % за даними 2013 р., 11,81 % – 2014 р., 12,30 % – 2015 р. У структурі оборотних активів частка запасів становить 26,63 % у 2013 р., 25,20 % – у 2014 р. та 24,13 % – у 2015 [1]. Крім цього, запаси є вагомою складовою собівартості готової продукції. Тому раціональність їх використання має досить важливе значення для підприємства, а правильність ведення обліку запасів впливає на достовірність даних про отриманий прибуток і збереження самих запасів.

Налагоджена й ефективно діюча система управління запасами сприяє своєчасному забезпеченню виробництва необхідною їх кількістю, що, у свою чергу, сприяє отриманню прибутку підприємства. Тому питання управлінського обліку запасів є актуальними, що пов'язано із потребою керівництва підприємства в отриманні оперативної й достовірної інформації для прийняття управлінських рішень.

Значну увагу дослідженню питань управлінського обліку запасів приділяли Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Гаврик О. Ю. , Кузьменко О. М., Герасимчук Н. В., Каверина О. Д., Хомяков В. І., Шмиголь Н. М. та ін. Однак, незважаючи на вагомі теоретичні та практичні досягнення в управлінні запасами, це питання потребує подальшого поглибленого вивчення.

Одним із значних обсягів, що формують запаси підприємства, окрім готової продукції на складі, є запаси напівфабрикатів, сировини, матеріалів та інші покупні запаси (далі – покупні запаси), що є використовуваними в господарській діяльності підприємства. Саме забезпечення ефективного використання покупних запасів і сприяє ефективній підприємницькій діяльності суб'єкта господарювання.

Метою написання статті є визначення особливостей управлінського обліку руху покупних запасів на підприємстві із застосуванням методів управлінського обліку. Об'єктом дослідження є рух покупних запасів.

Управлінським обліком покупних запасів є кількісне визначення зміни величини покупних запасів і вдосконалення їх кількісних характеристик, у результаті використання яких утворюється економічний результат. На відміну від оперативного обліку, де увагу бухгалтерів приділено лише забезпеченню точного оприбуткування й повного збереження покупних запасів, управлінський облік має на меті оптимізацію витрат на утримання запасів за умови повного забезпечення потреби в них [2].

© Сименко Ю. О., 2016

Процес управління покупними запасами є доволі трудомісткою діяльністю. Цим зумовлено наявність певних недоліків на багатьох підприємствах, а на деяких – запущеності в управлінні покупними запасами, що може призвести до значних втрат. Усе це підтверджує, що донині є невирішеними низка важливих питань, пов'язаних із управлінням і використанням покупних запасів.

Управління покупними запасами полягає в забезпеченні їх необхідної кількості для запланованого обсягу виробництва. Від ефективності управління покупними запасами істотно залежить фінансовий результат діяльності підприємства. Якщо фактична кількість покупних запасів на підприємстві є меншою за необхідну, виникає загроза простоїв виробництва, невиконання договірних зобов'язань, що може призвести до втрати конкурентоспроможності підприємства. Якщо підприємство накопичує на складах значні обсяги покупних запасів, воно може захистити себе від впливу інфляційних процесів. Проте, із цим пов'язане виникнення додаткових витрат через зберігання запасів, змертвіння капіталу та зниження ліквідності [3]. Тому в управлінському обліку, на відміну від фінансового, необхідно враховувати фактор часу за допомогою дисконтного множника.

Для забезпечення ефективного управління рухом покупних запасів важливим є виконання певних завдань.

1. Визначення оптимального рівня закупівлі запасів, що є базованим на визначенні економічного розміру замовлення. Він полягає у визначенні такої кількості замовлених запасів, що забезпечуватиме оптимальну комбінацію витрат на їх придбання й зберігання. Слід зауважити, що при визначенні оптимального розміру замовлення необхідно враховувати лише ті витрати, на які впливають кількість запасів, що зберігаються, або кількість зроблених замовлень. Для розрахунку оптимального розміру замовлення використовують формулу:

$$EOQ = \sqrt{\frac{2D \times P}{H}},$$

де EOQ – економічний розмір замовлення;

D – загальні потреби впродовж певного періоду, од.;

P – витрати на розміщення одного замовлення;

H – витрати на зберігання одиниці запасу протягом певного періоду.

2. Зменшення витрат запасів, що відбувається внаслідок природних втрат, їх псування та нестач. Для цього управлінський облік має забезпечити систематичний контроль наявності покупних запасів за місцями їх зберігання та матеріально відповідальними особами.

3. Розробка нормативів витрат покупних запасів, які допоможуть оптимізувати графіки поставок, що надасть можливості зменшити складські витрати підприємства. Нормативи витрат мають бути прогресивними, технічно й економічно обґрунтованими.

4. Оптимізація витрат, що є пов'язаними із транспортуванням та утриманням складських приміщень, та інші завдання, які допоможуть найбільш ефективно використовувати покупні запаси в господарській діяльності підприємства [4].

Для управлінського обліку оцінювання покупних запасів є важливою передумовою, що впливає на визначення собівартості продукції. За сучасних умов господарювання спостерігається постійна зміна ринкових цін на запаси. Тому наявність достовірної інформації щодо надходження запасів, рівня закупівельних цін, формування собівартості запасів, умов зберігання й ефективності їх використання набувають все більшого значення для управлінського обліку. Джерелом такої інформації є фінансовий облік.

Якщо проаналізувати діяльність виробничих підприємств, то можна побачити, що далеко не всі види покупних запасів відіграють однакову роль у процесі виробництва. Деякі з них є необхідними, адже їх відсутність унеможливлює виробництво, інші можна замінити аналогічними. Саме тому слід більше уваги зосереджувати на рівні важливих для виробництва покупних запасів, що становлять левову частку у вартості продукції [4].

Не менш важливим моментом при управлінні покупними запасами є оцінювання їх вибуття. Згідно із П(С)БО 9 «Запаси», оцінювання запасів при відпуску їх до виробництва є здійснюваним за одним із методів: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів, середньозваженої собівартості, собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО), нормативних затрат та ціни продажу. Важливим моментом при управлінському обліку вибуття покупних запасів є контроль за доцільністю та раціональністю їх витрачання [5].

Слід звернути увагу на те, що управлінський облік руху покупних запасів на підприємстві охоплює більше коло процедур порівняно з бухгалтерським і фінансовим обліком покупних запасів [6]. Це є пов'язаним передусім із спрямованістю управлінського обліку на дотримання оптимального рівня потреби в покупних запасах відносно стратегії управління виробництвом [7]. В основу управління покупними запасами покладено розрахунок їх оптимального обсягу, пошук оптимальних умов постачання, нормування запасів, регулярне проведення інвентаризації покупних запасів, контроль за їх належним надходженням і відповідністю фактичного постачання замовленню.

Застосування методів і прийомів управлінського обліку надає можливості зменшити рівень складських запасів і відповідно зменшити витрати підприємства на їх зберігання. Використання системи управлінського обліку надає можливості контролювати рух кожної одиниці покупних запасів на складі, отримувати інформацію про їх наявність за центрами відповідальності, що сприяє зниженню витрат. Зменшення витрат на придбання, зберігання та витрачання покупних запасів є ключовим моментами, на які є спрямованим управлінський облік.

Таким чином, використовуючи основні методи управлінського обліку при управлінні рухом покупних запасів можна визначити такий обсяг закупівель, який міг би забезпечити безперервний виробничий цикл і водночас не створювати надлишкового запасу, що призводить до додаткових витрат. Це сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємства й отриманню прибутку в обсязі, що задовольнятиме стратегічні цілі підприємства.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **2.** Кузьменко О. М. Сутність виробничих запасів та їх класифікація. *Фінанси, облік і аудит.* 2008. № 12. С. 259–267. **3.** Гаврик О. Ю. Теоретичні підходи до визначення категорії «ефективність» // Стратегічні пріоритети економічного розвитку агросфери: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 2014. С. 54–55. **4.** Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. Київ: Лібра, 2003. 704 с. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Закон України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **6.** Хомяков В. І., Кошеленко С. В. Сучасні тенденції в управлінні запасами підприємств. *Збірник наукових праць Черкаського державного технічного університету.* 2012. № 32. С. 3–9. **7.** Шмиголь Н. М., Антонюк А. А., Нестеренко А. А. Роль і місце аналізу виробничих запасів у системі управління ресурсним потенціалом підприємства. *Держава та регіони.* 2015. № 5. С. 102–106.

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ ЗА МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ

УДК 657.37:006.44

Сименко Ю. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто передумови та необхідність складання фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності. Проаналізовано основні відмінності між національними та міжнародними стандартами складання фінансової звітності. Визначено переваги й основні труднощі в процесі адаптації до застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, витрати, доходи, прибуток, звітність, система управлінського обліку, бухгалтерський облік, фінансовий облік, фінансова звітність, національні стандарти складання фінансової звітності, Міжнародні стандарти складання фінансової звітності (МСФЗ).*

Аннотация. *Рассмотрены предпосылки и необходимость составления финансовой отчетности в соответствии с Международными стандартами финансовой отчетности. Проанализированы основные различия*

© Сименко Ю. О., 2016

между национальными и международными стандартами составления финансовой отчетности. Определены преимущества и основные трудности в процессе адаптации к применению Международных стандартов финансовой отчетности в Украине.

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, расходы, доходы, прибыль, отчетность, система управленческого учета, бухгалтерский учет, финансовый учет, финансовая отчетность, национальные стандарты составления финансовой отчетности, Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО).*

Annotation. *The preconditions and the need for preparation of financial statements in accordance with International Financial Reporting Standards. The basic distinction between national and international standards of financial reporting. Advantages and major difficulties in adapting to the use of IFRS in Ukraine.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, costs, revenues, profits, reporting, system management accounting, financial accounting, financial reporting, national financial reporting standards, international standards of the financial statements (IFRS).*

За сучасних умов розвитку міжнародної економіки все більшої актуальності набувають питання щодо адаптації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні до міжнародних стандартів. Це є пов'язаним передусім із розширенням зовнішньоторговельних зв'язків вітчизняних підприємств і збільшенням обсягів іноземних інвестицій. Відображення господарської діяльності підприємств відповідно до міжнародних стандартів зробить фінансову звітність більш доступною й прозорою для іноземних інвесторів та інших зацікавлених сторін. Існують деякі протиріччя між національними та міжнародними стандартами, які ускладнюють застосування останніх українськими підприємствами. Тому ці питання потребують більш детального розгляду, чим і зумовлено актуальність цієї теми.

Значний внесок у дослідження питань щодо особливостей складання фінансової звітності українськими підприємствами згідно з міжнародними стандартами зробили Білуха М., Бутинець Ф., Сінєльнікова Н., Сєкіріна Н., Васильєва В., Діділовський О., Картузова Т. та ін. Питанню застосування у вітчизняній практиці міжнародних стандартів присвячено багато праць, але у зв'язку з останніми змінами в законодавстві ці аспекти потребують більш детального вивчення.

Метою написання статті є вивчення особливостей складання фінансової звітності вітчизняними підприємствами відповідно до міжнародних і національних стандартів.

Необхідність переходу підприємств України при складанні фінансової звітності на міжнародні стандарти є зумовленою вимогами часу, а також потребою виконання договірних зобов'язань України для інтеграції до Європейського Союзу. Для цього необхідною умовою є запровадження єдиних світових стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що надасть можливості усунути економічні бар'єри, формувати конкурентоспроможне середовище, виходити на світові ринки капіталу й активізувати надходження іноземних інвестицій.

Основні вимоги до складання фінансової звітності викладено в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], а також у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (далі – НП(С)БО 1). Згідно із цим стандартом, фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [2].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ) – це набір документів (стандартів та інтерпретацій), які регламентують правила складання фінансової звітності, необхідної зовнішнім користувачам для прийняття ними економічних рішень відносно підприємства [2]. Міжнародні стандарти фінансової звітності є широко використовуваними в усьому світі. Вони є методологічною основою забезпечення зрозумілості та можливості порівняння для міжнародних інвесторів звітів суб'єктів господарської діяльності різних країн світу.

Міжнародні стандарти фінансової звітності є досить гнучкими, що надає їм можливості враховувати особливості національної економіки кожної країни. Вони не містять чітко визначених правил і форм, а лише загальні принципи й підходи до відображення операцій і розкриття інформації. При цьому міжнародні стандарти постійно доповнюються та доопрацьовуються із урахуванням ситуації на світових ринках. Вони є основою й орієнтиром для розробки національних стандартів (положень).

В Україні в травні 2011 р. було підписано зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», якими затверджено стратегію використання Міжнародних стандартів фінансової звітності. До того ж 7 лютого 2013 р. було прийнято наказ Міністерства фінансів № 73, яким затверджено НП(С)БО 1, визначено принципи й методи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, що не суперечать Міжнародним стандартам фінансової звітності. Однак, сучасні національні стандарти бухгалтерського обліку відображають не всі підходи до обліку, моделі оцінювання статей фінансової звітності, вимоги до розкриття інформації, які містять Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Одним із нововведень, що є пов'язаним із переходом на міжнародні стандарти, стала заміна форм трирівневого кодування рядків на чотирирівневе. Статті фінансових звітів стали умовно позначатися чотирма цифрами (кодом рядка). Відтепер можна чітко ідентифікувати форму звітності за кодом рядка, що спрощує процес її заповнення й є позитивним аспектом такого нововведення.

Слід зазначити, що суттєвим зближенням із міжнародними стандартами стала відсутність жорсткої уніфікації структури звітності. На відміну від раніше діючих національних стандартів, НП(С)БО 1 не регулює жорстко формат складання звіту, а лише містить певні мінімальні вимоги до статей, які обов'язково мають бути залученими до його складу [3].

Для того щоб складати фінансову звітність згідно із вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності, підприємству необхідно вибрати стратегію їх упровадження. Для вирішення цього питання існують два основні підходи:

– трансформація бухгалтерської звітності – складену за національними стандартами звітність наприкінці періоду коригують відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності;

– конверсія – ведення обліку паралельно за національними та міжнародними стандартами [4].

Українські підприємства складають фінансову звітність за уніфікованими формами, що є передбаченими НП(С)БО. Це призводить до того, що надана підприємствами різних видів економічної діяльності звітність не завжди може відобразити їх специфіку, забезпечити прозорість інформації для власників, акціонерів та інших користувачів звітності. Через це стримується інноваційний розвиток національної економіки й реалізація іноземних інвестиційних проектів.

Основною відмінністю Міжнародних стандартів фінансової звітності від НП(С)БО є увага до деталей. Форми фінансової звітності є практично ідентичними вітчизняним, проте МСФЗ передбачають велику кількість приміток, які детально розкривають сутність операцій. Крім того, Міжнародні стандарти фінансової звітності є орієнтованими на відображення об'єктивної інформації про поточний фінансовий стан підприємств (організацій). В їх основі лежать дані про реальну, справедливу (ринкову) вартість активів і зобов'язань. Найбільш трудомістким завданням при переході фінансової звітності до міжнародних стандартів є формування політики оцінювання активів і пасивів відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Чимало відмінностей міжнародних і національних стандартів існують щодо:

– назв окремих звітів, статей звітів і форматів їх подання;

– класифікації активів і зобов'язань на поточні й непоточні;

– порядку подання суттєвих і несуттєвих статей звітності;

– періоду складання звітності й порядку подання порівняльної інформації;

– обмежень у національних стандартах порівняно з міжнародними стосовно облікових підходів і вимог до розкриття інформації;

– можливості зміни облікової політики та відхилень від вимог міжнародних стандартів.

Об'єктивними перевагами використання Міжнародних стандартів фінансової звітності перед національними є узагальнення кращої сучасної світової практики в галузі обліку, підвищення ступеня зіставлюваності фінансових звітів, що сприяє зростанню довіри до підприємства з боку іноземних компаній та ймовірності його виходу на міжнародні ринки капіталів [5].

Перехід на міжнародні стандарти не тільки відкриває нові можливості, але криє в собі багато труднощів, адже для багатьох підприємств такий перехід є важким і довгим.

Таким чином, на сучасному етапі економічного розвитку майже всі НП(С)БО України значною мірою грунтуються на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку. Складання підприємствами України фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів є вимогою часу та ринкової системи господарювання. Незважаючи на певну узгодженість між ними, передусім спільність стандартів, призначення та цілі, їх не слід ототожнювати. В Україні вже зроблено перші кроки у напрямі переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності, але в країні досі не сформувалися умови для повноцінного їх упровадження. Як і будь-яка інша реформа, ця має позитивні сторони, проте є пов'язаною з певними труднощами, що мають стати темою подальших досліджень.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до […]:

Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **3.** Сєкіріна Н. В. Аналіз змін у структурі фінансової звітності в умовах переходу України на МСФЗ. URL: http://www.sworld.com.ua/konfer31/389.pdf. **4.** Діділовський О. М. Проблеми та перспективи застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. URL: http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/43237. **5.** Картузова Т. В., Яворська О. М. Необхідність переходу України на Міжнародні стандарти фінансової звітності. *Національний лісотехнічний університет України.* 2010. № 20 (9). С. 176–180.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРАХУНКУ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ЗВ'ЯЗКУ ЗІ ЗМІНАМИ В ЗАКОНОДАВСТВІ

УДК 336.221

Сименко Ю. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості розрахунку та сплати податку на доходи фізичних осіб, а також умови надання податкової соціальної пільги та податкової знижки. Визначено важливість податку для соціально-економічного розвитку держави. Проаналізовано зміни, що відбулися в Податковому кодексі України в 2016 р.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, витрати, доходи, прибуток, бухгалтерський облік, законодавство, податковий облік, податок на доходи фізичних осіб, податкове законодавство, податкова соціальна пільга, податкова знижка.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности расчета и уплаты налога на доходы физических лиц, а также условия предоставления налоговой социальной льготы и налоговой скидки. Определена важность налога для социально-экономического развития государства. Проанализированы изменения, произошедшие в Налоговом кодексе Украины в 2016 г.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, расходы, доходы, прибыль, бухгалтерский учет, законодательство, налоговый учет, налог на доходы физических лиц, налоговое законодательство, налоговая социальная льгота, налоговая скидка.*

Annotation. *The peculiarities of calculation and payment of tax on personal income and terms of tax benefits and tax rebates. Determined importance of tax for social and economic development. Analyzed changes in the Tax Code of Ukraine in 2016.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, costs, revenues, profits, legislation, tax accounting, personal income tax, tax legislation, tax social benefit, tax rebate.*

Однією із найважливіших умов соціально-економічного розвитку країни є побудування ефективної та правильно організованої податкової системи, оскільки вона є перехідною ланкою між державою та громадянами. Тому стратегічною задачею України є створення такого податкового режиму, що гарантуватиме збір податків, достатніх для забезпечення економічного зростання та фінансування витрат держави, і водночас зниження податкового навантаження на населення. Це сприятиме підвищенню якості життя громадян України.

Податок з доходів фізичних осіб (далі – ПДФО) є одним із основних джерел формування державного бюджету, який безпосередньо стосується кожного члена суспільства та регулює доходи різних соціальних верств населення. Він належить до загальнодержавних податків, які є встановлюваними Верховною Радою України та стягуються на всій території країни. Поступово відбуваються зміни в податковому законодавстві, які у тому числі стосуються і ПДФО. Тому часто при обчисленні цього податку роблять помилки, на що впливають багато факто-

© Сименко Ю. О., 2016

рів. Нині все більшої актуальності набувають питання правильності обчислення податку з доходів фізичних осіб із урахуванням всіх особливостей і змін, що відбулися.

Значний внесок у дослідження питань щодо оподаткування доходів фізичних осіб зробили Андрущенко В., Помулєва В., Демиденко Л., Кучерявенко Н., Єфименко Т., Суторміна В., Опарін В., Соколовська А., Юрій С. та ін. У роботах цих вчених досліджено механізм оподаткування заробітної плати, особливості нарахування та сплати податку з доходів. Але в зв'язку зі змінами, що відбуваються у податковому законодавстві, необхідно вивчити вплив цих нововведень на податок з доходів фізичних осіб, чим і зумовлено актуальність вибраної теми.

Метою написання статті є вивчення особливостей механізму нарахування податку з доходів фізичних осіб і дослідження змін, що відбулися у податковому законодавстві у 2016 р.

Податок з доходів фізичних осіб є одним із основних податків, що формує доходи бюджету. Він є інструментом державного регулювання доходів фізичних осіб, а також їх платоспроможності, споживання та заощаджень, тобто виконує соціально-регулюючу функцію [1]. Крім того, ПДФО є притаманними як фіскальні, так і регулятивні властивості. Так, податок на доходи громадян виконує у фінансовій системі роль макроекономічного стабілізатора та мікроекономічного регулятора, що впливає на прибутковість господарювання, а також на реальні доходи населення [2].

В Україні з 1 січня 2011 р. вступив до дії Податковий кодекс України. Поступово до нього вносяться зміни, але, на жаль, й досі у Податковому кодексі України існують деякі неточності та суперечності.

Нині порядок нарахування та сплати податку з доходів фізичних осіб є регульованим розділом IV Податкового кодексу України. Відповідно до ст. 162 Податкового кодексу України платниками податку є фізичні особи – резиденти, які отримують доходи як із джерел їх походження в Україні, так і за її межами; фізичні особи – нерезиденти, які отримують доходи з джерела їх походження в Україні; податкові агенти [3].

Згідно з п. 164.1 Податкового кодексу України базою оподаткування податком на доходи фізичних осіб є загальний оподатковуваний дохід платника податку, перелік яких наводиться у п. 164.2 Податкового кодексу України. До загального оподаткованого доходу належить дохід у вигляді заробітної плати, що є нарахованим платнику податку згідно із умовами трудового договору. Для цілей оподаткування важливо визначити термін «заробітна плата». Відповідно до пп. 14.1.48 Податкового кодексу України заробітною платою є основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, які виплачуються платнику податку у зв'язку з відносинами трудового найму [3].

Базою оподаткування для негрошового доходу є його вартість, збільшена на натуральний коефіцієнт, що є обчислюваним за формулою:

$$K = 100 : (100 - Сп.),$$

де *Сп.* – ставка податку на доходи фізичних осіб, що є застосовуваною до цього доходу.

Відповідно до діючої ставки податку 18 % розмір натурального коефіцієнта становить 1,21951.

Якщо платник податку отримує дохід у вигляді валютних цінностей, то його необхідно перерахувати в гривні за курсом Національного банку України на дату нарахування доходу.

Відповідно до змін, що відбулися у Податковому кодексі України в 2016 р., ставка податку на доходи фізичних осіб становить 18 %. Така ставка є застосовуваною до всієї бази оподаткування, до доходів фізичної особи за трудовими та цивільно-правовими договорами. Інші ставки податку на доходи фізичних осіб передбачено для доходів:

- у вигляді пенсії, якщо її розмір перевищує три мінімальні заробітні плати, встановлені на 1 січня звітного року, – ставка 15 %;
- у вигляді виграшів і призів, а також пасивних доходів (процентів за депозитами, роялті) – 18 %;
- від продажу рухомого чи нерухомого майна вперше за рік – 0 %, а якщо вдруге – 5 %.

Додатковим елементом правового механізму регулювання податку на доходи фізичних осіб є податкова соціальна пільга, яка є звільненням платника податків від нарахування та сплати податку або сплату ним податку в меншому розмірі за наявності підстав, що є визначеними законодавством України [4].

Як і раніше, право на отримання податкової соціальної пільги матимуть платники податку, дохід яких не перевищує суми, що дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, який діяв станом на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих десяти гривень.

Відповідно до змін, що відбулися у Податковому кодексі України, нині платник податку має право на зменшення місячного оподаткованого доходу, отримуваного від одного роботодавця, на суму податкової соціальної пільги розміром 50 % від прожиткового мінімуму для працездатної особи станом на 1 січня поточного року та протягом року залишається незмінною, навіть у разі збільшення прожиткового мінімуму упродовж року. Слід зауважити, що в 2015 р. розмір цієї пільги становив 100 %.

Оскільки прожитковий мінімум станом на 1 січня 2016 р. становить 1378 грн, граничний розмір доходу, що надає права на застосування податкової соціальної пільги, становить 1930 грн. Що стосується розмірів пільг у 2016 р., то вони становлять:

– загальна пільга – 689 грн;

– підвищена соціальна пільга для платника податку, який утримує двох або більше дітей віком до 18 років, яку надають у розрахунку на кожну дитину згідно із пп. 169.1.2 ПКУ (100 % від загальної) – 689 грн;

– підвищена соціальна пільга для осіб, названих у пп. 169.1.3 Податкового кодексу України, яку надають у розрахунку на кожну дитину (150 % від загальної), – 1033,50 грн;

– підвищена соціальна пільга для осіб, згаданих у пп. 169.1.4 Податкового кодексу України (200 % від загальної), – 1378 грн.

Якщо заробітна плата робітника, який має право на підвищену соціальну пільгу, є меншою або дорівнює пільзі, то податок дорівнює нулю.

Податковим кодексом України передбачено право на застосування податкової знижки – документально підтвердженої суми витрат платника податку, на яку дозволено зменшити річний дохід, а також повернути ПДФО. Право на нарахування податкової знижки має виключно резидент. Перелік витрат, які дозволено залучати до податкової знижки, наведено в п. 166.3 Податкового кодексу України.

Щодо порядку сплати податку з доходів фізичних осіб, то його зобов'язаний утримати та перерахувати до бюджету одночасно з виплатою такого доходу податковий агент (п. 168.1.1 Податкового кодексу України).

Із нарахованих, але не виплачених доходів податок з доходів фізичних осіб необхідно сплатити протягом 30 календарних днів після останнього календарного дня звітного місяця (пп. 49.18.1, п. 57.1, пп. 168.1.5 Податкового кодексу України).

Якщо дохід надається в негрошовій формі чи виплачується готівкою з каси роботодавця, податок з доходів фізичних осіб слід сплатити до бюджету протягом банківського дня, що настає за днем нарахування (виплати, надання) (п.168.1.4 Податкового кодексу України).

Таким чином, одним із найбільш вагомих податків, що виконує важливу соціальну функцію, є податок на доходи фізичних осіб. Разом із постійними змінами податкової системи України змінюються і положення щодо обчислення та сплати податку на доходи фізичних осіб. Основним нововведенням у Податковому кодексі України у 2016 р. є встановлення єдиної ставки у розмірі 18 % та розміру податкової соціальної пільги на рівні 50 % від прожиткового мінімуму для працездатних осіб станом на 1 січня поточного року. Але і донині залишається невирішеним питання досягнення оптимальності у співвідношенні між економічною ефективністю та соціальною справедливістю такого податку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Помулєва В. Соціальна ефективність податкових пільг в оподаткуванні доходів фізичних осіб. *Інноваційна економіка.* 2014. № 3. С. 223–227. **2.** Суторміна В. М., Федосов В. М., Андрущенко В. Л. Держава – податки – бізнес: із світового досвіду фіскального регулювання ринкової економіки. Київ: Либідь, 1992. 328 с. **3.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **4.** Кучерявенко Н. П. Налоговое право: учебник. Харьков: Пегас, 2001. 584 с. **5.** Про Державний бюджет України на 2016 рік: Закон України № від 25.12.2015 № 928-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/928-19.

ОСОБЛИВОСТІ ВКЛЮЧЕННЯ ВИТРАТ НА УТРИМАННЯ Й ЕКСПЛУАТАЦІЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДО ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

УДК 338.434

Слєпченко А. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості залучення витрат на утримання й експлуатацію основних засобів до загальновиробничих витрат сільськогосподарського підприємства на прикладі розподілу загальновиробничих витрат на утримання машинно-транспортного парку – одного з основних підрозділів сільськогосподарських підприємств.*

Ключові слова: *підприємство, установа, організація, дохід, витрати, прибуток, основні засоби, вартість, амортизація основних засобів, амортизаційні відрахування, загальновиробничі витрати, сільськогосподарське підприємство, машинно-тракторний парк, база розподілу витрат.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности привлечения расходов на содержание и эксплуатацию основных средств в общепроизводственные расходы сельскохозяйственного предприятия на примере распределения общепроизводственных расходов на содержание машинно-транспортного парка – одного из основных подразделений сельскохозяйственных предприятий.*

Ключевые слова: *предприятие, учреждение, организация, доход, затраты, прибыль, основные средства, стоимость, амортизация основных средств, амортизационные отчисления, общепроизводственные расходы, сельскохозяйственное предприятие, машинно-тракторный парк, база распределения расходов.*

Annotation. *The features attracting the cost of maintenance and operation of fixed assets to the overhead cost of agricultural enterprises on an example of distribution overhead cost of the machine and vehicle fleet as one of the main divisions of agricultural enterprises.*

Keywords: *enterprise, institution, organization, income, expenses, profits, fixed assets, cost, depreciation of fixed assets, depreciation, overhead costs, agricultural enterprise, machine and tractor fleet, cost sharing basis.*

Згідно із П(С)БО № 7 «Основні засоби», основними засобами є матеріальні активи, які підприємство (установа) утримує для використання їх у процесі виробництва (діяльності) або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він є довшим за рік) [5].

Особливості залучення витрат на утримання й експлуатацію основних засобів до загальновиробничих витрат сільськогосподарських підприємств досліджували Примаченко О. Л., Собченко А. М., Костякова А. А., Боярова О. А., Стріюк О. В. та ін.

У Податковому кодексі України наведено визначення основних засобів як матеріальних активів, у тому числі запасів корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що є призначеними платником податку для використання у його господарській діяльності, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зношенням, та очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких з дати запровадження до експлуатації перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він є довшим за рік) [6].

Загальновиробничими витратами є непрямі витрати, безпосередньо пов'язані з організацією виробництва й управлінням цехами, бригадами, відділеннями й іншими структурними підрозділами підприємства. Ці витрати під час виникнення не відносять безпосередньо до конкретного об'єкта обліку. Вони є пов'язаними з виробництвом кількох видів продукції, а тому їх ураховують у процесі обчислення собівартості кожного виду продукції [1].

Сільськогосподарські підприємства ведуть групування й облік витрат згідно із П(С)БО 16 «Витрати». У ньому наведено перелік загальновиробничих витрат: витрати на основну й додаткову заробітну плату з відрахуван-

© Слєпченко А. В., 2016

ням на соціальні заходи; витрати на охорону праці та техніку безпеки; витрати на переїзд і переміщення; витрати на транспортне обслуговування робіт; витрати на використання машинно-тракторного парку загальновиробничого призначення; витрати на утримання й експлуатацію основних засобів загальновиробничого призначення; амортизація основних засобів і необоротних активів загальновиробничого призначення; сума сплачених орендарем платежів за використання в оперативному лізингу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів загальновиробничого призначення [7].

Слід зазначити, що витрати операційної діяльності розраховують окремо в рослинництві, тваринництві, допоміжних промислових виробництвах на відповідних субрахунках рахунку 23. Елементи витрат у сільському господарстві не відрізняються від елементів витрат інших галузей. Собівартість у сільському господарстві розраховують один раз на рік, а у допоміжних виробництвах – один раз на місяць. Ферми, бригади, цехи, тобто всі внутрішньогосподарські підрозділи є центрами відповідальності. Пропорційно до планових або нормативних витрат розподіляються між об'єктами обліку витрати підрозділу. Витрати групують за центрами відповідальності й об'єктами обліку. Комплексні витрати розподіляються між об'єктами обліку пропорційно до обсягів робіт (витрати на утримання лісозахисних смуг, утримання й експлуатацію сільськогосподарської техніки, витрати на запилення, обробку посівів отрутохімікатами тощо). Витрати на заходи з підвищення родючості земель та інші витрати під урожай майбутніх років обліковують як витрати майбутніх періодів [2].

Загальновиробничі витрати:

– розподіляють між основними галузями й об'єктами витрат прямо пропорційно до суми прямих витрат, без витрат основних матеріалів (корми, насіння, сировина);

– на окремому субрахунку рахунку 91 обліковують витрати стосовно всіх напрямів діяльності господарства: на утримання основних засобів, складів для зберігання виробничих запасів, засобів природоохоронного призначення, рекультивацію земель.

Машинно-тракторний парк є одним з основних підрозділів сільськогосподарських підприємств, використовуваним для виконання вагомої частини робіт у рослинництві. Форми та методи його використання впливають на побудову обліку витрат і калькуляцію собівартості готової продукції на сільськогосподарських підприємствах. На практиці використовуваними є різні форми експлуатації машинно-тракторного парку. На деяких підприємствах машинно-тракторний парк може бути самостійним структурним підрозділом, що обслуговує потреби всього підприємства. На інших техніка є закріпленою за рільничою бригадою рослинництва, а деякі підприємства орендують машинно-тракторний парк. Утримання й експлуатація тракторів, комбайнів, самохідних машин і механізмів вимагають від сільськогосподарських підприємств значних витрат [2].

Для обліку витрат машинно-тракторного парку підприємства застосовують субрахунок 234 (235) «Утримання машинно-тракторного парку». Витрати за дебетом рахунку 23 (субрахунок «Утримання машинно-тракторного парку») деталізують у розрізі видів техніки: трактори, грунтообробні машини, сівалки, техніка для збору врожаю, техніка для внесення добрив тощо. Сезонність виробництва продукції рослинництва та її калькулювання істотно впливають на формування витрат на утримання й експлуатацію машин і обладнання. Їх накопичення відбувається протягом року, а розподіл – лише один раз, наприкінці технологічного циклу виробництва.

Оскільки машинно-тракторний парк може бути як невід'ємною складовою основного виробництва галузі рослинництва, так і окремим самостійним структурним підрозділом, що надає послуги на сторону (перевезення вантажів, обробки городів населення, стороннім організаціям тощо), то однією з найважливіших проблем обліку витрат на утримання й експлуатацію машинно-тракторного парку є розподіл накопичених витрат між транспортними роботами в рослинництві, тваринництві, а також у цілому за підприємством та окремими культурами.

Слід зазначити, що облік витрат на утримання й експлуатацію машин і обладнання на польових роботах має свої особливості. Так, не всі витрати машинно-тракторного парку, комбайнів та інших самохідних машин відображають на рахунку 91. Витрати на оплату праці з відрахуваннями на соціальні заходи для трактористів-машиністів і вартість паливно-мастильних матеріалів, що є витраченими на польових роботах у рослинництві, відносять на аналітичні рахунки з обліку основного виробництва в цій галузі.

Калькуляційною одиницею використання машинно-тракторного парку є умовний еталонний гектар, собівартість якого є визначуваною шляхом ділення загальної суми витрат з експлуатації машинно-тракторного парку на кількість виконаних умовних еталонних гектарів. На окремих сільськогосподарських підприємствах виникають недоліки при групуванні та розподілі витрат на утримання й експлуатацію машинно-тракторного парку. Це є пов'язаним із тим, що окремі сільськогосподарські підприємства не підрозділяють витрати машинно-тракторного парку на польові та транспортні роботи. Так, витрати на транспортні роботи можуть списуватися одразу на об'єкти обліку під час їх здійснення за фактичними витратами в розрахунку на один тонно-кілометр. Це є пов'язаним із наявністю у підприємств тільки галузі рослинництва та виробництва лише кількох видів продукції рослинництва. Однак, це призводить до викривлення собівартості продукції.

Деякі підприємства сільськогосподарську техніку закріплюють за рільничою бригадою рослинництва, витрати на її утримання накопичуються на субрахунку 235 «Утримання машинно-тракторного парку» із подальшим розподілом даних витрат на об'єкти обліку в розрахунку за полями. Вартість транспортних робіт списують на споживачів за плановою собівартістю одного тонно-кілометра з подальшим коригуванням її наприкінці року до фактичної. Такий розподіл не є раціональним і достовірним, оскільки це розмежування може спричинити завищення (заниження) собівартості польових і транспортних робіт відповідно.

Деякі підприємства із власним машинно-тракторним парком за потреби беруть в оренду на певні технологічні періоди машинно-тракторний парк зі сторони. За таких умов накопичення витрат на утримання й експлуатацію цих машин не відбувається, а розрахунок за проведені сільськогосподарські роботи є здійснюваним у розрахунку на один умовний еталонний гектар. Розподіл непрямих витрат між польовими й транспортними роботами може відбуватися пропорційно кількості фактично витраченого пального за об'єктами обліку витрат, що полегшує основну роботу обліковців.

За умов використання машинно-тракторного парку одночасно на кількох видах робіт розподіл витрат пропорційно до вартості витраченого пального є більш обґрунтованим і придатним для застосування в сільському господарстві. Це є дуже важливим і у зв'язку із сезонною обмеженістю паливно-енергетичних ресурсів, постійним зростанням закупівельних цін на паливно-мастильні матеріали, а також із урахуванням якісного складу паливно-мастильних матеріалів. Це напряму впливає на технічний стан основних засобів, а відтак і на фізичне зношення та кількість поточних ремонтів техніки.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Примаченко О. Л. Організація обліку загальновиробничих витрат на сільськогосподарських підприємствах. URL: http://ir.kneu.edu.ua:8080/handle/2010/1202. **2.** Собченко А. М. Особливості організації обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Науковий вісник Мукачівського державного університету.* 2016. № 2. С. 44–48. **3.** Костякова А. А. Облік витрат на виробництво продукції рослинництва: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2010. 21 с. **4.** Боярова О. А., Стріюк О. В. Щодо проблеми обліку загальновиробничих витрат у сільськогосподарських підприємствах. *Облік і фінанси.* 2016. № 3. С. 78–83. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Закон України від 27.04.2000 № 92 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00. **6.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **7.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У КОМПЛЕКСІ ПРИЙНЯТОГО ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

УДК 658.2.003.13

Слєпченко А. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні розбіжності в бухгалтерському та податковому обліках основних засобів у комплексі прийнятого Податкового кодексу України на прикладі безоплатно одержаних основних засобів, амортизаційних відрахувань та обліку балансової вартості основних засобів.*

© Слєпченко А. В., 2016

Ключові слова: *підприємство, установа, організація, виробництво, баланс, основні засоби, вартість, амортизаційні відрахування, бухгалтерський облік, податковий облік, балансова вартість, безоплатно одержані засоби.*

Аннотация. *Рассмотрены основные разногласия в бухгалтерском и налоговом учете основных средств в комплексе принятого Налогового кодекса Украины на примере безвозмездно полученных основных средств, амортизационных отчислений и учета балансовой стоимости основных средств.*

Ключевые слова: *предприятие, учреждение, организация, производство, баланс, основные средства, стоимость, амортизационные отчисления, бухгалтерский учет, налоговый учет, балансовая стоимость, безвозмездно полученные средства.*

Annotation. *The main differences in accounting and tax accounting of fixed assets in combination adopted Tax Code of Ukraine on the example obtained free of fixed assets, depreciation and accounting carrying value of fixed assets.*

Keywords: *enterprise, institution, organization, production, balance, fixed assets, cost, depreciation, accounting, tax accounting, carrying value, obtained for free agents.*

За сучасних умов переходу України до ринкових відносин для стабілізації економіки в цілому слід застосовувати абсолютно нові підходи в управлінні основними засобами. Необхідно швидко реагувати на зміни в господарській діяльності, оскільки це є безпосередньо пов'язаним із управлінням основними засобами й впливає на фінансово-господарську діяльність. Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства важливо враховувати стан та ефективність використання основних засобів, а для правильної організації виробничого процесу доцільно враховувати їх склад і структуру. Для ефективного управління підприємством за сучасних реалій потрібно отримувати якісну інформацію про стан і використання основних засобів, яку надає бухгалтерський облік. На жаль, не завжди вдається отримувати дійсну інформацію про здійснювані операції з основними засобами.

Досліджуваній проблематиці присвячено наукові праці Зюкової М. М., Голікова І. В., Сарапіної О. А., Пінчук Т. А., Федосова В. М., Андрущенка В. Л. та ін. Незважаючи на низку досліджень з питань проблем обліку основних засобів, залишаються актуальними питання у зв'язку із протиріччями у визначенні сутності поняття «основні засоби» в П(С)БО 7 «Основні засоби» та Податковому кодексі України, проблемою правильності віднесення витрат на капітальний ремонт об'єктів основних засобів, обліку безоплатно одержаних основних засобів, а також суперечностями між М(С)БО 16 «Основні засоби» і П(С)БО 7 «Основні засоби» щодо визнання й оцінювання основних засобів.

Одним із пріоритетних напрямів реформування податкової системи України є здійснення заходів щодо подолання суперечностей між податковим і бухгалтерським обліком основних засобів. Розв'язання цієї проблеми надасть можливості значно полегшити роботу відділів бухгалтерії на підприємствах, уникати розбіжностей у трактуваннях процесів і явищ.

Згідно із П(С)БО № 7 «Основні засоби», основними засобами є матеріальні активи, які підприємство (установа) утримує для використання їх у процесі виробництва (діяльності) або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він є довшим за рік) [5].

У Податковому кодексі України наведено визначення основних засобів як матеріальних активів, у тому числі запасів корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що є призначеними платником податку для використання у його господарській діяльності, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зношенням, та очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких з дати запровадження до експлуатації перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він є довшим за рік) [6].

Безоплатно одержані об'єкти, за визначенням у Податковому кодексі, не можуть бути віднесеними до основних засобів у податковому законодавстві, а в бухгалтерському обліку вони мають бути зарахованими до основних засобів. Але якщо витрати на їх доставку перевищуватимуть вартісний бар'єр, їх можна вважати об'єктом основних засобів.

Необхідно зазначити, що Податковим кодексом України наближено правила визначення амортизаційних відрахувань у податковому обліку до національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Статтею 145 Податкового кодексу України розширено класифікацію основних засобів у податковому обліку, що передбачає 16 груп основних засобів замість чотирьох, що є визначеними Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств». Здійснюється пооб'єктний облік балансової вартості основних засобів, що входять до складу кожної окремої групи, із урахуванням вартості поліпшення основних засобів, отриманих безоплатно або в опе-

ративний лізинг (оренду) та в цілому за групою як сума балансових вартостей окремих об'єктів такої групи (ст. 146.1 Податкового кодексу України). Критерій визнання належності об'єкта до основних засобів зріс з 2500 грн до 6000 грн. Запровадження Податкового кодексу усунуло розбіжності в понятійному апараті засобів праці й визначило категорію «основні засоби». Сучасна податкова концепція передбачає ведення обліку основних засобів для нарахування амортизації за кожним окремим об'єктом основних засобів, на відміну від попереднього загальногрупового варіанта нарахування амортизації, що діяв до прийняття Податкового кодексу.

Облік балансової вартості основних засобів кожної із груп вестиметься за кожним з об'єктів окремої групи, включаючи вартість поліпшення основних засобів, що є отриманими безоплатно або в оперативний лізинг (оренду), та в цілому за групою як сума балансових вартостей окремих об'єктів такої групи.

Ще одним проблемним питанням є те, що в бухгалтерському обліку амортизації підлягають основні засоби як виробничого призначення, так і невиробничого, а в податковому обліку амортизації підлягають основні засоби тільки виробничого призначення. Ця відмінність спричиняє відхилення даних податкового обліку від бухгалтерського й є предметом дискусій науковців.

Методи нарахування податкової амортизації відповідають бухгалтерським: існують п'ять методів нарахування амортизації основних засобів: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний і виробничий. Слід зазначити, що в процесі запровадження об'єкта основного засобу до експлуатації важливим є не лише визначення належності об'єкта основних засобів до відповідної податкової групи. Не менш значним є вибір методу податкової амортизації й обов'язкове його визначення в наказі про облікову політику підприємства (ст. 145.1.9).

Проведений аналіз надає можливості стверджувати, що в бухгалтерському та податковому обліках метод нарахування амортизації мають бути однаковим. Амортизація нараховується щомісяця, починаючи з місяця, що настає за місяцем запровадження об'єкта основних засобів до експлуатації. На основні засоби груп 1 «Земельні ділянки» і 13 «Природні ресурси» амортизацію не нараховують. Платник податку має вести окремий облік операцій купівлі-продажу землі як окремого об'єкта власності, а затрати, що є пов'язаними з таким придбанням, підлягають залученню до витрат звітного податкового періоду. Ще одним нововведенням є те, що операції щодо внесення основних засобів до статутного капіталу іншої особи є прирівнюваними до продажу або іншого відчуження таких основних засобів.

Таким чином, із практичним застосуванням бухгалтерського й податкового облік основних засобів пов'язано чимало труднощів через протиріччя між нормативними документами, що регулюють ведення облікової роботи. Для усунення розбіжностей в понятійному апараті та в процесі практичного застосування бухгалтерського й податкового обліків необхідними є доопрацювання й внесення суттєвих змін до законодавства України.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Зюкова М. М. Питання амортизації основних засобів бухгалтерський та податковий аспект. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету.* 2012. Вип. 22 (2). С. 101–107. **2.** Голіков І. В. Проблеми обліку основних засобів в контексті прийнятого Податкового кодексу. URL: http://conference.nuos.edu.ua/catalog/lectureDetail; conferenceId=8510&isProjectorView=false. **3.** Сарапіна О. А., Пінчук Т. А. Актуальні проблеми обліку основних засобів. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_08/138.pdf. **4.** Пархоменко О. П. Бухгалтерський і податковий облік основних засобів та його гармонізація. *Вчені записки університету «Крок».* 2014. № 5. С. 42–52. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби»: Закон України від 27.04.2000 № 92 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00. **6.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **7.** Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28.12.1994 № 334/94-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/334/94-80.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

УДК 657.471:338.48

Собакар М. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості організації обліку прямих і накладних витрат операційної діяльності туристичного підприємства, порядку їх розподілу й залучення до собівартості туристичного продукту. Розглянуто особливості відображення в обліку інших витрат операційної діяльності сучасних вітчизняних підприємств туристичної галузі.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, витрати, собівартість, управлінський облік, операційна діяльність, туристична галузь, туристичний продукт, собівартість туристичного продукту, прямі витрати, накладні витрати, загальновиробничі витрати.*

Аннотация. *Исследованы особенности организации учета прямых и накладных расходов операционной деятельности туристического предприятия, порядка их распределения и включения в себестоимость туристического продукта. Рассмотрены особенности отражения в учете прочих расходов операционной деятельности современных отечественных предприятий туристической отрасли.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, расходы, себестоимость, управленческий учет, операционная деятельность, туристическая отрасль, туристический продукт, себестоимость туристического продукта, прямые расходы, накладные расходы, общепроизводственные расходы.*

Annotation. *The features of accounting of direct and overhead operating tourist company, the order of their distribution and inclusion in the cost of the tourist product. The features of recording other operating costs of modern domestic enterprises of the tourism industry.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, expense, cost, managerial accounting, operational activity, tourism, tourism product, tourism product costs, direct costs, overhead costs, general production costs.*

Незважаючи на складну економічну ситуацію та фінансову кризу, туристичний бізнес доволі успішно розвивається й набуває все більшої значущості для економіки України. Збільшення туристичних потоків стимулює розвиток галузей, що беруть участь у їх обслуговуванні, сприяє зростанню валового внутрішнього продукту та підвищенню життєвого рівня населення країни.

Задля отримання максимального прибутку необхідно ефективно управляти витратами, що є можливим лише на основі правильної організації процесу їх обліку. Крім того, важливим є питання ціноутворення й визначення собівартості туристичного продукту. За умов розвитку та зростання значення туристичної галузі для економіки країни важливо вдосконалити систему управління витратами, що суттєво впливає на прибутковість підприємства й рівень його конкурентоспроможності. Для цього необхідною є достовірна й вчасна інформація, яку надає система бухгалтерського обліку.

Питання обліку витрат туристичних підприємств і калькулювання собівартості туристичного продукту досліджували Балченко З. А., Гуляєва В. ., Ткаченко Т. І., Король С. Я., Мельниченко С. В., Сметанко О. В., Пожарицька І. М., Яновська Н. В. та ін. Однак, питання організації й удосконалення методики обліку витрат не втратили своєї актуальності для туристичних підприємств України, а відтак потребують подальших системних досліджень із урахуванням умов діяльності, галузевих особливостей і норм вітчизняного законодавства.

Метою написання статті є вивчення методики обліку витрат туристичного підприємства та формування собівартості туристичного продукту. Об'єктом дослідження є процес обліку витрат і собівартості туристичних підприємств. Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і практичних аспектів формування собівартості туристичного продукту в системі управління туристичними підприємствами.

Організація обліку підприємств туристичної галузі має свої особливості, що є пов'язаними передусім із технологією надання туристичних послуг і структурою туристичного продукту. Ці фактори проявляються через структуру та характер витрат туристичного підприємства.

У вітчизняній теорії й практиці витрати туристичної діяльності класифікують за видами продуктів (послуг). Вони є пов'язаними з технологією туристичної діяльності. Остання охоплює кілька процесів щодо формування

© Собакар М. В., 2016

(організація й забезпечення створення туристичного продукту), просування, продажу та надання туристичних послуг [1].

До особливостей діяльності в галузі туризму належить калькуляція собівартості туристичного продукту. Вона є економічним інструментом регулювання виробничого процесу, контролю й оцінювання господарської діяльності туристичного підприємства [2].

Однією з проблем формування собівартості є облік і розподіл витрат. Конкретний склад і структура витрат туристичних операторів і туристичних агентів є регульованими законодавчими актами та положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, основним з яких є П(С)БО 16 «Витрати» [3]. Структуру собівартості реалізованого туристичного продукту подано на рис. 1 [4].

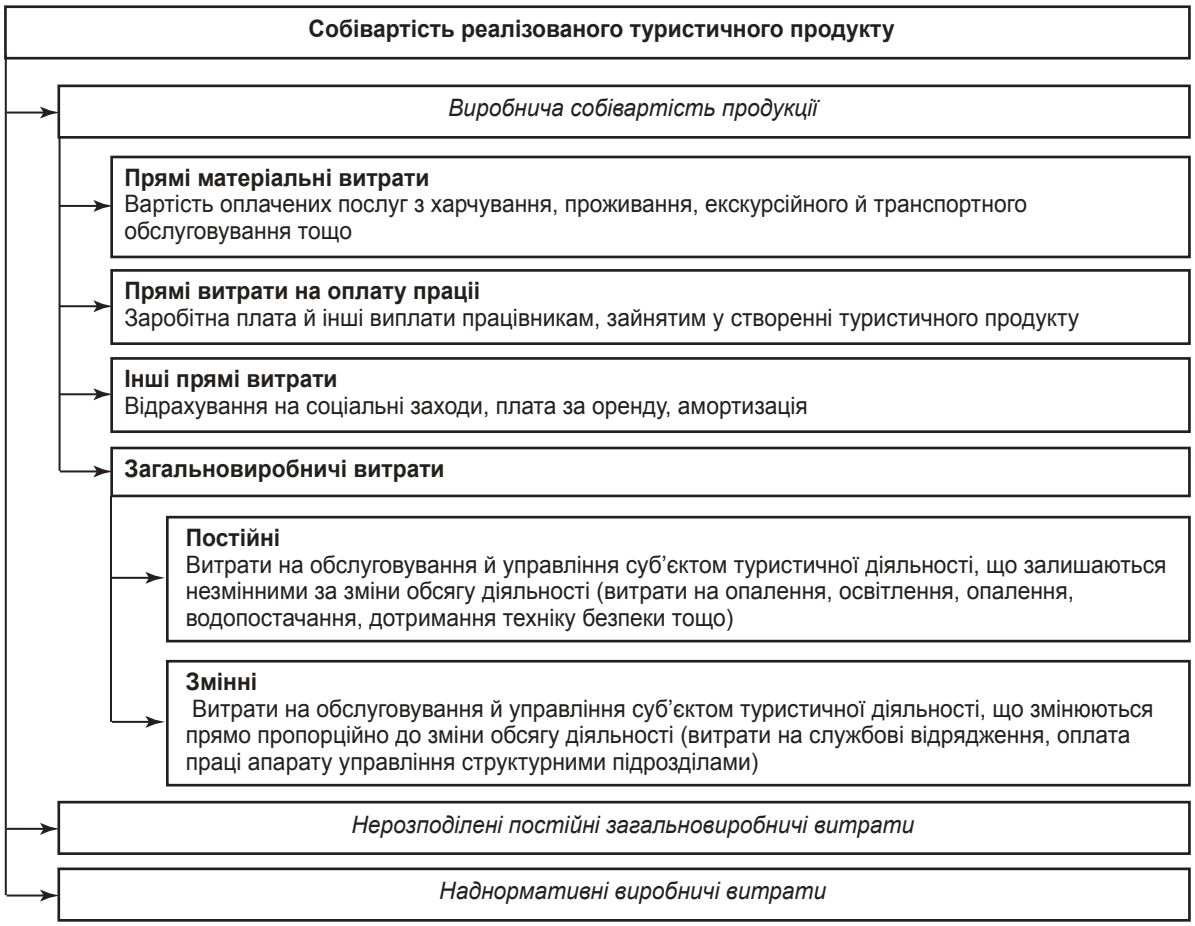

Рис. 1. **Формування собівартості реалізованого туристичного продукту**

Відтак до собівартості реалізованого туристичного продукту належать виробнича собівартість, нерозподілені постійні витрати й наднормативні виробничі витрати. У процесі формування туристичного продукту можна виділити основні витрати: витрати на оплату послуг інших підприємств туристичної індустрії; витрати на оплату праці робітників; витрати на рекламу; витрати, що є пов'язаними з орендою й амортизацією основних фондів, насамперед комп'ютерної техніки.

Об'єкт обліку може змінюватися залежно від характеристик туристичного продукту. При індивідуальному туризмі підприємство визначає собівартість кожного окремого туристичного продукту, в інтенсив-туризмі калькулюють витрати на туристичну групу, а в масовому туризмі – на туристичний напрям. При індивідуальному туризмі зменшується частка прямих витрат і виникає необхідність розподілу накладних витрат. При масовому туризмі непрямі витрати на групу зменшуються, а собівартість туристичного продукту розраховують як середню величину [5].

У процесі формування туристичного продукту витрати на основні види туристичних послуг, як правило, є прямими виробничими витратами.

Облік загальновиробничих витрат є важливим етапом визначення собівартості туристичного продукту, однак, нині не існує єдиного підходу до цього процесу. Більшість туристичних підприємств залучають ці витрати повністю до собівартості та відображають їх на рахунку 23 «Виробництво». Інші ведуть облік таких витрат на

рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», а наприкінці звітного періоду проводять їх розподіл і списання розподілених і нерозподілених витрат відповідно на рахунки 23 «Виробництво» та 903 «Собівартість реалізованих послуг». Перевагою такого підходу є можливість точного визначення собівартості кожного виду туристичного продукту, що підвищує аналітичність облікової інформації й дозволяє ефективно установлювати ціну на туристичні пакети [6].

У процесі операційної діяльності туристичного підприємства виникають витрати, що не належать до собівартості створеного туристичного продукту. Такі витрати поділяють на адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати. Організація їх обліку відбувається за тією ж методикою, що і на інших підприємствах.

Для організації процесу обліку витрат туристичних підприємств у наказі про облікову політику необхідно відобразити статті та структуру витрат, центри відповідальності, особливі умови визнання витрат, методи їх обліку і калькулювання собівартості туристичних продуктів, алгоритм розподілу загальновиробничих витрат, рахунки синтетичного й аналітичного обліку витрат [7].

Необхідно зазначити, що облік витрат туристичного підприємства доцільно впроваджувати на основі сучасних інформаційних технологій. Це не тільки полегшує реалізацію завдання, а й надасть можливості створити динамічну облікову модель, що є спроможною адаптуватися до змін у структурі туристичного продукту, договірних умов розрахунків із контрагентами та змін у законодавстві.

Таким чином, облік витрат є дуже важливим для підприємств туристичної галузі. На жаль, діюча система обліку витрат діяльності туристичних підприємств дуже часто не забезпечує належного управління витратами й економічно доцільного калькулювання наданих послуг. Відтак питання обліку витрат і собівартості туристичного продукту потребують подальших досліджень задля створення цілісної інформаційної системи для прийняття ефективних управлінських рішень на туристичних підприємствах.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Списак В. Т. Витрати в управлінні туристичним підприємством. Бердянськ: АУІТ «АРІУ», 2007. С. 98–101. **2.** Король С. Я. Облік витрат туристичного підприємства. *Вісник КНТЕУ.* 2011. № 4. С. 22–24. **3.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **4.** Грибова Л. Туризм: організація і облік. *Дебет-Кредит.* 2002. № 29. С. 4–13. **5.** Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу. Київ: Центр навч. літ., 2007. 224 с. **6.** Рошко Н. Б. Організація обліку у суб'єктів туристичної діяльності. *Облік і фінанси.* 2012. № 9 (33). С. 4–9. **7.** Сметанко О. В. Методика та організація обліку і аудиту витрат у туристичній галузі (на прикладі туристських підприємств Автономної Республіки Крим): дис. … канд. екон. наук: 08.06.04. Київ, 2004. 262 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

УДК 657 (477)

Старцева В. М.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості організації обліку та розрахунку вартості фінансових інвестицій на підприємствах України. Досліджено основні проблеми, із якими стикаються підприємства в процесі обліку*

© Старцева В. М., 2016

й оцінювання фінансових інвестицій. Запропоновано напрями покращення інвестиційної діяльності сучасних вітчизняних підприємств.

Ключові слова: *підприємство, фінанси, звітність, облік, фінансова звітність, інвестиційна діяльність, фінансові інвестиції, облігації, балансова вартість.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности организации учета и расчета стоимости финансовых инвестиций на предприятиях Украины. Исследованы основные проблемы, с которыми сталкиваются предприятия в процессе учета и оценки финансовых инвестиций. Предложены направления улучшения инвестиционной деятельности современных отечественных предприятий.*

Ключевые слова: *предприятие, финансы, отчетность, учет, финансовая отчетность, инвестиционная деятельность, финансовые инвестиции, облигации, балансовая стоимость.*

Annotation. *The features of accounting and calculating the cost of investments in the Ukraine. The basic problems faced by enterprises in the process of accounting and evaluation of financial investments. Directions improve investment modern domestic enterprises.*

Keywords: *enterprise, finance, reporting, accounting, financial statements, investment, financial investment, bonds, carrying value.*

Фінансові інвестиції є основою розвитку будь-якого підприємства. Від ефективного управління інвестиціями залежать розквіт чи занепад суб'єкта господарювання. За умов розвитку форм і видів фінансових інвестицій особливого значення набувають питання їх обліку.

Інвестиційна діяльність підприємств є одним із найскладніших і ризикових процесів. Її результати істотно впливають на стан підприємництва в цілому. Однією з перешкод, що заважає повністю залучати зовнішні та внутрішні інвестиційні ресурси, є неповне й необ'єктивне розкриття інформації про інвестиційні процеси в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Дослідженням питань обліку й аналізу фінансових інвестицій займаються Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Валуєв Б. І., Пушкар М. С., Мних Є. В., Сопко В. В. та ін.

Метою написання статті є розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку фінансових інвестицій на підприємствах.

Облік фінансових інвестицій на підприємствах та надання користувачам інформації про них у фінансовій звітності мають відповідати Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції». Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями є господарські операції, що передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав і цінних паперів у обмін на кошти чи майно [4].

Важливим моментом у процесі організації обліку фінансових інвестицій є вміння розподіляти їх на поточні та довгострокові. Поточними фінансовими інвестиціями є інвестиції терміном, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізованими в будь-який момент. Довгостроковими вважають інвестиції на період, що перевищує один рік, а також які не можуть бути вільно реалізованими в будь-який момент [2].

Відповідно до П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» фінансові інвестиції класифікують за видами (рис. 1) [4].

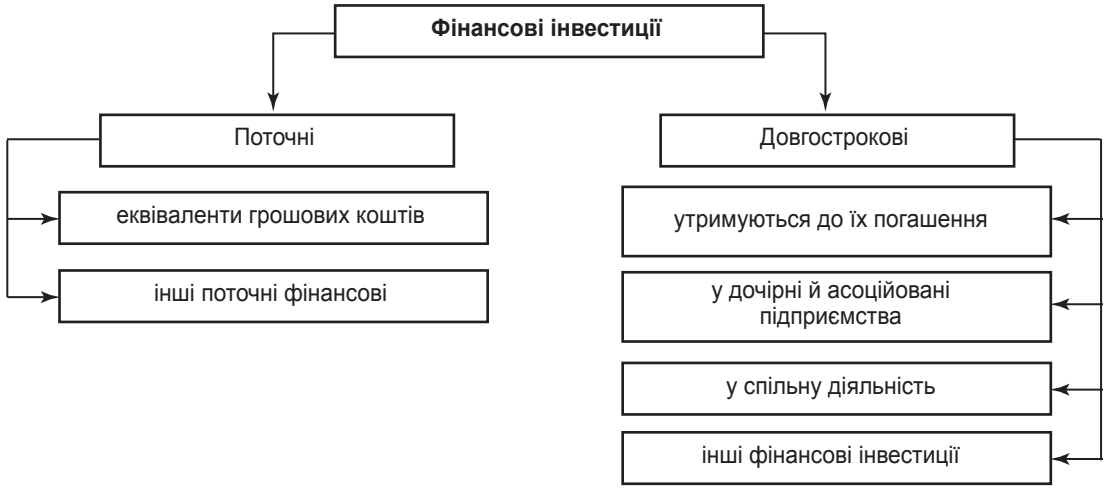

Рис. 1. Види **фінансових інвестицій** (узагальнено автором)

Сутність організації обліку фінансових інвестицій на підприємствах полягає в забезпеченні об'єктивної оцінки, повного та своєчасного віднесення до облікових регістрів операцій, що є пов'язаними з фінансовими інвестиціями. Організація обліку узагальнює інформацію, що надає можливості проводити аналіз і аудит для підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

На підприємствах України організація обліку фінансових інвестицій охоплює первинний, синтетичний та аналітичний облік.

Залежно від фінансових інвестицій у процесі первинного обліку можуть застосовуватися різні документи. На підприємствах України при придбанні чи перепродажі цінних паперів з каси або поточного рахунку підставою для здійснення записів у бухгалтерському обліку є прибутковий касовий ордер або виписка банку. Додатково може складатися довідка бухгалтерії, у якій визначено списання чи донарахування частини різниці між купівельною та номінальною вартістю. Довідка є необхідною лише за умови, що вартість придбаного цінного паперу є вищою або нижчою від їх номінальної вартості. Якщо підприємство купує цінні папери, то за кожним придбаним пакетом складається регістр у двох примірниках [3].

Первинний облік надає можливості підприємствам отримати необхідну інформацію про досліджуваний суб'єкт. На підставі цієї інформації можуть складатися фінансові звіти будь-якого суб'єкта господарювання.

Аналітичний облік фінансових інвестицій на підприємствах ведеться у відомості 4.2. У ній перевіряються аналітичні дані про інвестиції в асоційовані, дочірні підприємства й у спільну діяльність, а також еквіваленти грошових коштів. Відомості для поточних і довгострокових фінансових інвестицій ведуть окремо.

Інформацію про рух поточних фінансових інвестицій відображають на рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції», що є призначеним для обліку інвестицій у акції, облігації, депозитні сертифікати, придбані для перепродажу протягом року [3].

Для обліку довгострокових інвестицій використовують рахунок 14 «Довгострокові фінансові інвестиції». Він є призначеним для узагальнення інформації про наявність і рух довгострокових інвестицій (вкладень) у цінні папери інших підприємств, облігації державних і місцевих позик, статутний капітал інших підприємств, що є створеними на території країни та за кордоном.

Одним з елементів обліку фінансових інвестицій є їх оцінювання, що є здійснюваним за різними методами залежно від способу їх придбання та вибуття. Оцінювання фінансових інвестицій необхідно проводити на кожному етапі їх обліку в інвестора. На першому етапі фінансові інвестиції оцінюють за первісною вартістю, що складається з ціни придбання, комісійних винагород, мита та податків, а також усіх витрат стосовно придбання фінансових інвестицій. На другому етапі здійснюють переоцінювання фінансових інвестицій за справедливою, амортизованою вартістю за методом участі в капіталі. Якщо придбання фінансових інвестицій є здійснюваним шляхом обміну на цінні папери власної емісії або обміну на інші активи, собівартість розраховують за справедливою вартістю переданих активів.

Вартість інвестицій на дату балансу відрізняється від первісного їх оцінювання. Фінансові інвестиції, крім інвестицій, що є утримуваними підприємством до їх погашення або розраховуваними за методом участі в капіталі, на дату балансу відображають за справедливою вартістю. Якщо ж справедливу вартість інвестицій визначити неможливо, їх відображають за собівартістю із урахуванням зменшення корисності інвестицій [6].

Фінансові інвестиції, що є утримуваними підприємством до їх погашення, відображають на дату балансу за амортизованою собівартістю фінансових інвестицій. Різниця між собівартістю та вартістю погашення фінансових інвестицій (дисконт або премія при придбанні) амортизується інвестором протягом періоду з початку придбання і до дати їх виплати за методом ефективної ставки відсотка.

Фінансові інвестиції в асоційовані й дочірні підприємства й у спільну діяльність зі створення юридичної особи (спільного підприємства) на дату балансу відображають за вартістю, що є визначуваною за методом участі в капіталі, за винятком окремих випадків.

До вартості фінансових інвестицій, які обліковують за методом участі в капіталі, ураховують зміни загальної величини власного капіталу об'єкта інвестування, за винятком тих, що є результатом операцій між інвестором і об'єктом інвестування [6].

Розгляд особливостей оцінювання й організації обліку фінансових інвестицій надає можливості виділити проблеми, що є характерними для українських підприємств.

1. Проблеми оцінювання прибутку (збитку) від операцій із дочірніми, асоційованими та спільними підприємствами. У процесі розрахунку доходу (збитків) від придбання чи реалізації активів інвесторами за угодами з дочірніми, асоційованими та спільними підприємствами дані подальшого руху відповідних активів не беруть до уваги.

2. За змістом методу участі в капіталі балансова вартість інвестицій може зростати (зменшуватися) на частку інвестора в сумі інших змін у власному капіталі зазначених об'єктів інвестування із залученням їх до відповідних статей власного капіталу інвестора.

3. Інші зміни в капіталі інвестованого підприємства слід відносити на відповідні статті власного капіталу інвестора.

4. Потреба в пошуку альтернативних підходів до оцінювання й обліку інвестицій у непов'язані сторони.

Шляхами вирішення цих проблем є:

- доцільне й обґрунтоване використання відповідного методу оцінювання;
- додатковий контроль за обігом фінансових інвестицій;
- перевірка правильності та достовірності інформації, на основі якої відбувається облік та оцінювання фінансових інвестицій.

Таким чином, проаналізувавши процес обліку фінансових інвестицій і виявивши проблеми, що є пов'язаними з їх використанням, можна сказати, що факторами гальмування розвитку діяльності підприємств в Україні є недостатня економічна ефективність інвестиційних проектів, низька інвестиційна привабливість підприємств, слабкий державний захист капіталу інвесторів, відсутність ринкової інфраструктури та дієвого механізму здійснення інвестицій і повернення капіталу.

Науковий керівник – канд. екон. наук, старший викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Валуєв Б. І., Рузмайкіна І. В. Облікова політика промислового підприємства – управлінська спрямованість підходу. *Вісник ЖДТУ.* 2005. № 2 (32). С. 61–65. **2.** Верига Ю. А. Фінансові інвестиції: оцінка і подання інформації у звітності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* 2007. № 5 (77). С. 54–57. **3.** Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ: КНТЕУ, 2014. 536 с. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції»: Закон України від 26.04.2000 № 91 / База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00. **5.** Про Концепцію регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки: Закон України від 01.06.1995 № 384 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/384-95-%D0%BF. **6.** Пушкар М. С. Фінансовий облік: підручник. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 628 с.

ПОДАТКОВА ПІЛЬГА В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

УДК 336.2 : 657 (075.8)

Стасюк Д. Р.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття «податкова пільга» з точки зору бухгалтерського обліку. Досліджено механізми застосування податкових пільг, а також питання, що спричиняють труднощі в процесі розрізнення податкових пільг і загального порядку оподаткування. Проаналізовано результати й виявлено недоліки застосування податкових пільг у бухгалтерському обліку.*

Ключові слова: *підприємство, економіка, облік, фінанси, фінансовий облік, бухгалтерський облік, податки, оподаткування, податкова система, порядок оподаткування, платник податків, пільга.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия «налоговая льгота» с точки зрения бухгалтерского учета. Исследованы механизмы применения налоговых льгот, а также вопросы, вызывающие трудности в процессе выделения налоговых льгот из общего порядка налогообложения. Проанализированы результаты и выявлены недостатки применения налоговых льгот в бухгалтерском учете.*

© Стасюк Д. Р., 2016

Ключевые слова: *предприятие, экономика, учет, финансы, финансовый учет, бухгалтерский учет, налоги, налогообложение, налоговая система, порядок налогообложения, налогоплательщик, льгота.*

Annotation. *The essence of the concept of «tax privilege» from the point of view of accounting is considered. The mechanisms of application of tax benefits, as well as issues that cause difficulties in the process of allocating subventions from the general taxation order are investigated. The results are analyzed and shortcomings in the application of tax benefits in accounting are revealed.*

Keywords: *enterprise, economics, accounting, finance, financial accounting, taxes, taxation, tax system, taxation procedure, taxpayer, privilege.*

Термін «пільга» в загальному розумінні визначають як будь-яку перевагу, а в податковому обліку – як послаблення податкового навантаження. Проте для застосування податкових пільг в Україні характерними є безліч запитань і неврегульованих моментів, що інколи ускладнюють життя платника податків. Але, незважаючи на це, у більшості випадків податкові пільги несуть певні матеріальні вигоди. Розглянемо загальне поняття податкової пільги, порядок її застосування й особливості відмови від її використання [1].

Податкова пільга – це передбачене податковим і митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку й збору (ст. 9, 10 Податкового кодексу України), сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності на те підстав (п. 30.1 10 Податкового кодексу України). Такими підставами є:

– особливості, що характеризують певну групу платників податків (учасники бойових дій; особи, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; підприємства інвалідів тощо);

– вид діяльності платника (структура діяльності підприємств сільського та лісового господарства, а також рибальства, які мають право перейти на спеціальний режим із податком на додану вартість згідно зі ст. 209 Податкового кодексу України);

– об'єкт оподаткування (згідно із п.п. 165.1.14 Податкового кодексу України аліменти як вид доходів не включають до об'єкта обкладення податком на доходи фізичних осіб);

– характер і суспільне значення здійснюваних платником податків витрат (згідно із п. 33 розд. XX Податкового кодексу України тимчасово, на період проведення антитерористичної операції, не проводяться, починаючи з 1 січня 2015 р., коригування, установлені п. 140.5.9 Податкового кодексу України, до суми грошових коштів або вартості спеціальних засобів індивідуального захисту, перерахованих (переданих) утвореним відповідно до законів України зазначеним у цьому пункті Податкового кодексу України військовим формуванням) [7].

Згідно з п.п. 17.1.4 Податкового кодексу України платники податків мають право користуватися податковими пільгами в порядку, передбаченому Податковим кодексом України.

Види податкових пільг і форми їх подання є визначуваними п. 30.9 Податкового кодексу України.

1. Скорочення розміру податку шляхом зменшення:

– бази оподаткування до нарахування податку та збору й надання податкових знижок (надання податкової знижки до річного доходу фізичної особи на суму здійснених витрат, у випадках, що є визначеними в ст. 166 Податкового кодексу України);

– податкового зобов'язання після нарахування податку (надання податкової соціальної пільги при сплаті податку на доходи фізичних осіб).

2. Повне звільнення від обов'язку з нарахування та сплати податку (звільнення від сплати земельного податку відповідно до ст. 281 і 282 Податкового кодексу України) [7].

Проаналізуємо основні аспекти, які викликають труднощі за виділення податкових пільг від загального порядку оподаткування.

1. Не є приводом для надання пільги виведення з-під об'єкта оподаткування окремих операцій, майна, обсягів використаних ресурсів тощо. У цьому аспекті розглянемо податок на додану вартість. Припустимо, не вважаються пільговими операції, що не є об'єктом обкладення податком на додану вартість згідно зі ст. 196 Податкового кодексу України. Так, у п. 8 Постанови № 1233 прямо зазначено, що податкові пільги визнаються тільки за тими постачаннями, які є об'єктом обкладення податком на додану вартість.

Здійснення необ'єктних для податку на додану вартість операцій не вважають використанням податкової пільги, а відтак у такому разі немає необхідності у поданні звіту щодо пільг [4]. Це підтверджують і податківці (Лист Головного управління Державної фіскальної служби в м. Києві від 18.09.2015 р. № 14408/10/26-15-15-01-09, підкатегорія 101.29 Бази знань).

Логічно говорити, що звільнити платника податків можна від сплати того податку, платником якого він є. Тобто для суб'єкта господарювання несплата податку, платником якого він не є, не вважається пільгою, а відтак у такому разі немає необхідності у поданні звіту щодо пільг.

2. Від пільг необхідно відокремити порядок визначення об'єкта оподаткування. Щоправда, у переліку пільг податківці наполегливо вказують на механізм перенесення від'ємного значення об'єкта обкладення податком на прибуток за підсумками року (п. 140.4.2 Податкового кодексу України). Вважати цей порядок обліку старих збитків пільгою досить суперечливо.

Не може вважатися пільгою звільнення від оподаткування перехідних операцій. Так, не залучають до складу доходу єдиноподатника суму грошових коштів, що надійшла як оплата товарів (робіт, послуг), реалізованих у період сплати інших податків і зборів, установлених Податковим кодексом України, вартість яких була залученою до доходу юридичної особи в ході обчислення податку на прибуток, або загальний оподатковуваний дохід фізичної особи – підприємця (п. 292.11 Податкового кодексу України). Адже в цьому випадку має місце не пільга, а уникнення подвійного оподаткування (ч. 2 ст. 17 Господарського кодексу України) [7; 8].

3. Щодо ставок. Як відомо, ставка податку є його обов'язковим елементом (п.п. 7.1.4 Податкового кодексу України). При цьому в певних випадках при обчисленні одного й того самого податку може використовуватися кілька ставок (п. 26.2 Податкового кодексу України): акцизний податок, екологічний податок тощо. Якщо розглядати ставку 7 % з податку на додану вартість згідно зі ст. 193 Податкового кодексу України, то слід говорити про пільгу, оскільки в податку на додану вартість, на відміну від акцизу, є основна ставка 20 % (п. 194.1 Податкового кодексу України). Такої точки зору дотримуються і контролери (підкатегорія 101.29 Бази знань).

4. Спеціальні режими оподаткування. Сплату єдиного податку не вважають використанням податкових пільг. У свою чергу, особливий порядок сплати податку на додану вартість у сфері сільського, лісового господарства та рибальства згідно зі ст. 209 Податкового кодексу України є пільгою, у зв'язку із чим такі суб'єкти господарювання зобов'язані подавати пільговий звіт [7].

Допомогти зорієнтуватися в тому, що є податковою пільгою, призначений Довідник податкових пільг. Його регулярно, як правило, щокварталу, оновлюють і доводять до відома платників податків листами Державної фіскальної служби України. Зокрема, станом на 01.10.2016 р. затверджений перелік податкових пільг розміщено в:

– Довіднику № 80 / 1 податкових пільг, що є втратами доходів бюджету (Лист Державної фіскальної служби України від 01.10.2016 р. № 80 / 1);

– Довіднику № 80 / 2 інших податкових пільг (Лист Державної фіскальної служби України від 01.10.2016 р. № 80 / 2).

Заповнювати звіт слід, орієнтуючись на перелік пільг у Довідниках, а якщо тієї чи іншої позиції немає, податківці подібну суму пільгою не вважають і вносити її до звіту не потрібно. Проте, факт відсутності пільги в Довіднику ніяк не впливає на право її використання, оскільки цей документ виконує тільки інформативні функції [5].

Згідно з п. 30.3 Податкового кодексу України платник має право використовувати податкову пільгу з моменту виникнення підстав для її застосування й протягом усього терміну її дії. Логічно підставами вважати факти, що відбулися, і є підтвердженими відповідними первинними й іншими документами, із якими Податковий кодекс України пов'язує надання певних пільг [7].

Проте деякі умови надання податкової пільги можуть бути прописаними у спеціальних нормах Податкового кодексу України. Так, за здійснення благодійних постачань товарів для застосування пільги з податку на додану вартість п. 197.1.15 Податкового кодексу України приписує здійснювати їх маркування.

Реалізація права на певні пільги вимагає відповідних дій або підтверджень. Припустимо, що підставою для отримання фізичною особою податкової соціальної пільги до нарахованої заробітної плати є подання роботодавцю заяви про самостійний вибір місця застосування податкової соціальної пільги та документів, що підтверджують таке право. Проте «інвалідну» пільгу, що є передбаченою п. 142.1 Податкового кодексу України, платник податків має право застосувати тільки за наявності відповідного дозволу, що прямо прописано в п. 142.1 Податкового кодексу України [7].

Таким чином, розглянуто поняття «податкова пільга» з позиції бухгалтерського обліку. Досліджено роль і механізм застосування податкових пільг, а також аспекти, що викликають труднощі в процесі розрізнення податкових пільг від загального порядку оподаткування. Проаналізовано особливості системи подання податкової пільги в бухгалтерському обліку. Виявлено, що застосування податкових пільг в Україні є пов'язаним із певними неврегульованими моментами, що інколи ускладнюють життя платника податків.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Бабаев Ю. А., Петров А. М. Теория бухгалтерского учета. М.: Проспект, 2012. 240 с. **2.** Касьянова Г. Ю. Главная книга бухгалтера. М.: АБАК, 2013. 864 с. **3.** Гущина К. О., Курышева Н. С., Сумская Е. Г., Трошина Т. А. Оплата труда. Типичные нарушения, сложные вопросы. М.: Дашков и К°, 2009. 248 с. **4.** Гомола А. И., Кириллов В. Е., Кириллов С. В. Бухгалтерский учет. М.: Академия, 2011. 430 с. **5.** Пошерстник Н. В. Бухгалтерский учет на современном предприятии. М.: Проспект, 2010. 560 с. **6.** Чая В. Т., Латыпова О. В. Бухгалтерский учет. М.: Кнорус, 2011. 520 с. **7.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **8.** Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ Й ОПОДАТКУВАННЯ БЕЗНАДІЙНОЇ ТА СУМНІВНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

УДК 657.41

Стешкіна Н. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено питання оподаткування безнадійної заборгованості та резерву сумнівних боргів. Розглянуто умови, за якими його відносять до дебіторської заборгованості. Визначено розбіжності бухгалтерського й податкового обліку безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованостей. Проаналізовано їх вплив на фінансові результати діяльності підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, податок, оподаткування, бухгалтерський облік, податковий облік, заборгованість, безнадійна дебіторська заборгованість, сумнівна дебіторська заборгованість, резерв сумнівних боргів.*

Аннотация. *Исследован вопрос налогообложения безнадежной задолженности и резерва сомнительных долгов. Рассмотрены условия, согласно которым его относят к дебиторской задолженности. Определены различия бухгалтерского и налогового учета безнадежной и сомнительной дебиторской задолженности. Проанализировано их влияние на финансовые результаты деятельности предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, налог, налогообложение, бухгалтерский учет, налоговый учет, задолженность, безнадежная дебиторская задолженность, сомнительная дебиторская задолженность, резерв сомнительных долгов.*

Annotation. *The issue of taxation bad debts and provision for doubtful debts. The conditions under which it belongs to the receivables. The differences accounting and taxation bad and doubtful receivables. Analyzes their impact on the financial results of the company.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, tax, taxation, tax accounting, debt, hopeless debt receivable, doubtful accounts receivable, reserve of doubtful debts.*

За сучасних умов господарювання підприємства за наявності конкуренції на ринках збуту для збереження партнерських відносин із замовниками змушені продавати продукцію, товари, виконувати роботи та надавати послуги з їх оплатою в майбутньому. У результаті таких операцій виникає дебіторська заборгованість покупців (замовників), що може бути погашеною в строки, зазначені договором (контрактом), а може переходити в сумнівну та безнадійну дебіторську заборгованість. Це є зумовленим, як правило, недостатньою поінформованістю

© Стешкіна Н. В., 2016

або недосконалим дослідженням фінансового стану й платоспроможності підприємства – покупця. Через це набувають актуальності питання, що є пов'язаними із поняттями сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості у податковому й бухгалтерському обліку. Сумнівна та безнадійна дебіторська заборгованість регулюються законодавчо-правовими й нормативними актами, оскільки є об'єктом і податкового, і бухгалтерського обліку.

Питання обліку дебіторської заборгованості, у тому числі сумнівної та безнадійної, стали предметом дослідження таких учених-економістів: Нашкерської Г. В., Сопка В. В., Бутинця Ф. Ф. та ін.

Метою написання статті є дослідження оподаткування безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості.

Існують суттєві розбіжності у визначеннях безнадійної дебіторської заборгованості та порядку формування й обліку резерву сумнівних боргів у бухгалтерському та податковому обліку. У Податковому кодексі України немає визначення сумнівної дебіторської заборгованості, а Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» визначено, що сумнівним боргом є поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником. Відповідно до цього положення, під безнадійною дебіторською заборгованістю розуміють поточну дебіторську заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності [2].

У Податковому кодексі України визначено, що безнадійною є заборгованість, що відповідає одній з ознак:

а) заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув термін позовної давності;

б) прострочена заборгованість, що не є погашеною внаслідок недостатності майна фізичної особи, за умови, що дії кредитора, спрямовані на примусове стягнення майна боржника, не призвели до повного погашення заборгованості;

в) заборгованість суб'єктів господарювання, визнаних банкрутами в установленому законом порядку, або припинених як юридичні особи у зв'язку з їх ліквідацією;

г) заборгованість, яка виявилася непогашеною внаслідок недостатності коштів, одержаних після звернення кредитором за стягненням на заставлене майно відповідно до закону та договору, за умови, що інші дії кредитора щодо примусового стягнення іншого майна позичальника, визначені нормативно-правовими актами, не призвели до повного покриття заборгованості;

ґ) заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством;

д) прострочена заборгованість померлих фізичних осіб, а також осіб, які у судовому порядку визнані безвісно відсутніми, недієздатними або оголошені померлими, а також прострочена заборгованість фізичних осіб, засуджених до позбавлення волі [1].

Межа між сумнівною та безнадійною заборгованістю є незначною, її визначають через впевненість позичальника у погашенні замовником боргу за товари, роботи та послуги, що ускладнює визначення фінансового стану підприємства в цілому й доходу для цілей оподаткування, оскільки безнадійну дебіторську заборгованість наприкінці звітного періоду відносять на дебет рахунку 944 «Сумнівні та безнадійні борги», що впливає на зменшення доходів.

Згідно із Податковим кодексом України, платник податку – продавець товарів, робіт, послуг має право зменшити суму доходу звітного періоду на вартість відвантажених товарів, виконаних робіт, наданих послуг у поточному або попередніх звітних податкових періодах у разі, якщо покупець таких товарів, робіт, послуг затримує без погодження з платником податку оплату їх вартості (надання інших видів компенсації їх вартості).

Право на зменшення суми доходу виникає, якщо протягом звітного періоду відбувається будь-яка з цих подій:

а) платник податку звертається до суду з позовом (заявою) про стягнення заборгованості з такого покупця чи про порушення справи про його банкрутство або стягнення заставленого ним майна;

б) за поданням продавця нотаріус вчиняє виконавчий напис про стягнення заборгованості з покупця чи стягнення заставленого майна (крім податкового боргу) [1].

Нарахування суми резерву сумнівних боргів за звітний період відображають у звіті про сукупний дохід у складі інших операційних витрат. Вилучення безнадійної дебіторської заборгованості з активів є здійснюваним із одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів. У разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів безнадійну дебіторську заборгованість списують з активів на інші операційні витрати. Суму відшкодування раніше списаної безнадійної дебіторської заборгованості залучають до складу інших операційних доходів.

Поточну дебіторську заборгованість, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено, у разі визнання її безнадійною списують з балансу з відображенням у складі інших операційних витрат. Відповідно до Податкового кодексу України інші витрати звичайної діяльності, крім фінансових витрат, що не є пов'язаними безпосередньо з виробництвом та (або) реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, зокрема ви-

трати на створення резерву сумнівної заборгованості, визнають витратами для оподаткування в сумі безнадійної дебіторської заборгованості.

Якщо сума кредиторської заборгованості платника податку за неоплачені товари (роботи, послуги) залишилася нестягненою після закінчення терміну позовної давності, то у податковому періоді, на який припадає закінчення терміну позовної давності, платник податку має суму такої заборгованості (із урахуванням податку на додану вартість) залучити до складу доходів, що є врахованими в процесі обчисленні об'єкта оподаткування. Якщо підприємством не створювався резерв сумнівних боргів, суми безнадійної дебіторської заборгованості відносять до інших операційних витрат згідно із п. 20 П(С)БО 16 «Витрати» та відображають за дебетом субрахунку 944 «Сумнівні та безнадійні борги» із кредитом рахунків обліку заборгованості.

Якщо підприємством створювався резерв сумнівних боргів, суму безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги) в межах створеного резерву списують за рахунок такого резерву. Таку операцію відображають за дебетом рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» із кредитом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Якщо суми нарахованого резерву недостатньо для покриття всієї суми заборгованості, безнадійну дебіторську заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги) списують з активів на інші операційні витрати. Якщо резерву нараховано більше, ніж сума непогашеної безнадійної заборгованості, залишок резерву після списання заборгованості залучають до складу інших операційних доходів.

Безнадійну дебіторську заборгованість, що не є пов'язаною з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), списують з балансу з відображенням витрат у складі інших операційних витрат за дебетом рахунку 944 «Сумнівні та безнадійні борги». Такий порядок списання безнадійної дебіторської заборгованості встановлено П (С) БО 10 «Дебіторська заборгованість». Метод і терміни нарахування резерву сумнівних боргів підприємство вибирає самостійно. Списання безнадійної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги можна віднести до складу податкових витрат із певним ризиком.

Таким чином, на підставі логічного аналізу обліку безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості вважаємо за доцільне звернути увагу на необхідність приведення у відповідність визначення поняття сумнівної й безнадійної дебіторської заборгованості у податковому та бухгалтерському обліку й доповнення П (С) БО 10 «Дебіторська заборгованість» ознаками визначення безнадійної дебіторської заборгованості відповідно до Податкового кодексу України. Це сприятиме усуненню розбіжностей у визначеннях безнадійної дебіторської заборгованості та вдосконаленню порядку формування й обліку резерву сумнівних боргів у бухгалтерському та податковому обліку. Практичне застосування задекларованих норм у обліку вимагає суттєвих доопрацювань і доповнень щодо пристосування їх до конкретних умов господарювання задля спрощення порядку обліку й складання фінансової та податкової звітності та вдосконалення управління дебіторською заборгованістю.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **2.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99. **3.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **5.** Нашкерська Г. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2004. 464 с. **6.** Сопко В. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2000. 578 с.

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

УДК 657.41

Стешкіна Н. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто методику складання звіту про власний капітал із урахуванням особливостей елементів власного капіталу підприємства. Проаналізовано класифікаційні ознаки структуризації власного капіталу. Визначено зміст статей звіту про власний капітал.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, прибуток, капітал, звітність, власний капітал, статутний капітал, резервний капітал, додатковий капітал, нерозподілений прибуток, фінансова звітність.*

Аннотация. *Рассмотрена методика составления отчета о собственном капитале с учетом особенностей элементов собственного капитала предприятия. Проанализированы классификационные признаки структуризации собственного капитала. Определено содержание статей отчета о собственном капитале.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, прибыль, капитал, отчетность, собственный капитал, уставный капитал, резервный капитал, добавочный капитал, нераспределенная прибыль, финансовая отчетность.*

Annotation. *The methodology of drawing up a report on own capital taking into account the features of the enterprise's own capital components is considered. Classification signs of structuring of own capital are analyzed. The contents of articles of the report on own capital are defined*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, profit, capital, accounts, own capital, authorized capital, reserve capital, additional capital, retained earnings, financial statements.*

Власний капітал відіграє провідну роль у створенні та розвитку підприємства. Для прийняття обґрунтованих і виважених управлінських рішень керівникам необхідна повна та достовірна інформація про фінансовомайновий стан підприємства. Основними джерелами, у яких акумулюється й систематизується ця інформація, є бухгалтерський облік та фінансова звітність. Тому нині для підприємств виняткового значення набувають питання вдосконалення методики обліку власного капіталу та відображення цієї інформації у фінансовій звітності.

Повне розкриття інформації про формування й використання власного капіталу сприятиме підвищенню достовірності інформації, що є необхідною для прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості підприємства. Протягом останніх років внесено зміни до порядку відображення власного капіталу підприємства в обліку та фінансовій звітності, що є спрямованими на наближення національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО) до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ).

Дослідженням проблем обліку формування та використання власного капіталу займаються Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Вівчар О. Й., Сопко В. В. та ін.

Метою написання статті є визначення складових власного капіталу в обліку та звітності й аналіз особливостей складання звіту про власний капітал підприємства. Для досягнення цілі слід розглянути економічну сутність власного капіталу та його складових, а також проаналізувати структуру й особливості складання звіту про власний капітал.

Власний капітал є основою для початку й продовження господарської діяльності підприємства, одним із найістотніших показників, що характеризує фінансовий стан підприємства. Власний капітал підприємства є головним джерелом формування прибутку та доходів його власників як у поточному періоді, так і в майбутньому. Його розмір і динаміка змін характеризують рівень ефективності господарської діяльності.

Згідно із НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», власним капіталом є частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [5]. У міжнародних стандартах бухгалтерського обліку не використовують термін «власний капітал», його еквівалентом у зарубіжній практиці є поняття «чисті активи» (net assets).

Склад власного капіталу наведено в першому розділі пасиву звіту про фінансовий стан (форма № 1), що містить зареєстрований (пайовий) капітал, капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний, неоплачений і ви-

© Стешкіна Н. В., 2016

лучений капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток). Проте, для прийняття управлінських рішень важливою є інформація не лише про зміни, що відбулись у власному капіталі, а й про їх джерела. Розшифрування першого розділу пасиву балансу міститься у звіті про власний капітал [5].

Звіт про власний капітал складають на підставі балансу, звіту про фінансові результати, а також аналітичних даних до відповідних облікових регістрів. За правильного відображення операцій, які призвели до змін у складі власного капіталу, його залишок на кінець року (у цілому та в розрізі окремих статей) за балансом має відповідати даним звіту про власний капітал.

Відтак джерелами власного капіталу в новому звіті про власний капітал є зареєстрований капітал (графа 3), капітал у дооцінках (графа 4), додатковий капітал (графа 5), резервний капітал (графа 6), нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (графа 7), неоплачений капітал (графа 8), вилучений капітал (графа 9).

Методологічно звіт про власний капітал містить шість розділів:

- коригування;
- чистий прибуток (збиток) за звітний період;
- інший сукупний дохід за звітний період;
- розподіл прибутку;
- внески учасників;
- вилучення капіталу.

В окремих рядках записують показники, що відображають залишок на початок року, скоригований залишок на початок року, підсумок змін у капіталі, залишок на кінець року.

У першому розділі звіту про власний капітал відображають зміни окремих видів власного капіталу, виявлені на початок року в частині допущених помилок у минулих звітних роках, та інші зміни статутного (пайового), інших видів власного капіталу, здійснені за рішенням власників. Ці зміни є зумовленими П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансовій звітності» [6].

Коригування власного капіталу в першому розділі звіту відображають за статтями «Зміна облікової політики», «Виправлення помилок», «Інші зміни». У цілому структура цього розділу відповідає його меті й забезпечує користувачів достатньою інформацією в достатньому обсязі.

У наступній статті звіту про власний капітал відображають суму чистого прибутку (збитку) зі звіту про фінансові результати. У статті «Інший сукупний дохід за звітний період» відображають суму іншого сукупного доходу за звітний період зі звіту про фінансові результати. Тут, зокрема, може наводитись інформація про дооцінку (уцінку) необоротних активів.

У статтях розділу «Розподіл прибутку» наводять суму виплат власникам (дивіденди), дані про спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу та відрахування до резервного капіталу. У розділі «Внески учасників» наводять дані про внески до зареєстрованого капіталу підприємства та погашення заборгованості з капіталу (зміни неоплаченого капіталу в результаті збільшення або зменшення дебіторської заборгованості учасників за внесками до зареєстрованого капіталу підприємства).

У статтях розділу «Вилучення капіталу» наводять дані про зменшення власного капіталу підприємства внаслідок викупу акцій (часток) власної емісії, перепродажу чи анулювання викуплених акцій (часток), вилучення частки в капіталі, зменшення номінальної вартості акцій або інші зміни в капіталі, зокрема придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві.

У процесі заповнення цієї форми звітності частину інформації переносять з інших форм звітності, а саме: залишок за видами власного капіталу на початок і кінець року – з балансу; чистий прибуток та інший сукупний дохід за звітний період – зі звіту про фінансові результати. Однак, у звіті про власний капітал подано інформацію стосовно розподілу прибутку, внесків учасників і вилучення капіталу, для подання якої потрібна попередня підготовка і відповідна обробка бухгалтерської інформації. Для спрощення цієї роботи запропоновано складання допоміжної таблиці (табл. 1) [4].

Відтак ціллю складання звіту про власний капітал (форма № 4) є розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. Для забезпечення порівняльного аналізу інформації підприємства мають додавати до річного звіту звіт про власний капітал за минулий рік. Проте чинна методика заповнення звіту є мало інформативною. Внесення запропонованих змін сприятиме спрощенню складання цієї форми звітності й удосконаленню методики складання фінансової звітності підприємств.

Таким чином, підприємствам слід чітко визначати цілі, порядок та умови збільшення (зменшення) власного капіталу, порядок формування резервного капіталу, порядок формування та використання додаткового капіталу, методику здійснення реінвестицій у корпоративні права, чітко визначати порядок оподаткування операцій, що є пов'язаними зі збільшенням (зменшенням) статутного капіталу. Перспективами подальших досліджень є розробка практичних рекомендацій задля вдосконалення складання фінансової звітності підприємства.

Таблиця 1

Допоміжна таблиця для складання звіту про власний капітал

Назва статті звіту	Код рядка	Інформація бухгалтерського обліку для заповнення рядка
Розподіл прибутку: виплати власникам (дивіденди)	4200	Сума за бухгалтерською проводкою: Д 443 – К 671
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	Сума за бухгалтерською проводкою: Д 443 – К 40
Відрахування до резервного капіталу	4210	Сума за бухгалтерською проводкою: Д 443 – К 43
Внески учасників: внески до капіталу	4240	Сума за бухгалтерською проводкою: Д 30, 31, 10, 20 та ін. – К 40 (крім 404)
Погашення заборгованості з капіталу	4245	Сума за бухгалтерською проводкою: Д 30, 31, 10, 20 та ін. – К 46
Вилучення капіталу: викуп акцій (часток)	4260	Сума за бухгалтерською проводкою: Д 45 – К 30, 31
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	Сума за бухгалтерською проводкою: Д 30, 31 – К 45
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	Сума за бухгалтерською проводкою: Д 40 – К 45
Вилучення частки в капіталі	4275	Сума за бухгалтерською проводкою: Д 40 – К 672

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **2.** Голов С. Ф., Костюченко В. М. Фінансовий облік. Київ: Лібра, 2004. 880 с. **3.** Вівчар О. Й., Саварин В. М. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2009. Вип. 19 (5). С. 146–150. **4.** Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 526 с. **5.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **6.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 28.05.1999 № 137 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99.

ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОСТОВІРНІСТЬ БАЛАНСУ

УДК 657.31:336.714

Струкова М. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості оцінки фінансових інвестицій за національними стандартами бухгалтерського обліку та Міжнародними стандартами фінансової звітності. Досліджено питання недоскона-*

© Струкова М. О., 2016

лості порядку обліку дооцінки й уцінки фінансових інвестицій. Обґрунтовано необхідність додавання коригувальних рахунків до чинного Плану рахунків.

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, фінансові інвестиції, дооцінка фінансових інвестицій, бухгалтерський облік, уцінка фінансових інвестицій, принцип обачності, коригувальні рахунки, національні стандарти бухгалтерського обліку (П (С) БО), Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).*

Аннотация. *Рассмотрены особенности оценки финансовых инвестиций по национальным стандартам бухгалтерского учета и Международным стандартам финансовой отчетности. Исследован вопрос несовершенства порядка учета дооценки и уценки финансовых инвестиций. Обоснована необходимость добавления корректирующих счетов к Плану счетов.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, финансовые инвестиции, дооценка финансовых инвестиций, бухгалтерский учет, уценка финансовых инвестиций, принцип осмотрительности, корректирующие счета, национальные стандарты бухгалтерского учета (П (С) БУ), Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО).*

Annotation. *The features of evaluation of financial investment by the International Accounting Standards and International Financial Reporting Standards. The question imperfection of the accounting and markdown dootsinyuvannya financial investments. The necessity of adding to the current account adjustment of accounts.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, financial investments, estimation of financial investments, reduction of financial investments, principle of prudence, corrective accounts, national accounting standards of accounting, International Financial Reporting Standards (IFRS).*

Реформування бухгалтерського обліку в Україні почалося ще в минулому тисячолітті. Вирішальним став 2000 рік, коли було введено національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П (С) БО), які мали не суперечити міжнародним стандартам (МСБО). Проте, у П (С) БО не враховано багато вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Водночас сучасні міжнародні стандарти бухгалтерського обліку постійно оновлюються та дорабляються, оскільки не є досконалими. Саме тому донині тривають наукові розробки щодо вдосконалення бухгалтерського обліку.

Метою написання статті є визначення особливостей фінансових інвестицій і аналіз їх впливу на достовірність балансу.

Питанням оцінювання фінансових інвестицій у бухгалтерському обліку приділяли увагу багато вчених. Досить повний огляд точок зору щодо оцінювання фінансових інвестицій у бухгалтерському обліку подано Ловінською Л. в монографії «Оцінка в бухгалтерському обліку» [1]. Очевидно, оцінка в бухгалтерському обліку залежить від використання моделі обліку: фінансової або фізичної концепції капіталу. Використання в Україні лише фінансової концепції капіталу є певним обмеженням розвитку системи бухгалтерського обліку. Однак, саме за цих умов слід показувати у фінансових звітах достовірну інформацію. Тому питання впливу оцінювання фінансових інвестицій на достовірність балансу нині є актуальним.

Порядок оцінювання фінансових інвестицій є визначуваним П (С) БО 12 «Фінансові інвестиції» [2]. Відповідно до загальноприйнятих підходів, фінансові інвестиції в бухгалтерському обліку первісно оцінюються та відображаються за собівартістю. Вона складається з ціни придбання, комісійних винагород, мита, податків, зборів, обов'язкових платежів та інших витрат, що є безпосередньо пов'язаними з придбанням фінансових інвестицій. Особливих протиріч цей підхід до первісного оцінювання фінансових інвестицій не містить.

Зовсім інше – оцінювати фінансові інвестиції на дату балансу. Відповідно до П (С) БО 12 оцінювання фінансових інвестицій на дату балансу залежить від певних факторів:

– які це інвестиції – майнові або боргові;

– як обліковуються майнові інвестиції: за методом участі в капіталі чи за іншим методом;

– з якою метою купуються боргові інвестиції: щоб утримувати до погашення чи з іншою метою;

– чи можна достовірно визначити справедливу вартість фінансових інвестицій.

Результати переоцінки фінансових інвестицій, як правило, є пов'язаними з рахунками доходів (клас 7) або рахунками витрат (клас 9). Тут виникають кілька запитань, розглянемо їх.

1. Чому результати дооцінювання в одній ситуації відображають на рахунках інших доходів і витрат (субрахунку 946 «Втрати від знецінення запасів» і 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»), а в іншій – на рахунках інших фінансових доходів і витрат (субрахунку 733 «Інші доходи від фінансових операцій» та 952 «Інші фінансові витрати»)? Амортизація премії та дисконту боргових цінних паперів є фінансовими витратами та доходами емітента, оскільки емісія цінних паперів є фінансовою діяльністю. Придбання цінних паперів для інвестора є інвестиційною діяльністю. Через це результати їх переоцінювання не слід враховувати як фінансові

доходи та витрати. Ця плутанина є пов'язаною із нерозумінням того, що інвестиції враховуються в інвестора, а емітент враховує їх як активи, у формі яких отримано інвестиції та зобов'язання або інструменти власного капіталу.

2. Чому результат дооцінювання відображають на доходних рахунках, які, у свою чергу, закривають на рахунок 44 «Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)»? Існуюча практика відображення результатів дооцінювання інвестицій не відповідає змісту фінансової концепції збереження капіталу, на якій ґрунтується бухгалтерський облік в Україні. Крім того, такий підхід спотворює інформацію про отриманий підприємством прибуток. Результати дооцінювання не є отриманим доходом. Вони перетворюються на дохід після реалізації фінансових інвестицій. Можна провести аналогію з торговельною націнкою. Націнку на товар (Д-т 281 – К-т 285) не відносять на доходні рахунки. Доходом націнка стає після реалізації товарів. Логіка підтверджується вимогами одного з принципів бухгалтерського обліку – принципу обачності, згідно із яким у бухгалтерському обліку слід застосовувати такі методи оцінювання, які б запобігали заниження оцінки зобов'язань і витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства [3].

У процесі проведення переоцінювання фінансових інвестицій суму дооцінки доцільно відносити або на субрахунок до рахунку «Фінансові інвестиції» (аналогічно до торговельної націнки), або на рахунок «Нереалізовані прибутки».

Інша справа – уцінка фінансових інвестицій. Відповідно до вимог принципу обачності, у бухгалтерському обліку суму уцінки фінансових інвестицій слід відображати на витратних рахунках, що сприятиме зниженню прибутку в звітному періоді.

Відображення дооцінки або уцінки таких фінансових інвестицій залежить від:

– причин зростання власного капіталу об'єкта інвестування за рахунок фінансових результатів діяльності (рахунок 44 «Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)»), емісійного доходу або інших змін;

– результатів попередніх дооцінок або уцінок [5].

Із першого погляду такий порядок обліку є побудованим досить логічно: залежно від зміни складової власного капіталу в емітента змінюється аналогічна стаття в інвестора. Але, по-перше, збільшення прибутку в емітента не можна порівнювати зі збільшенням в інвестора. У такому разі вартість інвестицій має зростати, але цю суму слід відобразити в обліку та звітності як нереалізований прибуток або як коригувальну статтю в балансі до статті «Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств».

По-друге, згідно із П (С) БО 12 при зменшенні власного капіталу емітента за допомогою будь-якої статті, крім статті нерозподіленого прибутку, якщо сума зниження, пропорційна частці інвестора у власному капіталі емітента, більше, ніж така складова власного капіталу в інвестора, то така сума надлишку скорочує нерозподілений прибуток емітента, тобто її відображатимуть в обліку такою проводкою: Д-т 44 – К-т 141.

Водночас Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій цю кореспонденцію рахунків не передбачено, тобто спостерігається розбіжність двох нормативних документів бухгалтерського обліку. Порядок обліку дооцінювання й уцінки фінансових інвестицій, які враховуються за допомогою метода участі в капіталі, що введено П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції», також заперечує вимогам описаного принципу обачності. Через це інформація в балансі та в звіті про фінансові результати (у частині доходів) не є справедливою [4; 6].

Сформований порядок обліку дооцінювання фінансових інвестицій не відповідає вимогам принципу обачності, який проголошує, що доходи та витрати мають відображатись у бухгалтерському обліку на основі достовірно обґрунтованих первинною документацією господарських операцій. Неврахування цих вимог може призвести до спотворення інформації у фінансовій звітності. Уцінка фінансових інвестицій має знижувати фінансові результати діяльності підприємства. Дооцінювання фінансових інвестицій має враховуватися на коригувальному рахунку до рахунку «Фінансові інвестиції» або на рахунку «Нереалізовані прибутки» і обліковуватись як дохід тільки у момент реалізації дооцінених фінансових інвестицій, за умови, що вони будуть реалізовуватися за ціною, що перевищує собівартість придбання цих інвестицій.

Науковий керівник – канд. екон. наук, старший викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Ловінська Л. Р. Оцінка в бухгалтерському обліку: монографія. Київ: КНЕУ, 2006. 256 с. **2.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції»: Закон України від 26.04.2000 № 91 / База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00. **3.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **4.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і госпо-

дарських операцій підприємств і організацій: Закон України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **5.** Верига Ю. А. Фінансові інвестиції: оцінка і подання інформації у звітності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* 2007. № 5 (77). С. 54–57. **6.** Голубка Я. В. Оцінка фінансових інвестицій в системі обліку. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка.* 2006. Вип. 21. С. 122–125.

МІСЦЕ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 657.37:005.93

Сулейманова А. Г.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто взаємозв'язок бухгалтерського обліку з різними економічними процесами, що відбуваються на підприємстві. Визначено роль бухгалтерського обліку в процесі управління підприємством. Обґрунтовано необхідність використання звітності в процесі управління. Проаналізовано основні проблеми й перспективи розвитку системи обліку в сучасній національній економіці.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, бухгалтерія, бухгалтерський облік, управління підприємством, «чорна бухгалтерія», звітність, фінансова звітність, бухгалтерський баланс.*

Аннотация. *Рассмотрена взаимосвязь бухгалтерского учета с разничными экономическими процессами, происходящими на предприятии. Определена роль бухгалтерского учета в процессе управления предприятием. Обоснована необходимость использования отчетности в процессе управления. Проанализированы основные проблемы и перспективы развития системы учета в современной национальной экономике.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, бухгалтерия, бухгалтерский учет, управление предприятием, «черная бухгалтерия», отчетность, финансовая отчетность, бухгалтерский баланс.*

Annotation. *The interrelation of accounting with various economic processes occurring at the enterprise is considered. The role of accounting in the process of enterprise management is defined. The necessity of using reports in the process of enterprise management is substantiated. The main problems and prospects of the accounting system development in the modern national economy are analyzed.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, bookkeeping, business management, «black accounting», statements, financial statements, balance sheet.*

Головним інструментом на підприємстві, що надає можливості аналізувати, контролювати, перевіряти діяльність суб'єкта хазяйнування та розробляти нові напрями планування, є бухгалтерський облік. Він систематизує всі економічні процеси, оцінює загальний фінансовий стан, містить інформацію, що надає можливості приймати раціональні рішення та формувати оптимальну стратегію діяльності. Досліджуючи дані звітності, керівництво має можливість розрахувати можливі ризики ведення бізнесу та контролювати використання матеріальних, трудових та інших видів ресурсів. На сучасному етапі розвитку національної економіки, що є спрямованою на євроінтеграцію та міжнародне співробітництво, дуже важливо приділяти увагу внутрішньому контролю фінансового стану організації, що є забезпечуваним завдяки веденню бухгалтерського обліку.

Вивченням особливостей бухгалтерського обліку займалися Веддінгтон Д., Даффорне Р., Арнольд К., Лунський Н., Беретт А., Бест Ф., Віл*л* Ф. та ін. Значний внесок зробили вітчизняні вчені: Шеремет А. Д., Карпова Т. П., Ніколаєва С. А., Кондраков Н. П. та ін.

Згідно із визначенням, наданим у фінансовому словнику, бухгалтерським обліком є впорядкована система збору даних та обробки інформації стосовно діяльності підприємства [2]. Головною його метою є забезпечення повної й прозорої інформації стосовно функціонування організації. Дані звітності інформують керівництво про

© Сулейманова А. Г., 2016

виконання певних кроків бізнес-плану та надають можливості контролювати весь процес виробництва. Система обліку пов'язує кількісну й якісну характеристики економічних явищ завдяки веденню документації та реєстрації операцій у натуральних і фінансових вимірах. Керівні органи можуть аналізувати загальний стан суб'єкта у зручний для них спосіб.

Необхідність використання цього інструменту є регламентованою Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. Цим Законом визначено основні засади, принципи, завдання, функції, встановлено правила ведення й управління звітністю. Згідно із п. 1 ст. 8 Закону, бухгалтерський облік має виконуватися систематично, починаючи з дати реєстрації підприємства. Усі зареєстровані дані мають відповідати реальним операціям, що здійснювалися впродовж звітного періоду. Головний бухгалтер або підпорядкована особа, яка відповідає за процес обліку на конкретному об'єкті, має складати та подавати в установлені терміни звіти, організовувати та контролювати відображення діяльності у бухгалтерському балансі та перевіряти стан бухгалтерської системи на підприємстві. Подібний законодавчий контроль надає можливості визначити місце обліку в системі управління підприємством [3].

Бухгалтерський облік бере активну участь у багатьох процесах на підприємстві. Особливо це стосується етапів прогнозування, контролю й економічного аналізу. Під час планування діяльності потрібно чітко визначити фінансові альтернативи, за рахунок яких формуватиметься оптимальна стратегія. Дані стосовно використаних ресурсів, понесених витрат, отриманих боргів, сформованої собівартості продукції попередніх років надають можливості розробляти перспективні плани. Так, інформація стосовно залишку матеріалів і сировини сприятиме зменшенню витрат у поточному році.

Бухгалтерський облік є ефективним засобом контролю. Процес управління передбачає виявлення можливих відхилень і порушень, на базі яких корегуватиметься загальна стратегія діяльності. Звітність надає можливості порівняти спланові та фактично отримані результати, стежити за змінами обсягів власних активів і запозичених коштів, контролювати боргову систему. Зіставлення балансів різних періодів, виявлення різниці між темпами зростання активів і пасивів надає можливості контролювати загальний розвиток суб'єкта господарювання. Систематичність, точність, відповідність витрат і доходів надає можливості власнику або керівнику постійно стежити за виробництвом [5].

Економічний аналіз є пов'язаним із бухгалтерською системою. Усі необхідні для проведення внутрішнього аудиту дані є в балансі підприємства. Теоретично зареєстрована там інформація відображає реальну діяльність суб'єкта за визначений період, що гарантує отримання доцільних рекомендацій від проведення загального дослідження стану. Ретельне вивчення поданої звітної інформації надає можливості проводити дієвий аналіз можливих ризиків. Використання економічної експертизи має допомагати формулювати перспективні напрями розвитку за конкретних умов. Відтак бухгалтерський баланс є дієвим інструментом визначення ризиків для підприємства.

Бухгалтерський облік виконує важливу роль у процесі управління підприємством. Інформаційна та контрольна функції надають можливості використовувати звітність майже на всіх процесах управління. Проте, на сучасному етапі розвитку національних виробництв аналіз діяльності підприємства за балансом не дає реальних результатів відображення діяльності. Українські керівники та власники запобігають політиці відмивання коштів за допомогою списування витрат, реєстрації менших обсягів прибутку, затримання внесення виконаної операції до поточного звіту.

Деякі суб'єкти ведуть офіційний і неофіційний облік – «чорну бухгалтерію», тим самим приховуючи наявність внутрішніх економічних проблем та отримання необґрунтованих прибутків від зовнішнього середовища. Складання звітності в електронному форматі або віддалений формат роботи головного бухгалтера перешкоджає здійсненню ефективного податкового контролю на підприємстві. Підпорядковані органи не мають достатньо повноважень, щоб проводити ретельні перевірки особистих речей окремих суб'єктів. Така поведінка керівництва підриває роль бухгалтерського обліку в системі управління підприємством, перетворюючи його на корумпований інструмент ухилення від податків і приховування негативних наслідків розвитку [6].

Процес глобалізації й євроінтеграції України передбачає формування національної законодавчої структури, яка забезпечила б жорсткий контроль за бухгалтерською системою окремих підприємств. Відображення реальної ситуації у балансі, незалежний контроль та оцінювання активів і пасивів, прозорість викладу мають допомогти виділити сильних, конкурентоспроможних суб'єктів хазяйнування, які зможуть втриматися на міжнародному ринку. Керівники підприємств мають спрямовувати власний потенціал не на створення різних схем махінацій у балансі, а на детальне вивчення наданої бухгалтерією інформації, щоб підтримувати ефективний розвиток виробництва. Саме від виконання цих кроків залежатиме об'єктивне визначення місця бухгалтерського обліку в управлінні сучасним підприємством.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Доценко Н. С.

Література: 1. Бухгалтерские термины // Экаунтология. URL: http://accountology.ucoz.ru/index/bukhgalterskij_slovar/0-2315. **2.** Благодатин А. А. Финансовый словарь. М.: Инфра-М, 2006. 377 с. **3.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **4.** Шевчук Д. А. Бухгалтерский учет, налогообложение, управленческий учет М.: Эксмо, 2009. 414 с. **5.** Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 526 с. **6.** Лівошко Т. В., Барковська Т. В. Антикризове управління підприємством в умовах нестабільності економіки. *Держава і регіони.* 2007. № 1. С. 196–200.

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ ЯК СКЛАДОВА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УДК 657.24-028.27

Сушильнікова А. О.

Магістрант 1 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто трактування поняття «електронний документообіг». Досліджено організацію електронного документообігу, що є основною передумовою успішного виконання функцій бухгалтерського обліку. Проаналізовано нормативно-правові аспекти визначення поняття «електронний документообіг».*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, документ, звітність, електронний документообіг, облікова політика, бухгалтерський облік, функції бухгалтерського обліку.*

Аннотация. *Рассмотрены трактовки понятия «электронный документооборот». Исследована организация электронного документооборота как основной предпосылки успешного выполнения функций бухгалтерского учета. Проанализированы нормативно-правовые аспекты определения понятия «электронный документооборот».*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, документ, отчетность, электронный документооборот, учетная политика, бухгалтерский учет, функции бухгалтерского учета.*

Annotation. *The interpretation of the concept of «electronic document circulation» is considered. The organization of electronic document management has been studied, it is the main prerequisite for the successful performance of accounting functions. Analyzed regulatory and legal aspects of the definition of the concept of «electronic document management».*

Keywords: *enterprise, organization, finances, accounting, document, reporting, electronic document management, accounting policy, accounting functions.*

Забезпечення ефективності управління підприємством потребує оптимізації основної інформаційної функції управління – бухгалтерського обліку. На сучасному етапі інформація є головним елементом в управлінні підприємств, важливою складовою політичного та соціального життя в країні.

Дослідженням питань організації електронного документообігу за сучасних умов займаються Красовська І., Матвієнко О., Цивін М., Мельник Т., Пархоменко В. та ін. Науковці засвідчують різноманітність систем електронного документообігу, формування інтегрованої системи електронного документообігу (ІСЕД).

Метою написання статті є визначення сутності електронного документообігу та вивчення особливостей його організації в бухгалтерському обліку.

© Сушильнікова А. О., 2016

Нині для економіки країни важливе значення мають позитивні зміни в податковій системі та бухгалтерському обліку, оскільки вони є невід'ємними складовими кожного підприємства й економіки країни в цілому. Значна увага приділяється обліковій та податковій політиці в цілому, а також системі електронного документообігу. Незважаючи на те, що електронний документообіг є важливим питанням сьогодення, автори дотримуються різних точок зору щодо трактування цього поняття.

Згідно із Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг», електронним документообігом є сукупність процесів створення, обробки, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання й знищення електронних документів, що є здійснюваними із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності – із підтвердженням факту одержання таких документів.

Красовська І. вважає, що електронний документообіг є сукупністю процесів створення, обробки, надсилання, передачі, одержання, зберігання, використання й знищення електронних документів, що є здійснюваними із застосуванням перевірки цілісності [2]. На думку Матвієнко Т., електронний документообіг є високотехнологічним і прогресивним підходом до суттєвого підвищення ефективності роботи органів державної влади та місцевого самоврядування [3].

Відтак логіка морфологічного аналізу характерних ознак електронного документообігу надає можливості з'ясувати визначення цієї категорії. Наведені точки зору демонструють різні підходи до тлумачення цієї категорії. Проте, найбільш повним і зрозумілим є визначення в Законі України «Про електронні документи та електронний документообіг» [1].

Організація електронного документообігу є певним поштовхом до вдалого виконання функцій бухгалтерського обліку в рухливому сприянні успішній ефективній діяльності підприємства, що забезпечує зростання оперативності обробки інформації, необхідної для управління.

Бухгалтерський облік за появи операцій, що є пов'язаними з електронним документообігом, користується нормативно-законодавчою базою, яка регулює ці операції: Конституцією України, Цивільним кодексом України, Законами України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про інформацію», «Про захист інформації в автоматизованих системах», а також іншими нормативно-правовими актами.

Існує певна спрямованість у державному регулюванні електронного документообігу (рис. 1) [4].

Рис. 1. **Спрямованість державного регулювання електронного документообігу**

У науковій практиці існує порядок оформлення електронних первинних документів, а також певні умови оформлення цих документів:

– однозначне визначення осіб, які є відповідальними за санкціонування, здійснення та реєстрацію господарських операцій, відображених у документах;

– запобігання потенційному оформленню документів особами, які не мають відповідних прав;

– контроль правильності інформації в документі в процесі його створення й виправлення виявлених помилок [4].

Найважливішими параметрами оцінювання електронного документообігу є критерії оцінювання ступеня надійності та захищеності різноманітних схем документообігу від виникнення збоїв у роботі програмного забезпечення та негативних зовнішніх впливів (рис. 2) [3].

Перевагами електронного документообігу є:

– перехід до більш практичного, ефективного й економного безпаперового юридично значущого документообігу;

– шифрована безпека електронних документів;

– зниження фінансових небезпек за рахунок підвищення секретності інформаційного обміну документами;

– швидкий і безпечний обмін електронними документами з компаньйонами та контрагентами, незалежно від місця знаходження адресата.

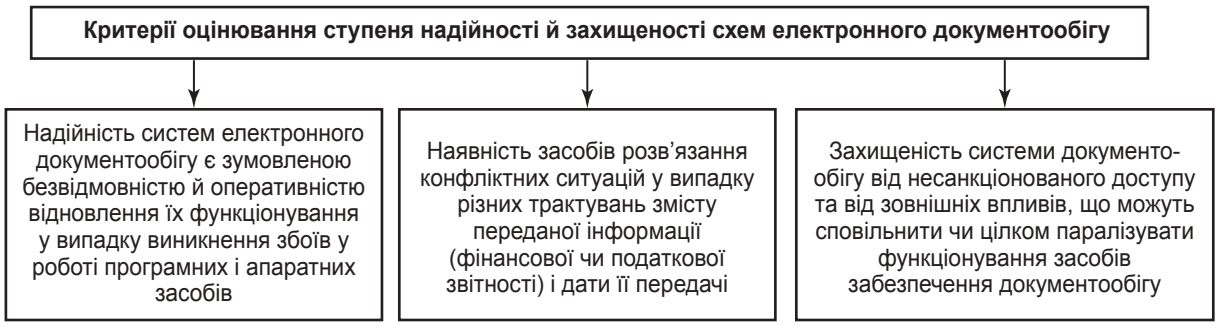

Рис. 2. К**ритерії оцінювання ступеня надійності й захищеності схем електронного документообігу**

Таким чином, було розглянуто тлумачення різними науковцями поняття «електронний документообіг», а також нормативно-правові аспекти його регулювання на сучасному етапі. Обґрунтовано, що система електронного документообігу є значущою складовою успішного виконання функцій бухгалтерського обліку. Проаналізовано особливості організації документообігу як важливої передумови забезпечення ефективного функціонування сучасного вітчизняного підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/851-15. **2.** Красовська І. Електронний документообіг. *Головбух.* 2008. № 34. С. 8–12. **3.** Матвієнко О., Цивін М. Основи організації електронного документообігу: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2008. 112 с. **4.** Мельник Т. Електронний документообіг та електронний підпис. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2013. № 7. С. 47–53. **5.** Пархоменко В. Документальне забезпечення бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2010. № 8. С. 7–11.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УДК 657 (091)

Таранкова М. О.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Наведено визначення поняття «бухгалтерський облік». Розглянуто періодизацію розвитку бухгалтерського обліку. Досліджено основні тенденції й етапи розвитку науки про бухгалтерський облік. Проаналізовано перспективи подальшого розвитку бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, витрати, доходи, прибуток, бухгалтерський облік, періодизація розвитку бухгалтерського обліку, диграфічний облік, уніграфічний облік, подвійний запис.*

Аннотация. *Приведены определения понятия «бухгалтерский учет». Рассмотрена периодизация развития бухгалтерского учета. Исследованы основные тенденции и этапы развития науки о бухгалтерском учете. Проанализированы перспективы дальнейшего развития бухгалтерского учета.*

© Таранкова М. О., 2016

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, расходы, доходы, прибыль, бухгалтерский учет, периодизация развития бухгалтерского учета, диграфический учет, униграфический учет, двойная запись.*

Annotation. *The definitions of the concept of «accounting» are given. Periodization of the development of accounting is considered. The main stages of development of accounting are determined. The main tendencies and stages of development of the science of accounting are investigated. Prospects of further development of accounting are analyzed.*

Keywords: *enterprise, organization, finances, accounting, expenses, income, profit, periodization of accounting development, digraphic accounting, uniographic accounting, double entry.*

Виникнення бухгалтерського обліку є зумовленим господарською діяльністю людини. Історичні облікові документи, що збереглися донині, свідчать, що бухгалтерів поважали та дуже цінували їх справу. Облік називали таємницею богів, у яку посвяченими були лише обрані. Очевидно, що розвитку бухгалтерського обліку сприяли прогрес, стабільність, усе повніша реалізація суспільних потреб. У зв'язку із цим важливого значення набуває періодизація розвитку бухгалтерського обліку. Вона надає можливості прослідкувати історичну логіку, підійти до усвідомлення зміни епох. У літературі виділяють чотири основні періоди розвитку бухгалтерського обліку:

– з моменту виникнення товарно-грошових відносин до кінця XVIII ст.;

– з кінця XVIII ст. до кінця XIX ст.;

– з кінця XIX ст. до початку XX ст.ст.;

– з початку XX ст. і до наших днів.

До першого періоду можна віднести виникнення різних способів реєстрації фактів у облікових регістрах, а також застосування систематичних і хронологічних записів. Вершиною періоду становлення бухгалтерського обліку стало розповсюдження подвійного запису.

Для другого періоду характерними є революційні перетворення в галузі виробництва, розвиток різних форм товарних операцій і збільшення обсягів торговельних, фінансових та інших операцій не тільки в окремих країнах, але й у всьому світі. У цей час з'являється велика кількість наукових праць з обліку. Третій період – це становлення бухгалтерського обліку як сфери наукових знань. У цей час зусилля більшості авторів були спрямовані на те, щоб визначити теоретичні основи бухгалтерського обліку, напрям вивчення явищ, що є об'єктом цієї науки. Було сформульовано кілька визначень бухгалтерського обліку та його цілі.

Четвертий період доцільно поділити на дві основні стадії:

– охоплює період до середини XX ст., характерними є розробка базових принципів об'єктивного оцінювання майново-правового стану самостійно господарюючого суб'єкта, галузевий напрям у побудові системи бухгалтерського обліку, розширення державної регламентації національних систем і звітності бухгалтерського обліку;

– з середини XX ст. донині, характерними є розробка принципів оцінювання майново-правового стану господарюючих суб'єктів за умов зовнішнього ринкового середовища для отримання майбутньої економічної вигоди [2].

Історія бухгалтерського обліку є сповненою не тільки успіхами, а й падіннями, невдачами, відхиленнями та помилками. Становлення обліку є діалектичним процесом, метою якого є забезпечення прийнятних умов для послідовного, безперервного, раціонального й успішного виконання функцій бухгалтерського обліку. Історія бухгалтерської праці є поступовим рухом до вирішення трьох основних завдань: зробити облік максимально інформативним і точним, досягти його простоти і дешевизни й отримати інформацію про факти господарського життя [3].

Час виникнення облікової науки достеменно невідомий, однак неважко уявити, що саме з розвитком людського суспільства, появою писемності й арифметики було закладено підґрунтя для обліку. Нині не всі бухгалтери-практики мають уявлення про те, наскільки давнім є облікове мистецтво. Облік виник одночасно з писемністю і завжди виявляв економічний стан суспільства. Уперше про мистецтво бухгалтерії згадується в книзі Премудрості Ісуса, сина Сираха, у якій вказано кожному синові Ізраїлю: «Якщо щось видаєш – видавай рахунком та масою і роби всіляку видачу та приймання за записом». Подальший розвиток господарського обліку відбувався одночасно з розвитком обміну. Саме в процесі обміну з'являється подвійний запис як відображення зникнення одного продукту й появи іншого. Виникає поняття вартості речей. Із виділенням із загальної маси товарів особливого товару – грошей, що виконують функції міри вартості, з'являється грошовий рахунок. Подвійний запис – це принцип тотожного відображення господарчих операцій на рахунках, що забезпечує рівність обігів за дебетом і кредитом відповідних рахунків. Іншими словами, це відображення кожної господарської операції двічі, за дебетом одного й за кредитом іншого рахунку у тій самій сумі [4]. Подвійний запис стає більш відомим, а в обліку з'являється єдиний узагальнений вимірник: як міра вартості, як засіб вартісного вимірювання. Виникнення і розвиток кредитних відносин сприяли розвитку банківської діяльності, операцій з готівкою, надалі – появі розрахункових рахунків і розширенню сфери застосування подвійного запису. Облік почав відігравати роль

штучного механізму, який впливав на грошовий обіг. Більш точний час перетворення господарського обліку на бухгалтерський облік встановити неможливо, оскільки процес його розвитку відбувався паралельно з поступовим розвитком обміну, грошового обігу, кредиту й банківської діяльності [5].

Бухгалтерський облік виник одночасно з писемністю і завжди віддзеркалював економічний стан і запити суспільства. Видатні вчені прагнули сягнути глибини століть для того, щоб визначити момент виникнення обліку. Найбільш фундаментальною працею з історії обліку є книга «Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней» (1996) видатного російського вченого Соколова Я. В. У ній автор стверджує, що облік виник не одразу. Були часи, коли він був непотрібним, коли всі відомості про господарство вміщувалися в голові однієї людини, і не тому, що у цієї людини добра пам'ять, а просто господарство було невеликим, і відомостей про нього було небагато. Уже в первісному суспільстві виділилась особа, яка вміла вести господарство без записів, адже результати праці громади були відомі всім її членам. Потрібно було робити певні записи про результати полювання або землеробства, тому що люди тоді боялись, що «весна забуде прийти на зміну зимі». Вважають, що матеріальні передумови обліку склалися за часів первісного ладу. Саме на цьому етапі було закладено обчислювальну основу обліку, здійснювався підрахунок основних облікових об'єктів та їх споживчих вартостей. За часів первісного ладу існував господарський облік, який тоді являв певну систему. Про наявність і характер такого обліку писав К. Маркс: «Ми знаходимо бухгалтера, який веде облік землеробських операцій, реєструючи все, що сюди належить». Тут слово «бухгалтер» вжито не в сучасному значенні цього терміна. Тоді не було поділу обліку на його різні види, а безпосередньо термін «бухгалтер» з'явився набагато пізніше – у XV ст. І оскільки громада була єдиним цілим, облік здійснювався в інтересах усіх її членів: бухгалтер був общинним «чиновником».

Поштовхом до розвитку культури, освіти й облікової науки в Київській державі стало християнство: створювалися школи, видавались книги, розвивалися науки, зокрема математика як основа обліку. Так, ідеї української бухгалтерії зародилися в монастирях під впливом візантійської наукової думки. Відповідна підготовка людей, які займалися обліком та іншою писарською роботою, відбувалася в монастирях Київської Русі, а пізніше і Галицько-Волинського князівства. Там була сконцентрована вся наукова думка, відкривалися школи, де учні мали змогу навчатись веденню обліку та записів. Облік в монастирях був організований за принципом камеральної форми. Об'єктами обліку були готівка, доходи, видатки, а також дебіторська і кредиторська заборгованість. У цей період в Україні переважала проста бухгалтерія, хоч почали з'являтися паростки застосування подвійного запису. В обліку тих часів був застосовуваним такий принцип: за кожний майновий об'єкт має відповідати певна особа або група осіб. Комірниками при княжому дворі були стольник і ключник. Перший наглядав за княжим столом, контролював зберігання, оприбуткування та видачу харчів, другий зберігав ключі від комор. Комірники несли матеріальну і кримінальну відповідальність за збереження довірених їм цінностей. Винних били, «карали на горло», садили на «дибу» за кожну виявлену недостачу. У монастирях був свій порядок розподілу облікових обов'язків: управителем був келійник, йому підпорядковувалися казначей і старці. Казначей відповідав за зберігання грошей і вів їх облік. Старці несли адміністративну та матеріальну відповідальність за ведення разових робіт і зберігання виданих їм під звіт матеріальних цінностей. У деяких монастирях були ще й приказчики, на яких було покладено функції ревізорів.

Таким чином, виникнення й розвиток бухгалтерського обліку є невід'ємною складовою частиною історії суспільства. Сучасна наука не може дати однозначної відповіді, коли саме виник бухгалтерський облік. Це є зумовленим передусім недостатньою кількістю інформаційних джерел, а також використовуваних нашими пращурами облікових документів. Знання історії обліку важливе для розуміння його сучасного стану й оцінювання можливих напрямів розвитку. Історичну еволюцію бухгалтерського обліку досліджують не заради її як такої, а для полегшення розуміння сучасного й прогнозування майбутнього бухгалтерського обліку.

Науковий керівник – старший викладач Доценко Н. С.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Історія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Житомир: Рута, 2001. 512 с. **2.** Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: Знання, 2004. 447 с. **3.** Грабова Н. М., Кужельний М. В. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб./за ред. М. В. Кужельного. Київ: А.С.К., 2001. 266 с. **4.** Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік: підручник. Одеса: ОНЕУ, 2012. 670 с. **5.** Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2013. 688 с.

КРЕДИТОРСКАЯ И ДЕБИТОРСКАЯ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

УДК 658.153.2

Тарусина Е. С.

Студент 3 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены теоретические аспекты дебиторской и кредиторской задолженностей. Определены факторы, влияющие на формирование задолженностей в условиях рыночной экономики. Проанализированы преимущества и недостатки задолженностей на предприятии, а также основные принципы управления ими.*

Ключевые слова: *рыночная экономика, предприятие, финансы, задолженность, дебиторская задолженность, кредиторская задолженность.*

Анотація. *Розглянуто теоретичні аспекти дебіторської та кредиторської заборгованостей. Визначено фактори, що впливають на формування заборгованостей за умов ринкової економіки. Проаналізовано переваги й недоліки заборгованостей для підприємства, а також основні принципи управління ними.*

Ключові слова: *ринкова економіка, підприємство, фінанси, заборгованість, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість.*

Annotation. *The theoretical aspects of accounts receivable and accounts payable are considered. The factors influencing the formation of indebtedness in a market economy are determined. The advantages and disadvantages of debts at the enterprise, as well as the basic principles of their management, are analyzed.*

Keywords: *market economy, enterprise, finances, debts, accounts receivable, accounts payable.*

Дебиторская и кредиторская задолженность являются естественными составляющими бухгалтерского баланса организации. Они возникают в результате несовпадения даты появления обязательств с датой платежей по ним. На финансовое состояние организации оказывают влияние как размеры балансовых остатков дебиторской и кредиторской задолженности, так и период оборачиваемости каждой из них. В то же время экономический и политический кризис, нестабильность и неопределенность развития экономики Украины усугубляют проблемы, существующие между субъектами хозяйствования в отношении коммерческого кредитования. Несмотря на стремление преодолеть кризис неуплат, размеры дебиторской и кредиторской задолженностей предприятий остаются значительными и превышают нормальный уровень, принятый в странах с цивилизованными рыночными отношениями.

Различные аспекты управления дебиторской и кредиторской задолженностями исследовали такие зарубежные ученые-экономисты: Уилсон Э., Макминн М., Хелферт Е., Ван Хорн Дж. К., Бригхем Е., Бернстайн Л., Брейли Р. и другие. Отдельно проблемы управления дебиторской и кредиторской задолженностями рассматривали в своих научных трудах Бланк И. А., Бочаров В. В., Ковалев В. В., Лигоненко Л. А., Коровин Л. Н., Климов Н. В., Власов Н. О. и др.

Целью написания статьи является анализ теоретических аспектов дебиторской и кредиторской задолженностей предприятия, а также факторов, влияющих на их формирование, для эффективного управления финансовыми ресурсами в условиях рыночной экономики.

В условиях современной рыночной экономики любая хозяйственная деятельность связана с неопределенностью и риском. Это требует объективной оценки финансового состояния, платежеспособности и надежности контрагентов. Состояние дебиторской и кредиторской задолженностей, их размеры и качество оказывают большое влияние на финансовое состояние хозяйствующих субъектов.

Дебиторская задолженность – это сумма долгов, причитающихся организации от юридических или физических лиц в результате хозяйственных взаимоотношений между ними. Она указывает на отвлечение средств из оборота предприятия и использование их другими организациями, лицами или учреждениями [1].

На величину дебиторской задолженности влияют такие факторы: объем продаж и доля в них реализации на условиях последующей оплаты, условия расчетов с покупателями и заказчиками, политика управления дебиторской задолженностью, платежная дисциплина покупателей, качество анализа дебиторской задолженности и последовательность в использовании его результатов [2].

© Тарусина Е. С., 2016

В процессе хозяйственной деятельности наряду с дебиторской задолженностью возникает кредиторская задолженность. Кредиторская задолженность – это задолженность организации другим организациям, индивидуальным предпринимателям, физическим лицам, в том числе собственным работникам, образовавшаяся при расчетах за приобретаемые материально-производственные запасы, работы и услуги, при расчетах с бюджетом, а также при расчетах по оплате труда.

Сумма кредиторской задолженности находится в прямой зависимости от объема хозяйственной деятельности предприятия, в первую очередь, от объема производства и реализации продукции. С увеличением объема производства и реализации продукции возрастают расходы предприятия, начисляемые в составе кредиторской задолженности, и соответственно увеличивается ее общая сумма, и наоборот. На величину кредиторской задолженности предприятия влияют такие факторы: общий объем покупок, объем покупок на условиях последующей оплаты, условия договоров с контрагентами, условия расчетов с поставщиками и подрядчиками, степень насыщенности рынка определенной продукцией, политика управления кредиторской задолженностью, качество анализа кредиторской задолженности и последовательность в использовании его результатов, а также принятая на предприятии система расчетов [2].

Дебиторская и кредиторская задолженности являются выражением экономических отношений, возникающих между продавцами и покупателями в процессе купли-продажи продукции, товаров и услуг и обусловленных несовпадением во времени перехода права собственности (распоряжения, использования) с моментом платежа, что связано с объективными условиями, складывающимися в процессе производства, реализации и организации расчетов.

В системе этих отношений любое предприятие или иной хозяйствующий субъект занимает двоякое положение, одновременно являясь и продавцом, и покупателем, и кредитором, и дебитором. В связи с этим на предприятии дебиторская и кредиторская задолженности выражают многосторонние отношения с различными контрагентами, в первую очередь, с поставщиками – на входе и покупателями – на выходе, по поводу возникновения отсрочки платежа за полученные или проданные продукцию, товары и услуги. Это связано с объективными условиями производства, реализации и организации расчетов, целью которых является получение определенных экономических выгод.

Возникновение дебиторской и кредиторской задолженностей является объективным процессом. Их наличие, размеры и состав неоднозначно влияют на результаты хозяйственной деятельности предприятия, поскольку имеют как положительные, так и отрицательные черты (табл. 1) [3].

Таблица 1

Преимущества и недостатки формирования дебиторской и кредиторской задолженностей на предприятии

Влияние	Дебиторская задолженность	Кредиторская задолженность
Положительное влияние на деятельность предприятия	– стимулирование увеличения объемов продаж; – установление стабильных и длительных связей с покупателями; – формирование конкурентоспособного ассортимента товаров; – ускорение реализации запасов и снижение стоимости их хранения	– дополнительное финансирование оборотных средств и наращивание экономического потенциала; – получение дополнительной прибыли; – снижение затрат на привлечение капитала; – снижение рисков потерь от инфляции
Отрицательное влияние на деятельность предприятия	– изъятие средств из оборота; – возникновение расходов на управление задолженностью; – возникновение риска невозврата и потерь от инфляции. Снижение прибыли	– увеличение размера обязательств; – потери от недополученных скидок на покупаемые товары и услуги; – риск потери платежеспособности и финансовой устойчивости

Эффективное управление дебиторской и кредиторской задолженностью – залог успешной деятельности предприятия. Политика управления дебиторской задолженностью является частью общей политики хозяйствующего субъекта, направленной на расширение объема реализации продукции. Она заключается в оптимизации общего размера этой задолженности и обеспечении своевременной ее инкассации. Политика управления кредиторской задолженностью предполагает такие отношения с кредиторами, которые бы наилучшим образом подходили для обеспечения финансовой устойчивости предприятия, увеличивали его прибыльность и конкурентоспособность [4].

Управление дебиторской и кредиторской задолженностями должно реализовываться согласно таким принципам: ликвидности и платежеспособности; финансовой устойчивости; оборачиваемости и рентабельности; соответствия стоимости отвлечения и привлечения финансовых ресурсов; анализа уровня рисков, отвечающего базовой цели бизнеса в виде увеличения прибыли и способности генерировать достаточные для бизнеса средства [5].

Таким образом, дебиторская и кредиторская задолженности являются неотъемлемой частью денежных отношений и играют огромную роль в деятельности любой организации. В ходе теоретического исследования было выяснено, что дебиторская задолженность представляет собой сумму долгов, причитающихся организации от других субъектов в результате хозяйственных взаимоотношений между ними. По сути, она означает отвлечение средств из оборота предприятия и использование их другими организациями, лицами или учреждениями. В свою очередь, кредиторская задолженность – это суммы, причитающиеся с организации в пользу других субъектов хозяйствования, возникающие из-за несовпадения времени оплаты за товар и услуги с моментом перехода права собственности на него. Эффективное управление предприятием невозможно без оперативного контроля дебиторской и кредиторской задолженностей. Несвоевременное получение данных по задолженности может привести к тому, что предприятие или останется без необходимого оборотного капитала, или может быть не в состоянии распланировать средства для предстоящих платежей. Управление дебиторской и кредиторской задолженностями представляет собой процесс разработки и реализации управленческих решений по поводу согласования их размера и скорости движения во времени, для обеспечения необходимого размера прибыли и оптимального размера свободных средств.

Научный руководитель – старший преподаватель Доценко Н. С.

Литература: 1. Коровина Л. Н., Кобякова С. Н. К вопросу о дебиторской и кредиторской задолженности. *Социально-экономические явления и процессы.* 2013. № 7. С. 78–94. **2.** Валинуров Т. Р., Трофимова Т. В. Специфика оценки дебиторской и кредиторской задолженностей предприятия. *Финансовый менеджмент.* 2014. № 2. С. 20–30. **3.** Власова Н. О., Носач Л. Л. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємств оптової торгівлі: монографія. Харків: ХДУХТ, 2011. 229 с. **4.** Савчук В. Стратегия + Финансы: уроки принятия бизнес-решений для руководителей. Киев: Companion Group, 2009. 352 с. **5.** Климова Н. В. Аналитические исследования в управлении дебиторской и кредиторской задолженностью организации. *Финансовый вестник: финансы, налоги, страхование, бухгалтерский учет.* 2011. № 5. С. 3–9.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

УДК 657.6

Татарінова К. А.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЄУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні зміни, що відбуваються в системі обліку в бюджетних установах у зв'язку із уведенням до дії національних положень бухгалтерського обліку в державному секторі. Проаналізовано питання трансформації об'єктів обліку в розрізі активів, власного капіталу, зобов'язань, прибутків і витрат.*

Ключові слова: *підприємство, фінанси, облік, витрати, доходи, прибуток, бухгалтерський облік, державний сектор, бюджетні установи, активи, зобов'язання, власний капітал.*

Аннотация. *Рассмотрены основные изменения, происходящие в системе учета в бюджетных учреждениях в связи с введением в действие национальных положений бухгалтерского учета в государственном секторе. Проанализированы вопросы трансформации объектов учета в разрезе активов, собственного капитала, обязательств, доходов и расходов.*

© Татарінова К. А., 2016

Ключевые слова: *предприятие, финансы, учет, расходы, доходы, прибыль, бухгалтерский учет, государственный сектор, бюджетные учреждения, активы, обязательства, собственный капитал.*

Annotation. *The main changes taking place in the accounting system in budgetary institutions in connection with the introduction of national accounting provisions in the public sector are considered. The questions of transformation of accounting objects in the context of assets, equity, liabilities, incomes and expenses are analyzed.*

Keywords: *enterprise, finances, accounting, expenses, revenues, profit, public sector, budget institutions, assets, liabilities, equity.*

За сучасних світових глобалізаційних процесів Україна активно втілює політику пристосування вітчизняного законодавства до загальновизнаних норм у міжнародній практиці. Це стосується в тому числі сфери державних фінансів.

Прийняті національні положення бухгалтерського обліку в державному секторі регламентують облік у розрізі різноманітних об'єктів і відповідають міжнародним стандартам. Новий склад фінансової звітності, нові методологічні засади визнання, оцінювання й систематизації активів, пасивів, прибутків і витрат установи є причиною трансформації традиційних об'єктів бюджетного обліку [1].

У вітчизняній науковій літературі, що є присвяченою дослідженню питань обліку в бюджетних установах, учені зосереджуються на проблемах модернізації бюджетного обліку. Значний внесок у вивчення цих проблем зробили Свірко С. В., Єфіменко Т. І., Калюга Є. В., Сушко Н. І., Чечуліна О. О. та ін.

Перетворення сучасного бюджетного обліку має масштабний характер і передбачає перегляд укрупнених об'єктів обліку, появу нових об'єктів обліку в державному секторі, зміну змістового наповнення традиційних об'єктів.

Об'єктами фінансового обліку в міжнародній теорії та практиці вважають активи, зобов'язання, власний капітал, прибутки та витрати [2]. Так, серед активів бюджетних установ нині виділяють необоротні активи та зворотні активи. Цей розподіл є засвідченим складом активу балансу бюджетних установ, а також побудовою Плану рахунків [3].

Згідно із Міжнародними стандартами фінансової звітності, фінансовий актив – це будь-який актив, що є:

– контрактним правом отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого суб'єкта господарювання;

– грошовими коштами;

– контрактним правом обмінювати фінансові інструменти з іншим суб'єктом господарювання за умов, що є потенційно сприятливими;

– інструментом капіталу іншого суб'єкта господарювання [4].

До фінансових активів, у свою чергу, належать довгострокова дебіторська заборгованість, довгострокові фінансові інвестиції, поточна дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти бюджетних установ і державних цільових фондів, кошти бюджетів та інших клієнтів, інші фінансові активи. До нефінансових активів належать основні засоби, нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції, запаси, малоцінні й швидкозношувані предмети, готова продукція й інші нефінансові активи [3].

Нині серед об'єктів обліку в бюджетних установах відсутні такі складові фінансових активів, як довгострокова дебіторська заборгованість, поточна дебіторська заборгованість за наданими кредитами, довгострокові та поточні фінансові інвестиції. Це є зумовленим бюджетним законодавством України, що обмежує коло операцій, які мають усі шанси реалізовуватися бюджетними установами.

Порівняно з чинною формою наявні два нові рядки – «Капітал у підприємства» та «Резерви». Фонди в необоротних активах і малоцінні й швидкозношувані предмети за новими стандартами не відображають. Однак, з'явилося поняття внесеного капіталу, що донині в практиці обліку в бюджетних установах не застосовувалось. До того ж у першому розділі Пасиву передбачено розділ, якого немає у формі балансу – «Забезпечення».

У складі зобов'язань бюджетних установ із запровадженням до дії Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі також стануться певні зміни. Зокрема, у складі довгострокових зобов'язань передбачено зобов'язання за цінними паперами, практики обліку яких до цього в бюджетних установах не було, як і регламентації порядку операцій із ними.

Одним із важливих об'єктів обліку в бюджетних установах на сучасному етапі є прибутки, які обліковують у розрізі прибутків загального фонду та прибутків спеціального фонду. Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі, що регламентує облік прибутків, усі прибутки суб'єктів державного сектора віднесено до двох великих груп – прибутки від обмінних операцій і прибутки від необмінних операцій [3].

Власне склад прибутків, що є закріпленим чинним законодавством, не зазнав суттєвих змін. Проте, певна трансформація об'єктів обліку відбулась у зв'язку із появою понять обмінних і необмінних операцій. Обмінною

операцією є господарська операція з продажу (придбання) активів у обмін на грошові кошти, послуги (роботи), інші активи або погашення зобов'язань. Необмінною операцією є господарська операція, що не передбачає передачі активів, послуг (робіт) у обмін на отриманий прибуток або активи, але може передбачати виконання певних умов [3].

До прибутків від обмінних операцій належать прибутки від надання послуг; надходження бюджетних установ від додаткової (господарської) діяльності; отримувані вищими та професійно-технічними навчальними закладами кошти від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг; надходження до бюджетних установ коштів від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна); прибутки від реалізації, прибутки від операцій із капіталом, прибутки від реалізації нерухомого майна [3].

До прибутків від необмінних операцій належать податкові надходження; неподаткові надходження; трансферти й отримувані бюджетними установами кошти від підприємств, організацій, фізичних осіб і від інших бюджетних установ для запровадження цільових заходів; надходження до державних цільових фондів; зобов'язання, що не підлягають погашенню [3].

У Стандарті визначено, що прибутки можуть виникати від надання послуг; реалізації товарів; використання іншими сторонами активів суб'єкта господарювання, що приносять відсотки, роялті та дивіденди. Попри визначення у міжнародних і національних стандартах цих понять і особливостей їх визнання, законодавчо можливість отримання таких прибутків бюджетними установами поки не регламентовано [4].

Важливих змін зазнає за запровадження нових стандартів і ключовий об'єкт обліку – витрати. Якщо в сучасній практиці обліку витрати розглядають і обліковують у кількох аспектах – касові видатки, фактичні видатки, виробничі витрати, то в НП(С)БОДС 135 «Витрати» наведено класифікацію витрат, згідно із якою витрати суб'єктів державного сектора класифікують у бухгалтерському обліку за такими групами: витрати за обмінними операціями й витрати за необмінними операціями. При цьому до витрат за обмінними операціями належать відрахування на соціальні заходи, оплата праці, матеріальні витрати, амортизація, фінансові витрати, а також інші витрати за обмінними операціями.

Таким чином, у складі традиційних об'єктів бухгалтерського обліку в бюджетних установах із ухваленням НП(С)БО відбудуться певні зміни. У складі пасивів та активів матиме місце перегрупування об'єктів і поява нових. Ці зміни стосуються також прибутків і витрат, облік яких має наближатися до міжнародних стандартів. Такі тенденції є позитивними за узгодження із чинними законодавчими нормами, що регламентують діяльність бюджетних установ.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 [...]: Закон України від 16.01.2007 № 34 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-%D0%BF. **2.** Ловінська Л. Г., Свірко С. В., Єфименко Т. І., Канцуров О. О. Фінансовий облік у державному секторі: міжнародний підхід. Київ: Аграрна наука, 2009. 480 с. **3.** Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі: Закон України від 12.10.2010 № 1202 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10. **4.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_013. **5.** Про затвердження Змін до Порядку складання фінансової, бюджетної та іншої звітності розпорядниками та [...]: Закон України від 02.06.2016 № 523 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0847-16.

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 33.021:[336.226.11+631.11]

Тимченко Л. М.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано механізм адміністрування податку на прибуток сільськогосподарських підприємств із застосуванням методів кількісного аналізу показників діяльності органів Державної податкової служби. Розроблено науково-практичні рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правових актів у сфері справляння податку на прибуток сільськогосподарських підприємств.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, управління, прибуток, адміністрування, сільське господарство, податок, адміністрування податків, податок на прибуток підприємств, сільськогосподарські підприємства, фіксований сільськогосподарський податок, спеціальний податковий режим.*

Аннотация. *Проанализирован механизм администрирования налога на прибыль сельскохозяйственных предприятий с применением методов количественного анализа показателей деятельности органов Государственной налоговой службы. Разработаны научно-практические рекомендации по совершенствованию нормативно-правовых актов в сфере взимания налога на прибыль сельскохозяйственных предприятий.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, управление, прибыль, администрирование, сельское хозяйство, налог, администрирование налогов, налог на прибыль предприятий, сельскохозяйственные предприятия, фиксированный сельскохозяйственный налог, специальный налоговый режим.*

Annotation. *The mechanism of administering the profit tax of agricultural enterprises using methods for quantitative analysis of performance indicators of the state tax service is analyzed. Scientific and practical recommendations on improving the regulatory legal acts in the field of levying a profit tax on agricultural enterprises have been developed.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, management, profit, administration, agriculture, tax, administration of taxes, corporate income tax, agricultural enterprises, fixed agricultural tax, special tax regime.*

В Україні податок на прибуток підприємств є одним з бюджетоформуючих платежів податкового характеру. Водночас слід зазначити, що ця податкова форма практично не є використовуваною в аграрній галузі економіки, оскільки основним прямим податком для підприємств агросфери є фіксований сільськогосподарський податок. Поряд із цим, формування агрохолдингів і монополізація ними значних площ земельних угідь вимагає перегляду чинної системи оподаткування суб'єктів агросфери, а також розгляду перспектив використання як основного прямого податку для великих агроформувань не фіксованого сільськогосподарського податку, а податку на прибуток.

Проблеми справляння податку на прибуток підприємств є предметом досліджень Андрущенка В. Л., Вишневського В. П., Лондара С. Л., Онишко С. В., Паєнтко Т. В., Соколовської А. М., Єфименко Т. І., Тулуша Л. Д., Швабія К. І. та ін. Віддаючи належне науковим здобуткам як цих вчених, так і безлічі інших дослідників оподаткування прибутку підприємств, зазначимо, що у вітчизняних наукових публікаціях практично не розглядалися перспективи використання цієї податкової форми як основного прямого податку для агрохолдингів, що й визначило мету й завдання цієї роботи.

Метою написання статті є визначення перспектив використання податку на прибуток підприємств як основного прямого податку для великих аграрних формувань. У статті використано економіко-статистичні методи дослідження, у тому числі наукове узагальнення, монографічний і табличний методи.

Вітчизняний податковий механізм у сільському господарстві вже друге десятиріччя є спрямованим на виконання особливого, непритаманного йому завдання – стимулювання розвитку сільськогосподарських товаровиробників шляхом створення сприятливого податкового середовища, формування специфічного джерела фінансових ресурсів. Причиною цього є відсутність у держави можливостей застосування більш дієвого інструментарію фінансової підтримки [7].

На сучасному етапі розвитку економічних відносин в Україні як дрібні, так і великі аграрні формування у разі наявності в них відповідних підстав на використання спеціальних режимів оподаткування сплачують до бюджету фіксований сільськогосподарський податок, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних

© Тимченко Л. М., 2016

осіб, плату за оренду землі державної та комунальної власності, а також екологічний податок. До того ж вони можуть сплачувати плату за користування надрами, збір за першу реєстрацію транспортних засобів, а також земельний податок за використання угідь не на потреби ведення сільськогосподарського виробництва [4].

Незважаючи на значний перелік податків і податкових платежів, що належать до системи оподаткування сільськогосподарських підприємств, слід зазначити, що їх основними за питомою вагою податковими платежами є фіксований сільськогосподарський податок (ФСП), податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та податок на додану вартість (ПДВ) [5]. Решта ж податкових виплат є вкрай незначними, через що податкове навантаження на суб'єктів агробізнесу є значно меншим від його розміру у платників податків на загальній системі оподаткування. Такого результату вдалося досягти завдяки функціонуванню спеціальних режимів оподаткування сільськогосподарських підприємств.

Відповідно до вимог чинного Податкового кодексу, в Україні право переходу на спеціальні податкові режими за наявності загальноприйнятих підстав мають як дрібні фермери, так і аграрні корпорації, що використовують для здійснення сільськогосподарського виробництва десятки тисяч гектарів сільськогосподарських угідь [6].

З 01 січня 2016 р. встановлено, що звітними періодами для податку на прибуток, крім випадків, передбачених п. 137.5 Податкового кодексу України, є календарні: квартал, півріччя, три квартали, рік. При цьому податкова декларація розраховується наростаючим підсумком (п. 137.4 Податкового кодексу України).

Відповідно до п. 137.5 Податкового кодексу України для окремих категорій платників податку встановлено річний звітний період, а саме:

– платників податку, які є зареєстрованими протягом звітного року (новостворені), і сплачують податок на прибуток на підставі річної декларації за період діяльності у звітному році;

– виробників сільськогосподарської продукції;

– платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності, за вирахуванням непрямих податків, визначений за показниками звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) за попередній річний звітний період, не перевищує 20 млн грн [6].

Відповідно до положень ст. 155 Податкового кодексу для цілей оподаткування податком на прибуток до підприємств, основною діяльністю яких є виробництво сільськогосподарської продукції, належать підприємства, дохід яких від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва, виробленої ними на власних або орендованих основних фондах, а також на давальницьких умовах, за попередній звітний (податковий) рік перевищує 50 % загальної суми доходу. Підприємства, основною діяльністю яких є виробництво сільськогосподарської продукції, подають декларацію з податку у терміни, визначені законом для річного податкового періоду. Суму нарахованого податку зменшують на суму податку на землю, що є використовуваною в сільськогосподарському виробничому обігу [6].

При цьому незалежно від розміру доходів, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування, норми п. 57.1 ст. 57 Податкового кодексу на сільськогосподарських виробників не поширюються. Тобто ця категорія платників податку щомісячних авансових внесків не сплачує.

Таблиця 1

Оцінка результатів оподаткування сільськогосподарських підприємств різних розмірів

Показник	2011	2012	2013	2014	2015
I. Агрокорпорація:					
– сума податків з 1 га угідь, грн	24,65	25,18	26,11	28,15	30,11
– частка податків у виручці, %	1,18	1,18	1,14	1,19	1,17
– частка податків у чистому прибутку, %	6,08	6,15	6,05	5,49	5,41
II. Типове сільськогосподарське підприємство:					
– сума податків з 1 га угідь, грн	25,15	26,15	26,28	29,01	31,18
– частка податків у виручці, %	3,10	3,21	3,25	2,86	2,58
– частка податків у чистому прибутку, %	32,15	21,10	21,10	21,50	21,51

Водночас використання пільгових податкових режимів ставить у нерівні умови агрокорпорації й відносно невеликі сільськогосподарські підприємства. Зауважимо, що до сільськогосподарських виробників, зареєстрованих як платники фіксованого сільськогосподарського податку, не застосовують норми пп. 152.9.1 п. 152.9 ст. 152 Податкового кодексу України в частині визначення податкового періоду. Тобто на сільськогосподарських виробників, зареєстрованих як платники фіксованого сільськогосподарського податку, поширюються норми ст. 307 Податкового Кодексу, якими передбачено, що вони не є платниками податку на прибуток підприємств [6].

Таким чином, результати проведеного аналізу засвідчили наявність суттєвої диспропорції податкового навантаження на виручку та чистий прибуток агрокорпорацій із площею угідь понад десять тисяч гектарів і типових сільськогосподарських підприємств. Для вирівнювання податкового навантаження різних за площами угідь суб'єктів агросфери необхідно запровадити для агроконцернів спеціальний режим прямого оподаткування, який би базувався на оподаткуванні прибутку підприємств і передбачав застосування ставки податку розміром 25 % від її базового рівня за 2014 р., що відповідає 4 %. При цьому агрокорпорації повинні сплачувати земельний податок, платежі за використання інших ресурсів, а також мати право на використання спеціального режиму непрямого оподаткування агробізнесу. Подальші дослідження вважаємо за доцільне присвятити моделюванню наслідків для бюджетів пропонованих змін у оподаткуванні.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Андрущенко В. Л., Мельник В. М. Податкові важелі та стимули розвитку господарських систем (теоретичні засади та практика використання). Ірпінь: Національний університет державної податкової служби України, 2006. 210 с. **2.** Боровик П. М. Фіскальне регулювання монополізаційних процесів з сільськогосподарськими угіддями. *Наука й економіка.* 2012. Вип. 4 (16). С. 9–12. **3.** Вишневский В. П., Веткин А. С., Вишневская Е. Н., Амоша Е. А. Налогообложение: теории, проблемы, решения. Донецк: ДНТУ, 2006. 505 с. **4.** Лондар С. Л. Моделювання надходжень із податку на прибуток підприємств в умовах українського економічного середовища. *Фінанси України.* 2010. № 12. С. 12–20. **5.** Непочатенко О. О., Боровик П. М., Уманець М. М. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників та шляхи його вдосконалення. *Сталий розвиток економіки.* 2009. № 1 (18). С. 39–47. **6.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **7.** Тулуш Л. Д. Податкові важелі та механізми стимулювання інновацій. *Фінанси України.* 2005. № 4. С. 62–70.

ВИКОРИСТАННЯ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657:658.14/.17

Федоренко І. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості використання облікової інформації в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства. Проаналізовано основні напрями управління дебіторською заборгованістю для забезпечення ефективної роботи підприємства. Запропоновано шляхи вдосконалення управління дебіторською заборгованістю підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, фінанси, фінансовий стан, облік, витрати, доходи, прибуток, накладна, реквізити, заборгованість, дебіторська заборгованість.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности использования учетной информации в управлении дебиторской задолженностью предприятия. Проанализированы основные направления управления дебиторской задолженностью для обеспечения эффективной работы предприятия. Предложены пути совершенствования управления дебиторской задолженностью предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, финансы, финансовое состояние, учет, расходы, доходы, прибыль, накладная, реквизиты, задолженность, дебиторская задолженность.*

© Федоренко І. О., 2016

Annotation. *Features of the use of accounting information in the management of accounts receivable of the enterprise are considered. The main areas of receivables management are analyzed to ensure the effective operation of the enterprise. The ways of improving the management of accounts receivable of the enterprise are suggested.*

Keywords: *enterprise, finances, financial condition, accounting, expenses, income, profit, invoice, requisites, debt, receivables.*

Дебіторська заборгованість – елемент оборотного капіталу, що є частиною капіталу підприємства, вкладеного в його поточні активи. Управління дебіторською заборгованістю є надзвичайно важливим для ефективного функціонування підприємства.

Метою написання статті є визначення ролі управління дебіторською заборгованістю для успішного функціонування підприємства, дослідження особливостей систематизації облікової інформації при управлінні дебіторською заборгованістю, а також розробка напрямів його оптимізації.

Значний внесок у вирішення цих проблем зробили вітчизняні дослідники Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Білик М. Д., Костюченко В. М., Кравченко Г. О., Мних Є. В., Нападовська Л. В., Осадчий Ю. І., Сопко В. В. та ін. Однак, і нині існує необхідність удосконалення систематизації облікової інформації в управлінні дебіторської заборгованістю підприємства.

Стабільність функціонування та конкурентні переваги суб'єктів господарювання за умов ринкової економіки багато в чому залежать від повноти, достовірності й своєчасності інформації, на основі якої формуються й реалізуються управлінські рішення. В управлінні дебіторською заборгованістю основним постачальником такої інформації є система обліку організації, що має забезпечувати класифікацію та групування дебіторської заборгованості за різними ознаками, застосовувати спеціальні методи обліку й оцінювання, організовувати постійний контроль за погашенням дебіторської заборгованості задля недопущення утворення прострочених і безнадійних боргів і формування достовірного прогнозу ситуації на майбутнє.

У процесі організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості слід діяти відповідно до чинних нормативних документів: Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», що визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні; і П(С) БО 10 «Дебіторська заборгованість» [1; 2].

Дебіторська заборгованість відображається у формі № 1 «Баланс». У Балансі суми дебіторської заборгованості відображають у різних рядках залежно від її видів. Основні види дебіторської заборгованості та їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку й у фінансовій звітності подано в таблиці (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Основні види дебіторської заборгованості та відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку

Вид дебіторської заборгованості	Бухгалтерський рахунок	Рядок балансу
Довгострокова:		
– за майно, що перебуває у фінансовій оренді	181	1040
– довгострокові векселі отримані	182	1040
– розрахунки з працівниками за виданими довгостроковими позичками	183	1040
Поточна:		
– короткострокові векселі отримані	34	1155
– за продукцію, товари, роботи та послуги, крім заборгованості, забезпеченої векселем	36, 38	1125
– за виданими авансами	371	1130
– за розрахунками з підзвітними особами	372	1155
– за нарахованими дивідендами, відсотками, що підлягають надходженню	373	1155
– за претензіями, висунутими постачальникам, підрядникам, транспортним та іншим організаціям, за висунутими їм і визнаними штрафами, пенею, неустойками	374	1155
– за розрахунками з відшкодування завданих збитків	375	1155
– за розрахунками за займами членам кредитних союзів	376	1155
– за розрахунками з іншими дебіторами	377	1155
– за розрахунками з державними цільовими фондами	378	1155
– за розрахунками за операціями з деривативами	379	1160

Накладна – використовуваний для обліку дебіторської заборгованості основний первинний документ, реквізитами якого є одиниця виміру, найменування продукції, ціна, кількість і сума. На цьому документі має бути чотири підписи: керівника, головного бухгалтера, того хто, відпустив, і того, хто прийняв. Підприємство заповнює накладні згідно із вимогами чинного законодавства. Безпосередньо зі складу відпуск готової продукції оформлю-

ють на основі товарно-транспортної накладної, де вказують найменування замовника, його адресу, вид транспортного засобу, найменування продукції, ціну, кількість, суму та прізвище особи, яка здійснюватиме перевезення. Для обліку дебіторської заборгованості використовують приймально-здавальні акти із зазначенням номера накладної, дати оформлення, номера та дати договору, найменування та реквізитів замовника, одиниць виміру, кількості, оптової ціни й вартості продукції.

Для того щоб мати повну та достовірну інформацію про дебіторську заборгованість, організації необхідно здійснювати контроль на кожному етапі реалізації управлінських рішень. Бюджетування як функція управління є нерозривно пов'язаним із попереднім, поточним і подальшим контролем [3].

Попередній контроль є здійснюваним на стадії формування бюджетів, до початку реалізації цілей підприємства на майбутній період. На цьому етапі необхідно узгодити параметри фінансово-господарської діяльності організації з актуальними умовами бізнес-середовища. У ході попереднього контролю оцінюють обсяг випуску продукції й очікувані продажі, визначають необхідні для цього ресурси. На підставі отриманих даних розраховують обсяг грошових коштів, планований для інвестицій у дебіторську заборгованість за товарним (комерційним) кредитом. Визначаючи цю суму, необхідно враховувати планований обсяг продажів на умовах відстрочення платежу, середній кредитний період, а також середній період прострочення платежів, орієнтуючись на досвід господарської практики.

Обсяг планованих для інвестицій у дебіторську заборгованість коштів визначають за такою формулою:

$$ІДЗ = ОРК \times КСЦ \times (ППК + ПР), \quad (1)$$

де *ІДЗ* – обсяг інвестованих у дебіторську заборгованість грошових коштів;

ОРК – планований обсяг реалізації продукції в кредит;

КСЦ – коефіцієнт співвідношення собівартості та ціни продукції;

ППК – середній період надання кредиту покупцям (у днях);

ПР – середній період прострочення платежів за наданим кредитом (у днях).

Якщо фінансові можливості організації не дозволяють інвестувати в дебіторську заборгованість розрахункову суму в повному обсязі, то за незмінних умов кредитування має бути скоректований обсяг продукції, що продається в кредит. Поточний контроль має на меті зіставлення фактичних і бюджетних показників, виявлення відхилень і здійснення коригувальних дій. Він є базованим на зворотному зв'язку через систему обліку у вигляді звітів, періодичність підготовки та деталізація яких залежить від рівня управління, виду центрів відповідальності та ситуаційних потреб менеджменту.

Звіти про дебіторську заборгованість складають працівники фінансового відділу або менеджери з необхідною періодичністю (щодня, щотижня, щомісяця) на підставі зведень дебіторської заборгованості.

Інформація в звітах про дебіторську заборгованість може бути згрупованою за:

– продуктом або групами продуктів;

– покупцем або групами покупців;

– продавцем.

Залежно від вимог і поставлених завдань звіт може мати кілька форм:

– дебіторська заборгованість у вигляді грошових коштів (згрупована за очікуваною датою платежу);

– прострочена дебіторська заборгованість у вигляді грошових коштів або бартеру (згрупована за очікуваною датою платежу).

Для складання звітів доцільно використовувати інформацію з регістрів бухгалтерського обліку. Так, Журнал 3 «Облік розрахунків, довгострокових та поточних зобов'язань» є призначеним для відображення розрахункових операцій, операцій з визнання та погашення довгострокових і поточних зобов'язань. Записи в цьому журналі здійснюють на підставі підсумкових даних відомостей.

Відомість 3.1 є призначеною для аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи й послуги, що відображають на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», крім заборгованості, що є забезпеченою векселем. Відомість 3.2 є призначеною для аналітичного обліку поточної дебіторської заборгованості (із підзвітними особами, за авансами виданими, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків, за позиками членів кредитних спілок та за іншими операціями). У відомості 3.2 для обліку розрахунків за кожним дебітором відводиться необхідна кількість рядків. Сальдо визначається за кожним дебітором і також переноситься в графи 5 і 6 відомості 3.2 на наступний місяць. Відомість 3.4 є призначеною для аналітичного обліку заборгованості покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи, надані послуги й за іншими операціями, що є забезпеченими одержаними векселями, а також для розрахунків за зобов'язаннями з постачальникам, підрядниками та іншим кредиторами за одержані сировину, матеріали, товари, послуги, роботи й за іншими операціями, на які підприємством видано векселі [4].

Подальший контроль є здійснюваним після закінчення певного періоду часу шляхом зіставлення фактичних результатів і планових показників. Результати аналізу, отримані на етапах контролю, мають бути враховані в процесі розробки заходів задля вдосконалення управління дебіторською заборгованістю й оптимізації її параметрів. На основі отриманих даних може бути зроблено достовірний прогноз майбутньої ситуації, визначено оптимальний розподіл усіх значень дебіторської заборгованості задля ефективного використання вільних грошових коштів і недопущення появи безнадійних боргів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, старший викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **3.** Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с. **4.** Ивашкевич В. Б. Бухгалтерский управленческий учет: учебник. М.: Магистр; Инфра-М, 2008. 574 с. **5**. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського [...]: Закон України від 24.09.2010 № 1085 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0938-10. 5.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 657.471:005.5

Фірсова О. О.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність понять «операційна діяльність» і «витрати». Визначено основні методи обліку витрат операційної діяльності та калькуляції собівартості продукції на промислових підприємствах. Узагальнено інформацію щодо ведення обліку операційних витрат на рахунках.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, діяльність, промислове підприємство, облік, прибуток, витрати, операційна діяльність, класифікація витрат, облік витрат, методи обліку витрат.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность понятий «операционная деятельность» и «расходы». Определены основные методы учета затрат операционной деятельности и калькуляции себестоимости продукции на промышленных предприятиях. Обобщена информация по ведению учета операционных расходов на счетах.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, деятельность, промышленное предприятие, учет, прибыль, расходы, операционная деятельность, классификация затрат, учет затрат, методы учета затрат.*

Annotation. *The essence of the concepts «operational activities» and «expenses» is considered. The main methods of accounting for the costs of operating activities and the costing of production at industrial enterprises are determined. The information on keeping records of operating expenses on accounts is generalized.*

© Фірсова О. О., 2016

Keywords: *enterprise, production, activity, industrial enterprise, accounting, profit, expenses, operating activities, cost classification, cost accounting, cost accounting methods.*

За умов сучасного господарювання одним із найважливіших показників ефективності роботи будь-якого підприємства є його прибуток. Діяльність за умов жорсткої конкуренції вимагає значних витрат усіх видів ресурсів задля підвищення доходності та прибутковості. Для підвищення показників фінансового стану, ділової активності, платоспроможності, рентабельності й фінансової привабливості підприємства використовують один із головних засобів – зменшення витрат.

Відтак існує необхідність у організації та контролі за відображенням в бухгалтерському обліку витрат операційної діяльності, що відіграють важливу роль у формуванні фінансових результатів підприємства. Великі розміри витрат операційної діяльності вимагають належної організації їх фінансового обліку. Питання виникнення, організації та методики обліку витрат діяльності у своїх наукових працях висвітлювали Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Язлюк Б. О., Півнюк О. П., Волошина В. В., Валуєв Б. І. та ін.

Згідно із НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», операційною діяльністю є основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю. У ході здійснення основної діяльності, що зазвичай є пов'язаною з виробництвом і реалізацією товарів чи послуг, на підприємстві з'являється необхідність у обліку такої економічної одиниці, як витрати. Для цього використовують рахунки 9 класу «Витрати діяльності», у яких узагальнюють інформацію щодо витрат усіх видів діяльності [1].

Облік витрат є дуже важливим у обліково-аналітичній діяльності підприємства, оскільки на ньому базуються економічні показники виробництва продукції. Витратами є використані в процесі виробництва ресурси, що є пов'язаними зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства, за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками [3]. До витрат, що є пов'язаними з операційною діяльністю підприємств, належать основні витрати – сукупність прямих витрат на виробництво продукції та накладні витрати, що є пов'язаними з процесом виробництва. Але вони не можуть бути віднесеними до певних об'єктів економічно можливим шляхом [4].

Як зазначають Язлюк Б. О. та Волошина В. В., за сучасних умов ринкової економіки виникає проблема не стільки визначення витрат або їх мінімізації, скільки ефективного управління ними, досягнення такого рівня, за якого їх визнають споживачі та який приноситиме відповідний прибуток виробникам [5].

Для ефективного управління операційними витратами на підприємствах розробляють їх класифікацію. Основну класифікацію здійснюють за видами витрат, за економічними елементами, за статтями калькуляції. Так, за економічними елементами згідно із П(С)БУ 16 «Витрати» витрати операційної діяльності поділяють на матеріальні, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизацію й інші операційні витрати [3]. Групування витрат за економічними елементами використовують для складання кошторису витрат, який є плановим показником витрат на всі потреби підприємства за певний проміжок часу.

Організація раціонального обліку витрат вимагає правильного визначення об'єктів обліку й об'єктів калькулювання, а також методу обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції. Залежно від виду продукції, її складності, типу та характеру організації виробництва на промислових підприємствах застосовують простий, нормативний, попередільний і показний методи обліку витрат основної діяльності та калькулювання собівартості продукції.

Простий метод є застосовуваним на підприємствах, які виробляють однорідну продукцію й у яких відсутнє або незначне незавершене виробництво. Цей метод передбачає визначення собівартості продукції шляхом ділення суми витрат на кількість одиниць продукції. Попередільний метод є застосовуваним на підприємствах, на яких сировина в процесі виробництва проходить кілька фаз чи на яких з одних вихідних матеріалів у одному технологічному процесі отримують різні види продукції. Особливістю таких виробництв є наявність технологічних стадій, що одержали назву переділів. Нормативний є застосовуваним на підприємствах із масовим та великосерійним виробництвом. Обов'язковими умовами для правильного застосування цього методу є складання нормативної калькуляції за чинними на початок місяця нормами, виявлення відхилень фактичних витрат від чинних норм, облік змін чинних норм, відображення змін у нормативних калькуляціях [5].

Об'єктом обліку та калькулювання в позамовному методі є окреме виробниче замовлення. Сутність позамовного методу полягає в тому, що всі прямі основні витрати обліковують у розрізі статей за окремими виробничими замовленнями, які видають на заздалегідь визначену кількість певного виду продукції [5].

Операційні витрати обліковують рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності». Облік витрат операційної діяльності узагальнюють у звіті про сукупний дохід – формі № 2. Інформація з першого розділу надає можливості оцінити сукупні обсяги операційних витрат підприємства й їх співвідношення за звітний квартал чи рік. У другому розділі наведено інформацію про витрати в розрізі економічних елементів. Результати кожного виду іншої операційної діяльності, використовуючи дані форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітнос-

ті» (п'ятий розділ), надають можливості виявити співвідношення витрат окремих видів іншої операційної діяльності.

Основними завданнями організації обліку витрат є контроль за обсягами виробленої продукції, наданих послуг і виконаних робіт, контроль за виконанням плану за цими показниками, формування сукупних витрат, контроль за використанням сировини й інших ресурсів, калькулювання собівартості продукції, використання даних обліку для планування витрат і формування звітності. За допомогою різних методів обліку витрат одержують різні вихідні дані для обчислення собівартості продукції. У статті було розглянуто чотири методи обліку витрат на промислових підприємствах: простий, попередільний, нормативний та позамовний. Кожний з методів має свої особливості, а відтак доцільність його використання на підприємстві є зумовленою особливостями процесу виробництва продукції чи надання послуг. Простий метод є найчастіше використовуваним на підприємствах добувної промисловості чи електростанціях. Так, доцільно було б його використовувати на ПАТ «Полтавагазвидобування» чи КП «Харківські теплові мережі». Позамовний метод є зазвичай використовуваним на машинобудівних підприємствах, у ході виконання ремонтних робот або в будівництві. Цей метод є придатним для КП «Харківблагоустрій» та КП «Жилкомсервіс». Попередільний метод доцільно застосовувати на підприємствах харчової, молокопереробної та сталеливарної промисловості, де з однієї сировини за великої кількості процесів переробки отримують різні види готової продукції (Харківський молочний комбінат або ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». Нормативний метод обліку витрат є застосовуваним, якщо об'єктом обліку витрат є група однорідних виробів. При цьому враховується технологія виробництва, проходження деталей за окремими операціями обробки й особливості конструкції виробів.

Таким чином, важко виділити чи назвати універсальним і оптимальним жодний із методів. Виробництво є багатогранним, у кожній галузі, на кожному підприємстві є свої унікальні риси, а відтак стандартний підхід є неприпустимим. Жодний із методів обліку витрат і калькуляції собівартості продукції не можна застосовувати механічно. Вибір методу має бути заздалегідь продуманим, та обґрунтованим із урахуванням характеру функціонування й специфічних умов підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, старший викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **2.** Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Закон України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99. **3.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **4.** Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу.* 2012. № 1 (22). С. 11–18. **5.** Язлюк Б. О., Волошина В. В. Організація обліку витрат операційної діяльності в умовах комплексної автоматизації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2016. № 15. С. 118–121. **6.** Лепьохін О. В. Особливості використання методів калькулювання та обчислення собівартості продукції. *Часопис економічних реформ.* 2011. № 4. С. 27–28. **7.** Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ, Центр навч. літ., 2013. 688 с.

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВ

УДК 336.645

Фоменко К. Ю.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто теоретичні основи створення ефективної системи управління оборотними активами підприємства. Досліджено етапи управління оборотними активами. Розроблено систему ефективного управління оборотними активами, що сприятиме зростанню економічної та соціальної ефективності діяльності сучасних вітчизняних підприємств.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, виробництво, активи, облік, бухгалтерський облік, кредит, оборотні активи, інфляція, процентні ставки.*

Аннотация. *Рассмотрены теоретические основы создания эффективной системы управления оборотными активами предприятия. Исследованы этапы управления оборотными активами. Разработана система эффективного управления оборотными активами, способствующая росту экономической и социальной эффективности деятельности современных отечественных предприятий.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, производство, активы, учет, бухгалтерский учет, кредит, оборотные активы, инфляция, процентные ставки.*

Annotation. *Theoretical bases of creation of an effective system of management of turnaround assets of the enterprise are considered. The stages of management of circulating assets are investigated. A system of effective management of current assets has been developed, which will contribute to the growth of economic and social efficiency of the activities of modern domestic enterprises.*

Keywords: *economy, enterprise, production, assets, accounting, credit, current assets, inflation, interest rates.*

За сучасних економічних умов частина вітчизняних підприємств зіткнулася з проблемами як фінансового, так і виробничого характеру, вирішення яких потребує вдосконалення системи управління підприємством, а саме системи управління оборотними активами. Для забезпечення нормальної життєздатності та конкурентоспроможності підприємства необхідним є результативне управління цими активами, що надасть можливості підвищити ефективність операційної та фінансової діяльності.

Метою написання статті є системний розгляд основних етапів управління оборотними активами на сучасних вітчизняних підприємствах. Об'єктом дослідження є оборотні активи підприємства. Предметом дослідження є методи управління оборотними активами підприємств за сучасних економічних умов і напрями їх удосконалення.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» оборотними активами є грошові кошти й їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу з дати балансу. Протягом цього часу управління цими активами має бути ефективним, що сприятиме отриманню позитивних результатів.

На ефективність управління оборотними активами на підприємствах впливають дві групи специфічних факторів: зовнішні та внутрішні. Їх незбалансованість нині є однією з основних причин незадовільного фінансового стану суб'єктів господарювання. До зовнішніх факторів належать природні умови, фактор часу, попит на продукцію, упровадження нових технологій, рівень інфляції, цінові зміни та високі процентні ставки за кредит. До внутрішніх факторів належать технологія виробництва, сезонність виробництва, швидкість обороту оборотних активів, розвиток і вдосконалення предметів праці.

Для того щоб підприємства працювали у задовільних умовах, що мають місце під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, необхідно створити системний підхід до постановки цілей, визначення суб'єкта, об'єкта й методів управлінських дій. Системний підхід до управління оборотними активами за сучасних умов є визначуваним їх мобільністю й роллю в забезпеченні безперервності господарських процесів. Оборотні активи з точки зору цього підходу слід розглядати як систему взаємодіючих елементів, функціонування яких об'єднане єдиною ціллю підприємства [1].

Оборотні активи можна розділити на дві частини – постійну та змінну. Постійні оборотні активи – це мінімум, що є необхідним для здійснення поточної господарської діяльності. Оскільки поточна діяльність підпри-

© Фоменко К. Ю., 2016

ємств відбувається в досить нестабільному зовнішньому середовищі, цю частину активів можна вважати умовно постійною. Їх величина може бути визначена як постійна лише в короткостроковому періоді.

Змінна складова відображає додаткові поточні активи, що є необхідними в пікові періоди та як страховий запас. Необхідність останнього є особливо актуальною за умов інфляційної економіки та структурної кризи галузей, оскільки забезпечує відтворювальні процеси, ринкову життєздатність підприємства й сприяє підвищенню рівня ліквідності [2].

Відтак ефективна економічна діяльність підприємства залежить від ефективності управління оборотними активами й усіма їх складовими. Аналіз її можна провести за допомогою факторів-індикаторів, що допоможуть визначити стан оборотних активів підприємств. Набір таких факторів надає можливості визначити ефективність системи управління результативністю підприємства, оскільки допомагає оцінити діяльність підприємства з точки зору фінансових і нефінансових індикаторів, визначити ефективність вибраної стратегії, отримати інформацію про комплексний стан суб'єкта господарювання на певний момент часу, виявити недоліки його діяльності й оперативно відреагувати на вплив негативних факторів. Фактори ефективного управління підприємством подано на рис. 1 [4].

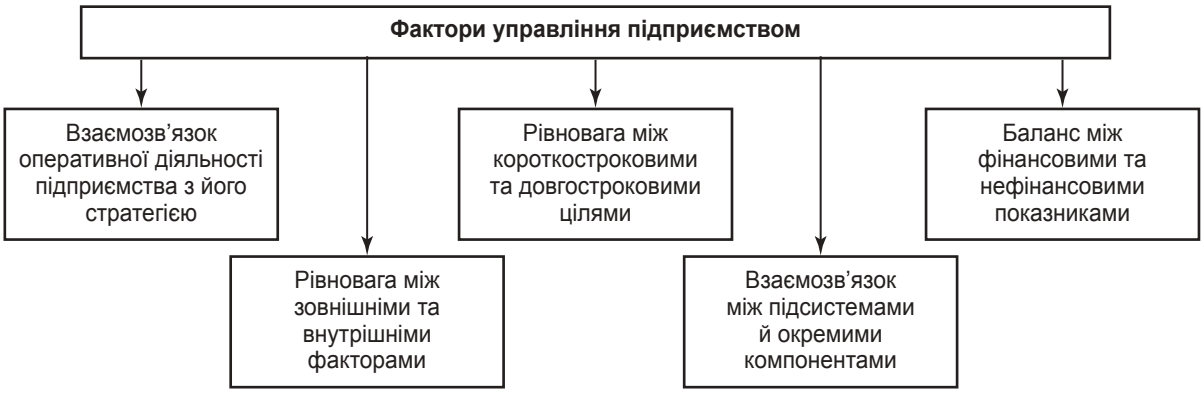

Рис. 1. **Фактори ефективного управління підприємством**

Вважаємо за доцільне для ефективного управління на підприємстві та для діагностування ефективності управління оборотними активами підприємства ретельно розробити кожний із цих етапів. У процесі розробки системи ефективної роботи з оборотними активами необхідно спочатку подати такі етапи (рис. 2) [4].

Рис. 2. **Етапи управління оборотними активами**

На базі розгляду кожного етапу як окремої системи та після аналізу літературних джерел пропонуємо систему ефективного управління оборотними активами (рис. 3) [2–5].

Якщо управління на підприємстві здійснюватиметься за допомогою запропонованої системи, це сприятиме досягненню позитивних економічних і соціальних результатів (табл. 1) [4].

Таким чином, ефективна система управління підприємствами є надзвичайно важливою для економічного стану країни. Управління оборотними активами відіграє важливу роль у діяльності підприємств, оскільки від стану активів залежить прибутковість і нормальне функціонування підприємства. Дієва система успішного управління оборотними активами надасть можливості створити сприятливі умови для роботи, сприятиме зростанню економічної та соціальної ефективності діяльності сучасних вітчизняних підприємств.

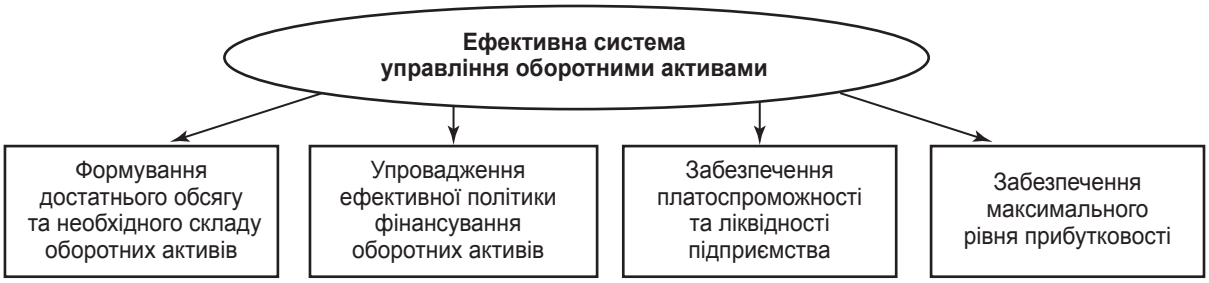

Рис. 3. **Система управління оборотними активами на підприємстві**

Таблиця 1

Результати запровадження системи управління оборотними активами

Економічна ефективність		**Соціальна ефективність**	
Стратегічна ефективність	***Оперативна ефективність***	***Маркетингова ефективність***	***Ефективна кадрова політика***
Підвищення прибутковості діяльності	Забезпечення ефективності управління капіталом і зобов'язаннями	Ефективне управління збутом готової продукції	Удосконалення організації й умов праці
Підвищення ефективності управління рентабельністю	Підвищення ефективності формування й авансування оборотних активів	Задоволення попиту споживачів	Задоволення персоналу підприємства

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Власова Н. О., Михайлова О. В. Цілі та зміст політики формування оборотних активів торговельного підприємств. *Бізнес Інформ.* 2012. № 11. С. 166–170. **2.** Бондаренко О. С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємства. *Інвестиції: практика та досвід.* 2008. № 4. С. 40–44. **3.** Ізмайлова Н. В. Управління оборотними активами підприємств: авторефер. дис. … канд. екон. наук: 08.00.08. Київ, 2009. 23 с. **4.** Кодацький В. П. Шляхи ефективного управління оборотними активами промислових підприємств. *Актуальні проблеми економіки.* 2008. № 4. С. 15–19. **5.** Соляник Л. Г. Організаційно-економічний механізм управління оборотними активами та джерелами їх фінансування. *Економічний вісник Національного гірничого університету.* 2005. № 4. С. 67–73.

РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЇ ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.223

Фоменко К. Ю.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття «оборотні активи». Обґрунтовано важливість оборотних активів для підприємства, визначено завдання обліку оборотних активів. Запропоновано заходи, що сприятимуть удосконаленню ведення обліку оборотних активів підприємства за сучасних умов господарювання.*

© Фоменко К. Ю., 2016

Ключові слова: *підприємство, виробництво, активи, облік, бухгалтерський облік, оборотні активи, сучасні технології.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия «оборотные активы». Обоснована важность оборотных активов для предприятия, определены задачи учета оборотных активов. Предложены мероприятия, способствующие совершенствованию ведения учета нематериальных активов в современных условиях хозяйствования.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, активы, учет, бухгалтерский учет, оборотные активы, современные технологии.*

Annotation. *The essence of the concept «current assets» is considered. The importance of current assets for the enterprise is grounded, the tasks of accounting of current assets are determined. The measures to improve the accounting of intangible assets in the current economic conditions are suggested.*

Keywords: *enterprise, production, assets, accounting, current assets, modern technologies.*

Час не стоїть на місті, навколишній світ розвивається: транспорт, комунікації, різні види відпочинку функціонують завдяки сучасним технічним засобам. Їх функціонування робить наше життя кращим і цікавішим. Виробництво на підприємствах в Україні також має застосовувати сучасні технології. Це сприятиме покращенню процесу управління підприємством, прийняттю зважених управлінських рішень для підвищення ефективності діяльності, правильному веденню бухгалтерського обліку, ефективному фінансовому аналізу платоспроможності підприємства й виробничого потенціалу, а також формування й використання оборотних активів. Оборотні активи на підприємстві відіграють важливу роль, оскільки становлять вагому частку економічних ресурсів фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому їх облік за допомогою нових технологій стане простіше й ефективніше. Досягнення цих цілей є важливим питанням для всіх підприємств та організацій в Україні, чим і зумовлено вибір саме цієї теми.

Метою написання статті є обгрунтування важливості оборотних активів для підприємства й розробка рекомендацій стосовно обліку оборотних активів із застосуванням сучасних технологій. Об'єктом дослідження є оборотні активи підприємства. Предметом дослідження є теоретичні та методичні аспекти обліку оборотних активів із застосуванням сучасних технологій.

Перелік завдань обліку оборотних активів на підприємствах подано на рис. 1 [1]. Частину цих завдань можна вирішити за допомогою сучасних технічних засобів, що значно полегшить ведення обліку.

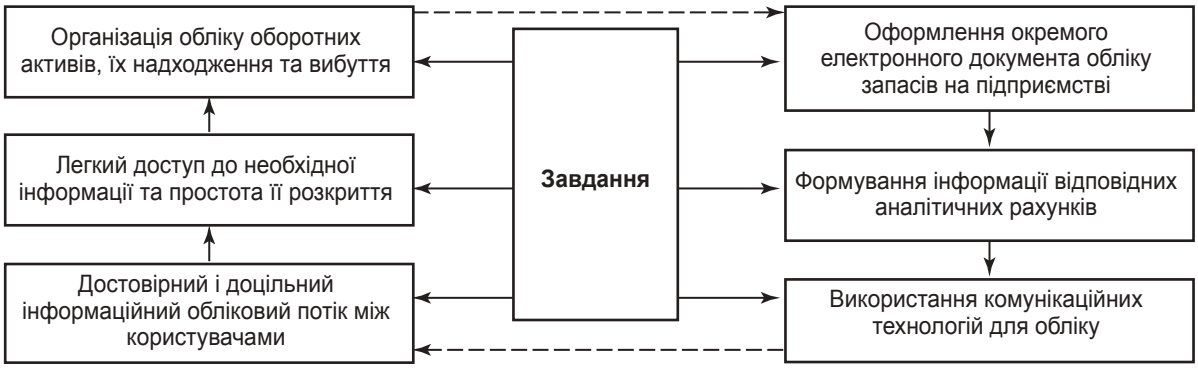

Рис. 1. **Завдання обліку оборотних активів на підприємстві**

Оборотні активи мають важливе значення в процесі роботи підприємства. Аналіз наукових праць науковців-економістів, де вони в тому числі подають визначення поняття оборотних активів, надає можливості запропонувати узагальнююче трактування оборотних активів як матеріальних і грошових ресурсів, що забезпечують безперервність діяльності підприємства, і мають час оборотності в один операційний цикл.

До оборотних активів в балансі підприємства належать запаси, дебіторська заборгованість, гроші й їх еквіваленти та витрати майбутніх періодів. Вони є важливими активами балансу підприємств в Україні. Вагомість оборотних активів підтверджують статистичні дані річної звітності підприємств Харкова та Харківської області за 2015 р. (табл. 1) [2].

Відтак із таблиці бачимо, що оборотні активи становлять понад 60 % активів, що підтверджує, що вони є необхідними для нормального функціонування підприємства.

Таблиця 1

Статистичні дані машинобудівних підприємств Харкова та Харківської області, 2015 р.

Підприємство	Активи тис. грн	Активи, %	Необоротні активи тис. грн	Оборотні активи тис. грн	Необоротні активи, %	Оборотні активи,%
ПАТ «Куп'янський машинобудівний завод»	4996	100	1283	3713	0,26	0,74
ПАТ «Завод Фрунзе»	47249	100	16584	30665	0,35	0,65
ПАТ «Харківський електротехнічний завод «Укрелектромаш»	56528	100	21451	35077	0,38	0,62

Облік оборотних активів, їх надходження та вибуття можна організувати за допомогою технології обліку 1С Підприємство. Програма надає можливості вести облік окремо за номенклатурами товарів, що допомагає їх деталізувати для покупців. Облік запасів із застосуванням цієї системи надає можливості конкретизувати інформацію про наявність товарів на складах, їх залишки, надходження й вибуття. Облік грошових коштів деталізує касові кошти та на рахунках. Гроші за допомогою 1С пов'язують із товарами, дебіторами та кредиторами, після чого можна сформувати відомості керівництву для звіту стосовно діяльності підприємства [3; 4].

Програма з'явилася понад 15 років тому, але не всі підприємства в Україні її використовують, а інші використовують не нові її версії. Найефективніше використовувати нові версії, із поправками та доповненнями задля вдосконалення користування.

Для вдосконалення технології обліку оборотних активів необхідно сформувати на підприємстві аналітичні рахунки, що детально характеризують і конкретизують синтетичні рахунки бухгалтерського обліку. Приклад з відповідними аналітичними рахунками подано в табл. 2 [5].

Таблиця 2

Приклад взаємозв'язку синтетичних та аналітичних рахунків

Вид	Назва	Назва
Синтетичний рахунок	20 «Виробничі запаси»	28 «Товари»
Субрахунок	203 «Паливо»	281 «Товари на складі»
Аналітичні рахунки	2031 «Бензин А 76»	2811 «Електротовари
	2032 «Бензин А 92»	2812 «Взуття»
	2033 «Бензин А 95»	2813 «Спецодяг»
	2034 «Дизельне паливо	2814 «Посуд»

Формування аналітичних рахунків для відповідних синтетичних надасть можливості вести детальний облік об'єктів, що перебувають на балансі. Оскільки гроші та їх еквіваленти належать до оборотних активів, доцільно розглянути можливі напрями вдосконалення їх обліку. Для досягнення цієї мети підприємствам слід збільшувати безготівкові розрахунки та тримати кошти в комерційних банках країни в національній та іноземних валютах, якщо цього потребує їх діяльність. Це спрощуватиме здійснення виплат робітникам: заробітної плати, на відрядження, а також взаєморозрахунків із постачальниками та покупцями. Деякі банки країни запровадили програми, за допомогою яких їх клієнти можуть управляти коштами на своїх рахунках [6].

Система «Клієнт-банк» надає підприємству можливості здійснювати операції з рахунками, обмінюватися документацією з банком без відвідування офісу кредитної організації. Це економить час для інших справ. Здійснювані підприємством операції із застосуванням системи «Клієнт-банк» зберігають у архіві. Відтак користувач завжди може відстежити, куди було направлено кошти, здійснити їх облік.

Таким чином, оборотні активи необхідні підприємству для забезпечення його безперебійної роботи. До них належать як матеріальні, так і грошові ресурси, що є споживаними протягом одного операційного циклу. У структурі балансу оборотні активи становлять значну питому вагу. Перед їх обліком стоять певні завдання, виконання яких забезпечить отримання достовірної інформації про їх наявність і рух. Цьому сприятиме застосування нової програми для ведення обліку, уведення аналітичних рахунків для конкретизації складових відповідних субрахунків запасів підприємств, а також застосування програми для обліку грошових коштів. Усе це надасть можливості вдосконалити роботу підприємства, полегшить обмін інформацією про стан запасів підприємства, а також сприятиме прийняттю зважених управлінських рішень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. *Актуальні проблеми економіки.* 2007. № 12. С. 179–184. **2.** Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку // Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Smida. URL: https://smida.gov.ua/db/emitent. **3**. Клименко О. В. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2008. 320 с. **4.** Пичугин П., Бабаев Д. 1С: Бухгалтерия: доступно для бухгалтера. Харьков: Фактор, 2011. **5.** Івахненков С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2003. 349 с. **6.** Шквір В. Д., Загородній А. Г., Височан О. С. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. 376 с.

ОБЛІК ВИТРАТ У ТУРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

УДК 331.2-045.25(477)

Халілова С. А.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто й проаналізовано витрати в туристичних організаціях. Розкрито сутність і зміст калькуляції в туристичній галузі. Досліджено основні принципи класифікації витрат, калькуляційних статей з основними показниками. Проаналізовано з теоретичної та практичної точки зору особливості організації обліку виробничих витрат у туристичній галузі.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, витрати, собівартість, калькуляція, туристична галузь, туристичний продукт, собівартість туристичного продукту, прямі витрати, накладні витрати, загальновиробничі витрати.*

Аннотация. *Рассмотрены и проанализированы расходы в туристических организациях. Раскрыты сущность и содержание калькуляции в туризме, расходов в организации. Исследованы основные принципы классификации расходов, калькуляционных статей и главных показателей. Проанализированы с теоретической и практической точки зрения особенности организации учета производственных затрат в туристической отрасли.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, расходы, себестоимость, калькуляция, туристическая отрасль, туристический продукт, себестоимость туристического продукта, прямые расходы, накладные расходы, общепроизводственные расходы.*

Annotation. *Considered and analyzed costs in tourist organizations. Disclosure of the nature and content of the calculation in tourism, the organization costs, investigated the basic principles of cost classification, calculation items and the main indicators. Analysis of the theoretical and practical point of view the features of accounting of production costs in the tourism industry.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, expenses, cost, calculation, tourism, tourist product, cost of tourist product, direct costs, overheads, general production costs.*

У процесі виробництва створюється продукція, виконуються роботи або надаються послуги. Їх собівартість складається з витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, що є необхідними для виробництва та реалізації виготовленого продукту й виконаних робіт.

Витрати відіграють важливу роль у діяльності організації. Від величини витрат залежить фінансовий результат продажу готової продукції, виконаних робіт і наданих послуг. Фінансовий результат діяльності організації визначають як різницю між виручкою від продажу продукції без вирахувань, передбачених законодавством,

© Халілова С. А,, 2016

і витратами на її виробництво та реалізацію. Оскільки витрати, що є пов'язаними з виробництвом і продажем продукції, безпосередньо впливають на собівартість, перелік витрат є суворо регламентованим.

Витрати відіграють важливу роль і у діяльності туристичних організацій. Діяльність будь-якого підприємства, у тому числі підприємства туризму, є спрямованою на отримання прибутку. Це є можливим лише за умови вкладення початкового капіталу. Без певних витрат неможливе виробництво та реалізація туристичного продукту.

Досліджуваній проблематиці присвячено наукові праці українських та зарубіжних науковців. У своїх роботах основні проблеми обліку витрат у туристичній галузі досліджували Квартальнов В. А., Зорін І. В., Козирева Т. В. та ін.

Калькулювання повної собівартості продукту передбачає розрахунок усіх витрат, що є пов'язаними з формуванням і реалізацією одиниці туристичного продукту. При цьому методі розраховують середні валові витрати та повну собівартість одиниці продукту. Калькулювання повної собівартості туристичного продукту – це система обліку, у якій усі витрати, як змінні, так і постійні, поширюються на всі види туристичного продукту. Метод калькулювання повної собівартості надає можливості отримати уявлення про всі витрати, які несе організація у процесі формування та реалізації одиниці туристичного продукту [2].

Калькуляція – це документ, за яким розраховують і яким оформляють продажну ціну туристичного продукту за витратного методу ціноутворення [3].

До калькуляційних статей належать кілька показників.

1. Вартість оформлення виїзних (в'їзних) документів залежить від вартості візи в посольстві цієї країни.

2. Вартість медичної страховки залежить від умов договору й є визначуваною аналогічно. Операції зі страхування звільнені від сплати податку на додану вартість [4].

3. Вартість транспортного обслуговування залежить від програми туру, містить вартість проїзду до країни перебування (авіапереліт, проїзд залізницею, автобусом, теплоходом та ін.).

4. Вартість проживання залежить від програми туру. Розраховують із урахуванням вартості номера (залежить від класу готелю, розселення, сезону заїзду, надаваних групових знижок).

5. Вартість харчування розраховують залежно від програми туру, тобто залежно того, що передбачає тур: сніданок, напівпансіон або all inclusive (усе включено).

6. До вартості екскурсійного обслуговування відносять тільки ті витрати з екскурсійного обслуговування, що входять до обов'язкової програми туру. До калькуляції залучають або вартість групового квитка, або результат множення вартості однієї екскурсії на кількість туристів.

Вартість послуг гіда-перекладача або виділяють у самостійну калькуляційну статтю, або залучають до непрямих витрат фірми.

7. Підсумкове значення прямих витрат відображає вартість витрат туристичного оператора щодо придбання прав на туристичні послуги.

8. Непрямими витратами туристичного оператора є витрати на утримання туристичної організації. До них належать витрати на організацію набору груп, амортизацію основних засобів і нематеріальних активів, орендні платежі, оплату послуг банків, утримання офіса, заробітну плату. Непрямі витрати за об'єктами калькулювання розподіляють пропорційно вибраній базі для їх розподілу. Плановий відсоток непрямих витрат визначають з аналізу фактичних даних за попередній період [5].

9. До повної собівартості туру належать прямі витрати туриста й непрямі витрати туристичного оператора.

10. Податок на додану вартість туристичних послуг є оподатковуваним податком на додану вартість за чинною ставкою 20 %.

11. Прибуток туристичного оператора є нормою прибутку й показником повної собівартості туристичного продукту. Норма прибутку залежить від конкурентоспроможності туру.

12. Вартість туру містить повну собівартість і прибуток туристичного оператора.

Метод калькулювання повної собівартості надає можливості отримати уявлення про всі витрати, які несе організація в процесі формування й реалізації одиниці туристичного продукту. Однак, він не враховує одну важливу умову – зміну собівартості одиниці туристичного продукту залежно від обсягу реалізації туристичних продуктів. Якщо туристична організація збільшує обсяг реалізації туристичних продуктів, то собівартість одиниці туристичного продукту знижується. Якщо ж у туристичної організації скорочується обсяг реалізації туристичних продуктів, то їх собівартість зростає.

Облік витрат на виробництво, просування й продаж туристичного продукту ведеться задля своєчасного, повного і достовірного відображення в бухгалтерському обліку, виявлення відхилень від застосовуваних норм і планової собівартості, а також контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів [3].

Таким чином, розрахунок повної собівартості надає можливості визначити, отримує прибуток організація чи зазнає збитків. Прибуток від продажу туристичного продукту та прав на послуги з туристичного обслуговування є визначуваним як різниця між виручкою від продажу туристичного продукту й послуг, обчислена за цінами продажу та собівартістю реалізації туристичного продукту та прав на послуги.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Карпова Т. П. Основы управленческого учета. М.: Инфра-М, 1997. 392 с. **2.** Зорин И. В., Квартальнов В. А. Энциклопедия туризма. М.: Финансы и статистика, 2003. 368 с. **3.** Козырева Т. В. Бухгалтерский учет в туризме: учебник. М.: Финансы и статистика, 2006. 464 с. **4.** Кондраков Н. П. Бухгалтерский учет: учебное пособие. М.: Инфра-М, 2000. 319 с. **5.** Безруких П. С. Как работать с новым планом счетов. М.: Бухгалтерский учет, 2001. 112 с. **6.** Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 526 с.

.

СПЕЦИФІКА ГРОШОВИХ КОШТІВ ЯК ОБ'ЄКТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УДК 657.422.1

Харченко А. Ю.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто специфіку грошових коштів як об'єкта бухгалтерського обліку. Визначено сутність понять «гроші», «грошові потоки» та «грошові кошти». Обґрунтовано необхідність виділення грошових потоків як самостійного об'єкта управлінського обліку.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, доходи, прибуток, бухгалтерський облік, гроші, грошові кошти, безготівкові грошові кошти, банківські рахунки, ліквідність, функції грошей, валютні операції.*

Аннотация. *Рассмотрена специфика денежных средств как объекта бухгалтерского учета. Определена сущность понятий «деньги», «денежные потоки» и «денежные средства». Обоснована необходимость выделения денежных потоков как самостоятельного объекта управленческого учета.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, доходы, прибыль, бухгалтерский учет, деньги, наличные денежные средства, безналичные денежные средства, банковские счета, ликвидность, функции денег, валютные операции.*

Annotation. *Specificity of money as an object of accounting. Essence of concepts of «money», «cash flow» and «cash». The necessity of allocating cash-flows as independent object of management accounting.*

Keywords: *disability employment, right to work, right to be employed, conditions of employment, employment benefits.*

Гроші є однією з основних категорій економічної науки. За сучасних економічних умов гроші є невід'ємним атрибутом, що опосередковує широке коло економічних і соціальних відносин. Нині важливо розглядати гроші як сукупність економічних відносин, що мають прямий і зворотний зв'язок із процесом суспільного відтворення.

© Харченко А. Ю., 2016

У вітчизняній літературі немає загальноприйнятого визначення грошей. Одні науковці розглядають їх як різновид товару, послуг, інші – як фінансові активи. Треті вважають грошима все, що в суспільстві є платіжним засобом для отримання товарів і погашення боргу. Деякі дефініції в основі мають функції грошей, передусім засобу платежу або засобу обігу. Проте Усоскін В. М. вважає, що функції не визначають сутності грошей, вони самі є відображенням їх глибинних властивостей. У бухгалтерському обліку реалізуються всі п'ять функцій грошей: міра вартості проявляється через оцінювання всіх активів, крім самих грошей; засіб обігу й засіб платежу проявляються як облік їх руху; засіб накопичення – як зберігання; функція світових грошей проявляється в обліку валютних операцій.

Відтак у економічній теорії досі немає єдиної думки щодо визначення поняття «гроші». У певному розумінні це є позитивним моментом, оскільки теорія грошей постійно перебуває під пильною увагою вчених. Але для вдосконалення бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту необхідно, щоб на законодавчому рівні було чітко прописано, що є грошима, грошовими коштами та грошовими потоками. Щоб виявити специфіку грошових коштів як об'єкта обліку, необхідно проаналізувати не тільки законодавчі документи, але й визначення вчених та економістів. Важливо мати на увазі, що в бухгалтерському обліку немає поняття «гроші», є поняття «грошові кошти».

Визначення економістів можна умовно поділити на дві групи. Одні дають характеристику грошових коштів з точки зору того основного, що характеризує їх властивості (ліквідність) (Бариленко В. І., Бернстайн Л. А., Сорокіна Е. М.). Інші визначають грошові кошти з точки зору їх складу: залишків у касі, на розрахунковому рахунку (Єфімова О. С., Мельник М. В., Хахонова Н. Н.). Об'єднує ці два підходи точка зору Соколова В. Я., який визначає грошові кошти як залишки на банківських рахунках підприємства (безготівкові грошові кошти), а також грошові та прирівняні до них знаки, що є збереженими його адміністрацією самостійно [2]. Науковець детально характеризує кожну складову цього визначення, у тому числі грошові кошти з точки зору ліквідності. За його визначенням, грошовими коштами є активи, коефіцієнт ліквідності яких прийнято за одиницю.

Основними відмінностями грошових коштів від інших активів підприємства є їх ліквідність, умовна фізична форма, номінальна вартість та особливі правила обіговості. Основним документом, що регулює порядок формування бухгалтерської звітності, зокрема звіту про рух грошових коштів», є ПБО 4 / 99 «Бухгалтерська звітність організації».

На відміну від зарубіжних стандартів, у положеннях бухгалтерського обліку немає визначень показників, із якими зіткається як укладач, так і користувач бухгалтерської звітності. Так, у ПБО 4 / 99 не подано визначення грошових коштів і грошових потоків, що є істотним недоліком. У міжнародних стандартах фінансової звітності чітко визначено ключові поняття: грошові кошти, еквіваленти грошових коштів, чисті грошові кошти, потік грошових коштів, звіт про рух грошових коштів, прямий метод складання звіту, непрямий метод складання звіту, приплив (відплив) грошових коштів. Згідно із міжнародними стандартами грошовими коштами є надходження та витрачання (зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів. До грошових коштів належать кошти в касі та на рахунках у банках, внесені вклади «до запитання». Депозитні вклади в банках належать до короткострокових або довгострокових фінансових вкладень. Еквівалентамии грошових коштів є короткострокові високоліквідні фінансові вкладення, що піддаються незначному ризику коливань їх вартості. Через відсутність однозначного понятійного апарату в законодавчих документах, що регулюють бухгалтерський облік і фінансову звітність, іноді на практиці еквіваленти грошових коштів помилково ототожнюють зі статтею бухгалтерського балансу «Короткострокові фінансові вкладення». Конкретний вид короткострокових фінансових вкладень організації може бути визнаний еквівалентом грошових коштів за умови, що в упорядника є впевненість у вільному перетворенні цього цінного паперу на гроші без істотної втрати в сумі, відображеній у бухгалтерському балансі.

Українськими стандартами обліку визначено, що в звіті про рух грошових коштів відображають відомості про рух грошових коштів організації, які обліковуються на відповідних рахунках обліку грошових коштів у касі організації, на розрахункових, валютних і спеціальних рахунках. Відтак грошова база в українському стандарті є обмеженою коштами, що враховуються на рахунках «Каса», «Розрахункові рахунки», «Валютні рахунки», «Спеціальні рахунки в банках». Слід зазначити, що до грошової бази за українським стандартом не залучають кошти, що обліковують на інших рахунках, віднесених Планом рахунків до розділу рахунків обліку грошових коштів, у тому числі на рахунках «Переводи в русі» та «Фінансові вкладення», що спричиняє виникнення проблем. Труднощі, що є пов'язаними із однозначним визначенням еквівалентів грошових коштів, на практиці спричиняють необхідність окремого розкриття інформації про них у примітках до звіту. Грошові кошти – це єдиний ресурс, обіг якого обмежує держава, оскільки готівковий грошовий обіг контролювати складніше.

Існування двох форм розрахунків – безготівкової та готівкової – надає можливості здійснювати паралельний облік грошових коштів у касі та в бухгалтерії й облік коштів на банківських рахунках. Особливістю є те, що облік здійснює не підприємство, а банк. Підставою для відображення операцій в бухгалтерському обліку за розрахунковим рахунком є виписка банку. До грошових коштів відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» прирівнюють валюту. Іноземну валюту можна розглядати як товар або гроші.

Але в усіх випадках вона має бути відображеною в бухгалтерському обліку в гривнях, за курсом Національного банку України. Однак, це не забороняє вести управлінський облік у іноземній валюті. До того ж відповідно до міжнародних стандартів підприємство може вибирати валюту звітності – валюту подання, як її називають у міжнародних стандартах.

Аналіз наукових праць сучасних авторів надає можливості стверджувати, що існує розмежування застосування понять грошових коштів і грошових потоків. У бухгалтерському обліку є використовуваним термін «грошові кошти», якщо йдеться про процеси управління. Якщо йдеться про аналіз, використовують термін «грошові потоки».

Проблеми методології, методики й організації обліку грошових потоків практично не розглядаються ні в монографічній, ні в періодичній літературі. Нові економічні процеси вимагають розробки ефективної системи обліку грошових потоків, адекватної цілям управління ними, що визначає необхідність дослідження теоретико-методологічних питань виділення грошових потоків як самостійних об'єктів обліку, обґрунтування принципів і вимог формування обліково-аналітичного забезпечення управління ними, методології та методики стратегічного, фінансового й управлінського обліку грошових потоків. Незважаючи на відносну простоту поняття «грошовий потік», різні автори визначають його по-різному, а відтак загальновизнаного їх визначення не існує. На сторінках преси теж єдина термінологія відсутня. Так, поряд із відповідними економічній сутності грошових потоків словосполученнями «грошові потоки», «грошовий потік» або «рух грошових коштів», для позначення грошових потоків підприємства використовують більш широке поняття «фінансові потоки», російськомовне написання англійського варіанта «кеш-фло» або «кеш-флоу», і навіть таку тавтологію, як «рух грошових потоків», або «рух потоків грошових коштів». Це ускладнює сприйняття викладених питань, а іноді спричиняє зниження практичної значущості теоретичних розробок [3]. На думку Хахонової Н. Н., категорію грошових потоків слід розглядати у вузькому та широкому розумінні [4]. Під грошовим потоком у вузькому розумінні мають на увазі цілеспрямований рух грошових коштів і їх еквівалентів, вимірюваний у грошовому вираженні в одиницю часу. Економічний зміст цього визначення полягає в тому, що грошовий потік розкриває рух грошових коштів у часі з кількісної й якісної (інформаційної) сторін. Грошові потоки можуть розглядатися як вартісна зміна всіх активів і зобов'язань підприємства за весь період. У цьому випадку елементами грошового потоку можуть бути прибуток, доходи й витрати, зміна складу зобов'язань. Це і є широким розумінням категорії грошових потоків [5].

Таким чином, надійну інформацію для управління грошовими потоками підприємств можна отримати лише за правильної організації бухгалтерського обліку грошових потоків. На жаль, бухгалтерська методологія українського бухгалтерського обліку, навіть за сучасного рівня зближення з міжнародними стандартами обліку та звітності, не надає можливостей для створення повної й достовірної інформації про грошові потоки. Існуючі аналітичні показники, у тому числі у фінансовій звітності, що фіксують інформацію на заданих часових інтерва-лах, через власну статичність не забезпечують менеджерів достатньою й необхідною інформацією. Для ліквідації прогалин законодавчого регулювання бухгалтерського обліку, усунення інформаційної неузгодженості підприємствам доцільно розглядати грошові потоки як самостійний об'єкт управлінського обліку. Управлінський облік надає можливості сформувати інформаційний базис для аналізу грошових потоків, що, у свою чергу, сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Беляева И. Ю., Гетьман В. Г., Дрогобицкий И. Н., Думная Н. Н. Деньги и регулирование денежного обращения: теория и практика. М.: Финансы и статистика, 2002. 220 с. **2.** Бочкарева В. И., Быков В. А. Бухгалтерский учет: учебник/под ред. Я. В. Соколова. М: Велби; Проспект, 2004. 768 с. **3.** Сорокина Е. М. Анализ денежных потоков на предприятии: теория и практика в условиях реформирования российской экономики. М.: Финансы и статистика, 2000. 176 с. **4.** Хахонова Н. Н. Управление денежными потоками предприятия. *Аудит и финансовый анализ.* 2003. № 4. С. 35-39. **5.** Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с. **6.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЧАСТИНІ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ

УДК 657:33.021:330.123.3

Херхадзе А. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто специфічні аспекти облікової інформації стосовно запасів, що мають бути відображеними в наказі про облікову політику підприємств різних галузей економіки задля формування ефективної системи інформаційного забезпечення управління запасами.*

Ключові слова: *підприємство, облік, бухгалтерський облік, фінанси, доходи, прибуток, запаси, витрати, облікова політика, наказ про облікову політику, облікова інформація, транспортно-заготівельні витрати.*

Аннотация. *Рассмотрены специфические аспекты учетной информации в отношении запасов, которые должны быть отражены в приказе об учетной политике предприятий различных отраслей экономики для формирования эффективной системы информационного обеспечения управления запасами.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, бухгалтерский учет, финансы, доходы, прибыль, запасы, затраты, учетная политика, приказ об учетной политике, учетная информация, транспортно-заготовительные расходы.*

Annotation. *Examines the specific aspects of the accounting information in respect of reserves, which should be reflected in the order on accounting policy of enterprises in various sectors of the economy for the formation of an effective system of information support of inventory management.*

Keywords: *enterprise, accounting, finance, income, profit, inventory, cost, accounting policy, order on accounting policies, accounting information, transportation and procurement costs.*

Запаси посідають домінуюче місце в структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, їх облік і оцінювання впливають на результати господарської діяльності підприємства та на розкриття інформації про його фінансовий стан. Ефективність управління запасами досягається шляхом ретельно сформованої облікової політики, що надає можливості досягти оптимальних обсягів наявності запасів, їх оцінювання, використання та вибуття для успішного функціонування підприємства.

Питання формування та реалізації облікової політики підприємств знайшли відображення в працях Бутинця Ф. Ф., Гаврилюка В. М., Кірейцева Г. Г., Маляревського Ю. Д., Пилипенка А. А., Барановської Т. В., Сопка В. В. та ін. Науковці розглядають загальні питання формування облікової політики. Однак, питання формування облікової політики в частині запасів на підприємствах і нині потребують подальшого деталізованого дослідження.

Метою написання статті є висвітлення облікових аспектів та інформації щодо запасів, яку доречно розкривати в обліковій політиці підприємств різних сфер діяльності. Об'єктом дослідження є процес організації бухгалтерського обліку на підприємствах України. Предметом дослідження є облікова політика підприємств у частині запасів.

Згідно із НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», під обліковою політикою розуміють сукупність принципів, методів і процедур, що є використовуваними підприємством для складання та подання фінансової звітності [1]. Законодавством України визначено, що розробку облікової політики кожне підприємство здійснює самостійно. У процесі формування облікової політики слід дотримуватися головних принципів ведення обліку й складання фінансової звітності з точки зору підпорядкованості й узгодженості з П(С)БО України.

Під запасами розуміють активи, є використовуваними підприємством для подальшого продажу, використання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством. Запаси визнаються активом лише за умови, що підприємство отримає в майбутньому від їх використання економічні вигоди, а вартість запасів може бути достовірно визначеною [2].

Формування облікової політики щодо запасів на підприємствах є здійснюваним на підставі Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 2 «Запаси», Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів та Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства.

© Херхадзе А. О., 2016

Згідно із П(С)БО 9 «Запаси», до запасів належать:

– сировина, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби й інші матеріальні цінності, що є призначеними для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, розподілу, передачі, обслуговування виробництва й адміністративних потреб;

– незавершене виробництво у вигляді не закінчених у обробці й складанні деталей, вузлів, виробів і незакінчених технологічних процесів. Незавершене виробництво на підприємствах, в установах, що виконують роботи та надають послуги, складається з витрат на виконання незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємством (установою) ще не визначено доходу;

– виготовлена на підприємстві, в установі готова продукція, що є призначеною для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом;

– товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) й утримуються підприємством (установою) для подальшого продажу;

– малоцінні й швидкозношувані предмети, що є використовуваними протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він перевищує один рік;

– поточні біологічні активи, якщо їх оцінюють за цим Положенням (стандартом), а також сільськогосподарська продукція та продукція лісового господарства після її первісного визнання [2].

Основними завданнями облікової політики в частині обліку запасів є визначення відповідальної особи за ведення бухгалтерського обліку; затвердження переліку посад, які є відповідальними за запаси; визначення складу постійно діючої інвентаризаційної комісії та встановлення термінів інвентаризації; визначення відповідальних за первинний облік запасів; затвердження робочого плану рахунків організація аналітичного обліку руху запасів; розробка графіка документообігу з обліку запасів.

Основні елементи обліку запасів, які доцільно відображати в наказі про облікову політику, подано в табл. 1 [2, 3].

Таблиця 1

Елементи облікової політики щодо запасів

Елементи облікової політики	Альтернативні варіанти обліку
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»	
Одиниця обліку запасів	– найменування; – однорідна група (вид)
Метод обліку транспортно-заготівельних витрат	– шляхом прямого списання транспортно-заготівельних витрат до первісної вартості одиниці придбаних запасів (за можливості точного розподілу (віднесення); – за середнім відсотком (за узагальнення суми транспортно-заготівельних витрат на окремому субрахунку із подальшим їх розподілом)
Методи оцінки вибуття	– ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; – середньозваженої собівартості; – собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); – нормативних витрат; – ціни продажу
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів	
База розподілу транспортно-заготівельних витрат, які прямо залучають до первісної вартості запасів	*за кількісним критерієм*: – вага; – обсяг; – кількість місць; – одиниць; *за вартісним критерієм:* – ціна одиниці запасів
Періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів	Підприємство встановлює самостійно
Призначення й умови використання запасів	Підприємство встановлює самостійно

При визначенні в обліковій політиці складу транспортно-заготівельних витрат, на суму яких буде збільшено первісну вартість запасів, підприємству необхідно використовувати такі нормативно-правові акти: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», Методичні рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості та Лист Міністерства фінансів України від 27 лютого 2003 р. № 053-2920 (табл. 2) [4, 5].

Таблиця 2

Основні статті транспортно-заготівельних витрат відповідно до чинного законодавства

Нормативно-правовий акт	Перелік статей транспортно-заготівельних витрат
П(С)БО 9 «Запаси» (п. 9)	До транспортно-заготівельних витрат належать: – затрати на заготівлю запасів; – оплата тарифів (фрахт) за вантажно-розвантажувальні роботи й транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів
Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості (п. 20)	До транспортно-заготівельних витрат належать: – витрати на утримання спеціальних заготівельних пунктів у місцях заготівлі запасів; – транспортні витрати із усіма додатковими зборами, якщо ціна на запаси встановлена із оплатою поставки франко-вагон зі станції відправлення; – витрати на протипожежну і сторожову охорону під час транспортування запасів; – витрати на страхування ризиків, що можуть виникнути при транспортуванні запасів; – витрати на оплату тарифів за вантажно-розвантажувальні роботи, що є пов'язаними із доставкою запасів на склади підприємства (крім оплати праці постійним складським працівникам, що належить до витрат на утримання заводських складів і залучається до адміністративних витрат підприємства); – витрати на відрядження, що є пов'язаними безпосередньо із заготівлею запасів і доставкою їх на склади підприємства із місць заготівлі (витрати на відрядження водіїв і вантажників підприємства при доставці вантажів від покупців)
Лист Міністерства фінансів України від 27.02.03 № 053-2920	До транспортно-заготівельних витрат належать будь-які витрати підприємства, що є пов'язаними з транспортуванням запасів від постачальників (від станцій, причалів) до місця їх використання

Слід зазначити, що для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, що мають однакове призначення й однакові умови використання, застосовується тільки один із наведених в табл. 2 методів оцінки вибуття. При цьому метод, за яким обліковують вибуття (відпуск) запасів, підприємство вибирає самостійно, залежно від виду діяльності та поставлених цілей [6].

Виробничі запаси оцінюються на кінець року за найменшою з двох оцінок (п. 24 П(С)БО 9 «Запаси»): первісною вартістю або чистою вартістю реалізації [2]. При цьому слід мати на увазі, що розрахунок чистої вартості реалізації має враховувати мету, заради якої були придбані (виготовлені) запаси. Так, чиста вартість реалізації виробничих запасів, що утримуються для виконання контрактних зобов'язань, базується на ціні контракту. Проте чиста вартість реалізації виробничих запасів, що утримуються для продажу, базується на загальних цінах продажу. Це також необхідно враховувати в наказі про облікову політику підприємства.

Таким чином, при складанні наказу про облікову політику підприємству доцільно вказати таку інформацію: визначення об'єктів обліку запасів (одиниці обліку); критерії визнання запасів активами; склад витрат, що залучаються до первісної вартості запасів; методи обліку транспортно-заготівельних витрат; методи оцінювання вибуття запасів; базу розподілу транспортно-заготівельних витрат, що прямо залучаються до первісної вартості запасів; періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів; призначення й умови використання запасів. У процесі формування розпорядчого документа про облікову політику необхідно враховувати всі переваги й недоліки кожного із цих елементів, а також їх вплив на показники фінансової звітності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **2.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **3.** Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів: Наказ Міністерства фінансів від 10.01.2007 №2. URL: https://dtkt.com.ua/show/2cid04693.html. **4.** Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг): Наказ Міністерства промислової політики України від 02.02.2001 № 47. URL: http://consultant.parus.ua/?doc=00XJAFEA86. **5.** Лист на запит щодо окремих питань з бухгалтерського обліку: Лист Міністерства фінансів від від 27.02.03 №053-2920. URL: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article/main. **6.** Пилипенко А. А., Отенко В. І.Організація обліку і контролю: підручник. Харків: ІНЖЕК, 2005. 423 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 657.12

Хижняк Р. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття «дебіторська заборгованість». Наведено класифікацію дебіторської заборгованості згідно із Національними стандартами бухгалтерського обліку України. Проаналізовано особливості політики управління розрахунками із покупцями. Визначено напрями її організації за сучасних умов господарювання.*

Ключові слова: *ринкова економіка, підприємство, фінанси, заборгованість, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, операційна діяльність, вексель, резерв сумнівних боргів.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия «дебиторская задолженность». Приведена классификация дебиторской задолженности согласно Национальным стандартам бухгалтерского учета Украины. Проанализированы особенности политики управления расчетами с покупателями. Определены направления ее организации в современных условиях хозяйствования.*

Ключевые слова: *рыночная экономика, предприятие, финансы, задолженность, дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, операционная деятельность, вексель, резерв сомнительных долгов.*

Annotation. *The essence of the concept of «accounts receivable» is considered. The classification of accounts receivable according to the national accounting standards of Ukraine is given. The specifics of the policy of managing settlements with customers are analyzed. The directions of its organization in modern conditions of management are determined.*

Keywords: *market economy, enterprise, finances, debt, accounts receivable, accounts payable, operating activities, bill, reserve of doubtful debts.*

У процесі вивчення фінансового стану підприємства одним із найвагоміших факторів вважають наявність та ефективне управління дебіторською заборгованістю. Ефективна господарська діяльність підприємства та перспективи його тривалого успішного розвитку багато в чому залежать саме від облікової політики на підприємстві. Особливості організації обліку дебіторської заборгованості є надзвичайно важливими в обліковій політиці підприємства.

Дослідженням питань обліку дебіторської заборгованості на підприємствах займаються Білик М., Новікова Н., Самсонова С., Дерев'янко О., Матицина Н., Лагода Т., Павленко О. та ін.

Нині кожне підприємство в своїй господарській діяльності здійснює різні розрахунки, надає певні послуги, передає потрібне майно чи виконує роботи з іншими підприємствами або фізичними особами. Саме за таких умов і дій виникає дебіторська заборгованість. Згідно із чинним стандартом П(С)БО 10, дебіторською заборгованістю є сума заборгованості дебіторів підприємству на конкретну дату.

Як фізичні, так і юридичні особи можуть бути боржниками грошових коштів, їх еквівалентів чи інших конкретних активів. У балансі кожного підприємства відображається дебіторська заборгованість, сума якої впливає на загальну картину ефективної діяльності підприємства. Реальну суму заборгованості, тобто суму, що відображає чисту реалізаційну вартість, і вказують в балансі підприємства. Значне перевищення суми дебіторської заборгованості вкрай негативно впливає на фінансову стійкість підприємства. Щоб запобігти цьому, слід шукати нові джерела для залучення фінансування, а відтак питання оцінювання й вивчення дебіторської заборгованості завжди є актуальними.

Метою написання статті є критичне дослідження теоретичних аспектів обліку дебіторської заборгованості на підприємстві.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» визначає методику та причини формування інформації у бухгалтерському обліку про дебіторську заборгованість. У документі визначено правила відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності. Незалежно від форм власності будь-які організації, підприємства та юридичні особи підпорядковуються нормам П(С)БО 10 [2].

Дебіторами є фізичні й юридичні особи, які заборгували підприємству внаслідок минулих подій певні суми грошових коштів, також їх еквівалентів та інших активів. Дебіторською заборгованістю є сума, яку заборгували дебітори певному підприємству на конкретну дату.

© Хижняк Р. В., 2016

Дебіторську заборгованість, згідно із П(С) БО 10, за терміном погашення поділяють на:

– довгострокову – сума, що не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена через 12 місяців з дати балансу.

– поточну – сума, що виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена протягом 12 місяців із дати балансу.

Під час звичайної операційної діяльності підприємства дебіторська заборгованість, що виникла, має бути забезпечена векселем, інакше її вважають незабезпеченою. Саме така незабезпечена заборгованість утворює поняття безнадійної, тобто такої, про яку існує впевненість точного неповернення. Ту дебіторську заборгованість, за якою минув термін позивної давності, вважають сумнівною.

Залежно від видів виникнення розрізняють дебіторську заборгованість:

– за роботи, товари та послуги;

– отримані векселі;

– за розрахунками;

– іншу [4].

Якщо певне підприємство свої товари реалізує з відстроченням платежу, тобто в кредит, виникає дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Для відображення в бухгалтерському обліку підприємства дебіторської заборгованості застосовують рахунок 36, що має назву «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Оскільки існує ризик непогашення дебіторської заборгованості, якщо підприємство реалізує товари у кредит, то створюється резерв безнадійних і сумнівних боргів. Якщо від дебіторської заборгованості відняти той самий резерв сумнівних боргів, що є визначуваним, виходячи з платоспроможності дебіторів чи класифікації заборгованості, отримуємо чисту реалізаційну вартість. Кожне підприємство має вибрати самостійно метод розрахунку резерву сумнівних боргів [3].

Слід зазначити, що на підприємствах діє певна політика щодо розрахунків з покупцями, саме вона і впливає на процеси зростання дебіторської заборгованості. До різкого зростання дебіторської заборгованості можуть призводити невраховані ризики, неграмотне визначення умов і термінів надання товарних кредитів і ненадання знижок при достроковій оплаті покупцями рахунків. За несвоєчасного погашення дебіторської заборгованості можуть одразу з'являтися платіжна криза, зростання заборгованості за комерційним кредитом, зростання попиту на короткострокові позики, скорочення їх пропозиції та зростання їх вартості [4]. Кожна юридична особа, підприємство чи організація мають прагнути перетворювати високоліквідні активи на грошові кошти для сплати боргів, інакше їм загрожує банкрутство [5].

На підприємстві має бути належна організація обліку дебіторської заборгованості для ефективного управління її термінами та розмірами, а також посилений контроль за своєчасним здійсненням розрахунків.

Таким чином, у процесі вивчення фінансового стану підприємства обов'язково розглядають відображені показники дебіторської заборгованості. Сформована підприємством облікова політика щодо дебіторської заборгованості істотно впливає на показники фінансового стану й результати діяльності підприємства в цілому.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99. **3.** Коблянська О. І. Методологічні аспекти обліку та аудиту дебіторської заборгованості. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* 2005. № 77. С. 28–34. **4.** Матицина Н. Дебіторська заборгованість: нові облікові підходи. *Економіст.* 2005. №11. С. 50–52. **5.** Нечитайло А. И. Теория бухгалтерского учета: учебник. М.: Проспект, 2010. 272 с. **6.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ДОХОДІВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ І НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

УДК 657.37:368.03

Христенко А. М.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто класифікацію доходів страхових компаній відповідно до чинного законодавства, зокрема доходів від страхової діяльності. Визначено відсутність чіткої регламентації визнання й обліку доходів від страхової діяльності, що спричиняє необхідність застосування визнання доходів за операціями перестрахування за методом нарахування.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, доходи, прибуток, бухгалтерський облік, страхування, страхові компанії, страхові платежі.*

Аннотация. *Рассмотрена классификация доходов страховых компаний в соответствии с действующим законодательством, в частности доходов от страховой деятельности. Установлено отсутствие четкой регламентации признания и учета доходов от страховой деятельности, чем обусловлена необходимость применения признания доходов по операциям перестрахования по методу начисления.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, доходы, прибыль, бухгалтерский учет, страхование, страховые компании, страховые платежи.*

Annotation. *Considered the compliance with the current legislation classification of income insurance companies, in particular income from insurance activities. The lack of a clear regulation of the recognition and accounting of income from insurance activities is determined, which calls for the recognition of income from reinsurance operations on an accrual basis.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, income, profit, accounting, insurance, insurance companies, insurance payments.*

Порядок і послідовність витрачання й отримання доходу в різних галузях визначається по-різному. Якщо порівняти виробничу та страхову діяльність, то в сфері виробництва спочатку використовуються ресурси, що формують витрати на виготовлення продукції, робіт або послуг, а потім їх відшкодовують з виручки в результаті її розподілу. У страхуванні страховик спочатку акумулює кошти за рахунок отриманих страхових премій і формує страховий фонд, а потім ці кошти використовує, витрачає на компенсацію збитків у разі настання страхового випадку у страхувальників. При цьому страховик не може наперед визначити та зіставити отримані доходи й витрати за укладеними договорами страхування [1].

Проблеми теорії та методики обліку доходів у страхових компаніях стали предметом дослідження Бондаренко О. В., Вовчак О. Д., Гаманкової О. О., Єфімова С. Л., Федорової Т. А. та ін. Недостатність дослідження теоретичних, організаційних і методичних проблем обліку доходів страхових компаній зумовили вибір цієї теми дослідження.

Метою написання статті є вивчення сутності, класифікації та методики бухгалтерського обліку доходів у страхових компаніях задля подальшого її вдосконалення. Об'єктом дослідження є доходи страхових компаній. Предметом дослідження є процес обліку доходів страхових компаній.

Зважаючи на суперечливість визначення в чинному законодавстві складу доходів страхових компаній, відсутність чіткої регламентації методики бухгалтерського обліку операцій їх формування та визнання, сучасний стан їх обліку потребує більш детального дослідження й подальшого вдосконалення. Розглянемо склад доходів страховика, що відображає сутність надходжень і поділяється залежно від видів діяльності (рис. 1) [2].

Доходи, отримані безпосередньо від страхової діяльності, належать до доходів від операційної діяльності компанії. Відповідно до Порядку складання звітності страховиків визначено такий склад доходів від страхової діяльності: страхові премії за договорами страхування та перестрахування; комісійні винагороди за перестрахування; частки від страхових сум і страхових відшкодувань, сплачені перестраховиками; повернені суми з централізованих страхових резервних фондів; повернені суми технічних резервів, інших, ніж резерв незароблених премій. Ці доходи формуються за рахунок страхових премій і страхових внесків. При цьому обсяг премій забезпечує формування страхового фонду, а структура страхового тарифу – напрями використання надходжень. Ці надходження є первинним доходом страховика й основою подальшого обігу коштів і фінансування інвестиційної діяльності.

© Христенко А. М., 2016

Основним джерелом грошових надходжень страхової організації є страхові платежі, що сплачуються страхувальниками відповідно до договорів страхування й перестрахування [1].

Доходи страхових компаній							
Доходи від страхової діяльності		**Доходи від іншої операційної діяльності**	**Доходи від інвестиційної діяльності**		**Доходи від іншої діяльності**	**Доходи від фінансової діяльності**	
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Страхові премії за договорами страхування, співстрахування та перестрахування	Комісійна винагорода за укладеними договорами співстрахування	Комісійна винагорода за укладеними договорами перестрахування	Частки від страхових сум і страхових відшкодувань, сплачені перестраховиками	Повернені суми технічних резервів, відмінних від резервів незароблених премій	Повернені суми із централізованих страхових резервних фондів	Дохід від зміни резерву незароблених премій	Інші доходи від страхової діяльності

Рис. 1 **Класифікація доходів страхових компаній** (розроблено автором)

Існують різні підходи до визначення доходів страхових компаній. Страхові платежі можна класифікувати як доходи від страхової діяльності й визначати фінансовий результат шляхом співставлення отриманих платежів та витрат. Згідно з теорією страхування, страхові платежі не належать до доходів від страхової діяльності в момент їх надходження, а підлягають попередньому розподілу на зароблені та незароблені страхові платежі [3]. Отримані страхові платежі визнаються доходами, тобто зробленими страховими платежами, протягом терміну чинності договору страхування методом рівномірного зарахування.

Зароблені страхові платежі – це частка від сум надходжень страхових платежів, що відповідає страховим ризикам, які минули повністю або частково на звітну дату.

Страхові компанії в обліку доходів використовують касовий метод. Використання цього методу не є закріпленим в страховому законодавстві. Вважаємо за доцільне закріпити такий порядок визнання й обліку доходів від страхової діяльності: у момент виникнення зобов'язання страхувальника сплатити страхову премію (внесок) страховику, незалежно від моменту отримання коштів за страхову послугу, відповідно до договору страхування життя або договорів за видами страхування іншими, ніж страхування життя. Запис у бухгалтерському обліку необхідно робити в момент виникнення права страхової компанії отримати від страхувальників страхову премію відповідно до умов договору або за умови виписування рахунка. За умовами інших видів страхування, ніж страхування життя, страхова премія має бути нарахована та сплачена одноразово [4]. За умовами договору страхування життя страхова премія може сплачуватися періодично.

Інформація про доходи страхової компанії акумулюється на субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг», який можна деталізувати у розрізі напрямів отримання доходів. Тому необхідно використовувати рахунок другого порядку 7031 «Дохід від реалізації страхових послуг», а в його розрізі відкрити рахунки третього порядку: «Зароблені страхові платежі», «Частки страхових сум та страхових відшкодувань, сплачені перестраховиками», «Дохід від зміни резерву незароблених премій», «Повернені суми з резерву збитків», «Повернені суми з централізованих страхових резервних фондів», «Комісійна винагорода за операціями співстрахування», «Комісійна винагорода за операціями перестрахування». Рекомендовані рахунки нададуть можливості відокремлювати облік виручки від реалізації – зароблених страхових премій за договорами страхування, співстрахування та перестрахування й інших доходів від страхової діяльності. Оскільки перелічені субрахунки є рекомендованими, то відповідно виникає необхідність внесення доповнень до Інструкції з застосування Плану рахунків, що є пов'язаними із їх характеристикою.

Інформацію про інші доходи від страхової діяльності компанії узагальнюють на субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності» рахунку 71 «Інший операційний дохід», зокрема комісійні винагороди за перестрахування; частки від страхових сум і страхових відшкодувань, належні до сплати перестраховиками; повернуті суми із централізованих страхових резервних фондів; повернуті суми страхових резервів, інших, ніж резерв незароблених премій [3].

Отримання (нарахування) комісійної винагороди за перестрахування, а також отримані (нараховані) частки від страхових сум і страхових відшкодувань за договорами перестрахування відображають за дебетом рахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» в кореспонденції із субрахунком 719 «Інші доходи від операційної діяльності» [4].

Страховики, які відповідно до чинного законодавства утворюють централізовані страхові резервні фонди, суму отриманого (нарахованого) повернення коштів із цих фондів відносять також на рахунок 719 «Інші доходи

від операційної діяльності». Оскільки повернення коштів із централізованих страхових резервних фондів відносять до доходів від страхової діяльності, суми такого нарахування потребують відображення у складі доходів від страхової (операційної) діяльності.

Таким чином, у статті розглянуто основні проблеми обліку доходів страховиків і запропоновано напрями їх ефективного вирішення в процесі організації бухгалтерського обліку на підприємствах, що займаються страховою діяльністю. За результатами дослідження запропоновано напрями для вдосконалення методики обліку доходів у страхових компаніях. Розроблено аналітичні рахунки до субрахунку 7031 «Дохід від реалізації страхових послуг»; облік доходів рекомендовано здійснювати методом нарахування. Вважаємо за доцільне деталізувати зароблені премії в розрізі контрагентів і договорів страхування. За запровадження додаткових позицій до рахунків з обліку доходів від страхової діяльності з'являється можливість формування вихідної інформації для складання фінансової й управлінської звітності, зростає рівень деталізації облікових даних для аналізу фінансових результатів за напрямами діяльності й окремими видами страхування.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Бойко К. В., Софіюк О. Г. Особливості складання фінансової звітності страховими компаніями за міжнародними стандартами. *Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету.* 2013. № 10 (37). С. 55–64. **2.** Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80. **3.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **4.** Про затвердження Порядку складання звітних даних страховиків: Закон України від 03.02.2004 № 39 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0517-04. **5.** Щодо особливостей складання звітних даних страховиків у зв'язку із переходом на Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://nfp.gov.ua/files/MSFZ/osobluvsk0312.pdf.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЗМІН У ОБЛІКОВИХ ОЦІНКАХ

УДК 657.1

Худокормова А. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття «облікова політика». Проаналізовано основні фактори, що впливають на вибір облікової політики. Досліджено методи оцінки активів із точки зору впливу на прибуток підприємства. Визначено, за яких умов може бути змінена облікова політика підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, виробництво, діяльність, облік, прибуток, витрати, бухгалтерський облік, фінансова звітність, облікова політика.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия «учетная политика». Проанализированы основные факторы, влияющие на выбор учетной политики. Исследованы методы оценки активов с точки зрения влияния на прибыль предприятия. Определено, при каких условиях может быть изменена учетная политика предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, производство, деятельность, учет, прибыль, расходы, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, учетная политика.*

© Худокормова А. О., 2016

Annotation. *The essence of the notion «accounting policy» is considered. The main factors influencing the choice of accounting policy are analyzed. Investigated the methods of assessing assets in terms of impact on the profit of the enterprise. It is defined, under what conditions the accounting policy of the enterprise can change.*

Keywords: *enterprise, production, activity, accounting, profit, expenses, financial reporting, accounting policy.*

Сучасні ринкові умови господарювання потребують підвищеної уваги до якості інформації фінансової звітності, що є результатом використання процедур бухгалтерського обліку й наслідком урахування запитів її користувачів. Удосконалення системи бухгалтерського обліку, застосування методології розповсюдження інформації з економічних питань відповідно до міжнародних стандартів для гарантування відкритості, прозорості та співставлюваності показників фінансової звітності суб'єктів господарювання є необхідним для українських підприємств, оскільки вони функціонують за умов глобалізації світової економіки, прагнуть до залучення іноземних інвестицій до економіки України та розглядають перспективи виходу на міжнародні ринки капіталу.

Нині фінансова звітність у суспільному масштабі перебуває на новому рівні. Це є зумовленим тим, що якість бухгалтерської інформації сприяє зростанню рівня залежності від неї фінансових та управлінських рішень. Надання господарюючим суб'єктам права самостійного вибору облікової визначає є наслідком такого підходу. Порядок розкриття інформації про облікову політику підприємства є визначуваним НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1].

Актуальність цього питання зумовлює необхідність упровадження науково обґрунтованих рекомендацій стосовно трактування, формування, реалізації й адаптації облікової політики підприємств згідно з особливостями національної системи бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності, а також потребу в чіткому формулюванні питань практичного характеру.

Досліджуваній проблематиці присвячено наукові праці українських і зарубіжних науковців. У своїх роботах основні проблеми формування облікової політики та змін у облікових оцінках вивчали Саюн А. О., Пилипенко А. А., Верига Ю. А., Кулик В. А., Ночовна Ю. О., Карпушенко М. Ю. та ін. Слід зазначити, що в наукових роботах сучасні проблеми формування облікової політики та відображення змін у облікових оцінках відображено недостатньо повно.

Метою написання статті є визначення особливостей формування облікової політики та відображення змін у облікових оцінках. Предметом дослідження є теоретичні положення та методичні підходи до формування облікової політики підприємства. Об'єктом дослідження є формування облікової політики та відображення змін у облікових оцінках.

Згідно із НП(С)БО 1 обліковою політикою є сукупність принципів, методів і процедур, використовуваних підприємством для складання та подання фінансової звітності [2]. Для діяльності суб'єкта господарювання велике значення має прийняття облікової політики, оскільки вона є основою корпоративних фінансів. Слід зазначити, що облікова політика підлягає пильному контролю з боку державних органів. Це є зумовленим тим, що її вибір сприяє законному способу коригування фінансового результату й оподатковуваного прибутку. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» підприємство самостійно визначає свою облікову політику, її ефективність цілком залежить від керівництва компанії [3]. Відтак підприємствам надано можливості самостійно вибирати систему регістрів обліку, розробляти графіки документообігу, посадові інструкції, плани проведення інвентаризації, графіки здачі звітів матеріально-відповідальними особами тощо.

Українським законодавством та Міжнародними стандартами фінансової звітності передбачено, що суб'єкт господарювання має право до початку звітного періоду вибрати певні методи, методики, способи оцінювання й форми організації обліку, що застосовуватимуться ним для ведення поточного обліку та складання фінансової звітності [4]. Це надає можливості однозначно тлумачити показники фінансової звітності та створювати умови для управління грошовими потоками.

Облікову політику розглядають із двох позицій. З одного боку, йдеться про застосовувану державою до підприємства облікову політику. Нормативними актами визначено принципи та форми звітності; критерії визнання активів, зобов'язань, доходів і витрат; зміст статей звітності. З іншого боку, йдеться власне про облікову політику підприємства. Слід зазначити, що в українському законодавстві немає узагальнюючого положення, яке б вносило до структури облікової політики підприємств ясність і чіткість [5].

На вибір облікової політики підприємства впливають:

– організаційно-правова форма;

– вид діяльності;

– обсяг діяльності, організаційна структура, середньооблікова чисельність працівників;

– податкові умови діяльності підприємства;

– рівень самостійності дій за умов переходу до ринку;

– стратегія перспективного розвитку підприємства;

– рівень забезпеченості матеріальною базою;

– рівень інформаційного забезпечення підприємства;

– кваліфікація кадрів;

– економічна сміливість, ініціативність і підприємливість керівників фірми;

– управлінська зацікавленість щодо ефективної роботи й матеріальна відповідальність за виконання обов'язків.

Головною метою облікової політики є створення системи обліку, що окреслює специфіку реалізації облікових процедур підприємства. Об'єктом облікової політики підприємства є будь-яка норма або позиція підприємства з організації та ведення бухгалтерського обліку, щодо якого нормативно-правові документи передбачають альтернативні варіанти оцінювання або обліку. У процесі розробки облікової політики використовуваними є не тільки специфічні, властиві бухгалтерському обліку принципи, але й загальні організаційно-управлінські, що впливають на вибір суттєвих факторів і характеризують зв'язки внутрішніх господарських процесів із зовнішнім середовищем.

Зміна облікової політики може відбутися за:

– зміни вимог Міністерства фінансів України;

– зміни статутних документів;

– умови, що ця зміна сприятиме достовірному відображенню подій або операцій у фінансовій звітності [6].

Розділом облікової політики підприємства, що встановлює методологію обліку, має бути передбачено вибір підприємством тільки тих принципів і методів, що є поданими в стандартах у кількох варіантах або вибір підприємством задля конкретизації, уточнення процедур і положень, які не є конкретизованими в стандартах. Підприємство має зафіксувати свій вибір в наказі про облікову політику.

Якщо підприємством змінено облікову політику, необхідно також змінити показники фінансової звітності минулого звітного періоду. Відповідно до вимог п. 12 П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» вплив зміни облікової політики на події й операції минулих періодів відображають у звітності шляхом:

– коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного року;

– повторного надання порівняльної інформації щодо попередніх звітних періодів [6].

Якщо суму коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного року неможливо визначити достовірно, то облікова політика поширюється лише на події й операції, що відбуваються після зміни облікової політики. У разі неможливості розрізнити зміни облікової політики й облікових оцінок у бухгалтерському обліку і під час складання фінансової звітності, їх розглядають і відображають як зміни облікових оцінок.

Кожне підприємство, розпочинаючи діяльність, прагне досягти певних показників прибутку, які визначає у бюджеті чи в інших планових документах. Вибір підприємством того чи іншого методу залежить від виду діяльності підприємства та стратегічних цілей стосовно розміру прибутку підприємства. Залежно від вибраної стратегії підприємство здійснює вибір методів оцінювання активів, які поділяють на дві категорії (рис. 1) [7].

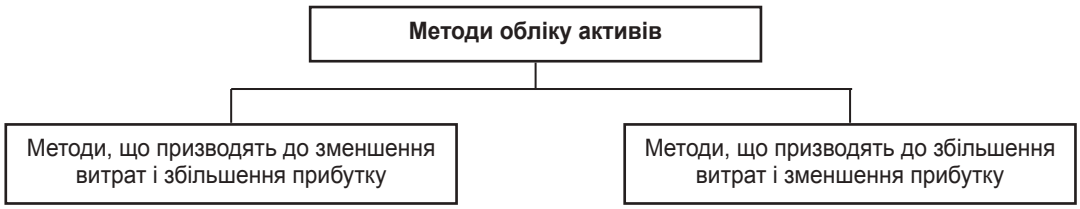

Рис. 1. **Класифікація методів обліку активів з точки зору впливу на прибуток підприємств**

Таким чином, чітко та правильно сформована облікова політика істотно впливає на ефективність управління діяльністю підприємства та його прибуток. Розробка й упровадження облікової політики є досить трудомістким процесом, через що вона і донині не стала повноцінним інструментом організації обліку на кожному підприємстві. Досить часто затверджене положення про облікову політику майже повністю копіює зміст нормативних документів, при цьому повноцінно не розкриваючи особливості діяльності підприємства. Вважаємо за необхідне кожному суб'єкту господарювання із урахуванням специфіки діяльності вибрати як керівництво до дії такий варіант обліку, що забезпечуватиме найбільш повну реалізацію управлінських функцій на підприємстві.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Саюн А. О. Особливості формування облікової політики підприємства в сучасних умовах. *Фінансовий простір.* 2011. № 4. С. 93–95. **2.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **3.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України» /Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **4.** Пилипенко А. А., Отенко В. І. Організація обліку і контролю: підручник. Харків: ІНЖЕК, 2005. 423 с. **5.** Верига Ю. А., Кулик В. А., Ночовна Ю. О., Іванюк С. Ю. Облікова політика підприємства: навч. посіб. Полтава: ПУЕТ, 2015. 310 с. **6.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 28.05.1999 № 137 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99. **7.** Карпушенко М. Ю. Облікова політика підприємства: конспект лекцій. Харків: ХНАМГ, 2011. 55 с.

СУТНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

УДК 657:33.021

Ценко О. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність формування облікової політики суб'єктів господарювання різних форм власності для ефективного управління господарською діяльністю підприємства. Проаналізовано особливості взаємодії всіх суб'єктів облікової політики. Наведено алгоритм формування облікової політики на сучасному вітчизняному підприємстві.*

Ключові слова: *ринкова економіка, підприємство, виробництво, облік, прибуток, доходи, витрати, облікова політика, бухгалтерський облік, фінансова звітність.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность формирования учетной политики субъектов хозяйствования различных форм собственности для эффективного управления хозяйственной деятельностью предприятия. Проанализированы особенности взаимодействия всех субъектов учетной политики. Приведен алгоритм формирования учетной политики на современном отечественном предприятии.*

Ключевые слова: *рыночная экономика, предприятие, производство, учет, прибыль, доходы, расходы, учетная политика, бухгалтерский учет, финансовая отчетность.*

Annotation. *The essence of formation of the accounting policy of business entities of various forms of ownership for effective management of the enterprise's economic activities is considered. The features of interaction of all subjects of accounting policy are analyzed. The algorithm of accounting policy formation at present domestic enterprises is given.*

Keywords: *market economy, enterprise, production, accounting, profit, income, expenses, accounting policy, financial reporting.*

За сучасних економічних умов надзвичайно важливою є розробка нової системи нормативних документів, що регламентують питання організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємствах різних форм власності. Одним із елементів такої системи є облікова політика підприємства. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» обліковою політикою є сукупність принципів, методів і процедур, використовуваних підприємством для складання й оприлюднення фінансової звітності [1].

© Ценко О. В., 2016

Оскільки метою діяльності кожного суб'єкта господарювання є отримання максимального прибутку, ретельно сформована облікова політика щодо доходів і витрат підприємства забезпечуватиме ефективне управління господарською діяльністю підприємства. Завданням облікової політики підприємства є отримання достовірної інформації про майновий і фінансовий стан підприємства, а також про результати діяльності, що є необхідними користувачам для прийняття зважених управлінських рішень.

Дослідженням питань формування облікової політики займаються Барановська Т., Білуха М., Бутинець Ф., Дерій В., Дерев'яненко С., Житний П., Загородній А., Ніколаєв С., Пушкар М., Сопко В. та ін. Проте питання визначення особливостей формування й ефективної реалізації облікової політики підприємства залишаються актуальними і потребують подальших поглиблених досліджень.

Метою написання статті є визначення сутності формування облікової політики суб'єктів різних форм власності для ефективного управління господарською діяльністю. Об'єктом дослідження є облікова політика. Предметом дослідження є аспекти формування облікової політики підприємств суб'єктів різних форм власності за умов ринкових відносин.

Перехід України до ринкових відносин, розширення економічних зв'язків вітчизняних підприємств, а також наявність різних форм власності стали основою для запровадження облікової політики до організації бухгалтерського обліку підприємств. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та формування облікової політики, згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», несе власник або уповноважена посадова особа, яка здійснює керівництво підприємством відповідно до засновницьких документів [1].

Як засвідчує практика, керівництво підприємств незалежно від форми власності не приділяє належної уваги процесу формування облікової політики та використання переваг управлінського обліку, у той час як процес прийняття управлінських рішень має безпосередній вплив на формування власної облікової політики підприємства.

Кожне сучасне вітчизняне підприємство, тобто його керівник і головний бухгалтер, мають право самостійно вибирати власну облікову політику. Відтак ведення бухгалтерського обліку є здійснюваним відповідно до вибраної облікової політики. За таких умов керівник підприємства вибирає одну з форм ведення бухгалтерського обліку на підприємстві:

– уведення на підприємстві посади бухгалтера або створення бухгалтерського відділу на чолі із головним бухгалтером;

– використання послуг спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець;

– ведення бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією чи аудиторською фірмою на договірних засадах;

– веденням бухгалтерського обліку та складанням фінансової звітності займається власноруч керівник (власник) підприємства [3].

Суб'єктом облікової політика на підприємстві є його керівник. На рисунку подано схематично принцип взаємодії всіх суб'єктів облікової політики на підприємстві (рис. 1) [4].

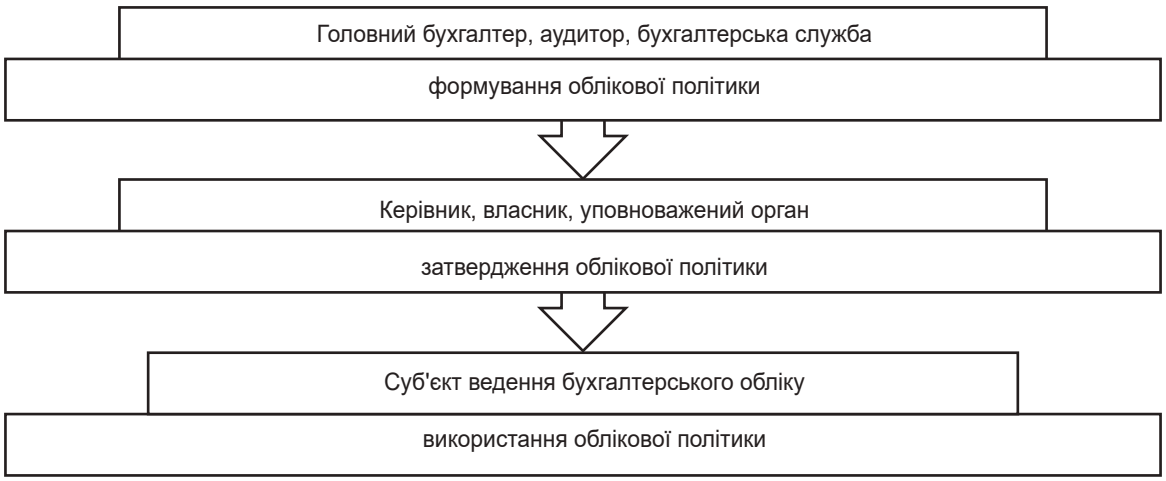

Рис. 1. **Взаємодія суб'єктів облікової політики на підприємстві**

Проаналізувавши порядок формування та використання облікової політики, можна зазначити, що суб'єкти, які є залученими до процесу її формування, мають забезпечити у цьому документі:

– повноту бухгалтерських даних щодо господарської діяльності підприємства;

– відповідність даних аналітичного обліку обігам і залишкам, а також порівняння даних синтетичного й аналітичного обліку;

– відображення даних як з правової точки зору, так і економічного змісту й умов господарювання;

– раціонально організований бухгалтерський облік відповідно до умов діяльності й розмірів підприємства.

Документ має містити три складові бухгалтерського обліку:

– методологічні принципи;

– техніку організації;

– організаційні аспекти [4].

Існують певні критерії, що впливають на вибір облікової політики суб'єктами господарювання. До таких критеріїв належать:

– вибір організаційно-правової форми підприємства;

– приналежність певній галузі чи виду діяльності;

– структура підприємства та його середньооблікова чисельність;

– податковий критерій;

– наявність матеріальної бази.

Відповідно до особливостей господарської діяльності та форми власності підприємства процес формування облікової політики передбачає вибір методичних прийомів, процедур і способів організації обліку на підприємстві [5].

На рисунку подано алгоритм формування облікової політики на підприємстві за її об'єктом за варіантом законодавчо регламентованих визначених альтернатив та за варіантом, якщо на підприємстві передбачено інше (рис. 2) [6].

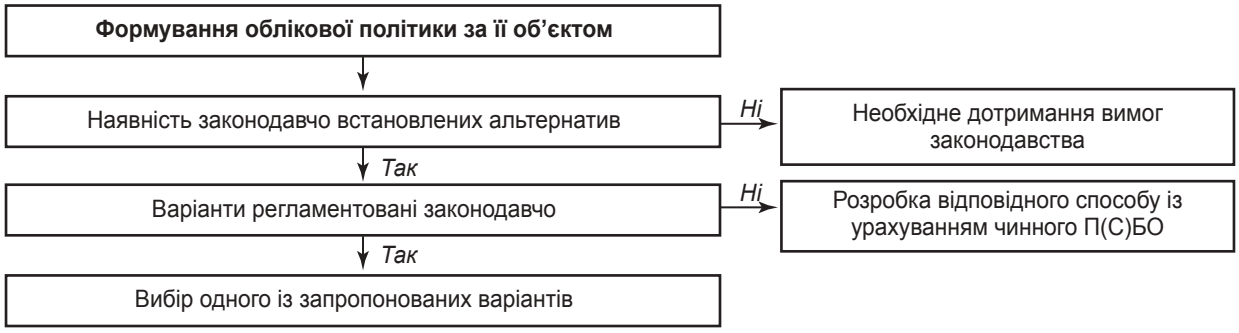

Рис. 2. **Алгоритм формування облікової політики на підприємствах різних форм власності**

Відтак формування облікової політики полягає в тому, що на основі нормативно-правової бази серед наявних засобів реалізації вибирають найбільш прийнятні за певних умов для конкретного підприємства. Але слід зазначити, що елементи облікової політики на кожному підприємстві вибирають індивідуально. Вони можуть змінюватися за різних умов його господарської діяльності [6].

Таким чином, на підприємствах різних форм власності облікова політика має бути сформованою належним чином задля забезпечення достовірності, повноти, зрозумілості, а також для надання можливостей для порівняння облікових даних. Облікова політика відіграє провідну роль у функціонуванні підприємств різних видів діяльності. Її завдання є спільним для всіх – отримання в довгостроковій перспективі найбільшого прибутку. Від правильно сформованої облікової політики значною мірою залежить ефективність управління підприємством.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Гнатишин Л. Б., Прокопишин О. С. Організація обліку: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2014. 432 с. **3.** Савченко В. М., Пальчук О. В., Саловська Л. В. Облікова політика: навч. посіб./за ред. Г. М. Давидова. Київ: Знання, 2010. 479 с. **4.** Пилипенко А. А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства. Харків: ХНЕУ, 2007. 276 с. **5.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир:

Рута, 2009. 912 с. **6.** Войнаренко М. П., Аксьонова Т. М. Проблеми формування облікової політики підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2009. № 4. С. 96–99.

СУЧАСНИЙ СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

УДК 657

Чала Ю. С.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сучасний стан системи бухгалтерського обліку в Україні. Проаналізовано перспективи розвитку бухгалтерського обліку України за умов розвитку ринкової економіки, всесвітніх економічної, політичної та культурної інтеграції й уніфікації, а також поглиблення співробітництва з міжнародними організаціями.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, прибуток, бухгалтерський облік, фінансова звітність, Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).*

Аннотация. *Рассмотрено современное состояние системы бухгалтерского учета в Украине. Проанализированы перспективы развития бухгалтерского учета Украины в условиях развития рыночной экономики, всемирных экономической, политической и культурной интеграции и унификации, а также расширения сотрудничества с международными организациями.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, прибыль, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО).*

Annotation. *Considers the current state of the accounting system in Ukraine. Analyzed the prospects of development of accounting in Ukraine in the conditions of development of market economy, the world economic, political and cultural integration and unification, as well as deepening of cooperation with international organizations.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, profit, financial reporting, International financial reporting standards (IFRS).*

За сучасних умов всесвітніх економічної, політичної та культурної інтеграції й уніфікації змін вимагають усі сфери людського життя, у тому числі система бухгалтерського обліку. Сучасна вітчизняна система до певного часу була доречною й ефективною, проте, вимогами сучасності зумовлено необхідність певних трансформацій.

Досліджуваній проблематиці присвячено наукові праці українських та зарубіжних науковців. У своїх роботах основні питання розвитку бухгалтерського обліку розглядали Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Барановський М. О., Бондар М. І., Соловей М. М., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. та ін.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», бухгалтерським обліком є процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передавання інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень [1]. Система бухгалтерського обліку в Україні на сучасному етапі є поєднанням національних і міжнародних принципів і стандартів, адміністративних і ринкових концепцій, юридичної й економічної моделі.

Існують окремі особливості порівняно із традиційними методами ведення обліку та систематизації записів:

– у прогностичних цілях тенденції складання звітності та ведення обліку є чітко визначеними;

– на ведення обліку істотно впливають фактори зовнішнього економічного середовища;

© Чааа Ю. С., 2016

– у сучасному виробництві бухгалтерська інформація може бути зареєстрованою як реальна цінність через її важливі організуючі функції, але лише за умови пристосування її до потреб конкретних користувачів бухгалтерської інформації;

– сучасна система бухгалтерського обліку в Україні є чітко спрямованою на дотримання норм податкового законодавства [2].

Нині поглиблюється співробітництво України з міжнародними організаціями й фінансовими установами, розширюється діяльність на валютних фондових та інвестиційних ринках. Цим зумовлено потребу у відкритій і прозорій інформації з економічних питань, зокрема з питань бухгалтерського обліку, складеній із дотриманням норм міжнародних стандартів. Це, у свою чергу, спричиняє потребу у відповідній реорганізації сучасної вітчизняної системи бухгалтерського обліку.

Реорганізація сучасної вітчизняної системи бухгалтерського обліку надасть можливості:

– забезпечувати зовнішніх і внутрішніх користувачів у відповідні терміни докладною, змістовною та точною інформацію стосовно господарської діяльності;

– здійснювати точний і безпомилковий облік операцій;

– забезпечувати та реалізовувати єдину систему підходів до ведення бухгалтерського обліку.

Нині сучасна вітчизняна система бухгалтерського та податкового обліку потребує усунення окремих недоліків задля приведення національної системи бухгалтерського обліку у відповідність із вимогами ринкової економіки та міжнародними стандартами фінансової звітності.

Реформування слід здійснювати за визначеними напрямами.

1. Удосконалення нормативно-правового регулювання. Ціллю регулювання бухгалтерського обліку є забезпечення доступу до інформації стосовно діяльності господарюючих суб'єктів. Необхідно забезпечити відповідність національної системи бухгалтерського обліку загальновизнаним у світі підходам, сформувати модель співіснування та взаємодії системи оподаткування й системи бухгалтерського обліку. Необхідно запровадити процедури коригування бухгалтерської звітності у зв'язку з інфляцією, переглянути засоби оцінювання майна та зобов'язань, створити механізми забезпечення відкритості бухгалтерської звітності. Ці процедури є передбаченими Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, проте, на практиці є застосовуваними досить рідко.

2. Удосконалення методичного та кадрового забезпечення. За сучасних умов бухгалтер не може бути тільки «лічильником», він має стати ще й аналітиком. Це допоможе йому брати участь в управлінні фінансами підприємства, доводити до відома керівника очікувані фінансові наслідки за майбутніми договорами, рекомендувати шляхи покращення фінансового стану підприємства. Очевидно, що це вимагає відповідної кваліфікаційної та професійної підготовки фахівців у галузі бухгалтерського обліку. Потрібне розширення та поліпшення якості підготовки кадрів в установах середньої спеціальної та вищої освіти, а також створення системи прискореної професійної освіти задля підготовки та перепідготовки бухгалтерів [3].

Рішення про зміни в бухгалтерському обліку мають прийматися з урахуванням його ролі в суспільному житті країни, поточних і перспективних завдань. З огляду на історичні, соціальні й економічні особливості розвитку України доцільним є реформування державного регулювання й визначення єдиних методологічних засад обліку.

На думку Голова С. Ф., передумовами трансформації системи бухгалтерського обліку в Україні є:

– перегляд теоретичних засад бухгалтерського обліку з урахуванням трансформації системи управління, зростання ролі інтелектуального капіталу як ключового джерела конкурентоспроможності, сучасного інформаційного етапу розвитку світу, а відтак перегляд предмета та методу бухгалтерського обліку;

– диференціація вимог до фінансової звітності: суб'єкти господарської діяльності мають застосовувати єдині принципи оцінювання й розкриття інформації, але обсяг інформації має бути визначуваним виняткова потребами користувачів;

– реуніфікація обліку та звітності, що передбачає відмову від жорстких форм фінансової звітності з обов'язковими кодами рядків і збереження лише загальної структури фінансових звітів і мінімальних вимог до розкриття інформації;

– безперервна професійна освіта, отримання необхідних компетенцій, сертифікація бухгалтерів, що сприятиме зростанню кваліфікації бухгалтерів і престижу професії, зниженню ризиків для учасників фондового ринку й фінансових інститутів, урівноваженню й узгодженню української системи професійної підготовки бухгалтерів із міжнародними стандартами, підвищенню ефективності системи корпоративного управління, посиленню контролю за дотриманням норм професійної етики бухгалтерів і аудиторів;

– активна позиція та розвиток бухгалтерської спільноти, а саме професійних організацій бухгалтерів і аудиторів, засобів масової інформації, зокрема професійних видань з бухгалтерського обліку;

– формування сучасної системи обліку та звітності, ціллю якої є створення інформаційної інфраструктури, що відповідає вимогам ринкової економіки й інтересам усіх членів суспільства [4].

Нині інтеграційні процеси, уніфікація та стандартизація бухгалтерського обліку є явищами закономірними й цілком логічними, вимогами сьогодення. Необхідною є інституційна перебудова системи регулювання бухгалтерського обліку та звітності, де держава відіграватиме провідну роль, за активної участі професійних громадських бухгалтерських організацій. Найбільш жорсткого регулювання потребує фінансовий облік. Управлінський облік підприємства є організовуваним самостійно, із урахуванням особливостей діяльності, структури та потреб управління. Бухгалтерський облік на підприємствах має грунтуватися на єдиних методологічних засадах, визначених чинним законодавством, а також на способах і прийомах, за допомогою яких є відображуваною у бухгалтерському обліку виробнича, фінансова та збутова діяльність.

За умов реформування національної системи бухгалтерського обліку, що охоплює її основи, актуальним є розвиток бухгалтерської науки через здійснення міждисциплінарних досліджень задля вивчення новітніх течій і теорій; використання системного підходу для уточнення ролі бухгалтерського обліку, його принципів і методів; пошук і визначення перспектив розвитку української системи обліку за умов інтернаціоналізації економіки; визначення ролі регуляторних інститутів і нормативного забезпечення обліку; уточнення ролі плану рахунків і облікової політики в системі регламентації бухгалтерського обліку; регулювання й установлення єдиних методологічних засад обліку на основі міжнародних нормативно-правових актів [5].

Таким чином, сучасна система вітчизняного бухгалтерського обліку вимагає трансформації відповідно до сучасних світових тенденцій. Цього вимагають інтеграційні процеси та процес світової глобалізації. Залишки радянської системи бухгалтерського обліку втратили свою раціональність та актуальність. Особливі зміни є необхідними задля забезпечення відповідності української системи бухгалтерського обліку міжнародним стандартам складання фінансової звітності.

Науковий керівник – викладач Чухлєбова Т. О.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Ловінська Л. Г. Уніфікація термінології бухгалтерського обліку – передумова створення національної системи бухгалтерського обліку в Україні. *Фінанси України.* 2008. № 7. С. 24–26. **3.** Нишенко Л. Порівняльний аналіз і перспективи розвитку міжнародних систем бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2009. № 8. С. 32–36. **4.** Голов С. Ретроспективний погляд на реформування бухгалтерського обліку в Україні. Антиміфологія. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2006. № 2. С. 42–54. **5.** Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

УДК 657:004

Чаплина Б. В.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто методику експертного оцінювання методичної інформаційної системи, застосовуваного за ухвалення рішення про її придбання. Проаналізовано фінансові методи експертного оцінювання*

© Чаплина Б. В., 2016

інвестиційних вкладень у ІТ-проекти. Обґрунтовано переваги застосування інформаційної системи в бухгалтерському обліку.

Ключові слова: *підприємство, облік, прибуток, інвестиції, фінанси, фінансова звітність, бухгалтерський облік, інформаційна система, інформаційні технології, методологія обліку, інвестиційні вкладення.*

Аннотация. *Рассмотрена методика экспертной оценки методической информационной системы, применяемая в случае принятия решения об ее приобретении. Проанализированы финансовые методы экспертной оценки инвестиционных вложений в ІТ-проекты. Обоснованы преимущества применения информационной системы в бухгалтерском учете.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, прибыль, инвестиции, финансы, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, информационная система, информационные технологии, методология учета, инвестиционные вложения.*

Annotation. *The method of expert assessment and methodical information system used for deciding about its purchase. Analyzed financial methods of the expert evaluation of investments in it projects. The advantages of using the information system in accounting are substantiated.*

Keywords: *enterprise, accounting, profit, investment, finance, financial reporting, information system, information technology, methodology of accounting, investment.*

За сучасних умов стрімкого розвитку інформаційних технологій набуває актуальності застосування інформаційних систем у бухгалтерському обліку. Існують різні методичні інформаційні системи для бухгалтерів, застосування яких надає можливості швидко віддалено актуалізувати інформацію. Як правило, такі системи пропонують видавництва, що випускають галузеві газети та журнали, і розробники програмного забезпечення економічного призначення.

Запропоновані системи найчастіше не містять усієї необхідної інформації в комплексі, а відтак бухгалтеру доводиться звертатися до різних джерел інформації одночасно. Очевидно, необхідним є створення єдиної методичної інформаційної системи, що задовольнятиме потреби бухгалтера. Ця система має бути не тільки всебічно та предметно наповненою й актуальною, а й економічно доцільною для середньостатистичного комерційного підприємства.

З огляду на сучасні потреби бухгалтера та керівництва компанії методична інформаційна система (МІС) має відповідати певним визначеним критеріям.

1. Методична інформаційна система має містити досить велику кількість матеріалів (статей) з бухгалтерського обліку й оподаткування. Методичні матеріали системи мають бути предметно цілісними й економічно доцільними для середньостатистичного комерційного підприємства.

2. Методична інформаційна система має містити достовірні інформаційні матеріали, підтверджені посиланнями на законодавство, арбітражну практику, листи міністерств і відомств. Авторська думка в статтях має бути позначеною, але не вводити в оману користувачів системи.

3. Методична інформаційна система має бути орієнтованою на широке коло користувачів, не бути надто спеціалізованою під певну галузь та особливості нетипового обліку.

4. Методична інформаційна система має містити матеріали, що є орієнтованими на професійного бухгалтера, який використовує їх постійно в своїй практичній діяльності, а не тільки задля навчання.

5. Методична інформаційна система має містити матеріали, що є зрозумілими користувачу з профільною освітою, який є обізнаним на основах бухгалтерського обліку й оподаткування. Статті мають бути короткими й змістовними, написаними доступною мовою, не перевантаженими зайвою інформацією.

6. Методичній інформаційній системі слід мати чітку структуру й класифікацію. Важливою є наявність зручного розширення для пошуку, за допомогою якого користувач міг би без особливих зусиль знайти необхідний матеріал. Інтерфейс системи має бути зручним, приємним, інтуїтивним, із можливостями роздрукування необхідних матеріалів, створення закладок, пересилання іншим користувачам.

7. Практичні приклади з бухгалтерського обліку й оподаткування мають бути застосовними на практиці. Матеріали мають містити інформацію про практичне вирішення реальних ситуацій; висвітлення найпоширеніших питань бухгалтерів; вирішення неоднозначних ситуацій. Наявність статей, у яких описано особливості оформлення бухгалтерських ситуацій у обліковій програмі, поряд із висвітленням теоретичних аспектів, сприятимуть істотному підвищенню практичної цінності застосування методичної інформаційної системи.

8. Матеріали методичної інформаційної системи мають бути актуальними та містити дату публікації, щоб користувач міг оцінити, наскільки актуальну інформацію він отримує. Бажано, щоб в системі була стрічка новин, із якої користувач міг би дізнаватися про новини законодавства, події в галузі бухгалтерського обліку

й оподаткування (великі семінари, конференції тощо), технічні новинки в галузі інформаційних технологій (нові сайти та сервіси в Інтернеті, розробки програмних рішень), що є пов'язаними з бухгалтерським обліком.

9. Як правило, матеріали методичної інформаційної системи пропонують користувачам у електронному вигляді; у паперовому вигляді пропонують тільки журнали, газети та книги. Нині вже складно знайти журнал, газету або книгу, яка б не існувала в альтернативному електронному вигляді. Інше питання, що багато користувачів вважають за доцільніше читати паперовий варіант через сформовану звичку або обмеження технічних можливостей. Матеріали методичної інформаційної системи можуть бути пропонуваними на різних носіях: компакт-дисках, флешці, на інформаційному порталі.

10. Типовим є випадок, коли бухгалтер шукає конкретну ситуацію в інформаційних системах, але вона має індивідуальні нюанси, які ніде не описано. За таких умов бухгалтеру потрібна індивідуальна консультація щодо його проблеми у відповідного спеціаліста (консультанта, аудитора, юриста). Якщо методична інформаційна система надає користувачу можливості проконсультуватися в таких фахівців, це є істотною перевагою інформаційної системи.

Багатьом користувачам інформаційної системи може бути цікавий зворотний зв'язок із розробниками системи, щоб повідомити про помилки; висловити побажання або подяку; запропонувати розглянути цікаву ситуацію, якої немає в інформаційній системі тощо. Відтак будь-якій сучасній інформаційній системі доцільно надавати можливості для зворотного зв'язку [1].

Як правило, до витрат на інформаційну систему належать вартість самої системи, а також вартість її супроводу. Вартість інформаційної системи може залежати від обсягу інформації (інформаційних блоків), до якої користувач матиме доступ. У зв'язку із цим розробники систем пропонують різні тарифні плани: «Мале підприємство», «Тариф ПРОФ» тощо із визначеним набором блоків інформації [2]. Крім того, вартість інформаційної системи може залежати від кількості робочих місць, на яких вона використовуватиметься.

Вартість супроводу найчастіше є визначуваною на абонементній основі у вигляді щомісячних платежів. Що стосується оцінювання економічної ефективності застосування інформаційної системи, то визначити її непросто. Але можна спробувати це зробити, використовуючи відомі методи, що є застосовуваними для визначення економічного ефекту від упровадження ІТ-проекту.

Найчастіше застосовуваними є три основні фінансові методи визначення інвестицій у ІТ-проект:

– NPV (Net present value) – чистий дисконтований (наведений) дохід, або чиста наведена вартість;

– IRR (Internal rate of return) – внутрішня норма прибутковості, або внутрішня норма рентабельності;

– payback – термін окупності інвестицій.

Класичний підхід до інвестиційного проекту передбачає певну послідовність дій щодо оцінювання майбутнього ефекту. Відтак необхідно:

– визначити конкретні напрями, на яких можливим є отримання вигід від упровадження (зниження складських запасів, прискорення обіговості коштів, підвищення ритмічності виробництва тощо);

– оцінити ймовірну економію витрат за цими напрямами без упровадження згадуваної системи, із використанням інших засобів;

– оцінити ймовірну економію витрат за цими напрямами в разі впровадження системи, визначити елементи потоку доходів і час їх надходження в ході проекту;

– розрахувати комплекс класичних показників інвестиційних проектів (чистий наведений дохід (Net Present Value, NPV), внутрішню норму прибутковості (Internal Rate of Return, IRR), термін окупності (Payback Period, PP) та додану вартість (Economic Value Added, EVA));

– за позитивного NPV провести аналіз на предмет чутливості, який показав би, що проект може протистояти ризикам перенесення термінів його закінчення та перевищення витрат;

– розподілити витрати, що є пов'язаними з проектом, за підрозділами й співвіднести із бюджетами підрозділів [3].

Однак такий сценарій має і суттєві недостатки. Справа в тому, що слабкими сторонами розрахунку NPV і PP є велика значущість ставки дисконтування, що є визначуваною виключно експертно, і, що істотніше, відсутність обліку доходів від проекту за межами розглянутого періоду окупності.

Найбільшою проблемою класичних методів є те, що вони враховують тільки прямі вигоди від упровадження. Але важко сперечатися із тим, що насправді це лише верхівка айсберга ефектів від упровадження ERP-системи.

Очевидно, що чим масштабнішим є проект з автоматизації, тим більший відсоток можливих вигід належить до розряду непрямих.

Світовий досвід експлуатації систем управління компанією засвідчує, що основні вигоди належать до непрямих, додаткових ефектів та ефектів другого рівня. Серед них:

– організаційні зміни (розподіл обов'язків і відповідальності);

– зростання ефективності та регламентація процесів (виробнича й фінансова дисципліна);

– єдиний інформаційний простір (достовірність і доступність інформації);

– зниження ризику прийняття помилкового управлінського рішення;

– стандартизація процесів, документів, звітності, підтримки IT-систем [6].

Таким чином, керівництво компанії, приймаючи рішення про придбання інформаційної системи, має враховувати як прямі, так і непрямі вигоди від придбання й упровадження інформаційних систем для ведення бухгалтерського обліку. Ефективність роботи бухгалтера на підприємстві суттєво підвищується завдяки застосуванню засобів автоматизації документообігу, що надають можливості оперативно накопичувати відповідні бази даних про наслідки господарської діяльності й використовувати їх для формування, редагування й друку вихідних документів, квартальних, піврічних і річних звітів, а також надавати інформаційні послуги відповідним організаціям і ланкам управління. Саме тому нині дуже важливо в процесі розробки інформаційних систем мінімізувати вплив негативних факторів, що надасть можливості розвивати й удосконалювати сучасні комп'ютерні системи бухгалтерського обліку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **2.** Ивахненко А. Г. Индуктивный метод самоорганизации моделей сложных систем. Киев: Наукова думка, 1981. 296 с. **3.** Васильева С. В., Секисов А. Г. Экономика отраслевых рынков: учебное пособие. Чита: ЧитГУ, 2011. 125 с. **4.** Сутність і функції економічного контролю. Контроль як елемент управління // Навчальні матеріали онлайн. URL: http://pidruchniki.com/1821100141536/buhgalterskiy_oblik. **5.** Предмет і метод державного фінансового контролю // Навчальні матеріали онлайн. URL: http://pidruchniki.com/10561127/finansi/predmet_metod_derzhavnogo_finansovogo_kontrolyu. **6.** Авдашева С. Б., Розанова Н. М. Теория организации отраслевых рынков: учебное пособие. М.: Юрайт, 2010. 441с.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ДОСТАТНІСТЬ КАПІТАЛУ БАНКУ»

УДК 336.71

Черноморська Г. Л.

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено сутність поняття достатності капіталу банку. Проаналізовано структуру факторів, що впливають на розмір власного капіталу банків. Розглянуто вплив достатності капіталу на фінансову стійкість банку.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, доходи, прибуток, витрати, збитки, банк, капітал, банківська система, банківський капітал, достатність капіталу.*

Аннотация. *Определена сущность понятия достаточности капитала банка. Проанализирована структура факторов, влияющих на размер собственного капитала банков. Рассмотрено влияние достаточности капитала на финансовую устойчивость банка.*

© Черноморська Г. Л., 2016

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, доходы, прибыль, расходы, убытки, банк, капитал, банковская система, банковский капитал, достаточность капитала.*

Annotation. *The essence of capital adequacy. The structure of the factors influencing the size of own capital of banks. The influence of capital adequacy on the financial stability of the bank.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, income, profit, expenses, losses, bank, capital, banking system, bank capital, capital adequacy.*

Стрімке зростання ринку банківських послуг сприяє формуванню значного потенціалу банківської системи України. Власний капітал кожного окремого банку відіграє роль одного з найважливіших показників його стабільності та надійності. Кожний банк обслуговує велику кількість клієнтів. Відтак для них спроможність банку надавати певні види послуг є основою їх безперервної діяльності. Обсяг і структура банківського капіталу є важливою характеристикою фінансової стійкості банку. Недостатня капіталізація окремих банківських установ України останнім часом негативно вплинула на ліквідність усієї банківської системи. За таких умов комплексне дослідження питання достатності капіталу банків із урахуванням їх фінансової стійкості є особливо актуальним. Важливого значення набуває аналіз достатності капіталу банку для оцінювання його фінансової стійкості.

Дослідженням проблем достатності банківського капіталу займалися вітчизняні та зарубіжні вчені, серед них Азаренкова Г., Алексеєнко М., Грудзевич У., Васюренко О., Вожжов А., Міщенко В., Савлук М. та ін. Але, незважаючи на чисельність наукових досліджень, дискусійними і надалі залишаються питання регулювання та визначення оптимальних розмірів і достатності власного капіталу для здійснення стабільної прибуткової банківської діяльності.

Метою написання статті є обґрунтування теоретичних аспектів визначення сутності поняття достатності капіталу банку.

Надійна та стійка банківська система є основою сталого економічного зростання держави. Основою результативної роботи банку є його фінансова стійкість, що залежить від обсягу капіталу банку, його активів і пасивів, доходності, ліквідності; ефективності управління та схильності до ризиків. У банківській справі серед показників діяльності банку, його розвитку та регулювання основним є показник достатності власного капіталу, що визначає, наскільки обсяг власних фінансових ресурсів банку відповідає масштабам і характеру банківських операцій. Достатній обсяг власного капіталу сприяє стабільному функціонуванню банківської установи й зниженню ризиків, що виникають у процесі її діяльності. Крім того, рівень адекватності власного капіталу забезпечує відповідний рівень довіри до банку з боку інвесторів, кредиторів і вкладників [1].

Наразі підходи вчених до трактування та розрахунку показника достатності власного капіталу банку істотно відрізняються. Розглянемо точки зору вчених щодо сутності цього поняття та надамо власне визначення терміна «достатність капіталу». Так, Примостка Л. О. визначає термін «достатність капіталу» як джерело покриття збитків, що відображає рівень надійності й ризикованості діяльності банківської установи [9]. Лаврушин О. І. вважає, що достатність капіталу відображає загальну оцінку надійності банку, зумовлює залежність між величиною капіталу та ризикованістю діяльності банку [7].

Досить ґрунтовним є визначення Тавасієва А. М., відповідно до якого достатність капіталу є узагальнюючою оцінкою надійності банку, тобто банківська установа вважатиметься надійною, якщо її параметри відповідатимуть розрахунковим нормативам достатності, виробленим емпіричним шляхом самою банківською установою або регулюючим органом [11]. Шелудько В. М. визначає, що капітал банку є достатнім, якщо він забезпечує надійність і фінансову стійкість банку та надає можливості подолати ризики й зберегти платоспроможність у складній ситуації. Розмір достатнього для успішної діяльності власного капіталу має визначатися з огляду на ризиковість активних і позабалансових операцій [12].

Відтак очевидним є розмаїття точок зору науковців та їх підходів до трактування поняття «достатність капіталу». Тим не менш, учені та практики доволі чітко визначають його сутність і намагаються ефективно реалізовувати на практиці механізми забезпечення достатнього обсягу власного капіталу для стабільного й динамічного розвитку окремої банківської установи та банківської системи в цілому. У табл. 1 подано морфологічний аналіз визначень сутності поняття «достатність капіталу банку» різними науковцями.

Можемо зробити висновок, що достатність власного капіталу банку – це спроможність банківської установи покривати витрати своєї діяльності та компенсувати збитки від результатів, що виникають у процесі її здійснення, виключно за рахунок власного капіталу. У нормативних документах Національного банку України використовуваним є термін «адекватність власного капіталу», який, на думку автора, є тотожним за змістом поняттю «достатність власного капіталу».

Достатній розмір власного капіталу надає банкам можливості залишатися платоспроможними та продовжувати свою діяльність, незважаючи на можливі ризики й несприятливі ситуації на ринку. Банки з низьким рівнем капіталізації піддаються значно більшим ризикам банкрутства за погіршення макроекономічних або інших

умов у ринковій економіці. Водночас банк із надлишковою капіталізацією зазвичай є низькоманевреним і неконкурентоспроможним на ринку капіталу й кредитних ресурсів. Через це загальним критерієм у процесі вирішення питання щодо достатності власного капіталу банку є підтримання його величини на такому рівні, за якого забезпечувався б, з одного боку, максимальний прибуток, а з іншого – ліквідність банківської установи. Однак наразі вітчизняний ринок і банківська система ще не можуть вирішити це питання самостійно. Відтак очевидною є необхідність регулювання стандартів власного капіталу банку наглядовими органами, головним представником яких на національному банківському ринку є Національний банк України.

Таблиця 1

Морфологічний аналіз визначень сутності поняття «достатність капіталу банку» різними науковцями

Ключове слово	Сутність поняття в межах ключового слова	Науковець (нормативний акт)
1	2	3
Капітал	як джерело покриття збитків, що відображає рівень надійності та ризикованості банку	Примостка Л. О. [9]
	який забезпечує надійність, фінансову стійкість банку й надає можливості поглинути ризики й зберегти платоспроможність за складної ситуації	Шелудько В. М. [12]
Оцінка	надійності банку, зумовлює залежність між величиною капіталу та ризикованістю діяльності банку	Лаврушин О. І. [7]
	надійності банку: банк вважатиметься надійним щодо його капіталу, якщо параметри останнього відповідають розрахунковим нормативам достатності, виробленим емпіричним шляхом самим банком або регулюючим органом	Тавасієв А. М. [11]
Співвідношення	регулятивного капіталу та сумарних активів і певних позабалансових інструментів, зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями та на суму забезпечення кредиту (вкладень у боргові цінні папери) безумовним зобов'язанням або грошовим покриттям у вигляді застави майнових прав і зважених за ступенем кредитного ризику	Закон України «Про банки і банківську діяльність» [13]
	власного капіталу банку та його зобов'язань у допустимих межах для виконання нормативів регулюючих органів	Алексєнко М. Д. [2]

Питання регулювання рівня достатності власного капіталу банку є дуже складним і важливим у діяльності фінансової установи, оскільки низькі значення нормативів достатності капіталу можуть підвищити ризики й негативно вплинути на фінансову стійкість банку. Високе нормативне значення достатності капіталу передусім обмежить обсяги залучення та розміщення ресурсів банком, що згодом вплине на фінансовий результат. Високі значення показників достатності власного капіталу свідчать про неефективне виконання банками своєї функції щодо залучення та розміщення тимчасово вільних ресурсів на ринку. За утримання розміру капіталу банку на граничному рівні існує велика ймовірність виникнення проблеми невиконання нормативу адекватності регулятивного капіталу. У процесі аналізу достатності власного капіталу банків варто також оцінювати якість банківських активів, оскільки завищена їх ринкова оцінка зумовлює створення неадекватних резервів для відшкодування непередбачених втрат, що може спричинити неплатоспроможність банку навіть за високих показників достатності власного капіталу.

Таким чином, було розкрито сутність поняття «достатність капіталу банку», виявлено вплив достатності капіталу на фінансову стійкість банку. Достатність власного капіталу банківської установи з огляду на врахування при її розрахунку майже всіх ризиків банківської діяльності є інтегральним показником оцінювання стану капіталізації та фінансової стійкості банківських установ і банківської системи в цілому.

Науковий керівник – канд. екон. наук, викладач Опешко Н. С.

Література: 1. Азаренкова Г., Головко О. Новий підхід до визначення оцінки фінансової стабільності розвитку банку. *Вісник Національного банку України.* 2009. № 9. С. 18–21. **2.** Алексеєнко М. Д. Капітал банку: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2004. 320 с. **3.** Грудзевич У. Я. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб./за ред. У. Я. Грудзевич. Київ: УБС НБУ, 2007. 223 с. **4.** Васюренко О. В. Банківські операції: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 318 с. **5.** Вожжов А. П., Клименко О. І. Банківський капітал в економіці України. *Фінанси України.* 2002. № 8. С. 88–97. **6.** Коваленко В. В., Черкашина К. Ф. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрями підвищення: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 153 с. **7.** Лаврушин О. И. Банковское дело: учебное пособие. М.: Финансы и статистика, 2003. 576 с. **8.** Міщенко В. Капіталізація банківської системи України. *Вісник Національного банку України.* 2013. № 7. С. 11–17. **9.** Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент банку: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2004. 468 с. **10.** Савлук С. Власний капітал як запобіжник втрати ліквідності банку. *Банківська*

справа. 2012. № 2. С. 55–62. **11**. Тавасиев А. М., Эришвили Н. Д. Банковское дело: управление и технологии/под ред. А. М. Тавасиева. М.: Юнити-Дана, 2001. 863 с. **12.** Шелудько В. М. Фінансовий ринок. Київ: Знання-Прес, 2003. 535 с. **13.** Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14. **14.** Григоренко В. М. Оцінювання фінансового забезпечення впровадження технологій управління фінансовою діяльністю банку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2015. № 11. С. 223–228.

ВАЖЛИВІСТЬ ПІДВИЩЕННЯ РЕАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

УДК 331.2-045.25(477)

Чумак О. О.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано рівень заробітної плати в структурі доходів населення. Досліджено важливість підвищення реальної заробітної плати як прояву купівельної спроможності номінальної заробітної плати за сучасних економічних умов. Запропоновано заходи задля загального підвищення ефективності сучасної вітчизняної економіки.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, фінанси, облік, доходи, бухгалтерський облік, фінансова звітність, оплата праці, заробітна плата, реальна заробітна плата, валовий внутрішній продукт.*

Аннотация. *Проанализирован уровень заработной платы в структуре доходов населения. Исследована важность повышения реальной заработной платы как проявления покупательной способности номинальной заработной платы в современных экономических условиях. Предложены меры для общего повышения эффективности современной отечественной экономики.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, финансы, учет, доходы, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, оплата труда, заработная плата, реальная заработная плата, валовой внутренний продукт..*

Annotation. *The level of wages in income structure. Investigated the importance of raising real wages as a manifestation of the purchasing power of nominal wages in the current economic conditions. A common measures to improve the efficiency of modern national economy.*

Keywords: *economics, enterprise, finance, accounting, revenue, financial reporting, salaries, wages, real wages, gross domestic product.*

За сучасних умов на території України склалася доволі важка економічна ситуація: відбулася девальвація гривні, значно виросли ціни на товари та послуги, зменшилася реальна заробітна плата й значно погіршився рівень життя населення. Падіння гривні стало наслідком дестабілізації банківської системи, перевиборів і проведення антитерористичної операції на сході країни. У минулому році рівень інфляції становив 45 %, а відтак цьогорічні 10 % здаються більш перспективними.

Метою написання статті є аналіз сутності поняття реальної заробітної плати, а також визначення напрямів і заходів задля її підвищення.

Згідно із Законом України «Про оплату праці» заробітна плата є однією із найскладніших економічних категорій і найважливіших соціально-економічних явищ [1]. Більшість економістів розглядають заробітну плату або ставку заробітної плати як ціну, сплачувану за використання праці. В економічній літературі мають місце й інші підходи до визначення заробітної плати. Так, К. Маркс вважав, що, хоч заробітна плата в системі капіта-

© Чумак О. О., 2016

лістичних відносин є платою за працю, але насправді вона є перетвореною формою вартості та ціни товару – робочої сили.

Дехто із сучасних вітчизняних економістів поділяє цю точку зору. Хоча на практиці заробітна плата може мати форму премій, гонорарів, комісійних винагород, місячних окладів, у економічній літературі термін «заробітна плата» є використовуваним для позначення ставки заробітної плати в одиницю часу.

Важливо розрізняти грошову, або номінальну, і реальну заробітну плату. Номінальною заробітною платою є сума грошей, отриманих за годину, день, тиждень тощо. Реальною заробітною платою є кількість товарів і послуг, які можна придбати за номінальну заробітну плату. Інакше кажучи, реальна заробітна плата – це купівельна спроможність номінальної заробітної плати. Зрозуміло, що реальна заробітна плата залежить від номінальної заробітної плати і цін на товари та послуги.

Упродовж багатьох років заробітна плата в Україні підтримувалася на соціально низькому рівні. Штучне стримування заробітної плати призвело до того, що нині витрати на заробітну плату в Україні в розрахунку на одиницю валового національного продукту є майже вдвічі нижчими, ніж у країнах із розвиненою ринковою економікою. Разом із тим трудомісткість виготовлення продукції перевищує досягнену в цих країнах нерідко втричі-вчетверо [2].

У 2012 р. заробітна плата в структурі доходів населення була критично низькою (приблизно 42 % замість гранично допустимих 65 %), що не мотивує до високопродуктивної й якісної праці. В операційних витратах з реалізованої продукції (робіт, послуг) витрати на оплату праці у 2011 р. становили 6,1 %, що втричі-вчетверо менше, ніж у європейських країнах. У 2012 р. значна частка працюючих одержували заробітну плату, меншу за прожитковий мінімум. Така ситуація не змінюється навіть у зв'язку із тим, що діє практика встановлення мінімальної заробітної плати на рівні офіційно встановленого прожиткового мінімуму.

Нині економіка України посідає 63 місце серед усіх економік світу за загальним розміром валового внутрішнього продукту (за паритетом купівельної спроможності): у 2015 р. він становив 334,2 млрд дол. США. Разом із тим, за цим показником (розміром валового внутрішнього продукту за паритетом купівельної спроможності), розрахованим на душу населення, Україна у 2015 р. посідала 131 місце серед 183 економік світу (із показником 2005 дол. США). За рівнем видатків на ведення домашнього господарства Україна посідає останнє місце серед держав Східної Європи [3].

Низький рівень реальної заробітної плати є основною причиною небаченого розростання прихованого безробіття й значного падіння платоспроможного попиту населення. Зростання реальної заробітної плати є можливим як за рахунок зростання номінальної заробітної плати, так і за рахунок зниження державних роздрібних цін. Динаміка зростання реальної заробітної плати робітників і службовців у розвинених країнах відповідає динаміці зростання продуктивності праці.

Прогрес суспільства зазвичай є супроводжуваним зростанням реальної заробітної плати і доходів, поліпшенням якості предметів споживання та послуг, випереджаючим розвитком предметів споживання тривалого користування та культурно-побутового призначення, засобів розвитку невиробничої сфери. Необхідно прагнути до оптимального поєднання фонду споживання й фонду накопичення, щоб забезпечити як високі та стійкі темпи економічного зростання, так і підвищення рівня життя, реальних доходів і споживання населення [5].

Реальна заробітна плата у вересні 2016 р. порівняно із серпнем зросла на 1,2 %, про що повідомляє пресслужба Державної служби статистики України. Згідно із повідомленням, у вересні 2016 р. відносно вересня минулого року реальна заробітна плата зросла на 15,6 %. «Середня номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств, установ та організацій у вересні 2016 р. становила 5,358 000 грн, що є в 3,7 рази вищим за рівень мінімальної заробітної плати», – йдеться в повідомленні [3]. Як наголошується, порівняно із серпнем розмір заробітної плати зріс на 3 %, а за останні 12 місяців – на 23,4 %. Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції [3].

Розмір заробітної плати є індикатором, що визначає загальний життєвий рівень працівників. Від її рівня, частки у валовому внутрішньому продукті залежить розвиток економіки в цілому. Гідна заробітна плата є основою добробуту працівника. Заробітна плата відіграє важливу роль у забезпеченні нормальної життєдіяльності людей, передусім реальна заробітна плата, що є індикатором купівельної спроможності.

Вважаємо, що вирішення проблеми низького рівня оплати праці в Україні має супроводжуватися заходами, спрямованими на загальне підвищення ефективності економіки. Необхідно перенести акценти з допомоги соціально вразливим верствам суспільства на розвиток ринку праці й забезпечення максимального розширення зайнятості, гідної винагороди за працю, заохочення економічної активності, прагнення набути високого рівня професійно-освітньої підготовки. Досягнення цієї мети сприятиме збалансованості попиту та пропозиції на ринку праці, а також запобіганню різкому зростанню рівня безробіття через структурні перетворення в економіці.

Пріоритетними завданнями вдосконалення фінансового забезпечення подолання бідності є вирішення проблеми невідповідності мінімальної зарплати величині прожиткового мінімуму. При цьому слід ураховувати на-

уково обгрунтовану позицію щодо виконання заробітною платою функції забезпечення життєдіяльності не лише певної зайнятої особи, а й її утриманців. Задля цього Міжнародна організація праці рекомендує встановлювати розмір мінімальної заробітної плати на такому рівні, щоб він перевищував прожитковий мінімум на 25 % [2].

Таким чином, підвищення рівня реальної заробітної плати має здійснюватися шляхом реалізації заходів, спрямованих на зростання реальної заробітної плати; забезпечення підтримки купівельної спроможності населення через індексацію його грошових доходів; посилення захисту прав працівників у сфері оплати праці, зокрема шляхом розвитку соціального партнерства та договірного регулювання трудових відносин; здійснення комплексу заходів щодо стимулювання легалізації незареєстрованої трудової діяльності; забезпечення оптимальної міжпрофесійної, міжкваліфікаційної, міжпосадової та міжгалузевої диференціації заробітної плати всіх категорій працюючих.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80. **2.** Білоус І. І. Заробітна плата – один з інструментів фінансового забезпечення подолання бідності // Ефективна економіка. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2024. **3.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **4.** Темпи зростання заробітної плати не можуть перевищувати темпи приросту продуктивності праці // Конфедерація роботодавців України. URL: http://employers.org.ua/news/id341. **5.** В Україні зросла реальна заробітна плата // Економічна правда. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2016/10/29/609479.

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ

УДК 336.717.1(477)

Шаповалов О. О.
Ківаркова М. В.

Студенти 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено економічну сутність безготівкових розрахунків. Проаналізовано сучасний стан безготівкових розрахунків в Україні й основні тенденції їх розвитку. Розглянуто види розрахункових документів, що є застосовуваними в процесі здійснення безготівкових операцій.*

Ключові слова: *економіка, банк, банківська система, готівка, безготівкові розрахунки, банківські платіжні картки, доручення, векселі, чеки, дебетові платіжні інструменти, кредитні платіжні інструменти.*

Аннотация. *Определена экономическая сущность безналичных расчетов. Проанализированы современное состояние безналичных расчетов в Украине и основные тенденции их развития. Рассмотрены виды расчетных документов, применяемых в процессе осуществления безналичных операций.*

Ключевые слова: *экономика, банк, банковская система, наличные, безналичные расчеты, банковские платежные карточки, поручения, векселя, чеки, дебетовые платежные инструменты, кредитные платежные инструменты.*

Annotation. *The economic essence of non-cash settlements is defined. The current state of non-cash settlements in Ukraine and the main trends of their development are analyzed. The types of settlement documents used in the process of non-cash transactions are considered.*

© Шаповалов О. О., Ківаркова М. В., 2016

Keywords: *economy, bank, banking, cash, non-cash payments, bank payment cards, orders, bills, checks, debit payment instruments, credit payment instruments.*

Нині Україна прагне вийти на зовнішній ринок як країна із ринкової економікою. Із розвитком ринкових відносин відбувається постійна адаптація до нових правил гри на світовому ринку. Економіка нашої країни не є ідеальною й потребує змін майже в усіх сферах. Однією з таких змін має стати вдосконалення системи безготівкових розрахунків.

Головним виконавцем безготівкових розрахунків є банківська система, яку не обійшов стороною технічний прогрес. Безготівкові розрахунки є дуже зручними й ефективними. Їх широке використання сприятиме скороченню витрат і прискоренню руху грошових коштів. За безготівкових розрахунків грошова маса акумулюється в банках, через що створюються умови для контролю за їх цільовим використанням.

Питання безготівкових розрахунків досліджували Бутинець Ф., Голов С., Завгородній В., Білуха М., Бланк І., Мазаракі А., Мних Є., Сопко В. та ін.

Метою написання статті визначення економічної сутності безготівкових розрахунків, а також дослідження перспектив їх розвитку в Україні. Для досягнення мети необхідно проаналізувати поняття безготівкових розрахунків і дослідити сучасний стан безготівкової форми грошового обігу в країні.

Безготівковими розрахунками є перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки банківські установи здійснюють на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді [1].

У ст. 1088 Цивільного кодексу України визначено, що безготівкові розрахунки є здійснюваними через банки, інші фінансові установи, у яких відкриті відповідні рахунки, якщо інше не випливає із Закону та не обумовлене видом безготівкових розрахунків [2].

Згідно зі ст. 51 Закону України «Про банки і банківську діяльність» безготівкові розрахунки є здійснюваними на підставі розрахункових документів на паперових носіях або в електронному вигляді. Банки в Україні можуть використовувати як платіжні інструменти платіжні доручення, платіжні вимоги: доручення, векселі, чеки, банківські платіжні картки й інші дебетові та кредитові платіжні інструменти, що є застосовуваними у міжнародній банківській практиці [3].

Першочерговим завданням системи обліку підприємства при вирішенні питань, що є пов'язаними із підвищенням рівня розрахунків, є забезпечення отримання необхідної для прийняття рішень інформації. Важливим є отримання інформації про стан розрахунків, дебіторської та кредиторської заборгованості, а також фінансовий результат упровадження заходів, що є спрямованими на поліпшення безготівкових розрахунків.

В Україні правова база організації безготівкових розрахунків є визначуваною законами, що регламентують банківську діяльність («Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України»). Що ж стосується детальної організації самих розрахунків, то вони є визначуваними затвердженою Національним банком України Інструкцією від 29.03.2001 р. «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті». Сфера використання готівкових грошей у народному господарстві обмежена порівняно з безготівковими розрахунками, і в основному їх використовує населення.

Безготівкові розрахунки мають певні переваги над готівковими.

1. Скорочуються витрати праці, пов'язані з використанням готівкових грошей (карбування, друкування, перевезення, зберігання, сортування).

2. Сприяють безперервному колообігу коштів. Між готівково-грошовим і безготівковим обігом існує тісна взаємозалежність. Гроші постійно переходять із однієї сфери в іншу, змінюючи форму готівкових грошових знаків на депозит у банку, і навпаки. Тому безготівковий платіжний обіг невід'ємний від обігу готівкових грошей і створює разом із ним єдиний грошовий обіг країни.

3. Максимально пришвидшується оплата придбаних товарів чи послуг і погашення боргів, що поліпшує ділові стосунки між усіма суб'єктами господарювання в країні [4].

Національний банк України у листопаді 2013 р. звітував про старт модернізованої Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП), результатом чого стане підвищення якості проведення розрахунків із застосуванням платіжних карток усередині країни, зниження вартості та зростання безпеки таких розрахунків. Національна система масових електронних платежів (НСМЕП) – це внутрішньодержавна загальнонаціональна платіжна система, створена за ініціативою Національного банку; вона працює з 2004 р. Станом на 01.11.2016 р. членами й учасниками НСМЕП були 49 банків, у тому числі Національний банк України, 27 небанківських установ, у тому числі Державна фіскальна служба України та УДППЗ «Укрпошта». Загальна кількість емітованих платіжних карток НСМЕП становила понад 2,5 млн од. Загальна кількість банкоматів і платіжних терміналів НСМЕП становить приблизно 155 тис. од. Упродовж 2015 р. із застосуванням карток НСМЕП було здійснено при-

близно 6,2 млн операцій на суму майже 7,5 млрд грн [5]. Попри те, що платіжні картки в Україні емітують багато установ, провідні позиції в цьому сегменті зберігають традиційні лідери: ПАТ КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «Дельта Банк» і АТ «УкрСиббанк». Спостерігається тенденція поширення безготівкових платежів, хоча їх частка в структурі грошового обігу залишається невеликою, незважаючи на динамічний розвиток емісії платіжних карток. Інтенсивно розвиваються лише карткові зарплатні проекти. Не виконується основна функція карткових систем – переведення роздрібного грошового обігу в безготівкову форму. Емітовані українськими банками картки є використовуваними більш ніж у 20 разів частіше для зняття готівки, ніж для розрахунків за товари та послуги. Практика переходу на систему безготівкових розрахунків є пріоритетною, оскільки надає можливості підвищити ефективність усієї фінансової системи країни.

Ситуація в країні, у тому числі на фінансовому ринку, спричинила значний відплив депозитів населення з банківської системи із відповідним зростанням попиту на готівку. Величезні суми готівкових грошей виявилися поза банківською системою і фактично не працюють на економіку. За таких обставин Національний банк України створює належні умови для підтримки фінансової стабільності в державі, підтримуючи ліквідність банківської системи на рівні, достатньому для виконання нею своїх зобов'язань. Експерти наголошують, що інфраструктура банківської системи готова до зростання безготівкових розрахунків і може обслуговувати їх на високому рівні. Про це свідчить наявність у країні понад 155 тисяч банкоматів і платіжних терміналів, достатньої кількості банківських відділень. До того ж практично кожний українець є власником однієї або більше платіжних карток. Банки також активно запроваджують системи дистанційного управління фінансами. Разом із тим слід усвідомлювати, що частка платіжних карток у загальному обсязі розрахунків за торговельними операціями залежатиме від стану та розвитку банківської системи й економіки країни, девальваційних та інфляційних очікувань. Переведення заощаджень у безготівкову форму за сучасного стану банківської системи може збільшити ризики їх втрати для населення у випадку фінансової кризи. З огляду на це характер адміністративно-регулятивних заходів не повинен бути жорстким. Заходи стимулювання зростання безготівкових розрахунків доцільно спрямувати на розвиток інфраструктури й усунення технічних проблем застосування спеціальних платіжних засобів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Закон України від 21.01.2004 № 22 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04. **2.** Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15. **3.** Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14. **4.** Коваленко Д. І., Венгер В. В. Гроші та кредит: теорія і практика: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2010. 344 с. **5.** Річний звіт Національного банку України за 2015 рік // Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

УДК 336.22:33.021(477)

Шевченко Ю. І.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність сучасної вітчизняної податкової політики. Проаналізовано роль податкового регулювання, його вплив на економічне зростання України. Визначено актуальні проблеми сучасної податкової політики України. Запропоновано основні напрями їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, фінанси, облік, податок, оподаткування, податкова політика, податкова система, суб'єкт оподаткування.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность современной отечественной налоговой политики. Проанализированы роль налогового регулирования, его влияние на экономический рост Украины. Определены актуальные проблемы современной налоговой политики Украины. Предложены основные направления их эффективного решения.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, финансы, учет, налог, налогообложение, налоговая политика, налоговая система, субъект налогообложения.*

Annotation. *The essence of modern domestic tax policy is considered. The role of tax regulation, its impact on Ukraine's economic growth is analyzed. The current problems of the modern tax policy of Ukraine are determined. The main directions for their effective solution are proposed.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, finance, accounting, tax, taxation, tax policy, tax system, taxable entity.*

Одним із важливих факторів економічного зростання країни є реалізація ефективної податкової політики як державного важеля впливу на економічну систему країни. Податкова політика має бути організованою в такий спосіб, щоб, з одного боку, забезпечувати мобілізацію коштів до бюджету, в обсягах, що є необхідними для виконання державою її функцій, а з іншого – сприяти розвитку підприємницької діяльності, ефективному перерозподілу доходів у суспільстві та поліпшенню добробуту населення. Ключовим завданням податкової політики за ринкових умов є формування такої податкової системи, яка б забезпечувала економічне зростання, збільшення державних доходів і соціальний розвиток країни. Відтак дослідження питань податкової політики та її впливу на економічний розвиток держави є нині надзвичайно актуальним.

Метою написання статті є дослідження поточних проблем вітчизняної податкової політики й розробка напрямів їх ефективного вирішення.

Дослідженням проблем сучасної вітчизняної податкової політики займалися Геєць В., Крисоватий А., Лекарь С., Тащук Д., Єфименко Т. та ін. Незважаючи на значні досягнення цих науковців, існують ще чимало питань, що потребують подальшого поглибленого дослідження.

Податкова політика – це діяльність держави щодо встановлення, правового регламентування й організації стягнення податків і зборів, ціллю якої є формування централізованих фінансових ресурсів держави в процесі розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту. Податкова політика як складова фінансово-економічної політики уособлює діяльність держави в сфері встановлення, регламентації й організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави [1]. Її зміст і цілі є зумовленими соціально-економічним ладом суспільства; стратегічними цілями, які визначають розвиток національної економіки; соціальними групами, які перебувають при владі, а також міжнародними обов'язками держави в сфері державних фінансів [2].

У процесі розробки податкової політики слід ураховувати інтереси всіх учасників податкових відносин. З одного боку, це прагнення суб'єктів економіки до мінімізації податкових платежів, а з іншого – інтереси держави, що є пов'язаними із необхідністю повної реалізації своїх функцій. Крисоватий А. стверджує, що оптимальне й ефективне поєднання інтересів держави, платників податків і громадян може бути досягнутим за умови наукового поєднання критеріїв фіскальної достатності, економічної ефективності та соціальної справедливості [3].

На сучасному етапі розвитку держави податкова політика має забезпечувати економічне зростання, сприяти створенню умов для регулювання господарства й згладжувати розбіжності в рівнях доходів населення.

© Шевченко Ю. І., 2016

Основними недоліками сучасної податкової політики в Україні є:

– нестабільність і неузгодженість податкового законодавства;

– нерівномірний розподіл податкового навантаження на фізичних і юридичних осіб;

– нераціональна система податкових пільг і звільнень;

– недостатня фіскальна ефективність податкової системи;

– складність системи адміністрування податків.

Першою й найскладнішою проблемою, що існувала в податковій системі України раніше й існує донині, є нестабільність і неузгодженість податкового законодавства. Протягом років незалежності в Україні діяли безліч нормативно-правових актів, законів і підзаконних актів, що лише ускладнювали податковий механізм, не виконуючи при цьому свого головного призначення – регулювання податкових відносин.

Основним нормативно-правовим актом, що регулював вітчизняні податкові відносини, був Закон України «Про систему оподаткування», який був прийнятий 25 червня 1991 р. і діяв до 31 грудня 2010 р. Згодом виникла необхідність розробки та прийняття єдиного уніфікованого законодавчого документа, який би врегулював конфлікт інтересів держави, суб'єктів господарювання та населення – Податкового кодексу України. Він був прийнятий Верховною Радою України 2 грудня й підписаний Президентом України 6 грудня 2010 р., а набув чинності з 1 січня 2011 р. Такий прискорений темп розвитку законодавчо-нормативної бази України не зовсім відповідає вимогам того ж Податкового кодексу. Відтак серйозною проблемою для платників податків і контролюючих органів залишається нестабільність і неузгодженість податкового законодавства.

Для України характерним є наявність високого податкового навантаження на капітал і людські ресурси, які за сучасних економічних умов є важелями становлення інвестиційно-інноваційної моделі економіки. Високе навантаження на фонд оплати праці й прибуток суб'єктів господарювання є фактором стримування інвестицій у основні фонди й у розвиток людських ресурсів [4].

Відтак подальшого вирішення потребують такі проблеми: необхідність зниження податкового навантаження на фонд оплати праці, а також значних часових і фінансових витрат суб'єктів господарювання на ведення податкового обліку та звітності й сплату податків. У свою чергу, надмірне податкове навантаження на фонд оплати праці спричиняє високе податкове навантаження на бізнес, тобто на суб'єктів господарювання, чим зумовлено зростання рівня тіньової економіки в країні.

Незважаючи на зміни в податковій системі України із прийняттям Податкового кодексу, ще однією проблемою залишається безсистемне й невиправдане надання податкових пільг у значних розмірах, що підсилює податкове навантаження на ефективні підприємства, які сумлінно платять податки. Широкий перелік податкових звільнень спотворює фіскальний простір, створюючи для окремих підприємств і галузей вигідніші умови, автоматично знижуючи конкурентоспроможність суб'єктів підприємницької діяльності, які не мають можливості отримати податкові пільги [5].

Не можна обійти увагою недостатню фіскальну ефективність податкової системи. Через значний тіньовий сектор економіки, існування якого є можливим завдяки використанню схем мінімізації й ухилення від сплати податків, держава втрачає значний обсяг фінансових ресурсів. В Україні щорічна втрата бюджетних коштів становить приблизно 15 млрд грн. Це є наслідком малоефективного контролю з боку податкових органів за збором податків.

Не менш важливою є проблема адміністрування податків і зборів. Неефективна й надмірно витратна для держави й бізнесу система адміністрування податків і зборів не може забезпечити повноцінне наповнення державного бюджету з одночасним дотриманням консенсусу між державою в особі податкових органів і платниками податків. Через значний обсяг бюджетних втрат від оптимізації оподаткування податкова служба запроваджує додаткові заходи й обмеження, під дію яких часто потрапляють і сумлінні платники податків. Вирішити проблеми сучасної вітчизняної податкової політики можна завдяки послідовній реалізації стратегічних завдань податкової політики.

З огляду на умови та стан розвитку економіки України вирішення проблем податкової політики має відбуватися за визначеними напрямами.

1. Удосконалення законодавчого забезпечення системи оподаткування шляхом уточнення окремих положень Податкового кодексу України, ціллю якого є підвищення відповідальності за невиконання норм і положень законодавства всіма суб'єктами податкових правовідносин. Сплата податків має обов'язковий характер. Система штрафів і санкцій мають бути сформованими в такий спосіб, щоб несплата або невчасна сплата податків були менш вигідними платнику, ніж вчасне й чесне виконання зобов'язань перед бюджетом.

2. Забезпечення рівномірного розподілу податкового навантаження, чого можна досягти шляхом застосування більш детальної диференціації ставок податку на доходи фізичних осіб відповідно до отримуваних доходів, диференціації ставок податку на прибуток залежно від виду діяльності підприємства, регресивного оподаткування галузей, що сприяють розвитку науково-технічних розробок.

3. Необхідно переглянути пільги, що є передбаченими для платників податків, і забезпечити їх збереження тільки в промисловості та сільськогосподарському виробництві, соціальній сфері, для інвалідів і громадських організацій інвалідів. Деякі пільги взагалі не мають позитивного ефекту, а до того ж створюють проблеми при веденні податкового обліку для платників податків.

4. Забезпечити підвищення фіскальної ефективності податкової системи шляхом створення податкових умов для легалізації тіньового сектора економіки, усунення можливостей для мінімізації податкових платежів, посилення відповідальності за ухилення від сплати податків і корупції в системі органів державної влади. Результатом має стати залучення коштів до оподаткування від так званої «тіньової економіки», що надасть можливості збільшити надходження до бюджету.

5. Підвищити ефективність системи адміністрування податків через спрощення процедур реєстрації й обліку платників податків, автоматизацію процесів аналізу податкових даних, накопичення та систематизацію інформації в розрізі платників податків, скорочення витрат платників на нарахування та сплату податків.

Таким чином, за сучасного стрімко змінюваного ринкового середовища ці напрями вирішення проблем у сфері оподаткування забезпечать формування більш динамічної податкової політики, стимулюватимуть підприємницьку й інноваційно-інвестиційну активність суб'єктів господарювання, а також сприятимуть ефективному розвитку економіки країни в цілому.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Лекарь С. Особливості розвитку податкової політики в Україні на сучасному етапі. *Економіст.* 2006. № 4. С. 29–30. **2.** Івашко А. А. Проблеми та напрями вдосконалення податкової політики України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія».* 2011. Вип. 16. С. 38–42. **3.** Крисоватий А. І. Моніторинг реалізації податкової політики України. *Вісник Тернопільського державного економічного університету.* 2006. № 1. С. 18–27. **4.** Слатвинская М. А. Актуальные проблемы налоговой политики Украины. URL: http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream.pdf. **5.** Єфименко Т. І. Основні напрями трансформації податкової системи в Україні. *Фінанси України.* 2007. № 9. С. 9–23..

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

УДК 336:657.37

Шевченко Ю. І.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто теоретичні та нормативно-правові основи складання фінансової звітності. Визначено умови забезпечення й причини порушення достовірності фінансової звітності. Проаналізовано способи викривлення звітних даних, а також методи виявлення подібних перекручень і боротьби із ними на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, бухгалтерський облік, достовірність, фінансова звітність, фальсифікація, вуалювання, шахрайство, крадіжка.*

Аннотация. *Рассмотрены теоретические и нормативно-правовые основы составления финансовой отчетности. Определены условия обеспечения и причины нарушения достоверности финансовой отчетности.*

© Шевченко Ю. І., 2016

Проанализированы способы искажения отчетных данных, а также методы выявления подобных искажений и борьбы с ними на современных отечественных предприятиях

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, бухгалтерский учет, достоверность, финансовая отчетность, фальсификация, вуалирование, мошенничество, кража.*

Annotation. *The theoretical and legal foundations of the financial statements. The conditions and provide reasons for violations reliability of financial reporting. The ways distortion of accounting data as well as methods of revealing such distortions and fighting against them in modern domestic enterprises are analyzed.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, reliability, financial reporting, falsification, veiling, fraud, theft.*

За сучасних умов функціонування підприємств бухгалтерський облік є використовуваним задля формування достовірних даних про фінансовий стан і результати діяльності суб'єкта господарювання. Джерелом інформації для прийняття управлінських рішень та аналітичних висновків щодо подальшого розвитку підприємства є його фінансова звітність. Недостовірна інформація про фінансовий стан та результати діяльності підприємства робить неможливим прийняття обґрунтованих адекватних рішень, що неминуче призводить до економічних втрат і введення в оману не тільки власників, кредиторів та інвесторів, а й державу і суспільство в цілому. Нині важливого значення набуває пошук нових шляхів розв'язання проблеми комплексного оцінювання об'єктивної інформації про використання коштів, майна та інших активів, що є відображеними у фінансовій звітності та регістрах бухгалтерського обліку підприємства. Тому питання достовірності фінансової звітності є надзвичайно актуальним.

Дослідженням питань достовірності фінансової інформації займалися Бутинець Ф. Ф., Венц У. Д., Соколов Я. В., Амеліна О. В., Антоненко Н. В., Безрук Ю. І., Петренко Н. І. та ін. Проте існують ще чимало питань, що потребують подальшого поглибленого дослідження.

Метою написання статті є дослідження способів викривлення звітних даних за сучасних умов господарювання, а також визначення причин порушення достовірності фінансової звітності й умов її забезпечення.

Фінансова звітність для багатьох підприємств відіграє роль ефективного маркетингового ходу, адже кожна професійно обізнана людина, ознайомившись із бухгалтерським балансом, може оцінити, чи варто вкладати кошти в конкретне підприємство. Фінансова звітність містить значний обсяг інформації щодо стану будь-якого підприємства, саме в цьому полягає її основне значення. Власне, це і спричинило порушення одного з головних принципів формування звітності – достовірності. Достовірність звітних даних є одним із бар'єрів для багатьох українських підприємств для їх виходу на міжнародний ринок.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» ціллю ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності є надання користувачам для ухвалення рішень повної, правдивої й неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [1]. Цим Законом визначено, що відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи.

Основними факторами впливу на достовірність фінансових результатів є політичний, нормативно-правовий (рівень державного втручання, регламентація звітності й обліку), фінансовий (ризик зміни валютних курсів), інформаційний, організаційний та людський (моральні якості особистості).

За характером виникнення розрізняють ненавмисні та навмисні помилки. Ймовірність виникнення ненавмисних помилок зростає за умов зміни методичних матеріалів щодо бухгалтерського обліку й оподаткування. Ненавмисні помилки виникають через використання неправильних ставок при визначені суми податку, помилкове відображення на рахунках обліку господарських операцій і перенесення даних обліку в податкові декларації та форми бухгалтерської звітності. Очевидно, що система внутрішньогосподарського контролю має бути спрямованою на виявлення подібних перекручень.

Уткіна С. А. досліджувала основні способи ідентифікації помилок шляхом удосконалення системи внутрішнього контролю за допомогою інвентаризації, горизонтального та вертикального аналізу показників фінансової звітності й алгоритмів обробки бухгалтерської інформації на прикладі тестування бухгалтерських записів [2].

Важливо не обійти увагою навмисні дії задля викривлення в процесі складання фінансової звітності, до яких належать крадіжки й шахрайство. Крадіжка може бути здійсненою співробітником підприємства, який несе матеріальну відповідальність за привласнені цінності. Такі дії можуть бути здійсненими й особою, що не є співробітником підприємства. У цих випадках дії із привласнення й розтрати майна, що є здійснюваними такими особами, мають різний рівень впливу на достовірність фінансових звітних даних підприємства.

Шахрайством є навмисне неправильне відображення й подання даних фінансового обліку та звітності працівниками й керівництвом підприємства, що є базованим на маніпуляціях обліковими записами та фальсифікації первинних документів і регістрів фінансового обліку й звітності, які перекручують зміст фінансово-

господарських операцій. Такі дії мають на меті навмисне відображення хибної оцінки активів, застосування невідповідних методів їх списання, маскування результатів фінансової діяльності, незаконне отримання у власність грошово-матеріальних цінностей.

Спотворенням даних фінансової звітності у вітчизняній практиці є:

– вуалювання звітності – необ'єктивне відображення фінансово-майнового стану суб'єкта господарювання, перекручення даних звітності за дотримання вимог, що є встановленими законодавчо-нормативними актами країни;

– фальсифікація – прояв шахрайства, необ'єктивне відображення фінансово-майнового стану суб'єкта господарювання, складання фінансової звітності з відступом від установлених норм і правил; відбувається за існування можливостей для її здійснення й відсутності моральних принципів у суб'єкта господарювання [3].

Існування різних видів фальсифікації звітності часто обговорюється в науково-економічній літературі. Петренко Н. І. стверджує, що, називаючи звітність підприємства за певний період викривленою, прикрашеною або спотвореною, спеціалісти мають на увазі одне і те саме: звітність неправильно відображає господарські операції, що відбулися. Вона є складеною із порушенням певних вимог, проте ці поняття не є синонімами [4]. Прикрашену звітність слід вважати одним із видів спотвореної чи викривленої звітності. Зазвичай необхідність у такій звітності виникає в акціонерних товариств, а також у підприємств, які бажають залучити додаткові кошти. Протилежною прикрашеній звітності є звітність, що відображає збитковість підприємства, фінансовий стан якого є гіршим, ніж насправді. Стимулом для складання звітності такого змісту є ухилення від сплати податків до бюджету й ухилення від здійснення виплат дивідендів акціонерам.

Розрізняють два підходи до визначення достовірності бухгалтерської звітності. Перший передбачає відповідність фінансової звітності фактичному стану господарської діяльності, що досягається шляхом застосування професійного судження чи вираження професійної думки бухгалтера при складанні звітності; другий можна назвати нормативно-регульованим.

Вагоме значення в процесі прийняття управлінських рішень має інформація про діяльність організації, що міститься в фінансовій звітності. Фінансова звітність є єдиним офіційним джерелом інформації про господарську діяльність підприємства для різних груп користувачів. Бухгалтерська звітність кожного підприємства відображає минуле. Для прийняття безпомилкових, стовідсотково успішних управлінських рішень необхідно скрупульозно аналізувати дані минулих періодів про фінансовий стан і результати діяльності підприємства, на основі яких розробляються прогноз і план дій на майбутнє [5].

Таким чином, спотворення достовірності фінансової звітності призводить до негативних наслідків: зниження довіри всіх учасників фондового ринку та суспільства в цілому до даних фінансової звітності, зниження продуктивності праці, підвищення витрат на страхування, знецінення ділової репутації та моральних якостей працівників. В Україні проблема забезпечення достовірності фінансової звітності має яскраво виражений характер і потребує нагального вирішення. Напрямами вирішення проблеми мають стати вдосконалення законодавчої бази України щодо складання фінансової звітності й розвиток системи надання високоякісних аудиторських послуг.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Уткина С. А. Типичные ошибки в бухгалтерском учете и отчетности. М.: Омега-Л, 2007. 240 с. **3.** Антоненко Н. В., Безрук Ю. І. Проблема достовірності фінансової звітності. *Вісник Національного транспортного університету.* 2014. № 29. С. 43–46. **4.** Петренко Н. І. Бухгалтерський облік і контроль операцій з руху пасивів підприємства: проблеми теорії, методології, практики: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2012. 544 с. **5.** Амеліна О. В. Креативний облік та маніпулювання фінансовою звітністю. *Вісник Львівської комерційної академії.* 2011. № 35. С. 9–12.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ БЮДЖЕТУВАННЯ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 336.14(477)

Шевченко Ю. І.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність, функції й практичне значення системи бюджетування. Проаналізовано основні тенденції розвитку сучасного вітчизняного бюджетування. Визначено основні проблеми впровадження системи бюджетування. Запропоновано напрями вдосконалення її впровадження на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, бухгалтерський облік, фінансова звітність, управлінський облік, бюджет, бюджетування.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность, функции и практическое значение системы бюджетирования. Проанализированы основные тенденции развития современного отечественного бюджетирования. Определены основные проблемы внедрения системы бюджетирования. Предложены направления совершенствования ее внедрения на современных отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, управленческий учет, бюджет, бюджетирование.*

Annotation. *The essence, functions and practical importance of budgeting. The basic trends of modern domestic budgeting. The main problem of implementation of budgeting. Directions improve its implementation on modern domestic enterprises.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, financial statements, management accounting, budget, budgeting.*

За сучасних економічних умов перед кожним підприємством, що прагне раціонально функціонувати на ринку, постає завдання ефективного фінансового менеджменту. Це питання є ключовим у господарській діяльності, оскільки ефективні методи управління фінансовими ресурсами надають можливості досягти бажаного рівня економічного зростання й забезпечують загальну стабільність бізнес-процесів на підприємстві. Для досягнення цієї мети на підприємстві може бути запроваджено систему управління й контролю через їх бюджетування.

Дослідженням теоретичних питань бюджетування й основних проблем його запровадження займалися Бутинець Ф., Голов С., Хорнгрен Ч., Безкоровайна Л., Добровський В., Друрі К., Карабанов Б., Керімов В., Лабунська С. та ін. Проте чимало питань і завдань щодо бюджетування і донині є невирішеними, чим і зумовлено вибір саме цієї теми роботи.

Метою написання статті є вивчення теоретичних аспектів системи бюджетування, визначення основних проблем її запровадження й напрямів оптимізації запровадження бюджетування на українських підприємствах.

Бюджет підприємства – це фінансовий план або запланований на майбутнє фінансовий стан підприємства у цифровому вираженні, що є необхідним для досягнення поставлених цілей. Відповідно бюджетуванням є процес розробки, виконання, контролю й аналізу фінансового плану, що охоплює всі сторони діяльності організації й надає можливості зіставити всі понесені витрати й отримані результати у фінансових термінах на майбутній період у цілому та за окремими періодами [1].

У своїх наукових працях Друрі К. визначає бюджетування як сукупність процесів складання фінансового плану й управління результатами діяльності [2, с. 144]. Відтак за використання терміна «бюджетування» зазвичай йдеться про процес управління результатами діяльності в цілому. Він охоплює постановку завдань, узгодження розміру винагороди, розробку плану дій і визначення необхідної кількості ресурсів на майбутній рік, а також процедури оцінювання та контролю виконання.

На підприємстві бюджетування є основою планування. Воно сприяє прийняттю правильних управлінських рішень, надає можливості дати оцінку всім аспектам фінансової спроможності підприємства, здійснювати контроль і управління матеріальними, грошовими й іншими ресурсами підприємства, а також працює на зміцнення фінансової дисципліни.

© Шевченко Ю. І., 2016

Функціями бюджетування є:

– планування операцій, що забезпечують досягнення стратегічної цілі (реалізації місії) підприємства;

– організація виконання розроблених бюджетів усіх рівнів окремо всіма структурними підрозділами та координація діяльності окремих центрів витрат і доходів, що є спрямованою на виконання загального зведеного бюджету підприємства;

– контроль поточної діяльності задля забезпечення дотримання бюджетної дисципліни;

– мотивація й стимулювання виконання бюджетних завдань усіма центрами відповідальності та діяльності менеджерів усіх рівнів задля забезпечення досягнення прийнятих бюджетних показників;

– аналіз виконання бюджетів та оцінювання відхилень від бюджетних завдань за центрами відповідальності [3].

Система бюджетування є найбільш передовим інструментом управління організацією, оскільки має низку істотних переваг. На думку Керімова В. Е., система бюджетування є застосовуваною в багатьох галузях управління:

– у фінансовому менеджменті за допомогою бюджетування можна заздалегідь сформувати чітке уявлення про структуру бізнесу, регулювати обсяг витрат у межах, що відповідають загальному припливу коштів, визначити, коли і на яку суму має бути забезпеченим фінансування;

– у галузі управління комерційною діяльністю бюджетування змушує керівників систематично займатися маркетингом для розробки більш точних прогнозів і визначати найбільш доцільні й ефективні комерційні заходи в межах наявних ресурсних можливостей;

– у галузі організації загального управління цей інструмент чітко визначає значення й місце кожної виконуваної в організації функції (комерційної, виробничої, фінансової, адміністративної); надає можливості забезпечити належну координацію діяльності служб, орієнтуючи їх на спільну діяльність для досягнення затверджених у бюджеті показників;

– у галузі управління витратами бюджетування сприяє більш економічному витрачанню коштів виробництва, матеріальних і фінансових ресурсів, а також забезпечує контроль витрат;

– бюджетування є засобом кількісного оцінювання діяльності, незалежного від емоційного сприйняття керівників, які безпосередньо відповідають за досягнення поставлених цілей, сигналом для керівництва про несприятливі зміни ситуації через виявлення відхилень фактичних результатів від прогнозних показників [4].

На жаль, в українській практиці бюджетування рідко запроваджується до функціонування вітчизняних підприємств. У кращому випадку воно є застосовуваним для того, щоб контролювати окремі показники, але ніяк не для того, щоб управляти активами підприємства, домагатися зростання капіталізації або надійно визначати інвестиційну привабливість окремих напрямів господарської діяльності.

Така непопулярність системи бюджетування є зумовленою тим, що підприємства в процесі її запровадження стикаються з великою кількістю проблем:

– недостатньо обґрунтованою є нормативна база: брак на підприємствах інформації про витрати на виробництво продукції, відсутність багатьох необхідних для планування нормативів або застосування застарілих; часто з об'єктивних причин відсутня необхідна виробнича й економічна статистична інформація за попередні роки або ці дані є непридатними для аналізу;

– орієнтація форм планових і звітних документів на потреби контролюючих організацій, а не на менеджмент підприємства. При цьому підготовка форм з однаковим змістом, але різним поданням інформації керівництву та контролюючим організаціям вимагає значних часових та інтелектуальних витрат;

– побудований на основі бухгалтерського, облік є прив'язаним до основних податкових періодів, що є неприйнятним для підприємств, залежних до сезонних коливань; орієнтація планування й управлінського обліку на застарілі нормативи або їх відсутність;

– проблема обліку та розподілу накладних витрат;

– низька мотивація керівництва й персоналу щодо запровадження змін;

– відсутність кваліфікованих фахівців і небажання керівництва витрачатися на їх навчання [5].

Пропонуємо напрями дієвого вирішення зазначених проблем. У організації необхідними є розробка й упровадження як нормативної бази стандарту бюджетування, що охоплюватиме опис основних принципів бюджетування, технологій та етапів виконання цього процесу. До того ж у організації має бути документ, що визначає права й обов'язки учасників процесу бюджетування, їх повноваження та відповідальність, а також форми й терміни надання інформації.

Важливою в організації точної, швидкої й ефективної системи бюджетування є автоматизація процесу. Це надасть можливості контролювати достовірність пропонованої інформації, оскільки основною перевагою

комп'ютеризації є відсутність можливості регулювання даних заднім числом, зниження до мінімуму можливості шахрайства.

Зазначимо, що бюджетування є колективним процесом. Як керівництво підприємства, так і його співробітники мають розуміти сутність і першочерговість значення процесу складання бюджетів, цілі й завдання бюджетування мають бути для них зрозумілими. Система бюджетування має бути гнучкою, своєчасно реагувати на зміни як внутрішнього, так і зовнішнього середовища організації. Тому в практиці бюджетування досить часто використовують так зване гнучке бюджетування. За такого підходу розробляється так звана родина, або множина гнучких бюджетів, які є пов'язаними між собою однією системою нормативів витрат на одиницю продукції стосовно змінних витрат і різняться нормою витрат на одиницю в частині умовно постійних витрат, оскільки вона залежить від обсягу виробництва (реалізації продукції) [3].

Таким чином, система бюджетування посідає важливе місце в управлінні підприємством. Складання бюджету є трудомістким процесом, що потребує володіння практичними навичками роботи. Організації слід ретельно працювати над системою бюджетування, оскільки наявність навіть самого простого бюджету надає можливості орієнтуватися в різних аспектах управління, від податкового планування до розробки резервної політики підприємства.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Добровський В. М., Гнилицька Л. В., Коршикова Р. С. Управлінський облік: навч. посіб./за ред. В. М. Домбровського. Київ: КНЕУ, 2005. 278 с. **2.** Друри К. Введение в управленческий и производственный учет. М.: Аудит; Юнити, 1998. 774 с. **3.** Маляревський Ю. Д., Лабунська С. В., Безкоровайна Л. В., Чечетова Н. Ф. Управлінський облік: навч. посіб. Харків: ІНЖЕК, 2009. 248 с. **4.** Керимов В. Э. Бухгалтерский управленческий учет: учебник. М.: Дашков и К°, 2016. 400 с. **5.** Дурнов В. А. Проблеми впровадження систем бюджетування на підприємстві // Stud.com. URL: http://stud.com.ua/65048/ekonomika/problemi_vprovadzhennya_sistemi_byudzhetuvannya_pidpriyemstvi.

ВИДИ ПОСЕРЕДНИКІВ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

УДК 331.53(477)

Широносова А. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто економічну сутність поняття «посередництво». Наведено характеристику основних представників сучасного вітчизняного посередницького ринку. Запропоновано класифікацію посередників залежно від відношення до ризику та придбання прав власності на товар, а також форми винагороди за надані послуги.*

Ключові слова: *підприємство, організація, прибуток, посередництво, посередники, агент, дилер, брокер, брокеридж, комісіонер, консигнатор, дистриб'ютор.*

Аннотация. *Рассмотрена экономическая сущность понятия «посредничество». Приведена характеристика основных представителей современного отечественного посреднического рынка. Предложена классификация посредников в зависимости от отношения к риску и приобретению прав собственности на товар, а также формы вознаграждения за предоставленные услуги.*

© Широносова А. О., 2016

Ключевые слова: *предприятие, организация, прибыль, посредничество, посредники, агент, дилер, брокер, брокеридж, комиссионер, консигнатор, дистрибьютор.*

Annotation. *The economic essence of the concept of «mediation». The characteristic of the main representatives of modern domestic intermediary market. A classification of intermediaries is proposed depending on the attitude to risk and the acquisition of ownership of the goods, as well as the form of remuneration for the services provided.*

Keywords: *enterprise, organization, profit, brokerage, agent, dealer, broker, consignee, distributor.*

У процесі функціонування на ринку підприємство може застосовувати два основні методи збуту товарів споживачам: прямий – продаж безпосередньо споживачу чи опосередкований – через посередників. За сучасних економічних умов більшість виробників у процесі збуту продукції звертаються до посередників. Їх різноманітністю зумовлено необхідність більш детального дослідження ринку посередництва в Україні та класифікації його представників.

Значний внесок у вивчення економічної природи посередництва зробили Апопій В., Бєлявцев М., Голошубова Н., Савощенко А. та ін. Проте окремі питання посередництва в Україні та класифікації його представників потребують подальшого деталізованого дослідження.

Метою написання статті є визначення економічної сутності посередництва, характеристика основних представників цього ринку й розробка оптимальної класифікації посередників. Об'єктом дослідження є посередницька діяльність. Предметом дослідження є класифікація посередників залежно від ставлення до ризику й придбання прав власності на товар.

Посередництво є формою підприємницької діяльності переважно в сфері послуг для налагоджування зв'язків між виробниками та споживачами задля прискорення обігу продукції, грошей та інформації. В економічному розумінні посередництво розглядають як діяльність, що сприяє товарному обігу й є здійснюваною суб'єктами підприємництва як від свого імені, так і від імені замовника (довірителя), як за свій рахунок, так і за рахунок замовника (довірителя) [1].

Для багатьох підприємств посередництво є одним з основних видів статутної діяльності. Посередницькі послуги надаються за дорученням постачальників або споживачів незалежними фізичними особами або спеціалізованими підприємствами та фірмами. Посередником може бути підприємство або фізична особа, яка сприяє підприємству в просуванні, збуті й розповсюдженні його товарів споживачам. Аналіз теоретичних аспектів функціонування посередницьких структур надає можливості запропонувати оптимальний варіант класифікації посередників залежно від ставлення до ризику та придбання прав власності на товар і форми винагороди за надані послуги:

– дилери беруть ризик на себе, оскільки набувають права власності на товар, їх винагородою є різниця між продажною та купівельною ціною;

– агенти і брокери не беруть ризик на себе, не набувають права власності на товар, їх винагородою є комісійні (рис. 1) [4].

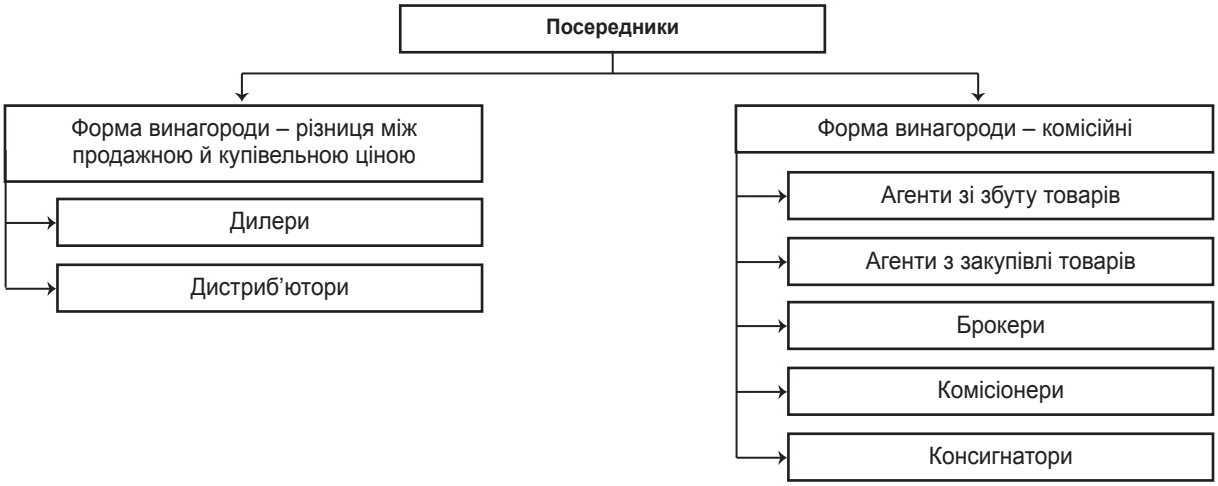

Рис. 1. **Класифікація посередників залежно від ставлення до ризику та придбання прав власності на товар і форми винагороди за надані послуги**

Розглянемо детальніше представників кожної з наведених груп.

Основними представниками першої групи є дилери та дистриб'ютори. Дилери – це оптові, рідше роздрібні посередники, які купують товар за договором поставки й повністю їм розпоряджаються після оплати. Після виконання умов договору стосунки між дилером і фірмою-виробником припиняються [2].

Дистриб'ютори – це незалежні відносно великі комерційно-посередницькі організації, які мають у своєму розпорядженні свої або орендовані складські площі, здійснюють збут товарів на основі оптових закупівель за свій рахунок товарної продукції безпосередньо у виробників, завезення її на склад, організацію зберігання та відвантаження (відпуск) покупцям. Дистриб'юторська фірма є тісно пов'язаною з товаровиробником, але не є його дочірньою організацією, хоч і розділяє із ним певний комерційний ризик. Суб'єкти товарного ринку нерідко використовують дистриб'юторські фірми для активного просування на ринки збуту своєї продукції, особливо в інші регіони. Головною ознакою цієї групи є те, що її представники працюють за свій рахунок, купуючи товари та право власності на них у різних продавців від власного імені [3].

До представників другої групи належать агенти зі збуту товарів, агенти з закупівлі товарів, брокери, комісіонери та консигнатори. Агентами зі збуту товарів є оптові посередники, які використовують широкі ділові зв'язки із покупцями. Агентами з закупівлі товарів є оптові посередники, які оформляють угоди з покупцями на придбання товару на основі доброго знання ринку за їх рахунок і від їх імені. Правовою основою здійснення агентських стосунків є агентська угода (договір), що укладається між принципалом і агентом. За цією угодою агент зобов'язується від імені принципала продати або купити товар на зазначених у договорі умовах. Основою такого договору серед інших є дві ключові умови – ціна товару та розмір агентської винагороди [4].

Брокером є фірма або окремий незалежний торговельний посередник, що виконує посередницькі функції в ході укладання угод на продаж товару, який не переходить у його власність. Брокер зводить продавця та покупця, укладаючи угоду на комісійній основі. Він має спеціальні повноваження для укладення угоди і має діяти суто в межах домовленостей. Договірних відносин немає, брокер не укладає договору купівлі-продажу з жодною зі сторін. Брокер лише домовляється про умови угоди, але не закуповує товари від свого імені й не відповідає за них. Здебільшого через його руки не проходять партії товарів, крім зразків, які він бере в тимчасове користування для обслуговування клієнтів. За послуги брокер отримує комісійну винагороду, брокеридж – відсоток від вартості проданих товарів або обумовлену суму за кожну одиницю проданого товару.

Комісіонери – це посередники, які здійснюють операції зі збуту товарів від свого імені, але за рахунок свого клієнта – комітента. Діяльність комісіонера є спрямованою на отримання прибутку від надання послуг щодо укладення угод купівлі-продажу комісійного товару, тобто майна, що належить іншій особі. Комісійні стосунки виникають, коли агентські угоди обмежують повноваження посередника з укладання угод купівлі-продажу, а дистриб'юторські або дилерські стосунки з тих чи інших причин є неможливими або невигідними. Комісіонери, як правило, мають у своєму розпорядженні офіс, а також можуть мати в розпорядженні складські приміщення для приймання, зберігання, обробки й продажу товарів [4].

Консигнатори – це посередники, діяльність яких визначається консигнаційною угодою, що є видом договору комісії. За консигнаційною угодою продавець (консигнант) поставляє товар на склад посередника (консигнатора), який є зобов'язаним продати товар зі складу, від свого імені та за рахунок консигнанта у визначений термін. Консигнатори звичайно працюють із великими партіями товару масового попиту. Власне, виробник кредитує посередника на середній термін реалізації товару.

Таким чином, під посередництвом розуміють виконання спеціалізованими підприємствами, організаціями чи окремими особами спеціальних функцій для сприяння налагодженню та реалізації комерційних взаємовідносин виробників і споживачів на товарному ринку. Аналіз теоретичних аспектів функціонування посередницьких структур надав можливості запропонувати оптимальний варіант класифікації посередників залежно від ставлення до ризику й придбання прав власності на товар і форми винагороди за надані послуги, визначивши серед них дилерів, які набувають права власності на товар і беруть ризик на себе, і агентів і брокерів, які не набувають права власності на товар і не беруть ризик на себе.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Апопий В. Проблемы становления торгового посредничества в Украины. *Проблемы предпринимательства.* 1999. № 6. С. 29–31. **2.** Голошубова Н. О., Торопков В. М. Оптова торгівля: організація та технологія: навч. посіб. Київ: КНТЕУ, 2005. 264 с. **3.** Бєлявцев М. І., Шестопалова Л. В. Інфраструктура товарного ринку. Київ: Центр навч. літ., 2005. 416 с. **4.** Савощенко А. С. Інфраструктура товарного ринку: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 336 с. **5.** Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. Київ: Знання 2002. 566 с.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ Й ЯКОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 657.92

Шмакова Н. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто порядок оцінювання ефективності й якості організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Обґрунтовано доцільність дотримання порядку в процесі здійснення оцінювання ефективності й якості організації бухгалтерського обліку. Доведено, що проведення такого оцінювання сприяє підвищенню якості організації бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, прибуток, аналіз, ефективність, бухгалтерський облік, фінансова звітність, документообіг, організація бухгалтерського обліку, матеріально-технічне забезпечення.*

Аннотация. *Рассмотрен порядок оценки эффективности и качества организации бухгалтерского учета на предприятии. Обоснована целесообразность соблюдения порядка в процессе осуществления оценки эффективности и качества организации бухгалтерского учета. Доказано, что проведение такой оценки способствует повышению качества организации бухгалтерского учета.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, прибыль, анализ, эффективность, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, документооборот, организация бухгалтерского учета, материально-техническое обеспечение.*

Annotation. *Considered the procedure of evaluating the effectiveness and quality of accounting at the company. The expediency of keeping order in the process of evaluating the effectiveness and quality of accounting. It is proved that for such assessment improves the quality of accounting.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, profit, analysis, efficiency, financial reporting, workflow, organization of accounting, logistics.*

Сучасний стан системи бухгалтерського обліку деяких підприємств потребує не тільки вдосконалення, а повної зміни структури та змісту організації. Дублювання функцій кількома підрозділами, неузгодження форм звітності, подекуди відсутність стандартизації форм внутрішньої звітності – усе це певною мірою характеризує організацію обліку на деяких вітчизняних підприємствах. Оскільки підприємства є основними постачальниками інформації про стан економіки України, проблемою є оцінювання ефективності й якості організації бухгалтерського обліку на підприємствах. Необхідною умовою прийняття ефективних і доцільних управлінських рішень є правдива точна інформація, яку управлінський персонал має отримувати вчасно.

Питаннями оцінювання ефективності й якості організації бухгалтерського обліку на підприємствах займалися багато вітчизняних науковців, серед них Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Мних Є. В., Валуєв Б. І., Бутко А. Д., Янковець Т. М., Безверхий К. В. та ін.

Для якісного оцінювання ефективності й якості організації бухгалтерського обліку необхідно розробити певну послідовність процедур, що є спрямованими на виявлення реального стану організації процедури обліку на підприємствах будь-якої галузі. Методика передбачає проведення оцінювання ефективності організації бухгалтерського обліку на підприємствах шляхом аналізу стану організації:

– облікової політики;
– застосування плану рахунків бухгалтерського обліку;
– системи складання та подання звітності;
– документообігу;
– матеріально-технічного забезпечення облікової системи;
– професійно-кадрового складу облікової системи.

Оцінювання ефективності й якості організації облікового процесу необхідно розпочати з аналізу ефективності облікової політики. Саме в цьому документі мають бути прописані основні постулати діяльності підприємства. Для аналізу необхідно звернути увагу на наказ про облікову політику й іншу нормативно-правову документацію, що регулює організацію та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

© Шмакова Н. О., 2016

Оцінювання ефективності й якості організації має охоплювати аналіз у обліковій політиці підприємства:

– питомої ваги національних стандартів;

– питомої ваги міжнародних стандартів;

– рівня деталізації;

– кількісного вираження та частоти змін;

– кількості витраченого на складання облікової політики часу;

– ступеня повноти облікової політики [2].

Кожне підприємство має робочий план рахунків, за правильного складання якого підприємство має можливість успішно відслідковувати всі зміни у засобах і джерелах. Оцінювання ефективності застосування робочого плану рахунків бухгалтерського обліку має охоплювати аналіз:

– ступеня його деталізації;

– частки використовуваних рахунків;

– частки розроблених субрахунків і аналітичних рахунків відповідно до галузі;

– частки нових рахунків;

– кількості витраченого на розробку часу;

– рівня деталізації й оптимізації [3].

Частка розроблених субрахунків і рахунків аналітичного обліку характеризує загальний рівень застосування самостійно розроблених підприємством синтетичних та аналітичних рахунків і є визначуваною шляхом ділення різниці між загальною кількістю рахунків у робочому плані рахунків і загальною кількістю рахунків чинного плану рахунків на загальну кількість рахунків чинного плану рахунків. Необхідність створення додаткових рахунків є зумовленою потребою підприємства у більш детальному розкритті інформації. Так, створення субрахунків «Додаткове виробництво» й «Основне виробництво» до рахунку 23 «Виробництво» надасть можливості прослідкувати в деталях, як саме витрачаються матеріали та сировина, як формується собівартість готової продукції.

Кількість часу, витраченого на розробку робочого плану рахунків, характеризує рівень затрат робочого часу працівниками підприємства на його розробку. Цей показник розраховують як відношення кількості робочого часу на розробку робочого плану рахунків до загального фонду робочого часу працівників облікової системи за період. Його нормативне значення має не виходити за межі 5 %. Звичайно, розробка робочого плану рахунків є досить трудомісткою й відповідальною ділянкою облікового процесу. Але вона має не займати значну частину робочого часу працівників бухгалтерії, оскільки існує ще велика кількість поточних робочих процесів.

Рівень деталізації й оптимізації робочого плану рахунків надає можливості провести якісне оцінювання розробленого плану рахунків на підприємстві на основі висновків незалежних експертів щодо питань його детальності й оптимальності. Цей показник розраховують як сумарну кількість добутків, що дорівнює кількості експертів, які беруть участь у оцінюванні, оцінок рівня деталізації й оптимізації робочого плану рахунків кожним *i*-м експертом, помножених на значущість кожного *i*-го експерта. Максимальне значення показника становить 100 балів. Детальний план рахунків надає можливості досить чітко відображати господарські операції. Ступінь оптимізації дозволить працівнику бухгалтерії витрачати значно менше часу на реєстрацію господарських операцій, зменшить ризик неправильного відображення господарських операцій.

Звітність є невід'ємною частиною облікового процесу. За правильної організації форм звітності та документообігу підприємство має можливість вчасно реагувати на всі зміни, як зовнішні, так і внутрішні.

Оцінювання ефективності складання та подання звітності має охоплювати аналіз:

– обсягу поданої звітності;

– питомої ваги витраченого на складання та заповнення звітних форм часу;

– кількості користувачів звітності;

– питомої ваги нових користувачів звітності;

– питомої ваги наданої звітності;

– питомої ваги виконаної й наданої вчасно звітності;

– середньої кількості використання звітних одиниць;

– рівня оперативності надання облікової інформації;

– рівня повноти (якості) облікової інформації [3].

Очевидно, що кожний керівник прагне отримувати максимальну кількість інформації про стан свого підприємства. Водночас працівникам необхідно розуміти, що управлінський персонал не в змозі обробити всю інформацію, що надходить до бухгалтерії. Обсяг поданої звітності є визначуваним як сумарна кількість поданих звітних одиниць за період.

Кожний працівник розуміє важливість правильного й своєчасного подання фінансової звітності. Але якщо людина витрачатиме половину свого часу на формування звітності, вона не встигатиме відображати всі господарські операції вчасно, що призведе до нагромадження інформації й недостовірного відображення господарських фактів. Цей показник є визначуваним як відношення часу на складання звітності до загального робочого часу працівників облікової системи за період. Нормативне значення показника має не перевищувати 25 %. Кількість користувачів звітності надає відомості про загальний стан використання звітності користувачами звітної інформації, складеної підприємством протягом звітного періоду і є визначуваним як сумарна кількість користувачів.

Оцінювання ефективності організації документообігу має охоплювати аналіз:

– питомої ваги документообігу облікової служби в документообігу підприємства;
– питомої ваги вхідних документів облікової служби;
– питомої ваги вихідних документів облікової служби;
– питомої ваги нових документів;
– питомої ваги витраченого на складання й обробку документів часу;
– ступеня дублювання документів;
– показника уніфікованості документообігу;
– показника виконання графіка документообігу;
– рівня якості й оптимізації документообігу облікової служби [4].

Питома вага документообігу облікової системи в документообігу підприємства характеризує загальну частку документів, створених працівниками облікової системи підприємства, у загальному документообігу підприємства і є визначуваною як відношення кількості документів, що є створеними й опрацьованими обліковою службою, до загальної кількості документів підприємства. Максимальне нормативне значення цього показника має бути на рівні 70 %.

Питома вага нових документів надає інформацію про загальний рівень нових документів, що є створеними працівниками облікової системи протягом звітного періоду, і є визначуваною діленням загальної кількості нових документів за звітний період на загальну кількість документів, що є створеними й опрацьованими обліковою службою. Значення цього показника має не перевищувати 20 %.

Велике значення мають рівень освіти та професіоналізм робітників організації, адже від результатів їх роботи залежить якість і своєчасність прийняття управлінських рішень.

Оцінювання ефективності кадрового складу має охоплювати аналіз:

– питомої ваги співробітників облікової служби;
– питомої ваги співробітників облікової служби з вищою освітою;
– середнього стажу роботи в цілому по обліковій службі;
– середнього віку співробітників облікової служби;
– питомої ваги працівників, що пройшли освітні програми та підвищення кваліфікації;
– середньої кількості годин навчання на одного співробітника облікової служби;
– коефіцієнта плинності кадрів серед співробітників облікової служби;
– рівня децентралізації функцій управління в обліковій службі;
– показника множинності підпорядкування в облікової служби [5].

Таким чином, оцінювання ефективності й якості організації бухгалтерського обліку на підприємстві є трудомістким процесом, адже для отримання повної й достовірної інформації необхідно провести детальний аналіз кожного аспекту діяльності підприємства. Доцільним є проведення такого детального аналізу один раз у десять років. Це надасть можливості підприємству реально оцінити стан обліку, сформувати нові стратегічні цілі та проаналізувати стан виконання поставлених завдань. Проміжний контроль за організацією бухгалтерського обліку на підприємстві необхідно проводити щороку задля забезпечення нормального процесу функціонування. Запропоновані етапи оцінювання ефективності й якості бухгалтерського обліку нададуть можливості реально оцінити стан організації обліку на підприємстві.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Мних Є. В., Бутко А. Д., Кравченко Г. О., Никонович Г. І. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства: монографія/за ред. Є. В. Мниха. Київ: КНТЕУ, 2005. 232 с. **2.** Гура Н. Бухгалтерський

облік як складна інформаційна система. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* 2011. Вип. 130. С. 12–14. **3.** Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с. **4.** Жук В. М., Кваша С. М., Володін С. А., Рудченко Ю. С. Методика оцінки вартості й бухгалтерського обліку прав на об'єкти інтелектуальної власності в наукових установах УААН/за ред. В. М. Жука, Ю. С. Рудченка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2009. 73 с. **5.** Верхоглядова Н. І., Онищенко В. Є., Шпатакова О. Л. Характеристика системи бухгалтерського обліку на підприємствах. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.* 2012. № 7. С. 172–174.

СТРАТЕГІЧНИЙ ОБЛІК: ПОНЯТТЯ Й ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗА УМОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ

УДК 657.9

Шмакова Н. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано й узагальнено точки зору науковців стосовно визначення сутності поняття «стратегічний облік». Досліджено особливості й основні етапи організації стратегічного обліку за умови функціонування на підприємстві системи контролінгу.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, прибуток, фінансова звітність, стратегія, маркетингова стратегія, стратегічний облік, стратегічний управлінський облік, метод факторного аналізу, метод ланцюгових підстановок, контролінг, система збалансованих показників.*

Аннотация. *Проанализированы и обобщены точки зрения ученых относительно определения сущности понятия «стратегический учет». Исследованы особенности и основные этапы организации стратегического учета при условии функционирования на предприятии системы контроллинга.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, прибыль, финансовая отчетность, стратегия, маркетинговая стратегия, стратегический учет, стратегический управленческий учет, метод факторного анализа, метод цепных подстановок, контроллинг, система сбалансированных показателей.*

Annotation. *Analyzed and summarized the views of scientists on the definition of the essence of the concept of «strategic accounting». The peculiarities and main stages of the organization of strategic accounting are investigated, provided that the controlling system operates in the enterprise.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, profit, financial statements, strategy, marketing strategy, strategic accounting, strategic management accounting, factor analysis method, method of chain substitutions, controlling, balanced scorecard.*

За сучасних економічних умов ефективне функціонування вітчизняних промислових підприємств багато в чому залежить від їх спроможності враховувати численні зміни, що відбуваються в зовнішньому діловому середовищі, своєчасно адаптуватися до нових умов господарювання й приймати необхідні для цього рішення.

Проблемам інформаційного забезпечення прийняття стратегічних рішень за умов функціонування системи контролінгу на підприємстві присвячено роботи багатьох відомих науковців, серед них Атамас П. Й., Панков В. В., Семанюк В. З., Касич А. О., Гудима О. В. та ін. Проте слід зазначити, що вчені по-різному трактують сутність поняття стратегічного обліку.

Атамас П. Й. вважає, що стратегічний облік – це вид обліку, що є безпосередньо зосередженим на зовнішніх факторах впливу на підприємство [1]. Панков В. В. визначає стратегічний облік як спрямований на підтримку

© Шмакова Н. О., 2016

рішень, які формують стратегію підприємства, що є пов'язаною з ринково орієнтованою зовнішньою інформацією [2]. Семанюк В. З. вважає, що стратегічний облік є функцією системи управління, що забезпечує менеджерів необхідною Інформацією для прийняття стратегічних рішень [3].

Аналіз трактувань сутності поняття «стратегічний облік» надає можливості визначити стратегічний облік як підсистему обліку, що є спрямованою на доведення ринково орієнтованої інформації до відповідних менеджерів для прийняття ними стратегічних рішень. Цей вид обліку як складова системи управління є призначеним для планування й інформаційно-аналітичного забезпечення процесу прийняття стратегічного управлінського рішення. Він враховує зовнішні фактори макросередовища й є орієнтованим на пізнання невизначеності. Стратегічний облік є ґрунтованим на стратегічних цілях, сформованих підприємством протягом діяльності.

Найважливішою в стратегічному обліку є інформація, сформована як результат моніторингу зовнішнього середовища підприємства. Водночас стратегічний облік формує підґрунтя для здійснення аналізу внутрішнього середовища [4].

Основними завданнями стратегічного обліку є:

– планування стратегії;

– визначення слабких сторін стратегічного плану;

– визначення вузьких і пошук слабких місць в управлінських рішеннях;

– визначення основних підконтрольних показників відповідно до стратегічних цілей;

– порівняння планових і фактичних значень показників задля визначення, що саме спричинило такі рішення і які це матиме наслідки у найближчій перспективі та в майбутньому;

– аналіз впливу різниці між плановими та фактичними показниками на виконання стратегічних планів [5].

Разом із розвитком економіки виник контролінг як окремий напрям обліку, що забезпечує прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень. Контролінг посідає особливе місце в системі управління підприємством, оскільки є інформаційним забезпеченням прийняття управлінських рішень, що надає можливості точно оцінити слабкі та сильні сторони діяльності підприємства, допомагає запобігати кризовим ситуаціям і попереджує ймовірність банкрутства.

Зарубіжні підприємства вже давно використовують функцію контролінгу, але вітчизняні підприємства поки що не так активно застосовують її через відсутність достатнього рівня знань у цій сфері.

Відтак стратегічний облік є підґрунтям для здійснення функцій контролінгу. Цей вид обліку є засобом збирання інформації про зовнішнє та внутрішнє середовища, інтерпретації її та подання службі контролінгу, що безпосередньо займається плануванням, реалізацією та контролем виконання управлінських рішень на підприємстві. Щоб забезпечити прийняття ефективних стратегічних управлінських рішень на підприємстві, необхідно правильно організувати стратегічний облік.

Для проведення стратегічного аналізу необхідно спочатку вибрати основні цілі та предмети, які будуть підлягати аналізу. Так, якщо необхідно зосередити увагу на заохоченні нових клієнтів, слід передусім розробити стратегію цінової політики й маркетингову стратегію. Одним із засобів реалізації стратегічного обліку на підприємстві є аналіз результату від упровадження різних стратегій діяльності. Аналіз можна здійснювати за багатьма напрямами, але найбільш доцільним є аналіз зміни ціни на виготовлену продукцію чи послуги, динаміки зміни собівартості, доходу від реалізації продукції (послуг). При цьому найчастіше використовують методи факторного аналізу, наприклад метод ланцюгових підстановок.

Наступним етапом є виконання стратегічних планів. Через певний проміжок часу після запровадження нової стратегії необхідно проаналізувати динаміку, а потім і виконання стратегічного плану. На основі даних цього етапу стратегічного обліку роблять висновки щодо доцільності використання певної стратегії й можливості запровадження нової. Очевидно, що запровадження будь-якої нової стратегії потребує вкладання значних сум грошових коштів, що не кожне підприємство може собі дозволити. Тому доцільніше використовувати методи моделювання ситуації запровадження нової стратегії та методу збалансованої системи показників [6].

Однак, метод моделювання не можна назвати досконалим. Тут існує можливість дослідити альтернативні варіанти, але неможливо вповні оцінити та дослідити зміни в макросередовищі підприємства. Метод збалансованої системи показників надає можливості виявити зв'язок між теоретичним припущенням і реальним характером зв'язку.

На наступному етапі організації стратегічного обліку на підприємстві необхідно проаналізувати прибутковість конкурентів. Звичайно, не завжди є повний доступ до інформації конкурента, але фінансова звітність, як правило, є публічною й не потребує докладання зусиль для її отримання. Особливо зважливим для стратегічного обліку є аналіз даних змінних і постійних витрат конкурента, що надає можливості оцінити зміни в структурі продажів. На основі всіх етапів роблять висновок про доцільність упровадження стратегії, ступінь її виконання та можливості вдосконалення. Стратегічний облік у системі контролінгу є важливим елементом політики боротьби

підприємства із конкурентами. За правильної його організації він надає можливості мати повну та правдиву інформацію щодо макросередовища підприємства, його внутрішнього стану й можливостей упровадження нових, більш досконалих стратегій діяльності.

Таким чином, було визначено сутність поняття стратегічного обліку, проаналізовано основні етапи реалізації стратегічного обліку за умови функціонування системи контролінгу на сучасному вітчизняному підприємстві.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Атамас П. Й. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2009. 440 с. **2.** Панков В. В., Несветайлов В. Ф. Базовые принципы и допущения стратегического управленческого учета. *Международный бухгалтерский учет.* 2012. № 7. С. 2–7. **3.** Семанюк В. З. Формування підсистеми стратегічного обліку в умовах ринкових відносин. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2010. Вип. 11 (114). С. 59–64 **4.** Райан Б. Стратегический учет для руководителя/пер. с англ.; под ред. В. А. Микрюкова. М.: Аудит; Юнити, 1998. 616 с. **5.** Гудима О. В. Проблеми та перспективи запровадження стратегічного обліку на вітчизняних підприємствах. *Держава та регіони.* 2010. № 1. С. 210–215. **6.** Касич А. О., Циган Р. М. Теоретичні та практичні аспекти стратегічного обліку з урахуванням перспективного розвитку підприємства. *Вісник Кременчуцького національного університету ім. Михайла Остроградського.* 2011. № 5. С. 280–287.

ЗМІСТ, ЗАВДАННЯ ТА ДЖЕРЕЛА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

УДК 658.336-045.25(477)

Щукін В. О.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність, завдання та джерела аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання. Проаналізовано порядок формування фінансових результатів, а також теоретичні засади розрахунку точки беззбитковості. Визначено основні напрями використання прибутку підприємствами сучасної вітчизняної туристичної галузі.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, фінанси, прибуток, витрати, собівартість, калькуляція, фінансові результати, туристична галузь, туристичний продукт, собівартість туристичного продукту, прямі витрати, накладні витрати, точка беззбитковості.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность, задачи и источники анализа финансового состояния субъектов хозяйствования. Проанализирован порядок формирования финансовых результатов, а также теоретические основы расчета точки безубыточности. Определены основные направления использования прибыли предприятиями современной отечественной туристической отрасли.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, финансы, прибыль, расходы, себестоимость, калькуляция, финансовые результаты, туристическая отрасль, туристический продукт, себестоимость туристического продукта, прямые расходы, накладные расходы, точка безубыточности.*

Annotation. *The essence, goals and sources of financial analysis entities. The analysis procedure of forming financial results and the theoretical basis of calculation of breakeven point. The main uses of modern enterprises profit national tourism industry.*

© Щукін В. О., 2016

Keywords: *enterprise, organization, accounting, finance, income, expenses, costs, calculation, financial results, tourism, tourism product, tourism product costs, direct costs, overhead costs, breakeven point.*

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються приростом чистих активів, основним джерелом якого є прибуток від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а також отриманий в результаті надзвичайних подій. Величина прибутку й рівень рентабельності залежать від виробничої, постачальницької, маркетингової, збутової, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. У практичній діяльності використовують такі показники фінансових результатів:

– доходи від реалізації продукції;

– доходи від інших операцій;

– доходи від надзвичайних операцій;

– прибуток на одиницю продукції;

– прибуток від реалізації продукції;

– прибуток від операційної діяльності;

– прибуток від звичайної діяльності;

– прибуток від надзвичайних подій;

– оподаткований прибуток;

– чистий прибуток [2].

Існують й інші види прибутків:

– прибуток від реалізації цінних паперів;

– неоподаткований (пільговий) прибуток;

– нерозподілений прибуток [2].

Діяльність підприємства може бути не тільки прибутковою, а й збитковою, на що впливають фактори внутрішнього й зовнішнього економічного середовища. Тому в обліку й аналізі подають загальну оцінку фінансових результатів, що характеризуються системою абсолютних і відносних показників. Абсолютними показниками є сума прибутку чи збитку за структурою його утворення або розподілу й використання. Відносні показники фінансових результатів характеризують відносний (у відсотках) ступінь прибутковості вкладеного капіталу в цілому та за його структурою, здійснені витрати чи отриманий дохід [1].

Метою аналізу фінансових результатів є виявлення повноти й якості їх отримання, оцінювання динаміки абсолютних і відносних показників, визначення спрямованості й ступеня впливу факторів на заміну прибутку й рентабельності, а також можливих резервів його зростання.

Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

– вивчення можливостей одержання прибутку відповідно до наявного ресурсного потенціалу підприємства та кон'юнктури ринку;

– здійснення системного контролю за процесом формування прибутку та зміною його динаміки;

– визначення впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на фінансові результати діяльності підприємства;

– вивчення напрямів і тенденцій розподілу прибутку;

– розрахунок та оцінювання показників рентабельності;

– розробка рекомендацій, що є спрямованими на мобілізацію виявлених резервів зростання прибутку та рентабельності.

Основними джерелами аналітичної інформації є плани економічного та соціального розвитку, фінансовий план (розрахунковий баланс доходів і витрат), бізнес-план, дані бухгалтерського обліку за розрахунками результатів діяльності, показники фінансової звітності ф. № 1 «Баланс», ф. № 2 «Звіт про фінансові результати», ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів», ф. № 4 «Звіт про власний капітал», ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», дані статистичної звітності, «Звіт про випуск, реалізацію та обсяг цінних паперів», показники внутрішньої управлінської звітності, декларація про прибуток підприємства, матеріали маркетингових досліджень.

Одним із факторів впливу на величину чистого прибутку є сукупні витрати на виробництво та збут продукції: собівартість реалізованої продукції, а також адміністративні витрати (загальногосподарські витрати, що є пов'язаними з управлінням та обслуговуванням туристичного підприємства) та витрати на збут.

Оцінюючи фінансові результати діяльності підприємства, доцільно дослідити співвідношення між витратами, обсягом виробництва та прибутком. Це надає можливості визначити той необхідний рівень використання виробничого потенціалу, за якого є забезпечуваною прибутковість діяльності підприємства [2].

Для аналізу взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва та прибутку має бути створено певні передумови. Першою з них є необхідність класифікації виробничих витрат на змінні та постійні, у основі якої критерій залежності тих чи інших витрат від обсягу виробництва продукції. Другою є попереднє визначення так званого релевантного (значущого) обсягу виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг). Власне це діапазон ділової активності, що є визначуваним на основі виробничого потенціалу (потужності) підприємства та попиту на виготовлювану продукцію.

Третьою передумовою аналізу є стабільність цін, тобто вихідна порівнюваність цін на матеріальні та трудові ресурси, а також на готову продукцію (виконані обсяги робіт). Четвертою передумовою є передбачувана незмінність ефективності виробництва. Це означає, що розрахунки оптимального співвідношення між обсягом виробництва, витратами та прибутком мають здійснюватися із урахуванням заданої потужності підприємства, що впродовж аналізованого періоду не піддаватиметься суттєвим коливанням. П'ятою передумовою передбачено тотожність виробництва та реалізації продукції в межах досліджуваного періоду. Це означає, що вся випущена продукція (виконаний обсяг робіт) буде реалізована, і підприємство не планує створення великих запасів продукції. Дотримання цих передумов забезпечує об'єктивність розрахунків, що є виконуваними при проведенні аналізу співвідношення між обсягом виробництва, витратами та прибутком.

Важливими елементами методики цього аналізу є визначення точки беззбитковості, у тому числі графічним способом; обсягу реалізації, що є необхідним для одержання планової суми прибутку, а також дослідження факторів впливу на точку беззбитковості. Під точкою беззбитковості розуміють той обсяг виробництва продукції, реалізація якого забезпечує підприємству повне відшкодування всіх витрат.

Точка беззбитковості може бути визначеною:

– методом рівняння;

– методом маржинального доходу;

– графічним способом.

За застосування першого методу використовують загальну формулу розрахунку доходу від реалізації:

$$О_Р^{ТП} = З_{CONST} + З_{ЗМ} + П_Р^{ТП} \text{ або } Ц_{О.П.} = З_{ЗМ} + З_{CONST} + П_Р^{ТП},$$

де $О_Р^{ТП}$ – обсяг реалізації туристичного продукту;

$З_{ЗМ}$, $З_{CONST}$ – відповідно змінні та постійні витрати;

$П_Р^{ТП}$ – прибуток від реалізації туристичного продукту;

$Ц_{О.П.}$ – ціна одиниці туристичної продукції.

Формула розрахунку точки беззбитковості матиме вигляд:

$$Т_Б = \frac{З_{CONST}}{Ц_{О.П.} - З_{ЗМ}}.$$

Визначення точки беззбитковості методом маржинального доходу ($М_Д$):

$$М_Д = З_{CONST} + П_Р^{ТП}.$$

У точці беззбитковості:

$$М_Д = З_{CONST}.$$

Точка беззбитковості в натуральному вираженні ($Т_{Б1}$) випуску продукції є визначуваною за формулою:

$$Т_{Б1} = \frac{З_{CONST}}{М_{Д.О.П.}},$$

де $М_{Д.О.П.}$ – маржинальний дохід на одиницю продукції.

Точка беззбитковості у грошовому вираженні ($ТБ_2$):

$$Т_{Б2} = \frac{З_{CONST}}{К_{МД}}; \quad К_{МД} = \frac{М_Д}{О_Р^{ТП}},$$

де $К_{МД}$ – коефіцієнт маржинального доходу [3].

Більшість витрат, що раніше відображалися в порядку використання прибутку, нині відносять до складу витрат підприємства і відображають на відповідних витратних рахунках. Це є пов'язаним насамперед зі зміною значення терміна «витрати». Так, під витратами розуміють зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). Інакше кажучи, операції, що є пов'язаними з відрахуванням податків та інших обов'язкових платежів до бюджету, зі сплатою фінансових санкцій, нарахованих за результа-

тами перевірок податкових органів, а також деякі інші витрати нині залучають до складу витрат підприємства, оскільки вони повністю відповідають критеріям визнання витрат [4].

Використання прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, можливе за такими напрямами:

– збільшення величини статутного капіталу;
– збільшення величини пайового капіталу;
– формування резервного капіталу підприємства;
– виплата премій за облігаціями;
– виплата дивідендів учасникам [5].

Таким чином, функціонування будь-якого підприємства, незалежно від видів його діяльності та форм власності, за ринкових умов є визначуваним його спроможністю створювати необхідну суму доходу або прибутку. У зв'язку із цим прибуток посідає одне із важливих місць у системі комплексного економічного аналізу, оскільки на його основі є здійснюваним оцінювання ступеня досягнення кінцевої мети діяльності підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Зорин И. В., Квартальнов В. А. Энциклопедия туризма. М.: Финансы и статистика, 2003. 368 с. **2.** Литвин Б. М., Стельмах М. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Хай-Тек Прес, 2008. 336 с. **3.** Козырева Т. В. Бухгалтерский учет в туризме: учебник. М.: Финансы и статистика, 2006. 464 с. **4.** Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 592 с. **5.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **6.** Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 526 с. **7.** Коблянська О. І. Фінансовий облік: навч. посіб. Київ: Знання, 2004. 474 с.

ВІДОБРАЖЕННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УДК 657.41

Юшкевич Р. А.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості відображення власного капіталу у фінансовій звітності відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Визначено економічну сутність понять, що є пов'язаними із відображенням у фінансовій звітності елементів власного капіталу. Проаналізовано особливості складання фінансової звітності за національними стандартами бухгалтерського обліку та міжнародними стандартами.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, капітал, бухгалтерський облік, фінансова звітність, управлінський облік, власний капітал, стандарти бухгалтерського обліку, національні стандарти бухгалтерського обліку (НП(С)БО), Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).*

Аннотация. *Рассмотрены особенности отражения собственного капитала в финансовой отчетности в соответствии с национальными и международными стандартами бухгалтерского учета. Определена эко-*

© Юшкевич Р. А., 2016

номическая сущность понятий, связанных с отражением в финансовой отчетности элементов собственного капитала. Проанализированы особенности составления финансовой отчетности в соответствии с национальными и международными стандартами бухгалтерского учета.

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, капитал, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, управленческий учет, собственный капитал, стандарты бухгалтерского учета, национальные стандарты бухгалтерского учета (НП (С) БУ), Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО).*

Annotation. *The features reflect equity in the financial statements in accordance with national and international accounting standards. The economic essence of the concepts that are related to the display of items in the financial statements of equity. The features of financial reporting according to national accounting standards and international standards.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, capital, accounting, financial reporting, management accounting, equity, accounting standards, national accounting standards (NP (S)), International Financial Reporting Standards (IFRS).*

Власний капітал відіграє важливу роль під час створення підприємства та протягом усього його функціонування. Кожному керівнику для прийняття правильного управлінського рішення потрібною є інформація про стан майна підприємства. Основним джерелом цієї інформації є дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Відтак проблема вдосконалення обліку власного капіталу та відображення його в фінансовій звітності є надзвичайно актуальною для кожного суб'єкта господарювання.

Останнім часом в Україні відбувається наближення національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Основною метою такого реформування є полегшення співпраці з іноземними партнерами. Тому актуальним є порівняння порядку відображення власного капіталу у фінансовій звітності відповідно до національних і міжнародних стандартів, аналіз змін, що відбулися в українському законодавстві останнім часом задля приближення до Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Дослідженням питань обліку власного капіталу, його структури, формування та використання у вітчизняній і міжнародній практиці займалися Бутинець Ф. Ф., Білуха М. Т., Голов С. Ф., Пушкар М. С., Палій В. Ф., Сопко В. В. та інші науковці. Петришиною Н. С. та Грезнюк О. О. було здійснено порівняльну характеристику категорії «власний капітал» за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Віддаючи належне науковим розробкам дослідників, маємо сказати, що питання відображення власного капіталу в фінансовій звітності відповідно до національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку розглянуто не в повній мірі, а відтак воно потребує подальших поглиблених досліджень.

Метою написання статті є визначення економічної сутності власного капіталу, а також дослідження особливостей його відображення у фінансовій звітності відповідно до національних і міжнародних стандартів.

НП(С)БО мають у своїй основі головні принципи Міжнародних стандартів фінансової звітності. Тому нині відбувається поступове внесення змін Міністерством фінансів України до національних стандартів бухгалтерського обліку з ціллю наближення їх до міжнародних та зменшення прогалини між вітчизняною системою обліку та загальноприйнятою європейською [1]. Згідно із НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» власним капіталом є частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [2]. Поняття «власний капітал» не використовують у міжнародній практиці, замість нього використовуваним є термін «чисті активи». У таблиці подано тлумачення елементів капіталу, що є пов'язаними з відображенням у фінансовій звітності за міжнародними стандартами (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Тлумачення елементів капіталу за міжнародними стандартами

Поняття	Стандарт	Назва стандарту
1	2	3
Визначення капіталу	Концептуальні основи (Framework)	Принципи підготовки фінансової звітності
Характеристика капіталу та його відмінність від зобов'язань	МСФЗ (IFRS) 7 Інтерпретації МСФЗ (IFRIC) 2	Фінансові інструменти: розкриття частки участі в кооперативах і подібних фінансових інструментах
Відображення в складі капіталу зміни вартості окремих видів активів, а також відстрочені податки, що є із цим пов'язаними	МСБО (IAS) 12 МСБО (IAS) 16 МСБО (IAS) 38 МСБО (IAS) 39	Податки на прибуток Основні засоби Нематеріальні активи Фінансові інструменти: визнання й оцінювання

Закінчення табл. 1

1	2	3
Відображення в складі капіталу результатів змін облікової політики та виправлення помилок	МСФО (IAS) 8	Облікові політики, зміни в облікових оцінках і помилки
Відображення в складі капіталу результатів змін курсової різниці	МСФО (IAS) 21	Вплив змін валютних курсів
Розкриття інформації щодо власного капіталу у фінансовій звітності підприємства	МСБО (IAS) 1 МСФЗ (IFRS) 7 Інтерпретації МСФЗ (IFRIC) 2	Подання фінансових звітів Фінансові інструменти: розкриття частки участі в кооперативах і подібних фінансових інструментах

Важливим елементом процесу управління підприємством є походження власного капіталу. Поділ власного капіталу, що є застосовуваним у світовій практиці, відповідно до джерел формування, подано в таблиці (табл. 2) [3].

Таблиця 2

Міжнародний поділ власного капіталу за джерелами утворення

Види власного капіталу	
Вкладений (інвестиційний) капітал	Зароблений капітал
Величина коштів, зароблених власниками й реінвестованих у діяльність підприємства (частина зароблених коштів може вилучатися власниками, наприклад у вигляді дивідендів). Показує, наскільки зросли чисті активи підприємства в результаті діяльності підприємства за весь час його існування	Величина коштів, внесених власниками при організації підприємства (може змінюватися тільки за рахунок додаткових інвестицій або вилучень коштів власників)
	Доходи і витрати, що відносять безпосередньо на капітал
	Накопичений нерозподілений чистий прибуток
	Резерви, що є створеними з чистого прибутку

Відповідно до національних стандартів власний капітал поділяють на дві групи: вкладений (інвестиційний) капітал і додатковий капітал. Вкладений (інвестиційний капітал) формується за рахунок внесків власників, а також шляхом конвертування боргових зобов'язань підприємства в акції або частки (паї).

Ще однією складовою власного капіталу є статутний капітал та додатково вкладений капітал. Додатковий капітал формується за рахунок здійснення господарської діяльності. Він складається з нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) та резервного капіталу.

Компоненти фінансової звітності за міжнародними та вітчизняними стандартами не мають суттєвої різниці. Але порядок складання та статті, які вони містять, суттєво відрізняються. Поняття власного капіталу в зарубіжній практиці є використовуваним найчастіше в акціонерних компаніях. Це є причиною деталізованих вимог міжнародних стандартів до обліку акцій, що відображають у спеціальному звіті про зміни у власному капіталі, який є важливою частиною фінансової звітності компаній. Найбільш суттєві різниці є в методичній частині звітності. Вони стосуються економічних факторів, серед яких оподаткування, соціальні відрахування, більш обмежені можливості та вимоги до створення резервів на гарантійне обслуговування, ремонт, податкові резерви, майбутні доходи за відсотками або дивідендами [4]. Щодо реформування системи бухгалтерського обліку в Україні, то в 2013 р. до НП(С)БО 1 було внесено зміни у назви форм фінансової звітності та їх структуру відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Уведено такі статті балансу: зареєстрований капітал і капітал в дооцінках; уведено поняття «сукупний дохід» і визначено його складові, що відображають у розділі II звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід). Це дооцінка (уцінка) необоротних активів, дооцінка (уцінка) фінансових інструментів, накопичені курсові різниці, частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств, інший сукупний дохід [5].

Таким чином, склад і структура власного капіталу за національними та міжнародними стандартами суттєво відрізняються. Нині в Україні відбувається активне реформування законодавства в цілому та чинної системи бухгалтерського обліку задля приближення їх до міжнародних стандартів. Це полегшить співпрацю українських підприємств із зарубіжними партнерами, а також сприятиме залученню іноземних інвестицій. Напрямом подальших досліджень має стати визначення шляхів удосконалення відображення інформації про власний капітал у примітках до фінансової звітності.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Ціцька Н. Впровадження у практику міжнародних стандартів фінансової звітності // Sophus. Науковий клуб. URL: http://sophus.at.ua/publ/2013_04_18_19_kampodilsk/sekcija_3_2013_04_18_19/vprovadzhennja_u_praktiku. **2.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **3.** Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. Київ: НУХТ, 2012. 335 с. **4.** Петришина Н. С., Греснюк О. О. Порівняльна характеристика категорії «власний капітал» за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. *Облік і аудит.* 2013. №1 (29). С. 74–79. **5.** Замлинський В. А. Міжнародна стандартизація обліку як основа підвищення конкурентоспроможності економіки України. *Аграрний вісник Причорномор'я.* 2012. № 65. С. 12–15.

РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В БУХГАЛТЕРСКОМ УЧЕТЕ

УДК 657.1.011.56

Яниева Д. Д.

Студент 3 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Обоснована целесообразность применения информационных технологий в бухгалтерском учете. Рассмотрены особенности специализированных программ для ведения бухгалтерского учета. Проанализированы преимущества и недостатки применения информационных технологий в бухгалтерском учете. Доказано, что применение информационных технологий способствует упрощению систематизации данных об экономической деятельности предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, управленческий учет, информационные технологии, автоматизация, информационные технологии.*

Анотація. *Обґрунтовано доцільність застосування інформаційних технологій у бухгалтерському обліку. Розглянуто особливості спеціалізованих програм для ведення бухгалтерського обліку. Проаналізовано переваги й недоліки застосування інформаційних технологій у бухгалтерському обліку. Доведено, що застосування інформаційних технологій сприяє спрощенню систематизації даних про економічну діяльність підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, бухгалтерський облік, фінансова звітність, управлінський облік, інформаційні технології, автоматизація, інформаційні технології.*

Annotation. *The expediency of application of information technologies in accounting is grounded. Features of special programs for accounting are considered. The advantages and disadvantages of using information technologies in accounting are analyzed. It is proved that the use of information technologies facilitates the simplification of the systematization of data on the economic activity of the enterprise.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, financial reporting, management accounting, information technology, automation, information technology.*

Жизнь современного общества и функционирование современного предприятия невозможно представить без компьютеризации основных процессов. Не является исключением и современная бухгалтерия. Развитие вычислительной техники, средств связи и передачи данных являются важнейшими факторами, оказывающими влияние на развитие теории и практики бухгалтерского учета.

© Яниева Д. Д., 2016

Использование автоматизации в бухгалтерском учете с помощью персонального компьютера сегодня не является сложной задачей ни для работника, ни для пользователя бухгалтерских программ. Даже самые простые операции на современных предприятиях рекомендуется проводить с использованием компьютерных систем. Освоение бухгалтерами компьютера на уровне не только пользователя, но и программирования позволяет кардинально пересмотреть стратегию использования бухгалтерских программ.

Одним из определяющих моментов автоматизации бухгалтерского учета является правильный выбор программного продукта. На рынке компьютерных программ представлено множество бухгалтерских программ. Пользователи могут приобрести любую программу, которая будет соответствовать специфике работы предприятия. Такие программы могут выполнять как минимальный, так и расширенный набор операций. Пользователи выбирают программный продукт в зависимости от производителя. Но в связи с тем, что развитие информационных технологий происходит постоянно, бухгалтерские программы также развиваются и претерпевают различные изменения [1].

В процессе развития многие фирмы за годы своего существования накопили достаточно опыта и постоянно совершенствуют программные продукты. Применение информационных технологий в бухгалтерском учете повышает его оперативность. Не прибегая к ручным выборкам и группировкам, можно получить любую интересующую информацию за любое время и на любую дату.

В условиях применения автоматизированных программ при ведении бухгалтерского учета вырабатываются новые подходы к реализации принципа двойной записи. Двойная запись хозяйственных операций на счетах бухгалтерского учета ранее имела существенное значение для контроля, поскольку каждая операция в равной сумме отражалась по дебету одного и кредиту другого бухгалтерского счета. Это обеспечивало соответствие итогов записей по дебету счетов и итогов записей по кредиту счетов. Нарушение этого равенства указывает на наличие ошибок в записях, которые должны были быть найдены и исправлены. В условиях автоматизированного ведения учета таких ошибок быть не может. Значение двойной записи определяется тем, что она позволяет контролировать хозяйственные операции, демонстрируя взаимосвязь между счетами и позволяя организовать контроль действий контрагентов и покупателей [2].

Возможность автоматизации логических операций по ведению учета с использованием информационных технологий существенно облегчает ведение бухгалтерии. К числу логических операций по ведению учета относят определение корреспонденции бухгалтерских счетов, контроль правильности корреспонденции счетов, контроль соответствия отдельных реквизитов, выбор данных по определенному признаку и др. Основным является автоматическое определение корреспонденции счетов [3].

В качестве еще одного преимущества следует рассмотривать применение системы регистров, определенной последовательности их изготовления и способов записи и хранения информации, а также возможность использования запросного режима. Использование компьютера решает проблему полной автоматизации получения учетных регистров, являющихся носителями разнообразной информации [4].

Автоматизированный процесс группировки данных отличается от такого с использованием ручных методов тем, что одни и те же массивы информации используются несколько раз для составления таблиц в любых размерах. Это способствует облегчению и ускорению процесса учета, дает возможность получать такие сведения, от которых отказывались при ручном способе обработки информации [3].

На современном рынке много программ для автоматизации бухгалтерского учета. При выборе программы необходимо изучить рынок, предлагающий программное обеспечение и услуги информационно-технологического сопровождения. Для бухгалтера важна оперативность отражения изменений законодательства. Постоянное изменение нормативных актов, форм отчетности, правил расчета заработной платы требуют от системы своевременного обновления. С точки зрения актуальности формируемых отчетов это один из самых существенных критериев при выборе программы. Наиболее популярной в Украине является программа «1С: Бухгалтерия».

«1С: Бухгалтерия» – одна из универсальных программ массового применения для автоматического бухгалтерского и налогового учета. К преимуществам программы «1С: Бухгалтерия» следует отнести, в первую очередь, автоматизированную форму бухгалтерского учета, позволяющую проводить комплексную обработку учетной информации на основе пакетов прикладных программ. Для начала работы в программе достаточно ввести информацию об организации, а также указать необходимые параметры учетной политики. Использование программы упрощает и минимизирует процедуру подготовки к работе, что, в свою очередь, сокращает время подготовки к обработке данных.

Следующим не менее важным преимуществом является автоматизация наиболее трудоемких расчетов для ведения налогового учета в формировании и регистрации налоговых накладных и необходимых налоговых документов. Для этого предусмотрен налоговый план счетов. В программе есть возможность упрощения системы налогообложения. В управленческий план счетов пользователь может самостоятельно добавлять субсчета, в отличие от бухгалтерских конфигураций. Программа также снабжена платежным календарем, что помогает пла-

нировать оплаты. Программа содержит все документы, необходимые для ведения управленческого учета в производстве.

Пользователи, имеющие зарегистрированный продукт «1С: Бухгалтерия», имеют право на получение бесплатных консультаций и обновлений, а также на информационно-технологическое сопровождение с учетом индивидуальных требований. Обновление «1С: Бухгалтерия» выходят в среднем раз в месяц. Иногда срок выхода обновлений может меняться в зависимости от внесения изменений в формы отчетности [5].

Программа «1С: Бухгалтерия» предоставляет пользователям полноценный комплекс программ для ведения бухгалтерской отчетности, а также обеспечивает информационно-технологическим сопровождением. Кроме этого, существует возможность для внесения изменений в конфигурацию и расширения функциональности. Следует отметить, что «1С: Бухгалтерия» предназначена для малых, средних и индивидуальных частных предприятий [5]. Таким образом, на примере программы «1С: Бухгалтерия» были выявлены и выделены основные преимущества перехода к автоматизированному ведению бухгалтерского учета.

Для того чтобы занять лидирующее положение на рынке, руководителям предприятий необходимо повысить эффективность работы персонала, создать оптимальные условия работы и иметь четкую структуру управления. Немаловажную роль при этом играет использование автоматизированного программного обеспечения. Все это касается и бухгалтерской деятельности. Благодаря внедрению программ автоматизации бухгалтерского учета повышается оперативность обработки данных и достоверность деловой информации, принимаются более эффективные финансовые и управленческие решения.

В современных условиях ведения бизнеса, когда нормы законодательства часто меняются, просто невозможно обойтись без автоматизированных систем. Автоматизация бухгалтерского учета способна решить множество текущих проблем и повысить эффективность работы административного персонала, вне зависимости от рода деятельности предприятия.

Современные информационные технологии охватывают самые разнообразные стороны теории и практики бухгалтерского учета. Автоматизированная система бухгалтерского учета в современном мире снабжает руководителя достоверной информацией, которая является неотъемлемой частью принятия правильных управленческих решений.

Таким образом, автоматизация бухгалтерского учета на предприятии – одна из наиболее важных задач. Однако, без опытного и грамотного бухгалтера на предприятии невозможно использование компьютера с комплексом нужных программ. Бухгалтер предприятия должен иметь базовые компьютерные знания и владеть необходимыми навыками. Квалифицированными сотрудниками предприятия может быть выполнена любая доработка автоматизированной системы индивидуально, с учетом производственных целей или новых направлений в деятельности. Благодаря широким возможностям подобных программ предприятие может существенно сократить издержки и более эффективно использовать рабочее время.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Леонова Ю. А.

Литература: 1. Патрушина С. М. Информационные системы в бухгалтерском учете: учебное пособие. М.: МарТ, 2009. 368 с. **2.** Макарова Л. М., Коробкова О. В. Эволюция применяемых информационных технологий в бухгалтерском учете. *Молодой ученый.* 2014. № 1 (60). С. 60–63. **3.** Тамбовцева Е. Е., Макарова Л. М. Состояние, тенденции и перспективы развития автоматизированных информационных технологий. *Технические и естественные науки: проблемы, теория, практика.* 2011. № 16. С. 30–34. **4.** Шарафеева Л. Р. Выбор программ автоматизации бухгалтерского учета для малых и средних предприятий. *Молодой ученый.* 2016. №1. С. 49–52. **5.** Петряшов Д. Автоматизация работы с информацией во внешнем окружении фирмы. *Маркетинг и маркетинговые исследования.* 2013. № 2. С. 138–145.